

BAEKELANT

OF

DE ROOVERSBENDE VAN 'T VRIJBUSCH

BAEKELANT

OF

DE ROOVERSBENDE VAN 'T VRIJBUSCH

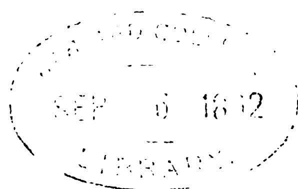
WEST-VLAAMSCHE LEGENDEN

VIERDE UITGAVE

GENT
A. SIFFER, Drukker-Uitgever
Hoogpoort, 52 & 54

BRUGGE
E. NEUT, Uitgever
Speelmansrei, 1

1890

SEP 6 1892
LIBRARY

VOORREDEN DEZER NIEUWE UITGAVE.

LEZER,

Hebt gij nog den werkwinkel bezocht van iemand die beelden maakt van klijtaarde en die dan die beelden bakt en hard doet worden in eenen heeten oven, om ze later hunne geschikte gedaante en hunne gepaste verwe te geven, en er iets van te scheppen dat schoon is, glinsterend rijk en prachtig?

De kunstenaar wroet eerst in het slijk, met vuisten en vingers; hij dwingt en hij draait en hij kneedt het slijk, zoodanig dat het zacht wordt, fijn en zuiver : dan brengt en voegt hij brokske bij brokske het halfgesteven slijk stillekens tegen een, volgt eenen regelmatigen gang, altijd traagskens voorts, en ten langen laatsten ziet men voor de oogen eene ruwe menschengedaante verschijnen, of iets anders dat de kunstenaar verbeelden en uitvoeren wilt.

Hoe vindt gij dat beeld op dien oogenblik? Modderachtig, vuil van omtrek, aardverwig; met wezen, arms en beenen te wege, wel is waar, toch alles nog onbeduidend. Hoe vindt gij het?

Aardig, is 't niet waar, om niet te zeggen leelijk; en de kunstenaar en haalt er geen eere van, zeggen dezen die voorbijgaande zijn gewrocht aanschouwen.

Leelijk en aardig is 't inderdaad, voor degenen — en 't is verre het meeste getal, — die min de fijnheid der trekken als den glans der kleuren en der kleeding bezien en bewonderen.

Maar nevens dat ruw beeld, op eenen prachtigen beeldstoel, schitterende van goud en rijke kleuren, staat er een ander beeld, van gelijke grootte, gelijke gedaante, van de

zelfste hand gemaakt en 't zelfste verbeeldende. Die beeldstoel waarop het staat, is toch zoo schoone, de plooikens der kleederen zijn zoo kunstig gelegd, het voetjen is zoo zuiver en 't staat zoo wel rustend op den netten grond!

Och! wat verschil tusschen dit beeld en het eerste daarnevens!.. Hier nu is alles glinsterend, het goud waarop de zonnestralen schijnen, en dat het kleed en het beeld versiert, blinkt zoodanig dat uwe oogen er van aangedaan zijn als gij lange kijkt. De wezenstrekken zijn zoo natuurlijk en zoo regelmatig, de houding zoo deftig en zoo statig, het haar zoo fijn en zoo wel geschikt. De kleederen, die nochtans van de zelfde potaarde gemaakt zijn, hoe lijvig zijn zij toch en hoe schoon hangen ze om het beeld! men zou bevestigen dat zij uit kleermakers handen komen.

Ja, als gij dat beeld, dat zoo schoon versierd en zoo rijke geschilderd is aanschouwd hebt, gij en kunt niet laten van te zeggen, al ware 't uw eigen afbeeldsel, 't is schoone : 't is stijf schoone! En nochtans, 't is het zelfste beeld, door de zelfste hand gemaakt, in den zelfsten oven gebakken, en met de eigenste houding en wezenstrekken.

Wat is er dan dat u treft en aanlokt?

Och! Een schilder, een ervaren schilder, heeft zijnen kunstenaarsborstel over dat tweede beeld laten heengaan, hij heeft er kleuren, allerfijnste kleuren op gelaten.

't Is daar al 't verschil!

Wie is nu van de twee kunstenaars de behendigste, in de oogen van schier al de aanschouwers en voorbijgangers? Wiens werk behaagt er meest aan verre de grootste menigte?

't Werk van den schilder, niet waar?

Zoo is het ook met eenen leesboek, en bijzonderlijk met legenden uit de oude tijden, met daadzaken, 't zij van welken aard, b. v. moorden, dieften, inbreken of andere schelmerijen : ze vertellen, juist gelijk zij gebeurd zijn en verhaald, als men het maar juist en weet, bijzonderlijk na verloop van jaren, dat is droog en weinig aantrekkelijk om te lezen.

Het is als een beeld van klijtaarde, zonder glans noch kleuren. Maar legt nu het tooneel voor oogen, wijd en breed gelijk eene glinsterende schilderij of een blinkend beeld; beschrijft de bereiding, den aanleg, de vergadering der plegers van de misdaad. Verziert ook de plans gelijk ze de moordenaars waarschijnlijk gesmeed hebben of smeden moesten om te gelukken; zoekt medeplegers, en vindt er uit, navolgens de tijdsomstandigheden, de plaatsen en de noodzakelijkheden van uw verhaal, en vergeet bijzonderlijk den aard en de levenswijze der daders noch de beschrijving der plaatsen niet. Met een woord, geeft kleuren aan uw verhaal, dat altijd in den grond waarheid blijven moet.... en het zal zoo veel te liever gelezen worden.

Zulk een werk is de legende van Baekelant.

Voegt er bij dat de naam van den rooverscapitein sedert eene eeuw mondsgemeene is in Vlaanderen en overal bij 't volk bekend; dat de moorden en de aanslagen gepleegd wierden in het herte van Vlaanderen; dat liedekens van alle slach lange ervan gezongen zijn geweest; dat men overtijd binst de lange avondstonden, rond den heerd, daar nog veel hoorde van vertellen; en niemand en zal verwonderd zijn dat Baekelants naam mondsgemeene is in Vlaanderen en mondsgemeene blijven zal. Doch, moeielijk was het, die feiten, die vertelsels, die rooverijen, die moorden op te zoeken, en er een verhaal van te dichten, waar eenheid in bestaan zou.

Wel is waar, de beschuldigingsbrief bestaat en 't grootste deel der misdaden is er in 't korte in opgehaald, met namen van personen en plaatsen. Maar dat is drooge, en in 't geheele niet aangenaam om lezen. Opdat Baekelant een volksboek worden zou, moest er wat anders tusschen komen : er moesten oude geheugenissen bijgebracht zijn, en de meêwerkende tooneelbeelden uitgevonden, die er noodig waren om het spel te voltrekken, zonder dat de grond der zaak, die waarheid is, er door lijden zou.

Zoo getuigen wij dat er hier uitgevonden manschappen

bijgevoegd zijn, die noodig of nuttig schenen om vollen toom aan inbeelding en beschrijving te kunnen geven.

Maar zulks en doet niets ter zake, zoo 't iedereen weet die historische Romans gelezen heeft.

Zoo getuigen wij ook dat wij geheel dikwijls bij oude menschen gegaan zijn, die wel vertellen konden van dieven en moordenaars, en ja, die er ook veel van 't hunne bijvoegden om hun gezeg aantrekkelijker te maken; menschen die ofwel Baekelant gezien, of zijne tijdsgenooten van hem hadden hooren spreken, en zij vertelden dat het vermakelijk was om te hooren.

Onder andere :

Toen de schrijver dezer nog kind was en in 't vaderlijk huis woonde, zoo kende hij aldaar een knecht die reeds oud van jaren en Wervekenaar van geboorte was. En de Wervekenaars kunnen vertellen, geloof het maar. Zoo, Fijn Canaers was de knecht zijn lapnaam : Seraphijn Emaere als het geld deed.

Alle dage, als Fijn moe gevrocht was en zijn avondeten genoten had, ontstak hij zijn pijpke. En wij allen rond den heerd. Fijn viel aan het vertellen, op zijn ouderwets werveeksch, zijn zware kloefen aan en zijn kort pijpken in den mond.

Oude vlaamsche wijze.

Betere wijze als de hedendaagsche, waar al dat jong is 's avonds vaders huis vluchten, om elders te zitten.

Fijn vertelde van den inval der Franschen, van de blauwers of smokkelaars langs de wegen, en eindelijk van Baekelant, wiens euveldaden en halsrechtinge hij door ooggetuigen en tijdgenooten had hooren vertellen.

En het was verteld, 't mag gezeid worden, met al de gebaren en bewijsvoeringen die eigen en noodig zijn om de aanhoorder vrees in te jagen. Fijn scheen de moordtuigen in zijne handen te hebben en zelve dader te willen spelen, om nog meer den schrik in te jagen.

Onder andere vertelde hij eens van eene moordpoging

die door Baekelants bende gepleegd wierd, en die, in den brief van beschuldiging niet staande, waarschijnlijk door Fijn uit zijnen duim gezogen wierd, gelijk men pleegt te zeggen.

Het was, zei hij, op een hofstedeke te Becelaere. Op zekeren dag wierden de inwoners van dat hofstedeken door hunne geburen verwittigd dat er aardig volk, en misschien dieven, rond hun huis gewareerd hadden, alles beziende en onderzoekende, waarschijnlijk om bij nachte in te breken.

Het volk der hofstede en was den eersten nacht niet gaan slapen, den tweeden nacht ook niet.

Den eersten nacht en hoorde men niets, den tweeden wierden de vensters nog nauwer en vaster gesloten als te vooren, om geen licht van buiten te laten zien. De deure was wel gegrendeld en verzekerd, en al het volk der hofsteê met kapmes of bijle of spade in de hand, rond den heerd geschaard, zwijgende, biddende, en veerdig tot verdediging.

Het sloeg elve.

Inderdaad, men hoort een zeker gevrijf van schoen, buiten op den dam, en korts daarna het booren van een ijzer in den plakweegen muur. Ongetwijfeld, de dieven gingen langs daar een gat in den muur zoeken te maken, om binnen te kruipen.

Een kleen lanteerntje brandde in den hoek van die plaatse, tegen den muur, en van buiten en kon men die klarigheid daarvan niet zien.

Een der kloekste gasten van het hof grijpt zijn happe, gaat nevens den muur staan waar men duidelijk hoort booren, en heft zijn wapen, gereed om eenen dief den kop af te slaan.

Fijn Canaers speelt het spel van den stouten kerel; altijd voort vertellende springt hij op, grijpt de zware ijzeren schuppe uit de heerdstede, vliegt recht tegen den binnenvoormuur van 't huis, gebaart van al buiten te hooren pogen om een gat in den muur te krijgen en in te breken, heft zijne ijzeren schuppe omhooge en roept, altijd al voort vertellen : Zou 'k slaan ! zou 'k slaan ! !

Een oogenblik duurde 't nog, alsof hij gewacht zou hebben tot dat er een menschenhoofd te voorschijn kwam.

Daar-ze'!! riep hij eindelijk, en 't ijzer bokte tegen den aarden vloer, als of het zou, in 't gedacht van Fijn, eenen moordenaars kop rat afgeslegen hebben.

En wij, met onze jonge inbeeldingen, wij zagen, op die laatste woorden van den verteller, den moordenaarskop langs den vloer rollen; hij scheen te glarieoogen en te dansen op de steenen.

Luisterend en verschrikt kropen wij bij moeder, of tusschen vaders beenen, in 't gedacht dat er waarlijk inbraak geschiedde en een doodslag onder onze oogen gebeurd was.

Kan het missen dat zulke geheugenissen in de inbeelding geplant blijven, uitschieten en groeien? En als men later tot schrijven bekwaam wordt, is het te verwonderen dat men diergelijke verhalen op het papier zet, en er nog wat bijzoekt, en eindelijk een boeksken maakt, tot tijdverdrijf van den vlaamschen lezer?

En dan... Nog eene andere geheugenisse.

Te Sinte Pieters op den dijk, bij Brugge, over lange jaren, als wij met de eerste legende van Baekeland bezig waren, kregen wij kennis met een oud boerken aldaar.

't Was in 't begin der jaren vijftig, en de man was bij de tachentig jaar oud. In den tijd dat Baekelant te Brugge voor de rechtbank verscheen, was het boerken al oud en groot genoeg om met vader te mogen gaan luisteren naar 't gerechtshof. Baas V. C. ('t was zijn naam) kon ook wonder schoone vertellen, en hij verblomde geerne al hetgeen hij gehoord en gezien had. Uit zijnen mond hebben wij vele dingen vernomen : het verhoor, bij 't gerechtshof, de houding der moordenaars binst het pleiten en wederpleiten, hunne halsrechtinge, enz.

Baas V. C. stond op de trappen van de herberge, het *Goude Mandeke*, te Brugge, als er, op het schavot, over de moordenaars recht gedaan wierd. Hij had ze zien opkomen,

een voor een het schavot opklimmen, en dadelijk onthoofd worden; hij had, uit Baekelants eigenen mond, de woorden gehoord, die hij op het nippen staande om de eeuwigheid binnen te treden, tot de stilzwijgende menigte toestierde. Enz. enz.

Die geheugenissen zijn het, benevens veel andere nog, die, over dertig jaren, bij brokken en stukken, navolgens tijd en werk het toeliet, als bijblad in eenige vlaamsche dagbladen verschenen, en die later, in eenen bundel verzameld en geschikt, het boekdeel uitmieken dat met zoo veel smake in Vlaanderen gelezen wierd, dat zooveel bijval vond, en dat nu bijna onvindelijk geworden is. Daarom, en op het vragen van talrijke vrienden, verschijnt deze nieuwe uitgave, waarschijnlijk de laatste.

Immers, als een mensch oud van jaren geworden is en den strijd des levens doorzien heeft, ernstigere zaken houden hem bezig, en nauwelijks vindt hij nog den tijd om eenen oogslag te werpen op het verledene, om eenige kleene veranderingen te doen aan 't werk van vroegere dagen, om eene laatste inleiding te schrijven tot het gedicht van zijne eerste letterjeugd.

De schrijver,
V. H.

EERSTE LEGENDE.

I.

DE VRIJBUSCHKANTERS.

Is 't dat gij nog gewandeld of gereden hebt langs de nieuwe calcie, die van Rousselare naar Dixmude loopt, zoo moet gij belet hebben dat er, een half uurken boven Staden, op uwe slinkere hand, een uitgestrekt woud ligt. Zoo ver als uwe oogen dragen kosten en hebt gij niets anders gezien als toppen van sparren, die tenden uit naar de wolken schijnen te gaan, omdat zij langs eenen heuvel nederkomen en stille zinken tot tegen u. Aan de calcie en is dat woud maar eenige minuten breed; maar men ziet het wijds en zijds uitloopen en altijd verbreeden, zoodanig dat het, bij plaatsen, misschien nog wel eene ure kan zijn in de langde, en van twee tot drie in de breede. Een enkele dreve ziet gij er door loopen en uitkomen aan de calcie; de sparren staan zoo dikke, dat er niemand en zou door kruipen, en 't is klaar om bekennen, aan de nature van dien grond, dat hij sedert ontelbare jaren niet anders als sparren gedragen en heeft en moeielijk wil dienen tot het kweeken van ander gewas.

Zijt gij al daar nog gegaan, dan hebt gij 't Vrijbusch gezien, ongetwijfeld het grootste en het vermaardste van Vlaanderen. Maar is het hedendaags zoo uitgestrekt, nu zoo vele gekocht en verkocht, ommegeworpen en uitgerood, wat moest het zijn over tijd? De oude landkaarten van op het laatste der verledene eeuw, doen het komen, van den eenen

kant, tot dichte tegen Staden, Roosebeke, Poelcapelle en Langemarck; en van den anderen, tot aan Merckhem, Woumen, Clercken en Zarren. Misschien dat het niet al ééne vlakte busch en was; eenige uitsprongen konden voortschieten en zaailand tusschen het hout laten. Wat er van zij, 't moest altijd een aldergrootste donker woud zijn.

Uitgenomen al den kant van Clercken en was het niet vele bewoond.

En waar zoude men vele huizen gezet hebben? Hier en daar nochtans, op bloote plekken, daar maar kleen hout en geen lange boomen en stonden, waren er huttekes gemaakt, en somtijds redelijk vele bij malkander. Dat was meest op de hoeken van den busch, en tegen de plaatsen waar bezemgoed groeide; want dit maakte het bestaan der inwooners van die streke. Zij sneden het hout, vervrochten het in bezems, en gingen dan te landwaarts op, met hunnen vrecht, hunnen kost bedelende en zorgvuldiglijk het geld bewarende dat van hunnen arbeid voortskwam.

Die aldaar geweest heeft over eenige jaren, en die buschkanters gezien en gehoord, kan er van spreken, en oordeelen wat er moeste van zijn over een eeuw en nog min. Op eenen grooten afstand van de naaste dorpen, zonder schole in 't omliggende, waar de kinders mochten onderwezen worden, zonder burgerij omtrent, om ze te vermanen of het voorbeeld te toogen; niets anders als menschen van den zelfsten aard, van de zelfste onwetendheid, die er aan hielden om hunne kinders op te kweeken, gelijk zij van hunne ouders waren opgekweekt! Voegt er bij, dat die lieden geen gemeenzaamheid en maakten met volk van elders, 't en zij om bezems te verkoopen. Om hun vriend te zijn, was 't noodig van aan een familie van buschkanters toe te behooren, en de jongelingen en zouden voor niet ter wereld naar 't vreemde een vrouwe gaan zoeken hebben; 't moest al uit den busch komen. Men zou gezeid hebben dat er, voor hun, niet anders en bestond als het woud, dat zij als hun eigendom aanzagen; daar

eindigde hunne wereld, daarin vonden zij het geluk en het grootste vermaak dat zij kenden.

Maakt u daar uit een gedacht, hoe onbeschaafd en onwetende de menschen leven moesten in diergelijke gesteltenisse!

't En is nochtans niet dat zij buitengewoone boos of kwaaddoende waren; 't is waar, lange vingers hadden zij, en moeielijk viel het hun iets te laten liggen, als het schoone meê kon. Maar iedereen wist dat en elk nam zijne voorzorgen. 't En was ook voor niemand uit het omliggende geheem dat er in twist met eenen buschkanter geen gelijk te krijgen en was; zijn eenigste en zijn zekere reden of betoog was de vuist; ook vermeed men wel van hun eenig ongelijk op te leggen, als het paste dat er in de naburige prochien kwamen, of in het voorbijgaan rustten. De vreemdelingen, dooreen, aanveerdden zij wel, en de overheid, zoo wel geestelijke als wereldlijke, deden zij alle eere aan, zelfs somwijlen te vele. De reizigers lieten zij gerust door hunne bezittingen trekken, niet zonder ze van den hoofde tot den voete te bezien, en zonder uit te komen geloopen, uit hun huttekes, om ze met de oogen te achtervolgen; zelfs ook om somtijds een weinig tabak, of diergelijke kleenigheid, te vragen. Maar mishandelen of plunderen, nooit!

Wel te verstaan dat er hier sprake is van de faam der vrijbuschkanters van de andere eeuwe. Met den overgang van zeventien naar achttien honderd, kwamen er vreemde lieden in de streke woonen, en gebeurden er daden die alleene geheel den slechten name aan de inwooners van den busch gegeven hebben. Weinige menschen kenden de wàre buschkanters van nabij en wisten dat zij tot geen groote misdaden bekwaam en waren; ondertusschen hoorde men gedurig spreken van euveldaden plegen door volk dat in 't Vrijbosch verdoken zat; niemand en vermoedde dat het nieuw gekomene en vreemdelingen waren die 't kwaad bedreven, en in 't omliggende, bijzonderlijk op eenige uren van daar, viel al

de schuld op de oude onplichtige inwooners van het woud. Zij alleene wierden uitgegeven voor baanstroopers of moordenaars, en daaaruit kwam zulk een schrik voor den busch daar zij in woonden, dat er geen vreemdeling meer en durfde omtrent gaan. Ik herinner mij geheel wel, zelfs over niet meer als van vijftien tot twintig jaren, dat een mensch, na 't Vrijbusch gedweerst te hebben, te lande aanzien wierd als een held, en volgens het klappen der menschen, der kinders bijzonderlijk, aan wien het de ouders gezeid hadden, zulk een mensch had alles gezien, alles getrotseerd dat schrik kon inboezemen, en een dingen alleene bleef te verwonderen, hoe hij levende daaruit was gerocht.

't Is dat een slechte name niet lichte en wordt veranderd, vergeten of uitgevaagd.

Somtijds wordt hij uitgevaagd nochtans, en 't is hier het geval. Niemand van die 't Vrijbusch kende over eenige jaren en kan een gedaeht hebben van 't gene daar is ommegegaan sedert korten tijd, niet alleenlijk voor wat den grond, maar wel bijzonderlijk voor wat den aard van de menschen betreft.

Gaat nu eens van Dixmude, al Clercken, naar het donkere woud, dat gij in de verte onder uwe oogen ziet! Eene schoone breede calcie tot daar toe en verder op nog. Eerst van beide kanten welbebouwde hofsteden en weeldige landen; dan, eenige kortwoonsten, tot op kleenen afstand van het doel uwer reize. Daar verandert het schielijk: honderden huttekes, mag ik zeggen, staan er, zoo onregelmatig mogelijk, dichte tegen malkander, zonder dat er twee aanéén houden: gelijkig van maaksel, vele wit geschilderd, en allen met een hoeksken bevrocht land vanvooren; en kleene, zoo kleene dat een talrijk huisgezin er schaars een schuilplaatse in vindt. En dan, als er een van die oudewetsche mannen uit den busch voor zijn deure te voorschijn komt, machtig van lijve en ruw van opzicht, die u wel hertelijk beziet, maar ook geheel vriendelijk, met de mutste in de hand, goeden

dag zegt, waarlijk gij zoudt blijven staan en blijven kijken.

Maar 't gene er niet meer, gelijk eertijds, te zien en is, 't zijn jongens van alle slach, half gekleed, als zij 't nog waren, en wentelende in het zand, loopende en roepende achter de voorbijgangers. De hand der Voorzienigheid heeft ze vastgegrepen en ze geleid waar zij moesten zijn, onder de ooge van iemand die hun leert al wat een kind aan God en aan de menschen kan aangenaam maken. Gij zult ze nog wel geware zijn, die kinders, zoo gij 't begeert; maar 't is op zekere uren van den dag, en als gij een klokske van verre hebt hooren weêrgalmen door de boomen: dan komen zij op, elk rechte naar zijn huis, spelende, huppelende, blozende van genot en van tevredentheid; en als zij aan uwe zijde voorbijgaan, in 't zien van uwe oogen zullen zij kijken, en, met een hand aan hunne lippen, u eenen schoonen groet toezenden. Iets dat ruw en elders ongewoon is, blijkt nog altijd in hun voorkomen en hun wezen, maar dat zelve, gepaard met betere manieren, behaagt, het verwekt uwe aandacht en uwe verwondering.

Gij zijt aan 't hoogquartier, een der grootste en der vermaardste gehuchten van den Vrijbuschkant; wat verder, op eene hoogte, en boven de toppen der boomen, ziet gij een molen draaien, 't is *Ter-Rest molen*, die op een gehuchte staat dat niet min groot en niet min gekend en is in 't ronde.

Maar gij en hebt nog niets gezien van het tegenwoordige Houthulst.

Zet uwe stappen voort, een endeken verder, en, langst nieuwgebouwde herbergen, die gemeenlijk de eerste huizen zijn van een opkomende dorp; op den oogenblik dat gij meent in het hout te dringen, en niet anders meer als sparren te vinden, staat gij voor twee groote nieuwe gebouwen, die daar alleene staan, op eenigen afstand van malkander en van de calcie: zij zijn van een vreemden bouwstijl, die inderdaad wel past op de vreemde ligging en 't aardig voorkomen dier hergotene streke. Wat hooger ziet gij de kappe uitsteken

van eene nieuwe kerke, en rechts op, in de diepte, tusschen tronken en boomen, blinken de geschilderde muren van een alderaangenaamste buitengoed.

Eene pastorij, een nonneschole, een kerke en een casteel, daar een heere in woont, die liefdadig en christelijk is, en 't is al dat er staat: 't is al dat er noodig was om zoo eene groote verandering in den aard en in 't leven dier menschen te wege te brengen. Met tijd van jaren, als er een schoon dorp daar aan den hoek van het woud zal pronken, en de hedendaagsche inwooners zullen plaatse gemaakt hebben voor hunne nakomelingen, zal men nog spreken misschien van het Houthulst van eertijds; men zal de onwetendheid en de onbeschaafheid der voorvaderen ophalen en beklagen, maar, questie en zal men niet vergeten bij wien en hoe dat al veranderd is? De tijd dien wij beleven loochent zoo geern het goed dat door godsdienst en godsdienstige menschen gedaan wordt en hij aanziet het als een fabel, dat de Kerke, hare leering en hare medewerkers, iets zouden kunnen doen voor het tijdelijk welzijn en de volksbeschaving. Maar alwie Houthulst nu en eertijds gekend heeft zal toch zijn leven lang den name onthouden van den liefdadigen heer, die 't weldadig werk zoo stille en zoo wel heeft aangeleid en uitgevoerd; hij zal getuigen hoe elk ende een eertijds zei dat er niet aan te doen en was, noch te peizen op herschepping dier streke, zonder eenen priester ter plaatse en een schole door nonnen bestierd. Beiden zijn er gekomen, hand is aan 't werk geslagen, en reeds zijn de eerste vruchten van den zuren arbeid geplukt. Ja, 't gene de Kerke nu nog kan, heeft zij eertijds gekunnen; en, niet tegenstaande de leugens der goddeloozen, alwie zijne oogen open doet, moet bekennen aan wien Vlaanderen, aan wien geheel 't menschdom verschuldigd is hetgeen het bezit; van waar de beschavinge komt, die nu nog, in de negentienste eeuwe, zonder inplantinge van godsdienstige gevoelens, zonder zelfsopofferinge van godvreezende lieden en van onvermoeibare religieusen, niet en kan bekomen worden.

Houthulst is waarlijk een schoon aanschouwen, van de calcie bezien! De reizigers, na lange door kleene huttekens gewandeld te hebben, waar hij stropte aan elk dak, is verslegen van daar al met eens die groote gebouwen te zien staan. Het ware hem onmogelijk van niet stille te blijven. En dan, in de kalmte van het woud, als de stemmen tot hem komen van de schoolkinders, die, op hun werk zittende, eene litanie of een godvruchtig liedeken zingen, wordt hij lijk vôortsgetrokken naar de plaatse waar hij die welluidendheid komt te hooren. Hoe meer hij nadert, hoe schooner het wordt. Er is iets zoo zuiver in de stemme der kinders van de streke: zij gelijkt die der nachtegaals, zijnde in 't wilde opgekweekt en niet bedorven door vreemde klanken of oneigene mengelinge. De stemvallen zijn zoo wel geteekend, de toontjes zoo zoete, en 't gezang komt zoodanig uit der herten, dat het in de ziele dringt van al die 't hooren mag. Treedt hij dan binnen in de schole, welke blijdschap op het wezen der meesteressen en der kinders, vereerd met een bezoek; geen een die blijft zitten, geen een die zijne oogen afkeert van den binnentredende, 't en zij om te lezen, in de oogen van hunne meesteresse, wat zij meer moeten doen om hem te vereeren! Ah! met het eerste opzicht voelt men wat verduldigheid er noodig is geweest, om in zoo korten tijd van die kinders te bekomen hetgene men al bekomen heeft; men voelt dat hier geen werk en is afgeleid geweest daar baatzucht of tijdelijke belangen tusschen kwamen, maar enkel ijver voor het goed en om eene christelijke opvoeding te geven. Men voelt dat een edele hand meêgevrocht heeft aan al dat daar gedaan wierd, een hand die met zoo vele bevalligheid de kleene arme kinders streelen kan; de hand van die maar en leeft om weldaden te spreiden, van die met reden zeggen mag: Die arme kinders, het zijn de mijne; ik ben hunne moeder!

't Is te hopen dat, na verloop van korte jaren, al het goed, dat zoo ijverig betracht wordt, zal bekomen zijn; en dat er niets meer en zal over blijven, noch van den ouden kwaden name, noch van de oude euveldaden der Vrijbuschkanters.

II.

BAEKELANT.

De laatste jaren van de verledene eeuwe waren schrikkelijke tijden voor Belgenland. De Keizer van Oostenrijk, Joseph II, met al zijn nieuwe gebruiken en zijne pogingen om den godsdienst der Belgen te veranderen, hadde den haat van onze voorvaders op hem getrokken. Zij en wilden niet, zij, dat er iemand, of 't ware 't een Keizer, hun kwam zeggen dat zij hunnen God op die of zulke wijze moesten dienen, noch dat de priesters van de Kerke, waaraan zij verkleefd waren, onder den dwang en het goeddunken van wereldsche overheid moesten staan; daarin gehoorzaamden zij aan de wettige dienaars der Kerke alleene; en om het te bewijzen, grepen zij de wapens op tegen hunne verdrukkers, trokken te 'velde en vochten moediglijk tegen eenen machtigen vijand. Hadde men hunne christelijke gevoelens niet gekwetst, mogelijks hadden zij al het overige verdregen; maar dat en wilden zij niet lijden : zij stonden op om hun recht te doen gelden; de vreedzaamste burgers wierden soldaat, en, onder den name van Patrioten, streden zij tegen hunnen verdrukker. Oorlog sleept altijd ongelukken meê : de regeltucht moet lijden, de schelms moeten geduld worden en meest altijd vrij schieten, om dat er niemand tijd en heeft om ze op te zoeken en te straffen. Ook ziet men, in diergelijke omstandigheden, al dat niet en deugt in beweging komen; gasten zonder beroep noch bedrijf, die niets te verliezen hebben, maar alles te winnen; die God niet en vreezen en die binst den vrede stille gezeten hebben, om dat zij van de menschen benauwd waren, rijzen uit en leven ten koste van de weêrlooze burgers, die alsdan

aan een dubbele kwale blootgesteld zijn, die van den oorlog en die van zijne gevolgen.

De vreeze voor die plagen en weêrhield onze voorouders niet, ten tijde van de Keizerlijken; hunne godsdienstvrijheid alleene hadden zij in 't gedacht en in de oogen, en niemand en peisde op gevaren of op ongelukken. Ten anderen, wat was dat in vergelijking van het gene stillekens opkwam al den kant van Vrankrijk?

Binst dat het hier brandde in Belgenland veusde het in Vrankrijk, en 't was klaar, dat onze landgenooten gingen meêdeelen in de rampen van hunne zuidersche gebuurs. Sedert jaren al zag men het schrikkelijkste ongeweerte, dat ooit eenen volksstam verroerd, geplooid en verbrijzeld heeft, broeden in die streke; en toen hier alles tot ruste wederkwam, borst het aldaar zoodanig uit, dat de grond daverde tot in ons landeken toe.

De fransche rustestoorders bedreven, wel tien jaar lang, de schandelijkste gruwelen en de leelijkste euveldaden waarvan er in de geschiedenis van een volk gesproken wordt : overheid en wetten, Kerke en Godsdienst, alles trachtten zij omverre te werpen, om alleen te blijven en de wereld te bestieren naar hunne beliefte. Onder den name van vrijheid bevochten zij of schaften zij af al dat vrijheid was en moeste blijven ; men was zelfs niet meer vrij van uit edel bloed te zijn gesproten, van anders te peizen als zij, van in God en in zijn gebod te gelooven ; ja zelfs niet van eenen name te dragen naar beliefte en afkomste. De vrijheid door hun verstaan, gelijk hedendaags nog door hunne bewonderaars, bestond in te buigen onder het jok van eenige wangedrochten, die van uit Parijs de wet aan Europa voorschreven, na hunne handen bezoedeld te hebben met het onnoozel bloed van hunnen wettigen Koning, na uit den weg geruimd en naar het schavot geleid te hebben al wie zijne vrijheid dorst uitoefenen, of anders als zij peizen en te werke te gaan. Om die vrijheid uit te breiden en te toogen dat zij 't meenden, liepen er geheele

benden van plunderaars rond, verkozen al dat er slechtst was uit het slecht volk, om den edeldom te vernederen en te bestelen, om de kerken te bestormen en te onteeren, om de kloosters te kuischen en te doen ruimen, om de priesters uit hunne huizen en uit de wereld te jagen. Die benden, met den inval der Franschen, geraakten in ons vaderland : elk vluchtte bij hun aankomen, elk trachtte het kostelijkste dat hij bezat in veiligheid te steken, want de vrije schelms en waren maar uit op al dat een ander vrijelijk had moeten in bezit houden. Onze vaders kunnen spreken van hetgene alsdan gebeurde : wij gelooven ze, om dat zij het vertellen en met eigene oogen gezien en met eigene pijnen uitgestaan hebben; maar-zekerlijk, na verloop van eenige jaren, als de oude getuigen daarvan zullen weg zijn, zal men 't in twijfel trekken, al dat er binst die omwenteling in Vlaanderen gepleegd wierd en ongelukkiglijk nog niet geschreven en is. De nieuwe opkomers zullen dat misschien als vertelling aanzien, en niet willen bekennen dat de geest van het kwaad, als hij voor goed aan 't werk valt, over alles trappelen kan, en baden in het bloed, ja bij voorkeur in konings- en priesterbloed. Het blijft waar nochtans, en, tot bewijs van dien, zal hun, de kerkeplunderaars van de achttiende eeuw, de name bijblijven van *Brigands,* gelijk eertijds de name van *Geuzen* aan huns gelijken gegeven wierd en bijgebleven is, ten eeuwigen kenteekene.

Natuurlijk moest de inval der fransche omwentelaars kwaad doen aan de samenleving en aan het Staatsbestier. Hoe kon de regeltucht onderhouden worden en samenstaan met de regering van lieden die bestreden al wat den name van gezag en overheid droeg? Hoe konden de misdadigers, de grootste zelve, achtervolgd of weêrhouden zijn door mannen die voor geen misdaden en weken en zelve het voorbeeld gaven, ja zelfs, misschien wenschten navolgers te hebben? Geen wonder dan of liep het in Belgenland al lichte vol baanstroopers, die zoo veel te stouter waren, omdat zij niets meer te vreezen en hadden. Wilden de burgers tegen hunne

aanvallen staan of vrake nemen, zij moesten hun zelven recht doen, met velen te samen spannen en de schelms gaan opzoeken en straffen. Dat was goed voor eenen keer, men verstaat het wel : meest altijd bleven de roovers ongehinderd hunne daden bedrijven, zij wierden stouter en stouter, en ten langen laatsten, in zekere streken, een ontzaggelijker plage als oorlog en regeringsloosheid zelve.

'tIs hetgene gebeurde in een deel van Vlaanderen. Gasten, door vreemden bedorven en stout gemaakt, die geloove en zeden verloren hadden, en die te leêg waren om te werken, spanden te samen om met rooverij en gestolen goed te leven. In 't eerste was 't in 't kleene en met voorzichtigheid, uit vreeze voor de ontdekking en de straffe; maar, gevoelende dat hunne pogingen gelukten en dat niemand hun wettiglijk tegen en hield, verstoutten zij uit der maten, en gingen zoo verre in boosaardigheid dat hun name zelve een afschrik wierd. Van dieverij kwamen zij op baanstrooperij, en van daar op moord; alle menschelijke gevoelens waren uit hun herte, hetgene de later veroordeelde, door hunne houdinge op de rechtbank, klaar hebben getoogd; en 't en moet niemand verwonderen is 't dat er vreedheden ten hunnen laste worden gelegd die nu onmogelijk schijnen. Met der tijd veranderen aard en menschen.

De vermaardste der rooversbenden, in Vlaanderen gekend, is degene waarvan Baekelant capitein was.

Lodewijk Baekelant wierd geboren tot Lendelede, bij Kortrijk, in Westvlaanderen.

Zijn huis stond op den zuidwestkant van den *Beyaertbusch*, langs de dreve van de hofsteê het *Aerdgoed*, diehte bij Sente-Kathrine-Capelle. Het huis daar Baekelant in geboren wierd is sedert lang afgebroken, maar men zou er tot nu toe overblijfsels van kunnen vinden. Van bij den *Beyaertbusch* zijn de ouders van Baekelant, in 't jaar 1778, gaan wonen naar Iseghem, langst de *Beyaertstrate*, in een huizeken noord-oost van de hofstêe der weduwe P. Stragier-Van de

Vyvere. Later zijn zij wedergekeerd naar Lendelede, op het gehuchte *de stinkeputten*. Daar groeide de jonge Baekelant op en diende welhaast als koeiwachter op eene hofsteê, daar dichte bij, alsdan bewoond door zekeren Boer Verraes.

Op zekeren keer zond de vrouwe van de hofsteê, boerinne Verraes, haren koeiwachter Louis Baekelant met geld naar de plaatse, in de bakkerij mastellen halen, om pap te maken voor het kleen kind. Baekelant haalde de mastellen, maar hij hield het geld, en, wanneer vrouwe Verraes laterhand geld gevraagd wierd van de bakkerinne, kwam Baekelant zijne eerste diefte uit.

Hij wierd weggezonden.

Later stool hij twee hemden, die ievers op den bleek lagen, en, als hij eens bezig was met uit leute eenen gerskant in brandde te steken, zoo wierd hij betrapt van zaliger Pastor Nolf, van Lendelede, die den jongen deugeniet berispte en die hem, van toen af, zijn ongelukkig einde voorzei.

Baekelant vluchtte naar Vrankrijk.

Eer wij hem in Vrankrijk en verder op zijne kwade levensbane volgen, gaan wij hem de eere of de oneere doen van zijnen doopact uit te schrijven, te drukken en te vertalen, tot nadere bekendmaking hoe en op wat wijze hij waarlijk zijnen boozen aard van niet verre gedeeld en hadde.

Aldus vinde ik geschreven in den kerstenboek, ter prochie Lendelede, in West-Vlaanderen :

« *Die decima septima Januarij* 1774 *baptizatus est Ludovicus ex adulterio et incestu Ludovici Baekelant cum filia uxoris, ex primo matrimonio, oriundus ex Rumbeke uti ipse fassus est coram Pastore et testibus, et Annæ Mariæ Dejaegere ex Lendelede. Susceptores Petrus Josephus Vandenberghe et Joanna Theresia Lauage natus hodie undecima matutina.*

Jacobus Josephus Samyn contracensis
coad : in Lendelede
existente Rdo Dmo Dutoict Pastore in Lendelede. »

Dat is, in 't Vlaamsch :

Op den zeventiensten in Lauwe 1774 is alhier ter vonte gebracht en kersten gedaan Lodewijk, zoon van Lodewijk Baekelant, welken Lodewijk, de vader, voor Pastor en getuigen, kent ende belijdt alsdat hij hem verwekt heeft, mits overspel ende bloedschennisse, bij eene dochter die zijne huisvrouwe hadde uit haren eersten huwelijke. De vader is geboortig van Rumbeke, zijne echtgenoote, Anne Marie De Jaegere, van Lendelede. Peter was Petrus Josephus Vandenberghe, Meter Joanna Theresia Lauage. Het kind is geboren gisteren, om elf uren voormiddag.

Jacobus Josephus Samyn, van Kortrijk,
hulppriester tot Lendelede,
Pastor zijnde tot Lendelede den E. H. Dutoict.

De doeningen van Baekelant in Vrankrijk zijn God alleene bekend; hij leerde er fransch spreken, dat weten wij, en hij kreeg er die manieren met welke hij alle menschen kon bedriegen en namaken, ja, nu arm, dan rijke, onbeschoft of beleefd verschijnen, navolgens dat het noodig was, om tot zijn doel te geraken. Met het begin der fransche omwentelinge stak hij wederom over naar zijn vaderland, en ging er seffens het schandelijk leven aan, dat hem zoo vermaard gemaakt en op het schavot doen klimmen heeft. Zijne eerste zorge was volk zoeken om met hem te doen. Hij vond er, wegens de reeds gekende ongelukkige tijdsomstandigheden. Het meeste deel waren van Staden, Gits, Ichteghem en Thorhout; later ook kwamen er bij van Ledeghem, Rousselaere, Pitthem en omstreken; en, omdat zij 't nog niet en betrouwden, in de wijde wereld, en omdat de ligging hun voordeelig scheen, zochten zij eene schuilplaats in het Vrijbusch, om, van daar, lijk uit eenen kuil, de naburige dorpen te bestormen en te plunderen. Niet allen nochtans en verbleven daar : eenigen woonden te lande en vrochten zelfs lijk te vooren, om de oogen der menschen te verblinden, en om over te kunnen

dragen naar hunne makkers uit het busch wat er ommeging.

Zijn de overleveringen van dien tijd te gelooven, op het laatste der verledene eeuwe, moeste Baekelant, het gevreesde hoofd dier talrijke bende, zoo een half uurken diepe in den busche, al den kant van Westroosebeke en Staden, zijne woning hebben, in een pleksken, waar eenig bloote land tusschen de hoogste sparren lag. Opgeleerd in de schole der fransche *brigands*, heerschte hij waarlijk als meester en dwingeland, over de ongelukkigen die aan hem verkocht waren; zijn wil was hun wil, en zijn dolk was hun recht. Vier of vijf mannen, van buitengewone sterkte en onversaagdheid, had hij weten teenemaal in te lijven; zonder hun en voerde hij nooit iets uit, en hij was altijd zeker van hunnen bijstand. De overige moordenaars, wel ten getalle van een vijf-en-twintig, en waren maar achterloopers, of beter uitvoerders der genomene beslissingen, en beefden als hunne oogen degene van hunnen capitein ontmoeteden. Het ondoordringbaarste geheem, de blindste onderwerping aan Baekelant alleen wierd afgevraagd aan die in de bende kwamen, en de schrikkelijkste bedreigingen wierden gedaan en uitgevoerd, op het minste vermoeden van ongetrouwigheid of verraad.

Rond de woonste van Baekelant, stonden er verscheidene andere, even kleene en even arme, onder andere een kroeg waar de vergaderingen gehouden, waar drank en gestolene goederen bewaard wierden. Niemand uit het omliggende en kende dat gehuchte, omdat er niemand langst daar en ging, en dat er noch straat noch weg naar toe en liep. Met den beginne en deden de moordenaars geen groote aanslagen: dieften en niets anders, om geld te hebben, was het eenigste waarop zij uit waren. Allengskens verslechtte het: in de nabijheid van 't Vrijbusch, meest al den noordkant, wierden reizigers den weg afgelegen, vastgegrepen en uitgeplunderd, door onbekende en zwart gemaakte mannen. Naar mate dat de euveldaden en de rooverijen vermenigvuldigden, groeide de schrik aan bij de bewoners van de naastgelegene dorpen.

Men wiste niet wie de plegers van zulke stoute daden waren, men kon en men durfde ze niet opzoeken. Geen twijfel nochtans of het moesten Vrijbuschkanters zijn, en al de schuld wierd geleid op de oude inwoners van langst het woud, die onnoozel waren en van niets en wisten.

Zelden blijft men halfwege op het pad der ondeugd : van kleen gaat men tot groot, van groot tot grooter nog. 't Is 't gene gebeurde met Baekelant. Om te zekerder en te gemakkelijker aan geld te geraken begon hij ze te dooden die wederstand durfden bieden, of om hulpe roepen als men de kassen ledigde. Gelijk wilde dieren, bij welke bloed nog bloed vereischt, wierd hij ongevoelig aan lijden en smeeken; hij en betrachtte maar een dingen, *geld*, hij en schroomde geen middels om er aan te geraken. Tot daar had eene eerste stap den ongelukkige gebracht; van daar ging hij altijd voorts, altijd voorts, tot op de rechtbank en 't schavot.

Een moord, die al de kanten van Langemarck gepleegd wierd, deed Baekelants name en zijne bende kennen. Daar was hij ingebroken in een huis, bij nachte; had er den eenigsten persoon, dien hij meende te vinden, verworgd en beginnen stelen, al klappende tegen het volk dat met hem was. De dienstmeid, die aan tijden wakker geworden was, zat onder eene kasse en bleef daar gedoken zitten : zij hoorde alles, en zag eenige van die zwartgemaakte wezens, verlicht door dievenlanteerns. Ontsnapt aan de moordenaars, en van hare benauwdheid weder gekomen, vertelde zij 's anderdags wat in hare tegenwoordigheid was ommegegaan : den name van Baekelant had zij verscheide keeren hooren uitspreken; hij was dan waarschijnelijk opleider van de bende; al de moordenaars waren zwart gemaakt en fel en kloek; hunne bende was groot en het waren mannen die vlaamsch spraken, lijk in deze streke.

Geen twijfel meer mogelijk : eene moordenaarsbende verwoestte de streke, en moest samengesteld zijn uit vrijbuschkanters. En wie zou 't anders kunnen zijn? dachten de

menschen uit het omliggende. Alle opzoekingen, door de burgers gedaan, bij gebrek van overheid, bleven vruchteloos. Men vergat voor eenigen tijd de Franschen om van Baekelant te spreken, en dat telkens op een nieuw, wanneer er nogmaals diefīten gebeurden. Maar de ware misdadigers, die verdoken zaten of te midden het volk woonden, konden lange nog verborgen blijven en ontsnappen aan de vrake der menschen.

III.

DE TWEE RUITERS.

Het was op eenen zondag avond, in den voorwinter. Twee jongelingen, kinders van de weduwe Libeer, van de rijkste landbouwers uit Roosebeke, kwamen te peerde van Langemarck. Hun huis stond redelijk verre Noordwest de plaatse, en om er te geraken moesten zij door een rechte dreve, die den hoek van het Vrijbusch, en wel een halve ure verre doorsneed. 't Was schoon klaar weder en goed rijden : de peerden liepen den vollen draf, en de ruiters verlangden om thuis te zijn en hunne ouders gerust te stellen. Immers elf uren waren al geslegen, de bane was eenig, en sedert eenigen tijd voor gevaarlijk bekend.

Van Langemarck tot daar en hadden zij nog geen levende ziele gehoord of ontmoet, en nu nog waren zij ruim eeen halve ure van huis. In de verte hoorde men de honden bassen op de hofsteden, de stappen der peerden deunden op den grond in de stilte van den nacht, hier en daar ruttelde een bladje tusschen de boomen en viel op den grond: anders en hoorde men niet.

Aan de houding en het stille zwijgen der ruiters verstond men dat zij, alhoewel met tweên en te peerde, benauwd waren; het ruttelen van de bladeren langst hen, in de takken, deed hun het hoofd draaien, en misschien speelde in hun gedacht de name van Baekelant en de moord van Langemarck, daar zij binst den achternoene vele van hooren spreken hadden.

Intusschen gingen hunne peerden snel aan : men zou

gezeid hebben dat zij, zoo wel als hunne meesters, verlangden om thuis en gerust te zijn. De loovers die de strate overdekten stoven onder de hoeven der dravers; en bij het flikkeren van een flauw maneschijn, zag men de schaduwe der viervoeters vliegen langst de bullen der boomen. Geen enkel woord en hadden de ruiters gesproken, sedert dat zij den busch waren ingereden; zij keken vooruit en dorsten tegen malkander niet zeggen wat zij peisden en misschien vreesden.

Halfwege de dreve begonnen hunnen peerden den stap te vertragen : zij huppelden en poogden over kant te springen, met de ooren rechte en den kop in de lucht. Wat er ook gedaan wierd, zij vertraagden en sprongen van langst om meer. De jongelingen, in 't eerste nijdig, bezagen nu malkander, als of zij wilden zoeken wie van hun eerst zijn peerd ging meester zijn; dan keken zij vooruit langst de bane om te ondervinden wat er hun belettede van voort to gaan.

— Naas, zei de jongste tegen zijnen broeder, houdt gij uw peerd in?

— Integendeel, Wijten, ik doe al dat ik kan om het aan te jagen.

— En ik ook! Hoe komt het dat zij alle twee gelijk vertragen? Naas, broeder, mijn herte begint te kloppen; 't en is niet wel dat wij zoo lange genesteld hebben op Langemarck.

— 't Is nu te late beklaagd, jongen; wij moeten wel aanzetten en 't huis geraken, rap of traag, 't is gelijk hoe.

— En moeder die zoo ongerust zal zijn!

De peerden, stille, stille genoeg, stapten voorts nochtans : maar de ruiters moesten teugel en spoore gebruiken om ze in het midden der strate te houden. Geen hinderpaal en scheen in den weg, geen geruchte in den bosch. Wat verder gekomen, zei de jongste met benauwde stemme :

— Naas! hebt gij daar voor ons, niet lijk nen mensch gezien, die in het hout sprong?

— Ik heb iets gezien, inderdaad; maar het scheen mij de schaduwe van eenen boom te zijn, door de stralen van de mane op den grond geteekend.

— Ja, schaduwe van eenen boom! 'k En heb het maar al te wel gezien dat het een mensch was!

— Tut, tut, tut! zei de oudste, met geveinsden moed, speelt de moordenaarsbende in uw hoofd dan? Gij moogt wel zoo groot zijn om daarop nog te peizen.

— Gij en weet niet, broeder, hoe men aan een rampe komt! En na al dat wij van den avond gehoord hebben, het dunkt mij dat wij redens hebben om benauwd te zijn, en wel mogen wenschen van hier uit te geraken.

— Moed jongen! nog honderd stappen, en wij zijn er uit. Eens ten platten lande, 't en is maar een loopken meer van ons huis. Ha sa! wij gaan eens zien of mijn peerd niet en zal aanzetten en gehoorzamen; ik geef het van de spoore, komt achter!

Hij duwde inderdaad zijn twee spooren met nijdigheid in het peerd, maar.... in plaatse van vooruit te gaan, het sprong rechte en bleef dan boom stille staan; hij sloeg, het eerzelde achter en 't blies dat het schuim uit zijnen mond en uit zijne neusgaten vloog. Nochtans de ruiters en zagen geen hinderpaal op de strate liggen, niets dat hun beletten moest van voorts te rijden. Alleenelijk, eenige stappen verder, lag er een hoop loovers, van dweersten langst de strate. 't En scheen niet waarschijnelijk dat de peerden daarvoor alleene verschrikt waren; en, niet tegenstaande, ieder keer dat zij eenen stek of eenen slag kregen, snoffelden zij den grond, in de richting van die loovers, rechtten dan den kop en poogden al achter weg te gaan. Moê van wachten en slaan en in onzekerheid te zitten, zei Naas tegen zijnen broeder :

— Ik ga van mijn peerd springen en het geleiden, misschien zal dat lukken.

— Laat ons liever naar Langemarck wederkeeren, zei Wijten, en morgen bij den klaren naar huis gaan; ik en verwachte mij aan niets goeds van den avond.

— En moeder dan, wat zou zij geworden, indien wij van den nacht uitbleven?

Naas sprong van zijn peerd, trok den toom over, en poogde het meê te trekken. Te vergeefs : min als ooit roerde het.

— Houd wat den toom, zei hij tegen zijnen broeder, ik geloove waarlijk dat die loovers bij den duisteren in den weg liggen. Het beste is van ze te gaan van kante smijten, en te zien of er misschien iets onder ligt.

Hij naderde voorzichtig den looverhoop, doch niet zonder benauwdheid. Een paar voeten van daar stond hij, en schupte er tegen : de loovers vloogen op, hij herging het met meer macht, en voelde wederstand.

— Daar ligt iets onder, zei hij, zonder ommezien; 't en kan geen ende boom zijn : het is te kort en te dunne.

Wijten en sprak niet. Hij helde, schier levenloos van vreeze, over den hals van zijnen draver, en hield de oogen sterlinge, nu op zijnen broeder dan op den grond gevestigd.

Intusschentijd was Naas geheel tegen den hoop genaderd; hij was nedergestopen en had, met zijne hand, de bovenste loovers afgeweerd. Wat stouter geworden met den tijd gebruikte hij zijn twee handen, stak ze dieper en dieper, en, ten langen laatsten, lagen zij op iets dat warme, nat en zachte was. Hij snukte ze weder, bezag ze, en vond ze klaar bloed.

Een schreeuw ontvloog zijne lippen; hij was rechte gesprongen al roepende : 't Is het lijk van eenen vermoorden!

Op den zelfsten oogenblik ging er een fel geschuifel langst hun in den busch. Wel tien mannen zwart lijk mooren, sprongen op de strate en grepen de eene achter Naas en de andere achter het peerd van Wijten.

Naas, rechte langst het lijk en half zinneloos van verschot, wierd bij kele en arms gemakkelijk vastgegrepen; maar Wijten, als hij 't woord *vermoorden* en het schuifeling hoorde, had, onvrijwillig misschien, zijn twee spooren in de zijden van zijn peerd geslegen : het dier was achteruit geweken, en bij 't verschijnen der zwarte mannen omme-

snakkende, rap lijk den bliksem, al Langemarckwaards geloopen, immers 't en wierd niet meer ingehouden door zijnen ruiter, die er op bleef zitten, eerder dood als nog levende.

Vooraleer hij den tijd gevonden hadde van te roepen, verre van verweer te doen, was er een doek voor den mond van den ongelukkigen Naas gebonden; zijne handen lagen vaste op zijnen rugge, en hij wierd gesleept tot dieper in het busch. Het lijk dat daar te midden de strate lag trokken de moordenaars weder in den gracht en overdekten het met takken en loovers.

De zwarte mannen, met hunnen gevangene, zonder een woord noch tegen hem noch tegen malkander te spreken, gingen lange tusschen boomen en tronken. Zij moesten schier den armen jongen overands slepen en dragen; want hij bood wederstand zoo veel hij kon, liet hemzelven vallen op den grond, en poogde los te geraken, of ten minsten den doek af te krijgen, die hem den mond toeneep en bitterlijk deed lijden. Alzoo gesleept door den donkeren, geslegen van zijne geleiders, en botsende somwijlen tegen de bullen en de wortels der boomen, verloor Naas al zijne krachten : zijne voeten waren in bloed, zijn aanzichte geschribbeld, en zijne arms dikke gezwollen van het hevig geweld om los te zijn : nog eenigen tijd en hij ging bezwijken.

Het was meer als een ure dat zij door den busch gingen, zonder staan of rusten. Nu waren zij gekomen aan een opener plekske, daar eenige huttekes op stonden : in al de huttekes blekte er een kleen lichtje door een vierkante ruite, de eenigste die in den muur zat; maar nievers geen gedruisch of teeken van leven. De opleider van de bende ging voorbij de eerste dier huttekes, tot aan een van de verste, waar hij de deure openstak en binnenging; de andere volgden met hunnen gevangene, die stuipen moest om binnen te geraken. Schoon deze nauwelijks rechte kon staan van vermoeidheid, verschoot hij nochtans en week achteruit, als hij den eersten voet stelde in dat moordenaarsnest.

Een olielampke hong aan eenen nagel, in het dak; daar en was geen zolderinge omtrent; tegen de leemene wanden stonden allerhande wapens en stokken; op eenen toog, aan den ingang, stonden kannen en glazen, en in den hoek van den heerd, die lag te veuzen, zat er een oud, slodderachtig en zwart geworden wijf, met grijs haar en gerimpelde kaken, die achterwaards leunde tegen den muur en die grolde al slapen. Men liet Naas niet meer tijd als om eenen vluggen oogslag in dat huis te werpen; hij wierd verder op in eene zijkamer gestooten, en de deure wierd vaste achter hem toe gegrendeld.

's Anderendags zat hij nog in dat kot, alleene en zonder een levenden mensch gezien te hebben. Op den harden vloer had hij vruchteloos den slaap gezocht, en, niet verre van de plaatse daar hij in zat, het gerucht gehoord van glazen die klonken, van menschen die tegen malkander spraken en lachten dat het schetterde; maar hij en kon niets verstaan, niets onderscheiden. Met het eerste verschijnen der klaarte was hij opgesprongen en naar het ruitjen geloopen door het welke de dag in het arm kamerken viel. Misschien ging hij iets of iemand zien, en hij verlangde zoo om te vragen waar hij zat; maar voor zijne oogen en was er niets anders als busch en kroonen van boomen, die over end weder gingen, gedreven door den wind die schuifelde door de spleten van het dak.

Moedeloos, op dat zicht en op het gedacht van moordenaars, zonk hij neder; hij begon nu ernstig te peizen op zijne gesteltenisse en op het lot dat hem verwachtte. Geen twijfel meer of hij was in de handen van den schrikkelijken Baekelant, die hij, 's avonds te vooren, voor den eersten keer had hooren noemen. Maar waarom was hij, hij juiste, gevangen, en hoe was 't mogelijk dat men van hem wiste en 't op hem gezien had?... Ging men hem vermoorden, ja pijnigen misschien! — En blinkende messen en gloeiende kolen verschenen voor zijne oogen! — Wie was de mensch

die dáar, dood en bebloed, onder de loovers lag, en bijzonderlijk, wat was er van zijnen broeder geworden?

Die en diergelijke gedachten scholen den jongman te binnen in zijn half duister en eenzaam verblijf. Op het gedacht van zijnen broeder, en meenende dat hij misschien ook onder dat zelfste dak gevangen zat, sprong hij op, liep naar de deure en begon te trekken aan de vastgeleide klinke. Voelende dat zij niet open en ging keerde hij om, en begon te stampen met zijne nog gewonde hielen tegen het hout, dat het buischte. 't Was vruchteloos : 't bleef al toe en stilte. Moê van stampen, begon hij over end weêr te wandelen, en de kamer te onderzoeken : 't en was niets in, volstrekt niets als eene tafel en twee stoelen. De eenzaamheid en de overwegingen deden den schrik van den jongman aangroeien. De tranen leekten langs zijne wangen, als hij peisde op zijne ongelukkige moeder, en op het einde dat er ging komen aan die wonderlijke gebeurtenisse. Nu speet het hem van geen verweer gedaan te hebben tot der dood toe, liever als meegesleept te worden door die onbekende booswichten; dan, van niet gekeken te hebben waar zijn broeder belonden was; en bijzonderlijk, van zoo lange te Langemarck gezeten te hebben, niettegenstaande den raad en de smeekingen van zijne moeder. Over van droefheid, en zonder hope van nog levende uit zijn vangenisse te geraken, viel hij op zijne kniën, te midden den vloer, en bad God om kracht in die schrikkelijke beproevinge, en om vergiffenisse over zijne voorgaande zonden, was 't dat hij sterven moest tusschen de handen dier moordenaars.

Terwijl hij daar, nedergeknield, luide op zat te bidden, ruttelden er grendels aan de deure en zij ging open nevenst hem. 't Was schoone klaar geworden, zelfs in dat schaars verlicht kamerken. Met den eersten en wiste de jongman niet of hij moeste benauwd of blijde zijn van eenen mensch te zien : hij bleef al bevende op zijne kniën zitten, en hij horkte naar den kant van de deure die piepte.

Een oud en aardig gedraaid vrouwmensch verscheen,

zwart van wezen en vuil van kleederen, gelijk men in Vlaanderen pleegt een tooveresse af te beelden. Met de eene hand hield zij eene teele, waarop een schotel aardappels, brood en een kanne stonden; met de andere stak zij de deure achter haren rugge toe. Zonder een woord te spreken, en niets anders als eenen grimlach den bevenden jongeling te hebben toegezonden, naderde zij het tafelken dat in den hoek stond, zette er de levensmiddelen op, en keerde omme, te wege de kamer uit.

De gevangene en hadde uit zijne plaatse niet geroerd: met schrik bezag hij zijne vreemde bezoekster en volgde met de oogen al dat zij deed. Als hij bemerkte dat zij weêr naar den uitgang wilde zijn, sprong hij rechte langst haar, en ging leunen tegen de deure, om de vrouwe te beletten van uit te gaan. Hij en kreeg alleenelijk het gedacht niet van te vluchten, maar had het besluit gemaakt van uitleg te vragen over zijn lot en zijnen toestand.

De vrouwe, zonder het minste teeken van vreeze of van aandoening, stond voor hem te grinzen in zijn aanzichte.

— Vrouwe, zei Naas met de tranen in de oogen en op smeekenden toon, om de liefde Gods, en laat mij hier alleene niet! Zegt mij waar ik ben, waarom ik hier moet opgesloten zitten, en alleene, zonder iemand te hebben misdaan.

Het wezen van het wijf en veranderde alleenlijk niet: hare stralende oogen, eerst op den jongeling gevestigd, keerden nu naar het tafelken; zij wees met den vinger naar de teele die er op stond, en zei:

— Daar is eten voor u!

— 'k En hebbe geenen honger, geen, antwoordde Naas; ik en vraag maar één dingen van u, 't is dat gij mij zegget waar ik ben en wat er van mij geworden zal.

— Daar is eten voor u op de tafel, zeg ik!

— Spreekt, als 't u belieft, vrouwe! Ik heb eene moeder die achter mij wacht, gij hebt misschien ook kinders die moeder zeggen tegen u!

— Zwijgt, en laat mij door!

— Ah! gij en wilt niet spreken! Ik zal u doen spreken, ik, of gij eñ gaat hier niet roeren; 'k stierve liever als u uit te laten en hier nog langer alleene te zitten!

Het oud wijf en sprak geen woord: zij wachtte.

De jongeling's oogen laaiden in zijn hoofd; hij schoorde vaste tegen de deure en stak zijne vuisten vooruit.

— Gaat gij antwoorden, ja of neen? schreeuwde hij.

Maar, op dien oogenblik, deed een geweldige stoot de deure, waartegen de jongeling vast geleund was, openvliegen, en wierp hem te midden op den vloer. Als hij uit zijne deuzelinge kwam en opstond was de oude weg, maar er stond een felle kerel voor den ingang, die met de eene hand de deure half open hield, en met de andere een zwaren knozzestok vasthadde. Hij bezag den gevangene sterlinge, hief zijn wapen en zei:

— Stille van nu voortaan, jongman; of...!

Naas week achteruit, en de wreede gast verdween, al de deure toesnakkende. Van geheel den dag en was er niets meer te zien noch te hooren, of 't en zij een zwart wezen, dat van tijd tot tijd aan het ruitjen verscheen en het kamerken onderzocht. Overgegeven aan zijn ongeluk, zat de gevangene stille te peizen, te bidden en te weenen...!

IV.

EENE VERGADERING BIJ NACHTE.

De avond was gekomen en meteen de duisternissen. Eenige schreeuwen van kinders of stemmen van vrouwen sprekende tegen malkander, maar stille genoeg, hadden onzen gevangene binst den dag doen begrijpen dat hij te midden van de bosschen en van moordenaarsvolk zat. Met den avond en hoorde hij niets anders meer als het ruischen der boomen in de uitgestrektheid van het woud.

Aan zijn eten en had hij niet gekomen. Hij was ziek, en, nedergezeten, met den arme geleund op de tafel, beefde hij; koud zweet liep over al zijne lidmaten en deed zijn tanden klutteren. Hoe lange moet hem die dag geschenen hebben! Hoe droevig die gepeizen die hem bezig hielden, in dat gevang, tusschen dieven en moordenaars! Bijzonderlijk als hij onbekende stemmen en, tegen avond in een kamerken nevens het zijne, messen en dolken hoorde klinken, ging geheel zijn moed weg; hij meende zeker binst den nacht tusschen de handen der moordenaars, en op een vreede wijze, het leven te moeten laten.

Wat in den avond en was er voor hem op geen rusten meer te peizen : keer voor keer hoorde hij de deure van het hutteken open en toe gaan, en telkens stappen van menschen op den aarden grond; stemmen klonken tot in zijne ooren, en hoe meer de deure wierd open gedaan, hoe meer er geklapt en gelachen wierd. Naas, ziek van vreeze, was tot aan den ingang gekropen van het kamerken daar hij in zat, hij lag met zijn hoofd ertegen, om te luisteren wat er om-

meging; maar het geruchte was op eenigen afstand van daar : hij hoorde wel, maar hij en onderscheidde volstrekt niets.

Het waren toch moordenaars, vergaderd om over zijn lot te beramen; zoo peisde hij, en hij en was niet bedrogen.

Als het geheel nacht wierd, zaten zij wel met twaalven in de herberge van bazinne Rooze, hunne gewone vergaderplaatse. Elk, in 't inkomen, keek rond en zocht naar iemand die nog niet tegenwoordig en was; want iedereen nam plaatse zonder onderscheid rond den heerd en vroeg : Is hij hier nog niet dan? De oude vrouwe Rooze zat in haren toog, zonder roeren of spreken, wachtende zeker tot dat er iemand drank vroeg of iets anders van haren dienst noodig had.

Die kerels zagen er vreed uit, met hun onbeschaamde oogen, hun dikke wenkbrauwen en hunne wezens, die bijna geheel bezet waren met eenen over lange geschoren baard; meestal waren zonder wapens, hadden kloefen aan, eenen blauwen kiel en eene gestriepte peluwmutse. Een kleen lamptje schoot op al die aanzichten stralen die ze somtijds verlichtten en somtijds half in het duister lieten; bij poozen was er een van den kring die sprak, en dan onderbroken wierd door het lachen zijner gezellen; dan viel wederom alles stil, terwijl elk scheen te wachten naar iets dat men gedurig meende aan de deure van het huizeken te zullen hooren.

Dat duurde tot omtrent middernacht. De moordenaars, misschien benauwd van matkander, gelijk de schelms het altijd zijn, en hadden noch van stelen, noch van rooven, noch van hunne gevangene wijdloopig durven klappen; zij begonnen ongeduldig te zijn, omdat hun man niet en kwam, en zij spraken reeds van ongevallen. Maar met den twaalven kwam hij aan.

Gemakkelijk was het om zien dat hij de capitein van de bende was; al de stoelen verschoven bij zijne intrede : er wierd plaatse gemaakt voor hem in den hoek, en geen

éene ooge of zij was naar de zijne gekeerd, om er in te lezen wat hij begeerde en te raden wat hij ging verhalen aan zijn bijeengeroepen volk.

Baekelant zag er een man uit van vooren aan in de twintig jaar : niet al te groot, maar wel gemaakt, sterk van lidmaten en vaste op zijne beenen. Betere manieren had hij als de overige zijner bende, maar nochtans geheel het wezen zijner makkers : kleene oogskes pinkelden in zijn hoofd, onder groote wenkbrauwen, en diepe rimpels, gelijk van iemand die alijd misnoegd of vergramd of ongerust is, teekenden zijn voorhoofd, tusschen de bloedaders die, redelijk straf uitkomende, hem een vreeselijk uitzicht gaven.

Hij ging naar de plaatse die voor hem opengelaten was, zonder een van zijne gasten in het aanzichte te bezien; trok eenen langen scherpen dolk van onder zijnen kiel, hing hem aan eenen nagel en zat neder.

— Hoe! is er geen bier meer dan in de kelder? zei hij, ronddraaiende en kijkende naar eene tafel die ledig voor het vensterken stond.

— Wij wachten achter u, capitien! antwoordde een reusachtige vent, die nevens Baekelant zat.

— Toe, Rooze, bier!

— En wie betaalt er van den avond? vroeg de bazinne van uit haren toog.

— Ik!

Binst dat Rooze om drank was, had de capitein over den heerd geleund, zijne pijpe uitgetrokken en beginnen ontsteken, daarin nagevolgd door al de andere mannen die rond hem zaten. Intusschentijd, en had geen een van al een enkel woord gesproken; er moeste nochtans dien nacht vele te vertellen en te gebieden zijn.

Baekelant, omdraaiende op zijnen stoel om eenen beker te nemen, sloeg zijn oogen rond, bezag de manschap van een tot een en zei :

— Nog geenen Loden dan?

— Nog niet, 't is middernacht, en hij heeft mij gisteren gezeid : ten twaalven ben ik er.

— Wegzitter dat hij is, op zulke dagen!

— Ja maar, capitein, het hof van Libeers, daar hij werkt, is toch twee sterke uren van hier; en hij moet gedaan hebben eer hij weg kan. Hoe weinig dat er tusschenkomt, hij kan hier schaars op deze ure zijn.

— Nu, 't en komt op geenen oogenblik, en, ingezien hij hier noodig is, wij zullen wachten. Maar, zegt dan, ik heb geheel den dag elders moeten zijn en voor niets kunnen zorgen : hoe staat het met onzen gevangenen Roosebeeknaar? Heeft er iemand bij geweest?

— Pietje Fijn alleene, die aangeduid was om hem te bewaken.

— En wel, Pietje?

— Brave jongen, capitein; ik en heb hem maar eenen keer hooren roeren : 't was als Rooze hem eten droeg; wilde hij dan de deure niet toesteken en het wijf opgesloten houden, tot dat zij verklaarde bij wien en waar hij zat? Maar ik ben ertusschen gekomen, en met mijne vuisten te toogen was het gedaan.

— En wat zei hij?

— Niets.

— Zoo dat het al wel gaat? Te beter. Maar gelooft gij, mannen, dat men buiten den busch meer spreekt van het gebeurde als erbinnen?

— Niet zonder reden, en Loden zal er ons van weten te spreken, peis ik!

— Ik ook, vriend, ik hebbe al bij veel menschen geweest van dage, en onder andere hooren zeggen dat men schikt ons te komen bezoeken, hier, in onze huizen.

— Ik zou willen weten wie de stouterik is, die dat zou durven wagen?

— De Schout van Roosebeke.

— Die vent! 't is om te lachen zeker?

— 't En doet! en weet gij wat? 't is noodig van hem met den eersten te doen weten dat wij zijne aanslagen ontzien zoo vele als eene muggesteke.

— Tut, tut, tut! laat ons hem een latinge geven!

— Een lesse eerst, 't ware beter!

— En wie zal ze hem leeren?

— Ik, zei Busschaert, die nevens Baekelant zat; gij kunt schrijven, capitein, en ik niet : stelt hem een schoon en bondig briefken op, ik zal 't hem dragen.

— Is 't meeninge?

— Op mijn woord van eere.

Al de roovers juichten toe, en, binst dat zij op hunne handen klakten, een klop, een welbekende klop, wierd op de deure gegeven; Rooze sprong toe om open te doen. Een man trad binnen, die wel onthaald wierd door geheel de bende : elk verwelkomde hem, en Baekelant zelve lachte hem toe, hetgene raar was. Loden, — hij was 't, — zette eenen zwaren stok en de wapens die ondere zijne werkmanskleêren verdoken zaten ter zije, en ging naar eenen stoel, die sedert lang voor hem gereed gehouden stond.

— Is dat lange wegzitten, zei Baekelant, tegen den binnengekomene, die nu plaatse in den kring had genomen; waar hebt gij zoo lange gebleven?

— Op de hofsteê, Baas; 'k meende, 't is beter wat langer te wachten, en alles te weten, als wat vroeger te gaan en maar halve maren te kunnen dragen.

— En wel! hoe staat het?

— Goed en slecht : gij hebt immers één van de twee laten ontsnappen, niet waar? maar, al gelijk, men peist dat gij maar uit en waart op de binnebeurze der jongelingen, en een diefte in het hof en verwacht er tegenwoordig niemand.

— 't Zal daar goed maken dan, en met het ruimen van dat potje zullen onze zaken verbeteren. Ik verlange al om aan 't werk te zijn. Sedert dat wij zoo wel gelukt hebben te Langemarck, voel ik mijnen moed wel honderdmaal verdubbeld, en gij mannen?

— Van 's gelijken! mompelde geheel de bende.

— En, bij gevolge, morgen nacht daar achter : wij moeten het ijzer smeèn binst dat het warm is, niet waar, Loden?

— Hoe eer hoe beter, capitein!

— Hoe vele mannenmenschen zullen wij vinden, op de hofsteê?

— Ten hoogsten twee, misschien maar een : trouwens de nieuwe knecht en zal waarschijnlijk nog niet thuis gekomen zijn, en met het achterblijven der twee zoons.....

— Der twee zoons, zegt gij; wat is er van dendien geworden die ons ontsnapt is?

— Hij ligt ziek te Langemarck, maar niet zoo ziek dat hij de geschiedenis van al het gebeurde vergeten heeft; elk ende een weet ze al en heeft ze hooren vertellen; mislukken wij, zijt er zeker van dat het zijne schuld is. Maar, 't er zijn van dage eenige dingen gebeurd die 'k vertellen moete : laat mij eerst mijn kele spoelen en dan beginnen.

Op een bevel van Baekelant ging de oude Rooze al trekhielende de kanne vullen, die onder 't klappen gemakkelijk geijdeld was; zij schonk eenen beker rond, en kroop weder in haren toog. Allen wachtten en luisterden naar hetgene Loden ging vertellen.

« — Ik ga beginnen, zei hij, met hetgene voorengevallen is sedert dat ik u laatst gezien hebbe. Zaterdage nacht dan, als ik u kwam zeggen dat onze twee gastjes 's anderdags naar Langemarck gingen rijden, dat zij maar in den donkeren en zouden wederkeeren en dat gij ze zonder missen in de dreve moest aanhouden, ben ik, na wat geslapen te hebben, naar het hof wedergekeerd, om eenig werk te doen in den koeistal en elders. Nu, tot daar. De jongelingen en waren nog niet weg; eerst achter eten, van den noene, vertrokken zij blijgeestig en snel. De moeder zei wel tien keers dat zij met den avond thuis moesten zijn, dat de wegen zoo gevaarlijk waren en de tijden zoo slecht, dat zij er hare dood ging aan

halen waren zij niet terug met den donkeren; de zusters riepen het hen nog achter, als zij reeds te viervoete langst de bane reden; maar ik, die beter mijne meesteresse kenne als iemand, ik wist goed wien zij al op Langemarck gingen vinden, en dat zij een gat in den nacht gingen blijven zitten, niettegenstaande het smeeken van moeder en zusters.

« Inderdaad: het wierd achte, 't wierd negen, en niemand en kwam thuis. De moeder ging naar de deure van 't huis, naar de poorte van het hof, tot verder in de strate, zonder mensch of dier te hooren of te zien; de zusters, min ongerust in den schijn, waren nochtans sprakeloos gevallen, en, wat ik ook zei, ik en kreeg geen andere antwoorde meer als: « Waar mogen zij zitten? » Geen wonder ging het slecht : sedert meer als acht dagen en was er op het hof van niets anders gesproken geweest als van eene rooversbende in het vrijbusch, van de moord van Langemarck en van Baekelant.

— Hoe! riep Baekelant met verwonderinge, is mijn naam gekend? Wie heeft er hem uitgebracht?

— Moet hij maar niet gekend zijn! Gij moet weten, laatst te Langemarck, als wij meenden dat er niemand meer over en bleef, zat er een vrouwmensch onder een kasse gekropen. De die heeft, bij gevalle, uwen name uit een van ons zijnen mond gehoord, hem onthouden en overal doen kennen. Gij ziet, niet waar, dat gij ten naasten keer alles moet doorsnuisteren, zelfs tot onder de kassen.

— Wij zullen 't onthouden! Vertelt maar voorts!

« Ik zat daar geheel den avond, zonder te mogen of te kunnen spreken van naar huis te gaan; op distels zat ik, gij kunt wel peizen, en wenschende om wel tien uren van daar te vliegen. Ik troostte die bedrukte menschen, ik, die wist dat er, met de eerste tijding die kwam, geen troosten en ging aan zijn, en men luisterde waarlijk naar mijn woorden. Oordeelt wat ik in korten tijd afzag, met daar niet te mogen roeren en daar zoo noode te zitten! Ware er niet vele aan te winnen geweest, ik zou weggevlucht hebben ; en, als 't nog gebeurt,

'k ga er ik waarlijk tweemaal op peizen, eer ik eraan kome.

« Het sloeg tiene, en geen ruiters nog! Het gekerm van moeder en van de zusters vermeerderde, en mijn ongeduld ook. Onder voorwendsel dat mijne vrouwe ging ongerust zijn, vroeg ik om te mogen naar mijn huis gaan; maar niet te doen. Blijft hier, Loden, als 't u belieft, Loden, blijft, vroegen zij mij: de andere knecht zal gaan zien, tot aan de dreve van den bosch, of hij nog niet en hoort of en ziet : blijft gij hier bij ons. Uwe vrouwe en zal zoo ongerust niet zijn als wij, en de knecht kan naspringen, al voorbijgaande, om te zeggen waarom gij hier gebleven zijt.

« Wat kon ik doen of 't en zij blijven? De werkman nam een dikken stok, ontbond den hofhond, en vertrok zonder vreeze. Goê reize, peisde ik in mijn zelven, en tracht ervan weder te keeren! Hij moet nog wederkeeren, geloof ik: hebt gij hem gevonden misschien? »

— Of wij hem gevonden hebben! Hij kwam juiste met zijnen hond de dreve in, als wij in de verte stappen begosten te hooren van de aankomende peerden. 't Was effen en gepast, want zonder hem konden de ruiters wel voorbij rijden en ontsnappen.

— « Intusschentijd was ik daar de slechtste meê. De minuten scheenen uren lang, met dat wachten en blijven wachten, bijzonderlijk als het middernacht wierd; 't en wierd niet anders meer gedaan als gehuild en gekermd rond mijne ooren, omdat de werkman ook niet weder en keerde. Jammer dat wij er niet op gepeisd en hebben om dien zelfsten nacht eenige mannen gereed te houden en op het huis te vallen dat geheel over einde stond en dat zonder geruchte kon uitgeplunderd wordern. »

— En waar zouden wij den pot gevonden hebben, zonder eerst onzen gevangene te hebben uitgehoord?

— « 't Is waar; waar zijn mijne gedachten dan? Nu, nadat ik lange genoeg verlegen geweest had en verlangde om te weten op welke wijze dat 't al ging afloopen, begon de dag

aan te breken. Wat stond er nu te doen? Ik gaf voor raad aan de moeder, die schier niet meer en wiste wat zij deed, van om den Schout van het dorp te zenden, opdat hij zelve zou gezocht hebben achter de weggeblevenen. De voorstel wordt aanveerd, ik te plaatsewaarts op, al loopende. Aan de menschen, die 'k ontmoette, zei ik haastig een woord zonder mijnen loop in te houden. Eenigen, hoorende van moord, snelden naar het hof om alles te zien en te onderzoeken. De Schout, die nog in zijn bedde lag, sprong op met der daad en volgde mij naar de hofstede, in de welke wij de naaste gebuurs vonden, die, jammerende, de moeder en de dochter beklaagden en troostten.

« Ik had alles verteld onder wege dat moeste verteld zijn, zoodanig dat de Schout, binnentredende, seffens kon weten wat hij doen moest. Hij begon met de moeder gerust te stellen, met te zeggen dat zij ongelijk had van al dat slecht en erg was eerst te peizen; dat men niets zekers en wist nopens het lot van hare kinders, die ongetwijfeld met hun peerd door een handvolle moordenaars niet en konden achterhaald en vastgehouden worden; dat zij waarschijnlijk blijven zitten hadden met hun vrienden op Langemarck en met den dage zouden inkomen; immers het was hun verboden geweest van in den donkeren door den busch naar huis te komen. Zijne woorden vonden inderdaad bijval, en de hope nam eenen oogenblik de plaatse van de pijnelijkste vreeze.

« Vier mannen om, door den busch de twee jongelingen tegen te gaan : zijn er viere? vroeg de Schout, ziende dat men hem geloofde en betrouwde.

« Slechts drie mannemenschen waren er tegenwoordig; de Schout vroeg mij om de vierde en de leidsman te zijn. Wat kon ik doen of 't en zij aanveerden? Ik dacht wel : de duivel is ermêe gemoeid; hoe zal ik klaar geraken en mijn volk vinden achter die reize? Maar 't moest zijn, en, na drie, vier woorden te hebben gewisseld, vertrokken wij.

« Nu begon het moeielijkste. Hoe zeer ik mij in uwe behendigheid vertrouwde, en was ik nochtans zonder vreeze niet van in de dreve eenige teekens van moord te vinden. Eens daaruit, het was gedaan; trouwens het gedacht en kwam mij nooit te binnen dat wij een der jongelingen zouden gevonden hebben te Langemarck, op de plaatse. Ik moest hier slim spelen en mij noodzakelijk ontmaken van de getuigen die met mij reisden, ten minsten van twee. Om er te komen, zei ik :

« Wij moeten opletten dat wij ons volk niet en missen; twee wegen leiden van hier naar Langemarck en onze gastjes, om te vroeger thuis te zijn, zouden geheel wel kunnen den kerkweg nemen, die de naaste is. Om geen verloren reize te doen, houdt gij met tween die bane; ik en mijn gezel daar, zullen de breede dreve volgen.

« Zoo gezeid zoo gedaan, en elk verdween al zijnen kant. Ik, verlegen uit vreeze van door u gelaten teekens op strate te vinden, hield altijd mijnen gezel bezig met klappen, vertellen en schikkingen te maken; mijne oogen en gingen schier nooit van den grond. Van op eenigen afstand zag ik een plekske daar vele loovers waren verroerd geweest, en het dochte mij dat gij daar onzen knape moest getroffen en Naas vaste gehouden hebben; geheel daar tegen bemerkte ik bloed op het zand; maar 'k hield zoo wel den anderen bezig dat hij niets en belette en dus kwamen wij gelukkiglijk te Langemarck toe.

« Daar ging het slechter : geheel het dorp stond over einde, en elk sprak van Baekelant en van moordenaars. Van verre zagen wij, aan 't over end weer gaan der menschen, dat er iets moeste gebeurd zijn en wij gingen wat rapper aan, tot tegen een van de eerste huizekens der strate, waar hoopkens van volk te klappen en te jammeren stonden. Ik raadde seffens wat er gebeurd was en dat er waarschijnelijk van onze Libeers een aan uwe handen ontsnapt had; aanstonds hoorde ik mijn gedacht bevestigen door de men-

schen die daar vergaderd stonden en die redelijk stra benauwd waren. Maar, als wij vertelden dat de broeder was achter gebleven, en een knecht naar hun gaan zoeken was, zonder weder te keeren, gij haddet moeten zien wat vreeze die menschen bekroop! Geen een of hij peisde dat er hem al een van Baekelants bende op het lijf zat.

« Natuurlijk was een onzer eerste vragen om te weten hoe en in welken staat de jongeling in een burgerhuis geraakt was; en daarop wierd geantwoord dat de twee Roosebekenaars 's avonds te vooren, tusschen tien en elven, te peerde vertrokken waren, blijgeestig en op niets peizende; en dat, van dezen uchtend vroeg, de jongste voor de deure van een huis wierd gevonden, gevoelloos en nog al redelijk gekwetst van vallen; de peerden alle twee stonden wat verder aan een herberge, en men schikte dat Wijten, van zijn peerd gesmeten of gevallen, ter plaatse blijven liggen was: van den oudsten en wiste niemand niets.

« Wij traden binnen om Wijten te zien en te troosten. Deerlijk was hij en veranderd, met zijne wegvarende oogen en zijne bloedende wonden, op voorhoofd en kaken. Hij verkende ons met een, beefde van verschot en vroeg, eer wij den tijd hadden van zelve te spreken :

— « Waar is Naes, mijn broeder?

« Met der daad en wist ik niet wat antwoorden; maar, uit zijne vrage schikkende dat hij geen kennis en had van het gebeurde, zei ik dat hij mochte gerust zijn, dat zijn broeder thuis zat, en dat wij, van wege zijne moeder, om hem waren gekomen.

« Maar hij bezag mij zoo aardig en zoo droevig, dat ik het rood voelde naar mijn voorhoofd gaan; en aan zijne oogen bemerkte ik dat hij mij niet en geloofde; hij schudde zijn hoofd en sprak :

— « Gij bedriegt mij, Loden: Naes is dood! Ik heb hem door de moordenaars zien vastgrijpen en vermoorden.

» Aan die rond het bedde waren en hadde Wijten zeker

nog niets van het voorgevallene kunnen vertellen, want zij versloegen ervan en zij schreeuwden. In 't eerste gebaarde ik te gevoelen wat zij gevoelden en ik verzuchtte; maar, teeken gedaan hebbende aan de omstaanders van te zwijgen, zei ik tot den zieke :

— « Wijten, vriend, waarom houdt gij staan dat hij dood is, als wij van uw huis komen en hem daar gelaten hebben in volle leven en gezondheid ?

— « Is 't waar? zei hij. Hij zou dan ook uit hunne klauwen ontsnapt zijn? Maar neen, ik heb het al te wel gezien !

— « Wat hebt gij gezien? vroeg ik.

— « Wat ik gezien heb? Luistert en zegt dan of het kan zijn dat mijn broeder thuis is.

« En, half rechte op zijn bedde zittende, verhaalde hij traagzaam hetgeen hem voorgevallen was, in den bosch, en dat u beter als mij bekend is. — Ik hoor het nog zinderen in mijne ooren, zei hij, dat scherp geschuifel; ik zie die zwarte wezens uitspringen, op Naes vallen en achter mij snakken. Hoe dat ik ontsnapt ben, dat is mij onmogelijk te zeggen; ik weet alleenlijk dat mijn peerd, lijk nen schicht, alhier is komen geloopen, dat ik de krachten niet en vond om het te dwingen, noch om er mij op te houden, en dat ik hier omtrent alle gevoelen verloor en op den grond rolde.

« Voor mij, 'k hadde wel geluisterd naar Wijtens verhaal en tevens mijn beste gedaan om droevig en verwonderd te schijnen; zoo 'k troostte hem, sprak van zijne moeder, zijne zusters en zijnen broeder, die hem van dage nog zouden bezoeken; en inderdaad, hij begon er toch iets van te gelooven en hij bedankte mij. Na wederzijdsche groetenissen, trok ik langst den voetweg naar de hofstede, met mijne drie reisgezellen.

« Maar wat gezeid als wij thuis komen : van dèn oudsten zone, al dat moest doen verschieten; van den anderen, niet veel beters, en van den knecht niets wetende? Wij waren

altijd bezig met middels te beramen om de ongelukkige tijding, voor heden toch, te kunnen wegsteken, toen wij van verre den pastor van de parochie zagen opkomen. Wij achter hem, en geheel de zake verteld, en gevraagd dat hij de arme weduwe al die rampen zou willen kenbaar maken. De brave man, die te wege was naar het hof, aanveerdde met liefde, en wij gingen elk naar zijn huis.

« 's Achternoens keerde ik weder naar het hof en men heeft er mij gehouden tot in den avond. Verstaat gij nu waarom ik zoo late ingekomen ben? »

— Gij zijt een rechte roover, zei Baekelant, al slaande op de schouder van den anderen. Ah sa, bier, gasten, eer wij voortsdoen, tapt en schenkt wat haastig!

V.

BERAADSLAGING.

Natuurlijk wierd er al drinken geredekaveld over hetgeen Loden verteld hadde. Bijna elke omstandigheid moest hij herhalen, om aan de nieuwsgierigheid van den een en den anderen te voldoen. Men tikte met hem, men dronk op zijne gezondheid, en de tijd ging voorbij.

— Verdonders, zei de capitein, 't is twee of daaromtrent, en wij en zijn nog nievers! Zwijgt nu daarvan, mannen ; 't is hoog tijd van wat anders aan te gaan en te peizen op hetgeen er ons te doen staat.

'tEn moest hun geen tweemaal gezeid zijn van te zwijgen : als 't laatste woord van Baekelant uit zijnen mond was, had men een muize hooren loopen te midden dat volk, dat te vooren zoo woelig was.

— Loden, 't is gij van dage die de man zijt ; zegt eens, en rap en klaar, hoe wij gemakkelijkst aan het geld van Libeers zullen geraken?

— Capitein, ik en weet geen woord meer als in onze laatste bijeenkomste, en ik houde staan wat ik daar hebbe gezeid : 't er is vele geld in de hofstede, en wij en kunnen er niet achter gaan zonder te weten waar het verdoken zit.

— Kunt gij 't niet uitpeizen waar?

— Daar en is geen peizen noodig! Gij hebt Naes onder uwe handen : indien hij spreken wilt, daar zult gij zekere inlichtingen krijgen; want zijne moeder en houdt niets gedoken voor hem, en hij begint zelve al geld te ontvangen en uit te geven.

— Gaat om hem dan en brengt hem hier, gij baas! maar verblindt en koordt hem wel, verstaat gij 't?

— Verstaan, capitein! — antwoordde de baas, en, met een lampke in de hand, ging hij 't kamerken binnen.

— Ik alleene voere het woord, vervolgde Baekelant, tot dat wij zien hoe de zaken draaien : de omstandigheden zullen wel aanwijzen wanneer de tijd van spreken voor u gekomen is.

— En ik die zoo wel gekend ben, vroeg Loden, ik moet weg zeker?

— Blijft maar, hij en kan u toch niet zien, en, als gij zwijgt, u niet verstaan. En dan nog, of verkende hij u, hij en zal al gelijk uit onze handen niet meer....

De kamerdeure ging open en Naes verscheen, voortsgesleept aan koorden die zijne handen nepen, met eenen rooden doek voor zijne oogen en voor een deel van zijn aangezicht gebonden. Bij zijne intrede, sprongen de moordenaars op, ruttelden hunne banken of stoelen, en maakten gedruisch, om te doen hooren dat zij met velen waren en om den jongman vreeze in te jagen. Inderdaad, hij beefde en week achteruit : maar twee felle arms stootten hem voorwaarts, tot in 't midden van de ronde.

Geheel de bende zat neder en zweeg : er volgde een oogenblik van doodsche stilte.

— Jongman, zei Baekelant, gij zijt in treffelijk gezelschap, en ik en weet niet waarom gij zoo staat te beven!

Waarlijk, als de zware stemme van den vreeden moordenaar in de ooren van den gevangene klonk, zag men zijne lidmaten intrekken en zijne beenen klutterden.

— Jongman, zei Baekelant voort, zonder eene antwoorde af te wachten, wij gaan u iets vragen, en 't is van hier rechtuit de waarheid te zeggen, zonder bedrog, zonder ommewegen. Zijt gij rechtzinnig, 't en zal u geen leed noch geene pijne aangedaan worden; maar, voel ik dat gij wederspannig zijt en met valschheid voor den dag komt, zwicht u, kerel! wij zijn mansch genoeg om u, spijts den duivel, tot rechtzinnigheid te dwingen. Onthoudt dat wel!

Naes, hoe beangstigd ook, hadde toch wat moed gekregen. Tegenweer en kon hier niet helpen, hij wist het wel; maar al te vele benauwdheid kon ook nadeelig zijn, en de moordenaars te stouter maken. Ten anderen, niet meer twijfelende of hij ging vermoord zijn, had hij een soorte van onverschilligheid schielijk in zijn herte en in zijne houdinge laten komen.

— Vooraleer ik een woord spreke, zei hij, moet de doek van mijne oogen, opdat ik zie met wien ik te doen hebbe : gij zegt dat ik in treffelijk gezelschap ben!... treffelijke menschen mogen gezien zijn.

— Jongen, zei Baekelant met nijdigheid, als gij iets te vragen hebt, dien toon niet meer te nemen, of gij zult er kwalijk van afkomen: 't is wij die hier bevelen geven, maar gij niet! Nochtans, om u te toogen dat wij niet wonderlijk en zijn, 't zal geschieden volgens uwe begeerte.

Op een teeken van den capitein, trokken al de moordenaars een doosken uit hunnen zak, zij strooiden wat poeier op het platte van hun handen en vreven er hun aangezichte mede. Zij wierden zwart gelijk mooren en geheel onkenbaar.

De doek viel van Naes zijn oogen, en hij kon zien. Eerst, bedwelmd door gespannen te zijn aan het gezichte, en met der daad niets onderscheidende in dat duister kotje, vreef hij aan zijne oogen : hij zag klaar, maar die zwarte moordenaarswezens, en dan die vier-en-twintig stralende oogen, allen naar hem gericht, ontstelden hem zoodanig, dat hij steun zocht om niet neder te zinken. Geheel zijn moed was verdwenen ; hij peisde meer als ooit dat zijn laatste ure gekomen was, en wankelde en slingerde lijk iemand die bedronken is, binst dat de moordenaars half luide loegen met zijn verschot en met zijne benauwdheid.

Het duurde nog eenen oogenblik voor dat er iemand sprak of roerde, en die stilzwijgendheid viel den jongman zoo vreed. Iederen keer dat hij 't waagde van eenen schuinschen oogslag te geven op het volk dat rond hem zat, scheen zijn toestand schrikkelijker, en hij was benauwder en bleeker.

— Jongman, zei de zelfste zware stemme, zijt gij bereid om rechtzinnig te antwoorden op al onze vragen?

Naes keek op naar den kant van waar de stemme kwam, maar spreken en durfde hij niet.

— Hoe is 't? wierd er nog eens wat heviger, en met eenen vloek daartusschen, gezeid, zijt gij bereid of niet?

Eene koude trillinge liep van onder tot boven door al de lidmaten van Naes Libeer; aan zulke tale en was hij niet gewend.

— Wat belieft er u? zei hij, zonder te weten wat er uit zijnen mond kwam.

— Ja of neen, seffens!

— Mijnheer, mag ik u iets vragen? en indien gij 't mij zegt, ik belove alles.

— Laat hooren.

— Wat hebt gij gedaan met mijn broeder? Leeft hij nog, of is hij dood?

— Ah! daarop zal ik rechtuit antwoorden, en de ware waarheid, zulde, opdat gij ook niet liegen en zoudt : uw broeder leeft en hij is zoo gezond als gij.

— Zit hij ook opgesloten misschien, hier in dit huis of in het gebuurte?

— Hij is vrij, vrij gelijk een vogel in een busch. Niemand van ons en heeft hem genaakt, verre van hem leed te doen; niet waar, makkers?

— Niemand..... spraken al de andere zwarte monden.

— Hij is dan thuis bij moeder, hij weet dat ik hier ben, en.....

— Nu en antwoorde ik niet meer, vriend. Waar hij is en weet ik geenszins, en dat hij zelve weten zou waar gij voor den oogenblik zit, ik hope wel van neen, en dat om bijzondere redens. Gij hoort het, niet waar? dat ik rechtzinnig ben? in gevolge uwer belofte, moet gij mij nu ook rechtzinnig antwoorden.

— Ik zal mijn woord houden.

— Vooreerst 't is achter geld dat wij uit zijn; geld moeten wij van u hebben, eer gij los geraakt, en vele!

—Ach, als het maar geld en is! Laat mij naar huis gaan; moeder zal er mij geven, en ik zelve zal 't u brengen, zoo vele als gij vraagt!

— Dus weet gij dat uwe moeder machtig vele geld liggen heeft!

— Machtig vele, dat en zeg ik niet; maar toch genoeg om u te voldoen. Ach! laat mij eromme gaan; moeder zal er seffens geven, en ik kom er straks mêe op!

— Zoo lichte niet, jongen, zoo lichte niet! Wij betrouwen u wel, maar toch zoo verre niet, en gij moet eerst van uwe rechtzinnigheid betere bewijzen geven. Gij komt daar te zeggen dat er in uw huis vele geld ligt: zegt nu schoone in welke plaatse het verdoken zit.

— Moeder weet dat, Mijnheer! God zij geloofd, 't is zij alleene nog die meester is t'onzent.

— En gij en weet er niets van?

— Neen-ik, niets, voorzeker!

— Ah! Ah! riep Baekelant, zwart ziende en rechte springende; ik zie op uw aanzichte dat gij liegt! Peist maar wel op hetgene gij zegt, en weest verzekerd dat, indien een leugen van uwe lippen rolt, gij vroeg of late dit mes hier tusschen hals en nekke zult krijgen.

En dat zeggende, greep Baekelant, langst den muur, een blinkende mes, hefte het op, en zwaaide het drie, vier keeren voor de oogen van den jongeling.

Het staal had Naes zelfs geraakt, hem doen beven en eenen stap achteruit wijken. Hij gevoelde dat het ernstig was; zijn leven was in gevaar, indien hij niets en verklaarde; en, kwam hij de plaats aan te duiden van zijn moeders geldbeurze, hoe en zouden de moordenaars er niet achter gaan, den volgenden nacht, en doen gelijk te Langemarck! De vreezelijkste gedachten bestormden Naes eenen oogenblik; maar hij en had niet vele tijd om te overpeizen wat er hem te doen stond;

de groeve stemme van den rooverscapitein hadde nog eens al gezeid : — Rap moet gij spreken !

— Laat mij, om de liefde Gods, smeekte Naes, laat mij naar huis gaan; niemand en zal ooit weten dat ik hier geweest hebbe, en geld zal ik u brengen zoo vele gij wilt, al dat er in mijn huis is; anders, het is zeker, gij en kunt het nooit vinden!

— Nutteloozе praat! Gij zijt groot genoeg om te weten dat al uwe vragen vragen in den wind zijn, en dat er uit onze handen niet levende te geraken en is, zonder te voldoen aan onze minste begeerten. Ah sa! daar is nu tijd genoeg verloren: begint eens rap te zeggen waar het geld ligt, dat wij moeten hebben.

— Kan ik meer als de waarheid zeggen? 't is zeker dat ik het niet al en wete liggen.

— Gij zult ten minste zeggen wat gij weet.

— Enwel, Mijnheer, in de hoogkamer van ons huis, onder de groote kasse, zit er een ijzeren koffertje onder de tiggels verdoken; mag ik eromme gaan? 't is voor u.

— En 't ander geld?

— Geen meer!

— Geen meer! Onnoozelare, schreeuwde Baekelant, rechte staande voor den jongeling, meent gij dat wij dwaas genoeg zijn om te gelooven dat rijke boeren lijk gij, al hun geld in één en 't zelfde plaatsken duiken? Neen, daar is nog elders munte, en gij weet waar; rap moet gij spreken!

En hij schudde Naes bij zijnen arm, terwijl de andere moordenaars rechte sprongen, en dat eenige van hun wapens uittrokken en ze deden ruttelen.

— Ik en heb u nooit misdaan, zuchtte Naes; ik en weet niet, ik en mag, ik en kan....

— Gij moet!

— Als 't u blieft, laat mij al dat geld halen; ik zelve zal 't u brengen, zonder ooit u te verraden achterna.

— Spreken moet gij! riep er een andere moordenaar, die toesprong en Naes bij 't herte vastgreep dat zijne kleêren scheurden.

— Ik en mag niet....

Meer en kon de jongman niet zeggen; zijne krachten begaven, en hij zonk neder, voor de voeten der moordenaars.

't Was voor hun als of er niets en ware gebeurd : een sterke kerel omvatte het lichaam van den bewustloozen jongeling en droeg hem in 't kamerken, waarin hij geheel den voorgaanden dag had opgesloten geweest. De andere moordenaars zaten neder, en de capitein, misnoegd en tegengekant in zijne ontwerpen, murmelde : Hij sluit gelijk een peperdoze!

De gasten altemale keken den hoofdman in zijne oogen, trachtten erin te lezen wat hij meende, en hoe hij begeerde aangesproken te worden. Hij zat naar den heerd gekeerd, bezig met zijnen tabak te doen veuzen, en van tijd tot tijd eenen oogslag gevende op de stilzwijgende ronde; eindelijk zei hij :

— Loden, hebt gij dat nu gehoord?

— Geheel wel, capitein!

— Wat zegt gij daarvan?

— Wat zou 'k daar van zeggen? bijkans medelijden hebben met dien jongeling, die toch zoo brave is, en die zijne moeder zoo geerne ziet.

— Daar mêe en zijn wij niet verre : elk ende een kan dat peizen!

— Enwel, elk ende een zou misschien wel peizen!

— 'k En versta u niet; wat wilt gij zeggen?

— Hoort eens : ik geloove dat de jongman genoeg heeft gezeid om al het geld te doen uitkomen.

— Hij en heeft niets gezeid, par...bleu!

— 't Is juiste daarom : hij zou geern blijven leven en al zijn geld en zijn goed besteên om uit onze handen te geraken; hij zou geern zeggen waar dat de vette beurze van zijn huis zit, maar hij en durft niet, uit liefde voor zijne moeder en uit vreeze van ze te doen vermoorden. Dat het geld eens lage onder het bedde waarin zijne moeder slaapt?

— Inderdaad, Loden, gij doet mij twijfelen; en hetgene gij daar zegt is mogelijk!

— Mogelijk!... 't En kan niet anders zijn. De arme jongen, ik ken hem te wel, zat door uw vragen tusschen twee vieren : de noodzakelijkheid van te liegen en de vreeze van het leven zijner moeder in gevaar te brengen. Hij zal gepeisd hebben : hoe ware 't mogelijk dat zij de beurze rooven onder haar bedde, bij nachte waarschijnlijk, zonder haar te hinderen en misschien te vermoorden? Dat gedacht woeg ongetwijfeld zoodanig op zijn herte, dat hij kwalijk is gevallen van angst en van vreeze.

— Ik valle in uw gedacht, zei Baekelant, al zijne handen vrijvende, binst dat de anderen teekens van goedkeuring en vergenoegdheid gaven ; — en ik moete bekennen, Loden, dat gij slim zijt. Als het maar en schitt aan de vreeze van zijne moeder te zien hinderen dat de jongen niet en spreekt, wij zullen hem gerust stellen daarop, en zeggen dat er geen haar van heur hoofd en zal geraakt worden : achterna, doen wij er al gelijk van dat wij willen. Wacht eens, il zal alleene bij hem gaan om schoone te spreken en te beloven; wel te verstaan, indien hij reeds tot zijn zelven gekomen is.

Volgden vijf minuten wachtens en zwijgens voor de rooversbende. Van uit het kamerken hoorden zij de stemme van Baekelant, eerst vleiende, dan hitsig, eindelijk dringende en dreigende; maar antwoorde en kreeg hij niet. De deure vloog toe met groot geweld, en de capitein was daar weder, met de woede in de oogen en roepende : Daar en komt geen woord meer uit; hij is tot zijn zelven gekomen, maar ziek of zinneloos : dat hij maar en loope!

— Ja maar, dat hij loope!

— 't Is te zeggen dat de baas en de bazinne alleene voor hem zullen zorgen en verantwoorden ; in zijne beuauwdheid zal hij misschien aan 't geweld vallen om weg te vluchten ; dat men wel wachte van hem kwijt te geraken, vooraleer ik er achter kome, verstaat gij, baas?

— Alderbest!

— En nu, aan 't werk gegaan, alsof hij zelve hadde uitgebracht hetgene Loden meent van het geld. Veerdig te zijn tegen van den avond, niet waar? heeft er niemand iets tegen?

— Niemand!

— Gij daar, Busschaert, met uwe drij gebuurs, gij moet aan de vier hoeken van den boomgaard staan, die rond de hofsteê ligt, en wel de wacht houden. Pe Verplancke, met uw broeder, gij zult zorgen voor de stallingen en de schure, waarin de knecht misschien zal liggen slapen; de anderen volgen mij. 't Is al achter dat wij best kunnen inbreken, volgens dat ik gezien hebbe; weest zonder vreeze, ik geve mijn woord dat wij zullen binnen geraken en, in weinig tijds, al dat er in is kort en kleene maken. Elk zorge wel voor zijne zaken, en luistere naar de gegevene teekens; dat de priemen goed staan, en de hamers en booren gereed.

— Zij zijn 't al lange, capitein.

— Gij Matheeuw Danneel, van de voornoene nog, kwansuis voor andere zaken, zult gij naar Libeers gaan, om onderzoek te doen, en mij voor den vieren t'achternoene komen vertellen wat gij gezien hebt; draagt een vergiftigde pille meê voor den hond, 't is het zekerste, want dikwijls doen die beesten meer kwaad als al het volk te samen. t'Avond, met het slag van den tien, vergaart al te male aan den hoek van den busch, bij Lodens huis, om de laatste bevelen te ontvangen. Is het al wel verstaan?

— Ja-'et, capitein!

— En elk op zijnen post te zijn, en voorzichtig, maar zeker aan het werk te vallen. Ik belove goeden uitval en vele kroonstukken.

— Bravo! Bravo!

— Een woord als ik mag, capitein? vroeg Loden.

— Waarom niet?

— Wat gaan wij doen met de bewoonders der hofstede?

— Gelijk te Langemarck, met dat verschil dat er geen één onder de kasse en zal duiken.

— Drij onnoozele en brave vrouwmenschen! zei Loden, en hij gaf eenen zucht.

— Wat geeft dat? Zult gij nu medelijden krijgen en verzuchten voor hun, na ze zelve overgedregen en verraden te hebben?

— 't Is dat ik in mijn eigen dacht : die schepsels, zij en kunnen ons geen kwaad doen, en nog vele min ons beletten van al uit hun huis te nemen dat ons aanstaat; 't ware misschien genoeg met hun den mond te stoppen om het schreeuwen te beletten. Nochtans, 't is een enkele vrage, capitein, en Loden blijft altijd uw dienaar.

— Indien gij kundet verzekeren dat zij niet roeren en zullen?

— Ik zelve zal ervooren zorgen, zal ze binden waar zij liggen, en straffe ondergaan achterna, is 't dat alles niet uit en valt volgens mijn zeggen en uwe begeerte.

— Voor dezen keer zij het zoo; wij moeten wel toegevende zijn met u, ingezien uwe bewezene diensten in dezen aanslag, die zoo wel te wege is en die ons voor lange uit den nood zal helpen. Sa, mannen, naar de ruste! Het is nu late genoeg; en, om den aanstaanden nacht goed wakker te zijn, daar moet toch wat geslapen worden.

Geheel de bende stond op; er wierd nog al een teuge geschonken, voor scheebier, en eenen oogenblik nadien, trok elk den busch in, langst den kant van zijn hutteken, te vreden van dezen nacht, en met goê hope voor den aanstaanden.

VI.

MOEDER EN ZOON.

De nacht, zoo luidruchtig overgebracht door de moordenaars en zoo schrikkelijk door den gevangenen jongeling, was ook pijnelijk geweest voor de ongelukkige bewoners der hofsteê, pijnelijk, wegens onruste over het lot van den oudsten, en vreeze voor de ziekte van den jongsten der broeders. Met vele moeite had de weerdige Pastor van Roosebeke wat balsem in de diepe wonde der moeder en der zusters gekregen : bijna geheel den dag was hij bij hen gebleven, uit zijn diepgetroffen en medelijdend herte van die woorden halende, die alleene troost en moed geven, en die een christen mensch hard maken in God, tegen de felste schokken der menschelijke ellenden. Hij was er toch in gelukt van zijne drie beproefde parochianen wat gerust te stellen nopens het lot van hunnen zoon en broeder en van hunnen werkman, die insgelijks verdwenen zijnde, ook betreurd wierd. Ten minsten waren zij overgegeven aan den wille Gods en bereid om met christelijke gevoelens de ijselijkste mare te vernemen die men op de wereld vernemen kan.

Aan de moeder was 't ontraden geweest van dien dag haar ziek kind te gaan bezoeken; zij was dan op de hofstede gebleven, half ziek en gedurig haar ongeluk voelende vernieuwen door het bezoek van gebuurs, kennissen en bloedverwanten, die, van verre en van bij, tot in den avond, kwamen zoeken achter de waarheid, met woorden van troost en van medelijden voor hunne ontroostbare vrienden. Achter Naes was er gezocht geweest, maar niet verder als tot in de

dreve : verscheidene gezellen van den jongeling hadden besloten van den een of den anderen dag in het woud te dringen, en te zoeken, tot dat zij iets vonden; geen een nochtans en hoopte van nog ooit den achtergeblevene weder te zien.

's Anderdags, kondigde een persoon, die naar Langemarck had gezonden geweest, dat Wyten, na een goeden nacht, voorzichtig kon naar huis worden vervoerd. De moeder, verlangende om haren jongsten zoon te zien en te omhelzen, en was niet meer tegen te houden. Zoo seffens doet zij 't wit wijtekleed op den wagen spannen, pluimen bedden en kussens vergåren, om naar Langemarck te rijden en om het vervoeren te vergemakkelijken.

Het was tusschen tien en elven in den voornoene, als de peerden ingespannen waren. Moeder stond reeds te wachten, altijd vragende en peizende of zij niets vergeten en had. Op den oogenblik dat zij gingen aanzetten, kwam er een man op het hof, die wel moeste gekend zijn, want nauwelijks had hij den witten wagen gezien, of hij riep al lachende :

— Bazinne, nog eens naar de kermisse, en op eenen dijsendag!

— Wel, Mattheeuw, kermisse! 't is zeker om onze kruisen nog te vergrooten dat gij daarvan spreekt! zei de moeder, en twee tranen kwamen in hare oogen en rolden langst hare bleeke wangen.

— Kruisen vergrooten! Moeder! Wat is dat nu?

— Weet gij niet, Mattheeuw, welke ongelukken dat er hier in korten tijd gebeurd zijn?

— Gij doet mij verschieten, met te spreken van ongelukken, zei de schijnheiligaard, een bedrukt wezen aantrekkende.

— Moeder, zei de oudste dochter, wij zullen 't wij vertellen aan Mattheeuw; rijdt maar voorts; Wijten moet zoo verlangen achter u.

De peerden stapten aan en de oogen van al de omstaanders volgden ze eenigen tijd na. Intusschentijd, en altijd al

vragende, had Mattheeuw Danneel, met de handen op den rugge, gedraaid tot niet verre van het hondekot, dat te midden de hofplaatse stond, en, zonder van iemand bemerkt te zijn, een stuk vergiftigd vleesch het getrouwig dier toegeworpen. Dan ging hij binnen, luisterde naar het verhaal, alsof hij van niets en zou geweten hebben, en vertrok, onderricht nopens al dat hij weten moest.

De peerden gingen den schoonen draf, en de wagen rolde langst destrate. Moeder, altijd peizende op hare kinders en bezig met hetgene zij ging zeggen tegen haren jongsten, was stilzwijgende en droefgeestig nedergezeten. Hoe ging zij hem vinden? En wat gezeid om hem te troosten, zij die zelve troost noodig hadde, en die haar herte voelde breken op het gedacht alleene van die bijeenkomste !

Men naderde Langemarck : het gehuchte Poelcappelle, op de slinkere hand gelaten, was reeds buiten de ooge, en de eerste huizen van het dorp en lagen maar eenige stappen meer verder. Het herte van de moeder klopte heviger; zij verlangde om Wijten te zien, en zij ontzag het, lijk de dood. Daar stond de wagen aan de deure van het huizeken waar de zieke te bedde lag.

Het eerste nieuws was goed nieuws : de jongeling was gebeterd en legde aan om voorts te beteren. Vrouwe Libeer, die zijn flauwe stemme verstond, sprong toe naar de kamer en wilde bij hem zijn; maar zij wierd tegengehouden ; men ging haren zoon eerst verwittigen, uit voorzichtigheid, en, eenen oogenblik nadien, stond de moeder voor het bedde van haar ziek kind.

Hoe verschoot zij, als zij dat bleek wezen zag, in plaatse van die roode kaken, bleuzende van gezondheid, en dat hoofd dat omwonden was met eenen witten doek, om de wonde te heelen die door den val van het peerd veroorzaakt wierd! Een schreeuw ontvloog hare lippen, hare handen sloeg zij te gader, en tranen sprongen uit hare oogen. Te vele had zij op haren moed gerekend; zij stond nu daar, zonder een woord te kunnen spreken.

— Moeder, zei Wijten, en weent zoo niet, ik ben haast genezen.

— Genezen! zei de bedrukte moeder.

— Ja, genezen: 't is het minste van mij, moeder, waar is Naes, mijn broeder nu?

— Och Hemel! wat geantwoord?... Nu eerst begon zij te peizen dat men hem misschien het ongelukkig achterblijven van zijnen broeder verdoken en hem leugens wijs gemaakt had, om beters wille. Eer zij den tijd vond om te spreken, had de zieke reeds gezeid :

— Hij is dan vermoord! Ik en zal hem nooit meer wederzien!

En zijn bebloed hoofd zonk neder op zijne borst, en zijne moeder huilde van droefheid. De omstaanders trokken ze meê in een andere plaatse, om wat te bedaren en den zieke te laten stillen.

De ruste gaf krachten aan beiden, en moeder kwam allichte weder bij 't ziekebedde. Hare zoete en liefkozende stemme deed den jongeling herleven, en men zag nieuwen moed en beteringe op zijn wezen, telkens dat hem een troostelijk woord zijner moeder in de ooren klonk. Hij vertelde haar wat er in den busch gebeurde met hem en zijnen broeder, en van den vermoorden mensch die te midden de strate lag. Niemand en had van dat lijk aan de moeder gesproken, in 't gedacht dat zij mogelijks nog meer zou gepeisd hebben dat hare oudste zoon door de handen der moordenaars reeds omgekomen was. Ook, als Wijten sprak van dat lijk, scheen zij eerst verwonderd en getroffen, en zij riep uit :

— Hemel! 't is ongetwijfeld onze werkman die vermoord is geweest in den busch, al achter u zoekende!

En zij ging aan het vertellen van de onruste welke zij binst den zondag nacht had uitgestaan, en hoe zij den werkman tegenzond, die niet meer weder en keerde en die nog niet uitgekomen en was.

Ondertusschen wierd de zieke in den schijn, stillekens

beter; het was al ten halven de achternoene, en de geneesheer oordeelde dat hij voorzichtig op den wagen naar huis kon vervoerd worden. Dat wierd gedaan; maar, niettegenstaande al de zorgen, het waggelen en 't schudden van den wagen verergerde den staat van den jongeling: de koorts overviel hem onderwege en vermeerderde altijd, tot dat hij op de hofstede kwam. Daar, deed het geschrei van zijne zusters, de tegenwoordigheid van de gebuurs en van de vrienden, die gekomen waren om hem te zien en te troosten misschien, hem vele meer kwaad als goed. Hij moeste naar bedde, uitgeput van krachten; den avond was aangekomen, en hij verslechtte zoo rap, dat er seffens om de geestelijkheid moest gezonden worden.

't Was wederom al overende, bij die ongelukkige menschen: dat verslechten van Wijten had hunne kruisen vernieuwd, alle hope en allen moed uit hun herte verjaagd. Wat zou 't geweest hebben hadden zij moeten weten welken aanslag de moordenaarsbende had besteken!

VII.

DE BERECHTINGE.

Diep in den avond, stonden er twaalf zwarte menschen aan den hoek van 't Vrijbusch. Zij zwegen en ze'n roerden niet: de eene zaten neder op den gerskant, de andere leunden tegen de boomen, of stonden rechte, rond te kijken en te luisteren. 't Was verdossemd weder en helledonker, maar zoo stille, dat men noch taksken noch bladjen en hoorde ruttelen, in de kroone der boomen.

Het sloeg tiene op den torre van Roosebeke.

Een minute nadien kroop Baekelant uit het woud, zwart gelijk de andere en sterk gewapend. Hij keek en vroeg of geheel zijne manschap veerdig was en voorzien van allaam om te booren of kassen open te vringen; en, daar alles om ter best gevonden wierd, kreeg Busschaert bevel van met zijne drie makkers vooruit te gaan, om de vier hoeken der hofstede af te zetten; de andere roovers volgden hem van dichte bij.

Eenige minuten verder bleven de vier kerels die vooren gezonden waren staan, alle viere gelijk luisterende naar iets dat in 't stille van den nacht in de verte weêrgalmde. Zij drumden tegen malkander, vroegen wat het wezen mochte, dat nu klonk te midden de velden, en keerden op hunne stappen weder, om aan de andere te vragen of zij insgelijks de zelfste klanken hoorden.

— Capitein, zei Busschaert, luistert! Hoort gij niet, zuidwaarts, den klank van een belle? 't Is, geloof ik, langst den kant van Libeers hofsteê.

Inderdaad, men hoorde nu beter eene rinkelinge, die niet kwalijk en geleek aan 't gedruis van een belleken, dat om den hals hangt van een stapgaande peerd. De roovers bleven boomstille staan, en wachtten naar hetgene Baekelant ging zeggen of gebieden.

— 't Is al den kant van de hofsteê, niet waar? vroeg hij.

— Ja- 'et, capitein.

— Hoe verre nog van hier?

— Een kleen half uurken gaans.

— Het klinkt altijd voorts, en 't nadert, zoo mij dunkt; 't zou moeten een koe zijn of een peerd, dat men naar huis doet; 't is wat late nochtans, maar wat zou 't anders zijn? 't Zij dat het wilt, wij zijn erin en wij moeten erdoor! Vooruit dan, maar voorzichtig en zonder geruchte!

De bende trok voorts zonder een enkel woord te spreken, tot aan het huis van Loden, die stond te wachten. Verdoken achter den gevel, hield hij hem gesloten, tot dat de roovers dichte tegen hem waren, en dan ging hij erbij en zei, halfluide:

— Capitein, Wijten is thuis, weet gij het?

— Mattheeuw heeft mij gezeid dat men hem gaan halen was; is er niets anders in den weg?

— Ik peize dat er op het hof niemand in bedde en zal gegaan zijn, want de jongen lag tegen avond geheel slecht; men is om den geneesheer geloopen, en nu is hij ongetwijfeld bij den zieke.

— En dan?

— Ik wil zeggen dat het moeilijker zou kunnen zijn als dat wij eerst gemeend hadden, en dat gij bijzonderlijk wel de wegen moet afzetten, opdat er niemand uit onze handen en gerake. Eerst is er te zorgen voor den knecht, die in den peerdenstal slaapt; dan haastig en geweldig binnenspringen, met al het volk, en gauwe gedaan maken. Ik peize nochtans dat gij schoone zult kunnen zien wat er van binnen ommegaat.

— Is er niets anders, Loden?

— Niets, of 't en zij dat ik niet veel en rekene op goeden uitval.

— Hebt gij daar seffens geen belle hooren klinken?

— Neen-ik; een belle, zegt gij?

— Ja; maar 't zal ongetwijfeld verder op zijn; anders gij zoudt 't ook gehoord hebben. Nu dan, makkers! 't is hooge tijd; gij hebt het verstaan, niet waar? Eerst naar den peerdestal, en dan wederom bij mij, achter het huis!

— Verstaan! mompelden de moordenaars; en zij gingen aan, zonder eenen mensch te ontmoeten, tot eenige honderden stappen van de hofplaatse. In de duisterheid van den nacht en bij 't flauw licht der mane, die nu en dan wat klarigheid stak door eenen sluier van varende wolken, onderscheidden zij de gebouwen. 't Was zoo stille, dat men volstrekt niets en hoorde of 't en zij de stappen der roovers; en nog, hoe meer zij naderden, hoe voorzichtiger zij gingen.

Op een boogscheute van het hof, aan den hoek van den boomgaard, bleven zij staan. Vier mannen kropen langst de hagen naar de vier hoeken van het huis, met de oogen aldaarwaarts en de hand op hun wapens rustende.

— Kijkt, zei er een van de roovers, zij zijn nog op, want ik zie licht in een achterkamerken!

— Inderdaad, zei Baekelant, de zieke zal daar liggen, met geheel het huisgezin rond hem. 't Is wel gepast; wij moeten juiste booren in een deure die langst den anderen kant ligt, en wij zullen gemakkelijk binnen zijn, vooraleer men ons hoore. Komt, wij naderen.

Een voor een kropen zij door de hage, en gingen tot bij den hoek van het huis, onder eenen grooten boom, die veel schauwe gaf en maakte dat alles donker was op tien voeten in 't ronde.

— Het allaam hier, zei de capitein, ik zal het gereed maken, binst dat gij, Loden en Mattheeuw, die best het hof kent, den knecht naar de andere wereld zult zenden. Rap wat,

en als 't effen is, keert seffens weder, gij zult ons aan 't werk vinden.

De twee genaamde kerels naderden stillekens den peerdstal, met den dolk in de hand en de pistolen in de rieme. Aan de deure gekomen, luisterden zij eerst aandachtiglijk of niets en waakte, roerde of te hooren en was: niets, of 't en zij het flauw en eentoonig geblaas der peerden, die op stal waren; zij trokken aan het snoer van de klinke en stuikten voorzichtiglijk aan de deure, die al piepende openging. Van onder zijnen kiel trok Loden een dievenlanteerentje, snakte het open, en, bij de klaarte dat het gaf, sprongen zij rechte naar 't bedde dat nevenst hen stond. Beide grepen naar de plaatse waar het hoofd liggen moest, maar hun handen vonden koude lakens, en niets anders : het bedde was schoon opgeleid en niemand en lag er in. Elders in den stal ook niemand.

— Eerste breuke! zei Mattheeuw.

— En misschien de laatste niet, antwoordde zijn gezel; komt, wij zullen de andere gaan helpen.

Zij waren reeds aan den uitgang van den stal, maar juiste wierd de voordeure van het huis opengesteken en stappen van menschen, die schenen naar hen te komen, deunden op den steenen dam. De twee moordenaars sprongen achteruit en kropen in eenen hoek, tegen den muur gesloten, om af te spieden wie daar komen en wat er gebeuren mocht.

De lanteern was al weg en 't wierd helledonker in den stal; geen steke en zag er iemand voor zijne oogen, maar geheel wel kon men de woorden onderscheiden van twee menschen die tegen den ingang bleven staan.

— Ik hadde 't noodig van een luchtje te scheppen, zei de een tegen den andere; ik en kon het niet meer zien, dien stervenden jongeling, die ongelukkige moeder, en die twee doodgekreeschene dochters : eergisteren nog zoo frisch en zoo kloek, en nu op twee dagen tijds in geraamten veranderd.

— Welke kruisen er een huisgezin schielijk kunnen overkomen! antwoordde de andere stem. De moordenaars en

hebben zeker noch wijf noch kinders, anders en zouden zij het in hun herte niet kunnen gevinden van......

Loden gaf een zucht op 't hooren van die woorden, en hij fluisterde in de ooren van zijnen maat : 't Is de knecht die nu spreekt.

— Maar kijkt, herging de zelfste stemme, ik heb den stal vergeten toe te doen, en uw peerd dat zoo gezweet heeft!

— Staat het gerust, ten minsten?

— Ja 'et, Mijnheer, gij en begeert niet dat ik het zadele, niet waar?

— Neen! ik en mag den zieke niet verlaten. 't Is vruchteloos gemeesterd nochtans, en, blijf ik hier, 't is meest voor de gerustheid van moeder en zusters, want de jongman en kan toch geen ure meer leven.

— Is 't waar? dan blijf ik erbij tot den laatsten oogenblik. Wacht, ik zal uw peerd nog wat eten smijten, en met u dan binnen gaan.

Hij deed het, ging tot bij de moordenaars om te halen wat hij noodig had, en trok dan de deure van den stal achter hem toe. En men hoorde ze alle twee weggaan al den kant van het huis.

De twee verdokene moordenaars en hadden zelfs niet gepeisd wat er hun te doen stond met die bezoekers. In den hoek, tegen malkander gedowen en zonder asem te halen, bleven zij zitten, en rechts als de deure wederom toe ging, roerden zij en vroegen aan malkander : Wat nu gedaan? Het beste was te vertrekken, om aan den capitein het gebeurde te gaan vertellen, en zoo deden zij.

Baekelant was juiste aan 't achterdeurken, te wege in te breken; zijn volk stond rond hem met bloode wapens. Als hij dat vernam, hield hij op en stond eenen oogenblik met de arms overkruise gekeerd naar zijne mannen. Misschien, dacht hij, is er volk genoeg binnen om te vechten, te winnen en alles te doen mislukken. Het schijnt zeker nochtans dat er niets uitgekomen en was nopens den aanslag, ingezien twee menschen zoo alleene en zoo gerust buiten gingen.

t En duurde maar eenen oogenblik : — Daarom niet gelaten, zei hij half luide, en hij draaide om. Maar.... wat verder op, rezen er zuchten en geschrei van menschen die weenden, tusschen stemmen van andere die klapten of stiilekens lazen. Baekelant kroop voorts tot tegen de venster van het kamerken, waaruit de stemme kwam, om te zien wat er gaande was. Een splete in het hout liet toe van wat al buiten te onderscheiden. Daar scheen redelijk vele volk vergaderd : sommige baden nedergeknield; anderen hadden de oogen gericht naar iets dat in den hoek van de kamer gebeurde; een oude vrouwe lag beweegloos op eenen stoel, aan den voet van een bedde, waarvan men maar het uiterste einde en kon zien, en waar zeker de stervende zone van de huize in lag. Dieper op en kon men niets onderscheiden; doch van daar kwam er eene stemme, die elk ende een hoorde en die half luide gebeden zegde, waarop eene andere mansstemme antwoordde.

— 't Is Wyten die op sterven ligt, fluisterde een der moordenaars Baekelant in de oore.

— Hij had beter nog eenen dag of twee gewacht, was de antwoorde: dan en zou hij ons zoo te leur niet gesteld hebben.

— Gaan wij het opgeven voor van den nacht, capitein, en wederkeeren gelijk wij gekomen zijn, met ijdele zakken?

— 't Is te zeggen, zoo haastig niet! wacht een oogenblik, 't zal veranderen misschien, en, is er maar dat volk in huis, dat wij daar zien, niets en belet er van in te springen. Maar, ik zou eerst willen weten wat er gebeurt, hier, in den hoek, en wie daar staat te klappen of te lezen : kijkt gij eens.

— Onmogelijk van iets geware te worden!

— Haalt de mannen die aan de hoeken staan en spoedt u wat, immers, daar en is niets te winnen met hier te staan, en de tijd vliegt.

Die stille samenspraak was nauwelijks uit, of de stemme van uit de kamer kon men klaarder hooren : Baekelant, wederom bij de venster gekropen, lag er met eene oore tegen,

zonder asem te halen. Onderscheidentlijk verstond hij deze woorden, welke hij nog moest hebben hooren uitspreken, want zij troffen hem : *Proficiscere, anima christiana*, « vertrekt, christene ziele! » In de kamer vielen al de omstaanders op hunne knien, de zuchten vermenigvuldigden, men hoorde vrouwen die huilden en kermden.... Een oogenblik later vergong alles in een doodsche stilte.

— Mannen, zei Baekelant aan zijne roovers, die rond hem stonden te wachten om bevelen, die belle welke wij hoorden is de belle uit de kerke, zij klonk voor eene berechtinge; 't is hier te doene geweest; de Pastor staat daar met den koster en nog wat ander volk. Wyten is overleden. 't Ware onvoorzichtig van nu in te breken en een slag te wagen; uitgesteld dan tot eenen naasten keer! Neemt alles op; doet het minste spoor van onze tegenwoordigheid alhier verdwijnen en wijkt voorzichtig achter uit, naar den busch.

Een quart later verdween geheel de bende, tusschen de sparren van het woud.

VIII.

DE TWEE LIJKEN.

Twee dagen nadien was het op Roosebeke 't uitvaart van de weduwe Libeers jongsten zoon. Geheel de parochie was in den droevigen lijkdienst tegenwoordig; de jonkheden bijzonderlijk, vrienden van den overledene, en ontbraken niet en weenden over het graf; men zou gezeid hebben dat eene algemeene ramp het dorp had getroffen, zoodanig was iedereen aangedaan en verslegen.

Het kerkhof ligt in de ronde van de kerke : bijna geheel was het overdekt met volk, en nochtans, binst dat de priester las aan de boord van het graf, hoorde men goed zijne stemme, hoe flauw ook, van aandoeninge; als hij met den voet des kruis de houtene kiste zegende, galmden de stooten in de stilte over het kerkhof : 't waren lijk kloppen aan 't herte van iedereen der aanwezigen. Seffens keerden al de menschen weder naar den tempel Gods, om er een laatste kruisgebed te lezen, voor hunnen vriend of bloedverwant.

Achter den dienst, gelijk overal in Vlaanderen, was er maaltijd in de herberge, voor de vrienden en voor de gebuurs. Het volk stond rond de tafels, rechte, en zonder spreken, wachtende naar de komste van den Pastor, die zijnen priesterlijken zegen over de rouwspijze geven moest, en eenen laatsten *De profundis* voor de afgestorvene lezen. Volgens de oude gewoonte in Vlaanderen, die te lande nog overgebleven is, wierd de grijzaard uit zijn huis gehaald door twee bloedverwanten en geleed tot in de herberge; hij ging in 't midden

staan, zegde luide op Gods benedictie, strekte zijn hand uit over de tafel, om ze te zegenen, en eindigde met een latijnsch gebed, onderbroken door zijne snikken; want de rampen die zijne parochianen overvielen voelde de weerdige man, alsof zij hem bijzonderlijk hadden aangegaan. Dan verliet hij 't gezelschap, zonder aan iemand een woord te kunnen spreken.

De maaltijd was droevig. Wytens ongeluk en dood wierd er verteld en betreurd; men beklaagde min den overledene, onttrokken aan de kruisen van zijn huisgezin en zoo schoone gestorven, als den oudsten, van welken men niets, volstrekt niets en wiste, en die misschien vermoord lag, in eenen hoek van den busch. Over den toestand van moeder en zusters wierd er ook menige traan gelaten.

Die gevoeligst schenen aan de dood van de twee Libeers, waren de jongelingen van Roosebeke. Zij verloren twee goede vrienden, altijd de geestigste van het gezelschap, de middelaars van allen twist, en daarom van iedereen bemind. Maar het gene hun meest op het herte woeg, was de vreeze van vroeg of late ook misschien door de geweldenaars te worden uitgeplunderd of vermoord, langst de strate of in hun eigen huis. En wat was er daar aan te doen? Wilden zij bevrijd zijn, zij moesten hen zelven helpen, want niemand en bewaakte de kwaaddoenders in die oproerige tijden. De jongelingen waren aangegaan 't beramen van middels om een einde te stellen aan dien onrustigen toestand, en te achterhalen waar het rooversnest zat; elk uitte zijn gedacht, en 't einde was, dat Roosebeke meest van al te vreezen had, wegens het gevaarlijk gebuurte van 't Vrijbusch.

— Met klappen en komen wij niet verre, zei een der stoutste van het gezelschap : laat ons gaan zien wat er ommegaat tusschen de sparren; 't is nu van passe een dag en wij zijn mansch genoeg om niet te wijken voor een bende dieven.

— Aanveerd, aanveerd! riepen al die tegenwoordig waren, eer 't avond is moeten wij weten wat er van Naes geworden is, of hij nog leeft of niet, en moeten wij eens of anders aan zijne moeder kunnen zeggen.

— En ik ga voorenop, zei de Schout van Roosebeke, een jonge en onversaagde kerel; dat wenschte ik sedert lange, en niemand en kan mij beter helpen als gij, mijne vrienden al te male. Maar, wel gewapend te zijn en malkander niet te verlaten, wat er ook gebeuren moge.

Elk vloog naar huis, of bij de gebuurs, om wapens van alle slach en een oogenblik later, kwamen zij op, de eene met geweren of pistolen, de andere met breede sabels, of zware stokken, en tot met vorken en kapmessen toe. In een half ure tijds stond geheel de herberge vol mannen en bereid om te vertrekken, heel de strate brobbelde van de menschen en de jongens, die toegeloopen waren om het leger te zien uitkomen.

Het was ten halven den achternoene vooraleer de gewapende bende de dorpsplaatse verliet en stilzwijgende den weg naar 't Vrybusch insloeg. Zoo lang zij op het bloote land waren ging alles wel genoeg; maar, gekomen aan den ingang van het woud, verkende elk ende een de dreve naar Langemarck, maar andere wegen niet. Lodens huis stond op kleenen afstand van daar, wat innewaards, en de Schout, met eenige andere ging er naar toe om inlichtingen. Loden en was niet 't huis; hij had nochtans dien nuchtend in 't uitvaart te ziene geweest, en men durfde verzekeren dat hij nog op de plaatse en te midden 't volk was, op den oogenblik dat er besloten wierd van gewapender hand het Vrijbusch te gaan doorzoeken. Zijne vrouwe hield staan dat hij niet ingekomen en was en zij wees ten besten mogelijk een wegelinske aan, alwaar zij gewoon was hout te gaan rapen en dat scheen verder in de sparren te loopen. Ter goeder trouwe trok de bende langs dat wegeltje, in de diepste stilzwijgendheid; nauwelijks durfde er een nu en dan tegen zijnen gebuur halfluide spreken.

Na een sterke ure gaans en was er nog geen levende ziele onder hunne oogen gekomen. Die ongewone eenzaamheid en die eeuwige stilte, maar onderbroken door het gedruisch van

hunne voetstappen; en 't blazen van den wind, die de sparren deed ruischen, gaf iets op dat schrikkelijk was aan al die jonkheden, die nu stout durfden, omdat zij met velen waren. Al het vreedste dat zij hadden hooren vertellen en merkelijk vergrooten kwam in hun gedacht : die reusachtige kerels, dorstig naar bloed; die moordenaarswijfs, gelijkende aan tooveressen; die huttekens eerder gemaakt om wilde dieren als om menschen erin te verschuilen! Zij verlangden om dat al te zien, en niettemin hun herte klopte en zij vreesden de ontmoetingen.

De achternoene wierd al verre gezet, en het begon te verduisteren tusschen die dikgeplante boomen. De Schout, die voorenop ging, en waarlijk begon te peizen dat er niets anders als hout te zien of te vinden en was, bleef stille staan en beraadde of hij nog verder op zou gaan. Men hoorde eenen oogenblik de stappen niet meer van zijn volk, noch het geruisch van de takskes, die door hunne wapens over en weder geslegen wierden, maar dieper in den busch klonk er lijk de stemme van spelende kinders.

— Luistert, wij zijn toch aan menschen gerocht, zei de Schout!

Inderdaad, men schreeuwde en men zong. De bende stapte, met nieuwen moed, wederom aan, en, geen honderd voeten verder, zagen de vorenste drie kinders die hout raapten, al zingende, in 't midden van het woud. Voorzichtig genoeg slopen er eenigen door de sparren, om ze te grijpen zonder gezien te zijn; maar onmogelijk : op tien schreden van hun wierden zij gehoord, de jongens lieten hout en koorden in den brand en vluchtten weg door de boomkes, zoo rap, zoo rap, dat ze in eenen oogenblik buiten de ooge waren. Niettemin men volgde ze op, ten besten mogelijk, door de beginnende duisternissen.

Op vijf minuten afstand zagen zij een kleen licht schitteren, door een half rond vensterken : ongetwijfeld eene woninge. Zij daar naar toe, met de wapens veerdig, en de

Schout, met eenige gezellen, erbij gekomen zijnde, sprong binnen, en dat zonder moeite, ingezien de deure wijd open stond. Hoe stond hij bedrogen! in de plaatse van vreede moordenaars, en zag hij niets anders als eene oudachtige vrouwe die, bij de klaarte van een lampke, bezig was met neerstig te spinnen, en drie kinders, die rond haar zaten nedergefokt en benauwdelijk te kijken naar de binnengekomenen. In 't huizeken, schaars groot genoeg voor de vijf bezoekers, niets dat achterdocht kon wekken; alles even arme, even vuil en veronachtzaamd.

— Wie woont er hier? vroeg de Schout aan de vrouwe, die gebaard had niemand te hooren en die maar op en sprong als zij de vreemde stem hoorde.

— Menschen toch! antwoordde zij, gij doet mij verschieten! ik meende dat het mijn man was die binnen kwam.

— Wie woont er hier?

— Karel Braekevelde, Mijnheere, om u dienst te doene, en ik, zijne vrouwe, met onze drie kinders.

— Waar is hij?

— Op het land gaan bezems verkoopen.

— Wanneer komt hij thuis?

— Als zijn bezems uitverkocht zijn; maar welken dag, dat en weet ik niet meer als gij.

— Waar zijn wij hier dan, vrouwtje?

— In den busch, gelijk gij ziet, maar niet diepe : wilt gij hier wat slinks op gaan, seffens komt gij op 't bloote land, al den kant van Zarren; maar, slaat gij den zuiden in, 't is nog al een eindeken door het hout te kruipen. Gaat gij rechte voort, ik twijfele of gij zult weg konnen; want het hout wordt zoo dikke, en daar staat zoo vele slaghout, dat het inderdaad schier onmogelijk is.

— En gij woont hier alzoo alleene, in dien dikken busch?

— Alleene en is 't woord niet: een stapken verder staat er nog een huis, en nog wat verder zijn wij op het land; wij zijn hier komen wonen, omdat het aan de hand is voor berk en bezemhout.

De vrouwe kon dat zoo schoone zeggen, dat er geen een van de Roozebekenaars het minste vermoeden op en vatte wegens hare rechtzinnigheid. Verre van te peizen dat het wijf uit het hutteken een moordenaarswijf was, vonden zij de gelegentheid schoone om inlichtingen te vragen en te krijgen, aangaande de roovershende die zij opzochten.

— Vrouwtje, zei de schout, kent gij hier in 't omliggende geenen zekeren Baekelant?

— Och Heere! vriend, neen ik! Het ligt in mijn gedacht dat ik dien name nog gehoord hebbe; maar hoe zou 'k dien man kennen? Uit mijn huis en roere ik niet, en gemeens en heb ik met niemand, of 't en zij met mijnen naasten gebuur hier, met mijnen man en met mijne kinders.

— Wat zei men van Baekelant, als er u van gesproken wierd?

— Wel, dat heb ik al lange vergeten!

— Waar is zijn woonste? dat weet gij toch?

— Zou 'k wel! ieverst in dezen busch zegt men, al Langemarckwaards; maar de busch is zoo uitgestrekt, gij verstaat wel...!

— Wij mogen wel geheel uw huis zien, niet waar, vrouwtje?

— Genoeg, achter dat gij nieverst aan kwaad en doet; immers het gene gij hier ziet is al dat wij bezitten op de wereld, en 't ware spijtig......

De schout liet de vrouwe zeggen, nam het lampke dat voor haar hing, en begon rond te gaan, in dat kleen kotje, dat maar uit twee plaatsen samengesteld en was. 't Was gemakkelijk om onderzoek te doen : al dat er stond was een beddebak, stoelen en bezemhout. 't Is waar, in de andere plaatse had men misschien wel konnen beletten dat alles versch versmeten en verzet was, maar niemand en gaf daar acht op en de opzoekers vertrokken, den goên avond wenschende aan de vrouwe en in volle overtuiging dat zij uit een huis kwamen dat door goede lieden bewoond was.

— Gaan wij, niettegenstaande den donkeren, al gelijk wagen van den zuiden in te gaan, al Langemarck? vroeg de Schout aan zijn volk.

— Waarom niet? wij zijn nu op weg en daar is juiste eene soorte van groene strate, die schijnt door den busch te loopen.

— Gaan wij dan!

En geheel de bende wederom op reize, nog eens in stilzwijgendheid, en nu moeilijker, omdat het geheel donker was geworden, en dat de mane schaars hare stralen kon schieten door de toppen der sparren. Geen een hutteken en wierd er meer gevonden, geen een mensch, kleen of groot, tegengekomen. Nochtans, bij den ingang van de strate, docht het de voorenste van de jongelingen, dat zij de schimme van een manspersoon rap door de sparren hadden zien vliegen; zij zeiden 't zelve tegen malkander, maar gaven het op, omdat zij verders niets meer geware en wierden. Alzoo bleven zij lange, lange gaan en kwamen, na middernacht, uit tenden de Langemarcksche dreve.

Te verre nog van huis zijnde, gingen zij naar de eerste herberge, niet verre van daar, blijde van te mogen iets nutten, rusten en klappen. Daar en was geene geestigheid in het gesprek: alles was tegen verwachtinge uitgevallen; zij moesten het opgeven van ooit het rooversnest te kuischen, en ze waren genoodzaakt naar huis te gaan, zonder eenige inlichtinge of troost voor de bedrukte moeder Libeer en voor de beklagensweerdige dochters. Ook ontzagen zij meer de terugkomste als dat zij 't ontzien hadden van weg te gaan.

Voor den dageraad nog was geheel de bende al in de dreve, om naar huis te keeren. De jongelingen, op geen moordenaars meer peizende, gingen rapper, zonder schikkingen noch voorzorge. Reeds en waren zij maar een honderd stappen meer van de plaatse waar Naes en Wyten het lijk van den vermoorde vonden; niet vele en waren er die spraken en 't was al stille in het ronde, toen eensklaps, vóor hen, het

schetterend schuifeling gesteken wierd, daar zij Wyten hadden hooren van spreken. De takken ruttelden eenen oogenblik in den busch, de loovers vlogen, en welhaast was het wederom al gerust lijk van te vooren.

Verschrikt en bevende, was geheel de bende eerst blijven staan; dan, drongen zij bijeen, grepen hun wapens en bezagen malkander, alsof zij wilden vragen: Hebt gij dat gehoord? Wat mag dat zijn?

Na korte stonden wachtens, met dat er niets te voorschijn en kwam, zei de Schout:

— Misschien zijn het de moordenaars, die, onze afwezigheid te bate nemende, van den nacht gestolen en gemoord hebben te Roosebeke.

— Hoe naar! zei een ander: laat ze ons vervolgen!

— Onmogelijk, vriend, onmogelijk! Laat ons liever gauw naar het dorp gaan, om te zien of er niemand van ons geen ongeluk te betreuren en heeft.

En al het volk op weg. Tien stappen verder, juiste op de plaats waar Naes gevangen had geweest, bleef de Schout, die voorop was, stille staan zonder spreken. Zijne oogen hield hij gevestigd op den dijk, en hij veranderde van kleur.

— Kijkt! zei hij, tegen een die nevenst hem was, wat ligt er daar in den dijk?

— Er is bloed aan, Mijnheer!

— En dan?

— 't Is.... een dood lichaam! Hemel, wat is dat hier?

Zij gingen al bevende tot bij den dijk, scharten de loovers weg die 't lijk maar half en bedekten, binst dat geheel de bende rond hen getroppeld stond, en zagen dat het bloed nog rookte en uit een diepe wonde liep aan de kele. Zoodra de loovers van het hoofd weg waren, en dat hunne oogen op het bleeke wezen van den vermoorde vielen, riepen zij, al te gelijk:

— Goede God! Het is Naes Libeer!

't Was hij inderdaad. Zeggen hoe de Roosebeeksche

jongelingen verschoten en gesteld waren, zou moelijk zijn : de eene weenden, de andere kermden en 't meeste deel stond dáar, lijk door een onvoorzienen slag getroffen, onbewegelijk, en met de oogen sterlinge op het doode lichaam van hunnen ongelukkigen vriend. Als de eerste verslegentheid over was, namen er verscheidene het bebloede lijk uit den gracht, om het op takken te leggen en te verdragen, maar van onder was er nog iets; zij zochten... en ontdekten het koude lijk van den vermoorden werkman, insgelijks onder eenen hoop loovers verdoken liggen.

Wat was er dan geschied?

Na het uitvaart, liep Loden, die alles afgeluisterd had, naar den busch om de roovers te verwittigen van de komste der Roosebeeknaars. Er wierd besloten van geen wederstand te bieden, maar van ze schrikkelijk benauwd te maken. De moordenaars lieten ze dan komen en binnen gaan in de huttekens, bij een vrouwe, die, haar lesse gespeld zijnde, hun geheel slecht den weg aanwees. Zij lieten ze gaan naar Langemarckwaards; maar een moordenaar, die in het hout verdoken zat, achtervolgde ze gedurig, en raadde alwaar zij gingen uitkomen. Naes wierd uit zijn gevang getrokken, meêgesleept tot in de dreve en vermoord op de plaatse, waar hij eenige dagen te vooren, had vaste gegrepen geweest. De moordenaars wachtten hunne vervolgers af en het bekende schuifeling deed gevoelen aan de Roosebeeknaars dat zij waarlijk tegen Baekelant en zijne bende te doen hadden, ja, maar tegen gasten die zelfs geen bende gewapende mannen en vreesden.

IX.

HET ROOVERSNEST.

Eenige weken later, en als de vreede moorden, die Baekelant gepleegd had, een weinig begonnen vergeten te zijn, stond de Schout van Roosebeke eens op, 's morgens voor den klaren. In zijne keuken gekomen, was hij geheel verwonderd de voordeure van zijn huis open te zien. Hij begon rond te zoeken, in de kamer en elders : nieverst niets gestolen of opengebroken. Hij ging tot in zijne slaapkamer, onderzocht alles wel, en 't eenigste dat hij te kort vond, 't was zijn gouden zakuurwerk, dat hij 's avonds te vooren nedergeleid had, op een nachttafelken bij zijn bedde; in de plaatse lag er een stukske papier, waarop, in slecht geschrevene letters, het volgende te lezen stond :

« *De stekvogel zit weder op zijn nest; zwicht u tegen dat hij ervan komt.* »

TWEEDE LEGENDE.

I.

ROOSEBEKE-OMMEGANG.

Baekelant hadde heel den winter gerust en hij was ongehinderd gebleven. Hij en roofde niet meer in de omstreken van het Vrijbusch; misschien ging hij verder op, in plaatsen waar hij nog niet gekend en was. Altijd is het dat de Roosebeeknaars en hun Schout schier op de moordenaars niet meer en peisden; ja, zelfs op Libeers hofstede begon alles vergeten te zijn, en van het gevaar dat geheel het huisgezin bedreigd hadde, binst dat men Wijten berechtte, en wist er niemand iets.

Het geraakte half julij en Roosebeke-ommegang.

Eenen ommegang, zou men hedendaags in Vlaanderen, een wereldsche feeste noemen: ten ongelijke. 't Is een bedevaard naar eenen Heilige, die op eene bijzondere wijze aldaar geëerd wordt; een bedevaard waar alle geloovigen uit het omliggende over tijd meenden te moeten naar toe gaan, om den zegen Gods over hun huis te trekken, en dan, ter plaatse gekomen met duizend en duizenden, achter de hoogmisse, de processie of den ommegang gaan rond kerke of dorp, met de priesters, en het standbeeld van den heilige, gedragen op de schouders van godvruchtige menschen. Die ommegangen zijn dikwijls zeer groot : capellekens staan langs de bane welke de processie volgt; de menschen knielen er neder en bidden,

en houden maar op van bidden als zij geheel den weg hebben afgeleid. Met der tijd, heeft men den name van het dorp aan den ommegang verbonden; en, gelijk het dikwijls gebeurt, toeloop van goed volk heeft van langst om meer toeloop van ander volk veroorzaakt; menschen die gaan om God te dienen worden vergezeld van menschen die gaan om te verkoopen en een oordtje te winnen; en, waarom 't niet plat uit gezeid? somtijds zijnder die gaan om den duivel te dienen; en zoo is de kerkelijke feeste, in vele plaatsen, dichte bij eene wereldsche geworden.

Roosebeke-ommegang is nu zeker een der meest gevolgde ommegangen van Vlaanderen. 't Is waarlijk het zien weerd, langs de calcien die naar het dorp geleiden : van daags te vooren bemerkt men al die karrekens, kramen en wagentjes van liedtjezangers; de menschen die malkander tegenkomen en hebben maar een vrage op te lippen : Wanneer gaat gij naar Roosebeke? 't Is toch jammer dat zulke schoone bedevaarden en loffelijke gebruiken eindigen met aan zoo vele kwaad, door de boosheid van de menschen, gelegentheid te geven!

Over tijd, als het op een dorp kermisse was, ging het er geheel anders, zeggen nu de oude menschen : 't was er waarlijk *kerkemisse*, 't is te zeggen, dat de parochianen vooren uit naar de kerke en naar de misse gingen. Het huis Gods was versierd, gelijk nu nog binst de kermisdagen ; er wierd plechtige dienst gedaan, niet plechtiger misschien als hedendaags, maar de menschen gingen er godvruchtiglijk naar toe, en de vreemdelingen kwamen bij geheele benden om den verjaardag der kerkwijding te vieren, en om niet anders. 't Is waar, op die dagen was er geestigheid en verzet, maar op eene eerlijke wijze : de niet talrijke herbergen zaten vol van volk dat zong en lachte en dronk, maar zonder boosheid noch overmate; men keef noch vocht er. De verscheidene familien uit het dorp bleven bij malkander, en de jonkheden en hadden er niet durven gezien zijn zonder vader en moeder. Voor

de opkomelingen naar zulke kermissen gaan, en was geen gevaar loopen van hunne onschuld te verliezen, en bedorven van zeden naar huis te keeren. Neen! De vuile klappers en waren bij onze voorouders niet aanveerd, en alwie, in treffelijk gezelschap, niet zedig en was in woorden en werken moest buiten, of men liet hem alleene zitten. Hoort de grijzaards, de laatste getuigen van dien tijd in Vlaanderen, spreken, gij zult hooren wat zij zeggen van het verschil bij nu! Alle schaamte, zeggen zij, is uit de jongelingen verdwenen, bijzonderlijk als zij te samen komen; ja, men moet bekennen dat het onmogelijk wordt van naar de herbergen te gaan, daar te nestelen bij nachte, zonder bedorven te geraken, en te eindigen met de schande te worden van zijne eigene familie. Hoe menige vader, hoe menige moeder, die hunne kinders te vele hebben ingevolgd en laten loopen, zouden dit kunnen bevestigen, maar.... maar met de tranen in de oogen!

Nu, 't was Roosebeke-ommegang-maandag.

Op de dorpplaatse stonden er vele kramen, meest al met speeldingen voor de kinders. Het volk, na gebeden en Onze-Lieve-Vrouwe gediend te hebben in de kerke, wandelde rond, en bekeek al dat er ten tooge lag, en weinigen gingen weg zonder toch iets meê te dragen. Of wel men zat in de herbergen, en men sprak er van den slechten tijd en van het schoon weder.

De wandelaars wilden meest bij de bazinne Spriet zijn, in de *Zwaene*, eene oude gekalante herberge, daar men geern bier verkocht, maar daarom niet en liet van alle man te doen vertrekken als het ure sloeg. Binnen was de herberge door een muurken in twee plaatsen verdeeld : in de eene zat er een talrijk gezelschap van kennissen, die overands een liedje zongen, en van tijd tot tijd uit dezelfsten stoop een glas bier deden schinken. In de andere, die wat grooter was, zat het volk bij tropkes verdeeld. 't Waren meest al gedaagde menschen : eenige oude mans, die rond een tafelken op hun gemak een pijpke rookten en klapten van den ouden tijd; elders,

landbouwers, die 't nieuws van den dag vertelden en spraken van 't land, van de beesten en de vruchten; verder ook ronden van kaarters of spelers met de teerlingen, maar overal vreemdelingen tusschengemengeld.

In den versten hoek dezer kamer zat de Schout van Roosebeke, met den koster en nog vier of vijf andere van de bijzonderste uit het dorp. Zij klapten en lachten hertelijk, en spraken niet weinig van den grooten toeloop naar O.-L.-Vrouwe van Roosebeke, die alle jare aangroeiende, en van het goed order, dat niet eenen keer gestoord en wierd in die groote menigte.

— Zegt dan, vroeg de Schout, hoe staat het met de Nieuwkerkenaars : komen zij naar de bollinge koekezondag?

— Ongetwijfeld, antwoordde een jongeling, en dat met velen, zoo 't schijnt. Gisteren was ik nog bij twee er van in den *Leeuw*, en zij schenen goede hope te hebben van ons omme te trekken en hun eere te herstellen. Laat ze maar komen, zijn zij sterker geworden van de jare, wij en hebben ook niet afgeleid!

— Ba ja, zei de Schout, ik wenschte ik, uit den grond van mijn herte, dat zij van de jare gelukten. Moeten zij nog eens met eene buize naar huis, ten naasten jare en durven zij niet meer uitkijken.

— 't Ware mogelijk! Nieuwkerke heeft goed volk, maar van het stoutste niet.

— En de Langemarckenaars dan? zij zijn gelijk begraven, en niemand en steekt over.

— Inderdaad : gisteren, van een ure voor avond, waren al de Langemarcksche weg, en ik twijfel grootelijks of er morgen één naar de schietinge zal komen. Sedert de ongelukkige rampe van Naes Libeer, hebben zij eenen gruw van het Vrijbusch.

— Hoor! waarop zij nu nog peizen! de dieven zijn weg of begraven; 't is eene eeuwigheid dat er niet meer van gesproken en wordt.

— Goed om zeggen, vriend! maar als men wel overpeist hoe Naes verdwenen is, en welk geheim er nog over geheel die zake hangt, 't is om twee maal te peizen vooraleer men 's avonds langs het Vrijbusch zou gaan.

— Die ongelukkige Naes, die goede jongen! zei de Schout; over jaar zat hij hier nog met ons, en de tranen springen uit mijne oogen, iederen keer dat ik daarop peize. En daarbij moeten den spijt verkroppen van zijne moordenaars niet te kunnen vinden noch straffen, en van niets te kunnen achterhalen van al dat hij, tusschen hunne handen zittende, moet geleden hebben! 't Is te vele, en men zou van nu voort wel beginnen peizen dat het helsche geesten zijn die in 't busch verkeeren.

— 't Is inderdaad wonderlijk van, na zes of zeven maanden zoekens, niets, volstrekt niets, te achterhalen.

— Wij hebben toch iets gewonnen, immers de dieven en durven niet meer te voorschijn komen, sedert dat wij met honderd mannen 't busch doorkruist hebben; wij en hooren toch van geen inbrake meer, is 't niet waar: zelfs niet van de kleenste diefte?

— Maar, antwoordde de koster, ik en weet niet hoe dat het komt; hoe min ik van de moordenaars hoore, hoe meer ik er benauwd van worde. Het dunkt mij altijd dat er, den eenen of den anderen keer, iets dat schrikkelijk is gebeuren zal. De dieven immers en zijn noch gevangen noch dood, 'k en peis het niet; en dat zij zoo, al met eens, een acte van berouw over al hunne misdaden verwekt en voor altijd van hun stieltjen afgezien hebben, 't en is toch niet waarschijnlijk. Bloed vraagt bloed, zegt het spreekwoord; ik vreeze waarlijk dat wij, vroeg of late, zullen zien dat het waar is en dat, hoe langer de bende wacht van uit te komen, hoe schrikkelijker zij handelen zal, met de eerste gelegentheid.

— Koster, gij zijt geheel uw leven de benauwdste kerel van de prochie geweest, zei de Schout, en moesten het al zulke menschen zijn op de wereld, Baekelant en zijne wêer-

gade zouden 't schoone hebben! Nochtans, om u gerust te stellen en uit liefde tot u, ben ik van zinne al lichte nog een bezoek af te leggen bij de inwoners van het Vrijbusch, om te onderzoeken of zij wel uitgewinterd zijn.

— Gaat er maar achter, hoe eer hoe liever!

— Uwe vreeze verwondert mij, koster, want 't en is gij niet, van al de tegenwoordigen hier, die meest te vreezen hebt. Zijt er maar zeker van, den eersten keer dat het nog dondert, op mijnen torre zal de bliksem vallen.

— Dat is klaar, ook zijt gij per brieve vermaand geweest van u veerdig te houden, gij kunt er u naar schikken. Maar zegt eens, bewaart gij nog altijd dat zonderling briefke?

— Ja-ik zeker, en 't en zal nooit meer uit mijne handen gaan : wie weet waar dat het te passe komt? En als de stekvogel van zijn nest komt en geschoten wordt, zou het kunnen een klaar bewijs zijn van het maaksel zijner klauwen.

— Lachen moogt gij, zei de koster, maar voorzichtig zijn moet gij; gij hebt voor uwe oogen gezien dat er de moordenaars niet zachtjes naar toe en gaan als zij beginnen.

— Dat kan te samen staan, zonder dat er benauwdheid bij zij.

— Maar luistert, zei er een die nog niet gesproken en had, hebt gij van die zake van onzen Pastor nog niet gehoord?

— Wat! wat! Van onzen Pastor?

— Ja, van onzen Pastor, en van 't gene dat er bij nachte in zijn huis ommegaat.

— Van 't gene dat er bij nachte in zijn huis ommegaat! zeiden al de anderen te gelijk, en zij kropen nader de tafel, om beter te kunnen hooren wat er ging gezeid worden.

— Ja! ja! hernam de eerste spreker, en 't verwondert mij dat gij er nog niet van en- weet. 't Moet zijn dat het niet uit en komt in de prochie, maar het schijnt inderdaad dat er iets gaande is in de pastorij. Hoort eens, wij zijn al makkers te gare en gij kunt zwijgen, niet waar?

— Van 's zelfs!

— En wel! ik ga vertellen wat ik gehoord en gezien hebbe, maar, onder ons, wel te verstaan! De andere weke, en dat verscheidene dagen reke, is er diepe in den avond een kloeke kerel in de pastorij binnengegaan; 't was maandag, geloof ik, dat hij aan de belle trok, maar de twee drie volgende keeren is hij binnengegaan zonder klinken; de deure stond gereed open, en hij sloot ze achter hem toe. Telkens is hij daar gebleven tot na middernacht, dan uitgekomen en weg gegaan al den kant van 't sperrebusch. Wat mag dat zijn?

— Ja maar, is dat zeker?

— Zeker is 't genoeg! Mijn broeder, die daar omtrent recht over de pastorij woont, is, als hij den eersten keer zoo late hoorde klinken, opgestaan om te kijken wie 't was; hij meende dat het eene berechtinge zou geweest hebben; maar neen, de Pastor en is niet uitgegaan. De volgende dagen, als die zelfste man binnenging en de deur openstak, heeft mijn broeder hem nog gezien, maar zonder hem te bekennen.

— Hoe komt het dat er niemand anders als gij en uw broeder dat en weet?

— Maar, als hij 't mij vertelde, heb ik hem gezeid dat het mogelijks iemand was die ging voor zaken welke Mijnheer den Pastor alleene, en niemand anders, aan en gingen, en bij gevolge dat het best was er niet van te spreken.

— Dat is waar genoeg; maar 't en laat daarom niet van eene geheel aardige zake te zijn. Onze Pastor en is in 't geheele niet gewend van menschen zoo late te ontvangen. Zegt eens, koster, en weet gij van niets?

— Van niets bijzonders. Nochtans, als ik wel peize schiet er mij iets in 't gedacht. Van den nuchten, gelijk gij weet, was er plechtige misse voor Libeer en overledene zoons. Achter de misse is Mijnheer Pastor bijgekomen, en, gelijk het nog al natuurlijk is, sprak hij van de vreede moord, en hij jammerde bitterlijk, zoodanig dat de tranen in zijne oogen kwamen. Maar al met eenen keer voegde hij erbij, dat moeder en dochters mochten blijde zijn van nog te leven, dat zij

groot gevaar hadden geloopen, en dat het maar aan de Voorzienigheid te danken en was, waren zij onder 't mes der moordenaars niet gevallen. Er is iets tusschengekomen dat mij belet heeft van uitleg te vragen, en met der daad en peisde ik daar niet meer op; maar nu gij dat komt te zeggen, begin ik waarlijk te schikken dat de Pastor van iets zou kunnen weten, en dat die geheimzinnige persoon misschien een moordenaar zou kunnen zijn, die wil bekeeren en die alles overgedregen heeft. De moordenaars hebben toch ook zeker een herte en een geweten, en zij peizen ook wel somtijds dat het, achter dit leven, lange dood te zijn is.

— 't En kan niet zijn, zei de Schout; ware er iets uitgekomen van 't gene de rooversbende aangaat, ik, als hoofd der gemeente, ik zou er ten minsten van moeten verwittigd zijn.

— Weet gij welke redens Mijnheer Pastor kan hebben van te zwijgen of van uit te stellen van spreken?

— 't Is toen nog waar!

— En weet gij of hij mag zeggen al dat hij gehoord heeft?

— Kijkt: 't is dan nog altijd de koster die den nagel op den kop moet slaan! 't Blijven altijd goê zaken, zei de Schout, al zijne vuisten vrijvende: het dunkt mij waarlijk dat de moordenaars al tusschen onze handen zitten en dat wij gerust mogen slapen. Van morgen nuchten ga ik naar Mijnheer Pastors, om te weten wat er van geheel de zake is.

– Dat niet, zei de jongman die het geheim uitgebracht had: geen onvoorzichtigheden, bijzonderlijk ten opzichte van onzen goeden herder; en, ware ik als de Schout, 'k en zou van niet gebaren, omdieswille de Pastor is wijzer als wij altemale, en nen keer dat de tijd gekomen is van spreken, zal hij de eerste zijn om al te zeggen en te doen dat mag gezeid en gedaan zijn.

— Ik ben van 't zelfste gedacht, zei de koster; 't en is geen haaste bij om de zake te achterhalen, zoo veel te meer omdat wij nog niet zekers en weten. Ik peize ook dat wij zouden wel doen van het geheim onder ons te houden; 't en is toch niet noodig dat geheel de prochie bezig loopt met het gene dat er in de pastorij ommegaat.

— Zekerlijk, neen't! en, moest het aan Baekelants ooren komen, geheel de zake zou kunnen mislukken. Maar, in afwachting:, gaan wij er al gelijk een glas bier opzetten! Bazinne!

Binst die samensprake waren twee vreemdelingen, die niet verre en zaten van de tafel waarrond onze gasten waren, en die sedert een half uurken rondkeken naar 't gene dat er in de herberge ommeging, als of zij nooit op die streke en hadden geweest, van langst om nader gekropen, bij den Schout en bij de anderen die van Baekelant en van moordenaars spraken. Zij zwegen stille sedert eenen tijd, en 'n hadden geen woord verloren van al dat er verteld was geweest. Het scheen hen aan te gaan, want zij bezagen van tijd tot tijd malkander; zelfs, als de koster vertelde wat hem de Pastor gezeid had, kon men bemerken dat zij alle twee van kleur veranderden. Hun uitwendig en had niet bijzonders: zij waren aangedaan lijk de burgerij van dien tijd, korte broek, schoen met beukels, lakene bovenveste en groeven hoed. Men zag aan hun gedoen dat zij vreemdelingen moesten zijn, want zij en schenen van niemand gekend te zijn, noch niemand te kennen.

Als de schout zijne laatste woorden uitgesproken had, en ommekeerde om aan de bazinne bier te vragen, belettede hij eerst dat die vreemde gasten aan zijne zijde waren. Hij keek geheel verwonderd in hun aanzichte, wierp eenen oogslag op zijne makkers, en, tot de vreemdelingen wendende, zei hij :

— Het dunkt mij, vrienden, dat gij belang moet gesteld hebben in 't gene wij hier vertelden; wij en hebben u geen woord hooren spreken!

— Ja wel, zei een der twee; als wij u hoorden van moordenaars spreken, zijn wij genaderd om te luisteren, en wij en hebben u niet durven onderbreken.

— Ja maar, alzoo een gezelschap afluisteren, dat en is van het beleefdste niet!

— 't Is waar, en ik vraag u vergiffenis voor onze stou-

tigheid; maar dat gij onze gesteltenis kendet, gij en zoudt niet meer aardig vinden dat wij nieuwsgierig waren in 't gene gij verteld hebt. Gij moet weten, wij zijn menschen van de frontieren, die bij gevalle hier zijn voor affairens; al onze kanten en spreekt men, sedert eenigen tijd, van niet anders als van moorden en rooven en branden; iedereen ligt met de vreeze in 't lijf, en 's avonds zelfs en durft er niemand alleen uitgaan. Er is een bende van moordenaars die overal zit en nievers te vinden en is, maar die schrikkelijke aanslagen doet.

— 't Zal Baekelant zijn, die nu aldaar zoekt te plunderen. Ah! 't is daarom wij er niet meer van gehoord en hebben, zei de Schout, den spreker onderbrekende.

— Wie, wie, zegt gij? vroeg de vreemdeling.

— Baekelant is zijne name.

— 't En doet toch! men zegt dat hij Salembier heet.

— Salembier! ik en heb nooit dien naam gehoord! En waar houdt hij het?

— Dat en weet niemand; maar 't geen elk ende een weet, 't is dat hij er vreedelijk naar toegaat, en hij is ongetwijfeld uwen Baekelant weerd. Den eenen keer vermoorden zijne gasten al dat zij vinden; den anderen keer binden en boeien zij de menschen, of zij hangen ze in den heerd en maken er vier onder, of stelen en rooven zonder iemand kwaad te doen. Die 't willen best weten, zeggen dat de hoofdman niet verdoken en is, maar ieverst in eene stad woont en grooten trein voert, terwijl de benden, onder zijn gebied, nu hier, dan elders gaan, om buit te maken.

— Dat is nog meer te vreezen als onze bende in 't Vrijbusch, als 't maar de zelve niet en is, zei de koster.

— Verstaat gij nu, hernam de vreemdeling, als wij u 't woord van moordenaars hoorden uitspreken, waarom wij meenden dat Salembier en zijne bende al deze kanten misschien eenen aanslag gedaan hadden, en waarom wij nader gekomen zijn om te luisteren?

— Wij en verstaan het maar al te wel, wij bijzonderlijk

die niet zeker en zijn, 's avonds, van bij nachte door geen onbekende vijanden vermoord te worden. Maar gij weet er toch iets van, aangezien de name van den capitein gekend is?

— Niet anders als eenige twijfelachtige dingen, die elk ende een vertelt en die niemand zeker en weet. Wij zijn wij ongelukkiger als gij : het schijnt dat gij op het spoor der schelms zijt; 'k heb het ten minsten willen verstaan uit uwe redens.

— Nog niet juiste op het spoor, maar toch op den goeden weg om er te komen.

— Dat geheimelijk bezoek bij den Pastor, waarvan gij gesproken hebt, en kan toch niet anders uitgeleid zijn. Wat zou een vreemdeling zoo late en zoo dikwijls alleene bij eenen ouden man gaan doen?

— 't Is ook ons gedacht, maar wij en wetent niet voor zeker, en om te beter tot ons doel te komen, en mogen wij van al dat er gebeurd is niet vele geruchte maken. Dat gij, die van verre zijt, geheel de zake kent, 't is wat anders; maar hier en in de omstreken zou alles best verdoken blijven, ja gij zoudt ons dienst bewijzen met niemendalle te zeggen van al het gene gij hier vernomen hebt.

— Dat spreekt van 's zelfs, en gij moogt op ons rekenen. Maar, verontschuldigt mij indien ik nog een vrage doe : de man, die gezien geweest is, is het geen persoon die in de pastorij ging waken, of ieverst een staatsbediende, of een prochiaan die bij klaren dage niet en wilt gezien zijn?

— Neen-neen 't! antwoordde de jongeling die 't geheim had uitgebracht : de Pastor heeft zijnen waker, en alle menschen durven hier bij dage naar Mijnheer Pastors gaan; ten anderen, hij was aangedaan lijk de werkman van een hofsteê, met eenen kiel aan en eenen zwaren stok in zijn hand.

— Groot nog al, en fel, gelijk wij ons de moordenaars inbeelden!

— Tamelijk groot, ja, want hij moest stuipen, zegt mijn broeder, om onder het poortjen van de pastorij te kunnen.

— Het dunkt mij waarlijk, zei de vreemdeling, dat het

een bekeerde moordenaar zal geweest zijn! Och! gij moogt blijde zijn, nu of nooit, want één verraden al verraden. In 't korte misschien is geheel de bende opgehaald, en gij zult in ruste mogen leven; 'k wilde dat wij op de frontieren ook zoo gelukkig waren.

— 't Zal komen, 't zal komen, zei de Schout; wie had er gisteren gepeisd dat wij van dage zulk nieuws gingen vernemen? Neen, 'k en vreeze niet meer, en van den avond af durf ik met opene deuren slapen, de stekvogel mag zitten waar hij wilt!

Intusschentijd waren de twee vreemdelingen opgestaan, zij hadden hunnen stok genomen, hun glas bier geledigd en gezeid :

— 't Is tijd voor ons van te vertrekken; van den avond zouden wij nog geern tot Becelaere geraken, om morgen met den vroegen te huis te zijn. Geheel het gezelschap dan, geluk en zegen!

En zij betaalden hun gelage aan den toog, en zij gingen de deure uit.

Eenige oogenblikken lang volgden zij den breeden weg die van Roosebeke naar Passchendaele loopt. Als zij buiten de ooge waren, sloegen zij het wegeltje in naar het Vrijbusch, en dat zonder een woord tegen malkander gesproken te hebben. Zij gingen snel aan, want het was bij den avond, en zochten al de binnenwegeltjes. Buiten het zicht der menschen gekomen stond een van de twee, die scheen de overste te zijn, boomstille. Hij vrong zijne vuisten en knerzeltandde dat zijne kakebeene kraakten; de andere stond ook, en bezag sterlinge zijnen gezel.

— Is er misschien een verrader in onze bende? zei de eerste met nadruk; van morgen moet ik het weten, en 'k zal het weten!

— Den verrader, is 't dat er een is, zei de andere, zullen wij brokke verscheen trekken, Baekelant!

Het was Baekelant zelve, die het gesprek der Roosebekenaars had afgeluisterd.

II.

DE GEHEIMZINNIGE BEZOEKER.

Het dorp van West-Roosebeke, zoo vermaard door den slag, die op kleenen afstand van daar geleverd wierd tusschen de Franschen en de Vlamingen, op 27 van slagmaand 't jaar 1382, ligt tusschen Rousselaere en Iper. Een oude en schoone calcie, die deze laatste stad met Brugge verbindt, loopt erdoor en maakt het dorp uitnemende aangenaam. Van verre in 't opkomen ziet men zijn plomp torretje uitsteken, tenden de toppen der boomen, die van weerkanten de calcie boorden en er een schoone dreve van maken; immers het staat op een heuvelken, en hoe leege ook de kerke zij, steekt haar dak uit boven al dat er in 't ronde staat. De plaatse eigentlijk is redelijk lang, maar ongelijkig, rijzende al den eenen kant, dalende al den anderen. Eene dubbele reke van kleene onversierde huizen, zonder andere straten; de huizen in- en uitwaards gebouwd, met wat afstand tusschen, 't is al dat men eertijds zag in die veelbezochte gemeente.

Op den klem, staat de kerke, met trappen op : leeger, al den zuidkant, de pastorij, en nu nieuwe gebouwd, maar over vijftig jaar kleene van steke gelijk de andere huizen, met een hage rond den hof, en een poortje, dat ingang gaf op een voorplein. Weinig andere gebouwen stonden errond : eene bakkerij alleene, en eene kortwoonste lagen er schuins over; immers de dorpplaatse lag op 't heuveltje, al den noordkant van de kerke.

Om hier weder de rooversbende te vinden, moeten wij op onze stappen wederkeeren, en den lezer kenbaar maken,

wat er op Roosebeke was voorgevallen, de weke voor den ommegang.

De pastor van Roosebeke, die een oude man wierd, had zeker meest van al geleden door de gebeurtenissen van den voorgaanden winter. 't Was hij, natuurlijk, die de trooster moest zijn der weduwe en der weezen van Karel Libeer; 't was hij die zijne prochianen moed ingaf te midden der vreeze en der onruste die op het dorp van Roosebeke gevallen waren; 't was hij die meest onderzoek gedaan had om te weten of er geene nieuwe ongelukken zijne prochianen bedreegden: 't was hij nog, waarschijnlijk, die meest te vreezen had van kerels die noch priesterlijke weerdigheid, noch ouderdom en zouden eerbiedigen, om uit hunnen weg te ruimen al die erin was. Ook, maar zonder het te gebaren, was hij van langst om meer op zijne hoede, en zelfs had hij een zijner gebuurs gevraagd, om den nacht, van nu voorts, in de pastorij over te brengen.

Die heilige Priester was 't grootste deel van den dag te beene, om de zieken, en bij voorkeur de arme zieken, van zijne uitgestrekte prochie te gaan bezoeken; als hij 's avonds moê te huis kwam, ging hij geern vroeg slapen. De prochianen wisten het, en in den avond zwichten zij wel van rond het huis van hunnen lieven herder geruchte te maken; wierd de man somtijds in zijne ruste gestoord, het was voor eenen stervende, die de hulp van den priester noodig had; en nog moest het zelden vorenvallen, want als de belle van de pastorij bij nachte klonk, 't was iets buitengewoons op de prochie, en de naaste gebuurs, als zij 't hoorden, ze en lieten nooit van op te staan.

Den woensdag voor den ommegang, diepe in den avond, wierd er geklonken. De Pastor, de maarte, en de man die daar vernachtte, waren alle drie in hunnen eersten slaap, en ze en hoorden niets. 't Wierd nog eens geklonken, en wat felder; een der gebuurs had het gehoord en was opgestaan, om te zien wat er gaande was : de Pastor, nu insgelijks wakker,

had zijnen waker opgeklopt, en had hem bevolen van te gaan zien wie er zoo late zijnen dienst noodig had, wel verzekerd dat er noch dief noch moordenaar en ging binnenkomen; immers zulk volk en klinkt niet. Intusschentijd stond hij veerdig om te loopen waar zijn heilig ministerie hem naar toe riep, en reeds was hij aan de voordeure van het huis, om zijnen knecht tegen te gaan, als deze voor hem stond met eenen man aan zijne zijde, die vreemde scheen, maar die toch geen kwaad en moest op hebben, aangezien hij voor alle wapen maar eenen enkelen gastok in de hand en hield. Hij had een lijnwaden kiel of schabbe aan, en op zijn hoofd eene van die lange slaapmutsen, die tot voor zijn oogen viel, ten deele zijn wezen bedekte en hem onverkenbaar maakte.

Zijn eerste woord was om te weten of er niets en belette van Mijnheer den Pastor alleene te spreken; hij zei, schoon het geen ure en was om iemand te komen stooren, dat hij toch geen kwade inzichten en hadde; maar, om niet verkend te zijn, dat hij den donkeren zochte, en geern zou weggaan gelijk hij gekomen was, van niemand, of 't en zij van den Pastor, gekend, en dat om gewichtige redens.

De Pastor voelde zoo seffens dat er iets bijzonders, ja misschien iets bovennatuurlijks, onder schuilen moest, en hij gebood zijne maarte en zijnen waker dat ze hem alleene moesten laten, het gene zij seffens deden, niet zonder menig woord te lossen over zoo een aardig bezoek, op eene zoo ontijdige ure. De Pastor trad met den vreemdeling in zijne studieplaatse, en hij sloot de deure achter hem toe.

— Ik hoor aan uwe sprake, vriend, zei hij, al den vreemdeling eenen stoel gevende, dat gij een pak op uw herte liggen en mij gewichtige dingen te zeggen hebt. Vijftig jaren van ondervinding hebben mij het herte van den mensch leeren kennen, en ook de middels vinden om de wonden te meesteren die er zoo dikwijls in gemaakt zijn. Is er dan iets, hoe zwaar het ook zij, dat u ontrust, verklaart het maar openhertiglijk : gaat het mij aan, spreekt ook maar rechtuit. Wij

zullen malkanderen best verstaan, als wij beide om ter rechtzinnigst zijn.

— Mijnheer Pastor, antwoordde de bezoeker al zuchtende, de zake waarvan ik u spreken moet, en gaat ons maar te straf aan; maar ongelukkiglijk mij veel meer als u. Nog eens, Mijnheer, verontschuldigt mij is 't dat ik zoo late uwe ruste ben komen stooren; maar ik moeste en ik moeste bij u zijn; 't er is iets in mij dat mij voortsgestoken heeft tot aan uw huis, en, God zij gedankt, hoe zeer ik het ontzien heb, ik ben blijde van er te zijn. Kent gij mij niet, Mijnheer Pastor?

— U kennen!... de avond zou er iets moeten aan doen, maar ik en gelove niet dat ik u nog gezien hebbe. Zijt gij van Roosebeke?

— Mijn huis ligt op Staden, maar ik werke sedert eenen tijd op Roosebeke.

— Bij wien : mag het geweten zijn?

— Bij de weduwe van Karel Libeer!

— Welhoe! 't En is toch zeker geen nieuwe pijne in dat ongelukkig huisgezin overgekomen?

— Dat niet, Mijnheer; ik heb ze, God lof, allen in volle gezondheid gelaten; maar 't is om u te vragen of gij den onderboer van het hof niet en kent.

— Genoeg! en vele beter nog van name en fame als van aanzien! Loden, die brave man, die hun zoo vele dienst bewezen heeft achter de dood van de twee vermoorde zoons!

— Die Loden, 't is ik, Mijnheer Pastor.

— Gij!.. maar laat eens zien?.. Inderdaad; ik ben verwonderd van u niet verkend te hebben.

— En gij peist, Mijnheer, dat ik mijne goede, mijne deugdzame meesteresse vele dienst bewezen hebbe, binst hare rampen?

— Ongetwijfeld, met haar bij te staan, te waken, en voor hare tijdelijke belangen te zorgen als of het uwe eigene zake zou geweest zijn. Daarvooren zal God u beloonen, weest er zeker van.

— Ongelukkiglijk, Mijnheer, ongelukkiglijk!... maar is het zeker dat er ons niemand en hoort?

— Weest daarop zonder vreeze : de keuken is al te verre van hier, en wij klappen te stillekens, zei de Pastor, geheel verbaasd over den zonderlingen toon en de zienelijke ongerustheid van zijnen bezoeker.

— Mijnheer Pastor.... daar en is niets van... Ik ben de slechtste van al de menschen, de meeste schijnheiligaard onder de kappe des hemels!

En hij sloeg zijne twee handen op zijn voorhoofd, en hij snikte en hij beefde dat zijne knien tegen malkander klutterden. De Pastor had medelijden met hem, hij greep zijn hand vast, en sprak zoo liefelijk dat er de moordenaar zijn hoofd van ophief :

— Hoe zoo dan, zeide hij, mijn liefste vriend : gij en hebt toch zeker, sedert eenen tijd, de profiten der hofstêe, die gij ten deele beboert, voor u zelven niet gehouden?

— Och! neen ik, Mijnheer, neen ik.

— Gij en hebt de eere der moeder en der dochters niet te kort gedaan?

— Neen ik, neen ik!

— 't En kan dus geen bijzondere zwarigheid zijn ten uwen laste!

— Geen zwarigheid, Mijnheer! wat zegt gij? Hebt gij onthouden hoe vreed de werkman en de twee kinders aan hunne dood gekomen zijn?

— Ja-ik, maar dat is al lange vergeten.

— Voor anderen, ja 'et, maar voor mij niet!

— En waarom niet?

— De moordenaar van die drie onnoozelen... ben ik!

Alsof de Pastor door een fellen en onverwachten slag ware getroffen geweest, was hij rechte en achteruit gesprongen, en hij had onvrijwilliglijk eenen schreeuw gegeven. De moordenaar was voor zijne voeten gevallen en snikte zoodanig dat hij geen enkel woord en kon spreken. Op het geruchte

dat het schuiven der stoelen en het verspringen van beide sprekers gemaakt had, was de maarte en de knecht toegeloopen, en vrikkelden aan de deure om binnen te komen, vreezende voor een ongeluk. Maar de Pastor, een oogenblik bedwelmd, was hen gaan tegenhouden en wederzenden naar de keuken, zeggende dat er niets en haperde en dat zij moesten daar blijven en zwijgen over het gebeurde, nu en altijd.

Ondertusschen waren beide een weinig tot hen zelven gekomen. De Pastor had Loden bij der hand genomen, en weder op zijnen stoel gezet. Een woord spreken en kon hij 't met der daad niet, en er volgde een oogenblik diepe stilzwijgendheid.

De moordenaar herbegon eerst te spreken:

— Mijnheer, zei hij, hebt gij geenen afschrik en geen vreeze van mij? Maar neen, en vreest niet, en vlucht niet weg! blijft bij mij! laat mij u mijn herte openen; ik moete spreken of ik sterve!

— Spreekt, mijn vriend, spreekt zonder vreeze, de wonde van uwe ziele zal ermeê genezen, en niemand anders als ik en God alleene en zal ooit uwe misdaad kennen. Opent uw herte geheel en gansch, en weest maar overtuigd van nu af, dat God u al uwe zonden vergeven heeft: want geeft hij u zoo groot leedweezen in, na zoo groote misdaden, 't is om u zalig te maken.

— Dank u, Mijnheer Pastor, dank u: die woorden doen mij zulk een deugd; 't is een maand immers dat er iets in mijn geweten knaagt, dat mij de schrikkelijkste pijnen doet lijden. Luistert dan:

Over vier jaar heb ik kennisse gemaakt met den slechtsten vent en den meesten booswicht die er leeft op de wereld, met Baekelant, wiens name gij zeker kent. Ik en was toen nog niet getrouwd en 'k en vrochte op Roosebeke niet. Geern drinken en brassen en nachtuilen, altijd geld te kort hebben, en niet geern werken, daar zijn de eerste oorzaken van mijn ongeluk. Ik woonde aan den ingang van het Vrijbusch; mijn

stoute woorden en mijn slecht gedrag wierden belet en afgespied door den capitein der rooversbende; hij kende mijne neigingen en mijnen trek naar 't geld; hij lokte mij allengskens aan, leerde mij wat stelen, beloofde goud in overvloed, en makelde eindelijk voor mij een huwelijk met eene zijner getrouwigste uit het busch. Van dan af was ik verkocht: ik wierd in de vergaêringen toegelaten, geprezen en beschonken door de makkers, en al lichte was ik een der stoutste en der slimste van de bende. Ik moest een der eerste zijn om de groote slagen te doen, en uitgaan om af te spieden al dat er af te spieden was; ja zelfs gaan wonen en werken bij de menschen die men goeste had van te bestelen of te vermoorden, en dus overal en altijd den schijnheilige spelen. 't Is ik die alzoo te Langemarck, over jaar, geheel de vreede moord heb doen bedrijven en gelukken; 't is ik ook die alles aangeleid heb om geheel Libeers huisgezin aan de dood te brengen, en, indien de moeder en de dochters nog leven, 't is een genade van God, die van haar heeft willen bediend zijn, om mij tot hem weder te roepen. »

Hier vertelde Loden in 't lange en in 't breede den aanval die bij nachte op de twee jongelingen gepleegd wierd, als zij van Langemarck kwamen; de ontkelinge van den werkman, de opsluiting van Naes, zijne onderhooringe, de bestorminge van Libeers hofsteè, binst dat er de Pastor zelve met Ons Heere was; eindelijk het vreede vermoorden van Naes, op het lijk van den werkman.

De goede oude priester had menigen zucht gegeven, binst dat verhaal; meer als één traan had langs zijne kaken gerold en was op zijnen schoot gevallen; niettemin had hij hem zelven overmeesterd en geen enkelen keer den zondaar onderbroken.

Het verhaal was tenden en de moordenaar zweeg: hij keek op, met bedrukte oogen, in de oogen van den priester, maar hij sloeg ze onmiddelijk neder. Deze greep zijn hand vast, en zei hem:

— Looft God, lieve vriend, en dankt hem, omdat hij in zijne bermhertigheid met u medelijden gehad heeft. Och! hadt gij moeten sterven in den ongelukkigen staat waarin gij vier jaren geleefd hebt, wat ware er van u geworden? Hoe veel onnoozel bloed, door uwe handen vergoten, zou in der eeuwigheid vrake tegen u geroepen hebben? 't Is God die 't niet gewild en heeft. Al uwe medeplichtigen, misschien, zullen sterven lijk zij geleefd hebben, schoon zij niet meer, ja zelfs min kwaad als gij bedreven hebben; en gij alleene vindt gratie voor Hem: hij stort leedwezen in uw herte en bereidt u tot eene rechtzinnige bekeeringe.

En den moordenaar zijne lippen gingen, alsof hij stillekens een gebed van dankbaarheid zou gezeid hebben. De Pastor zweeg eenen oogenblik en liet hem aan zijne gepeizen over; hij drukte de twee handen van den boetveerdigen roover in zijne handen en bezag met aandoening die vreede wezenstrekken, waar langs er nu, voor den eersten keer misschien, tranen rolden.

Na wat gezwegen en gepeisd te hebben vroeg hij:

— Mijn liefste vriend, vertelt mij hoe 't gebeurde dat er, al met een keer, in uw herte, zoo groote verandering is gekomen: ik herken hier den vinger des Alderhoogsten, want, zekerlijk, na vier jaren van een gruwellijk leven gelijk het uwe, moet er bijzondere gratie geweest zijn om zoo schielijk te veranderen.

— Mijnheer, antwoordde Loden, u krek zeggen wanneer en hoe dit zalig gedacht in mij gekomen is, dat en kan ik niet; maar 'k zal u toch mijn gevoelen sedert eenigen tijd van hier kenbaar maken. 't Is, geloof ik, de moord zelve van Libeers twee kinders, die er 't eerste begin van was. Ik wierd door hen wel behandeld, ik beminde ze en ik had, sedert maanden, de gelegentheid van hunne goede hoedanigheden en hunne deugden te leeren kennen; daarom stak het mij lijk tegen van meê te helpen aan hunne dood en, ik moet het u zeggen, om ze in de handen der moordenaars over te leveren,

heb ik mijn herte moeten toe nijpen en er alle menschelijke gevoelens met geweld uitdrijven. Daarom is het dat ik zoo schoone sprak bij Baekelant dat hij toch de moeder en de dochters de dood zou sparen; en, al hadden wij binnen gerocht, haar leven ware inderdaad behouden geweest, op mijne voorsprake.

Ik en weet niet, zoo sprak de moordenaar voort, maar, sedert dien schrikkelijken nacht, heeft er altijd een pak op mijn herte gelegen. Het dochte mij dat de bebloede lijken mijner meesters altijd voor mijne oogen lagen. Somtijds voelde ik het bloed uit hunne wonden op mijn hoofd leken, en ik wierd ijskoud van benauwdheid. Somtijds ook, als wij 's avonds te Libeers al te samen zaten, en dat de moeder sprak van het schrikkelijk einde van haren oudsten zoon, dat ij zei, met een zucht die uit het diepste van haar herte kwam en die mij deed beven lijk een blad : « Hadde hij toch, gelijk Wyten, den tijd gehad van te biechten en de gerechten te ontvangen : maar neen, geenen enkelen oogenblik !... » Ik peisde op het schrikkelijk lot dat mij verwachtte, moest ik van de wereld scheiden in den staat waarin ik leefde, ik, die meer kwaad gedaan had in éénen dag, als mijne meesters binst geheel hun leven. En als wij dan al te samen het avondgebed lazen, dat wij vergiffenis vroegen aan Ons Heere, voor het kwaad dat wij dien dag bedreven hadden, dat wij baden voor de overledenen des huizes, en malkander te samen lijk broeders aan God bevolen, mompelden mijn schijnheilige lippen ook woorden van liefde tot God, van liefde tot mijnen evennaasten, en in mijn ziele en was er nooit niet anders geweest als haat tegen al dat leefde, ja, niet anders als zucht naar goud en geld, en nooit geen enkel gepeis noch op God noch op de eeuwigheid! Ik was er sommige keeren beschaamd van; mijne handelwijze scheen mij zoo leelijk en zoo helsch verfoeielijk; ik wilde er van afzien, mij beteren, mij met God en met de menschen verzoenen, en mijn geweten in ruste stellen, maar.... Baekelants vreede arm hield mij gedurig

tegen; éénen keer in zijne oogen kijken en 't was genoeg om mijnen moed in mijn schoen te doen zinken en om mij van de beste voornemens te doen afzien. Hij is zoo machtig, Mijnheer, en hij kan iemand zoo schrikkelijk bekijken.

Ik heb maanden en maanden alzoo geleefd; ik heb geworsteld tegen mijn eigen zelven en tegen de gratie van God; ik heb zelve, ja, en ik beve nog als ik er op peize, ik heb met het mes op mijne kele gelegen om ze af te snijden, en al met eenen keer een einde aan mijne kruisen te stellen: en de zelfste hand die mij hier geleid heeft hield ook mijn hand en mijnen wille tegen. Ten lange laatsten heb ik het besluit genomen van tot u mijnen toevlucht te nemen en van alles te slachtofferen voor mijner ziele zaligheid. En nu, Mijnheer Pastor, nu sta ik hier voor u. Ik heb troost, ik heb raad en hulpe noodig; mij dunkt dat gij alleene in state zijt om dat te geven. Ik ben bereid om al te doen dat gij geradig vindt, al moest het mijn leven kosten en het leven van geheel mijn huisgezin.

De priester en sprak niet; hij lag in diepe overwegingen.

— Mijn vriend, zei hij welhaast, getroffen door de laatste woorden van den moordenaar, mijn liefste vriend, gij verstaat hoe moeielijk het is voor mij van u onmiddelijk goeden raad te geven. Ik zou geern eerst de zake voor God overwegen en het licht uit den Hemel afsmeeken vooraleer u te zeggen wat er te doene staat. Nu wordt het allengskens late, ja, te late zelfs om nog verder van uwe zaken te handelen; 't ware onvoorzichtig van hier nog langer te blijven; en ik, in mijne jaren, ik heb ruste noodig. Luistert dan: eerst en vooral moet gij zorgen dat er zoo veel goed geschiede als 't mogelijk is en dat zoo weinig kwaad gedaan worde als 't zijn kan. Uwe bekeeringe zou kunnen meer te wege brengen als de zaligheid van uwe eigen ziele. Intusschentijd, leeft gij lijk te vooren, werkt alsof er niets gebeurd en ware; gaat waar men u zegt van te gaan, maar en bedrijft geen nieuwe schelmstukken meer. De Heer, die zoo bermhertig geweest is ten

uwen opzichte, heeft alreeds uit het hoogste van den Hemel al uwe zonden en misdaden vergeven; hij zal het begonnen werk voltrekken. Gaat nu gerust naar uw huis, en morgen avond, op de zelfste ure, komt weder; het poortje zal open zijn, niemand en zal uwe komste beletten, en dan zullen wij spreken van zaken welke ik weten moet, vooraleer u rijpen en goeden raad te geven. Maar nog, eer dat wij scheiden, op den dag die voor u een dag van overvloedige gratien en van een beginnend geluk is, laat ons gezamentlijk dien God bedanken van wien alles komt, Hem smeeken dat hij mij en u helpe en ons licht uit den Hemel zende, op dat wij beide kennen mogen wat er ons in die moeielijke omstandigheden te doen blijft.

En de priester nam een kruisbeeld dat op de schouwe stond : hij plaatste het op de tafel, vóór den moordenaar, die eerst zijne oogen vol tranen ervan afkeerde. De priester greep hem bij den arm, knielde nevens hem op den grond, en begon een gebed van dankbaarheid. De bekeerde zondaar moest er diepe door getroffen zijn, want hij snikte luide, en, om rechte te blijven knielen, moest hij met zijne samengevouwen handen leunen op den arm van den geestelijke.

Eenige oogenblikken later sloeg Loden den weg in naar zijn huis, hij verdween langs de binnewegels, door de bedauwde velden.

III.

DE BEKEERDE MOORDENAAR

't Was al meer als middernacht toen Loden thuis kwam; in het wederkeeren en was hij maar met één dingen bekommerd, te weten : wat hij zou zeggen tegen zijne vrouwe, en hoe hij zijn late wegblijven ging uitleg gen. Maar hij dacht: ik heb zoo dikwijls bij nachte uitgezeten, zonder dat zij van mij wiste of achter mij vroeg, zij zal nog wel gerust zijn en open doen, zonder iets te vragen. Nochtans, dat zij moeste vragen van waar ik kome!...

Loden was aan de deure van zijn huis gekomen; men klapte van binnen en nog al redelijk luide, iets dat nooit en gebeurde bij nachte. Wie mag er zoo late te mijnen zijn? dacht hij!... Hij luisterde en hoorde dat het mannevolk was : ja, seffens verstond hij de stemme van twee gasten uit Baekelants bende. Peist hoe hij verschoot! Hadden zij geraden dat Loden van hun volk niet meer en wilde zijn en moê wierd van te moorden en te rooven? Was hij achtervolgd geweest en wisten zij dat hij uit de pastorije van Roosebeke kwam?... Hij lei zijn oore tegen de venster om te horken, maar en kon geen reke achtereen verstaan : zijn vrouwe was er nochtans bij en spraak meê. Wat gedaan?... Eerst peisde Loden van niet binnen te gaan en aan den hoek van 't busch te wachten, tot dat die twee ontijdige bezoekers uitkwamen en voortgingen; hij en wis immers niet wat er tegen gezeid, noch hoe zijne afwezigheid hun doen verstaan, door iets dat er wat op trok; reeds was hij eenige stappen achteruit geweken, maar... al met eenen keer maakte hij zijn kruis en hij klopte op de deure.

— Daar is hij! daar is hij! zei men van binnen.

— Ja, 't is ik; doet maar open, zei Loden!

De deure wierd opengetrokken en Loden trad binnen. Hij keek geheel verwonderd op zijne twee oude vrienden en, zonder hun aan te spreken, scheen hij door zijne houdinge te zeggen : wat doet gij hier zoo late?

— Wel donders, Loden, zei er een van de twee, is dat lange weg zitten, en de capitein moest u spreken van den nacht nog; 't is drie vier uren dat wij achter u zitten te wachten!

— Zwijgt, zei Loden, het doet eromme; 't is zeker dat ik den boer niet meer en diene. Bij dage moet gij fraai neerstig werken, en bij nachte van 't minste dat er vorenvalt, zij houden u in 't hof en zij spreken schoone dat gij niet en zoudt weggaan.

— Is er iets gebeurd dan, te Libeers?

— Maar, niet bijzonders. 't Is zondag Roosebeek-ommegang, gelijk gij weet, en 'k geloove dat vrouwke Libeer iets buitengemeens gaat doen, want geheel het hof en het huis worden gekuischt en geschikt. Met dat er tegenwoordig vele werk op het land is, zijn wij genoodzaakt van al die toemate 's avonds te doen. Wij zijn er nog al wel vooren betaald, maar het miskomt algelijk dikwijls, gelijk van dage bij voorbeeld. Wat daar meê nu gedaan? Is er nog tijd om bij den capitein te geraken, zoo diepe in den nacht, en morgen moeten op mijn werk zijn?

— Dat en weten wij niet; hij heeft ons om u gezonden, zeggende dat hij u spreken moest, van den avond nog ; waarvan, of hoe, of wat, dat heeft hij gezwegen, gelijk hij altijd doet.

— Is er mogelijks iets op handen?

— Ik peize van ja, 'k heb het willen zien aan Baekelants manieren. En ook het wordt tijd; 't is al lange genoeg dat wij leeg loopen, en onze beurzen worden allengskens ijdel, weet gij?

— Zij worden zeker ijdel, zei Loden, en wij gevoelen het best aan de onze, is het niet waar, vrouwe?... Zwijgt, 't is slechten tijd!

— Het zal beteren, kameraad, en, hebben wij eenen slechten zomer, wij zullen eenen goeden winter maken. Gij, die nog al in de capitein zijn mouwe zit, tracht hem wat op te winden. Hij treurt sedert eenigen tijd en schijnt al zijnen moed verloren te hebben; 't is zeker ook omdat hij sedert zoo lange niet geroerd en heeft.

— Weest er gerust op, ik ga hem zijn lesse spellen, te weten als hij op eenen goeden kant is, want anders zou 'k er mij van zwichten. Voor nu, vrienden, het dunkt mij al gelijk dat het zou nutteloos zijn van nog zoo verre te loopen; de dag gaat haast komen, maar zegt dat ik morgen nacht bij hem zal zijn; voegt er de reden bij van mijne afwezigheid en vergeet niet van te verzekeren dat ik altijd ten zijnen dienste ben, hoe eer, hoe beter.

De twee roovers waren alreeds opgestaan en op het punt van te vertrekken, toen er stillekens op de deure geklopt wierd. Loden sprong op van verschieten, de anderen bezagen malkander met angst en benauwdheid. 't En was niets te duchten nochtans : de vrouwe ging naar de deure en deed open. Het was Baekelant zelve die binnen kwam getreden.

— Gij zoo late hier! zei Loden.

— Twee boden achter u zenden, antwoordde Baekelant, en nog niet komen, en alle drie weg blijven, dat en is toch van het schoonste niet!

Loden en zijne makers verschonden het ten beste mogelijk en leiden geheel de zake uit. Als de capitein alles gehoord en vernomen had, en verstond dat Loden geen gadinge meer en had van nog op Libeers hof te blijven werken, onderbrak hij hem, zeggende :

— 't Is krek eene van de dingen die 'k u zeggen moest : de beurzen worden ijdel, het is tijd dat wij aan het werk vallen. Geeft uwen dienst bij Libeer op, wij hebben u elders noodig, en ik zal u een plaatse aanwijzen waar gij de zelfste rolle moet spelen, ten minsten alzoo wel of nog beter. Maakt... Laat eens zien... ja, ik hebbe eenige dagen noodig om andere

dingen te verrichten, en gij ook om u uit uwen dienst te trekken, maakt woensdag nacht van de naaste weke bij Rooze te zijn; gij zult weten te zeggen of gij uit uwe plaatse zijt geraakt, en mijne bevelen ontvangen hebt.

— Goed! capitein, goed! riepen de roovers en Loden met hun, hoe zeer hij ook met vreeze bevangen was.

En zijne vrouwe stond achter hen de handen te vrijven van blijdschap, in de hope dat er nieuwe munte ging in de kasse komen en het overige in evenredigheid.

— Intusschentijd, wij gaan weg, en gij, gaat maar slapen, zei Baekelant; gij hebt toch wat ruste noodig, om morgen nuchten op uwen post te zijn en weder aan het werk te vallen, voor zoo lange het nog duren zal. Slaapt wel!

En Baekelant, van de twee roovers vergezeld, liet Loden alleene, geheel blijde van verlost te zijn. Nu toch was hij zeker van te mogen zijn belofte volbrengen en van te kunnen wederkeeren, op gestelde uur, bij den Pastor van Roosebeke, om zijn herte en zijn geweten geheel en gansch te ontlasten.

Den volgenden avond, met het slag van den tien, stond de zelfste bezoeker voor het poortje van de pastorije, te Roosebeke; hij stak het stillekens open, trad binnen, en sloot het achter hem toe, niet voorzichtig genoeg nochtans om niet gezien te zijn van eenen gebuur, die nog over zijne halve deure lag een avondluchtje te scheppen.

De Pastor, natuurlijk, was op, wachtte en verlangde naar de komste van den bekeerden moordenaar. Hij had den geheelen dag gebeden en gepeisd, en zelfs het H. Sacrificie der Missie opgeofferd, opdat God, die vergeeft aan de boosaardigsten, het begonnen werk zou geweerdigen te voltrekken en vergiffenisse te schenken aan den bekeerden moordenaar.

— Wel gekomen, vriend, zei hij tegen Loden, die voor zijne voeten nedergevallen was : de Heer gebenedijde u en geve u gratie en sterkte om te mogen volherden in uwe goede voornemens!

En hij gaf hem den priesterlijken zegen, greep hem bij de hand, en zette hem neder op eenen stoel, aan zijne zijde.

— En wel! hoe is de nacht voorbij gegaan?

— Redelijk slecht, Mijnheer; als ik thuis kwam zaten er twee van mijne oude makkers na mij te wachten, om te samen naar de moordenaarsvergaderinge te gaan.

— Naar de moordenaarsvergaderinge!

— Ja, waarschijnelijk, en 't en is nog niet al : als die twee zoo kwalijk gevondene bezoekers te wege weg waren is Baekelant zelve ingekomen, om te onderzoeken waarom wij bleven haperen. Waarlijk, had ons Heere mij niet geholpen, ik en zou nooit kunnen uitleggen hebben van waar ik zoo late kwam; maar, God lof, alles is wel uitgevallen en ik en heb geen het minste achterdenken gelaten van mijne komste bij u, peis ik toch.

— Waarom dat buitengewoon bezoek in uw huis, vriend? waarom moest Baekelant bij u zijn, wat is er gaande dan?

— 'k En weet nog van niet, Mijnheer; ik heb bevel gekregen van woensdag nacht in eene nieuwe vergaderinge tegenwoordig te zijn; daar zal hij waarschijnlijk beslissing geven. Uit zijne woorden nochtans heb ik willen verstaan dat hij iets in heeft en dat hij ieverst eene diefte of eene moord gaat doen.

— Hier dan, mijn lieve vriend, begint uwe zending; 't is eene voorbeschikking van God : door alle toegelatene middels moet gij trachten te weten en mij kenbaar maken wiens leven er in gevaar is en welke middels men gebruiken zal.

— Ik zal mijn uiterste beste doen, Mijnheer, om alles te weten en te achterhalen. Maar, ongelukkiglijk, het is nog zoo lange den schijnheiligaart te spelen en voor menschendooder aanzien te worden. Wanneer, och, wanneer zal ik geheel en gansch uit dat walgelijk gezelschap mogen scheiden?

— De tijd zal komen, vriend, hij is aanstaande misschien; maar van uwen kant is er verduldigheid noodig. Zijn uwe misdaden groot geweest, uwe zelfopoffering moet groot zijn.

ook; God wil u bereid vinden om alles te doen en uit te staan, voor de glorie van zijnen heiligen naam, en hij zal u dan loon naar werken geven. Onthoudt het wel, uw eigen geluk en het geluk uwer medeburgers, welke gij zoo lange vervolgd hebt, verwachten vele van u, en gij kunt vele voor hun doen, door uwe rechtzinnigheid en uwe verklaringen. Maar laat ons daarvan zwijgen; ik en twijfel geenszins of gij zijt tot alles bereid; laat ons liever klappen van dingen die gij wel weet en van nu zeggen kunt : Hoe groot is eigenlijk Baekelants bende?

— Altijd, met de wachten inbegrepen, rond de dertig man, Mijnheer.

– Allen vreemdelingen en inwooners van het busch?

— Meestendeels, ja, Mijnheer.

— Hoe leven en hoe bestaan zij daar?

— Hoe zij leven? Gij kunt het denken : zonder geloove, zonder zeden, zonder eerbaarheid. Overeenkomen zullen zij, zoo lang als dat de vreezelijke Baekelant aan hun hoofd is; want 't en is geen een moordenaar die sterlinge in zijne oogen durft kijken, of ooit iets doen dat hem mishaagt, zoodanig is hij ontzien. En 't is noodig, ik verzeker het u. Die gasten, om te vreden te zijn, en vragen maar twee dingen: geld en drank, al het overige is hun onverschillig.

— Waarom al dat geld, ingezien zij daar zoo eenig en zoo verlaten leven, in 't midden van de bosschen?

— Niet zoo eenig als gij wel peist, Mijnheer : zij verkeeren ook somtijds met andere menschen en zij koopen bij hun al dat hun aanstaat. Daar zijn er verscheidene onder die, lijk ik, uit bij de boeren werken en den bespieder spelen, om te gaan vertellen waar dat er geld ligt, waar er gewaakt wordt, en waar het best zou gaan om te rooven. Anderen gaan op op het land, met bezems te koope, en kijken overal rond, zij hooren elk ende een uit, om dan, als zij thuis komen, ook hun verslag aan den capitein te doen. Ik ben zeker, Mijnheer Pastor, dat gij er nog van onze bende ontmoet hebt, want zij en zijn in 't geheele niet menschenschuw; wat onbeschofter

misschien, gelijk al de buschkanters zijn, maar toch slim genoeg om overal onbekend te blijven en om, door looze trekken, alles te achterhalen dat zij geern weten zouden. Baekelant zelve en blijft niet altijd thuis, meent gij! meest van allen is hij op ronde, nu alleene, dan met gezelschap: den eenen keer gaat hij als koopman, den anderen keer als wandelaar, en hij en keert nooit weder zonder iets bijzonders vernomen of ontdekt te hebben. Ik moet daarbij voegen dat hij voorzichtiger wordt, sedert dat hij zeker is van bij name en toename in de streke gekend te zijn, maar hij komt al gelijk, sedert eenige weken, vele alhier, zonder dat er iemand weet waarom.

— Is er geen middel om dat te weten?

— Ongetwijfeld, Mijnheer: later, op den oogenblik dat hij zal zeggen: Maakt u veerdig tegen morgen, wij gaan bij den dien eenen ponk gaan rooven! Maar nu, geen levende ziel en zou hem durven vragen waar hij gaat of van waar hij komt, zoo zeer is hij gevreesd.

— En voor die menschen, die onder zijn gebied staan, en is er dan niets anders te doen als altijd te rooven en altijd te moorden. Och! wat helsch leven!

— Een helsch leven is het zekerlijk, maar, eilaas! zij en hebben de gratie niet van het geweten. 't Is voor hen, en 't was voor mij, een verzet als zij mogen eenen slag doen, want zij en gaan alle nachten niet uit om buit te maken; van den winter, bij voorbeeld, sedert de dood van Libeer, en is er niets gedaan geweest of 't en zij eenige kleene dieften, en nog al verre van hier. 't Is alsof Baekelant van iemand benauwd ware, en 't zou gemakkelijk van den schout uwer prochie kunnen zijn.

— Waarom van dien braven man?

— Omdat hij voor hen zonder vreeze schijnt en, met volk, heeft durven 't busch onderzoeken, ja zelfs in hunne huizen binnengaan.

— Was het dáar, dáar dat de moordenaarsbende woonde, in die kleene huttekens, waarin men die vrouwe gevonden heeft?

— Ja 'et, en waar zij nog ten deele woont.

— Oh! dan moet er seffens gezorgd worden, en uwe hulpe zal hier wel noodig zijn. Wij doen de Wet van Iper komen, met krijgslieden meê; gij wordt hun opleider, men omringt hunne huizen en men vangt ze allen op hun nest.

— Voorzichtig! Mijnheer, als 't u belieft, voorzichtig: 't en is nog op vele naar zoo gemakkelijk niet om doen, als dat men peizen zou. Vooreerst, 't en is daar niet dat Baekelant woont, en hij en is ermaar op den dag der vergaderingen. Ten anderen, gij en kunt nooit geheel de bende grijpen, want de helft waakt, en dat alle nachte en alle dage, binst dat de andere helft slaapt. En, met een bende volk tot bij hunne huizen geraken, zonder dat zij het geware worden, is in mijne oogen onmogelijk, 't en zij in eenige omstandigheden, en 't is een van die omstandigheden die wij moeten afwachten om wel te zijn.

— Zal het niet te late zijn, vriend?

— Laat ons wachten, Mijnheer, gelooft mij! 't En is niet uit vreeze voor mijn eigen dat ik uitstel vrage, neen 't; 't is om dat ik de slimheid dier booswichten ken en de gevaren die vast zijn aan hunne vastzetting. In alle geval 't is ik die meest te duchten heb, maar ik ben tot alles bereid en, met Gods hulpe, zal ik gelukken en u aan tijds kunnen vermanen, is 't dat er eenig gevaar u of een ander bedreigde.

— Moet het zijn, dat het zij! Wij zullen dan nog wat zwijgen over het gebeurde, in uw eigen belang en in 't onze. Intusschen, betrouwt op de goedheid Gods, laat Hem doen en geeft u geheel en gansch over aan zijnen goddelijken wil, in de verzekering dat er niets gebeuren en kan, of het zal overeenkomen met de schikkingen des Heeren.

— Is 't waar, Mijnheer!... Och! uwe zalige woorden doen mij zoo vele deugd; zij genezen mijne bloedende wonden zoo schoone, en, ware het pak mijner misdaden van mijn herte, mij dunkt, ik zou de gelukkigste der menschen zijn.

— Wenscht gij, uit den grond van uw herte, van u met God te verzoenen?

— Of ik het wensche! of ik verlange om dat geluk te genieten en te smaken, dat ik over twintig jaar smaakte, en sedert, nooit meer! Achterna gebeure dat er wil, ik ben de vriend van God en 't is mij genoeg.

— Mijn liefste vriend, gij zijt genoeg beproefd geweest; de strijd tusschen het goed en het kwaad heeft lange genoeg geduurd in uw herte, om mij te verzekeren dat uwe bekeeringe rechtzinnig is en dat uw leedwezen van God komt. Knielt daar neder, langs mij, verootmoedigt u voor God, en bidt een oogenblik.

De eerweerde man zette nog eens het kruis op de tafel, knielde neder en bad er een weinig vooren. Dan zat hij neder nevens den moordenaar, gaf hem zijnen zegen, en....

Wat er dan ommeging tusschen beiden, dat is God alleene bekend.

Nochtans, toen de bekeerde moordenaar diepe in den nacht de pastorije verliet, had men, bij de klaarte der mane, een blijden lach op zijn wezen kunnen zien. Alle vreeze was uit zijn herte, en hij voelde inwendiglijk een zoet genoegen en een onbeschrijvelijke vreugde : dat genoegen welk de wereld, met al dat zij den mensch aan te bieden heeft, niet geven en kan; die vreugde welke men in het herte gevoelt en die zoo blij, zoo aangenaam, zoo vol is; die vreugde waarvan de rechtveerdigen, wier herte zuiver is van zonden, alleene kunne meêspreken en waarvan de goddeloozen zelfs het gedacht niet en hebben, omdat zij ze noch en gevoelen noch en gesmaken.

IV.

BIJ NACHTE IN 'T VRIJBUSCH.

Baekelant had al zijn volk bijeengeroepen tegen den woensdagavond van Roosebeek-ommegang; tegen niemand en had hij gezeid waarom, noch wat hij ging vragen; maar elk ende een had hem verscheide dagen bezig gezien en iets buitengewoons in zijn wezen bemerkt. Geheel den woensdag nuchtend had hij over ende weder gewandeld, stilzwijgende en treurende; in buitengewone omstandigheden en sprak hij tegen niemand en, zijt er zeker van, dat er geen één uit het Vrijbusch en had durven naderen, zonder bijgeroepen te zijn. Achter den noene was hij weggegaan en men had hem niet meer wedergezien.

Op gestelde ure zijn al onze gasten vergaderd bij de oude Rooze, in 't zelfste huis. Het zijn nog de eigenste van voor den winter; Loden zelve is erbij, en hij klapt en hij lacht alsof er sedert acht dagen niets gebeurd en ware. Hoe zeer nochtans moest hem het gezelschap zijner oude makkers tegensteken! Hoe zeer moest hij hem bedwingen, om daar te komen en te blijven, in het midden van die schelms, die verlangden achter nieuwe misdaden, hij die zoo vele geweend had over zijn voorgaande leven en zoo vaste beloofd van nooit meer te hervallen! Zijn herte klopte, en zooveel te heviglijker, omdat hij niet en wist wat men gebieden zou; en, gebood men hem iets dat met zijnen tegenwoordigen staat noch met zijn geweten overeen en kwam, wat ging hij doen? Hij was verre nochtans van te peizen dat er al iets uitgekomen was van zijn geheimzinnig bezoek bij den Pastor van Roosebeke.

Al de gasten waren in vreugde en blijdschap, omdat zij in hope leefden van goed nieuws : zij peisden op het rooven van ieverst eenen grooten schat. Men hoorde dat zij moê waren van zoo lange kort te zitten, in het busch, en verlangden om hun oud leven, van voor den winter, te herbeginnen. Dat en beteekent niet meer, schreeuwde Roozen's man, 't is meer als een getije dat wij leêg zitten en op het stal blijven; de beurzen zijn al lange plat, en, moet dat alzoo voortgaan, nu en hebben wij maar drooge korsten meer te knappen, maar 't zal nog al verergeren : wij zullen moeten gers eten, ja zelfs ons pruimke laten ; 't is 't gene dat ik nog meest ontzie.

— Verduivels w'en zullen! zei een ander, 'k liet mij liever vangen en rabraken, door den Schout van Roosebeke. Wat! wij zitten hier krebbe te bijten, binst dat de boeren van 't omliggende in het vette liggen, en niet en weten wat gedaan met hun geld! Wacht een beetje!

— En den Schout van Roosebeke laten zeggen dat wij benauwd zijn van hem! onderbrak Loden, op geveinsden toon.

— Ja, die sul, die zoo vele op zijn hoofd zet, en die beven zou dat zijne beenen klutsen, moest hij alleenelijk den hecht van mijnen dolk zien!

— 't Is aardig, zei Loden, 'k en kan dien vent niet verdragen: dien beslagmaker die peist dat hij alleene hier voor geheel de omstreke moet zorgen, en dat hij aangesteld is om achter ons te jagen!

— Wacht maar tot dat de capitein wederom mensch wordt en ons laat gewerden: de Schout zal er gestaan hebben, en ik hope dat het geheel in het korte zal zijn!

— Is 't niet spijtig, als ik hem dat kort en bondig briefke ging uitwisselen tegen zijn gouden zakuurwerk, dat ik hem dan geene latinge gegeven en hebbe? Ik had het zoo schoone: hij lag te ronken in zijnen korf, gelijk een avondrulle; 'k en moeste maar mijn hand opheffen en slaan; maar, wat wilt gij daaraan doen? onze baas wilde het zoo, en met te gehoorzamen was ik kwijte!

— Ik en weet inderdaad niet waarom hij dien vijand gespaard heeft! Zonder daarom te willen zeggen dat hij daar voor geen alderbeste reden en had, vind ik al gelijk dat het jammer is van zulke schoone gelegentheid te laten voorbijgaan.

— Jammer of geen, 't is gedaan : ik ben curieus of het zal kunnen hersteld zijn; wij zullen er zeker van den avond nieuws van hooren.

— Hersteld! waarvan niet? Is er iets in de wereld dat wij niet en kunnen, zulk volk gelijk wij?

— Ik ben erop gevierd; het dunkt mij dat wij van den avond goed nieuws zullen vernemen.

— Zou 't naar Libeers niet zijn dat wij moeten wederkeeren, om te halen wat wij er gelaten hebben? Loden, gij moet het best weten, heeft hij u niets gezeid?

— Geen woord; maar 't zou inderdaad kunnen zijn.

— Iets dat zeker is, 't is dat de capitein verscheide keeren en sedert korte dagen, al Roosebeke gegaan is; er moet toch iets onder zitten, want hij en ging schier nooit meer aldaar.

De moordenaars bleven nog eenigen tijd klappen van diergelijke zaken, al smoorende en drinkende, twee dingen die zij wel konden, bijzonderlijk in hunne goê dagen, en binst dat zij bijeen waren. Zij maakten nog menige schikking over het orde van den dag, voelden rond of er niemand iets gehoord of gezien en had, maar alles kwam uit op het woord : Ik en weet van niet. 't En was maar lijk op andere keeren.

Op den gestelden oogenblik was Baekelant daar.

Maar iets wonderlijks, hij en was alleene niet; er was met hem een vreemdeling van stuur aanzien en buitengewone sterkte. Verscheidene diepe lijkteekens die op zijn voorhoofd en zijn kaken stonden, deden gissen dat het, zoo niet een moordenaar, ten minsten een voorvechter zijn moest. Hoe zeer al Baekelant's mannen verwonderd schenen, en hoe nieuwsgierig om te weten wien of wat, niemand en sprak. De capitein zag er dul uit; hij was lijk daags na eenen gemisten

aanslag, met oogen gelijk fakkels en gespannen lippen, niet wetende op wien den slechten uitval steken. Hij nam een stoel, stak een bij voor zijnen nieuwen medegezel, en zat in de ronde.

— Makkers, zei hij, en weest niet benauwd, omdat ik stuur zie, gij zult er lichte de reden van kennen. Maar ik belette dat gij verwonderd zijt van dien vreemdeling hier met mij te zien inkomen; zegt dan, is er iemand die hem kent? den felste kerel van geheel de streke, den stoutsten vent van geheel het land, eenen nieuwen makker voor ons allen, en eenen goeden! 't Is zes maanden dat hij vraagt om ingelijfd te zijn in onze bende, en hij heeft sedert dien, onder mijne oogen, al vele bewijzen zijner behendigheid gegeven. Hij is weerdig van bij ons te zijn, ik verzeker het u, en gij weet allen, eer ik iemand aanveerde, dat ik zeker ben van mijnen man, en geen verraad te vreezen en heb, 't en zij...!

En de stralen van zijne oogen deden de ronde van al de moordenaars, om te zien waarschijnlijk of er niemand en verstond wat hij zeggen wilde.

Geen andere dan Loden en raapte dien « *'t en zij* » op. Bekommerd gelijk hij was met het tegenwoordige en met het toekomende, klonken die woorden schrikkelijk in zijne ooren, en het vreede aanzien van zijnen meester, als 't op hem viel, deed eene koude huivering van de toppen zijner vingers tot het uiterste zijner voeten gaan; hij beefde eenen oogenblik.

— Maar zegt, hernam Baekelant koelmoediglijk, kent er niemand van u dien nieuwen makker? Ik ben wel zeker van ja.

— 'k Heb toch nog dat aanzichte gezien, sprak Loden geheel hersteld; nochtans, waar het thuis gewezen, dat en weet ik niet.

— Het dunkt mij ook, zei een andere.

— 't Is verduivels schuwe Pier van Zonnebeke, hernam Baekelant, die over jaar zijnen meester bijna doodstak, omdat hij den zaterdag een plaket van zijne daghuur wilde afhouden, en die sedert dien ronddoolt. Gij hebt immers dat hooren ver-

tellen! Is 't geen goed begin voor eenen jongen gezel?

— Goed! Goed! zeiden de moordenaars.

— Ja, zei de vreemdeling; ik ben dezelfste, en 't en is de eerste niet die door mijne vuisten gekropen heeft, en de laatste ook niet, hoop ik; weet gij nog van dien heere van Becelaere, die over drie jaar, 's nuchtends een hoofd korter gevonden wierd als 's avonds? Die zou ook kunnen spreken van schuwen Pier's mes, ware 't dat hij nog leefde?

— Goed zulke dingen, zei Baekelant, uw begin is alderbest; en hier, ik zie het, zijt gij wel gekomen! Ten anderen, gij zult bij ons het voordeel hebben van niet alleene eenen heere te moeten onthoofden, en dat in zijn eigen huis! Gij moet al gelijk een schuwe kerel zijn, om dat te durven aangaan!

— Als ik van iemand misdaan ben, ik en vergeve 't hem nooit, voor dat ik van zijn bloed gezien hebbe.

— En wel! al die rijke zijn hebben ons misdaan, en wij en vergeven 't aan niemand van geld en goed te bezitten. Gij zult hier uwe wrake mogen uitwerken, hoe meer hoe liever.

— Ik ben tot alles gereed, zei Pier, want nu zie ik dat ik bij mijn volk ben.

— Is er nog verder onderzoek noodig, vroeg Baekelant, aleer wij den nieuwgekomene aanveerden als lid onzer bende? Ik zeg hier, in uwe tegenwoordigheid, dat ik voor hem verantwoorde.

— Neen 't, neen 't, antwoordden allen, het woord van den meester is genoeg voor ons.

— Asa! Rooze, het zij nu ter eere van onzen nieuwen kameraad, gaat maar in 't diepste van den kelder.

Er volgde een lang geklank van kannen en glazen, en een groot geroep van welkom, met vierige wenschen van geluk en begeerte om al lichte den nieuwen gezel aan het werk te zien.

Loden, de ongelukkige Loden, deed meê, met de vreeze in 't lijf.

Na dat de moordenaars dus eenigen tijd gedronken en getikt hadden, wierd op een teeken van den hoofdman alles stille en zwijgend.

Er moest overgegaan zijn tot het afleggen van den eed, waartoe ieder nieuw aanveerde verplicht was.

Bij dat volk en bestond die eedplechtigheid niet in menschebloed te drinken, of schrikkelijke vloeken uit te braken, of kruisbeelden met de voeten te trappelen, neen-zij: daarvan en was er geen gedacht, en misschien en wiste het meeste deel der baanstroopers niet wat het eigentlijk was, een kruis of een christusbeeld!

Al de aanwezigen stonden op, en schuwe Pier moest tenden de vergaderingplaatse gaan rechte staan, zonder eenig wapen en met bloote borst; de andere roovers stonden in eenen kring voor hem, Baekelant in 't midden. Zij trokken hun blinkende priemen van onder hunne kleederen en hielden ze in hunne rechtere hand.

Al de oogen waren sterlinge gericht in de oogen van den nieuwen moordenaar, wiens aanzichte nog al klaar te onderscheiden was bij het schemerlicht van een groote lampe die Rooze boven de hoofden opstak.

Hij was schrikkelijk om zien, met zijn gelijkteekend wezen, en zijn diepe oogen, die onder dikke wenkbrauwen gedoken zaten, zijn rost haar, dat oprees in 't wilde, en zijne bloote borst, die men bijna zag op en neder gaan door het hevig kloppen van zijn herte.

Baekelant verliet de ronde en ging recht over Pier staan; hij hief zijn rechteren arm op, deed het glinsterende lemmer van zijn moordpriem voor Piers oogen blinken en vroeg:

— Vreest gij 't gevang of de galge, Pier?

— Neen ik, meester.

— Zijt gij benauwd van de dood?

— Nog vele min.

— Wien vreest gij dan?

— U alleene.

— Wat vraagt gij van mij?

— Aanveerd te zijn in uwe bende.

— Waarom?

— Om met u te rooven en te moorden.

— Belooft gij aan mij, als hoofdman, onderdanig te zijn altijd en in alles?

— Ik belove het u.

Baekelant stak zijn hand uit, raakte met den top van zijn mes het bloote vel van 's moordenaars borst en zei:

— Is 't indien gij ons verlaat of ons verraadt, mijn mes, of 't mes van een uit mijn bende, zal dit uw herte uit uw lijf halen.

— Het mag! antwoordde de nieuwe aanveerde.

En iedereen van de bende ging alzoo beurtelings voor hem, sprak de zelfste bedreiging uit en kreeg de zelfste antwoorde. Loden deed het ook; maar, en hij gevoelde het wel, zijn hand beefde lijk een blad, hoe zeer hij het ook bedwong.

Daarmeê was 't al; de priemen wierden weggesteken, het geklap vergeestigde, de flesschen en de glazen buischten en klonken, en 't was nu op de gezondheid van den nieuwen broeder, die voortaan met lijf en ziele aan den capitein toebehoorde, en die niets en mochte doen zonder zijnen oorlof.

Pier vertelde nog wat van de daden uit zijn voorig leven, en van de gevaren die hij geloopen had, en van zijn verlangen om in de bende van het Vrijbusch te geraken. — Neen ik, zei hij, en 'k zeg het nog, van niets en ben ik benauwd; en, om het te toogen, zal ik gaan waar gij mij zendt, al doen dat gij mij zegt, en al meêbrengen dat gij wilt, of dood ter plaatse blijve ik; mij vangen en zal men nooit!

— Niet kwalijk gesproken, zei Baekelant; en wij nemen u bij den woorde. 't Is een oud gebruik bij ons dat ieder nieuw gekomene ieverst een nest gaat rooven en de eiers uitdeelt; daarvooren is er hem wat tijd gelaten, en hij mag volk gebruiken zoo veel hij wilt. Doet gij dan uwen proefslag, en rooft maar vele geld, want wij hebben er noodig.

— Ja, zei een andere, brengt maar geld en geld; al de

beurzen liggen plat; sedert van den winter en zijn er niet anders als wat kluiten in onzen zak gesleerd, en leeft daar meê! Ik beginne schier te peizen dat wij 't ambacht gaan verlaten, en 'k gevoel al lange dat niet doen schrikkelijk lastig is.

— Capitein, zei Loden, 't is de eerste keer sedert vier jaar dat uw volk werk moet vragen; gij zult er toch geven?

— Ik ben blijde van u altijd even vierig te zien, maar ten naasten winter zullen wij onze schaê inhalen.

— Zoo lange niet gewacht! zoo lange niet gewacht; riepen er drie viere te samen.

— 't Is zomer, en de nachten zijn kort!

— Dat zij kort zijn, wij zullen ons zoo veel te meer haasten! en ten anderen, geheel de omstreke leeft gerust, en niemand en peist er meer op ons; 't is de beste tijd.

— En 't zal dienen om onze messen te kuischen die roesten, sedert dat de Libeers naar de andere wereld zijn.

— Daarvan geen woord meer, zei Baekelant, of wij scheiden kwaad vriend; die mislukte slag spijt mij te veel. Niettemin, ik stemme toe in uwe vrage, wij zullen op jacht gaan.

— Goed, goed, zulke dingen! leven de capitein! riepen al de moordenaars en Loden meê.

— Nog eenen dag geduld; ik moet den tijd hebben, om te onderzoeken en maatregels te nemen.

— Ongetwijfeld!

— En van dezen keer zeker te spelen, of 't is gedaan voor lange.

— 't En zal aan ons niet liegen.

— Questie! zei Baekelant; en hij zei dat met veel nadruk, en zijn wezen veranderde zoo schielijk, en zijne oogen straalden zoo benauwende in de oogen van iedereen der moordenaars, dat dezen ten uitersten verbaasd wierden; zij bezagen malkander en ne wisten niet wat gepeisd. De capitein twijfelde dan voor den eersten keer aan hunne getrouwigheid, of was er een verrader tegenwoordig?

— Questie, ik zeg het nog eens, schreeuwde Baekelant al rechte springende en grijpende naar zijn moordpriem, — questie en zal het aan u, of aan een van u, niet liegen!

Men hoorde in de vergaderplaats een geruchte van stoelen die verschooven, en van eenen schreeuw die men onvrijwillig geeft, als men straf verschiet. Al de moordenaars waren bevangen met schrik en razende van woede; zij beefden als zij 't vreede wezen van Baekelant aanschouwden. Loden was de slechtste : vol achterdenken, gelijk hij was, had hij 't onweder voelen opkomen; hij en twijfelde niet meer of alles was geweten, en hij rekende dat hij in doodsnood was. Nochtans, zijn gerustheid van geweten gaf hem inwendigen moed; hij aanriep de zoete namen, welke hij van den Pastor van Roosebeke herleerd had, en men zou uitwendiglijk gezeid hebben dat hij de kwaadste en de spijtigste van allen was.

Ondertusschen en had er nog geen een durven kikken; elk was onder het schrikkelijk twijfelwoord van den capitein neêrgeslagen, en vreesde voor het gevolg.

Loden durfde eerst spreken : « Meester, zei hij, en laat ons niet langer in dien toestand, gij hebt ons allen doen verschieten : wat is er?

— Wat is er? ongelukkige?..... is er dan niemand in mijne bende meer slim genoeg, en zou 'k het alleene achterhaald hebben?

— Wat? wat? vroegen al de monden gelijk.

— Dat er een *verrader* onder mijne oogen staat?

— Een verrader?..... riepen al de andere; een verrader?..... en dat woord liep tusschen ijselijke vloeken, nog eenigen tijd over hunne lippen.

— Ja, een verrader! De eerste sedert dat Baekelant uwe capitein is; de eerste die zijnen eed vergeten heeft, en niet onthouden met wien hij te doen zal hebben.

Loden en twijfelde nu niet meer, of alles was uitgekomen; hij verwachtte allen oogenblikke zijnen name uit Baekelants mond te hooren komen, en een twintigtal steken in zijne

borst te krijgen; maar hij was tot alles veerdig. Op zijn wezen en kon men al gelijk niets bemerken; hij braakte, met de andere, duizende dreigementen uit tegen den lafhertigen verrader; en hij scheen hem den eersten slag te willen toebrengen.

— Wie is 't? Waar is de verrader? schreeuwden zij; maar zij schreeuwden al te male, bezagen malkander, en 't en was niemand om te antwoorden. Er volgde een quartier uurs van groot ongeschik, van getier en geroep. Er kwamen misschien ook persoonelijke en lang bedokene vijandelijkheden tusschen; want het is raar dat groote schelms lange goede vrienden blijven. Loden bleef gesloten, en hij wist zoo wel zijne rol te spelen, dat er niemand hem en vermoedde, en hij begon te peizen dat, was zijne daad gekend, zijn name ten minsten onbekend gebleven was.

Het was met moeite dat Baekelant schik kreeg tusschen die woedende en reeds half dronken menschen. Hij, die gewonelijk zoo zeker speelde en zoo slim was, begon nu te peizen dat hij mogelijks te verre gesproken had. Immers, geheel zijn zeggen en was toch maar gissinge, en hij en wiste nog niet anders als het gene hij te Roosebeke in *de Zwane* hooren zeggen had. Hij had gerekend op het uitwerksel dat het woord *verrader* en zijne bedreigingen moesten te wege brengen op den plichtige, maar hoe wel hij zijn volk één voor één bezag, zoo en kon hij nievers geen ongerust wezen, noch geen bevreesd aanzichte aantreffen.

Wat gedaan?..... zijn woord intrekken en wilde hij niet; den verrader noemen en kost hij niet, en onschuld vragen, nog vele min. De moordenaars zaten weêr neder, maar de woede en het verlangen naar verderen uitleg stonden op hun aanzichte te lezen.

— Makkers! zei Baekelant, en peist niet dat ik tegen u ben. Neen, 't is voor u dat ik leve, 't is voor u dat ik sterven zal. Ik zie dat gij allen spijtig zijt omdat ik twijfele aan uwe getrouwigheid; maar, zegt mij, moest er een verrader onder

ons gevonden zijn, en is 't mijne plicht niet u te verwittigen? En wel! als ik zegge dat een van u ons verraden heeft, ik wensch uit den grond van mijn herte dat het anders ware; maar luistert naar mijne redens, en oordeelt of ik gelijk heb van woedende te zijn en het woord verrader uit te spreken.

« Eergisteren was ik bij gevalle in *de Zwane*, op Roosebeekplaatse; ik heb er hooren zeggen dat er, verscheidene keeren reke, diepe in den nacht, een onbekende gegaan is in de pastorije dier prochie. De menschen die dat vertelden, en die de houding van den geheimzinnigen bezoeker uitlegden, zeiden zelve dat het niet anders en kon zijn als een moordenaar uit het Vrijbusch, die berouw gekregen had en wilde bekeeren. Zij waren reeds blijde van ons uit hunnen weg geruimd te zien. En inderdaad, uit al hunnen uitleg, en uit al dat ik nadien gepeisd en herpeisd hebbe, moet ik besluiten dat hun zeggen, zoo niet zeker, ten minsten mogelijk was. Van dan af, mijne plicht, als hoofdman, was u kennisse te geven van het gevaar dat mij en u bedreigde. Misschien ben ik bedrogen: te beter, 't is al dat ik wensche. Maar, spreekt nu, zegt of mijne gramschap geen plaats en greep, en, is 't dat er een verrader onder ons volk is, of hij sterven moet of niet.

— Ja hij! riepen zij eenpariglijk, en zij sloegen met hun vuisten op de tafel, dat de glazen klonken.

— Is er iemand die hem kent, hij is verplicht van hem aan te wijzen of hij wordt zelve een verrader.

Niemand en sprak.

— Makkers! waarschijnlijk en is het geen één van al die hier tegenwoordig zijn; 't moet een zijn van de schildwachten, of 't en is niemand. Intusschentijd voor alle gerustheid, te gaêre gevrocht om te achterhalen wat er daaronder schuilt, maar voorzichtiglijk. Zijn wij overgedregen, en weet men buiten het busch wat er van ons is, en hoe wij te werke gaan, 't is gedaan met ons, en met onze vrouwen en kinders. Reeds heb ik hooren zeggen in de wereld, dat de wet eens voor goed achter de dieven en moordenaars gaat zitten, en soldaten zelfs

achter ons uitzenden; maar blijft gij mij getrouwig en onderdanig, op mijn woord van capitein, 't en zal geen soldaat, noch geen een vreemdeling, een haar van uw hoofd genaken.

— Leve onze Hoofdman, en weg met den verrader! schreeuwde geheel de bende, en de glazen wierden gevuld, en men tikte, dronk en tierde zonder ende of grond.

Loden was daaromtrent over zijn lot gerust gesteld, hij was nu toch zeker van niet gekend te zijn; en, om dat vermoeden van hem af te keeren, en te toogen dat hij tot geen verraad bekwaam en was, noch voor geen veranderinge van leven bereid, sprong hij rechte en vroeg of hij spreken mocht. Op een jateeken van den hoofdman, zei hij:

— Makkers, indien het waar is, gelijk het de hoofdman peist, dat er een uit ons bende bij den Pastor van Roosebeke geweest is, dan peis ik dat deze moet kennis hebben van al dat ons aangaat; misschien heeft hij er anderen kennis van gegeven. Dat en weten wij niet. Ondertusschen het ware voorzichtig van den eenigsten man die ons zou kunnen overdragen van kant te maken en zoo lichte mogelijk. Wachten wij nog eenige dagen, geheel de omstreke kan met onze zaken bezig loopen, de wet kan vermaand zijn, en ziet dan hoe wij eruit geraken! Of, kwam de verraderije nog uit in 't korte, wat zou 't helpen, indien er reeds maatregels tegen ons genomen zijn? 't Is beter, dunkt het mij, van aantijds daar vooren te zorgen, van het zekerste voor het onzekerste te kiezen, en van daaraan te gaan vooraleer wij nog op iets anders peizen.

— Maar, bemerkte er een roover, dat er eens niets en ware van al dat verraad, en dat de menschen die 't verteld hebben aan den capitein gemist waren!

— 't Is gelijk, zei Loden, daar is twijfel, en 't is genoeg: in tijden zorgen en is nooit kwalijk.

— En daarvoor eenen priester vermoorden, waarbij er geen oordtjen geld te vinden en is!

— Wat geeft dat? Ons leven en ons bestaan voorenuit!

Baekelant en had geen woord gesproken, maar wel-

geluisterd. Het moeste zijn dat hij wat buitengewoons vond in de wezenstrekken van Loden : die verlegentheid misschien die altijd uitschijnt als men, plichtig zijnde, eenszelven schoone wilt maken, en die aardigheid in de oogen, en dat niet durven opkijken, die zoo dikwijls misdaden uitbrengen; altijd is het dat de capitein Loden sterlinge bekeken had; hij scheen de woorden te bezien die uit zijnen mond kwamen, en dat viel Loden zoo schrikkelijk, dat hij, voor den eersten keer van zijn leven, het bloed naar zijn voorhoofd voelde rijzen en rood wierd.

Nochtans en gebaarde niemand van iets, en Loden's gedacht wierd bekrachtigd door Baekelant en door al de andere. Men vond het noodzakelijk van spoedige maatregels te nemen, en van den Pastor van Roosebeke tot eeuwig zwijgen te dwingen. Maar hoe dat gedaan? Een priester vermoorden!.... wat ijzelijke zaak! Men zag wel dat de stoutste zelve een oogenblik verschrikten. Loden, schoon hij alles met zuiver inzicht gevraagd had, en zeker was van den Pastor aan tijds te kunnen vermanen en redden, beefde nu en vreesde van te verre gesproken te hebben.

Baekelant zag wel dat begin van vreeze in zijn volk, hij miek spoed om te eindigen, en hij sprak :

— Ons leven en onze zaken moeten zeker vooruit gaan. Ik neem het op mij, en 'k zal wel maken dat alles klaar worde, twee of drie mannen zijn genoeg daar vooren. Intusschentijd houdt u veerdig; dat er, van morgen af, geen één meer uit zijn huis en blijve, om op 't eerste geroep bij mij te kunnen zijn; ik zal u geheel met den eersten noodig hebben. Ondertusschen herinnert u uwen eed van getrouwigheid, verfoeit alle lafhertigheid en alle verraad. Zoekt met mij den schelm op die ons wil verlaten; bestaat hij, dat hij sterve; bestaat hij niet, de blijdschap van te samen getrouwige broeders gebleven te zijn, zal zoo veel te grooter zijn. Nog een glas, en elk naar zijn huis!

't En duurde niet lange of de vergaderingplaats der moordenaars was donker en stille. Elk was naar zijn huis, maar hoe verschillig van gedacht!

V.

DE GAAISCHIETINGE.

De lezer zal belet hebben dat Loden in de vergaderinge maar gesproken en had van den Pastor van Roosebeke, om het gedacht van de moordenaars te kennen, en den eerbiedweerdigen grijzaard te kunnen verwittigen en redden. Ook, na de vergadering, toen al de moordenaars huiswaarts gingen, sloeg Loden wel den weg in die naar zijn woning leidde, maar als hij erbij kwam, en peisde hij er niet op om binnen te gaan, en hij vloog, zoo snel hij kon, naar de plaatse van Roosebeke. 't Was drie van den nacht of daaromtrent; hij klonk en herklonk, tot dat men open deed.

Van zoo haast de Pastor hoorde wie daar was, stond hij op in allerhaaste en kwam bij, geheel ontsteld. Er wierd hem in 't korte verhaald wat er binst dien zelfsten nacht besloten was in de moordenaarsvergaderinge; hoe Baekelant bij gevalle in *de Zwane* vernomen had, dat er verscheidene nachten reke iemand geheimzinniglijk in de pastorije was gekomen; dat men niet meer en twijfelde of het was een bekeerde moordenaar en een verrader, en eindelijk dat er vastgesteld was geweest van den Pastor, die alleene kennis kon hebben van al het gene de rooversbende aanging, geheel met den eersten van kante te maken.

Geen twijfel dan of de Pastors leven was in gevaar, en hij en mochte van nu af, bij nachte, in zijn huis niet meer blijven. Men vond geradig, om niets uit te brengen noch iemand van de prochie vreeze in te jagen, dat de oude man voor eenigen tijd bij den koster zou een bedde vragen en zoo

verdoken als mogelijk, tot dat de tijd van spreken eens zou gekomen zijn. Dat was gemakkelijk om uitvoeren, maar wat gedaan met Loden? Hij verlangde naar den oogenblik waar hij voor altijd van de moordenaars ging afgescheiden worden, zonder ooit nog in hun gezelschap te moeten verschijnen; immers hij had er over eenige uren nog te vele afgezien. Het docht hem nog gedurig dat hij de blikkende oogstralen van Baekelant zag, en dat hij die woorden hoorde : *Er is een verrader onder u!* in zijn ooren klinken. Eerst of laatst moest het geheim uitkomen; en hoe en waar ging het uitkomen?... Daarvooren beefde Loden en vreesde hij. Moest het zijn nochtans, en vond de Pastor het geradig, hij zou nog wedergekeerd hebben, en in den schijn moordenaar blijven lijk van te vooren. Men vond voordeeligst van nog wat te wachten, en Loden onderwierp hem teenemaal aan zijn droevig lot; hij nam afscheid van den Pastor, met belofte van al te doen dat menschelijk kon gedaan worden, om het goed dat hij, zelfs ten koste van zijn leven, vermochte in alles te wege te brengen.

Voor den dageraad was hij thuis.

't Was donderdag van Roosebeke-ommegang, een van de schoonste dagen der kermisse, want er was groote beschrevene gaaischietinge.

Ten dien tijde was het de gewoonte, in de dorpen van Vlaanderen, dat de Pastor der prochie, eene soorte van hoofdman der gilde van Sinte-Sebastiaan was. Hij was van rechtswege lid van den gilderaad, woonde de vergadering bij als er belangrijke schikkingen te nemen waren; in al de feesten bekleedde hij de eerste plaatse, en als het den koning te schieten was, of dat er op het dorp eene beschrijvinge van vreemde liefhebbers gedaan wierd, schoot de Pastor de drie scheuten van eere. Dat en verwonderde niemand; integendeel men zou verwonderd geweest zijn ware het anders geweest,

en de reden is gemakkelijk om verstaan. Waarom is het immers dat hedendaags, ik en zeg niet de priesters, maar zelfs de treffelijke menschen alle feesten en vergaderingen op de onnoozelste dorpen zelve schuwen? Is het niet omdat de bedorventheid grooter geworden is, bijzonderlijk onder de jonkheid, en daarom elk treffelijk mensch, en bijzonderlijk, alle goede vader of moeder de feesten beginnen te ontzien, en altijd met vreeze liggen dat hunne kinders er zouden naartoe gaan? En van den anderen kant omdat degene die zulke vergaderingen zoeken, liever hebben alleene te zijn met hunne weêrgade, zonder een waakzame oog te moeten ontzien of zwichten? Eertijds was het geheel anders : overal en altijd was de zedigheid gevraagd en onderhouden; de ouders waakten over hunne kinders, en 't was zoodanig een schande, van het minste te doen dat berispelijk kon zijn, dat er inderdaad voor niemand geen beletsel en was van feesten, lijk schietingen of diergelijke, bij te wonen. De oude menschen weten er nu nog van te spreken.

Nu dan, in 't eerste van den achternoene, waren de schutters toegekomen, en dat jaar waren er buitengewoon vele liefhebbers, van al de omliggende dorpen. Hooglede, Staden, Moorslede, Becelare, Zonnebeke, Nieuwkerke, en andere nog. Als iedereen zijnen name opgegeven had, ging men in stoet, met trommel, fluit en vaandel, om den Pastor uit zijn huis te halen, en hem gelijker wijze naar de perse te geleiden, om de drie scheuten van eere te schieten. De grijzaard was al veerdig, en nam seffens zijne plaatse in den stoet, na vriendelijk, gelijk hij altijd deed, zijne oude kennissen gegroet, verwelkomd en bedankt te hebben. De man zag er uitermaten moê uit, en men bemerkte het wel; de vreemdelingen beletten het zelfs, dat hij geheel veranderd was sedert over jaar, en het docht de prochianen dat hij sedert weinig dagen afgeleid en vele van zijne frischeid verloren hadde. 't Was alzoo inderdaad, en geen wonder! 't En is niets dat een mensch meer afmat als die groote, onvoorziene en buitengewone

schokken, gelijk er de Pastor van Rossebeke sedert acht dagen onderstaan had.

De stoet kwam aan de perse, in eene weide, dicht tegen de plaatse. Iedereen stond geschikt, men maakte eene halve ronde, met den hoofdmannen in 't midden. Er wierd pijl en boge aan den Pastor gegeven, hij schoot zijne drie eerescheuten, al de liefhebbers klakten op hunne handen, en mengelden allerlei geklap bij hunne toejuichingen. De wijn van eere wierd geschonken en gedronken; de glazen tegen malkander gestoken en getikt, en vreugdige wenschen gedaan en hertelijk bekrachtigd. Seffens daarna ging de schietinge aan : de verschillige dorpen, in ploegen verdeeld, hadden elk hunne beurte, en binst dat de eene schooten, zochten de andere bij kennissen te geraken, om wat te klappen en te lachen, in afwachting dat hunne beurte van schieten nog eens komen zou.

De Pastor was bij den Schout van zijne gemeente gerocht, en met hem in gesprek. Tusschen het spreken, eerst van onverschillige zaken, gevoelden zij zelve dat zij beide op hun gemak niet en waren, en de onderhandeling en ging lijk niet. De eene zou uitnemende geern aan den anderen gevraagd hebben of hetgene hij den maandag in *de Zwane* hooren vertellen had waar was of niet; de andere had geern alles aan den Schout kenbaar gemaakt, maar de voorzichtigheid hield hem tegen; hij zou den Schout willen vermanen van het gevaar dat hem bedreigde, of ten minsten hem ging bedreigen, en hem zeggen dat hij moeste voorzorgen nemen om niet overrast te worden, op den oogenblik dat de stekvogel van zijnen nest zou komen; maar geen van de twee en durfde eerst spreken van eene zake die beiden nochtans aanging. Ten langen laatsten, ommekeerende naar de gaaiperse, zei de Pastor tegen zijnen vriend :

— Over jaar, op van dage, waren Naes en Wyten Libeer hier ook, in vreugde en in blijdschap. Wie zou er dan gepeisd hebben, dat zij nu alle twee zouden in de eeuwigheid zijn,

gestorven door moordenaars handen, en op zoo eene schrikkelijke wijze?

— Och! Libeer! Libeer! zei de Schout; mijn herte breekt als ik op hem peize. Die twee brave jongelingen!

— Ja brave! zekerlijk, zei de pastor; en nooit genoeg betreurd, maar nochtans, al te vroeg vergeten.

— Vergeten! neen, 't en is altijd ik niet die ze vergeten heb, 't schilt nog wel vele. Ach! dat gij kostet lezen tot in het binnenste van mijn herte!

— Zit er benauwdheid in misschien? een soorte van voorgevoel of vreeze van eer lange het zelfste lot te ondergaan?

— Maar, Mijnheer Pastor toch, wat peist gij? Hoe stout de dieven zijn, op de plaatste en naar mijn huis en zullen zij toch niet komen met een geheele bende. Neen, neen, 't en is geen vreeze in mij, verre zij van daar! Maar ik ben spijtig, ja nijdig zelve, van achter de daders van zulk een schrikkelijke moord niet gekomen te zijn.

— En is er niet wat vreeze bij, vriend? zei de Pastor met eenen aardigen glimlach op zijne lippen. Speelt dat zonderling briefke in uw hoofd niet meer, en hebt gij zoo lichte zulk eene zware vermaninge vergeten?

— Sedert dien is mijn huis verzekerd, en ik ben voorzien van goê en felle wapens.

— 't En is geene verzekering noch 't en zijn geene wapens die Baekelant kunnen tegenhouden.

— Hij blijft gerust nochtans, sedert dat wij met honderd mannen gaan kijken zijn waar hij woonde.

— Hoe langer het veust, hoe grooter de vlamme is, als zij doorbreekt.

De Schout en sprak niet meer; tot nu toe en had hij geen vermoeden opgevat, maar die laatste woorden van zijnen vriend, en de toon op welken zij gezeid waren, deden hem bleek worden. Hij bezag den spreker sterlinge, niet wetende wat maken van de maniere op de welke hij aanhield om hem benauwdheid in te jagen: hij gevoelde dat er daar iets achter zat, en hij veranderde seffens van gesprek.

– Mijnheer Pastor, zei hij, gij spreekt geheel anders als gewoonte, en ik zie dat gij op uw gemak niet en zijt. Wat is er gaande? zegt het, als 't u belieft; gij weet van iets, ik hoor het en ik weet het.

— Hoe zoo dan? wat weet gij?

Mag ik u rechtzinnig iets vragen?

— Ongetwijfeld! de zaak is te gewichtig om niet rechtzinnig te spreken.

— Weet gij wat er gezeid wordt, sedert eenige dagen, op de prochie, Mijnheer?

— Van mij?

— Van u. Men zegt dat er een moordenaar, van de bende uit het Vrijbusch, door uw toedoen bekeerd is, en dat hij alle nachte, of ten minsten verscheidene nachten reke, in uw huis gekomen is, zoo geheimzinnig als het zijn kost!

— Zegt men dat, waarlijk?

— Ja, Mijnheer.

— Hoe is 't mogelijk? Ik en heb nog van niets gehoord.

— Dat en zegt niets, Mijnheer; 't is om dat de andere, gelijk ik, vreezen van u daarover te ondervragen.

— Elk ende een en spreekt daar niet van zeker? Dat zijn te gewichtige zaken om langs de strate te loopen.

— Elk ende een niet, Mijnheer, maar verscheidenen toch, die tot nu toe alles verdoken gehouden hebben.

— Vriend, zei de Pastor in verlegentheid, spreekt rechtzinniglijk : hoe hebt gij dat vernomen? Hoe, of van wien weet gij dat?

— De bakker, van recht over uwent, heeft eens 's avonds late iemand hooren klinken aan uw huis, en hij is opgestaan om te kijken wie 't zijn mocht. Dan heeft hij bij nachte dien zelfsten persoon herhaaldemaal t' uwent zien binnengaan, en er uit besloten, ik en weet niet waarom, dat het een moordenaar uit het Vrijbusch, een van Baekelant's bende was, die ging bekeeren. De gene aan wie hij 't vertelde, gaven hem gelijk, en maandag, in *de Zwane*, en twijfelde niemand van al die

't hoorden, of men ging door uwe hulpe het geheem van die booswichten kennen, en den middel vinden om ze voor goed te doen stille zijn.

— Gij peist wat verre, vriend, en uwe hope en is niet gegrond.

— 't Is gelijk, dat is ons gedacht, en wij houden eraan.

— Waarom zou 't ook een moordenaar zijn, die mij spreken moest, of ware het nog bij nachte?

— Mijnheer, het dunkt mij dat gij mij de waarheid wilt duiken. Waarom, indien er niets van is, niet rechtuit geloochend, en waarom mij getracht al die vreeze in te jagen?

— Hoort, vriend, om dat ik u betrouwe, zal ik tegen u rechtuit spreken, maar tegen u alleene, onthoudt het wel! Het is inderdaad gelijk gij geschikt hebt : mijn gedacht was van u kennis daarvan te geven zoo haast mogelijk, maar het leven van een persoon, die wij noodig hebben, hangt af van mijne, en nu ook van uwe voorzichtigheid. Ja, een van Baekelants bende is bekeerd, en heeft mij alles kenbaar gemaakt; ik mag van zijne verklaring gebruik maken, volgens mijn goeddunken, maar de tijd van alles te zeggen en is nog niet gekomen. Ik mag en moet u over een dingen waarschouwen nochtans : waakt over uw leven en over het mijne; 't is wij die meest te vreezen hebben. Vermaant, van morgen af, eenige vrienden waar gij staat moogt opmaken, zegt hun van altijd veerdig te zijn. In 't korte, hoop ik, zullen er andere middels kunnen gebruikt zijn, om het Vrijbusch te kuischen, en de ruste aan onze streken weder te geven.

— Is het gevaar dat ons bedreigt zoo dringend dan, Mijnheer?

— Zoo dringend, dat men ons van dage zou overvallen, dat en zeg ik niet, maar toch genoeg om van nu af op onze hoede te zijn.

— Is er dag gesteld, tusschen de moordenaars, om ons in ons huis te komen vermoorden?

— Nog niet, en aan tijden zal ik alles weten en u overzeggen.

— Ongelukkig leven! zei de Schout; altijd moeten vreezen voor de moordenaars en nooit geen ruste mogen hebben! Wanneer gaan wij toch van die schelms verlost zijn? Ik verlange mijn herte uit naar den oogenblik op welken de laatste der moordenaars aan de galge zal slingeren.

— Waart gij erbij, wanneer men in *de Zwane* vertelde, eergisteren avond, dat er een onbekende, bij nachte, verscheide keeren reke in mijn huis was?

— Ja ik, Mijnheer.

— Bij gevolge, gij hebt daar eenen vreemdeling gezien, in koopman gekleed, die niet verre van u en zat en die uw gesprek moet afgeluisterd hebben?

— Ja toch, en ik heb hem zelve zijne nieuwsgierigheid en zijne onbeleefdheid verweten.

— Weet gij tegen wien gij gesproken hebt?

— 't Was een vreemdeling, van ievers langs de grenzen.

— 't En is daar niets van : 't was *Baekelant* zelve.

— Baekelant zelve!...

De twee laatste woorden had de Schout nog al redelijk luide gezeid, en met een soorte van schreeuw daarbij, en al achteruit springende van verwondering.

Binst het ernstig gesprek van de twee heeren, was de schietinge voort gegaan. Het volk stond hier en daar te klappen, in tropkens verdeeld, of te drinken en te schenken in of rond de tente. Menige vreemdeling, door de nieuwsgierigheid bijgetrokken, was in het schutterspark gekomen.

Niet verre van de plaatse waar de Schout stond te klappen, waren er twee persoonen achter eenen hoop ander volk gedoken, en waarop niemand acht en nam. Zij stonden daar stilzwijgende en zeer weinig bekommerd met al dat schieting of gaaien of prijzen aanging; en iemand die ze belet zou hebben, had moeten zien dat hunne oogen nooit afgekeerd en waren van den Schout en van den Pastor. Hoewel zij nochtans luisterden, was het hun onmogelijk van iets te verstaan, maar zij schenen te bespieden en te lezen op de

beweging van de sprekers lippen waarmêe zij mochten bezig zijn. Uitnemende veel belang namen zij in die samenspraak; immers van tijd tot tijd, als de Schout, bij het hooren van de schrikkelijke vooruitzichten zijns herders, en met de arms overkruise, wijde oogen openstak, of geheel verlegen met zijn vingers in zijn hair schartte, bezagen de twee vreemdelingen elkaar al grimlachende en, door een licht teeken van hun hoofd, schenen zij te zeggen: Ziet gij wel dat zij daar mêe bezig zijn! Niemand en had ze belet; er was te veel vier onder de schutters, en aller oogen waren naar de perse en naar de gaaien gericht.

Wat mocht hun het gesprek en onze twee vrienden aangaan, en zoodanig aangaan, dat hunne oogen er geenen oogenblik van afgekeerd en waren? 't Zij dat de sprekers over en weêr wandelden of stille stonden, 't zij dat zij naderden of vervoorderden, keerden de twee vreemdelingen altijd meê, en hunne oogen volgden ze gedurig. Hadden zij gedurfd, ongetwijfeld zouden zij bij gegaan zijn, om ze af te luisteren; maar men zag dat zij niet en dorsten; zelfs een van de twee bleef gedurig van achter, en trachtte, zoo vele mogelijk, achter zijnen gezel te staan, vreezende misschien dat zijn wezen mochte verkend worden. Echter waren zij te verre van daar om een enkel woord te kunnen verstaan.

Als de hier boven opgehaalde samenspraak bijna tenden was, en als de Schout lijk van langs om meer bekommerd en verlegen scheen, wierden de twee vreemdelingen van langs om aandachtiger. Zij en durfden schier niet meer asemen, om toch een woord van het gesprek te vatten; en inderdaad, als de Schout, eenen stap achteruitwijkende en zijne arms overkruise slaande, uitriep: *Baekelant zelve!* klonken die woorden luide genoeg om door de nabijstaande menschen verstaan te worden. De twee vreemdelingen keken eenen oogenblik angstig in malkanders oogen, zeiden eenige woorden, keerden omme en verlieten haästiglijk het perk.

Zij verdwenen al een kleen binnenwegeltje, dat rond het

dorp liep en naar het busch geleidde. Zij gingen zeere en al klappende, en stonden ze geen oogenblik, eer zij dichte tegen Lodens huis kwamen. Daar scheidden zij van malkander; de eene ging recht 't bosch in, de andere trad binnen. Loden was thuis, hij verschoot en stond op als hij den bezoeker gewaar wierd, en vroeg :

— Capitein, wat is er? hebt gij mijnen dienst noodig?

— Kleedt u, zei Baekelant, neemt uw wapens, en volgt mij. Moeder, zei hij, tegen Lodens wijf, van den nacht gaan wij uit : tot morgen dan!

Loden maakte hem gereed en zij vertrokken. Hij hield zijne wapens onder zijne kleederen gedoken, en ging stapaan, nevens den hoofdman. Hij leed verschrikkelijk. Wat ging er gebeuren? En hij en zou geenen oogenblik hebben om iemand te gaan waarschouwen!

VI.

DE STEKVOGEL VAN ZIJNEN NEST GEKOMEN.

Het was in 't vallen van den avond, als Baekelant en Loden in het Vrijbusch bij Rooze toekwamen. De moordenaars uit de bende, door eenen anderen vermaand, waren er ten grooten deele al vergaderd en wachtten de komste af van hunnen hoofdman.

De capitein keek stuur; zijn wezen was vreeder als naar gewoonte, en hij scheen met iets ernstig bezig te zijn. Zijn volk gaf teekens van blijdschap als hij binnen kwam : zij verlangden om te weten wat er ging te doen zijn, en bezagen hem als of zij willen vragen hadden : Meester, waarom zijn wij hier al met eenen keer geroepen? Maar de meester ging op zijne gewone plaats nederzitten, zonder een woord te lossen; hij peisde en wachtte, tot dat de laatste der bende ingekomen waren, dan keerde hij om en sprak :

— Makkers, nu seffens zoo gaan wij erachter. De tijd is gekomen van stout eraan te vallen, morgen misschien ware het te late. Ziet hier in 't korte waarom : Ik ben van den achternoene nog eens, met Jan daar, tot Roosebeekplaatse gegaan. 't Was er schietinge en vele volk, volgens gewoonte; de Pastor was aan de perse, en hij en heeft niet anders gedaan als met den Schout geklapt. Wij bemerkten al lange dat zij moesten bezig zijn met zaken die ons aangingen, en trachtten altijd te naderen, om toch een woord uit hunnen mond te hooren en 't overige te kunnen raden, maar niet te doen. Ten langen laatsten, hoorden wij klaarlijk dat de Schout

mijne name *Baekelant*, met de grootste verwondering uitsprak. Wij hebben 't wel verstaan, niet waar Jan?... Dus, makkers, het is zeker dat men ons kent en ons kwaad wilt; het is zeker dat wij spoedige middels moeten gebruiken om ons te redden; het is zeker dat er iemand ons verraden heeft.

— Wie? wie? schreeuwden al de moordenaars thoope.

Men kan denken hoe Loden gesteld was! Niet dat hij peisde op zijn eigen; maar geenen oogenblik alleen gelaten zijn om zijne vrienden van Roosebeke te gaan waarschouwen!

— Wie de verrader is en hoe hij gestraft zal worden, dat en wil ik nu niet onderzoeken, sprak Baekelant, die teeken gemaakt had aan zijn volk van neder te zitten en te zwijgen; onze aanslag van den nacht moet en zal wel uitvallen; morgen, als alles effen is, zullen wij beraadslagen en maatregels nemen. Voor nu, luistert : gij hebt allen moed in 't herte en zucht naar wraak en rooverij! En wel, van den nacht, ja nu seffens, gaan wij twee kuischingen doen : eene bij den Pastor van Roosebeke, en eene bij den Schout.

— Bravo! bravo! riepen twintig manskerels, met de vreugd op het wezen, als of het reeds gedaan ware geweest.

Loden riep ook, lijk de anderen, maar gelukkiglijk dat het reeds half duister was, en dat er niemand, zoo dacht hij, op hem en lette, anders kon men schoone bemerken dat hij bleeker wierd als een lijk.

Baekelant hernam : Ik, met Loden en met u daar gevijven, zullen inbreken in den Schout zijn huis en er alles plunderen. Het is verboden aan wien 't zij van den Schout te dooden, 't is met mij dat de hooveerdige luis zal te doen hebben! Schuwe Pier, met Jan en de vijve daar, moeten naar de pastorij; volgt Jan, hij weet al de uit- en de ingangen van het huis; stiptelijk moet gij zijne bevelen uitvoeren, anders gij misdoet mij. Pier, voor den eersten keer dat gij meêgaat, wij verwachten vele van uwe macht en van uwe behendigheid; bijzonderlijk en spaart niemand : alwie in onzen weg staat, moet er zoodanig uit, dat hij nooit meer weder en keere. De

overigen waken in het ronde, gelijk zij gewend zijn van doen. Ik heb mannen in 't dorp gelaten die wij moeten tegenkomen op een quart van de eerste huizen, en die ons weten te zeggen of de herbergen al ledig zijn, en sedert hoe lange de Schout naar zijn huis getrokken is. Goeden moed, vrienden, alles is wel geschikt, en 't en kan niet kwalijk uitvallen of de duivel is ermeê gemoeid ! Rooze, wij gaan er nu een glas van verzekeringe opzetten; tapt maar van het beste, de dagen moeten gevierd worden.

Rooze kwam uit met kannen en glazen : er wierd getikt, gedronken en geklapt, een kleen quart lang; maar welhaast was alles stille; de moordenaars, in drie benden verdeeld, gingen ten huizen uit, en sloegen den weg in die naar Roosebeke geleidt, om malkander op eenige honderden stappen van de plaatse tegen te komen.

Het sloeg elve op den torre van Roosebeke, als de moordenaars ter plaatse kwamen waar zij den spioen moesten vinden, en de laatste bevelen van den hoofdman ontvangen. Hij stond er al te wachten, en vertelde dat, sedert omtrent één ure, al de herbergen gesloten en ijdel waren; de Schout had den laatsten man den zak opgegeven, maar hij was rechte naar huis gegaan, en nu moest hij in zijnen eersten slaap liggen. Rond de pastorij en had hij niets kunnen bemerken; geen een mensch die mocht eenigszins verdacht zijn en was er uit of ingegaan, en geen levende ziele op Roosebeke en had het minste teeken van vreeze of van onruste gegeven : klaar bewijs dat er niemand ongelukken en verwachtte, of van iets onderricht en was.

Baekelant beval dan aan zijn schildwachten van vooruit te gaan, om de twee aangeduide huizen te bewaken. De eerste bende, door Jan en Pier opgeleid, zond hij stillekens achter, hen nog eens vermanende van stout te zijn en van niemands leven te sparen. Eenige oogenblikken later, vertrok hij zelve

met de mannen die hem moesten helpen, maar hij sloeg een wegeltje in. Die twintig kerels gingen zoo stille, zoo stille, dat men den trappel hunner voeten niet en hoorde, op het zand dat de straten bedekte.

De lezer moet ons hier toelaten van ons verhaal in tweën te verdeelen, en hem eerst te doen zien hoe de bende voer, welke gezonden was om in de pastorij te breken.

In den hof geraken, die rond het huis lag, en kostte geen moeite, terwijl er, gelijk hedendaags nog, hem niet anders en omsloot als een boekenhage, die zelfs niet zeer hooge en was. Ook waren er onze mannen al lichte door en bij de ingangdeure van het huis gekomen. Eenige bleven buiten, om te waken dat er niemand omtrent, noch in of uit en zou komen; Pier, met de anderen, ging rechte naar de achterdeure; hij zette er zijn snijdend werktuig tegen, hij boorde er een tamelijk groot hol in, en zoo rap, dat drie minuten later alles openstond.

Zij gingen voorzichtig binnen, gerochten tot in de achterkeuken, en luisterden of zij niet of niemand en hoorden. 't Was er zoo stille als in een graf. Alleenelijk sprong een katte uit hare mande, en vloog de trappen op, zoo snel als een vogel.

— Waar slaapt de waker? vroeg schuwe Pier, 't is hij die meest te vreezen is, en bij gevolge, hij die eerst van kante moet.

— Op de achtervoute, zei Jan, vijf schreden van hier. Waar zijn de lanteeurs? doet ze open en komt.

De lanteers gingen open. Jan hief voorzichtig de klinke van de voutedeure op, zij piepte en schoof gemakkelijk : drie mannen sprongen binnen en vielen op het bedde dat rechte voor hen stond. Zij grepen, maar... zij en vonden niet anders als dekkinge en lakens van een bedde dat niet gemaakt en was. Zij keken en zochten van onder in de kassen, in de hoeken : 't en was niemand vindelijk.

— Dat is aardig, zei Jan, ik ben zeker dat hij hier slaapt.

Ziet : zijn bedde is nog versmeten, misschien heeft hij er van den nacht al in gelegen en ons hooren opkomen. Maar 't en kan niet zijn, wij zouden iets geware geworden hebben.

— Geene gissingen en kunnen helpen, zei schuwe Pier; wij moeten rechte naar de slaapkamer van den Pastor, en de maarte voor de laatste houd n : de deze is toch gemakkelijkst om muilbanden.

Zij kwamen voorzichtig van den trap, en gingen naar den anderen kant van het huis, waar de Pastor gemeenelijk sliep. Men proefde om de deure zijner kamer open te duwen; maar zij was toe, en vaste toe.

Wat gedaan!... om ze in te werpen moest er redelijk veel gedruisch gemaakt worden, en dat en mochte niet wel zijn uit vreeze van het gebuurte. Na wat denkens, staken zij den grendel in, die al buiten aan de deure was, om al die van binnen schuilden te beletten van uit te komen; zij bleven nog eenen oogenblik luisteren of zij niets al binnen de kamer en hoorden : maar niets. Intusschentijd wierd er besloten van al 't overige van het huis eerst te doorsnuisteren.

— Wat gaat er hier omme? zei Jan : de knecht niet thuis, de meester opgesloten in zijne kamer, iets dat nooit en gebeurt! Wij moeten kijken hoe 't staat met de maarte; de deze zal ten minsten thuis zijn.

Zij liepen eerder als dat zij gingen naar een kleen kamerken heel van boven, waar de maarte sliep. De deure stond wagewijd open; zij sprongen binnen, vonden het bedde schoone en versch gemaakt, maar niemand in. Geen mensch te vinden in geheel het huis, en 't was overal even stille.

— Ik geloove dat de duivels ermeê gemoeid zijn, zei Jan : 't en ware dat de Pastors wat meer kosten als andere menschen! Hij is thuis nochtans, 'k heb hem met eigene oogen van dezen achternoene aan de perse gezien. Misschien zijn zij alle drie ieverst in den kelder of in eenen hoek gekropen; wij gaan erachter, wij moeten ze vinden; anders de capitein zou woedende zijn, en onze makkers en zouden niet weinig spotten met ons.

En de kerels rechte naar den kelder. Zij zochten achter tonnen en potten; maar niemand en roerde noch en was te hooren. De moordenaars begosten te vloeken van spijt, wierpen al over ende dat er was, en braken al dat in hunnen weg lag. Zij doorsnuisterden al de hoeken, maar en vonden niets.

— Zijn zij in de slaapkamer van den Pastor niet, wij zijn verloren, schreeuwde Jan; nu mogen wij geruchte maken; komt!

Zij liepen naar de deure welke zij geschutterd hadden, wel besloten van vreed te werke te gaan met al die binnen waren. De deure, die zwaar en door een fel slot toegehouden was, wederstond nog al lange; Pier meende zelfs dat zij al binnen moest geschoord zijn, en dat er ongetwijfeld iemand tegenhield; hij schreeuwde van blijdschap dat er toch een tusschen zijne handen ging blijven. Met zijne machtige schouder gaf hij schok bij schok tegen de deure : zij kraakte en vloog eindelijk met groot gedruis op den vloer in de kamer. De roovers sprongen allen binnen, met licht in de handen, maar nog eens : het bedde was gemaakt, en op de tafel, die er nevens stond, en was er niet anders als een kruisbeeld, een doodshoofd, een gebedenboek die open lag. Nu en bezaten de kerels hunne woede niet meer van spijt en razernij; zij sloegen 't al omverre dat onder hunne handen viel, braken meubels, beelden en printen en tierden lijk zinneloozen. Aan den muur hing er een kleen afbeedsel van den ouden Pastor : Jan herkende het, snakte het van den muur, en scheurde het in flarden al roepende : Hier is hij, die grijzaard die ons zoo leelijk vast heeft! Wat gaat Baekelant nu zeggen? 't Is de tweede maal dat wij mislukken!

En zij braken hun woede op de flarden van den Pastors afbeeldsel; maar de man zelve ontsnapte hun. Geen kunste : hij lag toen in den kosters huis hertelijk te slapen, en zonder het minste vermoeden van het gevaar dat hij ontsnapte en van al 't gene er in zijn huis ommeging.

De roovers, die buiten gewaakt hadden, wierden binnen

geroepen, en zeiden dat er niemand uit het huis gevlucht en was, en dat zij geen levenden mensch noch gehoord noch gezien en hadden. Alles was dan gezeid, alles ten enden, en alles verloren; 't was spijtig voor hen. Maar, hoe spijtig ook, zij en konden het niet helpen, en de zake was mislukt zonder hunne schuld. In de hope dat het beter zou gegaan hebben bij den Schout, en om wat troost te zoeken, stelde Jan voor van al gelijk te plunderen. Dat gedacht wierd goed gevonden en seffens uitgevoerd.

Voor dat het drie sloeg nochtans, waren zij allen weg, en wachtten naar hunne makkers, aan den hoek van het Vrijbusch.

Het ging geheel anders met de bende waarvan Baekelant zelve opleider was.

De Schout van Roosebeke was een jongman, die den naam en de daad had van vele geld te hebben. Hij woonde in een tamelijk schoon huis, al den noordkant van de plaatse. Het gebouw stond op eene hoogte, wat binnenwaarts de breêstrate, en op eene boogscheute van andere huizen; een grachtje omringde het, een kleen flauw en leeg poortjen was al dat belette van tot nabij de woonste te geraken. De Schout, niet meer als de Pastor, en peisde op hetgene er gebeuren moest; hij had wel beschikt van zijne voorzorgen te nemen, van 's anderendaags misschien; maar nu lag hij gerust te slapen.

Het moest al gelijk zijn dat Baekelant iets vermoedde van Lodens verraad, aangezien hij langs de bane zelve hem gedurig in de oogen hield, en hem nevens hem deed gaan, met verbod van niet weg te gaan, wat er ook gebeuren mocht. Misschien was het sedert dat hij den eersten keer om Loden gezonden had, en hem zoo late had vinden thuis komen, krek rond den tijd dat die zonderlinge bezoeker in de pastorij van Roosebeke moest gegaan zijn! Misschien ook, -- hij was

toch slim genoeg, — had hij, bij de vergaêring bij Rooze, als hij sprak van een verraad, verlegentheid en schuld op Lodens wezen zien staan; want 't is al raar dat een mensch, in zulke omstandigheden, zijn zelven zoodanig meester is, dat er niets en schijnt op zijn aanzichte, van'tgeen er in zijn herte ommegaat. Oordeelt van de onruste en van de pijne waarin Loden nu zijn moest! Hij ging stilzwijgend en droefgeestig, in zijn gedachten verslonden, en en wiste nog niet wat gedaan, als de bende voor 't huis van den Schout stond.

In éénen oogenblik was de voorpoorte opengedowen, en acht felle kerels drongen stillekens binnen, draaiden rond het huis, en gingen al achter bij de ingangdeure staan. Ieder haalde een doosken uit zijnen zak, liet er wat poeier uit in zijne handen vallen en streek er zijn aanzichte meê; in een twee drie waren zij zwart en overkenbaar.

— De wapens, het allaam en de lanteerns, zei Baekelant stillekens!

Twee mannen gingen voorzichtig tegen de deure staan, stelden er een ijzeren boor tegen, en zochten langs welken kant de deure flauwst was en eerst begeven zou; dat moest eenige oogenblikken duren; de andere zesse, met dolken en hamers in de hand, stonden rond Baekelant geschaard.

— De baas van den huize slaapt al vooren, zei de capitein, in de eerste plaatse slinks: ik ga er met Loden zoo seffens achter; er moeten hier buiten twee wakkers blijven, op dat er niemand en ontsnappe. De maarte slaapt hier al achter, op de voute, den eersten trap slinks: gij moet voor de die zorgen en ze wel beletten van te schreeuwen; de knecht moet eerst van kante zijn, hij slaapt vooren aan, in dien stal daar, niet waar, Loden?

Loden was zoodanig bezig en buiten zijn zelven, dat hij geen woord verstaan en had, en schier niet en hoorde dat Baekelant hem het woord toestierde. Hij stond nochtans aan zijne zijde met den dolk in de hand, maar zijne gedachten waren elders; en zijne beenen begaven bijkans onder zijn lijf.

Strijden tegen zeven en kost hij niet; hij was haast beschikt van al met eenen keer weg te vluchten, op het dorp te gaan moord schreeuwen, en naar den Pastor te loopen, dien hij dezen nacht nog meende in zijn huis te vinden; maar hoe? Hij stond daar, bevende lijk een blad, en met de oogen neêrwaarts, als de capitein hem de vrage deed en geene antwoord en kreeg.

Baekelant keerde geheel naar Loden : hij veranderde schielijk van houding en van sprake, en vroeg nog eens : Niet waar, Loden, de knecht slaapt daar in dien stal?

— Gemeenlijk ja, meester, antwoordde Loden, op eenen aardigen toon.

Baekelant stond voor hem, met een scherp en snijdend mes in zijne vuist, waarop de stralen der mane blonken. Zijn wezen en zulk een wapen in de hand van eenen zoo fellen en kloeken vent, moesten vreeselijk zijn; want Loden, als of hij ware benauwd geweest, week een duim achteruit.

De andere moordenaars en wisten niet wat peizen, en bleven angstig stille staan; de twee die te wege waren de achterdeure van het huis te doorbooren, stonden ommegekeerd, in afwachting van iets bijzonders.

— Loden, zei de capitein bedaarder, zoo haast wij binnen in huis zijn, moet gij naar de slaapkamer van den Schout loopen, ik zal u volgen. Springt naar zijn bedde en grijpt hem vast, hij ligt er voorzeker in; belet hem van te schreeuwen, ik zal nevens u staan om het overige te doen. Gij weet daaromtrent hoe zijn slaapkamer geschikt is, niet waar?

Loden, eerder zinneloos als aandachtig, stond daar te kijken in de stralen van Baekelants oogen; hij gevoelde dat de tijd gekomen was van te werken of te vluchten. Op de vragen van zijnen meester en antwoordde hij niet; maar al met eenen keer er kwam gelijk nieuw leven in hem : hij kreeg moed en maakte hem gereed om wederstand te biên of achteruit te wijken. Reeds hief hij zijn rechter hand op, waarin hij zijn moordenaars mes had, als Baekelant, die geheel het geheim vast had, op hem sprong, en, rap lijk de bliksem, zijn

scherpen dolk tot tenden toe in Lodens lichaam stak, al zeggende : Daar, verrrader, daar is den loon van uwe schoone daad!

Loden gaf eenen eenlijken schreeuw en viel neder, zwemmende en spartelende in zijn bloed. Hij was dweers doorsteken, en wierd voor dood op den grond gelaten.

Geheel die handelinge, met al dat er tusschen bij kwam, en duurde op vele naar zoo lange niet als ons verhaal. 't Was immers Baekelants schrikkelijkste hoedanigheid van zoo met een te vatten door welken middel hij losgeraken moest van al dat hem tegenkantte. Vooraleer nog dat de andere moordenaars, die meê waren, wisten waarvan dat er questie was, lag de ongelukkige Loden al uitgestrekt en zwemmende in zijn bloed; Baekelant was gesprongen tot bij de ingangdeure en had tegen zijn volk gezeid, zonder de minste onsteltenisse :

— Al lijk of er niets en zou gebeurd zijn! En nu rap! 't Is tijd dat wij eraan vallen. Gij daar met tween naar den stal om den knecht van kante te helpen, en wij naar binnen!

Zoo seffens was het slot vervrongen en de deure ingesmeten: vier mannen sprongen te gelijk in 't huis, binst dat er drie naar den stal gingen. Nu was de deure enkel in de klinke, en de knecht, die in zijnen eersten slaap lag en niets gehoord en had, vastgrijpen en hem de keel afsnijden, was drie minuten werk, en de daders gingen haastiglijk bij de andere die in de woonste gebroken hadden.

Het was tijd, inderdaad, of alles mislukte nog eens : de maarte, die van achter sliep, had geruchte gehoord; misschien den eenlijken schreeuw van den doorstekenen Loden. Zij was opgestaan, had zeere, zeere een lichtje ontsteken, was de trappen neder komen geloopen, en rechts als de deure invloog, stond zij erachter. Moord! moord! schreeuwde zij, en zij sprong weg, meenende in de kamer van haren meester te vluchten; maar het lichtje vloog uit haar handen, en, in hare benauwdheid, in plaatse van tegen de zijdeure te stuiken waar zij in moest, liep zij rechte voort, en bokte ze met haar aange-

zicht tegen de voordeure van het huis dat zij achterwaarts over in de armen van eenen moordenaar viel.

De slag en het verschot hadden haar bewusteloos gemaakt; zij hing zonder taal of teeken in de arms van den moordenaar, die ze op den grond liet zinken, met zijnen voet op heur lijf stampte, en, binst dat hij zijn mes boven hare keel hield, aan Baekelant, die achter hem stond, vroeg : Wat moet ik ermeê doen?

« Stopt haren mond, en bindt hare handen en voeten sterk vast, antwoordde hij, wij en hebben er niets van te vreezen, en hare hulpe kan nog te passe komen. »

Zoo met een was Baekelant in de kamer gesprongen waar de Schout gemeenlijk sliep. 't Was er al helledonker; niemand en riep noch en schreeuwde, maar hij hoorde wel dat er een mensch in en op de beenen was. Toespringen in den donkeren en bij den taste werken, dit en deed Baekelant nooit, het was te gevaarlijk; maar de doortrapte schelm wist seffens wat gedaan. Met den oogenblik dat hij geware wierd dat er iemand binnen en verdoken was, sprong hij achter uit, trok de deure op hem toe, en schreeuwde, maar nu zonder geruchte te sparen :

« Hier de lanteerns en twee mannen naar buiten om te zien dat er niemand hier uit en kruipe, en of men in het gebuurte ons niet gehoord en heeft.

Zoo gezeid zoo gedaan : drij mannen, met lanteerns in hunne handen, zwart lijk mooren en vreed om zien, sprongen nu te gelijk in de kamer waar de Schout in was. Zij en zagen geenen mensch; hij en lag in bedde niet, en, hoe wel zij ook keken, nievers verdoken. Misschien was hij al ontsnapt, en reeds begonnen zijne beulen te vloeken en te verwenschen. Ongelukkiglijk in de kamer daar nevens, en die met een half-openstaande deure in de eerste kwam, hoorden zij gedruis aan de venster, lijk van eenen mensch die tracht in of uit te breken. Zij sprongen binnen, en de Schout, die opgestaan en naar die venster geloopen was, om ze op te schuiven en aldaar

weg te vluchten, zat er reeds half door en bijna verlost; maar Baekelant viel op hem, greep hem bij de beenen, trok hem uit de venster, en snakte hem op den vloer tot in 't midden van de kamer. Een hertscheurende zucht was al dat er uit den mond van den Schout kwam; de schok van zijn hoofd tegen den steenen vloer had hem alle bewustzijn doen verliezen.

't Was na middernacht. De slag was ten enden en wel uitgevallen voor de moordenaars; zij moesten maar geld meer vinden en zien dat de schreeuw van Loden en het ander gedruisch geen menschen van het gebuurte op de beenen en brachten en hun beletten van het overige te doen.

Baekelant schudde den Schout, om hem tot zijn zelven te doen komen, maar hij en gelukte niet. Hij nam koorden, bond hem handen en voeten vast, en liet hem uitgestrekt op den vloer nederliggen; de andere moordenaars, die bij hem gebleven waren, stonden daar stilzwijgend in de oogen van hunnen capitein te kijken, als of zij vragen wilden : wat gaat gij ermêe doen, en wat moeten wij nu verrichten?

Alles bleef eenigen tijd stille, tot dat de roovers, die uitgezonden waren geweest, terug keerden en zeiden dat geheel het dorp in ruste en in vrede was. Dan scheen Baekelant nieuwen moed te scheppen.

— Makkers, zei hij, de zaken staan goed; begint maar rond te gaan om te plunderen; breekt al de kassen open, rooft al dat munte is of munte kan weerd zijn. Maar eerst en vooral, haalt koud water, om onzen gast hier te doen verrijzen, want hij zelve moet ons toogen waar zijne schatten verdoken liggen.

't En duurde niet lange eer dat de oogen van den Schout opengingen. Hij scheen uit eenen diepen slaap te komen, en niets te weten van al het verledene; maar nauwelijks voelde hij waar hij lag, en zag hij die zwarte wezens voor hem staan, en dat moordenaarsmes, dat voor zijne oogen blonk, of hij wilde rechte springen en een schreeuw ontvloog zijne lippen. Maar zijne handen en zijne voeten waren vastgeleid, en

Baekelant sloeg zijnen harden grijp voor zijnen mond, en met de andere hand hief hij hem rechte al zeggende :

— Stille moet gij zwijgen, of wij maken zoo seffens gedaan met u! gij en kunt niets winnen met te schreeuwen en te tieren; maar, indien gij brave zijt, zal ik de koorden van uwe voeten los maken, en gij zult ons zelve mogen rondleiden, en uw geld en uw goud toogen.

De Schout bezag den zwarten man die hem aansprak en vasthield : hij vrong op nieuw om los te geraken, maar 't en was niets aan te doen. Zijn moed verging teenemaal en hij vroeg op eenen bitteren toon :

— Zult gij mij toch laten leven?

— Wij zullen zien, kreeg hij voor antwoord.

Men sneed de koorden los die zijne voeten te gaar hielden, en geleid door twee moordenaars, met Baekelant achter hem, toogde hij al de kassen waarin zijn geld en zijne juweelen verdoken lagen. Er wierd vele goud en kostelijk goed uitgehaald; en de moordenaars vielen erop, al lachende en schreeuwende van blijdschap; en als de gevangene zei dat het al was, Baekelant en maakte geene enkele bemerking meer, omdat zijne gelddorst verzadigd was; alleenlijk zei hij, met de valschheid in de oogen :

— 't Is wel man; wij zijn nog al te vreden van u, en gij hebt toch wat gratie verdiend voor uwe goedwilligheid.

— Gij zult mij nu laten gaan, niet waar? vroeg de Schout bedruktelijk.

— Zwijgt! knijzen en verandert nooit ons gedacht.

— Och! om de liefde Gods!

— Zwijgt, zeg ik u.

't Was zoo schrikkelijk dat woord, komende uit den zwarten mond van den capitein, dat de arme Schout, inderdaad, niet meer spreken en dorst. Hij wierd bij den arme gegrepen, en ging gewillig meê tot in de keuken, waarin er een groote opene heerd was. Al de moordenaars waren meê en nieuwsgierig om te zien wat er mochte gebeuren.

— Makkers, zei Baekelant, het wordt redelijk late, en wij moeten 't hier kort maken. Houdt er iemand van u aan het leven van dezen schelm?

— Niemand! niemand!

— Omdat hij achter ons heeft durven jagen, lijk achter wilde dieren, had ik gepeisd van hem hier op te hangen en vier onder hem te maken.

De Schout trilde en huilde, en hij deed meer als ooit geweld om los te zijn.

— Maar, zei Baekelant voort, omdat hij zoo gewillig is geweest en ons zoo vele geld uitgehaald heeft, zullen wij ons te vreden houden met hem het onderste boven aan den hangel in de schouwe op te hangen. Grijpt hem vaste.

Een ijselijke schreeuw kwam uit den mond van den Schout; hij wilde weg en hij sloeg; maar... vier felle handen waren op hem gevallen, hadden eenen doek in zijnen mond gedowen, en koorden aan zijne voeten vastgemaakt; in eenen oogenblik tijds, slingerde het lichaam al in den heerd van de keuken.

Baekelant stond vooren hem en bezag het met vlammende oogen, en eenen helschen glimlach op zijne lippen; de andere stonden in de ronde, en men hoorde niets anders als de bewegingen van den ongelukkige, die snakte maar allichte stille viel.

— « Booswicht », zei Baekelant, al den top van zijnen dolk op het herte van den Schout zettende : « Zwicht u van nog achter ons te komen in het busch! Nu zijn wij te vreden met uw geld, dan zullen wij uw herte moeten hebben! »

— Bravo! riepen de andere moordenaars.

En op een teeken van den capitein, verdwenen zij allen, met geld geladen, zonder nog te zien achter degene die zij dood, of over dood ter plaatse lieten liggen.

's Anderdags 's nuchtens, de eerste die iets ontwaarde van de bedrevene schelmstukken, was de Pastor. Van de kosterij, vroeg in den morgend, naar zijn huis gegaan zijnde, verschoot

hij, bij 't zien der verwoestingen erin bedreven waren, maar blijde eerder als droevig, dankte hij seffens God van zoo wonderlijk aan het gevaar ontsnapt te zijn.

En de Schout!... Die drie woorden sloten zijne dankzegging; en zonder nog te peizen op zijn eigen, vloog hij de deure uit, riep eenige menschen die hij langst de strate zag, bezig met hunne vensters vaste te leggen, en kwam toe al bevende in het huis van zijnen vriend. Aan de voordeure getrokken, maar niet binnen te geraken. Nochtans, al daar aan werkende, hoorden zij de zuchten van iemand die binnen was en daaromtrent aan den ingang liggen moest. Zij draaiden rond, kwamen op het achterplein, en 't eerste waarop hunne oogen vielen, was het uitgestrekte lijk van den bekeerden moordenaar! De Pastor, zonder spreken en zonder te letten op die met hem waren, liep toe naar den man, die zonder teeken op het gers lag, stoop om beter zijne wezenstrekken te zien in de bloedplasschen waarin hij lag, en sprong achterwaarts uit al roepende : Hemel, 't is hij!!...

Zijne ontroering en duurde niet lange : staande, met de tranen in de oogen, den vermoorde te bezien, docht het hem dat hij zijne arms had zien roeren; hij viel op zijne knien voor hem, voelde aan zijne lidmaten, deed het bloed af dat tot op zijn aanzichte gesprongen was, poogde hem dan eene betere ligging te geven, al hem in zijne arms en tegen zijne borst drukkende en zeggende : Loden, mijn lieve vriend!

De stervende oogen van Loden gingen open, zij vielen op de kleederen van den priester, en hij verkende den man die hem ter hulpe kwam. Zijne hand, die hij schaars roeren kost, stak hij uit, en zijne oogen vielen wederom toe. De priester en vertoefde niet : Mijn kind, zei hij, voor den laatsten keer peist op God dien gij vergramd hebt, op den Hemel die open staat voor u, op uwe onsterfelijke ziele, verwekt een acte van berouw, ik ga de vergiffenisse uwer zonden van den Heer afsmeeken.

De oogen van Loden gingen nog eens open, maar nu

waren zij gericht naar den Hemel. De priester zat voor hem nedergeknield, met zijn hand omhooge geheven, en luide op te bidden; de omstaanders waren ook op hunne knien gevallen, en men hoorde niet anders als de flauwe stemme van den ouden man, en eenen zucht van den stervende. Op den oogenblik dat de priester gedaan had met bidden, vielen de oogen van Loden wederom toe en hij deed nog eene kleene beweging; de Pastor ging hem in zijne arms grijpen, en met de hulpe van de gebuurs hem verdragen, maar hij omarmde... een dood lichaam.

Geen één van de Roosebeeknaars en had een enkel woord gesproken : zij hadden, met aandoeninge, het zielroerend tooneel bezien van eenen vermoorden mensch die sterft tusschen de handen van eenen priester Gods, en waren blijven staan, zonder van hun plaatse te kunnen roeren. Nu sprak de Pastor eerst : — Later, zei hij, zal ik u alles vertellen; rap nu, om te zien wat er binnen gebeurd is, wij hebben te lange gewacht.

Zij liepen binnen en vonden er het gene de lezer alreede kent. De maarte eerst, gebonden, zuchtende en moê van roepen; dan in de keuken, den opgehangenen meester van het huis, die nog niet geheel dood en was, maar gevoelloos hong, het hoofd nederwaarts en purper van wezen met uitpuilende oogen, van 't bloed dat zonk en stond van door de aders te stroomen. Met hulpe van de binnengekomene, en goede zorge van elke ende een, kwam hij tot zijn zelven, en bleef leven, lange genoeg om al het schrikkelijke te vertellen dat hij binst dien nacht gehoord, gezien en uitgestaan had.

VII.

BRAND.

Den tweeden dag na den schrikkelijken nacht die hierboven beschreven staat, waren er twee moordenaars-vrouwen in het busch, die stillekens naar huis gingen, met elk eenen vracht droog hout op hunnen rugge. 't En was niet verre meer van den noene, en zij moesten nog thuis geraken, om eten gereed te doen voor man en kinders. Zij gingen snel aan, maar altijd al klappende, en dat niet stillekens.

— Ciska, zei de eene tegen de andere, het heeft slecht gegaan van den winter en in 't begin van den zomer, is 't niet waar? Ik heb waarlijk gemeend dat men ons wilde laten vergaan; mijn geld ging weg en 't en kwam geen nieuw bij!

— 't Is waar, Mele, antwoordde de andere, maar dat gaat nu vele beter, en wij hebben al pot binnen tegen den aanstaanden winter, al kwam er niets meer bij gesleerd.

— Hoe zoo? Heeft men dan zoo wel gevaren bij den Schout van Roosebeke?

— Gij weet het zoo wel als ik, zeker!

— Hoe veel heeft uwe man wel meė gebracht?

— 't En was waarlijk geen tellen aan, een groote groote beurze vol zilverstukken, en dan nog eenige van die aardige kostelijke dingen, die men bij de rijken vindt; ik ben zoo blijde, en uwe man en heeft zeker niet min gehad?

— Zwijgt, Ciska, zei Mele, ik heb zoo veel kruisen, mijn man en zegt nooit niets van al dat er gebeurt; hij smijt wel somtijds geld op tafel, maar 'k geloove dat hij nog vele meer achterhoudt, en, als ik vrage waar zij geweest en hoe zij gevaren hebben, 'k en krijge dikwijls maar nen snak en een bete voor antwoorde.

— Alle mans hebben hunne miszittens, Mele, en weest verzekerd dat de mijn er ook niet zonder en is; maar toch, ik moet getuigen dat hij altijd blijde is, toen er geld te brengen valt, en dat er geen een wijf uit het busch meer nieuws en weet als ik; mijne man vertelt mij alles, en dat nog in 't lange en in 't breede.

— Gij zijt zoo gelukkig, Ciska.

— Zoo dan, gij en weet gij nog niet dat de Schout van Roosebeke misschien dood is, en dat de Pastor niet te vinden en was?

— Dat weet ik, maar 't is er al meè.

— En dat Loden ook dood is, omdat hij ons willen verraden heeft?

— Loden dood, en ons verraden!

— Ja! Ja!... zijn gedacht was van ons al te male te doen vangen; en 't ware misschien al gedaan, had er Baekelant niet achter gekomen.

— Vertelt voort, Ciska; waar is dat gebeurd?

— Om juiste het fijne ervan te zeggen, 't ware mij ook moeielijk. Maar ik wete dat Loden door Baekelant zelve is doodgesteken, in het huis van den Schout, op den oogenblik dat men ging beginnen rooven, waarschijnlijk omdat hij den Schout wilde helpen. Bij ongelukke hebben onze gasten zijn lijk ter plaatse laten liggen; zij hadden het beter meègenomen of gedoken, want Loden is daar nog al wel gekend. Niemand en verschiet erin nochtans, want Baekelant zei alzoo: Hij en zal toch niet meer spreken. In 't wederkeeren hebben zij Lodens wijf gaan halen; de arme sloore en wiste van niet; zij was in goè trouwe, en meende dat hare man ging wederkeeren, met geheele handsvollen geld; het docht haar wel dat hare Loden sedert nen tijd wat veranderd was, maar wie gaat er peizen op zulke dingen? Ook en geeft zij er niet om, dat hij niet meer en leeft; liever geen als zulk een, zegt zij, en 't is toch nog waar. Nu is zij ievers bij den capitein gaan wonen; in haar eigen huis en mochte zij toch niet meer

blijven, sedert dat zij ging bezien worden als een moordenaarswijf.

— Maar wat zegt gij, Ciska, is dat al gebeurd sedert twee dagen van hier, en buiten mijne wete?... Zijt gij dan getrouwd, om eenen man te hebben die zulke vreemde dingen niet en vertelt!

— Dat is de schoone kant van het vertelselken, Mele; maar 't en is niet al even schoone. Is Loden dood gesteken als verrader, het schijnt zeker dat hij al wat ons aangaat, verteld heeft aan den Pastor van Roosebeke, en die man leeft nog. Schuwe Pier......

— Zwijgt van schuwe Pier, Mele, ik ben er benauwd van, hij is toch zoo leelijk!

— Pier en heeft hem niet kunnen krijgen; ons volk schijnt met vreeze te liggen, en Baekelant, zeggen zij, en heeft geen ruste meer, tot dat hij al dat iets weet van onze maniere van leven en rooven van kante gemaakt heeft.

— Wij zouden ook wel benauwd worden, Ciska! Sedert eenen tijd van hier, en bovenal, sedert dat er daar honderd mannen met eenen keer rond mijn huis geweest hebben, het dunkt mij dat het zoo wel niet meer en gaat in onze bende; en 't zou wel op eens kunnen zeer slecht zitten. Gelukkiglijk dat Baekelant daar nog is om te zorgen.

— Ba ja! 't heeft zoo lange wel gegaan; 't zal nog wel onzen tijd doen, Mele! en achter ons dat het ga zoo 't wilt!

— Dat is waar; maar, in tusschentijd, die benauwd is en kan het niet helpen. Dat gedacht ligt mij altijd op het herte, en ik ben nu nieuwsgierig om te weten wat er gebeuren zal in de eerste dagen, en of de Roosebeeknaars nog eens zullen uitkijken.

— Komen zij, het zal wel slechter uitvallen voor hun als den eersten keer; mijn man zei ook dat Baekelant vastgesteld heeft van al zijn volk bijeen te roepen, en van ertegen te vechten, al waren zij met honderden.

— En wij, waar zouden wij varen binst dien tijd?

— Van verre kijken of dieper in het busch vluchten; ach ja, wat zouden wij anders doen?

— En valt het verkeerd uit, wij zijn de ergste van al; zonder huis en zonder mans! Ik had wel gelijk van benauwd te zijn, Ciska, en hoe meer gij zegt, hoe meer mijne vreeze aangroeit; leven gelijk wij leven, 't en is niet om lange uit te houden!

— Wel! wel! 't zal nog wel rechtzinnig zijn dat gij spreekt! gij wordt er geheel bleek van!

— Ik gevoel het inderdaad. Maar, Ciska, daarvan aan niemand anders te spreken, lijk een fraaie! 't En is niets dat gij dat weet, maar de anderen zouden mij kunnen aanzien als een slecht moordenaars wijf.

— Weest er gerust op; ik en zal het nooit vermonden... Maar, ziet, ginder, wat is er gaande, rond het huis van bazinne Rooze? Ik geloove dat er al ons volk vergaderd staat, en de vrouwen zijn er ook bij. Menschen toch, wat mag dat nu zijn? ik en heb zulke troppelinge nog nooit gezien : zeere, Ciska, wij moeten weten wat er daar te doen is!

— Ja, ja, loopt gij maar; ik en kan niet, want 'k ben al tenden asem van benauwdheid. Ik heb het wel gepeisd dat het al kwalijk zou gegaan hebben.

En de twee vrouwen, met hunnen bondel hout op hunnen rugge, stelden 't aan 't loopen, om te zien wat er voorengevallen was. Inderdaad, een geheele hoop volk, waaronder mannemenschen, vrouwen en jongens, stond getroppeld voor Roozens deure; schier geheel het busch was er. Ciska en Mele waren haastig bij gekropen, en hadden aan hunne kennissen gevraagd waarom al dat volk op de beenen was. Hier is 't, wat zij vernamen :

Een van de inwoners uit het busch was dien nuchtend vroeg met bezems van Roosebeke naar Yper, langst de groote strate, gegaan, gelijk om te verkoopen, maar nog vele meer om uit te hooren wat er gezeid wierd van de moord op Roosebeke en van de rooversbende. Tusschen Poelcapelle en

Yper had hij eenen hoop soldaten tegengekomen, die rechte naar Roozebeke gingen. Die zonderlinge ontmoetinge had hem angstig gemaakt; misschien, dacht hij, is het volk dat achter ons gaat in het busch; en, moesten zulke mannen onvoorziens en onverwachts toekomen, het is genoeg om in eenen keer gedaan te maken. Hij was er dan achter gegaan om te loeren, en 't en duurde niet lange of hij hoorde de nieuwsgierigen zeggen : « Zij gaan achter Baekelant in het Vrijbusch! » Hij wist nu genoeg; zijne bezems had hij in den brand gelaten, en was, langs binneweg en door velden, rechte naar Houthulst komen geloopen, om te vertellen wat hij gezien en gehoord had. In eenen oogenblik was geheel het busch in roere; de vrouwen waren benauwd, en het slechtste van al, Baekelant en was nievers te vinden.

— Wat gedaan, zeiden de eene, gevlucht of hier gebleven? de eenigste die ons kan goeden raad geven en is hier niet, questie wanneer hij komt! Ah! 't en is maar als het nood doet, lijk nu, dat wij verstaan welk een goeden capitein wij hebben. — Morgen kunnen wij al aan de galge hangen, zei een andere; 't is zeker, is't dat wij hier alzoo blijven staan; en om mij juiste te laten vangen lijk een muis, ik en heb er niet veel gadinge toe; wie doet er meê? wij steken hier alles van kante, en gaan zien naar Roosebeke, hoe dat het staat!

Maar... 't en was toch geen een die durfde beginnen om wat te doen of maatregels voor te schrijven of uit te voeren. Eenige wijfs vergaderden het kostelijkste dat zij hadden in pakken, en maakten gereedschap, om op 't eerste teeken, het busch in te vluchten; zij wisten dat zij daar in zekerheid waren; het woud was al dien kant al te groot, al te donker en al te boos, om door vreemdelingen te kunnen doorkruist worden in de langde en de breede. Van tijd tot tijd ook kwam er een andere vrouwe bij den hoop, en dan verdubbelde de nieuwsgierigheid; men droomde errond, om te weten of zij niets gehoord en hadden al den kant van Roosebeke, en of Baekelant nievers en was te zien geweest. Niemand en wiste

er iets van; 's nuchtends vroeg had men hem zien uitgaan, alleene, en volgens gewoonte, en had hij aan niemand gezeid waar hij naar toe ging, noch wanneer hij terug kwam.

Al met eenen keer, en terwijl de angstigheid der bende ten hoogsten was, hoorde men in de verte een geschuifel. Het moest aan onze mannen geheel wel bekend zijn; want op den zelfden oogenblik gingen al de arms omhooge, en uit alle monden kwam de zelfste schreeuw: Bravo! hij is daar!... En langs den hoek van de huizen kwam de capitein al lichte te voorschijn. Hij had het schuifeling gesteken om al 't volk bij een te hebben, niet wetende dat zij al verwittigd waren van het gevaar, en meenende de eerste te zijn om het te verkondigen. Men kon op zijn uitwendig geen de minste ontsteltenisse zien; hij was zoo kalm als op gewone dagen en scheen van geene ongerustheid aangdaan; alleenlijk kwam hij wat sneller aan, haastig zijnde om bij zijn volk te geraken dat hij geheel verwonderd was van reeds verzameld te vinden.

— Wat is er? vroeg hij aan den eersten dien hij zag, waarom al dat geruchte en dat leven!

— Hebt gij nog van niets gehoord, Meester? vroegen er drie viere met eenen keer, die bijgesprongen waren.

— Van wat dan?

— Van de soldaten die achter ons komen?

– Ik weet alles, mannen, 'k heb alles gezien, met mijne eigene oogen en gehoord met mijne eigene ooren; maar ik en weet niet waarom gij daarvooren zoo vele laweit maakt; 't en is geen erg bij, en laat die soldaatjes maar komen, zij mogen ook wel een keer weten tegen wien zij te doen hebben!

Dat zeggende was Baekelant tot in 't midden van den trop gerocht; hij stak zijnen hoed op en zei tegen zijn volk : Zwijgt en luistert:

— Ik kome van Roosebeke; ik ken alles en mijne maatregels zijn genomen. Ik zie dat gij ook reeds weet wat mij niet onbekend en is, dat de wet van Yper soldaten gezonden heeft, om ons hier gevangen te nemen. Als ik dat vernam,

gelooft mij, 'k heb hertelijk gelachen met de onnoozelheid dier mannen. Peizen zij dan dat wij vervrozen zijn, en dat wij ons op onzen nest gaan laten vangen, of niet en gaan weten dat men achter ons zit! Waarlijk, wilt men ons hebben, men moet het slimmer aan boord leggen. Nu dan, op Roosebeke, zijn daar seffens wel twee of drie honderd wel gewapende mannen toegekomen; zij zijn bezig met rusten en inlichtingen te vragen nopens mij en nopens u. Een van hunne overheden heeft tegen mij zelve gezeid dat wij tegen morgen allen aan de galge moeten hangen; dat zij mans noch vrouwen, ouderlingen noch kinders en zullen sparen; dat het moordenaarsnest geheel moest gezuiverd zijn zonder dat er nog iets van overblijve, en wat weet ik? nog veel andere zulke schoone dingen, die geen waar en zullen zijn. Ondertusschen nochtans, het is tijd van te zorgen: binnen eenige uren kunnen de troepen hier zijn, en gij moet veerdig zijn tegen dat zij komen. Vrouwen en kinders, neemt al meê uit uwe huizen dat niet te zwaar en is, en trekt zoo seffens 't busch in, al den kant van Merckem tot bij Jonckershove; blijft daar stille liggen, niemand en kan er u vinden. En gij mannen, doet lijk uwe vrouwen, maar neemt het zwaarste; blijft altijd achter in het weggaan en 'n vreest niet. Ik blijve hier om voor u te zorgen, alleenelijk moet ik twee kerels bij mij hebben, en van de rapste; drie gelijk wij zijn, 't is toch meer als genoeg, tegen eene bende van drie honderd soldaatjes. Rap aan het werk!

Elk verdween zonder spreken, en Baekelant koos zijne twee mannen.

Het was waar, dat er nog eens ging opzoek gedaan worden in het Vrijbusch. De vreede moord bij den Schout, en de pogingen tegen de pastorij, hadden veel te vele geruchte gemaakt om ongestraft te kunnen blijven.

Den tweeden dag, in den voornoene, kwam er op Roosebeke plaatse een bende soldaten toe, die door de wet van Yper gezonden waren om in het busch te dringen, en de moor-

denaars levende of dood meê te geleiden. Groot was de verwonderinge, maar nog grooter de blijdschap der Roosebeeknaars als zij al die soldaten zagen; zij verwellekomden ze, onthaalden ze goed, en vertelden hun al dat zij wisten, tevens hen aanwakkerende om niet weder te keeren zonder geheel de bende meê te hebben. De opleider van dat volk was, op den raad der prochianen, bij den Pastor gegaan om nauwkeurigere inlichtingen te vragen nopens de woonste en het leven der roovers. De Pastor zei hem al dat hij wiste; hij verklaarde ten naasten bij het getal der moordenaars, zei waar zij woonden, en aan welk teeken hij den capitein koste kennen; maar hij voegde er bij dat het geheel twijfelachtig was, of al die macht en al dat volk tot aan de huizekens zou geraken, zonder verwacht zijn, en dat 't geheel wel zou kunnen gebeuren dat zij daar niemand en vonden 't en zij vrouwen en kinders en misschien nog niet. Het beste, zei hij, dat er te doene ware, zou geweest hebben van ze door eenen slimmen trek te vangen; maar nu is het te late : de eenige man die ons daartoe kon helpen is dood gesteken : God gedenke ziine ziele!

Maar het moest en het ging zijn. De overheid had bevelen ontvangen en hij wilde ze uitvoeren. Voor den noene nog wierd geheel de krijgsraad bijeen geroepen; en, opgeleid door eenen man ter trouwe, die den weg kende, sloegen zij de strate in die rechte naar den busch liep. Eenige menschen van Roosebeke en van de omstreken, in kleen getal nochtans, waren meê.

De soldaten gingen er geestig naar toe; wat moesten zij vreezen, met zoo velen, van dertig menschen? Nochtans en hoorde men van dat geruchte niet dat gemeenlijk uit den rang van optrekkende soldaten komt, van dat gezang en gelach dat dreunt in 't omliggende; zij waren verplicht van tille te gaan, om de inwoners uit den busch niet te ontwekken, en tot bij hen te geraken, zoo dachten zij, zonder dat er iemand van hunne komste wist.

Aan den hoek van den busch, bij 't huis van Loden, was

er een Roosebeeknaar die riep : t' Is hier dat Loden, de doodgestekene moordenaar woonde; laat ons zien wie er in dat huis is.

Niemand nog, van Roosebeke, en had op Lodens huisgezin gepeisd, 't en zij de Pastor, die iemand gezonden had om te zien waar zijne vrouw gevaren was. En wie had er, in dezen oogenblik, tot aan den hoek van den busch durven gaan?

Men trad binnen: 't en was niemand thuis, schoon deuren en vensterkens open stonden : de meubels, ten grooten deele, waren op hunne plaatse, en niets en gaf te kennen dat er daar een moordenaar gewoond had. De lezer heeft gezien wat er van zijne vrouwe geworden was.

De bende ging verder op, en trok den busch in, al den zelfsten weg die 't jaar te vooren door den Schout en zijne vrienden was betrappeld geweest. De soldaten waren nog stilzwijgender als op het bloote land; zij gingen altijd aan door sparren, door eeken- en kreupelhout, en 't was daar zoo eenig en zoo wild om zien, dat elk gelijk onvrijwillig eenen gruw gevoelde. Na anderhalve ure gaans, kwamen zij aan eene blootere plekke, en bleven er wat staan, om bevelen te ontvangen.

— Hoe verre nog van de huizen? vroeg de overheid aan den leidsman.

— Volgens dat het in mijn gedacht ligt, moet het nog een kleen half uurken, misschien maar een quart meer zijn.

— Zijn wij op goeden weg?

— Daar van ben ik zeker.

Allen zwegen, wachtende naar bevelen van hunne overheid en kijkende naar den leidsman.

— Luistert, zei deze laatste, ik hoor geruchte niet verre van hier; het zijn lijk boomen die ommevallen, en kraken al nederwaarts gaande.

Zij luisterden...

Inderdaad.... en dat geruchte kon men gedurig hooren,

en 't vergrootte onophoudelijk. Wat mochte het zijn? Elk scheen door zijn gebaar het aan den leidsman te willen vragen, en niemand en spraak hem aan. Binst dat men stilst was en minst roerde, om beter te luisteren, kwam men al met eenen keer een scherp geschuifel te hooren in de verte. De Roozebeeknaars die meê waren, trilden van verschot; de soldaten bezagen malkander met verwondering.

— Dat ken ik, riep de leidsman : 't is Baekelants schuifeling, het zelfste dat wij gehoord hebben, den laatsten keer dat wij hier gekomen zijn. Bij gevolge, de moordenaars zijn dáár, niet verre van ons; waarschijnlijk zijn zij u gewaar geworden, en schuifelt Baekelant achter zijn volk. Spoedt u dan, binst dat het nog tijd is.

— Rap mannen! schreeuwde de overheid, trekt uwe wapens, houdt uwe geweeren gereed, en als zij weg vluchten, vaagt maar al dat gij ziet. Leidsman, vooruit!

In die plaatse was de busch redelijk dikke beplant, zoodanig dat zij schier door 't hout moesten kruipen en niet verre voor hen en zagen. 't En gaf er niet aan, zij wisten wel dat de moordenaars niet en gingen in slagorde vechten tegen zoo vele mannen, en, als zij iets deden, dat het vluchten zou zijn; ook gingen zij stout aan, zonder te waken op rang of schikkinge.

— Staat, zei de leidsman, na een quartier gaans; ik zie eene klaarheid in de verte.

— Waarlijk, antwoordde de overheid, zouden zij misschien vergaderd zitten rond een vier? De klaarte is wat groot nochtans : op te letten, mannen!

De leidsman trok van kante, en liet de gewapende soldaten voorengaan. Hoe meer zij naderden, hoe grooter hun de klarigheid scheen : zij en konden nochtans niets onderscheiden, het jong hout was te groot en de hooge boomen te dikke in bladeren, en zij bleven in de hope van al de moordenaars met eenen keer te kunnen overvallen.

Zij kropen altijd voorts, en men hoorde niets anders, als

dat gedurig kraken welk men eerst ontwaard had, en het geruttel der bladeren en takken, veroorzaakt door het voortsluipen van zoo vele menschen.

Twee minuten later stonden de voorenste van de bende op eene bloote vlakte, aan eenen hoek van den busch. Maar hoe groot was hunne verwondering! Zij zagen daar voor hen dat rooversnest, 't welk bestaan had uit een tiental huizekens niet verre van malkander; maar geen een huis of het stond in volle vier en vlamme; eenige waren al teenemaal opgebrand, anderen en begonden nog maar te laaien, en gingen al lichte nedervallen, want zij waren enkel gemaakt met eenige persen en takken en gedekt met droog strooi.

De soldaten bleven stille staan om dat vier te bezien, niet wetende wat gemaakt van dien brand en die vlamme, tot dat eindelijk de leidsman, met de andere Roozebeeknaars die meêgekomen waren, bij hen kwam.

— Wat is dat? vroeg de overheid.

— 't Is het dorp van de moordenaars, antwoordde hij, gij ziet, Mijnheer, dat zij van uwe komste wisten.

— Ah! 't is dat, dat wij hooren kraken hebben.

— Geheel waarschijnelijk, en de moordenaars zullen allen weggevlucht zijn, op het geschuifel van Baekelant; misschien zijn de vrouwen en de kinders ook weg, want ik en zie niemand meer.

— Gemiste kanse! mompelde de overheid; nochtans niets en belet ons te naderen en te onderzoeken of er niemand meer te zien en is.

Al de soldaten naderden het vier, en zij gingen errond om te zoeken, met het gewere in de hand en gereed om te schieten. Wanneer zij bij de woonsten kwamen, waren de daken al ingevallen; 't en bleef niet anders meer als laaiende persen en rookend stroo. Geen enkelen mensch, noch te hooren noch te zien.

Na wat rond die asschen gedraaid te hebben en vruchteloos overal rond gezocht, — 't was er immers al in gebrand,

— begonnen zij te kijken alwaar de moordenaars konden weggevlucht zijn. Het busch stond langs alle kanten even dikke; een enkele strate kwam erdoor, en 't en was niet waarschijnlijk dat zij langs daar verdwenen waren. Wat gedaan? Dieper in den busch dringen was vruchteloos en moeielijk; de moordenaars langs de strate opzoeken, was geheel onzeker, en wederkeeren gelijk zij gekomen waren, was toch ook min of meer aardig, bijzonderlijk voor gewapende mannen. Zij moesten nochtans dit laatste besluit nemen; en, na wat rond gekeken, gegaan en geklapt te hebben, gaf de overheid het teeken, om langs de strate, en al een anderen weg, naar Roosebeke weder te keeren.

Onderwege beloofden zij van eenen naasten keer slimmer te zijn, en eene gunstigere gelegentheid af te wachten, vooraleer zij zouden herbeginnen.

DERDE LEGENDE.

I.

KARLO.

In het dorp van Staden, een half uurken zuid van de kerke, stond er een herberge, alom gekend, die de *Slinger* hiet, maar die beter gekend was onder den name van Lieven Karlos, omdat de baas zone was van zekeren Karlo, die zelve niet verre van daar en woonde. Lieven was een geestige vent, maar niemand en betrouwde hem; hij had te vele geld, en niemand en wiste van waar het kwam. Hij en gelijkt aan zijn vader niet, zei het volk. Zijn vader had immers den name van treffelijk aan zijn brood te geraken en van alleszins eerlijk, zelfs christelijk te zijn. Nochtans ging er des zondags achternoens en in de weke ook, somtijds wel eene bende Stadenaers bij Lieven hunnen achternoene verslijten met bollen, met kaarten of met kegelen; men tapte er goed bier, en de baas was vriendelijk. Ten anderen Karlo was er dikwijls, en die man kon vertellen van spoken en van dieven en van Baekelant!

Het vrijbusch liep op eenigen afstand langs de herberge; 't en stond geen een huis meer verder op, 't en zij de woonste van den ouden Karlo, op drie vier boogscheuten van Lievens. Al den anderen kant, te plaatsewaarts op, lag er een schoon net hofstedeken, een koeiplekske, waar twee oude jonge dochters met hunnen broeder Pier Klooster, die ook van jaren wierd, stille leefden, en, zoo zei men, vele geld vergaarden. Het was er eenig op dat hof; nog al verre van de

plaatse, een quartier omtrent, en zonder huizen in de nabijheid, moest het 's nachts benauwelijk zijn voor de inwoners; maar zij waren van die geruste menschen zonder achterdenken, peizende dat elk ende een was gelijk zij zelve waren, en zonder te vermoeden dat nijdige oogen op hunne beurze loerden. Sedert dat men vertelde van Baekelant, hadden zij toch eenige voorzorgen tegen dieven genomen, buitenvensters aan het huis en meer grendels in de deure gedaan; maar 't was er al meê : 's avonds gingen zij al gelijk stille in de ruste, met het goede gedacht dat het al brave lieden waren die in en rond het huis woonden.

Karlo was uitnemende wel ten huize bij Kloosters. Als hij niet uit en was, ging hij er dagelijks, bijzonderlijk in de wintersche avondstonden, om al het nieuws te vertellen dat hij langs de bane gehoord had, en hij wist er van alle slach. Hij raadde altijd wat hij zeggen moest om te behagen; voortijds sprak hij er altijd van sermoenen en van kloosters; nu zou men, aan zijn kouten, gepeisd hebben dat hij al de verdokene priesters wiste zitten, en zelfs menige boodschap voor hen deed. Hij was een slimme kerel, die oude Karlo, en hij en had tot nu toe nog, schoon het meer als een jaar geleden was, Pier Klooster en zijne zusters niet vele met Baekelant en met de moord van Roosebeke bezig gehouden. Als men daarvan sprak : ja, 't is te vreed, zei hij, ik en mag er niet op peizen dat er zulke schelms in de wereld zijn of... en hij maakte zijn kruis. Waarom en sprak hij nooit van de rooversbende?

Karlo was een van die gasten die, somwijlen den maandag, somwijlen den dijsendag of later nog, eenen zwaren vrecht pottebezems op hunnen rugge laden en het land ingaan. Daar zijn er van dit slag nu nog vele in die streke. Wanneer hij 't huis ging komen, was hem zelve onbekend; altijd, onveranderlijk, zonder vrecht en met geld in den zak, kwam hij weder. 's Avonds viel hij toe in eene hofsteê en sliep in de schure; en, mocht hij 's noens in een ander hof,

met de knechten, zijne voeten onder de tafel niet steken, hij was te vreden met eenen boterham, en hij ging zijnen gang voorts, langs eenen anderen kant.

't Waren plaatsen waar Karlo uitnemende geern gezien was, bijzonderlijk 's avonds in den winter, omdat hij zoo wel vertellen kon. Zuidwaarts bijzonderlijk hoorde men hem geerne klappen van dieven en moordenaars; hij was immers van tegen het busch en misschien had hij er nog in geweest! Ten dien tijde door het vrijbusch gegaan hebben, was een wonder, en nu bijzonderlijk, sedert de schrikkelijke moord van Roosebeke, moest hij zeggen en herzeggen al dat hij wist, en hij wist vele, vele meer nog als dat hij zei.

Binst den winter, den tweeden sedert de moord van Roosebeke, kwam Karlo toe op een hofsteê van Reninghelst, bij Jan Klooster, die nare vriend was van Pier, den gebuur van Karlo. Deze moeste geheel wel gekend zijn; want van zoo verre de kleene kinders van den huize hem met zijnen stok en zijnen vrecht op zijn hoofd zagen komen, liepen zij naar moeder al huppelende en springende van vreugde, en zij riepen al trekkende aan hare kleederen : Moeder! moeder! Karlo is daar, wij en gaan zeker van den avond niet vroeg moeten gaan slapen?

Karlo liet zijn vrecht onder de poorte van het hof nedervallen, en trok binnen, gelijk een vriend van den huize.

— Wel gekomen, zei de vrouwe; zet u bij 't vier, brave man; want het is koud. Gij en gaat niet verder meer op van dezen avond, niet waar?

— Neen-ik toch, ik ben hier wel. Nu, bazinne, vooren uit, de groetenissen van uwe cosijns en nichten, mijne gebuurs, die alle drie in goê gezondheid zijn, zei Karlo, al zijne groote peluwmutse met zijne twee handen afnemende; Angela heeft wat gekrasseld in het eerste van den winter, maar 't en was maar 'n kwa vallinge, en nu is het geheel gedaan.

— Karlo! Karlo! hebt gij Baekelant gezien? vroegen de kinders al kijkende in zijne oogen.

— Wel Baekelant gezien! antwoordde hij; moeste dat gebeuren, gij en zoudt mij nooit meer zien, kinders; want alwie Baekelant ziet, is zeker dood.

— Oei! oei! riepen de jongens, en zij kropen weder bij moeder.

— Zwijgt toch van Baekelant, zei de vrouwe, van dezen avond zal Karlo wel vertellen, en gij moogt allen opblijven. Zegt dan, is Angela geheel genezen?

— Geheel en gansch, en zij verlangt om u te zien.

— Wel! 't is al veel te verre van hier; en met eene bende jongens gelijk de mijne is, wie zou er voor een paar dagen kunnen afwezig blijven? Zegt maar dat zij beter uitkunnen als ik, en dat zij zelve naar hier zouden komen.

— 't Is waar genoeg, dat zij van jaren niet en wierden! maar weet gij wel dat Angela en Therese ontzien van verre te gaan, en dat Pier Klooster ook zeere begint af te leggen?

— Hoe heeft het gestaan met hunne vruchten van de jare?

— Hoe zou 't gestaan hebben! Het water loopt al naar de zee, zegt het spreekwoord, en 't is daar rechts alzoo. Ik en heb nog nooit eenen oest gezien lijk den hunnen : vlas van het schoonste uit; aardappels bij de macht, en 't overige al naar wensch. Wat die menschen doen of gaan doen met hun geld, God weet het! het slaat al meê dat zij doen, en het eerste ongeluk moet hun nog overkomen. Nu, zij verdienen 't ook! 't zijn toch uit der herten brave menschen.

— Of het brave menschen zijn! zij en hebben maar een miszit, Karlo, 't is van te stijf met den duim tusschen de vingers te zitten. Maar, sparen zij, zij weten voor wien!

— Gij moet er deelen, geloof ik, Bazinne?

— Niet deelen, maar al meêruifelen; dat is veel gemakkelijker en veel eenvoudiger.

— Donders, vrouwe, ik wil dat ik uw broeder ware! zijt gij er zeker van dat gij daar vele zult vinden?

— 't En kan niet missen, Karlo; ziet ne keer : het plekske waar zij wonen is 't hunne; deze hofsteê, die nog al groot is

en diere verpacht, behoort hun ook toe; zij hebben nog vele land daarbij, en ik ben er zeker van, nog al eenige lijfrenten en vele geld in hun huis.

— Hoe, vele geld in hun huis!

— Ja, ja! en wat zouden zij ermeê doen dan, met hun inkomen en met den opbrengst hunner boerderij? Zij en vermooschen 't niet, want gij weet het beter als ik, Karlo, dat er daar weinig meer uitgaat als de rook uit de kave; zij en koopen geen goed sedert lange meer, en zij en smijten toch, peis ik wel, hunne kroonstukken op strate niet!

— Dat en heb ik tot nu toe noch gehoord noch gezien. Zij zijn toch nog al geefachtig, en zij hebben vele voor den armen; misschien ook, geven zij al hun geld uit.

— Aan niemand, Karlo, zijt er zeker van : ten minsten voor het aanzienlijkste deel. Dat zijn, zonder ze te kort te doen, van die oude potters, die geern kroonstukken zien en hooren klinken, maar die al gelijk brave lieden blijven.

— En zij zouden dus al hun geld in hun eigen huis houden, en den hoop altijd doen vermeerderen, zonder er ooit in te roeren! 'k En geloof het niet, bazinne, 't en ware dat gij het van nader wistet als ik.

— Geloof 't 'et mij voor de waarheid, Karlo, al is 't dat gij tot cosijn Kloosters honderd keeren zijt tegen ik éénen keer, 'k weet al gelijk meer als gij; en 't en is maar lijk als het zijn moet, niet waar?

— 't Is rechts alzoo; ten anderen, 't is het hunne, en zij leggen het, en zij rollen het, en zij smijten het waar zij willen, 't en gaat mij niet aan, en 'k en heb ik daar maar van gesproken bij verstrooidheid; 't en is mijne gewoonte niet van mij bezig te houden met andermans zaken; de mijne alleene geven mij, in mijn jaren, ruize genoeg.

Dat gesprek, zoo slim aan boord geleid was door den vreemdeling en door de vrouwe zoo onvoorzichtiglijk voortgezet, duurde nog eenigen tijd. Met den avond kwam de baas an 't huis in, en achter hem, zijne talrijke werkliên, om het

avondmaal te nemen. Allen riepen, als zij hunnen nieuwen gast zagen zitten : Willekom, Karlo; is er nieuws al de kanten van het Vrijbusch? gij moet het ons gaan geven van dage, al dat gij weet, 't is immers zelden dat wij u zien alhier!

Karlo wierd verzocht van bij de tafel te zitten, en meê te doen in het maal der werkmenschen. Hij en liet het hem geen twee keeren zeggen en toogde geheel te vreden, van bij zulke brave lieden toegevallen te zijn. De kinders, gelijk het gemeenelijk gaat met kinders, en hadden dien avond geen honger : vader hadde schoon zeggen dat zij moesten opeten hetgene voor hun was gereed gedaan geweest; niet te doene : elk zat ieverst rond Karlo, of trok aan zijne kleederen, in afwachtinge dat hij eene nieuwe historie van moordenaars zou aangaan.

Na wat uit- en in klap, en wat tijdingen over den gezondheidsstaat van nichten en cosijns, vroeg de baas aan zijnen slaper (1) : zegt dan, hoe gaat het met den Pastor van Roosebeke? Als gij overjaar hier waart, hebt gij verteld dat hij waarschijnelijk eerst of laatst aan eene rampe zou gekomen zijn. Heeft Baekelants bende hem gerust gelaten?

— Och Heere toch! sprak Karlo, die brave oude priester is van kruisen, en misschien ook van benauwdheid, over eene maand, gestorven; neemt dat de ongelukkige tijden er ook aan geholpen hebben. Maar peist eens dat hij voorzeker wist dat hij dag en nacht door moordenaars achtervolgd was! Loden had het hem gezeid. Geen twee nachten na malkander en sliep hij in 't zelfste huis, en in de pastorij en bleef hij maar bij klaren dage meer. 't Is toch eendlijk altijd moeten vreezen van vermoord te zijn, en daarbij nog uwe beste vrienden zien vallen onder het moordenaars mes, en daar niet kunnen aan doen! En, als gij peist van op het spoor der baanstroopers te zijn, den eenigen mensch verliezen die u ten goeden ende

---

(1) Zoo noemt men in Vlaanderen de gasten die van de eene hofsteê naar de andere gaan om vernacht te zoeken.

brengen kon! 't en is geen wonder van te bezwijken in zulke omstandigheden.

— Wat zegt gij, zei de baas, de Pastor van Roosebeke is dood?

— God gedenke zijne ziele! maar 'k en wille niet afzien dat hij afgezien heeft, nievers vooren. Gij moet toch een priesterherte hebben, om gedurig blootgesteld te blijven aan den aanval zulker vijanden, zonder ooit van de prochie te roeren.

— En toen nog sterk toogen uitwendig, ter zelver tijde dat men inwendig van kruisen aan 't dood gaan is. En peist niet dat Mijnheer Pastor kermde en jankte, in 't geheele niet: een Roozebeeknaar zei mij nog over eenige weken, dat hij er stout uit zag, maar voorzichtig; hij zei aan zijn volk, dat zij moesten op hunne hoede zijn, maar zonder vreeze. Baekelant, voegde hij erbij, en zal in lange op ons dorp niet meer komen; éénen keer voor altijd, en ik geloove dat het waar is. Ik peize zelfs dat er min te vreezen is voor menschen die bij den busch wonen, als voor menschen die op eene ure of twee van daar zijn. Baekelant is slim genoeg om te weten dat iedereen in zijn gebuurte waakt en op zijne hoede is.

— Ja maar, waakzaamheid en verlost u van dien kerel niet, zoo 't schijnt.

— Zij helpt altijd; en van twee één, ik zou liever overvallen zijn als ik het peize, dan als ik het niet en peize. Voor mij, en maakt het in 't geheele niet, want Baekelant heeft geld noodig, en bij mij en is er geen te vinden.

— Karlo, zei een der knechten, men zou waarachtig zeggen, dat gij kennisse zijt met Baekelant; gij weet verduivels, al dat hem aangaat, en gij schijnt zelfs kennisse te hebben van zijne ontwerpen en van zijne vreeze.

— Wel! zei Karlo, zoudt gij gelooven dat men al onze kanten, bij het Vrijbusch, vele min bezig is daarmeê, en vele min vreest als gij, die op vijf uren van daar woont? Bijzonderlijk onder de gasten van mijn slach; wij leven voort, wij

gaan rond naar gewoonte; wij slapen met opene vensters en opene deuren; wij zorgen voor onze vrienden en troosten ze, en verzekeren ze, gelijk ik het doe, bij voorbeeld, met cosijn Klooster, die maar op een duizend stappen van mijn huis en woont. Het gaat alzoo met alle dingen; vele grooter en vele gevaarlijker van verre als van bij. Wat kunt gij daaraan doen?

— Als gij den laatsten keer hier waart, spraakt gij geheel anders, weet gij dat?

— Ja, maar 't is omdat ik dan geheel vol van schrikkelijke dingen was, die 'k u vertelde; dat is al meestendeels vergeten en uitgeklapt.

— En Loden's wijf, waarvan gij niet en wist, wat is er van geworden, is het geweten?

— Niemand en kan dat zeggen; zij was uit het Vrijbusch gekomen, zij is er waarschijnlijk in wedergekeerd. Maar, zegt mij, wie gaat er verzekeren dat zij zelve haren man bij de moordenaars niet aangeklaagd en heeft! Zij moest toch iets weten van zijne veranderinge; zijn late thuis komen zoo dikwijls en zonder reden, zei toch iets.

— 't Is jammer dat die boetveerdige moordenaar zoo ongelukkiglijk aan zijne dood gekomen is; anders, misschien had Baekelant en geheel zijne aanhang al te slingeren gehangen aan de galge; en men hadde veel min gejammerd over hunne dood als over Lodens.

Karlo herhaalde sommige omstandigheden over de moord van Roosebeke, en voegde er vele bij van het zijne, om te geraken waar hij zijn wilde, tot dat eindelijk de kinders die verlangden achter nieuwigheden, begonden te roepen : Maar, Karlo, vertelt eens van inbrake, en van messen, en van zwarte mooren, gij en weet gelijk geen nieuws vandage; ten naasten keer en gaan wij niet meer verlangen tegen dat gij komt.

— Karlo, ja, zei moeder; haalt van uwe schoonste uit, om die jongens te vreden te stellen. Zij gaan wel niet kunnen slapen van den nacht, indien gij begint te vertellen, maar

wij zullen toch voor eenige maanden van hunne vragen verlost en gerust zijn, tot dat gij nog eens alhier oversteekt.

— Waarlijk, zei Karlo, ik zou moeten peizen : er is toch weinig voorengevallen sedert over jaar.

— Baekelant en leeft zeker op zijne renten niet, zei de boer, hij moet van tijd tot tijd te voorschijn komen.

— Ja wel; maar 't is lijk te verre van mijn streke, en enkel om te stelen en voorts te kunnen leven, reken ik; hij komt uit gelijk de wolven, als hij honger heeft.

— Vertel dan een of twee van die uitvallen; en peist wat, binst dat wij ons kruis maken en onze pijpe ontsteken.

Geheel het gezelschap stond van tafel op, en ging in den hoek van eenen heerd gaan zitten, die, gekroond met een hoog en breed mantelhout, aan elk ende een toeliet van te warmen en bij te zitten. Karlo zat in 't midden, met eenen jongen op zijnen knie, die blikte in zijne oogen, en twee drie aan zijne zijde, die schier vergingen van ongeduld en verlangen.

— Toe, Karlo, zei een der aanwezigen, onze pijpe veust en wij luisteren.

Karlo ging aan het vertellen van een dier geschiedenissen, welke hij zoo aangenaam maken en draaien kon, juiste gelijk hij ze wilde hebben, om te komen waar hij zijn moeste. Onder andere haalde hij eene diefte op, die Baekelant ofwel zijne gasten tot Eessen gedaan hadden, in eenen lakenwinkel op de plaatse, bij geheele brave en treffelijke menschen. Het scheen, sedert een jaar of diergelijks, dat Baekelant wilde toogen, dat hij van niemand en voor niets benauwd en was, en daarom deed hij buitengewone stoute dingen, zonder te moorden nochtans. Te Eessen, was hij ingebroken door eene venster, had er juist laken van soorten afgesneden, broekgoed meêgenomen, en zelfs voeringe, garen en knopen, nu al dat hij noodig had om zijne manschap te voorzien en in het nieuwe te kleeden. Maar daarmeê niet genoeg : te midden den nacht en zonder van iemand gehoord te zijn, hadden

zij in de keuken de stove ontsteken, water doen koken, cafee opgegoten, boterammen gesneden, tassen uitgehaald, en daar hertelijk g'eten en gedronken. 's Anderendaags, hadden de inwoners van het huis alles vinden op tafel staan, en waren bijna ommegevallen van verschot. Nochtans, zij dankten God van niets gehoord te hebben; questie, hadden zij opgestaan, waren zij niet vastgegrepen en vermoord geweest!

— Het dunkt mij dat die vent geene mensch en is lijk andere menschen, zei de baas; daar, zuiver uit, zulke stoute dingen gaan doen, omdat men ervan spreken zoude, en al gelijk nooit kunnen gegrepen zijn; het is ten minsten aardig; is er maar geen tooverij tusschen!

— 't Is bijna ongelooflijk, en dat het Karlo niet en ware die 't vertelt, ik zou zeggen : gij zijt een leugenare, zei een andere.

— Hoor, zei Karlo, ik heb het zelve vernomen uit den mond van eenen Eessenaare, die 's anderendaags snuchtens geheel het cafee-kraam op de tafel zien staan had.

— En wel, die moordenaars moeten iets bijzonders kunnen.

— Questie of Baekelant zijne ziele aan den duivel niet verkocht en heeft, zei een andere; dan mag hij al doen dat hij wilt; en wij zullen van nog al wonderlijkere dingen getuigen zijn.

— Te Rousselaere, heeft hij over eenige maanden vele van hem doen klappen. Hebt gij die zake niet hooren vertellen?

— Nooit, nooit, antwoordden zij.

— 't Was op een hofsteêdje, buiten stad, al den kant van Rumbeke. Baekelant was ieverst bij nachte onder wege, op den zoek waarschijnlijk; en in dat geval, zegt men, haalt hij zijn eten bij den eersten den besten. Hij was dan ingebroken zonder gehoord te zijn, peisde hij; den hond van het hof en had hij maar eenen bas laten geven, zoo seffens was hij

kort en kleene. Van binnen in de keuken gerocht, brak hij de schapraê open, haalde hij er al uit dat hij noodig had, vond er zelfs een kleen borzeken met wat kluiten, en alles wierd ingepakt om te worden meêgedaan. Het opendoen van het kasken had een weinig te vele geruchte gemaakt : de vader en de moeder des huizes sliepen op eene voute daarnevens; als zij het deurken hoorden piepen en tegen den muur slaan, meenende dat het hunne twee kleene kinders waren, die te gaare slapende niet overeen en kwamen en vochten, riep de moeder, dat men het schoone kon hooren tot in de keuken : Jongens, stille te liggen, hoort gij het, of 'k zal ertusschen komen!

De moordenaars die stemme hoorende, hielden het schrikkelijk stille, en waren te wege op de toppen hunner voeten buiten, toen zij een deure, niet verre van hun, op het hof, hoorden opengaan. 't Was de werkman van 't huis, die in den stal sliep, die geruchte gehoord had, en, in 't gedacht dat het aardappeldieven waren, die uit zijn bedde gesprongen was om ze op de vlucht te drijven. Het was maneklaar : gelijk hij uit den stal kwam, zoo zag hij de voordeure openstaan; kloek en stout, en nog zonder op moordenaars te peizen, gaat hij rechte daar naar toe, al werkende aan zijne kleêrs; maar rechts gelijk hij zijnen eersten voet op den dam gaat zetten, staat hij bek en bek met Baekelant. Den werkman vastgrijpen, hem met een felle hand den mond toehouden, en eenige schreden achteruit doen wijken tot buiten 't hof, was seffens gedaan; hij en had zelve den tijd niet van een enkelen schreeuw te geven. Zoo met een wierd er hem een doek in den mond gesteken, om alle geschreeuw te voorkomen, iets dat Baekelant altijd doet, zoo 't schijnt.

— En hoe vermoordden zij hem? vroeg een der kinders.

— Gij zult gaan hooren, mijn kind. De dieven en waren maar met drien : Baekelant en twee zijner makkers. De werkman, gij kunt het wel denken, had met den eersten zeer verschoten en onbekwaam geweest om hem te verweren; als

hij zag dat hij maar tegen drie te doen en had, gebruikte hij geweld om los te raken en weg te springen; maar Baekelant hield hem zoodanig gesloten dat hij niet roeren en kost. Zijne twee gezellen en hielpen zelfs niet, zij stonden te kijken en te lachen met de pogingen die de gevangene deed. — Gij moet u gerust houden, zei Baekelant, al den werkman schuddende dat zijne lidmaten kraakten, anders uw hoofd valt zoo seffens van uwe schouders.

De werkman deed nog eenig geweld; hij wrong en vrochte met handen en voeten, om uit de rooversbanden te geraken, die lijk vijlstaken nepen; maar niet te doen. Baekelant duwde hem in den grond met het meeste gemak van de wereld, stuikte hem herhaalde maal tegen de harde steenen, dat hij geen gadinge meer en had om nog te proeven om uit zijne vuisten te geraken, en stille bleef liggen.

— Gij ziet dat gij tusschen goê handen zit, kerel, doe-je niet! zei Baekelant. Ah sa! wij gaan zien of gij stille kunt blijven en gehoorzamen.

Dat zeggende, liet hij den man los, stond rechte en hield hem aan zijne zijde. Inderdaad, hij bleef liggen zonder roeren; en de drie moordenaars lachten dat zij hutsten van hem daar roerloos uitgestrekt te zien.

– Goed, hernam Baekelant, dat is nog de moeite weerd. Komt hier, jongen, staat op!

Hij greep hem bij de schouders en rechtte hem op. De werkman liet hem pootelen en wringen lijk een wisse.

Wanneer hij op was, stond Baekelant rechte voor hem. De mane blonk op het aangezichte van den moordenaar : zij was in hare meeste klarigheid, en hare heldere stralen teekenden wel 't vreede wezen uit, dat niet zwart gemaakt en was, en de bliksemende oogen van Baekelant. De twee andere stonden aan elk eene zijde.

De capitein greep den man bij de twee ellebogen, gaf hem eene schudding en zei :

— Beziet mij wel, vogel, gij zijt de eenigste van geheel

de streke die morgen zult kunnen zeggen dat gij Baekelant in persoon gezien hebt.

En de ongelukkige, nog gelukkig in zijn ongeluk, wierd bij handen en voeten aan eenen boom gebonden, waar hij 's anderendaags gevonden wierd, bijna dood van al dat hij gehoord en gezien had. De drie moordenaars gingen op hun gemak weg, als of er niets gebeurd en ware.

— Waarlijk, Karlo, zei de boer, dat is een vermaak van u te hooren vertellen. 't En zijn geene van die schrikkelijke dingen die gij verhaalt, lijk den laatsten keer, die ons doen kiekenvleesch worden en verscheidene nachten slapeloos overbrengen; men kan nog asem halen als men dat gehoord heeft. Baekelant moet toch een stoute duivel zijn!

— Wie heeft er u dat verteld, Karlo, vroeg de vrouwe, omdat gij alles zoo wel weet?

— Over tijd, als ik te Rousselaere op de mart was, vertelde 't mij een, aan wien het de werkman zelve verhaald had.

— En heeft die mensch niet gehouden van zulk een schrikkelijk voorval? 't Is genoeg om ervan te sterven.

— Neen hij; eenige dagen ziekte, en daarmêe al. Hij is fraai blijde van het zoo goedkoop ontstaan te hebben : hij zegt dat hij zeker meende vermoord te worden.

— Karlo, nog een vertelselken van moordenaars, vroegen de kinders, die hunne oogen van de zijne niet afgekeerd en hadden, en geen den minsten vaak en gevoelden.

— Neen, neen! geen vertelselkes meer, zei vader, 't is een treffelijke ure om te gaan slapen, want het is morgen al gelijk vroeg op te staan. Karlo zal ten naasten keer wel voorts doen.

— Karlo, wanneer komt gij nog nen keer? vroegen zij.

— Als er nog iets voorenvalt, seffens, zei hij, al zijnen stoel ommekeerende om te knielen.

Gelijk in al de hofsteden, waar men den zegen Gods over het huisgezin wil doen nederdalen, knielde geheel het huisgezin om het avondgebed te doen. Vader in het midden, en

het oudste der kinders zei luide op de gewonelijke gebeden, waaraan al de tegenwoordige ook luide antwoordden. Karlo, de schijnheilige, deed meê lijk de andere, hij bad schier godvruchtigst van al.

Een quart nadien waren allen gaan slapen.

I.

HET TEERLINGSPEL.

's Anderendaags 's nuchtens, met den vroegen, na wat pottebezems aan de boerinne verkocht, en nog eens van hare tafel meêgedeeld te hebben, zei Karlo vaarwel aan geheel het huisgezin, en sloeg den weg in die van Reninghelst, langs Iper, naar Staden leidt.

Wie was dan Karlo, die zoo wel gekende rondlooper?

Niets anders als een moordenaar.

In Baekelants bende waren er van soorten van gasten : eenige en verlieten nooit den busch, 't en zij om te rooven en te stelen, en dat maakte er verre het meeste getal van uit. Andere gingen altijd rond, om te zoeken waar er buit te vinden was, te hooren wat men zei in de wereld, of af te spieden of er geen gevaar de moordenaars en bedreigde. De die en woonden meestendeels in den busch niet, maar in de nabijheid : de eene helft van de weke vrochten zij te huis, om bezems te maken, en de andere helft was besteed om rond te gaan en te verkoopen. Karlo was van deze laatste, en de slimste van al. Hij had geheel en gansch het betrouwen van den capitein, en zijn raad, als er iets te doen was, wierd altijd gevolgd. Geen mensch op de wereld en kon beter den schijnheiligen spelen : viel hij ieverst toe, hij wiste seffens hoe hij spreken moest; met dat hij vele rond ging en vele menschen zag, wiste hij vele te vertellen. Overal en telkens haalde hij wat nieuws uit, doch hij en haalde nooit maar uit het gene hij wilde kwijt zijn, of dat dienen kon tot het uitvoeren zijner ontwerpen.

Zulk een stijletje was moeielijk, en er moest al de slim-

migheid van eenen ouden en doortrapten baanstrooper noodig zijn, om het zoo lange te kunnen uithouden. Karlo had dikwijls gezeid tegen Baekelant, dat zijnen tijd haast uit was, en dat men moest beginnen zorgen voor eenen anderen, die hem zou opvolgen. Hij gevoelde dat, vroeg of laat, men vermoeden zou krijgen over de rolle welke hij speelde. Zijne makkers waren somtijds onvoorzichtig in hun klappen; Lieven bezonderlijk, zijn zoon, de baas van *den Slinger*, die koopman van de bende was, dronk te geern, en een dronkaard en verdient niemands betrouwen. Baekelant was er verlegen meê, en hield Karlo aan zijne koorde zoo lange hij kon. Als gij de minste vreeze begint te voelen, zei hij tegen Karlo, verlaat uw huis en komt bij mij in den busch wonen; daar zijt gij in zekerheid.

Voor nu bleef alles in stand; maar tot wanneer ging het duren?

Karlo ging stap aan om thuis te geraken, om al dat hij nopens de kinders Kloosters vernomen had, te gaan overdragen. Schoon hij van jaren wierd, was hij nog al goed te beene: een van die aanhouders, die altijd voortsgaan, en nievers geen tijd en verliezen; ook was hij van korts na den noene in het Vrijbusch, dat hij bijna geheel dweerschen moest om thuis te geraken.

Als hij een paar uren lang door boomen, slaghout en elserijs gestapt had, zoo en was hij niet verre meer van de plaatse waar de roovers hunne nieuwe hutten hadden gebouwd, na dat zij de oude in brande gesteken hadden. Reeds zag hij van verre de woning van den capitein, wat afgelegen van de andere, toen schuwe Pier, langs eenen anderen kant, uit den busch kwam, met een vrecht hout dat hij gaan rapen had om vier te maken.

— Ne'! daar is Karlo, zei hij; willekom, man, welk nieuws in de wereld?

— Welk nieuws zou er zijn? 't is buiten den busch lijk in den busch : al ouds.

— Ba! Karlo; ik geloove dat gij ook gaat beginnen slachten van de andere : niets meer willen zeggen tegen mij. Tot nu toe meende ik dat gij mij toch genegen waart, maar het verandert ook, zoo 't schijnt.

— Pier, gij klapt aardig; zegt mij eens, wie van onze bende is er tegen u, of zegt er min tegen u als tegen de andere? En, om maar van mij te spreken, toogt door mijne woorden dat ik u te kort gedaan heb.

— Vriend.. gij en moogt zoo naarnemende niet zyn. Ziet.. dat zijn alzoo tuimen... en bijzonderlijk, en zegt het tegen den capitein niet, als 't u belieft. — 't Is, Karlo, als men lijk ik nooit de wereld en mag zien of 't en zij bij nachte, dat men zoodanig verlangt achter de minste vertelling zelfs; en gij zijt zoo gelukkig, gij die niet gekend en zijt als moordenaar.

— Gij en zijt er toch niet vooren gekend, zeker?

— 't Is jammer! en de twee doodslagen die 'k gedaan heb vooraleer in uwe bende gelijfd te zijn! Kijkt, wat moet men nu peizen van mijne verdwijning al de kanten van Zonnebeke, waar ik sedert bij de twee jaar niet meer en ben te zien geweest? Karlo, ware ik van den eersten af bij de bende geweest, dat zou al veel anders gaan, en ik zou al beter staan met de makkers.

— Maar gij staat er wel meê, Pier; en is het anders, 't en kan maar door uwe schuld zijn. Ten anderen, gij moet hier wel gevoegzaam zijn. Herinnert gij uwen eed?

Pier wierd bleek, en sloeg zijn oogen neder als Karlo in zijn aangezichte keek. Hij had lijk geheel de voeren van te peizen : Ik zou willen weten wie mij zou durven genaken! Maar zij waren rechts aan den hoek van Baekelants huis; Karlo trok binnen, goeden avond zeggende tegen Pier, die hem sterlinge bekeek en zijnen eersten vinger voor zijne lippen sloeg, willende zeggen : 'n spreekt daarvan niet tegen den hoofdman.

Baekelants hutte en verschilde niet van de andere, 't en zij dat zij geheel alleene stond; de andere waren meest al twee-

of driewoonsten. Kleene halfronde venstertjes zaten hier en daar in de muren; een leeg deurtje om in te gaan, een heerd zonder schouwe, en een gat in het dak, dat had moeten een schouwe zijn, waar de rook doorkroop; daarbij eenige persen en wat plakweeg, 't was al dat noodig was om zulk een woonste te bouwen. Ook was het genoeg voor dat ruw volk, als zij in 't drooge en buiten den wind waren.

De capitein zat in den hoek bij 't vier, met zijne twee elleboogen op de knieën, zijn hoofd tusschen zijn handen. Recht over hem zat zijne vrouw, een fel vrouwspersoon, te naaien of te stoppen; en op den vloer speelden er twee kinders. De bijzonderste, schier de eenigste huisraad van het kot, waren allerschoonste wapens, waarschijnlijk al gestolen; fijn geslepene dolken van alle langde, schitterende zakpistolen, en zware en lichte karabinen, hier en daar in de hoeken, maar meest aan den muur vastgemaakt.

— Karlo! Karlo! riepen de jongens, als zij den ouden rondlooper voor de deure zagen verschijnen.

— Mag ik wel? zei hij, aan den stijl van de deure blijvende staan.

— Komt maar in, Karlo, zei Baekelant opkijkende. Hoe zoo vroeg? gij en zijt toch maar van den voornoene voortsgekomen van ginter?

— Ten nuchtend vroeg, Meester; ik heb mij van 's zelfs gehaast, met dat ik wiste dat gij naar mij wachtet.

— Karlo, ik ben blijde van u te zien, en blijde van u nog wat voor avond te zien. Ik zat daar sedert uren en uren te peizen! Vriend, ik heb eenen dienst noodig en eenen grooten. Maar, vooruit, hoe is het afgeloopen? zijt gij aan goê nieuwmaren gerocht nopens Kloosters?

— Dat gaat nog al; en het bijzonderste van al, ik ben er van 's zelfs aangerocht. De boerinne heeft mij, met de meeste rechtzinnigheid van de wereld, toevertrouwd dat zij daar alles moet deelen, hoe vele goed daaromtrent en wat inkomen zij hebben, en wat zij doen met hun geld. 't Is rechts zoo als

ik gezeid heb; Meester, zij potten en sparen voor cosijntjes en nichtjes, en hebben maar in één dingen deugd van hun goed : 't is in hunne kroonstukken te mogen tellen.

— Dwazeriks! En wij die zoo vele geweld doen om eraan te komen, en het zoo gemakkelijk kwijt geraken! Nu te beter voor ons! En gij peist dat het geen moeilijke aanslag en is?

— Moeielijk en is hij niet voor u; maar voor mij is 't iets anders; ik blijve voort peizen en zeggen, dat het mijne laatste zake moet zijn. 't Is bijna zeker, immers, dat er iets van gaat uitkomen, zoo niet tegen mij, ten minsten tegen mijnen zone Lieven; en als hij ne keer gekend is voor nen moordenaar, zijn vader zal aanzien worden als een duivelsche dief. Na dat, opkramen voor mij en hier komen wonen, zal het beste zijn. Dat zij achter mijnen rugge zeggen al dat zij willen!

— Ja... En wel! het zal blijven vastgesteld om alles te doen en te bereiden volgens uw eerste gedacht. Maar als gij uitscheedt van rond te gaan, Karlo, wie gaat er doen hetgene gij zoo lange jaren deedt?

— Ieverst een jonkheid, of een nieuwe makker. 't Komen lijk zoo weinig nieuwe makkers bij, meester; sedert Pier, nog niemand.

— Zwicht u van de nieuwe makkers, Karlo; zwicht u van de nieuwe makkers! onze kinders komen allengskens aan; laat ons wachten, 't is veel voorzichtiger en veel zekerder; wij mogen de die leeren naar ons hand, en zij en weten van niets anders. Ja, Karlo, zwicht u van de nieuwgekomene makkers!

— Waarom zoo gesteund op die woorden, Meester? zit daar iets achter, spreekt rechtuit; wij zijn oude kennissen, wij.

— Jef, zei Baekelant tegen zijnen oudsten zoon, ga speelt op strate, met uw broerken; en gij moet loopen om geen koud te krijgen.

De jongen vloog eerder als dat hij liep, de deure uit, van als zijn vader sprak.

— Karlo, hernam Baekelant, ik zei daar seffens dat ik uwen dienst noodig had, niet waar? 't Is voor zulk eene groote zake. Luistert wel en verstaat mij :

Loden was ook van die achternaar ingelijfde; wij peisden dat hij een der zekerste van al was; en na tien jaar getrouwigen dienst, hij verraadt ons. Hij heeft zijnen eed gebroken en aan zijn oud leven verzaakt, om dat hij te flauw was, en te teer van herten; maar vreest gij niet, Karlo, dat er andere ons zullen verraden, omdat zij al te woedende zijn en al te opschietende?

— 'k En versta niet waar gij zijn wilt, capitein!

— 't Is dat ik wille zeggen, als er iemand zoo wild is dat hij aan allen mishaagt, is er niet te vreezen van zulk eenen kerel?

— Gij wilt zeggen, dat gij schuwe Pier niet meer en betrouwt en hem geern zoudt van kante maken.

— Daar is het.

De vrouwe, die uit den hoek van den heerd geschoven was, om plaatse te maken voor den nieuwen inkomer, en die bij een venstertje was gaan zitten, had geluisterd naar dat gesprek, maar zonder vele belang erin te stellen; zij was zeker gewend aan moordenaarsklap. Als zij den name van schuwe Pier hoorde uitspreken, en verstond dat men van zijne miszitten sprak, rechtte zij haar hoofd op en zei :

— Ja, ja! Baekelant, ontmaakt u maar van dien vent; ik en heb er nooit maar een slechte ooge op gehad, en 't is de eenigste mensch uit den busch, waar onze kinders benauwd van zijn. Zij vluchten weg als hij hier binnenkomt.

— Stelt u gerust, vrouwe, zij en zullen niet lange meer moeten vluchten; niet waar, Karlo?

— Gelijk gij wilt, Meester.

— Ik wil dat hij van den nacht, voor den twaalven, van het getal der levenden niet meer en zij.

— Met een gunstige gelegentheid, dat ware gemakkelijk.

— Neen, zonder gunstige gelegentheid.

— Het kan ook zijn. Maar, blooter hand gaan vechten tegen zulk een sterken mensch, dat en is zonder gevaar niet.

— Sedert wanneer peist gij op gevaar? En dan nog, er is wel middel om dat anders te doen en zeker te zijn; met eenen kogel, bij voorbeeld.

— En wie zal dat aangaan?

— Gij.

— Ik, een oude versletene man?

— Achter dat gij macht genoeg hebt om een pistool in uwe handen te houden, 't is al dat er zijn moet.

— Ten uwen dienste, meester; maar laat mij toe van u te vragen waarom dat zoo seffens moet gedaan worden?

— Omdat ik, sedert overjaar reeds, met schrikkelijke vermoedens ligge tegen al die niet en willen voegen naar onze oude costumen. Ten anderen, Pier moet weg, tegen dat wij Pier Kloosters geld halen; ik voorzie ter dier gelegenheid moeielijkheden tusschen hem en ons ander volk; en, kost dat 't kost, ik wil ze voorkomen.

— Ik moet u gelijk geven, meester; en, daar de zake nu zoo verre gekomen is, mag ik u zeggen dat Pier daar seffens bij mij geweest is, eer ik hier binnenkwam; hij sprak mij van den afkeer dien zijne makkers voor hem toogden, en wilde lijk zien dat ik ook begon meê te doen tegen hem. Maar wij zijn geheel goede vrienden gescheed. Hij moet schrikkelijk benauwd zijn van u, om dieswille hij zei mij voorenuit, dat ik tegen u niet en mochte gebaren van onze samensprake.

— Zoo dat hij gedurig daarmeê bezig is! Questie smeedt hij geen verraad tegen den eenen of den anderen; en ik vreeze de verraders, gij weet het. Wij moeten hem grijpen vooraleer hij roeren durft, en zonder hem den tijd te laten. Gij zijt in goê vriendschap van malkander gescheed, zegt gij : te beter. Gij kunt er dus bij geraken als gij wilt, zonder hem achterdenken te geven. Karlo aan 't werk! gij ziet dat gij mij eenen grooten dienst kunt bewijzen.

— Hij zal u bewezen zijn, meester. 't En is maar één

dingen meer te beslissen : hoe gaan wij de zake aan boord leggen?

— Schoon wij krachtens zijnen eed recht en macht hebben van hem in zijn eigen huis te gaan vermoorden, en om het gevaar niet te loopen van een onzer mannen te verliezen, horkt wat ik daar seffens zat te peizen : Gij zult van hier naar Pier zijn huis gaan, hem meêvragen om met u een glas te gaan drinken bij Rooze, en een spel met de teerlingen te doen. Speelt om redelijk vele geld, en giet hem eerst wat teugen hard bier in; na een quartier uurs zal hij in zijn vier zijn; want hij gaat er gemeenlijk breed naar toe. Wint hij van eersten af met spelen, 't is te beter; wint hij niet, 't is ook wel. Als gij hoort dat hij begint te schreeuwen en laweit te maken, en smake te vinden in 't spelen, en bijzonderlijk in het geld, begint dan op de eene of op de andere wijze te zeuren dat hij 't geware wordt : hij zal uitschieten tegen u, en vloeken en tieren en u bedreigen, en opspringen, gelijk hij gemeenlijk doet. Neemt dien oogenblik waar om eene pistole uit uwe borst te trekken, en hem een paar kogels in zijn voorhoofd te zenden. Treft gij hem, wij zijn van hem verlost. Op de gevolgen en moet gij alleenelijk niet peizen : ik neem ze al op mij. Van met dat de scheuten afgaan, zal ik bijkomen, en, vijf minuten nadien, is alles effen en klaar. Wat zegt gij daarvan, Karlo?

— Wel uitgevonden; en, mijn dunkens, onfaalbaar : te weten als ik niet en misse in het schieten. Ten anderen, misse ik, hij en zal hem nooit maar op mij wreken.

— Ja maar, er is middel om alles te voorkomen; van als gij uit mijn huis zijt, zend ik een van onze kloekste gasten achter, naar Rooze'ns. Hij kan er u kijken spelen, en u helpen in gevalle dat het noodig zou zijn. Met twee van mijne zekerste pistolen kan hij gemakkelijk Pier overmeesteren, of 't zou moeten al scheef uitvallen.

— Aanveerd! zei Karlo, en hij sprong rechte.

Baekelant ging bij den muur, nam er een schoone

pistole af, laadde er de twee loopen van, proefde nog eens of al de deelen ervan in goeden stand waren, en gaf ze aan Karlo.

— Neem-aan, zei hij, met dezen tweeloop hebt gij genoeg; 't is mijn beste, en zij en heeft nog nooit gemist. Met één zult gij toekomen, om dieswille 't en zal u nooit geen tijd overblijven om van een tweede gebruik te maken. Moed, vriend! valt het wel uit, wij gaan er dan een glas van den besten op zetten; want ik ben zeker dat al onze makkers van den eersten tot den laatsten, zullen blijde zijn.

Karlo nam het wapen, en ging rechte naar het hutteken waar schuwe Pier in woonde. Het was al avond, maar niet al te late. Men zag overal niet anders als kleene lichtjes, die blikkerden door de glazene ruiten, en lijk sterren waren. Hier en daar, in het een of in het ander huis, was er geruchte van menschen die lachten en klapten; maar buiten was alles stille.

Pier was alleene thuis. Hij zat in den hoek van zijnen heerd een pijpke te smooren, en scheen er droomachtig en somber uit. Een kleen lampke hing aan den schouwbank, en schoot een blauwe klarigheid in het huis, bij zoo verre, dat Karlo, met den eersten, niet verkend en wierd.

— Wien hebben wij daar? zei Pier, als hij den man zag binnenkomen.

— Goed volk, zei Karlo, het vier naderende.

— Ach! 't is Karlo! zet u, Karlo, en ontsteekt.

— 'k En doe, 'k en doe, me' man! Pier, ik ben verwonderd van u hier zoo alleene te zien zitten; komt, komt; het heeft voor mij eene goê weke geweest, wij zullen het gaan begieten bij Rooze, en ik sta den eersten stoop.

— 't En is geen slecht gedacht, zei Pier; mijne mage stond naar een teuge bier.

— 't En is nog niet te late; ik heb altijd nog een paar uren tijd, voor naar huis te gaan.

— Ba ja! wiens haaste? 't is morgen al gelijk zondag.

— Wat geeft u de zondag? maar ik, om wel te zijn,

'k moete ieverst in een donkere misse te zien zijn; of zij peizen van mij dat ik geus worde.

— Karlo, gij en hebt van niets gesproken zeker tegen den capitein?

— Niet het minste, noch hij ook niet. Al uit zijn huis komende, ik zegde alzoo in mijn eigen : ik moet al gelijk Pier overtuigen dat ik niets tegen hem en heb; wij zullen te gâre een glas drinken en tikken uit vriendschap.

— Dat doet mij genoegen, Karlo.

— Ik wiste wel dat gij een goed herte hadt. Somtijds zijt gij wat haastig, zelfs tegen uwe makkers, en daarom zijn er misschien eenige die wat koele vallen ten uwen opzichte; maar in den grond zij zijn u genegen. Ten anderen, wij moeten malkander genegen zijn, en 't is ons meeste belang, dat wij al te zamen spannen als er questie is van bij te halen, en hier in vriendschap leven als wij het bijgehaald hebben, 't en is geen andere troost voor ons in de wereld.

— Dât is geheel wel gezeid, Karlo; maar... Toe, laat ons naar Rooze'ns gaan; mijne kele brandt al.

Pier deed zijnen kiel boven zijne veste aan, klopte zijne pijp uit, en ging meê. Als zij in de herberge kwamen, die nog altijd gehouden was door de zelfste Rooze, en vonden zij niemand, buiten de bazinne, die aardappels zat te schellen in eenen hoek.

— Daar, zeide zij, ik peisde waarachtig dat wij van den avond niemand en gingen krijgen; maar komen er niet vele, het zijn ten minsten de goê die komen. Waarlijk, onze gasten moeten al met platte beurzen liggen, anders zij en zouden zoo gesparig niet leven.

— Ja, Rooze, zei Karlo, begint gij maar met eenen stoop, 't is ik die betale, en mijne beurze ten minsten en is nog niet geheel plat.

De bazinne en liet het geen twee maal zeggen. Binst dat hare twee gasten elk eenen stoel namen, en bij 't vier gingen zitten om te ontsteken en te warmen, ging zij naar de tonne,

en ze tapte in een van die aardene stoopen, die men nu te lande nog somtijds gebruikt. Er wierd geschonken, en dat redelijk dapper; in korte stonden was de stoop uit, een andere wierd gevraagd. Pier was machtig in den drank, en Karlo wiste waarom hij 't hem gedurig ingoot.

Als zij daar nog eenige oogenblikken zitten klappen hadden van verschillige zaken, kwam er een van hunne makkers binnen, de zelfste die gezonden was van Baekelant om Karlo hulpe te bieden.

— Ne'! zei de nieuw ingekomene, wat geluk van hier zulk goed volk te vinden? Ik zat daar te treuren bij mijnen heerd, met eenige stuivers die dansten in mijnen zak, en ik zegde : Liever geen geld als maar zoo vele, 'k ga 't rap verdrinken. Mag ik meê doen met ulleden? De naaste stoop zal komen op mijne rekening.

— Waarom niet? zet u, Seven; drie menschen weten meer te vertellen als twee.

— Gij komt thuis van eene reize, Karlo, 't is te zien aan uwe kleedinge. Al welke kanten hebt gij 't genomen van dezen keer?

— Al 't Ipersche, Seven. Het zijn goê boeren aldaar, die meêdeelen van hunne tafel.

— Welk nieuws in die streke? Komen de soldaatjes van Iper haast om onze huizen te zien branden?

— Soldaatjes van Iper, verdomd! zei Pier, die begon wat door de neuze te zijn : 'ken vluchte er niet meer vooren; wij hebben, achter hun bezoek, eenen nacht of tiene onder den blooten hemel moeten blijven, in afwachtinge dat wij nieuwe huizen hadden, en ik ligge liever in mijn bedde ik, en 'k heb liever eenen piot of zes dood te schieten, als een nieuw huis te maken; en gij Karlo?

— Ba! te zeggen, in mijn jaren en is er er niet vele meer te peizen op vechten; maar ik doe met u, Pier; 'k zou liever alles uitzien als vluchten voor een hoop benauwderiks. 't En zijn toch niet anders.

— Wij zijn duizend mannen sterk, hernam Pier; hadde men mijnen raad gevolgd! maar... gij weet wel... men is hier niemand, 't en zij als 't geld doet.

— Nog altijd daarvan, zei Karlo; tut, tut, tut, jongen, steekt die gedachten uit uw hoofd; gij pijnigt u zelven met een hoop inbeeldingen, waarvan er niets en is. Toe, geeft de vijve!

— Karlo, gij zijt een brave vent! zei Pier, al de hand van den spreker in de zijne drukkende; maar — en hij klopte op zijn voorhoofd — 't en is niet aan te doen.

— Schenkt, schenkt, Rooze! riep Karlo; vroeg of late dat zal wel vergeten zijn.

Ja maar de stoop dien Seven doen komen had was ook uitgerocht, en zij stonden zonder drank. Pier was verre genoeg gesteld, en Karlo en wiste nog niet hoe hem aan 't spel gekregen.

— Op wiens rekeninge? vroeg Rooze, al den stoop ommekeerende om te toogen dat hij uit was.

De drie roovers bekeeken malkander.

– Pier, zei Karlo, een partietje van honderd met de teerlingen, om te zien wie 't laatste gelage betaalt.

— Drie of geen, antwoordde hij.

— Aanveerd!

— En die er twee van drie wint, is vrij van alle gelage.

— Ik wil wel... En nog twee kroonstukken op den kop, als gij gadinge hebt.

— Waarom niet? Laat maar komen, Rooze!

Eene tafel wierd zoo seffens bij getrokken, en men was te wege om aan het spel te gaan. Binst dat Pier twee stoelen zette en de teerlingen uit het doosken haalde, gebaarde Karlo van te moeten buitengaan: hij nam zijne laatste voorzorgen, deed de knoppen van zijnen kiel open, en stak de pistole zoodanig in zijne borst dat hij maar grijpen en moest, om ze vast te hebben. Alles geschikt zijnde, kwam hij binnen.

Pier zat al bij de tafel, met de teerlingen in zijn hand

Karlo ging recht over hem zitten; eene roetene keerse blikte nevens hen, op de kant van het tafelken.

— Rechtveerdig te zijn! zei Karlo: met dat het voor twee kroonstukken en eenige stoopen bier is, wij en moeten er niet mede lachen; trouwens, 't komt menige maand in het jaar dat wij zoo vele niet en winnen.

— Gij en aanziet mij zeker niet voor nen zeurzak, antwoordde Pier?

— Dat niet, dat niet! 't en is maar om iets te zeggen eer wij beginnen. Ten anderen, wij hebben Seven daar voor getuige.

Het spel begon. De teerlingen wierden gegooid en hergooid door de twee kampers; de getallen opgeteld, met een krijt op eene zwarte planke, en 't en wierd niet meer gesproken 't en zij om te rekenen. Het was 't negentig om; Pier mocht eerst smijten, en keerde een vijve en een zesse; Karlo kreeg negen te gader. Zegepraal voor den eersten; hij zette er eene breede teuge op; zijne oogen begonnen te gloeien, hij danste op zijnen stoel en hij zong van blijdschap. Het was een goed begin voor hem.

Karlo en verloor zijne koelbloedigheid niet; hij toogde misnoegd, en sprak van seffens de tweede kanse te wagen. Men ging eraan, en Karlo rolde en rolde zulke hooge getallen dat hij aan honderd was, voor dat zijne medekamper halfwege stond. Dat veranderde geheel de zake; ja, men zag aan Piers wezen dat hij mistrouwig wierd, en aan zijne houdinge dat hij vele van zijnen moed had laten zinken.

Karlo's herte begon te kloppen; het ging nu te ziene zijn hoe 't spel zou eindigen. Het spel was het minste, maar den vreeden kerel van kante maken, hem schieten en niet missen! Was hij maar gekwetst, hoe wreed ging het daar gaan en hoe diere zou hij zijne wonde doen betalen!

De derde partie was begonnen, en de grootste stilzwijgendheid maakte het spel en de speelders nog belangrijker. Seven zat aan de zijde van Pier, een weinig achter hem; met

een hand in zijn zak hield hij eene pistole vast, en met de andere hield hij aan de sporte van zijnen stoel, om niet te laten zien dat hij beefde. Rooze zat alleene in den hoek van den heerd.

Met de eerste smeten was Pier verre vooren, en hij begon van tijd tot tijd eenen schreeuw van blijdschap te laten hooren; maar als hij bijna halfwege was, maakte Karlo, zonder dat het iemand nog kon zien, den averechtschen kant van de teerlingen nat, en smeet keer voor keer twee zessen. Piers oogen begosten te branden, hij sloeg ze van tijd tot tijd op den genen die voor hem zat, maar hij en zei nog niets. Karlo had bijna gedaan : nog een paar ronden, en het ging uit zijn; hij kwam van op een nieuw twee zessen te rollen, en Pier, zonder aan Karlo den tijd te laten van de teerlingen herop te nemen, en ze te doen droogen in zijne handen, snakte ze op, taste er aan, en voelde dat er nattigheid aan was.

— Zeurare, mompelde hij.

En hij blikte op zijnen medekamper, hem den kant van den teerling toogende die nat was.

— Wat zegt gij daar? vroeg Karlo.

— Dat gij gezeurd hebt, schijnheiligaard!

— Durft gij dat nog eenen keer zeggen?

— Ja ik! zei Pier, al slaande met zijne vuist op de tafel en al rechte springende : ik zeg dat gij de teerlingen nat gemaakt hebt.

— Gij liegt, en gij zult het mij diere betalen!

— Ik en vreeze u niet, noch geheel uwen aanhang, zei Pier al zijnen stoel met zijnen voet achteruit schuivende; het zijn al deugenieten, en gij, gij zijt gij de grootste van al.

— Dáár! zei Karlo.

Een dubbele scheute ging af; Pier viel achterwaarts over en spartelde op den grond. Een kogel had hem flak in zijn voorhoofd getroffen, en hij en kon niet anders meer als huilen, en moorlen lijk een dier.

Van met dat hij ommevloog, was Seven erop gesprongen en hij hield hem in den grond gesloten. Karlo, hoe gewend ook aan euveldaden, was verschrikt van zijne daad, en stond te kijken op den vermoorde, zonder een woord te kunnen spreken; en Rooze, die van niets en wist, en die meende dat die twist ging overgaan lijk vele andere van dit slag, stond al te kermen aan de deure van haar huis.

Het geruchte van die twee scheuten had geheel het gebuurte doen toesnellen. Elkeen kwam geloopen om te zien wat er voorgevallen was, en menig een was verschrikt, peizende dat zij onvoorziens overrast konden zijn. Baekelant was er een van de eerste : hij ging in huis, en hij vroeg aan Seven :

— En wel! Seven, hoe is 't?

— Dood... was de antwoorde!

De capitein ging buiten en vertelde aan zijn volk dat hij aan Karlo bevel gegeven had van schuwen Pier dood te schieten, omdat hij hem niet meer en betrouwde. Hij kon ons verraden, lijk als er andere ons verraden hebben, zegde hij, en dat wilde ik voorkomen, makkers!

— Bravo! Bravo de capitein! riep geheel de bende, die waarlijk blijde was van verlost te zijn van haren schuwen kameraad.

Het lijk wierd buitengetrokken en weggemaakt, de herberge gekuischt, en deze daad gevierd en begoten, tot diepe in den nacht, alsof er een groot geluk de moordenaars ware overgekomen.

III.

DE KWADE MAANDAG.

Den volgenden maandag nuchten, in het komen van de misse, die geheemelijk in een hofsteedtje gedaan wierd, wegens den besloten tijd, kwamen Pier Kloosters en nog een andere treffelijke landbouwer van Staden op elkander. Komt meê, Pier, zei deze laatste, wij gaan een druppelken stekken en wat warmen; 't is hier en daar nog al wat voorgevallen dat de moeite weerd is om te vertellen.

Zoo gezeid, zoo gedaan.

Onze mannen, die den dag begonnen hadden met den Heere te dienen, hetgene men nu maar al te dikwijls en vergeet, zelfs te lande en toen men al den tijd heeft, trokken binnen in de herberge, waar er ten hoogsten nog een mensch of twee was. Men begon, lijk altijd, met te vragen wat men begeerde, te klappen van de koude, en van de vruchten, en van duizend zaken nog, die gemeenelijk de toegang zijn tot alle gesprek.

— Ik en heb u gisteren wel niet gezien, zei Kloosters, tegen den vriend met wien hij ingekomen was; waarbij komt dat? Gij die nooit en laat van 's zondags 's achternoens in ons gezelschap te komen.

— 't Is waar, en ik zou van 's zelfs gister gekomen zijn; maar ik moeste mijn jong peerd berijden; met dat het nog al tamelijk weder was, ben ik in den achternoene al de strate van Rousselaere weggetrokken; ik ben tot halfwege gereden, en wat in den avond weer thuisgekomen. Het zijn al dingen

die moeten gedaan zijn, en men doet dat niet geern doen van een ander.

— 't Is waar, vriend!

— En om late deure te gaan, men moet lijk late inkomen, en daar vooren en ben ik niet. Het zijn slechte tijden, gij weet het zoo wel als ik, en men is nievers zekerder noch beter als thuis. 't En is daar nog het meeste niet : als men vele volk op een hof heeft, en dat men wilt dat zij vroeg thuis komen, ik vinde redelijk dat men het voorbeeld geve; in dat geval mag men eene berispinge en eene vermaninge geven. Als de meester zelve een pekker en een wegzitter is, dat hij maar en klappe tegen zijn volk en tegen zijne kinders van vroeg thuis te zijn, en van al dat hij wilt : 't is klap in den wind, en niemand luistert naar hem.

— Verstonden alle menschen dat alzoo, vriend, 't zouden vele meer gelukkige huisgezinnen zijn als nu; schoon het hier op Staden nog al redelijk gaat : wij en mogen niet klagen.

— In 't geheele niet; dat is waar. Ik sprak van slechte tijden; weet gij wel dat men redelijk vele weet te spreken van aanvallen langs de bane, niet alleenelijk bij avond, maar bij klaren dage zelfs?

— Hoe zoo dat? Gaat Baekelant misschien alzoo beginnen nu?

— Ik en weet niet of het van Baekelant of van zijn volk of van anderen gedaan wordt, maar 't is altijd gedaan, dat weet ik. Niet langer als gisteren nog is er te Rousselaere een wreede zake voorengevallen.

De eenige menschen die in de herberge waren, met baas en bazinne, naderden 't vier, om te luisteren naar hetgene er verteld ging worden.

— Toe, vertelt het eens al dat gij weet, zei Kloosters, ik ben nieuwsgierig telkens er van zulke dingen questie is.

— Hetgene ik ga zeggen, heb ik gisteren met mijne eigene ooren gehoord, in 't *Molentje,* waar ik mijn peerd gestald had. 't Waren daar drie personen die rond den vieren

uit Rousselaere gekomen waren en de waarheid verzekerden van hun zeggen. Nu dan, gisteren, binst de hoogmisse, kwam José Van Hoplinus met zijne zuster Colette, van Lichtervelde, daar zij om koopmanschap geweest hadden, langs de groote bane naar Rousselaere terug, waar zij wonachtig zijn. José en is maar een deerlijke vent, en hij had een zwaren gastok meê. Colette was daaromtrent op haar beste gekleed, met gouden oorringen aan, een lange keten van 't zelfste metaal rond haren hals, en een kruis, dat op hare borst blonk. Als zij daaromtrent aan het *Land van Beloften* gekomen waren, zien zij een struischen kerel langs eenen zijweg opkomen, die moest daaremtrent rechte met hun op den breeden weg geraken. Hij wankelde al gaan, of scheen te wankelen, en had geheel het uitzicht van eenen mensch die bij dranke is; 't en moest niet vele schillen nochtans, want hij stapte al zoo zeere als onze twee Rousselaarnaars. Het was elve of die streke; langs de strate en was er geen levende ziele, 't en zij onze drie kennissen. Colette, als zij dien vent zag opkomen, die ongewapend, maar van aardig uitwezen was, wierd benauwd, — Laat ons al dien weg gaan, zei zij tegen haren broeder; het is wel omme, maar die vent en zal toch niet achter komen, en, komt hij, wij stellen het aan 't loopen, en wij vluchten ginter in dat huis. — Gij trunte, had de broeder geantwoord, alzoo te midden den dag, waarom zoudt gij benauwd zijn? Dat is ievers een man die te Gits eene misse gaan zoeken is, en een glazeken te vele genomen heeft; hij kan geheel brave zijn, wie weet? — 't Is gelijk, zei Colette, het is zulk een eenige ure van den dag, 't staan zoo weinig huizen van hier tot de stad, en 't begint zoo vele slecht volk te loopen. — Hoort! En wij zijn met tween; een kwaaddoener alleene, en valt nooit geen twee menschen aan. — Questie! men zegt dat wel, maar het kan eens den eersten keer zijn!

Intusschentijd waren onze reizigers aan de strate gekomen, en eenige stappen voor den dronkaard, die nog wel vijftig voeten verre in het land was. Maar hij ging zoo dapper,

dat hij ze al lichte achterhaalde en aan hunne zijde stond.

— Vervloedig, zei hij, als hij er was, gij zijt menschen om gaan; ik was zoo blijde van iemand te zien, om wat gezelschap te hebben, en als gij niet en vertraagt, 'k en zou wel niet meer achter kunnen.

— Hadt gij een glas min gedronken, gij zoudt wel rapper gaan, zei Colette zonder ommekijken.

— Ba ja, antwoordde de gezel, de fraaiste menschen dolen somtijds, en het beste peerd stronkelt ook wel altemets; dat zijn zoo ongelukken die overkomen zonder te weten; och ja, men is onvoorziens vast.

José peisde : dat en zijn toch juiste geene redens van eenen mensch die dronken is. Hij en gebaarde van niets, en ging altijd voort; zijne zuster ging langs hem; zij waren nog rond de twintig minuten van de eerste huizen der stad.

— Vriend, zei de dronkaard, dat gij mij toch uwen stok leendet; ik heb hem meer noodig als gij, en zonder hem en kan ik u niet meer volgen.

José begon inderdaad te peizen dat de man geen kwaê inzichten en had : maar Colette beefde, en bleef altijd voorts gesloten aan zijne zijde. Met eenig opletten had men toch moeten bemerken dat de valsche dronkaard, van tijd tot tijd, over José keek naar de ooringen en het goudewerk van zijne zuster; hij was ten minsten wel een hoofd langer als hij; en, waggelde hij somtijds op zijne lange beenen, het en schilde nooit zoo vele dat hij de steenen miste of ergens tegen stiet.

José gaf zonder achterdenken zijnen stok, een redelijken zwaren mispelare, zeggende dat hij wat te kort zou zijn. Zijne reisgezel aanveerdde hem, draaide het snoer dat eraan was schoone rond zijne vuist en ging nog eenige stappen verre. Al met eenen keer, en binst dat er José minst op peist, krijgt hij eenen fellen stokslag in den nekke, hij wordt in den grond gesmeten en in den dijk gerold. Colette verschiet haar bijkans dood, zij schreeuwt moord! maar zonder nog verder naar haren broeder te kijken, loopt zij te stedewaarts op. In een,

twee, drie was zij achterhaald door den baanstrooper, in den grond gedowen, hare ooringen geweldiglijk uit hare ooren gesnokt, zoodanig dat het vel scheurde en dat het bloed eruit liep; hare keten wierd van haren hals getrokken, hare zakken doorsnuisterd, met een woord, zij wierd geheel geplunderd. Toen de gewezen dronkaard alles had wat hij verlangde, het eerste dat hij deed was op zijne stappen terugkeeren en nog vele snelder als dat hij gekomen was; hij liep eerder als dat hij en ging, en sloeg in, al de bosschen die tusschen Gits en Rousselaere liggen. José was opgestaan uit den dijk, aan tijds om den dief te zien wegvluchten; hij was verschrikt genoeg, maar toch niet gevaarlijk gewond: hij was vrij geschoten met eenige kneuzingen aan zijn hoofd en wat blauwe plekken op zijn lijf. Zijne zuster was erger gesteld : het bloed leekte langs haren hals en zij was onder de mishandelingen in onmacht gevallen. Als zij tot haar zelven kwam, keerden zij beiden weder naar de stad. Ge kunt denken wat dat gedaan heeft op de bevolkinge, die van den noene gaan kijken is naar de plaatse waar dat gebeurde, en waar de persoon, die mij dat vertelde zelve eenige bloedplekken gezien heeft.

— Daar zijn toch eendlijke schelms in de wereld, zei Kloosters; 't is als of zij 't geroken als er iemand in zijn huis geld bij heeft, of dat er een mensch langs de bane is met zijne borze vol, of met goudewerk aan.

— 't Is waar, antwoordde hij; en peist eens, als zij bij klaren dage niet meer en vreezen, wat gaan wij nog al zien?

— Wij zullen er morgen zoo wat hooren van vertellen op de mart! En de menschen zullen nog eens gaan benauwd worden! Dat de Franschen, in plaats van kerken te branden en kloosters te plunderen, die moordenaarsnesten gingen zuiveren, dan zouden wij ze nog geern zien komen en wel onthalen; maar ik geloove waarachtig dat het al schelms thoope zijn.

— 't En is nog niet al : gij zult gaan hooren hoe vele deugenieten er in onze streken loopen; men gaat haast mogen

zeggen dat de eene helft van de menschen geld wint, om door den anderen helft bestolen te worden. Heeft er hier niemand hooren spreken van Dupon, van Rumbeke, dien wij allen geheel wel kennen!

— Niemand!

— Het zijn de zelfste persoonen die 't mij verteld hebben, maar zij en wisten niet juist welken dag het gebeurd was; het moet altijd kortelings zijn. Dupon dan, die baljuw is der heerlijkheid, was naar Moorslede gegaan, een paar uurkens van zijn huis, en keerde weder met redelijk vele geld in zijnen gordel. Hij was alleene, en het was te midden in den achternoene en om vooren in den avond thuis te geraken. Wel! Maar, gekomen bij 't gehuchte dat men den *Kokuit* noemt, in eenen diepen weg, tusschen twee bosschen, kijkt hij bij geval omme, en hij ziet drie struische kerels met blauwe kiels achter komen, en rap genoeg om hem al lichte in te winnen. Hij wordt benauwd, verdubbelt den stap, en springt wat verder in het huis van eenen man, dien hij geheel wel meende te kennen. Zonder te zeggen waarom, of ter welker gelegentheid, vroeg hij aan dien man, dat hij wat zou meê-gaan, tot buiten de busschen. — Met genoegen, baljuw, antwoordde hij; tot nu toe, als ik u eenen dienst gevraagd hebbe, gij en weigerdet nooit; voor den eersten die gij mij vraagt, 'k ken kan hem ook niet weigeren. — En hij deed netter kleêren aan, nam zijnen gastok, en vertrok met Dupon.

Een half uurken verder, nog altijd in den busch, zag de baljuw die drie zelfste gasten op hem komen; maar in de plaatse van al achter, kwamen zij nu al vooren op. Met den eersten stond hij onvrijwilliglijk stille en veranderde van verwe. Zijn reisgezel keerde naar hemwaarts toe en zei: Baljuw, gij wordt bleek! — en naar de drie kerels wijzende: — Is het daarom misschien, zoo voegde hij erbij, dat gij mij zijt komen meê vragen? Gij hadt ze zeker al gezien, maar en vreest niet, ik ken ze.

Zij waren tot bij malkander gekomen, en de drie onbe-

kenden bleven stille staan. De gezel van den baljuw gaat er dichte bij en zegt hun : Mannen, van dage en is er niets te doen, keert weder naar huis!

En zij, zonder een woord te spreken, keeren hun hielen en gaan rechte den busch in.

't Is aardig, niet waar, dat de mannen zoo seffens gehoorzaamden, en men zou bijkans peizen dat zij moesten 's eens zijn! Of de baljuw aan zijnen leider daarvan gesproken heeft of niet, dat en heb ik niet hooren zeggen; ik peize ik, dat hij van dan af schier alzoo benauwd was van den eenen als van de drie andere; en, wie 't zijn zou, hij ware bevreesd geweest. Niettemin hij ging altijd voorts, en kwam ongehinderd tot aan den hoek van den casteelhof, op tien minuten van Rumbeekplaatse. Gelijk zij tenden de dreve kwamen en gingen inkeeren, ziet de baljuw met schrik de drie zelfste baanstroopers staan, met hunnen rugge tegen de hage geleund, zoodanig dat hij er dichte langst moest, en, schoon het al donker was, verkende ze hij geheel wel. Nog meer verschietende als den eersten keer, sprong hij haastig ter zijden. — Nog altijd even benauwd! ik zeg u dat er niets te vreezen en is, sprak zijne leidsman, zonder eenige ontroeringe. De baljuw ging zoo dichte tegen hem als hij maar en kon, tot aan de eerste huizen van het dorp. Hij meende daar zijnen man te voldoen, en hij haalde een kroonstuk uit zijnen zak, om het hem te geven. — Neen, zei deze laatste, wacht nog eenen oogenblik, Mijnheer; gij meent vrij te zijn; 't en is daar niets van : ik ga meê tot aan uw huis.

— Maar vriend toch, wij zijn al te midden de huizen! — 't Is gelijk, gelooft mij! — In dat geval, ik beschinke u hier met eene kanne; neemt altijd dit kroonstuk. — Neen; tot dat gij aan de deure uwer woning zijt, niets.

Zij gingen binnen in eene herberge, bleven er misschien een quartier uurs, en vertrokken. Rond de kerke staan er, gelijk gelijk gij weet, vele boomen; de baljuw moeste dweers over het kerkhof, om aan zijn huis te geraken. Hij gaat dan,

altijd in gezelschap van zijnen man, het kerkhof in, en, gelijk hij rechte aan de verste boomen komt, staat hij nog eens, bek en bek, met de drie baanstroopers. Nog eenige schreden en hij was thuis, te midden de plaatse, voorenaan in den avond, en nog was hij gelukkig van alleene niet te zijn. — Ziet gij wel, zei de Moorsledenaar, dat gij verre waart van vrij te zijn! Tot aan uwe deure ga ik meê.

Hij deed het inderdaad. De baljuw voldeed hem rijkelijk, bedankte hem hertelijk, en sprong in zijne woonste, waarvan hij de deuren seffens grendelde. Den zelfsten avond en vertelde hij nog zijne gevarenisse niet: het was genoeg, zei hij, dat hij alleene den nacht slapeloos overbracht; maar 's anderendags 's noens, wiste het geheel de prochie al, en ik ben verwonderd dat het nog tot hier niet gekomen en zij.

— Menschen toch! zei Pier Kloosters, wat gaan wij nog al hooren? Maar noemt men den persoon van Moorslede niet? Dat is in ons gebuurte, en 'k zou wel zijnen name willen weten.

— Wat zoudt gij daarmeê zijn? 't En is van dien persoon niets te zeggen, 't en zij dat hij den baljuw van de dood, of ten minsten van een groot ongeluk verlost heeft.

— En zijn kennisse met de drie schelms?

— Gij kunt wel denken dat de baljuw blijde is van uit de moordenaars handen gerocht te zijn; 't is gelijk door wien.

— Zouden het inderdaad moordenaars geweest zijn van Baekelants bende?

— Wie kan dat zeggen? Ik peize, en die personen van Rousselaere peisden ook, dat het al een volk is en kennisse met malkander, en gehoorzamende aan één hoofd. Die bende moet talrijk zijn, want 't is dat er vele van die gasten beginnen rond te loopen!

— Als gij daar van spreekt, 't er schiet iets in mijn gedacht: als ik gister avond thuis kwam, zei mijne zuster dat er binst den achternoene een mensch geweest was, vragende of er geen werk en was voor hem; op hare antwoorde van neen, heeft hij geëindigd met eene aalmoese te

vragen, en is nog al gewillig vertrokken. Hij was tamelijk net aangedaan; maar hij scheen zoo aardig, vertelde zij mij. Neemt dat er vrouwelijke benauwdheid bij was, maar het doet altijd meer of min peizen.

— Ja 't zeker, en zulke gasten en zijn in 't geheele niet te betrouwen.

— 't Is gemakkelijk om weten wat voor een het was, antwoordde Pier; hij is weg gegaan al den kant van Lieven Karlos; en, met dat het maandag is, ga ik er tachternoene voor een paar uren naar toe; 't is in mijne gebuurte, en Lieven zal hem wel gezien hebben.

— Ja maar, Pier, ik en weet niet waarom, maar ik en betrouwe Lieven ook niet vele, meent gij?

— Hoe zoo dat?

— Het zijn zaken die men niet uit en legt, gij verstaat dat wel; nochtans, het is altijd zeker dat er vele op Staden van mijn gedacht zijn.

— Dat hij zou ommegaan met roovers, wilt gij zeggen?

— Of iets zulks, ba ja. En, ware ik als gij, Pier, ik en zou met dien vent zoo vele gemeens niet houden; mij dunkt het ware veel voorzichtiger.

— En wel! vriend, om rechtzinnig te spreken, 't en is niet dat ik eene kerke zou bouwen op zijn geloove noch op zijne rechtveerdigheid. Gelooft mij, ben ik er goed vriend meê, 't en is niet uit genegentheid, maar veeleer omdat men wel in vriendschap moet leven met eens slechte gebuurs; gij weet ook wel dat de brave menschen u van 's zelfs gerust laten.

— Kan het u maar eerlang niet rampzalig worden!

— 't Is te hopen van neen. Ondertusschen, de twee daden van welke gij daar seffens verteld hebt, zouden al wat min doen vreezen; en, voor het nieuws betreft dat wij vernomen hebben, 't is van dage waarlijk een kwade maandag. Nu, zei hij, al opstaande en geld uithalende om den baas te voldoen, 't is al lange tijd van naar huis gaan; wij zullen malkander nog wel verder spreken van de weke. Geheel het gezelschap, geluk!... En hij vertrok.

IV.

NOG DE KWADE MAANDAG.

Men zegt : 't En is niets kostelijker als een goede gebuur !

Dat is waar en iedereen ondervindt het. Men zegt nog : Hebt gij ieverst in uw gebuurte eenen droeven mensch wonen, tracht er goed vriend meê te zijn; 't en is maar van hem dat gij te vreezen hebt, de brave menschen en zullen u van 's zelfs geen kwaad doen ! — Dat is valsch, en hoogst onvoorzichtig te werke gaan. Immers, buiten dat men al gelijk, vroeg of late, zal gehinderd worden door menschen voor wien tot de oudste vriendschap toe, niet heiliger en is als andere deugden, dat zeggen te werke stellen maakt de aanzienelijkste macht der boozen uit. Waarom is het dat deze laatstgenoemden zoo stout zijn ? 't Is omdat zij zeggen : Laat ons maar gewerden, het meeste deel zal benauwd zijn van ons, en ons laten doen. Waarom is het dat zij zoo sterk zijn? Omdat de vreeze het meeste getal dergenen van kante maakt die anders peizen als zij en die ze inwendiglijk verachten. Waarom is het dat zij zoo dikwijls boven zijn op de wereld ? Nog eens, omdat zij allen gevreesd zijn en zelve niemand en vreezen ; omdat zij alles durven en geen schaamte in en hebben. Zij duiken somtijds hunne kwade inzichten onder een net kleedtje van schijnheiligheid : zij zijn er te gevaarlijker omme, bijzonderlijk voor hunne gebuurs.

Pier Kloosters had een van die gevaarlijke gebuurs, Lieven Karlo, den baas uit den *Slinger*. Die man en was niet opentlijk gekend voor deugeniet; maar de oolijkste uit de

omstreken, hadden schrikkelijk vermoeden op al dat er in zijn huis ommeging. Eenigen zeiden : hoe kan hij slecht zijn, hij, de zoon van Karlo, dien braven mensch? Karlo was inderdaad voor brave gekend ; maar hij en woonde toch niet al te lange op Staden, en de vader kan wel goed zijn zonder dat de zoon deuge. Anderen zeiden : Van waar krijgt hij al dat geld, om zoo weeldig te leven? hij en is toch maar de zoon van eenen bezemmaker, en hij moet leven met de bate die uit een herbergske komt; dat en is niet om met kroonstukken in zijn huis te liggen, gelijk men zegt, en gelijk hij zelve niet en duikt, als hij een glas te vele op heeft!

Geen kunste! Lieven was de kooper en de verkooper van de rooversbende. Hij was gelast met het uitwisselen, tegen klinkende munte, van het goud en van het zilver dat van de dieften voortkwam; van het laken, van de kleederen en van al het ander goed. 't Was hij die de bende in den busch meest al bezorgde dat zij noodig had; 't was naar zijnen kelder dat men bij nachte kwam om tonnen bier te halen voor de herberge van Rooze, en hij en maakte geen zwarigheid van somtijds wat achter te houden en weg te steken.

Kloosters, als naaste gebuur van den *Slinger*, ging er ondertusschen een glas bier drinken, bijzonderlijk 's maandags 's achternoens, maar nooit late in den avond. Hij en was immers van de stoutste niet en vreesde zijnen gebuur veel meer als dat hij hem betrouwde. Vroeger, als er zoo vele sprake was van de vreede moorden op Langemarck en op Roosebeke, had Lieven wel dikwijls gezeid : Kloosters, dat er bij nachte in uw huis iets gebeuren moest, maakt dat ik het op de eene of op de andere maniere gewaar worde, ik kome u seffens ter hulpe; maar gij en hebt niets te vreezen, peize ik : zoo dichte bij eene herberge en komen de dieven niet geern stelen ; — maar dat waren enkele woorden.

't Is te verwonderen dat Baekelant het zoo lange kunnen laten had.

Den zelfsten maandag, een uurken voor avond, na dat hij

alles op de hofsteê geschikt en te kante gedaan had, ging de jongman volgens gewoonte naar den *Slinger*, deels om te vragen wat voor een vent er daags te vooren voorbij, of misschien binnengegaan was. In plaatse van rechte naar de herberge te gaan, langs eenen breeden voetweg, het naaste van al, ging hij rond een zijner stukken lands en wat meer ten boschewaarts, zoodanig dat hij aan de herberge ging komen, niet al vooren, maar al achter. Al wandelende rond zijn land, en al de oogen slaande op den bosch, waar hij maar tien minuten van en was, en op die donkere sparren waarin de wind waaide en een gedruis maakte dat niemand onderscheiden en kon tusschen het moorlen der baren van de zee, peisde hij nog op al dat hij 's nuchtends gehoord had, op Lieven waarvan er sprake was geweest, en op Karlo ook misschien; doch geen de minste benauwdheid en was in hem, en hij scheen met tegenzin kwade vermoedens tegen zijnen evenmensch op te nemen.

Hij was, al voortlutterende, met zijne handen in zijne vestezakken, tot tegen de achterdeure van den *Slinger* gekomen, en ging de klinke opheffen om aldaar in te gaan, toen hij mansstemmen hoorde niet verre van hem. Hij bleef stille staan... Dat is aardig, dacht hij, dat er op vandage hier wat volk is, en 't is nog aardiger dat ik ze hoore klappen tot hier : zij zijn toch zeker waar men gemeenlijk is : in de voorkamer.

Niet te doen... Hij luisterde beter : 't was vezelen dat die mannen deden; men hoorde wel iets van hun gesprek, het was klaar dat het mannevolk was, maar om te zamen te binden het gene zij zoo stillekens zegden, 't was onmogelijk.

Een schrikkelijk gepeis schoot door het hoofd van Pieter Kloosters : Misschien is het eene moordenaarsvergaderinge! Eenen oogenblik wilde hij ommedraaien en naar huis loopen... Maar waarom altijd kwaad gepeisd waar dat er misschien geen omtrent en is? zei hij in hemzelven ; het kunnen kooplieden zijn, die eene afgezonderde plaatse gevraagd hebben om hunne zaken te doen. Hij besloot van al gelijk

binnen te gaan. In plaatse nochtans van al achter, draaide hij rond den gevel van het huis, en trad binnen al de voordeure.

De bazinne was alleene in de herberge, bezig met haar huis te schikken, lijk in afwachtinge van volk.

— Hoe! zei Pier, geheel alleene vandage, vrouwe! En Lieven en Karlo, waar zitten zij dan?

— Lieven is thuis en zal meteen binnenkomen; vader zal ook nog wel oversteken voor den avond. Zet u bij 't vier gebuur, ik ga nog wat hout aanleggen; het weder en is maar koud.

— 't Is de tijd van het jaar, vrouwe, en daar en is niet aan te doen; tapt mij al gelijk eerst een glas bier.

— Ik peisde haast dat wij van dage u niet en gingen zien, gebuur; gij komt gemeenlijk vroeger, en mag ik het zeggen, gij komt van langs om min.

— Ba ja! 't is omdat het winter is; en ten anderen, men moet tijd hebben, meent gij!

Zij ging tappen, en Kloosters ging bij 't vier zitten, al peizende: dat is aardig: 't is de eerste keer dat men mij zulke dingen hier zegt. En dan, waar is Lieven? rond het huis en heb ik hem niet gezien, hij zou moeten al achter bij dat volk zitten dat ik hooren klappen heb?

Intusschentijd de achterdeure ging open en Lieven kwam in, maar geheel alleene.

— Gebuur, goeden avond, zei hij, al naderende.

— De baas, antwoordde de andere; gij hebt nog volk, geloove ik? doet gij misschien eenen nieuwen handel, en hebt gij zaken met kooplieden die hier komen om betaald te zijn?

— Welk volk? zei Lieven een weinig verlegen; 't en is geen ander volk in huis. Wie zou er zijn?

— Hoe! Ik heb menschen hooren klappen, daar seffens; ik was rond mijn land gekomen, en te wege al achter in; maar, met dat ik hoorde spreken, op de voute zeker, ben ik rondgegaan en al vooren ingekomen.

De bazinne stond in haren toog en keek schrikkelijk verwonderd. Lieven veranderde van verwen, en men zag dat hij niet en wiste wat geantwoord. Zijne oogen vielen op de oogen van zijnen gebuur, en hij en sprak niet. Beiden waren lijk benauwd van malkander. Na eenen oogenblik peizens, antwoordde Lieven :

— 't En kan niet zijn, gebuur; of 't en zij dat gij mij zoudt hooren klappen hebben tegen mijne vrouwe.

— En uwe vrouw was hier in huis bezig; gij en kunt toch van zoo verre malkander niet verstaan, en ik en zou het tot al achter niet kunnen hooren hebben.

— 't En is toch niemand in mijn huis zeker, zonder dat ik het wete, zei Lieven, die rood wierd lijk een kole vier, en wel gevoelde dat hij op de eene of op de andere maniere moest weggeraken zonder al te slechte vermoedens op te geven, — ik zou moeten gaan zien.

Hij ging weg inderdaad, en Pier, wiens herte begon te kloppen, was eenen oogenblik lang gereed om ook uit het huis te vluchten en rechte naar zijne woninge te loopen; maar hij dacht : Moest ik nu, in zulke gepeizen en met zulke overtuiging, uit het huis van eenen schelm gaan, wie kan weten hoe dat hij mijne onvoorzichtigheid zou doen betalen?... Hij bleef dan zitten, maar hij en sprak geen woord; het speet hem zelfs van al zoo vele gezeid te hebben.

Gelukkiglijk en ongelukkiglijk, binst dat Lieven gaan zien was, kwam Karlo binnen al de voordeure. Zijne tegenwoordigheid verbeterde wat de verlegentheid onzer kennissen; hij sprak tegen zijne schoondochter, alsof hy haar voor den eersten keer dien dag zou gezien hebben : hij sprak tegen zijnen gebuur, en dat met zoo vele behendigheid, dat het verledene een oogenblik vergeten wierd. Kloosters nochtans en was in 't geheele op zijn gemak niet; het was te zien aan zijne houdinge en aan zijne antwoorden; hij scheen bezig met iets, en hij was het inderdaad. Na de eerste woorden met Karlo, begon hij allengerhand te peizen dat hij misschien alleene

in een moordenaarshuis zat, en dat hij te doen had met roovers die met hem konden verrichten wat zij wilden. Dit gedacht kan inderdaad den stoutsten doen beven.

— Gebuur, zei Karlo, weet gij dat ik eergisteren te Reninghelst bij uwen cosijn en uwe nichte geweest ben?

— Ja ik, mijne zuster heeft het gezeid.

— Zij hebben mij belast met vele groetenissen, en het gaat er alderbest meê.

— Te beter!

— Zij verlangen wel om u te zien; maar zij wenschen dat gij zelve zoudt gaan.

— Ja!

— Is het lange dat gij al die kanten niet geweest en hebt?

— Redelijk alzoo.

— Gij zoudt nu moeten hunne kinders zien! de snelste jongens die gij met oogen aanschouwen kunt.

— Is 't waar?

— Dat is eene schoone hofstede en goed land; welk eene aangename streke in vergelijkenisse met de deze?

— Zij is aangenamer.

— Men doet er uitnemende felle vruchten op, en met min vette en min onkost. Uw cosijn, bij voorbeeld, heeft verleden jaar eenen oegst gehad, gelijk men nieverst en zou vinden; en hij verdient het; 't is een geheel braaf man.

— Dat gaat nog al.

— Het werkvolk wordt er uitnemende wel behandeld; en men ziet dat er elk ende een geern is; de bazinne, zij is rechts lijk de moeder van allen.

— 't Moet alzoo zijn.

— Ja maar, gij weet wel dat het overal zoo niet en gaat. Het is, geloof ik, wat in uwe familie van zoo wel met de werklieden te doen; ik heb het altijd gehoord en gezien. En de menschen werken te neerstiger als zij goede meesters hebben en wel gedaan zijn.

— Ik peize het ook.

— Questie zijn er nog van uw hofknechten weggegaan, 't en zij de dood ze kwam halen?

— Niet vele.

Karlo had al gedaan dat hij kon, om zijnen gebuur in gesprek te brengen; maar niet te doen. Hij wiste wel nochtans waar het vasthield, immers hij was een van degenen die op de voute zitten klappen hadden; maar hij en kon noch en durfde van iets gebaren. Pier Kloosters zat op zijnen stoel, met eene tange te werken aan het hout van het vier, zonder opkijken, en met een schrikkelijk gedacht bezig.

Lieven trok de achterdeure open en kwam binnen: hij was geheel anders en scheen gerust, geruster als ooit.

— Gebuur, zei hij, ik en heb niemand gevonden, niemand gezien; ik ben tot in den stal gegaan van achter, en 't en was geen levend mensch noch in, noch omtrent.

— Wat is er dan? vroeg Karlo, rechts alsof hij van niets geweten en had; het schijnt mij hier zoo aardig van dage; de gebuur en spreekt niet, en gij komt mij nu vertellen van menschen die hier zouden zijn.

— Hij meende volk gehoord te hebben, hier achter, als hij binnenkwam; en, ofschoon er niet vele of niet te vangen en is bij mij, meende ik al met eenen keer dat er misschien gasten op mijne beurze uit waren, en ik ben gaan kijken.

— Tut! tut! tut! volk uit achter eenen armen sukkelaars beurze; droomt gij dan, jongen?

— Luistert! zei Kloosters, die tot dan toe gezwegen had, ik hoore geruchte hier, hier in huis, daar van achter!

Inderdaad, eene deure was toegevallen, en zij had leven genoeg gemaakt om tot in de herberge gehoord te zijn. Pier Kloosters beefde lijk een blad, en Lieven sprong op, trok de deure open, keek wat rond, en keerde weder al zeggende:

— Het moet de katte zijn, of een spook; 't en is anders niet mogelijk.

— Maar wat beteekent dat? waarmeê zijt gij bezig? vroeg Karlo; gij ziet er zoo aardig uit, gebuur; hebt gij mis-

schien kwaad hooren zeggen van ons, of slecht vermoeden tegen mijnen zoon opgevat?

— Hoort, vrienden, antwoordde Kloosters, met eeñ zekere benauwdheid, wij zijn oude kennissen, en dat meer is altijd goê gebuurs geweest. Ik ga 't u rechtuit zeggen gelijk het is, maar en neemt het niet kwalijk, 't en komt van mij niet: men heeft mij van den nuchten gezeid dat de roovers en de moordedaars nog eens beginnen uit te komen; dat heeft mij de vreeze ingejaagd, en die vreeze heeft mij al met eenen keer gegrepen, toen ik hier binnen meende te hooren spreken, en dat ik, inkomende, niemand in huis gevonden en hebbe.

— Men heeft toch niet willen zeggen dat ik gemeens had met de rooversbende? vroeg Karlo, al zijne oogen wijd openstekende.

— Van u niet, neen, Karlo; maar van...

— Van wien, van wien? zei Lieven.

— Die 't mij vertelde wilde lijk zeggen dat er hier in de herberge, 'k en zegge niet moordenaars uit het busch, maar toch somtijds verdachte kerels kwamen.

— Wie heeft er dat gezeid? vroeg Lieven met gramschap; noemt hem maar; 't is een schande van alzoo den name van een treffelijk man te bevlekken.

— Op mij niet kwaad te zijn, zei Kloosters, gij weet wel dat ik van zulke dingen te zeggen of te peizen zelfs, onbekwaam ben.

— Wie heeft het gezeid?

— Dat en kan ik, dat en mag ik niet zeggen.

— Gij moet het zeggen.

— 't Is al verloren gevraagd, 'k en ga het niet zeggen: zegt mij dat er niets van en is; ik ga blijde zijn van te mogen uwe eer herstellen.

— Gij en hebt zulke leelijke dingen toch niet geloofd zeker?

— Ik niet, neen ik; maar andere, die erbij waren, schenen er geloove aan te geven.

— Wel hoe! men durft zulke dingen van mij zeggen, in de tegenwoordigheid van andere menschen! Kloosters, uit vriendschap, gij moet die vuile tonge noemen.

— Neen, nooit! gij kent mij, 'k en heb maar één woord.

Dat gesprek ging nog eenigen tijd voorts. Lieven hield staan en verzekerde op alle manieren dat er niets en was van zijne verkeeringe met verdachte menschen; Karlo deed natuurlijk meê, maar met vele meer bedaardheid. Op de vrage of er, daags te vooren, geen man en was te ziene geweest, gekleed in boerewerkman, antwoordde de bazinne, dat inderdaad, rond den vieren, een man voorbij gegaan was, maar zonder binnen te komen; dat hij al haar vaders huis weg en waarschijnelijk in den busch verdwenen was.

Intusschentijd was het avond en donker avond geworden. Pier Kloosters betaalde, en stond op om te vertrekken.

— Zijt gij benauwd? vroeg Lieven, wil ik meê gaan, gebuur?

— Neen ik : 't en is niet noodig, want benauwd en ben ik niet. En hoe zou ik het zijn? 't en is maar een stapken van hier naar mijn huis.

— Gelijk gij wilt. En al het verledene vergeten, als 't u belieft. Als gij mij noodig hebt, 't is gelijk wanneer en waarom, altijd ten uwen dienste.

De gebuur vertrok, maar verre van overtuigd nopens de rechtzinnigheid van den baas. Hij en kon niet gelooven dat er niemand op de voute van de herberge en was, en het zelfste achterdenken en de zelfste vreeze bleven hem bij.

Als Lieven de deure toegesteken had, zei hij tegen zijn vader : Wij zijn verraden : 't is nu ons laatste; kunnen onze twee mannen maar gelukken!

Pieter Kloosters en had maar al te wel gehoord. Toen hij binnen ging in den *Slinger*, waren twee mannen, boden van Baekelant, Lieven en Karlo komen ontbieden naar eene moordenaarsvergaderinge in den busch, voor den volgenden nacht. Dat er volk in de herberge kwam, 't en gaf hun niet; maar dat

zij gehoord wierden of gezien of gekend, was eene andere zake. Ook toen Lieven, buiten gegaan zijnde om te zien of er niemand en was, hen ging verkondigen dat Kloosters hen gehoord had, verschoten zij om ter meest. 't Is waar, geen een en wist voorzeker waarom zij bij den hoofdman geroepen waren, maar Karlo schikte het wel; hij liet genoeg verstaan dat er waarschijnelijk van eene diefte, op de hofstede der kinders Kloosters, ging gehandeld worden; en alles kon verbrod zijn door een enkel woord dat te luide uitgesproken en aan de ooren van Pier gekomen ware.

Binst dat Lieven nog bij hen was en Karlo ook, beraadslaagden onze vier baanstroopers over het gene er te doen stond. De twee vreemde wilden, op staanden voet, den ingekomene van kant maken; Lieven en Karlo kwamen daar tegen op. Ik en kan niet gedulden dat gij hem hier in het huis van mijnen zone vermoordt, zei Karlo, voor eenige woorden die hij misschien zou kunnen gehoord hebben, en misschien niet; maar weet gij wat er best zou zijn? Gaat hier uit, legt hem den weg af, en zet hem kort, tot morgen, zonder dat de capitein het wete. Van den nacht zult gij hooren wat er te doen is, en morgen, is het noodig, houdt hem op tot 's anderendags; is het niet noodig, laat hem los.

Die raad wierd goedgekeurd, en, eenige oogenblikken later, na dat Lieven en Karlo in de herberge bij hunnen gebuur gaan zitten waren, kwamen de twee moordenaars stillekens van de voute, en lieten ongelukkiglijk de deure achter hen toevallen. Het gedruisch dat zij maakten, was tot in de keuken gehoord geweest, en het achterdenken van Kloosters vermeerderde. Niettemin waren zij al achter verdwenen, en na wat ommeweg gedaan te hebben, waren zij komen duiken langs den voetweg die van den *Slinger* naar de hofsteê geleidde.

Pier Kloosters was insgelijks de herberge uit gegaan. Het was donker geworden, helledonker, gelijk het zoo dikwijls in den winter is toen de lucht bij avonde met dikke wolken

overtrokken blijft. De wind gispte door de sparren en sneed in het aangezichte; de grond lag vaste gevrozen, en de vorst had den voetweg uitnemende hard, effen en schoone gemaakt. In de verte 'n hoorde men niet anders als het gebas der honden op de hofsteden, en het gehuil van 't waaien in de boomen van 't Vrijbusch. Onze naarhuisganger voelde de koude, al uit de herberge komende; hij had zijne vuisten in zijne zakken gedowen, den kraag zijner veste rechte gesteken, en hij ging met snelle schreden; meer nog : hij had den kleenen draf genomen, welken die menschen gaan die van jaren worden, en die in de bijtende koude niet stillekens stappen en willen. Tusschen den *Slinger* en zijne hofstede en was er maar een half quartier wegs af te leggen : de bane liep daaromtrent rechte; maar halfwegė was er een smalle planke op een kleen grachtje geleid, waar hij over moest gaan. Al beide kanten van die planke stond er eene dubbele hage, en als Kloosters niet verre meer van daar en was, docht het hem, dat hij lijk de takken ervan tegen malkander hoorde slaan, als of er een mensch of een dier had doorgekropen; zelfs — maar omdat het zoo donker was gaf hij het op — meende hij het maaksel van eenen mensch gezien te hebben. Al dat hij gehoord, gezien en gepeisd had binst den zelfsten maandagnuchten, kwam hem nu te binnen; de vreeze beving hem, hij begon te beven, en hij stond boomstille.

De mensch, als hij in den donkeren, met of zonder redens, benauwd wordt, en al gelijk voorts moet, neemt meest altijd een schielijk besluit, en doet het tegenstrijdige van hetgene zijne vreeze hem eerst ingaf. Zoo ook deed Kloosters : na een gebei stilstands, zei hij bij hemzelven : voor wien zou en moet ik bevreesd zijn?... Hij stapte moedig aan, en had reeds eenen voet op het plankske gezet, meer om erover te springen als om erover te gaan, toen hij met zijne zware houtene kloefen stuikte tegen iets dat boven de planke gehouden was, en met zijn aanzichte vooren al den anderen kant op den grond rolde.

Eer dat hij nog den tijd vond om op te staan, lagen er twee felle kerels op hem. De eene hield zijne hand tegen den mond van den gevallene gesloten, binst dat de andere hem zijne vuisten vaste op den rugge bond. Stille, man, zei er een van de twee, en te zwijgen, of het gaat slecht gaan met u : staat op en volgt ons.

Hij deed zoo; maar noch de vangers noch de gevangene en spraken geen woord meer. Zij vertrokken, dweers door de bloote stukken lands, die hard toegevrozen lagen, en in korten tijd waren zij gekomen aan den ingang van den bosch. Zij bleven altijd gaan, door donkere wegeltjes, tot dat zij eindelijk aan een huizeken kwamen waar er nog licht in was. Zij traden binnen en hun gevangene meê; een deurken ging open en men gebood hem van binnen te gaan.

— Mag ik weten wat gij voornemens zijt met mij te doen? vroeg Kloosters aan zijne geleiders, wier zwarte wezenstrekken hij sterlinge bezag.

— Gij zult het aan tijds weten, antwoordden zij : houdt u hier stille, tot dat men u kome halen.

De deure wierd toegedaan en gesloten. Aan het kot waarin onze Stadenaar zat, en was er geen een vensterken, geen eene openinge. Hoe droevig moesten hem de eerste uren schijnen, en hoe dikwijls moest hij peizen : dat is een slechte avond van eenen kwaden maandag!

V.

SCHRIKKELIJKE NACHT.

Het wierd redelijk late in den avond, twee uren buiten den gewonen tijd, en Pier en was nog niet thuis gekomen. Waar mag hij zitten? dachten en zeiden zijne zusters; zou er vandage zoo vele volk in den *Slinger* zijn, dat hij er blijft nestelen, of en laat men hem niet voort komen? 't Is vreemde nochtans; 's zondags kan het gebeuren van buiten tijd te zijn, maar in de weke! Wat zou er haperen?

Zij en hadden geen gedacht op dieven noch op moordenaars; zij peisden eerder op een ongeluk, door drank of iets; maar neen, zij peisden op niets en op alles, gelijk het gaat in zulke omstandigheden. Zij gingen beurtelings, en zonder te weten, van den heerd naar de voordeure; dan, een oogenblik later van de voordeure tot aan de balie van het hofken; zij luisterden, en herluisterden of zij hem niet en hoorden komen, en keerden weder al zeggende : Waar mag hij zoo late weg zitten? en zij gingen nog eens tot aan de balie, alsof hij door hun onruste bewogen, vroeger zou moeten komen hebben, maar hij en kwam niet.

Het was bijna tiene gerocht.

— Angela, zei eene van de twee, willen wij tot aan Lieven Karlos gaan zien?

— En 't huis alleene laten?

— 't Is waar, dat gij alleene wildet gaan? Maar neen, en gaat niet;... wij en kunnen niet blijven wachten nochtans!

— Laat ons den koeiwachter zenden; in een oogenblik is hij er. Kom, ik zal hem oproepen.

Het was een kloeke jongen van achttien jaar oud. Er wierd hem opgeleid van tot aan den *Slinger* te loopen, om te zien wat Pier daar zoo lange deed, en om te vragen dat hij had willen meê naar huis komen.

Als hij aan de herberge kwam, vond hij deure en vensters, al dat er was, gesloten : niemand en was binnen, 't was stille lijk in een graf. De jongen was al op den weg om weder te keeren, maar het scheen hem zoo vreemde van naar huis te gaan zonder te weten wat gezeid, en hij en begon nu nog maar te peizen dat hij, voor de gerustheid zijner meesters, weten moest wat er van Kloosters geworden was.

Hij trok dan aan de deure, ja herhaaldemaal vooraleer hij gehoord wierd. Ten langen laatsten kwam er eene stem van binnen roepen : Wie is er daar? Het was Lieven zelve. In het gedacht, en met de verzekeringe dat er naar zijne woonste ging gekomen zijn om achter den gevangenen gebuur te vragen, was hij thuis gebleven, en naar de vergaderinge in het bosch niet gegaan. Karlo insgelijks. Zij hadden alles zoo wel aan boord geleid, dat het minste vermoeden op hen niet en kon vallen, ten minsten in de eerste dagen.

— 't Is ik, antwoordde de jongen; is mijn meester hier niet, Lieven?

— Uw meester, jongen! zei Lieven, de deure opentrekkende; hij moet al lange thuis zijn. Droomt gij dan?

— Hij en is nog niet te huis gekomen, en zij zenden mij achter hem.

— Hoort! dat is het schoonste van de wereld! Hoe late zou 't nu zijn?

— 't Is daar tiene geslegen op de kerke.

— Tiene! bij gevolge is hij al drie uren weg van hier.

— Drie uren, en nog niet thuis!

— Wat is dat nu? zei Lieven, al vrijvende aan zijne oogen, lijk iemand die versch uit zijn bedde kruipt. Zou er een ongeluk voorengevallen zijn? Hebt gij gekeken langs den weg?

— Neen-ik; 't is te donker; en ten anderen, waar achter zou ik gekeken hebben?

— Wat zeggen zijne zusters?

— Zij en zeggen niets, maar al gelijk bemerk ik dat zij zeer ongerust zijn; en 't en gaat niet beteren met mijne wederkomste. Ziet, wat ga ik hun nu zeggen als ik thuis kome?

— Hoort, jongen, wacht hier een tijdtje, ik ga mij kleeden en meêgaan; wij zullen onderzoek doen en ze te gare trachten te vertroosten.

Lieven ging meê, niet zonder eenige onruste op hetgene gebeurd was dat 't uitkomen mocht ten zijnen nadeele. Onderwege gebaarde hij te zoeken met eenen lanteern, of Kloosters niet dood langst de strate gevallen was, en al zoekende kwam hij in de hofsteê. De tranen zijner ongelukkige gebuurvrouwen zouden hem bewogen hebben, ware hij beweegbaar geweest. Van zoo verre zij de twee gasten konden zien opkomen, riepen zij : Hij is meê! en keerden gerust weder in huis. Maar hoe waren zij bedrogen, toen Lieven binnen kwam, en hun broeder niet! Waar is Pier? schreeuwden zij te gader; maar Lieven stak zijne schouders op, en het was een gekerm en een gehuil dat eenlijk was om hooren.

Toen zij wat gestild waren, en dat eenige woorden, door Lieven gesproken, hun hope gegeven hadden, dan alleene konden zij spreken en hem vragen, zonder achterdenken nog, wat hun broeder tot zijnent gedaan had, wanneer vertrokken, wie daar nog al was, en diergelijke dingen. En hij, hij antwoordde op alles, wetende dat er niets van en was; hij vond woorden van troost voor ontroostbare vrouwen, en eindigde met te zeggen dat hij 's anderdags zelve ging op den zoek gaan, en weten zou wat er van Pier geworden was.

De nacht ging voorbij, maar een droevige nacht voor de twee zusters!... 's Anderendags 's nuchtens al vroeg was het te Staden op de plaatse geweten. Men zond overal vragen of Pier nievers of met niemand den avond te vooren geweest

en had; men ging tot Karlo's, die ook thuis was en hoogst bedroefd scheen; men zocht en herzocht langst de bane die van den *Slinger* naar de hofsteê geleidt, om te zien of er geen teekens en waren, zelfs op de partijen land die langs de bane lagen tot aan den busch toe, en in de grachten; maar al dat er ontdekt wierd, 't was die lange elzene perse, waarover de ongelukkige gevallen was, en die nog van dweersten op de planke lag. Niemand en peisde op hetgene daar aan dien gracht gebeurd was.

De pastor, verkleed, de wet van het dorp, de bijzonderste der prochie kwamen te gader, deels om de twee dochters te vertroosten, deels om te hooren en te zoeken wat er voorengevallen was en hoe. Er wierden gissingen gemaakt van alle soorten, maar dat al en strekte tot niets. Hadde Pier veel geld in zijnen zak gehad, niemand en zou getwijffeld hebben of hij was vermoord door Baekelants volk; maar voor eenige stuivers die hij meê had, 't en kon niet zijn. Andere peisden dat de moordenaars misschien kwade inzichten hadden, en zin om in te breken in de hofsteê; en de oolijkste waren overtuigd dat Lieven, niettegenstaande al zijn gebaren, en zijne zorge, en zijne woorden van troost, en zijne haastigheid om overal te gaan zoeken achter zijnen gebuur, misschien veel meer, en veel zekerder nieuws had kunnen vertellen als zij altemale.

Natuurlijk en peisden zij dat niet luide.

's Avonds van den zelfsten dag, en wist er nog niemand van iets. Twee gebuurs, waaronder de baas van den *Slinger* niet, kwamen vragen om den nacht over te brengen op het hofstedeken. Hun offer wierd met dankbaarheid aanveerd, schoon er geen mensch op Staden met het gedacht lag van hetgene er daar, bij nachte, moeste voorenvallen. Het was slechts gedaan voor de gerustheid der twee gezusters.

Het was donker geworden. Vele volk, waaronder groote en kleene, gekende en ongekende, hadden bij den klaren rond het huis geweest, lijk het gemeenelijk gaat rond de

huizen waar er iets voorgevallen is; eenige waren binnen gekomen, andere buiten gebleven. Nu en was er niemand meer, buiten de huisgenooten, de twee gebuurs, en den pastor der parochie : deze alleene had woorden kunnen uithalen die naar het herte gingen der bedrukte vrouwen; van die woorden, die, door ware christelijke liefde ingegeven, en gesteund op den Godsdienst, alleen kunnen troosten in groote ongelukken. Karlo zelve was vertrokken in de overtuiging dat er niemand noch op hem noch op zijnen zoon gepeisd en had.

De vijf persoonen die op het hof gebleven waren, zaten rond het vier te klappen. De pastor natuurlijk zei het bijna al : hij gaf moed, en hij heelde de wonden :

— Aanveerdt, zei hij, die beproeving als komende van God. Het zijn waarlijk zijne beste vrienden die hij meest castijdt op de wereld; immers hij heeft eene geheele eeuwigheid om ze te beloonen. 't Is hetgene veel menschen, hoe deugdzaam ook, moeielijk verstaan, en het is waar nochtans. Menschelijk gesproken, de tijdelijke straffen aanzien wij als straffen voor der menschen misdaden : dat gebeurt, maar het gebeurt ook anders; en daarom is het dat wij gemeenelijk op de wereld de boozen in voorspoed zien, en de rechtveerdigen in bedrukking. En nochtans is het zeker, gelooft mij, dat een deugdzame mensch, in 't midden der ongelukken, meer genoegen heeft als een zondaar in zijne weelde. Ten anderen, waarom zou God moeten haastig zijn? Waarom de vijanden van zijne name niet wat laten wroeten, als hij eene altijddurende eeuwigheid heeft om ze te vinden? Dat meer is, is 't dat gij mij gelooven wilt, hij en beproeft niemand boven zijne krachten, en hij geeft krachten volgens nood. Zonder te weten wat er van uwen broeder geworden is, zonder te weten zelfs welke gevaren u nog bedreigen, durf ik zeggen, ingezien het deugdzaam leven dat gij altijd geleefd hebt, dat God u bezonderlijk zal genadig zijn; en, zendt hij u van den eenen kant een kruis, hij zal u van den anderen kant eenen zegen zenden.

— Ja maar, zei Angela, dat onze broeder eens vermoord ware, en dat wij 't ook moesten zijn?

— Steekt die gedachten uit uw hoofd, dochter : is ons Heere niet machtig genoeg om u van de moordenaars te verlossen, en zelfs om hun herte te veranderen en ze te bewegen? Tot nu toe heeft u alles meêgewild op de wereld : gij en hebt nooit niets anders tegengekomen als geluk en voorspoed, en van den eersten keer dat er u iets overkomt, gij en moogt ook niets ander doen als u overgeven aan den wille Gods, of 't ware ondankbaarheid. Meer nog : gij moet de hand zegenen die u slaat; gij moet Hem bedanken, omdat hij op u peist; dan alleenelijk zult gij waarlijk den name van kinderen Gods verdienen; want, in den tegenspoed kent een mensch zijne ware vrienden op de wereld, en in den tegenspoed leert God ook de zijne kennen, uit het hoogste des Hemels.

— Mijnheer, antwoordden zij, een woord uit uwen mond zegt meer als al de woorden en de vertroostingen die wij van dage gehoord hebben. Ja, nog vooraleer wij slapen gaan, zullen wij God loven en hem bedanken.

De pastor, als hij nog een woord of twee gesproken had, nam afscheid van zijne prochianen, en sloeg den weg in die naar het huis geleidde waar hij verbleef. Een der mannemenschen wilde meêgaan, maar hij en mochte niet. Toen de priester aan den hoek van den boomgaard kwam die langst het hof lag, docht het hem dat hij in den donkeren de beweginge van eenen mensch zag die wegkroop; hij bleef staan, keek van nader; maar het was al te duister; en, met dat hij van 's zelfs niet benauwd en was, peisde hij dat het zeker de schemeringe moeste zijn van zijne oogen, die men altijd geware is, als men van uit eene verlichte plaatse in den donkeren komt. Hij ging dan stillekens voort, en hij kwam ongehinderd thuis.

Die vier persoonen, die in de hofstede gebleven waren, hadden nog eenen tijd zitten klappen; eer het uit was, en eer zij hun avondgebed geeindigd hadden, wierd het rond den tienen.

Men hoorde nievers niets : buiten was het stille, de wind alleene, die nog al fel woei tegen de buitenvensters der woonste, en die ze van tijd tot tijd tegen de cassijnen deed slaan, maakte geruchte. De gebuurs hielden het vier in gang, en wilden blijven opzitten; de gezusters wenschten hun den goeden avond, en ze gingen slapen.

Hun bedde stond op een achtervoutje, langst de kamer die naast de keuken was. Zij droegen een kleen lamptje meê, en haastten om ontkleed te zijn, want het was koud, bijzonderlijk voor die van een warm vier kwamen. 't Was al eene van de twee in bedde; de andere was gereed; zij had het lichtje laten branden, en ging bij de bedsponde, om de dekking en het hoofdende te schikken, toen zij schupte tegen iets dat hard was, en dat onder het bedde lag. Zij was verwonderd, en, zonder op iets te peizen, stond zij op, en schupte heviger en dieper : hare voet stuikt nog eens tegen het zelfste dingen; zij gevoelt dat het verroert of intrekt. Nog met weinig vermoeden of vreeze, en met het gedacht, dat het een dooze of eene bak moeste zijn, tast zij dieper, en al met eenen keer grijpt zij eenen schoe vast, en hoort zij klaar iets roeren op den grond. Een schreeuw komt uit haren mond; en dat, bij den natuurlijken gruw door het verdwijnen haars broeders veroorzaakt, doet ze achterwaarts in onmacht vallen. Het mannevolk komt uit de keuken geschoten, stuikt de deure in, en vliegt op de voute. Het lamptje brandde nog, een van de twee zusters lag op den grond, de andere was uit haar bedde gesprongen, en stond erbij, te huilen en te weenen: geen een kon raden wat er gebeurd was. Men keek rond... Nievers iets te zien, waaruit de gebuurs besloten dat het altijd de zelfste vreeze was die haar bevangen en doen schreeuwen had.

Met koud water op haar voorhoofd te laten leken, bracht men de zuster tot haar zelven. Van met dat zij geware wierd dat zij nog in de zelfste plaatse lag, en dat ze ommekeek wie er al rond haar stond, deed zij zonder spreken, een

teeken met haren arm naar dengenen die voor haar stond van te schuiven; hij ging uit den weg; en zij, zij wees gedurig met haren vinger onder het bedde, terwijl zij snikte en beefde: ten langen laatsten sprong zij op, en ijlde naar de deure, al schreeuwen: Daar, daar, 't is onder het bedde dat hij ligt!

De aanwezigen hielden Angela vast, peizende niet anders of zij was schielijk uitzinnig geworden: zij trachtten ze te stillen en te bedaren; maar zij deed alle geweld om uit hunne handen te geraken, en zij riep gedurig: Daar! daar! hij ligt daar!

— Wie zou er daar liggen? vroeg een van de twee mannen.

— Ik heb hem gevoeld, zeg ik u!

— Stilt u, Angela! wij zijn hier met twee felle manskerels.

— Ik heb de hiele van zijnen schoe met mijn hand gegrepen; om de liefde Gods kijkt ne keer!

Nu eerst begonnen zij te peizen dat het een ander spel kon zijn, en dat er waarschijnelijk geene uitzinnigheid en was in de woorden van Angela. Zij vroegen haar van wat stille te blijven, zetten de zuster aan hare zijde, deden ze bij de deure staan, en namen het licht van de tafel.

Tusschen het hout van de bedsponde en den grond van de voute en was er niet veel plaatse, zoodanig dat men niet diepe zien en kon. Binst dat er een van de twee het lamptje tegen de vloer hield, tastte de andere met zijnen arm: hij en gevoelde niets, maar hij en kon er tot tenden toe niet aan. Hij gaat en hergaat met zijn hand: niet te doene, niets te vinden. Spijtig en met een vast besluit van alles te weten, kruipt hij plat ter aarde, steekt zijn hoofd onder de bedstede, rekt zijnen arm uit met zijne hand open en grijpt, geheel tegen den muur... het been van eenen mensch.

Hij verschoot, trok zijn arm weder, en met krampachtige beweging schoof hij eenen voet achteruit, maar zonder schreeuwen. Na een oogenblik van ontsteltenisse, stond half op en zei stillekens in de ooren van zijnen kameraad:

— Er ligt een mensch, of een lijk onder; zijt gij benauwd?

— Ik niet; en gij? antwoordde de andere.

— Ik ook niet, stelt u lichtje op de tafel; ik ga hergrijpen, en trekken tot dat het meê komt.

— Gaat eenen oogenblik in de keuken, zei een van hun tegen de twee gezusters, en keert weder binnen vijf minuten; gij en moet niet vreezen, 't en is niets.

De vrouwmenschen gingen de deure uit, al aan malkander vasthoudende van angst en benauwdheid : zij bleven al buiten tegen de voutedeure leunen.

Onze gebuur kroop nog eens plat op den grond en schier onder het bedde, greep den zelfsten voet vast, dien hij eerst gevoeld had, en trok. De voet kwam meê, en het lichaam sleepte langs den vloer, tot dat er twee beenen en een gedeelte van het lijf buiten het bedde te ziene waren; zij trokken beiden voort, met hertegeklop en met bevende hand : het was een jongeling, arme gekleed en schuw van wezen, die uitkwam, en die bijna ter zelver tijde uit zijn eigen opstond, en voor hen bleef staan zonder roeren.

Met den eersten grepen zij hem vast, en schuddeden, en verdreigden hem met de vuist en met vlammende oogen, en met schrikkelijke woorden. Zij grepen hem bij zijn haar, en wilden lijk een woord of een teeken uit hem krijgen; maar de jongen zweeg, en 'n roerde niet. Benauwd en waren zij van hem niet; hij en was toch maar kleene, en alzoo ten hoogsten veertien of vijftien jaar oud, maar zij wilden hem dwingen tot spreken, en de jongen zweeg en bleef stom. Toen de zusters, door het geruchte binnen getrokken, aan de deure verschenen, keerde hij zijne oogen naar henwaarts, maar 't was er al meê; hij bleef altijd lijk spraak- en zinneloos.

— Wat doet gij hier? vroeg men hem.

Hij en sprak niet; zijne oogen gingen gedurig van het een aanzichte naar het ander, en hij en deed geen het minste geweld, noch om los te geraken, noch om weg te springen.

— Waarom zijt gij daar onder gekropen? Spreekt; of zijt gij stom misschien?

Geen enkel woord, geene enkele veranderinge in zijne houdinge of in zijne wezenstrekken.

— Hij is stom, peize ik, zei er een van de mannen; er zal geen middel zijn om er iets van te weten.

— Hoe! maar zou 't geen jongen zijn, die hier verdoken zat om van den nacht de deure open te doen voor de moordenaars? zei Angela.

— Het ware mogelijk, zei de gebuur; gissingen maken en krijschen en kan hier nochtans niet helpen, wij moeten peizen op voorzorgen en verweer. Komt, wij gaan al te zamen in huis, de deuren en vensters verzekeren, en bij den kerel blijven om te zien wat er gaat gebeuren,

Zij grepen den jongen bij den arm, sleepten hem van de voute, en kwamen in de keuken; hij bleef altijd even sprakeloos.

Het was tusschen tien en elven. Buiten en hoorde men niets, en niemand en peisde erop om te gaan zien; questie hadden zij gedurfd!

Na dat al de sloten en de grendels en de schuiven waren verzekerd geweest, kropen de vier persoonen rond den heerd, en de jongen wierd in den hoek gesteken. Zij en spraken niet, allen beefden en waren in afwachtinge.

Intusschentijd moeten wij op onze stappen wederkeeren, en den lezer zeggen wat er door de moordenaars binst den voorgaanden nacht beslist was geweest.

Baekelant, volgens den raad dien Karlo hem gegeven had, was vaste besloten van tusschen den dijsendag en den woensdag bij de kinders Kloosters te gaan stelen. Ten dien einde, had hij zijn volk doen bijeenroepen, den maandag nacht; wij hebben twee zijner boden in den *Slinger* vinden zitten, die om Lieven en zijnen vader gekomen waren. Hetgene Pier Kloosters van hunne samensprake gehoord had, of kon gehoord hebben, maakte de roovers ongerust, en kon

geheel het plan van den aanslag doen veranderen. In 't eerste, meenden de twee moordenaars, die den Stadenaar den weg afgelegd en kortgezet hadden, alles te verduiken voor den hoofdman; maar zij moesten reden geven van Karlo's afwezigheid in de rooversvergaderinge, en zij brachten alles uit. Gelukkiglijk was de capitein wel gezind: de dood van schuwe Pier had zijne zwaarmoedigheid weggenomen, en hij was lijk minzamer als ooit. Toen hij vernam dat zijne twee mannen bijna verraden waren geweest in den *Slinger*, en dat alles zoo wel uitgevallen was, bofte hij eerst met het besluit dat zij genomen hadden van den verdachten Kloosters kort te zetten.

— Die voorval, zei hij, en moet in 't geheele mijn plan niet doen veranderen. Ik weet het wel, geheel het dorp zal van dage in rep en roer staan; men gaat klappen en raden zonder van iets te weten, maar niemand en zal peizen op zoo vele stoutmoedigheid, en dat wij den volgenden nacht reeds achter hunne munte durven gaan. Zoo dan, tavond, met het slag van den tienen, allen aan den hoek van den busch te zijn, ik zal er ook komen; vele wapens en hebt gij niet noodig, want ik verbiede strengelijk, om groote redens, van iemand te vermoorden. Ik zal daarvooren zorgen. De zelfste mannen, die eraan gewend zijn, moeten, van zoohaast het donker is, rond het hof liggen om te zien wie er in of uit gaat, en het ons komen zeggen. Lieven en Karlo, die in dat huis niet en mogen gezien worden, zullen insgelijks de laatste tijdingen rond den tienen weten te vertellen. Geen twijfel of al de deuren en vensters zullen wel gesloten worden, en wij zouden kunnen vele moeite hebben om binnen te geraken; maar, anders gedaan van dezen keer. De jongen van den baas hier is tamelijk slim, en menigen keer al heeft hij bewijs gegeven van behendigheid en van moed; dat wij hem eens zonden om, met het gewoel van volk dat vandage naar Kloosters zal gaan kijken, meê te gaan; ievers, als het best past, al achter binnen te sluipen en hem onder een bedde gesloten te houden, tot bij nachte, toen alles gerust zal zijn; dan de voordeure

open te doen en ons allen binnen te laten? Wat zegt gij daarvan?

— Een goed gedacht, capitein! een goed gedacht!

— Het zij dan aanveerd, en ik zelve zal hem morgen zijne lessen spellen. De twee mannen, die Pieter Kloosters aangehouden hebben, moeten er morgen vooren zorgen; rond den twaalven van den nacht, mogen zij hem naar zijn huis weder geleiden, en hem ievers vaste leggen. Ik en wil niet, en 't is ook Karlo's wensch, dat er dien man anders leed geschiede; wij moeten alleenlijk zijn geld hebben; het overige en kan ons niet baten, en hij en heeft ons nooit geen kwaad gedaan. Mijne laatste bevelen geve ik morgen aan den hoek van den busch.

— Bravo! Bravo! riep de gansche vergaderinge.

En, gelijk altijd, wierd er geschonken en gedronken, en geklapt en gelachen, op den goeden uitval der zake. Geen een of hij was zeker van te gelukken.

's Avonds, voor den tienen, waren al de moordenaars op hunnen post, aan den hoek van 't Vrijbusch. De capitein was er ook, en bezig met zeggen aan iedereen wat er hem te doene stond, en waar hij staan of zitten moest. De voorengezondene boden kwamen vertellen dat de pastor der parochie voor den achten de hofstêe verlaten had, en naar zijn huis gegaan was; dat er in de hofstêe geen geruchte meer en was, en waarschijnelijk geen vreemde menschen. Maar Lieven en zijn vader, die alles wisten, hielden staan dat er twee mannen uit het gebuurte, nog al kloeke en moedige kerels, op de hofsteê waakten en voorzorgen genomen hadden tegen eenen aanval: mogelijks, zeiden zij, gaan zij geheel den nacht opblijven, want langs daar zijn wij gekomen en er kwam klarigheid door de vensters en rook uit de schouwe. — Twee mannen tegen een geheele bende! daarom niet gelaten van vooruit te gaan, zei Baekelant; het is te verre gekomen, wij moeten. Vooruit dan!

Veertien zwarte kerels trokken op, tot niet verre van den

boomgaard der hofstêe. Daar scheidden zij van malkander; de eene helft ging langs vooren, de andere helft kroop door de hage, en stond al lichte tegen het achterdeurken van het huis. Deze en hoorden noch en zagen niets, en bleven daar stille staan.

Baekelant met zes andere was, al de balie die op de voorstrate kwam, stillekens binnen gedrongen. Inderdaad hij zag licht door de vensters, en meende zelfs van tijd tot tijd het gerammel te hooren van stoelen die verschoven, schoon er niemand in het huis luide genoeg en sprak, om al buiten gehoord te zijn. Het was juiste op den oogenblik dat de stomme jongen van de voute was geleid geweest, en in den hoek van den heerd stond, langs een der mannenmenschen. De persoonen die in huis waren, zaten rond het vier, en geen een en had nog den moed gevonden om te spreken : altijd waren zij wachtende en vreezende.

De capitein stond langs de venster, en bleef beweegloos. Met het slaan van den elven moest de voor- of de achterdeure door den jongen opengesteken worden; alzoo ten minsten was het afgesproken. 't En was maar eenige minuten meer van daar, en hij leefde nog altijd op hope dat zijne nieuwe list wel ging uitvallen : ten minsten was hij verzekerd dat de jongen in het huis gedrongen was; anders zou hij wedergekeerd zijn in den bosch, en alles gezeid hebben. Maar hoe ging dat nu uitvallen, in de tegenwoordigheid der twee manskerels die waarschijnelijk in de keuken zaten te waken?

Het sloeg elve op den torre van Staden en bijna ter zelver tijde op de uurklokke van het huis. De veertien moordenaars waren stille lijk muizen en luisterden of er niets, niets en zou aan de deure geroerd worden. Eenige minuten gingen voorbij ; men hoorde wel somtijds het een of het ander roeren van binnen, maar niet anders; de deure bleef toe.

In de keuken van de hofsteê stond de jongen, die van onder het bedde was getrokken geweest, met zijnen rugge tegen eenen hoek van de schouwe geleund. Hij en roerde niet, maar

zijne oogen en gingen nooit van de voordeure : hij bezag al de deelen ervan en onderzocht misschien of er geen middel en zou geweest zijn van weg te springen en de schuiven en grendels in eenen trek los te maken. Niemand en sprak tegen hem, omdat zij allen overtuigd waren dat hij stom was. Als het elve sloeg, stond hij wat rechter op; zijn hoofd draaide, en met zijne oogen scheen hij de wijzers der slaande uurklokke te zoeken; maar zoo seffens nadien nam hij zijne eerste houdinge. Het gerocht vijf, tiene, tot vijftien minuten later, en altijd de zelfste onruste en de zelfste stilzwijgendheid.

Korts nadien hoorde men klaar eene schartinge aan de voordeure van het huis; het was lijk eene zware hand die er langs ging om naar de klinke te zoeken. De twee gezusters sprongen op van hunnen stoel, de twee mannen keken omme, en draaiden anderwaarts om de deure te kunnen zien. Op dien oogenblik, en zonder tegenweer, sprong de stomme jongen ter zijden weg, en, vooraleer men gezien had waar hij ging of wat hij doen wilde, had hij twee grendels van de deure uitgeschoven, en hij was al aan het springslot, om het open te wringen, toen een van de twee mannen, radende wat er gebeuren moest, toesprong, hem bij den nekke greep, en achterwaarts over op den vloer deed tuimelen. Herhaalde slagen van voeten en vuisten bokten al buiten tegen de deure, maar zij wederstond en ze bleef toe.

Nog eens en hoorde men niets meer: zelfs geen stappen van menschen. De gezusters Kloosters, bevende en huilende, waren in eenen hoek gekropen; de jongeling lag nog op den grond en een der mannen boven hem; de andere had de grendels weder ingesteken, een gewere vastgegrepen, en hij stond bereid tot wederstand, maar geen een van de twee en had een enkel woord gesproken. Te midden der diepste stilzwijgendheid, kwam er een zware stemme door eene splete van de venster roepen :

— Doet open, wilt gij blijven leven : vechten en kan u niet helpen, wij zijn met veertienen. Drié minuten om u te beraden en te antwoorden!

— Om de liefde Gods en doet niet open, riep Angela; questie en gaat er ons niemand komen helpen.

De twee mannemenschen stonden daar : de eene nedergebogen en met zijnen eenen knie op de borst van de nommegesmeten jongeling; de andere dichte bij de deure met zijn geweer in de handen. Zij bezagen malkander, lijk om te vragen wat zij gingen doen.

— En wel, zei de verste, gaat gij open doen?

— Open of niet, 't is al gelijk ons laatste, antwoordde hij.

— Laat ze dan gewerden. Dat het niet en ware van dezen kerel hier! — en hij schuddede den jongen.

— Is het effen? schreeuwde de zelfste stemme van buiten.

— Wij zijn wel gewapend, antwoordde degene die bij de deure stond; de eerste van u die binnenkomt, valt dood.

— Zoo, gij en doet niet open?

— Zij zullen onze geweerscheuten hooren tot in het gebuurte.

Baekelant en had zeker zoo verre niet gepeisd; niemand en roerde nog buiten, maar men hoorde de moordenaars stillekens vezelen, en lijk beraadslagen of zij gingen voort doen of weggaan. Maar 't en duurde niet lange; al met eenen keer, en toen het de inwooners bijna minst peisden, grepen vier mannen een zwaar stuk hout dat zij op 't hof vinden liggen hadden, zwaaiden het een, twee, driemaal over en weêr en gaven er zoo geweldig eenen schok meê tegen de deure, dat zij met den eersten al krakende invloog en te midden den vloer ging vallen. De man, die achter de deure stond, alzoo op het onvoorzienste genomen, was getroffen door het hout, hij viel neder; zijne gewere sprong af, maar de scheute ging met eenen geweldigen buisch vermaken in de planken van den zolder, en geen een van de moordenaars en was gekwetst noch gehinderd.

De veertien zwarte mannen sprongen binnen. Baekelant was vooren op, en, in eenen wenk, had hij een der wakers vastgegrepen en in den grond doen rollen; de andere lag

nog uitgestrekt op den vloer, geheel bedwelmd door zijnen val en het losbranden van zijn roer. De vrouwen, eerder dood als nog levende, kermden jammerlijk, en smeekten om genade bij twee mooren die toegesprongen waren.

— Zeere, twee mannen naar buiten! riep Baekelant, om te zien of het gedruisch niemand en zal doen komen. En hier kort te maken!

Twee moordenaars vlogen naar buiten, en de andere bleven wachten naar de bevelen van den capitein.

— Bindt deze twee kerels sterk vast met koorden, bij handen en voeten, zei hij; en gij daar, dochters, en vreest niet, maar ook en schreeuwt niet; op die voorwaarde en zal er u geen leed geschieden.

Het bevel van den hoofdman wierd uitgevoerd. De twee gebuurs wierden gebonden zonder spreken en zonder roeren; zij wisten wel dat de wederstand niet helpen en kon, en hadden nu hope van hun leven te behouden, indien zij de roovers lieten gewerden. Men trok ze in eenen hoek van het huis, en een van de bende bleef bij hen staan.

Baekelant zelve was bij de twee dochters gegaan. Hij en had geen enkel wapen in zijn hand, alleenelijk twee pistoolgrepen staken langst twee kanten uit zijnen zak. Zijne sprake was zoo bedaard en zoo zoete, dat de ongelukkige zusters niet meer en zouden gevreesd hebben, ware het mogelijk geweest van zonder vreeze te zijn in dien schrikkelijken nacht.

— Dochters, zei hij, wij en gaan u noch koorden, noch binden, noch niets doen, indien gij seffens al uw geld wilt uithalen!

De vrouwmenschen hieven hunne oogen op naar het zwarte wezen en de stralende oogen van den man die sprak, en keeken schielijk elderswaarts zonder te antwoorden.

— Maar het moet rapper gaan; wij en gaan hier uit onze leute niet blijven tot morgen nuchten, peist gij!

Nog geen antwoord : snikken en huilen was al wat men hoorde.

— Asa! mannen! kunnen wij geen antwoorde krijgen met goedheid, er zal er wel eene komen met kwaadheid!

— Om de liefde Gods! zei een van de twee, wij en hebben niet met allen van geld.

— Dat betert, zei Baekelant, begint met al te geven dat gij in huis hebt : wij en vragen niet meer.

De stoutste van de twee kwam stillekens uit den hoek waar zij altijd blijven staan had, sloeg hare oogen op die twaalf leelijke aangezichten, en op den gebuur die op den vloer uitgestrekt lag. Eene koude trilling liep over hare lidmaten en zij aarzelde... Nochtans, zij nam al bevende het lamptje dat aan het mantelhout van de schouwe hing, en zij ging ermeê in de kamer nevens de keuken. Vijf of zes roovers gingen achter. Met eenen sleuter deed zij een kofferken open, haalde er twee beurzen uit, een met koper-, en een ander met zilvergeld, en gaf ze aan den capitein al zeggende :

— Daar, 't is al het geld dat er in huis is!

Baekelant sloeg met zijne vuist op de beurzen, deed ze klinken, toogde ze aan zijne mannen, en schoot in eenen lach.

— Onnoozele, zei hij, meent gij ons te bedriegen? Er is hier veel meer geld, en het moet seffens voor den dag komen.

— Zoekt, antwoordde de dochter, neemt aan, zoekt overal waar gij wilt! Hier zijn mijne sleuters.

— Niet te zoeken; gij zelve moet het op den oogenblik uithalen, of het gaat hier schuw gaan.

— Waarlijk, Mijnheer, 't is gelijk wie gij zijt; ik zeg de waarheid.

— En uwen broeder, zoudt, gij hem geerne vermoord zien?

Op dat woord van broeder, veranderde de boerinne geheel en gansch van houdinge. Zij hief heur hoofd op, bezag den spreker, en eene soorte van grimlach kwam rond hare lippen, terwijl er tranen langst hare wangen rolden.

— Waar is hij? 't Was al dat zij vroeg.

— Niet dood maar tusschen onze handen.

— Is het zeker?

— Zoo zeker als dat ik hier voor u sta. Maar, en dat is ook zeker, geeft gij ons geen geld genoeg, wij vermoorden hem.

— Wanneer gaan wij hem wederzien?

— Morgen nuchten, en dat ongehinderd.

— Komt meê dan!

Zij nam nog eens het lamptje, en ging de kamer uit, altijd gevolgd van de zelfste roovers. Aan de achterkeuken gekomen, stak zij een deurken open, en ging eenige trappen nederwaarts in de boterkelder. Daar, in eenen hoek, achter tonnen en potten, hief zij eenen steen op, en zei tegen hem die naast haar stond :

— Trekt dat uit!

Hij trok het uit; en een zware pot, dien hij met al de moeite van de wereld schaars opheffen kon, wierd te midden der grinzende moordenaars geplaatst. Hij was vol, tot den boord toe, vol keizerlijke kroonstukken, waarop de geldzuchtige dieven vielen lijk een stekvogel op zijn prooi. Zij ijdelden den pot uit op den grond, en zakten om ter meest... Maar al met eens, eene schermutseling gaat op in de keuken, en men hoort twee drie stemmen roepen en herroepen : — Zeere! zeere! waar is ons volk?

— Naar boven, mannen! zei Baekelant; laat hier alles liggen, wij zullen wederkeeren.

En zij naar boven!

— Waar is, waar is de capitein? riep een welbekende stemme van uit het huis.

— Hier, hier! wat hapert er dan?

— Spoedig aan, meester; een geheele bende volk komt van de plaatsewaarts toegeloopen. Wij hooren ze opkomen, en zij en kunnen niet verre meer van hier zijn, de brandklokke gaat te Staden, alsof het al in vier en vlamme zou staan.

— Nog eens verraden! zei Baekelant al vloekende.... Is al ons volk hier?

— Ja het, meester; op de wachten naar.

— Laat alles liggen.... al de achterdeure weg, en rechte naar den busch! Volgt mij!

Het was tijd dat zij wegvluchtten. Immers, nog geen honderd stappen en waren zij verre, als de eerste mannen van Stadenplaatse toegeloopen en in de keuken gesprongen, zonder vreezen. Het was er bijna donker, want het vier alleene dat in den heerd laaide, gaf nog eenige klaarte, omdat het lamptje in den kelder gebleven was; maar Angela, door het geruchte verstout, kwam zoo met een te voorschijn, en ik late u oordeelen van de blijdschap der inwooners der hofsteê, als zij op 't onverwachtste verlost waren, maar tevens van den schrik der prochianen, als zij hunne twee kennissen uitgestrekt en gebonden op den grond vonden liggen. Allen waren blijde nochtans van levende ontsnapt en kwijte te zijn met wat vreeze te meer en wat geld te min.

Hoe was die hulpe zoo onvoorziens hun toegekomen?

Horkt: De koeiwachter, op wien niemand ooit gepeisd en had, sliep in eenen stal, langst de woning. Hij had de moordenaarsbende hooren opkomen, hunne stemme gehoord langst de plaatse waar hij sliep, en hunne plannen afgeluisterd. Eerst, door vreeze bevangen, was hij dieper in zijn bedde en onder zijne dekkinge gekropen, zonder asem te durven halen. Maar nadien, het ongeluk overwegende dat zijne goede meesteressen bedreigde, en hoe 't hem 's anderdags zou spijten van er niets vooren gedaan te hebben, was hij stillekens uit zijnen nest gekropen, had den oogenblik afgespied dat de roovers verst van den stal waren, was al langst de hage weggevlucht en dweers over de stukken lands naar Staden-plaatse geloopen, om hulpe. Had hij moeten de strate volgen, ongetwijfeld zou hij van Baekelants wachters gezien en gegrepen geweest zijn. Hij kwam ongehinderd op de plaatse, al schreeuwende, van met dat hij aan de eerste huizen kwam: Moord moord!.. Eenige lieden stonden op, vroegen wat er schilde, en hij altijd roepen:

« Moord! moord! zij vermoorden en stelen al dat er is te Kloosters! » Na korte stonden, was er een geheele bende volk rond hem getroppeld, hij vertelde wat hij gehoord en gezien had: de klokke die de Franschen op den torre gelaten hadden wierd geluid; men greep wapens van alle slach, en een groote menigte van menschen sloeg de strate in, die naar de geplunderde hofsteê leidde.

Zij kwamen rechts aan tijds. De moordenaars en durfden geheel die bende volk niet afwachten, en vluchtten weg, meer als den helft van het geld in den brand latende, maar ook zonder van iemand achtervolgd te zijn. Het was seffens in de hofsteê een gedrom van menschen, een geschreeuw van medelijden met blijdschap gemengeld, een storm van vragen over het gene er gezeid en gedaan was geweest, bij zoo verre dat men er malkander niet meer en verstond. De zusters en de twee losgemaakte gebuurs, van hunnen eersten schrik hersteld, antwoordden op alles en verhaalden om ter meest. Zij lieten het bedde zien waaronder men den moordenaarsjongen vinden liggen had, de koffer, waaruit de beurzen met geld kwamen; en eenige der beste kennissen wierden in de kelder toegelaten, om te zien wat de roovers meê en wat zij daar gelaten hadden. Tusschen al het geklap, hoorde men meest den lof van den koeiwachter, die, door zijne stoutmoedigheid, misschien zoo vele ongelukken voorkomen had, en die nu, geheel hooveerdig, zijne daad vertelde, hervertelde, en vergrootte.

Te midden van dat gewoel in de keuken, in de kamer en in den kelder, kwam er een mensch toegesprongen al uitroepende: « Pier, Pier is uitgekomen! » Eene diepe stilzwijgendheid volgde op dien roep, en al de hoofden draaiden naar de ingangdeure, om den jongman te zien binnenkomen; eenen oogenblik later verscheen hij inderdaad, bleek, mismaakt en zonder een woord te kunnen spreken. Zijne oogen zochten zijne zusters; hij dromde door de menschen en viel in hunne arms, met zoo veel haastigheid

alsof hij er sedert jaren en jaren ware van afgescheiden geweest. Tranen van vreugde leekten langs hunne kaken, en die schielijke schok deed hun meer indruk als al de vreeze van den nacht. Het scheen hun zoo wonderlijk al dat er gebeurde : een droom misschien die voortduurde! Die hulpe die zoo van passe kwam, de moordenaars die zoo onvoorziens weggedreven waren zonder iemand te hinderen, en nu, de broeder die aan hunne liefde wedergeschonken wierd! Dit alles moest inderdaad naar het herte gaan.

Als de eerste aandoeninge over was, en op de dringende vragen der omstaanders, vertelde Pier, in 't korte, hoe hij, bij 't komen uit de herberge den *Slinger*, door twee felle kerels was aangerand geweest, en meêgesleept in een huis dat hij zelfs niet en kende, want men had er hem verblinder oogen naartoe geleid. Hoe lange hij er gebleven was, en wist hij niet; maar na zekeren tijd, waren nog eens twee mannen hem komen binden en meêleiden dweers door den bosch en over 't land, tot in den stal zijner hofsteê waar hij al dat volk had hooren komen geloopen, zonder te weten waar hij was, noch wat er gebeurde. Eindelijk, en na vele geweld te hebben gebruikt, was hij voortgekropen tot tegen de deure van den stal, had de stemme verstaan van menschen die hem niet onbekend en waren, om hulpe geroepen, en was losgelaten geweest door eenige kennissen die hem hoorden en verstonden. Dan alleenelijk had hij vernomen wat er ommeging, en was naar zijne zusters komen toegeloopen; zijne bleekheid kwam van twee dagen vreeze en onzekerheid uit te staan over zijn lot en zijn leven.

Ondertusschen was het dichte bij den nuchten geworden. De inwooners van het dorp, als de eerste en de grootste nieuwsgierigheid voldaan was, keerden weder naar huis, en eenige van de naastbestaande en van de beste kennissen bleven alleene nog over. Onder het getal dezer laatsten was de Pastor van de prochie. Hij had alles zoo wel afgeluisterd, en met zoo vele vreugde gezien dat enkele vreeze zonder zware

gevolgen, buiten het verlies van eene somme gelds, dien schrikkelijken nacht had geëindigd. Menigen keer herhaalde hij 't gene hij daags te voren gezeid had : dat God zijne beste vrienden beproeft op de wereld, en meest altijd zijne vijanden alleene in ongebrokene weelde en uitwendig vermaak laat leven. Hij schepte zijn behagen in hun te doen verstaan dat zij maar aan God alleene hun leven te danken en hadden ; want Baekelant, zei hij, en heeft tot nu toe niemands leven gespaard, gij zijt misschien de eerste die bij nachte aan zijn moordenaarsmes ontsnappen ! Gebenedijdt den Heere dan, in den tegenspoed lijk in den voorspoed !

't Was met het uitkomen van den dageraad, dat de Pastor de laatste van al de hofsteê verliet. Op den dorpel van de deure gekomen, keerde hij nog omme om te zeggen : Herinnert u altijd, vrienden, dat, als ons Heere zijne dienaars een kruis overzendt, zijn zegen spoedig zal achterkomen.

Lieven en Karlo, wat van te vooren met de andere gebuurs toegeloopen, waren insgelijks van de hofsteê weggegaan. Zij hadden wel bemerkt dat menige Stadenaar pinkelende oogen naar hen geschoten had, en bijna zonder tegen hen te durven spreken ; ook waren zij niet droevig maar toch neêrslachtig, en als zij buiten het gehoor der menschen gekomen waren, zei Lieven tegen Karlo :

— Vader, 't is ongetwijfeld ons laatste ; het schoonste dat wij nu te doen hebben is seffens op te kramen.

Zij deden 't inderdaad, en van den zelfsten dag nog.

IV.

DE GENDARMEN.

Eenige weken na de plunderinge te Kloosters draafden twee gasten, op snelle peerden gezeten, langs de strate die van Rousselaere naar Staden liep. Iedereen kwam uit om ze te zien, en de kinders vluchtten bij moeder, van zoo verre zij hen zagen opkomen. De menschen die op het land wrochten, scheedden uit en kwamen toegeloopen om ze van bij te aanschouwen, want nooit misschien en hadden er diergelijke ruiters in de omstreken te zien geweest. Op hun hoofd stond een van die hooge zwarte kolbaks met gulden riemen : aan hun zijde sloeg een zware polas, met ijzeren scheede, tegen hunne leerzen en den zadel van het peerd, dat het kletterde in de ooren ; schoone witte riemen liepen rond hunne borst en blonken op hunne schouders, terwijl hun geelachtige broek geplakt lag tegen den zadel. Voegt daarbij dat het mannen waren van buitengewone lichaamsgestalte, en peerden van de grootste uit, die zoo wel bereden waren dat mensch en dier aan elkander schenen te houden.

— Wat is dat? wat is dat? riep men van alle kanten; is er nog eens oorlog?

En als de eerste nieuwsgierigheid af was, begon de vreeze in de plaatse te komen; immers men had zoodanig eenen gruw van al dat krijgsman was, sedert den eersten inval der fransche republicanen! Die *brigands* hadden zoo vele kwaad gedaan alhier, en eenen zoo slechten name blijven behouden! t Is waar, al Staden en omstreken, had men ze weinig gezien; maar de zuiderlingen, van de kanten van Meenen,

Gheluwe en Iper, waren altemale, met het kostelijkste dat zij hadden, aldaar gevlucht, somwijlen bij geheele dorpen, met hun bijzonderste huisgerief op wagens geladen; de landbouwers met koeien en peerden die zij voor hen dreven, dweers over het land en door de bosschen; de arme lieden, met kinders op hunnen rugge gebonden, en eenige allaam, dat zij in hun handen droegen, kwamen toegeloopen op Moorslede, Passchendaele, Nieuwkerke, Staden en andere dorpen, al kermende, al huilende en al schreeuwende dat de fransche *brigands* in hunne huizen gevallen waren en alles verbrandden en vermoordden dat zij zagen. Natuurlijk was er vele meer gezeid als dat er en was, maar het ging nog slecht genoeg; en wij, jonkheden, wij en kunnen geen 't minste gedacht hebben van de schrikkelijkheid dier tijden, en van 't gene onze voorouders dan uitgestaan hebben. Peist dan welk afgrijselijk gedacht het volk uit Staden en omstreken hebben moest van de fransche koningsmoorders, die tweemaal reeds op Belgenland gevallen, en er bloed en vier overal achter hen gelaten hadden; en zegt of zij reden genoeg vonden om met vreeze bevangen te zijn, telkens dat er krijgslieden bij hen of in het gebuurte te zien waren.

De twee ruiters draafden altijd voorts, langst de bane, al kijkende rond hen, en lijk zoekende of zij nievers geen verdacht wezen of op hen afkomende menschen en zagen. Alles scheen hun hier vreemde : en de aard van de streke, en de kleedinge van het volk, en de nieuwsgierigheid die uitscheen op aller aanzichten en in alle richtingen. Nu rendden zij zonder spreken, al elk eenen kant van de bane; dan dreef de eene zijn peerd tegen het andere, en sprak met zijnen gezel; bijzonderlijk als zij de dorpplaatse naderden, richtten zij hunne oogen, en wezen met hunnen vinger naar die groote uitgestrektheid van bosch, die lijk een donkere wolke in de verte scheen, en waarvan zij ongetwijfeld bezig waren met klappen.

Het zijn twee van die fransche gendarmen die geheel op het laatste der verledene eeuw, of in 't begin van de deze,

hier in Belgenland op sommige posten geplaatst wierden, om de misdaden te beletten en de misdadigers aan te houden. Zij waren op weg naar Staden, om er de bevelen van den Meier te krijgen, en inlichtingen te nemen nopens de rooversbende waarvan geheel de omstreke sprak, en die men wilde, kost dat kost, aanhouden en straffen.

Inlichtingen krijgen nopens rooverije en gepleegde moorden was aldergemakkelijkst; maar daarmeê was men nievers, zoo lange het Vrijbusch de veilige schuilplaatse bleef van Baekelant en zijn gezelschap.

Van met dat de dievenvangers op de plaatse van Staden verschenen, ontstond er een geroep van : de Franschen! de Franschen! De *brigands* komen! weerklonk het, en elk vluchtte al eenen kant weg. Vele menschen kwamen zien tot over de halve deure, of door de venster achter het gordijntje; en, ziende dat het waarlijk vreemd krijgsvolk was, waren zij verschrikt algemeen; de deuren vloogen toe, en de gendarmen, die hunne peerden moesten stallen, klopten vruchteloos op de deure van drie, vier herbergen; zij bleven zoo toe, als of er daar nooit niemand en had gewoond. Zelve geheel verwonderd van met tween zoo vele schrik in te jagen, en van hier en daar in de verte een menschelijk wezen te zien verschijnen, dat seffens wegvloog, of een aanzichte door een venster dat schielijk introk, wandelden zij rond de prochie, door de strate die naar Roosebeke en degene die naar Dixmude loopt, al langst de kerke. 't En was nog maar elve in de voornoene, en nochtans en was er niemand op de beenen.

De ruiters draaiden en bleven draaien zonder ievers binnen gelaten te zijn. Gelukkiglijk en alhoewel Franschmans, waren zij nog al brave en zoetaardig; anders naar alle waarschijnelijkheid had er ievers een deure ingevlogen, en dan was het zeker dat er niemand meer en durfde omtrent gaan. Zij klopten nog eens op de deure van eene herberge die aan den hoek van de strate stond, en waren te wege, aan eenen man die verder op het land vrocht, te gaan vragen

waar de Meier van het dorp woonde, toen een man, die eenen kordewagen voor hem stak, van uit een zijwegeltje hun in den bek kwam, en flak voor hen stond. Gij kunt denken dat hij ook verschoot! Nadat hij een halve minute die aardige hoedjes en die wreede wapenrusting, bijzonderlijk hunne zware karabinen en polassen, aanschouwd had, liet hij, al met eenen keer, zijnen kordewagen nedervallen, liet zelfs zijnen schoerband in den brand en was te wege het op te steken langst waar hij gekomen was; maar een van de gendarmen had het gezien, en was toegesprongen met zijn peerd, om den vent tegen te houden. Die man dat meende zijn laatste ure aanstaande was : niet anders peizende als dat hij met de *brigands* welke hij had hooren afschilderen te doen had, keerde hij omme en smeekte om genade in het vlaamsch; de gendarmen schuddeden hun hoofd, en antwoordden in het fransch; maar 't en was geen middel om malkander te verstaan. Aan hun gebaar nochtans, en aan sommige teekens die zij met hunne handen deden al klappende, verstond de Vlaming dat hij voor zijn leven niet te vreezen en had; hij meende zelfs eenen grimlach onder hunne zwarte knevels te zien, en dat overtuigde hem dat hij met goed volk te doen had. De Vlamingen bestaan alzoo : één keer op hen lachen is genoeg om hunne vriendschap en hunne genegentheid te winnen.

De gendarmen sprongen van hunne peerden en maakten teekens aan den Stadenaar, dat zij geern een stal voor hunne beesten en een herberge voor hun eigen zelven zouden gevonden hebben. Dat wierd nog al gemakkelijk verstaan, en onze Vlaming, teenemaal gerust gesteld, greep een van de peerden bij den toom, en leidde het zelve tot aan een groote herberge, met peerdstal, die daaromtrent rechte over de zijdeure van de kerke stond. De deure was nog gesloten; hij klopte herhaaldemaal : een menschenwezen verscheen voor de venster, de gordijne wierd voorzichtig opengeschoven en zoo haast als de baas een zijner medeburgers verkend had, verstoutte hij.

— Toe, toe, baas, doet open! 't En is niets te vreezen; droomt gij dan?

Eindelijk schoven de grendels, en de deure ging open. De peerden wierden gestald en besteld; en de baas, die wat fransch verstond, maar er geheel weinig verkoopen kon, vatte seffens dat onze twee gewaande *brigands* integendeel goê vrienden waren, die eenen grooten dienst bewijzen aan hem en aan al de menschen van daaromtrent kwamen. Zij verzekerden dat het Vrijbusch in 't korte zou gekuischt zijn, dat de Franschen, als zij iets willen, seffens aan 't werk vallen, en maar uit en scheiden als het effen is, of de laatste van hen door de dood is omgekomen. Wij zijn maar de voorboden, zeiden zij, een geheele afdeelinge van mannen gelijk wij zijn, wacht den gunstigen oogenblik af; van ter weke, misschien, indien wij de noodige inlichtingen bij uwen Meier kunnen hebben, zal het wel gevaagd zijn en voor goed.

't En duurde niet lange of eenige gebuurs kwamen, van hunnen eersten schrik hersteld, langhalzend in de deure van de herberge, en eindelijk waagden ze het van binnen te gaan. Het vriendelijk onthaal van de gendarmen en de uitleg van den baas stilden hen ganschelijk; op de eerste binnengekomenen, volgden er andere; de nieuwsgierigheid bracht allengskens iedereen langs daar, en in korten tijd was de herberge opgepropt van volk. Niemand en sprak er vele, want elk een scheen nog bezig met de schoone en vreemde kleedinge der twee Franschen, en met hunne tale en hunne vriendelijkheid. Het kleen getal persoonen uit het dorp, die wat fransch verstonden en spraken, waren naast tot bij de twee vreemdelingen gekomen, en wisselden met hen woorden die seffens door de verstandigsten van den hoop overgesteld wierden, en van de eene oore in de andere rolden. Geheel de prochie wiste seffens dat er geen zake en was noch van *brigands* noch van oorloge; integendeel, dat er goê nieuws gekomen was, en men hield feeste en men verwelkomde de mannen, die 't oud spel der Franschen kwamen verbeteren. Onder degenen die tot bij de gendarmen gekomen en met hen in gesprek waren, waren er twee, die ze bezonderlijk wel verstonden : de Meier van het

dorp, die daar seffens was binnengekomen, schoone gekleed, met eenen gastok, en op weg, zei hij, naar Dixmude, om beesten te koopen. De Meier legde alles uit aan den *brigadier;* hij vertelde de gepleegde moorden in slechte, maar toch verstaanbare tale; hij zei, ten naasten mogelijk, waar de moordenaars woonden, en raadde den besten middel aan om ze van kant te maken. De vreemdeling gaf den Meier in alles gelijk, bekrachtigde zijn zeggen, en zei dat, gelijk de Franschmans oolijk waren, een inval in het Vrijbusch mogelijks al de dieven met eenen trek tusschen hunne handen zou doen vallen hebben; hij deed vrage op vrage nopens de macht der gendarmerie, de middels die zij gebruiken konden, en prees hunne zending in Vlaanderen, waar zij zoo vele deugd zouden doen.

— Wie is die heere, die zoo gemeenzaam met onzen meier en met die twee soldaten klapt? vroeg een man die bij den toog stond aan den baas uit de herberge.

— Ik en weet het niet, antwoordde hij; maar zijn wezen en is mij toch niet vreemde; 'k ben zeker van het meermaals gezien te hebben.

— En ik ook!

— Waar hij 't huis te wijzen is en zou 'k niet kunnen zeggen. Maar dunkt het u niet, gebuur, dat andere keeren zijn lijf in geheel andere kleêren zat?

— Waarachtig, als gij 't zegt!... Die vent heeft nog te Roosebeke in een herberge tegen mij gesproken, of 'k misse leelijk.

— En hij heeft hier in mijn huis nog geweest, in een armen landlooper gekleed, of 'k en heb geen geheugen meer.

— Een wreede kerel om ziene; beschaft eens die vuisten, en die oogen!

— Maar, kijkt, baas, wat steekt en daar een weinig uit, uit zijnen binnenzak.

— Waar omtrent?... 't is zijn pijpekasse, mij dunkt!

— Zou 't!... Daar en is niet van, baas; kijkt eens wel!

— Sato!

— Ja sato! hebt gij 't wel gezien?

— Sato! zei de baas al zijn hand op zijn voorhoofd slaande; het dunkt mij dat wij alle twee rechts het zelfste gedacht hebben.

— Een... uit den busch niet waar, met pistolen in zijnen zak?

— Recht zoo! die zou kunnen zeggen waar dat Pier Kloosters eenen dag en eenen nacht opgesloten is geweest.

— Ust! niet luide: hij kijkt naar ons.

— Laat ons zwijgen, gebuur, ik en wille voor geen geld dat er een van die kerels in mijn huis genomen zij; ik ben zeker dat ik het eer lange diere, en misschien met mijn leven, zou betalen.

— Ik ga al gelijk mijn gedacht zeggen tegen den Meier.

— Nu toch niet?

— Neen, maar van zoo haast dat het pas geeft. Daar, hij staat op; misschien gaat hij buiten met de gendarms; het ware recht gepast.

Inderdaad, die drie menschen gingen buiten, de soldaten om hunne peerden gereed te maken en de Meier om ze te vergezellen. Binst dien tijd was de vreemdeling ook, maar al de voordeure, weggegaan; toen hij uit het huis was, loerde de baas, van uit zijnen toog, door de venster om te zien welken weg hij insloeg, en hij liep het seffens zeggen aan den mensch met wien hij in gesprek had geweest, en die nu bezig was met vezelen in de oore van den Meier.

— Ware dat nog tien minuten vroeger geweest, sprak deze met spijtigheid!

— En wie zou gedurfd hebben?

— Nu is hij weg, misschien! maar al gelijk, ik zal het zeggen tegen deze mannen.

Hij sprak ervan tegen de gendarmen, en schaars hadden zij gehoord dat er een moordenaar, of ten minsten een die voor moordenaar aanzien was, de stoutmoedigheid zoo verre

had gedreven, van tot in hun gezelschap toe te blijven, of zij schooten uit, half in gramschap, vragende waarom men dat niet seffens gezeid en had; van wien men benauwd moeste zijn als zij erbij waren, langs waar die vent was weggegaan, en dat zij er seftens achterreden.

Zij sprongen op hun peerd, en sloegen de nauwe strate in die, door een deel van het Vrijbusch, naar Dixmude liep, en langs waar de vreemdeling vertrokken was. Eene menigte volk volgde ze tot aan de laatste huizen van de plaatse; iedereen was nieuwsgierig om te zien wat er ging gebeuren, en aan den uitgang van het dorp wendden al de oogen naar den zelfsten kant, om te zien of de vreemdeling nog buiten zicht niet en was, maar niemand en wierd hem geware. De gendarmen dreven hunne peerden tot op den heuvel die wat verder op lag, in 't gepeis van den verdachten persoon te achtervolgen; niets te doen, hij was weg en weg voor goed.

Twee uren nadien stak Baekelant het schuifeling rond de huizen waar zijne roovers in woonden. Uit alle deuren kwam er haastiglijk een man gesprongen, om te zien wie riep en waar men riep. Als zij den capitein zagen staan liepen zij bij hem, en in vijf minuten tijds was er geheel de bende.

— Bij Rooze, het mannevolk alleene, zei Baekelant; ik tracteere vandage.

Dat en moest hij geen tweemaal zeggen; men sprong binnen in het aangeduide hutteken, greep achter stoelen en ging zitten rond eene tafel waar bier en glazen op gezet wierden.

— Eerst en vooral moet ik u spreken, zei de capitein; 't is zelden dat ik u bijeen roepe om anders als goed nieuws te verkondigen; maar nu toch kom ik met slechte maren.

— Hoe! hoe! riepen al die mannen.

— En geheele slechte, hernam hij; misschien is het voor den laatsten keer dat wij hier al te zamen zitten.

— Nog een verrader, misschien! riep Karlo.

— In tegendeel, vriend.

— Wat is er dan?

— Ik geve uitleg : gij weet, niet waar, dat ik u over tijd sprak van zekere mannen te peerde, die in de groote steden liggen om de dieverijen en de moorden te beletten of te straffen ? En wel, die mannen zitten achter ons, en uit neerst, zul-de!

— Laat ze maar komen! schreeuwde een wreede kerel.

— Neen, neen! en laat ze niet komen : en, om rechtuit te spreken, wij moeten ons hier geheel met den eersten van kante maken en korten voor de vlage : want het is nu met Franschmans dat wij gaan te doen hebben, en ik ken dat volk. Gelooft mij : blijven wij hier in den busch nestelen, wij en kunnen hun niet ontsnappen : zij zijn al te slim en al te stout.

— En waar naar toe? vroeg de oude Karlo. Dat ware voor mij tweemaal verhuizen in korten tijd!

— Daarom heb ik u hier bijeengeroepen: dat elk zijn gedacht zegge, hier is het mijne. Tot nu toe hebben wij ongevonden en ongehinderd in dezen uitgestrekten busch kunnen blijven, schoon men onze schuilplaatse kende. 't Is omdat er geen bestier in ons land en was, en dat men benauwd genoeg was van de fransche *brigands* om de vlaamsche te laten loopen. Maar nu, gij moet weten, de Franschen zijn hier geheel en gansch meester en zij leggen het geheel wel aan om meester te blijven; de wetten bestaan en zij doen ze uitvoeren. De dieven hebben te vluchten voor de gendarms, en de gendarms liggen in Rousselaere, dat niet geheel verre van hier meer en is. Over twee uren nog heb ik tegen eenen gesproken, te Staden op de plaatse, waar zij inlichtingen komen vragen zijn nopens mij en nopens u; ik peize zelfs dat ik verkend ben geweest door eenen Stadenaar, maar gelukkiglijk ben ik aan tijds gevlucht en ontsnapt. Ware het mijn doen alleene, weet gij wat ik u raden zou? Van den busch te verlaten en te gaan leven lijk andere menschen in de wijde wereld, met vrouwe en kinders.

— En uitscheiden van stelen! En werken! 't Is onmogelijk, riepen er drie viere met eenen keer.

— Neen, neen, voorts te doen 't gene wij nu doen, maar op eene andere wijze.

— Te weten? Ik ben nieuwsgierig om te hooren wat gij uitgedacht hebt.

— In plaatse van te rooven en te stelen en alles te krijgen met wreedheid en stoutheid, laat het ons nu doen met slimmigheid. Iedereen van ons zoeke ievers een huis, bij voorbeeld, in de omliggende dorpen van Thorhout en Rousselare; wij blijven malkander kennen, onthouden onze woonsten, blijven onzen eed getrouwig als vooren, en vergaderen somtijds in eene zekere vaste plaatse. En ziet, daarop heb ik ook al gepeisd: tusschen Lichtervelde en Coolscamp, aan den hoek van eenen busch, staat er een herberge te pachte, die men hét *Meiboomke* noemt; een van onze mannen, die van die kanten is, kan er gaan wonen, ons op zekere dagen ontvangen, en zorgen voor onze goederen. 't Is eene zoo gunstige plaatse dat ik er geen beter en kenne; niet al te verre van calcie en van dorpen, maar verre genoeg; zonder huizen of hofsteên in de nabijheid : 't is er lijk vooren gemaakt. Wat dunkt er u van, makkers?

— Wat zou er ons van dunken? Dat en is geene kleene zake, om ze alzoo kortaf te beslissen!...

— 't Ware onvoorzichtig, wilt gij zeggen! Ja, maar hier blijven, en zeker zijn van te moeten tusschen de klauwen van de wet vallen, is dat niet vele onvoorzichtiger?

— Zeker zijn, zegt gij!

— Ja! Ja! gelooft mij maar! Ik ken te wel onze vijanden, en ik heb te vele van hunne slimme trekken gezien.

— En dat zij eens niet en kwamen !

— Dat zullen wij bij tijds achterhalen; er is altijd tijd om weder te keeren van waar wij gekomen zijn. Nu, om kort te maken: Is het uwer aller meeninge dat het beter ware van hier te blijven? Ik zal met u zijn. Tot nu toe zijn wij malkander

getrouwig gebleven, 't en is ik niet die aan uwe vriendschap en aan uwe medewerking eerst zal verzaken.

— Neen, capitein, neen! schreeuwden er vele, schier altemale; uw gevoelen is het onze; wij en kennen maar éénen hoofdman, zijn wille is onze wille, en wij volgen hem.

— Alzoo niet! antwoordde Baekelant, blijde en al rechte springende; gij moogt en moet allen vrij spreken, en, wanneer ons besluit genomen is, dan mij volgen!

— Het is aangenomen!

— Voor 't laatste woord?

— Ja! en wij volgen u, tot aan de galge toe!

Hier eindigde de twist, en met den twist, deze legende.

Veertien dagen nadien en was er geen een roover meer in het busch te vinden; en, als de Franschen erachter gingen, zij voeren rechts lijk de andere. Geheel de manschap was verspreid rond Thorhout en Rousselare, waar eenige van hunne aanhangers reeds te vooren woonden. Baekelant was zonder vast verblijf gebleven, en hield zijne vergaderingen, volgens beschik, in het *Meiboomke*.

VIERDE LEGENDE.

I.

DE GEUZENBUSCH.

Alwie Westvlaanderen doorkruist, in zijn langde en in zijne breede, is verwonderd van er op zoo vele dorpen te komen, meestal schoone en groote, en, als het goê tijden zijn, geestige en rijke. Zij staan lijk te midden van hovingen, waarin allerhande soorten van boomen en vruchten groeien, tusschen water en grachtjes, hoogtjes en leegtjes als 't ware zuiveruit gemaakt voor het verzet en de schoonheid. Ook toen er alles op de velden in wasdom is, dat een groen kleed, met hier en daar een blomperk tusschen, de aarde bedekt; dat er, bij plaatsen, een bende kruiers op die groenigheid ligt te werken en te zingen dat het klinkt; of dat er schier op ieder stuk land een koppel peerden deftig en edel voortstapt, al trekkende aan den ploeg, die de aarde openslijt, 't is aangenaam van op eenen lentedag den stoomwagen te bestijgen, die van Brugge naar Kortrijk, en van Kortrijk naar Poperinghe vliegt. Of nog aangenamer is 't van Lichtervelde naar Veurne, eerst, tot aan Dixmude, langs de schoonste dorpen die men vinden kan. Van daar voort, reist men door weiden, rijkdom van de streke, waarin zoo veel grachten en vaarden lijk slangen krinkelen en draaien; en nooit en moet men ommegaan voor huis, of boom of hage. In die weiden gaan er bij duizende koeien, ossen en veulens aan 't loopen, van met zij den doom van het vierpeerd in de verte zien en het rollen van de wielen op de ijzere bane hooren; dan steken zij den steert op, en, met den kop in de

lucht, stuiven zij elk al eenen kant, de eene om weg te vluchten, de andere om te snellen van waar het geruchte en de dampen komen, en te kijken met vlammende oogen, als of zij wilden weten wat nieuws er ommegaat in hunne streke, die eertijds aan zoo weinig veranderinge gewend was. Of ook, langs de calcie van Oostende naar Niepoort en naar Veurne : daar hoort men, al den eenen kant, het ronken van de golven der zee, en men ziet er, zeer nabij, de hooge witte duinen, die, van verre aanschouwd, blekken lijk sneeuw, waarnevens er nog al huttekens staan, of ievers een oude geborsten torre die uitsteekt, en waar duivels en spoken in verkeeren, zegt het volk. Al den anderen kant heeft men *het bloote*, dat zoo wel gekend is in ons Vlaanderen.

In *'t bloote*, zoo verre als de oogen dragen kunnen, en ziet men schier noch boom, noch perse, noch hage; geheel de streke, zoo lang en zoo wijd, is gelijk eene weide, altijd even groene. In 't schoone jaargetijde, loopen geheele benden van hoornbeesten, en troppen van peerden en kachtels erin, men zou zeggen in 't wilde; maar ieder vindt op tijd zijn hof en stal. Men ziet er niet vele gebouwen, 't en zij op de plaatsen van de dorpen, waar gemeenelijk eenige huizen bij malkander staan; en nog zijn het meest pachthoven, en van de grootste uit, waar landbouwers in wonen, die met hunne aanzienlijke middels, andersche menschen zouden kunnen zijn als sommige waterheeren uit stad, die met vele pluimen aan en duizend franks 's jaars, getrokken uit de borze der lastenbetalers, van hunnen man scheren, en eenen mensch van te lande bekijken van hoofde tot de voete, gelijk iets aardigs, dat de moeite weerd is om ziene, omdat zij geen nieuwemode kleêren en dragen, en misschien gelijk men zegt, maar slecht hunne wereld en kennen! Neen! God zij gedankt : de vlaamsche landbouwer, op eenige naar, en wilt tot nu toe geen nieuwemode heere zijn : hij blijft liever in zijne eenvoudigheid, en zoekt zijn geluk te huis, bij zijne deugdzame vrouwe en zijne welopgebrachte kinders, omdat hij weet dat zijn geluk daar alleene te vinden is.

Maar vindt men, in *het bloote*, niet vele huizen en niet vele staken ; hetgeen den reiziger zoo met een in de oogen slaat, is het groot getal der kerketorren, welke, op die platte vlakte, langs alle kanten hun kruis in de lucht schieten, en schijnen al tegen malkander te staan; en 't en zijn geen van de leelijkste, noch geen van gisteren of eergisteren, dat gij peist! Ofschoon het noorden van Vlaanderen overouds misschien min bewoond was als nu, de brave menschen van dien tijd hielden eraan van eenen schoonen tempel Gods, niet verre van hunne woning, te hebben, om er dikwijls te kunnen naartoe gaan, en er lange te mogen verblijven, zonder hunne tijdelijke zaken te moeten verwaarloozen. Zegt wat gij wilt, onze voorouders hadden gelijk van het alzoo te doen, en hoe meer men op hen peist, hoe meer men zeggen moet dat zij 't waar geluk vonden in hun geloove en hunne godsdienstigheid. Hoe dikwijls en hooren wij niet spreken van de goede oude tijden, en van de eenvoudigheid en de rechtzinnigheid der menschen van over één en twee honderd jaar ? *De gelukkige oude tijden*, zegt men. Ja, gelukkig, en, wilt gij weten waarom? Omdat het geloove bij hun levendiger was als bij ons. Waar zal men hedendaags de menschen, en bijzonderlijk de jongelingen, zoeken die onder de ooge van allen durven hun geloove belijden, opstaan tegen het kwaad, en als verdedigers van het goed? Eilaas! zij zijn zoo dunne gezaaid; bijna geen één meer die durft ; het menschelijk opzicht is meester geworden van 't meeste deel en heeft 't geloove in boeien vaste gelegd. Als er meê te doen valt in een goed werk, dat uitwendige blijken van Godsdienst vraagt, hoe menigen worden tegengehouden door dat verfoeilijk gedacht : wat gaan de menschen van mij zeggen? Alsof het aan de menschen ware dat een mensch moet rekeninge geven van zijne werken! Ach! als 't erop aan komt van kwaad te doen, of van zonde te bedrijven, of van te spotten met al dat goed en deugd is, men hoort nooit zeggen : indien ik meêklappe, wat gaat men van mij peizen? Neen! de duivel van het kwaad verjaagt dat ge-

dacht, of ten minsten, door 't verflauwen van het geloove, doet hij die inwendige stemme zwijgen, en maakt den mensch beschaamd voor al dat hem zou moeten trotsch en hooveerdig maken. Hoe dikwijls ook ziet men, zelfs op landsche prochien, honderden deugdzame menschen, die inwendig het goed genegen zijn, vastegeleid en zwijgende, omdat er, tusschen hen, vier of vijf gasten loopen zonder geloove, die spreken durven om het kwaad aan te prijzen, en die beginnen te spotten als er iets gedaan wordt in de kerke of elders, dat strekt tot luister van Gods huis en van Gods name? Het menschelijk opzicht is daar nog eens : men zou willen het jok dier goddeloozen afschudden ; men durft niet, omdat zij kunnen lachen. Ongelukkige menschen, die altijd moeten hooren en doen hetgene zij liever anders zouden hebben! Ongelukkiger als onze ouders, die 't slecht volk van hunnen tijd durfden in de oogen bezien, en het menschelijk opzicht met de voeten trappelen!

En verder, is het ook niet waar dat de tijdelijke belangen, de zorge en het leven van het grootste deel der menschen, hun de eeuwigheid en de onsterfelijke ziele doen vergeten, en om 't te zeggen zooals het is, hen ongelukkig maken? Kan het zijn dat een mensch die geheele dagen peist op het vergankelijke, op het vergrooten zijner have, en op zijn ongeluk kwame hij iets te verliezen; die altijd ongerust is op hetgene er kan voorenvallen, en vandage al bezig is met zijne winste of zijn verlies van morgen, kan het zijn, zeg ik, dat zulk een mensch in ruste en vrede leve? Gelukt hij, 't is om nog meer te zoeken; verliest hij, 't is om in wanhope te vallen. Ach! hoe verschillende is hij van die menschen uit den goeden ouden tijd, gelijk er nu nog eenige te vinden zijn, die altijd in alles te vreden zijn, die overal den vinger Gods in zien, die niet en stampvoeten van ongeduld als er een druppelke regen te vele of te weinig valt op de aarde! Zij vertrouwen in de Voorzienigheid; zij weten dat God kan straffen en beloonen, kruisen en zegeningen overzenden naar believte

en dat de mensch, willen of niet, beide moet aanveerden, 't zij met 't zij tegen zijnen dank. Zij weten dat er een God is, die de vogelkes uit de lucht hunne spijze dagelijks voorenlegt, en die ook de menschen niet en vergeet, die in Hem gelooven, en die hun geloove durven belijden. Daarom stellen zij in dien God hunne hope, en leven zij geruster als andere, omdat zij leven in dat zalig gedacht : of het al verloren en kwalijk ginge op de wereld, indien ik wille, het zal mij beter gaan in de eeuwigheid.

Is het geestig in Vlaanderen langs den ijzerweg door de groene velden te vliegen, of, op een rijtuig gezeten, langs eenen steenweg de landen in al hunne schoonheid te bewonderen, het is veel geestiger nog van, te voete, door stukken en dreven en weiden te gaan, of langst straten en voetwegelkes uit het eene dorp te komen en rechte naar een ander, al rustende en kijkende naar beliefte. Men moet toch de vruchten op hun eigen aanschouwen om er de schoonheid van te zien, en ieder heeft zijn eigene schoonheid; men moet ze zien in hun opkomen, in hun groeien en hun bloeien, en telkens wel en lange, ten minsten die liefhebber is; en wie in Vlaanderen en is het niet? Men moet ze zien veranderen, en ze veranderen zoo dikwijls!

In den voorzomer en ziet men nog maar hier en daar groene topkes uitkomen, die aardig doen, te midden van dat plat en bruine land; later in 't getije, als het vlas zijn bleekgroen tapijt maakt, ievers langs een koolzaadstuk dat in volle blommen en schoone geel staat, en zoo welriekende is, wie kan er voorbij gaan zonder te zeggen : Dat is schoone? Schooner nog is het in den oest, als de aarde haar kleedsel verandert en de verwe van 't goud aangetrokken heeft : waarachtig goud, dat in de koornaren zit en den landbouwer weeldig maakt! Overal, en schier ter zelver tijde, vallen de schoven, de pikke klettert in de verte, gevreven op den wetsteen; duizende menschen loopen over end weêr om te binden, te stuiken of te laden; de landbouwer wakkert zijn volk aan,

altijd bevreesd voor regen, en kijkt gedurig rond of er geen dondertorren in den grond van de lucht en zitten. Eindelijk is het gedaan : het koorn is af en drooge; men haalt het in; de peerden en de wagens rijden snel van de schure naar het land en van het land naar de schure; de kave rookt in de hofsteê; men is aan 't laatste voer gekomen. 's Avonds, en 't moet daarvooren avond zijn, laadt men op den wagen eenen mei, met blommen gepint en geheel versierd met linten; de laatste schooven van den oest worden op dien wagen geladen, en de mei erboven op gesteken. Al 't volk, dat meêgewrocht heeft, kruipt op het voer, een groot getal kinders uit het gebuurte mag erbij gaan; men klopt op ketels, men slaat op riesters, men klakt op al dat klakken kan, en de peerden rijden stillekens voorts. Van tijd tot tijd komt een vreugdegeschreeuw, dat in de stilte van den avond in 't omliggende weêrgalmt, op een gegeven teeken uit de felle kele van al het volk dat op het voer zit, en zij schreeuwen dat zij de oestwafels gewonnen hebben! 't Is waarlijk een van de schoonste tafereelen uit het leven van te lande.

Vlaanderen, dat nu zoo schoone is, was over tijd van jaren zeker nog schooner als nu. De bosschen en de hagen gaan te zeere weg, het land wordt er geefachtiger door misschien; maar het wordt al te eentoonig, en het verliest van zijne aangenaamheid. Niet voor eene streke waar van plaatste tot plaatse boschelkens staan, tenden eenen hof van groenigheid, waar men in de verte boomen ziet die met hunnen top in de wolken hangen; en, als het waait, dat men het ruischen van den wind tusschen de bladeren hoort; boomen en wouden waarin vogels van alle soorten wonen, die er in nestelen en schuifelen en uitjongen en vermenigvuldigen! Zoo was het voortijds overal in Vlaanderen, en nu niet meer. De bosschen verdwijnen en veranderen in zaailand; de pachthoeven vermenigvuldigen, en de dorpen, van zelfs niet verre verscheen, scnijnen aan malkander te houden.

Overal toch in West-Vlaanderen, en staan de dorpen zoo

dichte bijeen niet. Slaat eens uwe oogen op de kaarte, gij zult er wel vele rondekens zien, die een gemeente aanduiden : maar één dingen zult gij beletten, 't is dat er een plaatse is waar er weinig staan, op wijden afstand, en vele wijder als elders, te weten van Ruddervoorde, al boven Thorhout voort, naar Aartrijcke, Ichteghem, Couckelaare en Bovekerke, het eenigste dorp van Vlaanderen, dat de fransche *brigands* op het einde der verledene eeuwe niet gevonden en hebben. Van daar weder al Wercken, Handzaame, Cortemarck, tot aan Lichtervelde, en is het niet anders als eene groote vlakte, voortijds al busch, en waarschijnelijk houdende aan het Vrijbusch, dat van oosten liep tot aan de Muinke, al over Sint-Pieters-veld weg. Zoo teekenen 't de oude kaarten.

Thorhout stond te midden van dat hout, dat nu ten deele verdwenen is; de scherpe torre van zijn oude kerke stak uit boven de kroone der eeken en de toppen der sparren, in die wildernissen waar de oude graven van Vlaanderen zoo geern woonden en rustten. Niet verre van daar staat Wijnendale.

Voor den Vlaming die nu nog den schoonen steenweg langs Wijnendale bewandelt, is er lijk eene stemme die zegt : Is het waarlijk daar dat onze oude meesters woonden? Och! hoe moet dat veranderd zijn! In plaatse van wallen en muren, van groote wouden, van gewoel van knechten, van heeren en juffers met hunne jachthonden of valken, en vindt men niets meer, of 't en zij vernieuwde gebouwen, met hier en daar een torrestuk in, of eene opgemetste kave die uitsteekt boven die hooge daken, en aanwijst dat een rijk man van de hoofdstad er de zomersche lucht komt scheppen, in afwachtinge van den winter. De bosschen zijn in hof en lochting veranderd; enkel in de verte nog ziet men sparren staan; geen gedruisch, geen geloop, geen leven, 't is er stille alsof niet een mensch onder die breede daken en woonde. Het casteel staat langs een breede calcie, op een heuveltje; men heeft er herbergen bij gebouwd, en hofsteden en huizen en al dat gij wilt, maar geen gedenkteekens

overgelaten van oudere tijden. Over ruim eene halve eeuwe was het daar nog een geheele wildernisse, en nu is 't lijk overal elders. Hoe zeere gaat toch de wereld, sedert korten tijd van hier!

De Wijnendaal-bosschen liepen van westen tot aan Ichteghem, Couckelaare en verre daarover, hooger op, tot aan Aartrijcke en Eerneghem; er waren groote dreven door, en eenige voetwegelkes, maar geene steenwegen. Sparren, eeken, beuken, abeelen, het groeide er al, tusschen tronken van alle slach en soorten, en het maakte er een donkere en eenige verblijfplaatse van; voegt daarbij dat verscheidene moerassige plaatsen, waar niet anders uit en schoot als riet of lisch, hier en daar lagen, en 't en zal u niet verwonderen of woonde er schier niemand in.

Het deel van den busch dat gelegen was op den grond der vier bovengenoemde dorpen draagt den name van het *Geuzenbusch*. Zonder twijfel komt dat voorts van den tijd der Geuzen, uit de zestienste eeuwe en het begin der zeventienste; misschien zelfs heeft een aardig voorval of een groot ongeluk dien toename gegeven en tot nu nog behouden, die zeker nooit meer veranderen en zal. De Geuzen moeten toch schrikkelijk en vele kwaad gedaan hebben in hunnen tijd; hun name moest verfoeid zijn door onze katholijke voorouders, en de vreeze welke zij injoegen groot wezen, dewijl hedendaags nog, alwie te lande voor slecht gekend is *geus* wordt genaamd. In 't opkomen en was het alzoo niet: de Geuzen kunnen wel altijd, bedekt of opentlijk, vijanden geweest zijn van Kerk en godsdienst, maar hun name en kan maar zoo hatelijk geworden zijn, toen de deugenieten, van alle slach en soorten, met hun gedaan hebben, en onder hunne bescherminge of in hunnen naam, de schrikkelijkste misdaden en de schandelijkste heiligschenderijen bedreven hebben. 't Was toen zeker lijk nu : alwie bedorven van zeden was, of geld noodig had, en niets te verliezen maar alles te winnen, deed met de vijanden van de ware Kerke en van den katholijken

godsdienst, om alsdan ongestraft te knnnen leven gelijk zij wilden. Dat is natuurlijk en 't is altijd zoo : beziet eens wie de menschen zijn, in stad of op buitengemeenten, die door hunne woorden en werken ondersteunen al dat gedaan wordt om het bezag der roomsche Kerke te verminderen en te vernietigen, en zegt dan of het degenen zijn die, door hunne deugden en schoone hoedanigheden, de anderen stichten en hen zelven beminnelijk maken? Geen één en zoudt gij vinden, wiens leven zou mogen beschreven zijn om tot voorbeeld te dienen aan het nakomelingschap; en 't is zelfs een klaar bewijs dat de pogingen dier mannen, vijanden van den godsdienst, niet en strekken tot het geluk van het menschdom, ingezien al de kerels die, door hunne onrechtveerdigheden en vele andere dingen welke hier niet en moeten beschreven staan, al de kwasten 't is gelijk van waar, die 't ongeluk maken van de familien en van de samenlevinge, hunne vrienden zijn en met hun doen. Hoe zou een mensch, die zijn eigen ongeluk uitmaakt, 't ongeluk van zijn huisgezin en van al die met hem handel drijven, voor doelwit kunnen hebben van het menschdom gelukkig te maken!

Om op den *Geuzenbusch* te komen, waarin wij haast een van Baekelants gasten zullen vinden, ware het onze lezers uit die omstreken en van elders ook misschien aangenaam van te hooren welke gebeurtenis hem dien name doen geven heeft; 't is inderdaad nog al belangrijk, en, schoon het niet vele betrek en hebbe met *Baekelant* zullen wij 't al gelijk vertellen, misschien tegen de regels in, en verschooninge vragen aan degenen die vele aan de regels houden.

In 't jaar 1600 waren de ketters, of anders gezeid de Geuzen, meestal Hollanders, nog meester van Oostende, zeehave en sterkte : al 't overige van Vlaanderen was tot Spanjen, of beter tot den Prins Albert, wedergekeerd en katholijk gebleven. Het gespuis uit geheel Belgenland, al dat godsdienst vijandig bleef, was geloopen naar die stad, die de prins ging belegeren, om er den Hollander te onder-

steunen, of beter, om de ketterije in ons land te voeren, en om een slecht leven, ongehinderd en ongestraft, te mogen voortleiden. Eenigen waren binnen de verschansingen gelaten, anderen bleven buiten en woonden in de bosschen, zuid-oost van Oostende gelegen, en met welke onze lezer al kennis gemaakt heeft. Onder den name van *vrijbuiters* of Geuzen, plunderden en roofden zij alles; zij verwoestten geheel de streke, en zij maakten het volk zoo benauwd, dat men boden naar den Landheer zond, omdat hij toch zijne onderdanen zou komen verlossen. Niemand nochtans en had rechte kunnen achterhalen waar de buiters verbleven; men wist dat zij in bosschen zaten, maar geenszins wat zij er deden, toen eindelijk, bij 't naderen van het spaansch leger naar Oostende gezonden, een voorval alles bekend maakte.

Tusschen Couckelaere en Eerneghem, aan 't hoekske van den bosch, woonde er een eenvoudige man, redelijk jong nog, die met het melken van twee drie koeien en het beploegen van wat land, moeielijk aan zijn bestaan gerakende was. De landbouwer, natuurlijk op geld uit, was blijde op het hooren dat de Spanjaards naderden : deels omdat zij hem van de vrijbuiters gingen verlossen, deels omdat hij gelegentheid zou vinden te verkoopen. Ook, van zoo haast hij vernam dat het spaansch leger naderde en al tot aan Ghistel gekomen was, hij daar naar toe, met eiers, kaas, melk en boter, en hij verkocht zoo wel en zoo vele, dat hij munte genoeg ontving om een geheel jaar zijnen pacht en zijne lasten ermêe te betalen.

Blijde genoeg keerde hij haastig weder naar huis, en, om te vroeger met zijnen schat aan te komen, in plaatse van de breede strate, nam hij den binnenweg, dweers door den busch. Misschien was het den eersten keer van zijn leven dat die man zoo vele geld te hoope in zijne beurze zitten had; en, gelijk het altijd gaat met buitenmenschen in diergelijke omstandigheid, hij en kon niet laten van op zijn geld te peizen; van tijd tot tijd ging zijne hand, zonder weten, naar zijnen vestezak, en hij tastte aan die klinkende en zoo gemakkelijk gewonnene guldens.

Als hij een uurken lang gegaan had, zoo was de zonne onder; en daar, in dat uitgestrekt woud, tusschen die hooge boomen die zoo dikke stonden, was het uitnemende eenig en stille. De avond kwam schielijk aan, en, na korte oogenblikken, was er lijk een zwart kleed dat gespannen hong boven de toppen van de hoogste boomen. De eerste vreugde van onzen Couckelaernare was weg; hij begon te peizen dat hij daar alleene was, met zoo vele in zijnen zak, bij nachte, en dat er, rechts in dien busch, zoo dikwijls Geuzen zaten. Geuzen! goede Schepper toch! hij wenschte van nooit op dat woord gepeisd te hebben, en hij en kreeg het uit zijn gedacht niet meer; zijn herte begon te kloppen; in den donkeren keek hij voor hem, achter hem, of er niemand en stond of en kwam, en hij snakt naar zijnen asem. Op zijne rugge droeg hij twee ijdele manden gebonden, waarin zijne koopwaren gezeten hadden; en, met dat de benauwde reiziger altijd links en rechts ommedraaide, wreven de drooge wissen dier manden tegen malkander en piepten. Dat geruchte en kon hij niet uitleggen, en hij meende dat er volk hem op de hielen zat. Zijne vreeze groeit aan : hij kijkt nu van langs om meer omme, altijd al voortsgaande, en het gepiep vermeerdert ook. Eindelijk verliest hij al zijnen moed; met de eene hand grijpt hij den zak zijner vest waarin zijn geld zat, met het andere houdt hij zijnen gaanstok, en zet het aan een loopen.

Hij was nog wel eene sterke ure van zijn huis. De mane was een weinig uitgekomen; zij begon al te blekken door de leegste takken; en na korte stonden, ging het in die wildernisse en langs dat wegeltje klaar zijn, ten minsten klaar genoeg om eenige stappen vooruit te zien.

De man bleef loopen; hoe meer hij liep, hoe zekerder hij meende te zijn dat men hem achtervolgde; want het daveren zijner voeten op den grond, het piepen der manden, en het ruischen van de bladeren en takken, die zijne vlucht in dit smal wegeltje in beweging bracht, en kon hij niet anders uitleggen. De benauwdheid en de vermoeidheid grepen hem

meer aan den asem en zijne beenen vertraagden gedurig; aan den hoek van de breê strate gekomen, na vijf minuten loopens, viel hij geheel stille, en zat neder op den gerskant, langs den boord van eenen gracht.

Rechts gelijk hij nederzat, kwamen zeven wreede manskerels, met geweren en springstokken gewapend, al den anderen kant van de strate uit den busch, rechte voor hem.

De mane keek al uit, boven de sperren, en in dien breeden weg, door geene takken weêrhouden, gaf zij effen hare eerste stralen op 't aangezichte van die zeven Geuzen. De landbouwer, van met dat hij die mannen geware wierd, sprong op en vloog weder den bosch in. Maar zij achter hem, en, 't en duurde maar eenen oogenblik, hij was vast, en wederom op strate gesleept.

— Wie zijt gij, en van waar is de komste? — vroeg er, al hem schuddende, een sture vent, met lang verbursteld haar, en eenen rosten baard, die verre op zijne borst hing.

— Horkt! — zei een andere, vooraleer nog de gevangene een woord kunnen spreken had — horkt dan? er klinkt iets; die gast heeft geld in zijnen zak: dat moet 't onze zijn.

En men sloeg op al de beurzen van den ongelukkige, en vijf of zes handen schoten te gader in zijne kleêren en trokken er al uit dat erin zat. Het geld was in een kleene lijnwaden beurze, waarin ook een roozenhoeiken zat met een zwaren looden wijpenning eraan; als men 't eene uithaalde, het andere kwam meê, en 't bleef aan den vinger van een der geuzen hangen.

— Papauw, met uw papendingen; 't is een spaanschgezinde! schreeuwde de Geus die 't roozenhoeiken hield, en hij sloeg ermeê op het lijf van den man, dat de beiers stoven.

— Waartoe dient dat, schijnheiligaard? vroeg een andere.

De landsman, die van de beste christenen uit was, zat wel met vreeze bevangen, maar hij en kon toch niet lijden dat er spot gedreven wierd met heilige zaken; hij antwoordde koelmoediglijk:

— Dat dient om God te dienen, en Onze-Lieve-Vrouwe te vereeren.

— Wat zegt gij van God en Onze-Lieve-Vrouwe? 't En is noch God noch Lieve-Vrouwe, zeg ik, hoort gij dat, boer? En hij greep den godvreezenden man bij de kele, al de schrikkelijkste vloeken uitbrakende, en hij zou hem ongetwijfeld verworgd hebben, ware 't niet geweest dat een andere Geus ertusschen kwam al zeggende: dat zij dien kerel vast moesten houden om hem al hunne schoone dingen te toogen. Hij wierd dan losgelaten.

Men spotte nog eenigen tijd met Maria en met haren Goddelijken Zoon, en met den landsman, die beiden zoo teederlijk beminde. Ten langen laatsten wierd hem een doek voor zijne oogen gebonden, en men trok hem in den busch; zijne handen waren te zamen genepen, in de houdinge van eenen mensch die bidt, en spotsgewijze had men aan zijne vingers de overgeblevene stukken van het roozenhoeiken gehangen. Hij wierd altijd voortgestuikt, wel een ure verre, door bramen en distels die hem de voeten kwetsten, tot dat men eindelijk in een bloot moerassig plein bleef stille staan.

— Wij zijn op het kerkhof van de Geuzen; verwekt een akte van berouw, papaaw; uw einde nadert en hier is uw graf! zoo zei een der vrijbuiters tegen den armen man, die, deerlijk gekwetst van de doorns, en over van angst en benauwdheid, nog schaars kon rechte staan. Dat zeggende, gaf hij hem eenen stuik op zijn herte, dat hij achterwaarts over vloog. En dan, spijts zijne schoone woorden, moest hij op zijne knie'n zitten, met samengevouwen handen en 't roozenhoeiken tusschen de vingers, gelijk iemand die biddende is, en daar in 't slijk blijven zitten, terwijl de roovers eenen kring rond hem maakten, vloekten en tierden, al dansende en springende, en nu hem eenen schup, dan eenen slag gaven, dat er de arme bloed van duizelde en zonder gevoelen scheen. Hij bleef nochtans nedergeknield; geen woord en sprak hij meer, geene enkele poginge en deed hij om los of

weg te zijn. Misschien, als ware christen, dacht hij : Sterve ik, 't is als martelaar voor geloove en voor godsdienst.

De vreedste der bende deed de andere stille staan en zwijgen. Met eene zware stemme, die weêrgalmde in de stilte van den nacht, ging hij een gezang op, dat niet kwalijk en geleek aan het kerkgezang, en waarin er wat halflatijnsche woorden kwamen, tusschen de vuilste dingen en de ijselijkste blasphemien. Als hij gedaan had, juichte geheel de bende toe, en lachte dat het kletterde. Dan schreeuwden zij al te zamen iets anders, dat begon met het woord *requiem*, lijk in een uitvaart, maar dat verder onverstaanbaar was; en, al dat zingende, zwierden zij wederom rond den ongelukkige en mishandelden hem.

Deze en twijfelde niet of zijne laatste ure was gekomen, en hij bereidde zijne arme ziele inwendiglijk tot de dood.

De Geuzen, moê van springen en schreeuwen, hielden op; zij deden den geknielde rechte staan, en namen zijnen blinddoek van voor zijne oogen.

't Was bijna zoo klaar als bij dage, want dat bloote plein was door het schoonste manneschijn verlicht. De zeven roovers stonden voor den man, en zwegen wat; een oogenblik later zei er een van hun, al wijzende met zijnen vinger naar de kroone van de naaste boomen :

— Ziet eens daar, bezijds u! heft uwe oogen op dan! de papen begraven de dooden in den grond, maar de geuzen begraven ze aan de boomen, is dat niet schooner ?

De brave landbouwer was bezig met vrijven aan zijne oogen, die in 't eerste blind waren, door het spannen van den doek, en die nu nog schemerden. Hij stond daar zoo aardig, niet wetende wat hij eraan had, noch waar hij was. En dan, met die vreede gewapende moordenaars voor hem, die grijnsden lijk spoken, en blikten lijk duivels! Hij sloeg zijn oogen naar den kant die door den spreker aangewezen was, en zag een reesem menschengeraamten, die slingerden aan de takken en ruttelden in den wind. Onvrijwilliglijk gaf

hij eenen schreeuw van schrik, en sloeg zijne handen te gader.

De vrijbuiters schoten in eenen lach; en een die bij hen stond zei : — Hij gaat bidden, geloove ik! — en, dat gezeid hebbende, gaf hij hem eenen stuik op zijne borst; de man moest achteruit wijken; zijne hielen haperden aan iets, en hij vloog achterwaarts over, zoo lang als hij was.

— Proficiat, mijn man! zei de Geus die hem ommegestoken had; gij ligt daar in goed gezelschap : uitgestrekt op drie papen... leest nu maar uwen paternoster!

Inderdaad de Couckelaarsche landbouwer had met zijnen voet gebotst tegen een dood lichaam, waarover er nog twee te reke lagen, en hij was met geheel zijne langde op alle drie nedergevallen. Hij wilde opspringen, en, om beter te kunnen, duwde hij zijne vuisten op den grond, zoo meende hij, maar hij en voelde niets dan koud gebeente, en snakte zijn armsop; hij erging en zocht de aarde, maar 't was al nattigheid dat hij vond; in eene krampachtige beweginge, draaide hij omme, en sloeg zijne oogen nederwaarts... 't Was al menschenbloed dat hij zag!

— Om de liefde Gods, helpt mij opstaan! om de liefde Gods, menschen! riep hij uit.

— Dat is een stoute kerel, zei de Geus met den rosten baard, en kermen dat hij kan!

— Benauwd van wat gesteven bloed, zei een andere. Rolt hem eens schoone daarin!

— En roepen doet hij om opgerecht te worden, hij, die zes voeten lang is, en wel veertig jaar oud!

— Wij gaan hem al gelijk moeten ophelpen; 't en is daar inderdaad geen aangenaam liggen.

En hij greep hem bij den arm, en sleepte hem van de lijken. Oordeelt hoe hij gesteld was! met zijn aanzicht bleek van verschot, en zijne handen en zijne kleederen geheél in bloed! En hadden zij hem dan nog gerust gelaten of weggezonden! maar neen : hij moest, spijts zijnen dank en afkeer,

alles bezien dat in 't ronde was, en luisteren naar al hetgene de moordenaars vertelden; en ieder van hun deed zijn beste om gruwelen te verhalen, en zijne eigene wreedheid en onmenschelijkheid op te helderen.

— Ziet gij dat boven uw hoofd daar? zoo zei de eene, al twaalf geraamten toogende die half verslonden van de roofvogels aan de takken van eenen boom slingerden, 't is ik die ze geheel alleene daaraan gehangen heb. Het zijn papen gelijk gij, en gij verdient het zelfste.

— En ik dan! zei een tweede; 't en is niemand gelijk ik! Komt hier — en hij sleepte den landsman bij den kraag voort, — ziet gij die drie zwarte daar liggen! Het zijn pastors, door mijn hand hier dood gesteken. Neen, in geheel Nederland en is er geen Geus die er zoo vele naar de andere wereld gezonden heeft!

— Wat hebt gij gedaan al te male? — schreeuwde de vent met zijnen rosten baard : — laat mij spreken van de vier-en-dertig hoofden die ik alleene doen vallen heb, en van die twee felle Spanjaards die ik hier ingebracht heb! Ik had eens geern geweten in welke plaatse van 't lichaam een mensch moet getroffen zijn om meest te lijden; en daar, daar aan dien eeke, heb ik een ure lang gezocht, op het lijf dier twee vreemde lafaards, om het te vinden. Gij hadt ze moeten zien krullen en hooren schruwelen, als ik met mijnen dolk rond hun herte taste? Ik weet het nu, waar dat de papen gevoeligst zijn! Wacht maar tot dat ons leger uit Oostende zal gebroken zijn, en 't overige van 't spaansche leger vernietigd hebben; het zal er schuw gaan met uws gelijken. Dan en sparen wij niemand meer, noch en laten ons door geene smeekingen, door geene redens meer tot medelijden overhalen, gelijk het eertijds mij gebeurd is; ik stampvoete nog van spijt als ik er op peize. Twee jongelingen uit Engeland waren tusschen mijne handen gerocht, op den oogenklik dat zij gingen inschepen; tusschen die felle vuisten hier en konden zij niet meer roeren. Ik maakte mij al veerdig om ze te

binden en te hangen. Maar ja, ik bezag ze te lange, mijn handen begonnen te beven. Zij waren toch zoo jong; hun wezen was zoo smeekende; hunne tranen blonken lijk perels in hunne bruine oogen, en hun lang haar viel als geschilderd langst hunnen witten hals! Voor den eersten keer in mijn leven voelde ik mijn bloed naar mijn herte gaan, en voor den laatsten keer van mijn leven kreeg ik medelijden met iemand. Bijna zonder te weten wat ik deed ontknoopte ik de koorde, en zei ik tegen de jongelingen: — Gaat voorts, gij hebt mij bewogen; en maakt dat ik u niet meer en zie!

Nog geen twee dagen nadien zoo verzekerde men mij dat het twee jonge jesuiten waren van Douaei, in Vrankrijk. Ik wierd toch met den oogenblik zoo spijtig en zoo gram op mij zelven, dat ik al de jesuiten van de wereld naar den afgrond wenschte, en wel tien keeren zwoer van ze allen te dooden, en van nooit niemand meer te sparen!

De gevangene zweeg en beefde; hij en had nooit kunnen peizen dat er zulke wanschepsels, met zulke redens op de lippen en van zulk een bloeddorstigen aard, door de zonne verlicht waren.

De vier andere vertelden beurtelings ook, met vloeken en verwenschingen ertusschen, hunne euveldaden aan den armen landbouwer, die ze ten meerderen deele niet meer en hoorde. Hij en bezag nooit de sprekers, maar hij beefde van vreeze; en elken keer dat er een van die schrikkelijke woorden uit hunnen mond kwam, waaraan hij niet gewend en was, steef zijn bloed in zijne aders. Alleenelijk wierp hij van tijd tot tijd eenen oogslag op de lijken, die rond hem hongen of uitgestrekt lagen in geheele plassen bloed, maar spreken en kon hij niet.

— Het gaat dag worden, zei de roste geus, die eenig gezag op de andere scheen te hebben, als de laatste gedaan had met vertellen. Wat gaan wij doen met dien vent? ik ben hem moê!

— Laat hem loopen, gij ziet wel dat hij nooit geen kwaad en zal doen.

— En dat meer is, hij zal in de wereld onze vrome daden verkondigen, en men zal weten en onthouden wat de Geuzen kunnen en durven.

— En komt hij ons te verraden !

— Wat geeft dat? Morgen trekken wij Oostende binnen, om het te helpen verdedigen en er misschien dood te blijven. Die man is de eerste mensch die levende uit onze handen geraakt, en bij gevolge die kennis heeft van onze daden. Doodet gij hem, zij en zullen nooit meer gekend zijn in de wijde wereld; laat hem dan maar loopen!

— Grijpt hem vast, als 't alzoo is, en geleidt hem tot aan het voetwegeltje in den busch, opdat hij niet en verdole. Maar vooraf bindt zijne handen met koorden op zijne rugge, opdat men geloove in zijn dorp dat hij tusschen de vuisten der Geuzen gezeten heeft.

Dat bevel wierd uitgevoerd. De landsman tot in den busch voortgestoken, en dan aan zijn eigen overgelaten, ging altijd rechte en zeere, zonder te weten waar hij ging uitkomen. Blijde genoeg van ontsnapt te zijn aan de dood, die hij tot den laatsten oogenblik verwacht had, dankte hij God en zijne Heilige Moeder uit der herten. Het gedacht van de onmenschelijkheden der vrijbuiters en kon uit zijn hoofd niet; de doode lichamen en de bloedplekken zag hij nog voor zijne oogen, en, verslonden in die gedachten, doolde hij voorts en 'n gerochte uit den busch niet.

De dageraad kwam aan : de roode schemer van de opstaande zonne blikte al boven de kroone der boomen, en de vogels schuifelden dat het klonk. Als hij klaar en verre zag bleef de dolende Couckelaarnare stille staan, om te onderzoeken waar hij mochte zijn en of er nievers geen strate en was, of een breede voetweg, om uit den busch te geraken. Maar niet ! Binst dat hij stond te peizen al welken kant zijn dorp zou gelegen zijn, hoorde hij in de verte het geroefel van trommels. In alle andere omstandigheid had hij verschoten, en nu sprong hij op van blijdschap. Zonder aarzelen

sloeg hij den westen in, van waar het geruchte scheen te komen, en liep dweers door den busch, over tronken en grachten, hoe lastig het ook was. De takken, welke hij met zijne gebondene handen niet en kon afweren, sloegen in zijn aanzichte dat er het bloed langs liep : zijne voeten waren geheel in stukken van gaan en van springen, maar de vreugde van aan de wreedheid der Geuzen ontsnapt te zijn maakte dat hij de pijne schaars gevoelde, en dat hij altijd voorts kon. De trommels hoorde hij van langs om beter, en het docht hem zelfs dat hij 't getier van soldaten hoorde en niet verre van het spaansche kamp en was.

Eindelijk gerocht hij uit den busch. Op eenige boogscheuten van hem stonden de eerste schildwachten van de Spanjaards, en in de verte stak de schoone hooge torre van Ghistel zijne scherpe naalde in de wolken. De landsman verkende hem seffens; 's avonds te vooren had hij daar geweest en wiste dat het van zijne vrienden waren. Ook liep hij haastig naar den eersten soldaat dien hij zag, en bad hem van de koorden los te doen, die zoo schrikkelijk in zijne handen nepen, en hij vertelde zeere zeere al zijne ongelukken. 't En duurde niet lange of een hoop soldaten waren rond hem getroppeld, om te luisteren naar al dat hem was voorgevallen, en, vol nog van aandoeninge, en geheel aan bloed, kon hij 't zoo wel uiteen doen, dat de steenen erbij zouden geweend hebben. Elk had medelijden met hem; men gaf hem eten en drinken; en menigeen, hoorende dat hij geplunderd had geweest door de Geuzen, duwde hem een stuk geld in de vuist. Toen alles verteld en alles afgeluisterd was keerde de landsman huiswaarts, maar langs een zekerder bane, om aan geen andere rampen meer te komen (1).

---

(1) Die geschiedenis, min de blomkes, is verhaald door Van Maele, pastor te Vladsloo en schrijver van dien tijd omtrent. Men geloove niet dat zij hier vermeerderd is, neen zij : zelfs voor die de Geuzen van bij kent, zal ze verminderd schijnen. Ter inlichting moet men weten dat

Hij kwam gelukkiglijk thuis, maar gij kunt denken of zijne vrouw en kinders verschoten, en of het geruchte zijner ongelukken rond de streke liep! Al de inwoners van Couckelaere, Ichteghem, Aertryke en andere dorpen en spraken eenen tijd van niet anders; en 't was natuurlijk. Zij wisten wel van te vooren dat er Geuzen in hunne bosschen verkeerden, misschien waren er die ze van bij, aan hunne deure en aan hunne kasse, gezien hadden; maar nu kenden zij hunne schuilplaatse en al hunne wreedheden. Zij hadden eenen mensch gezien, die door die vijanden van hunnen godsdienst mishandeld was; zij hadden hunne vingers geleid op de bloedplekken waarmeê zijne kleederen besmeurd waren, en zulke dingen en gaan uit het geheugen niet.

Is het te verwonderen dat de name van *Geuzen* gekend en aan dien zelfsten busch gebleven zij? Moet het zonderling voorkomen dat, zelfs na de vernieling van Oostende, en na dat geheel het land door Prins Albert gekuischt was, er niemand nog en durfde door dien busch gaan, en dat elk er de nabijheid van schuwde? Later vertelden de ouders aan hunne kinders wat er de inwoonders van Couckelaere al in gehoord en gezien hadden; en, als zij van verre het woud zagen, toogden zij het met hunnen vinger aan de jonkheden al zeggende: — 't Is daar dat de geuzen woonden, dat was hun busch? — De geschiedenis ging van de eene naar de andere, van vader naar zoon, en zij en kan maar met den franschen tijd verloren gegaan zijn.

Oostende 't jaar 1601 nog niet ingenomen en wierd door prins Albert, maar slechts drie jaar later, na ongehoorden en ongeloovelijken tegenstand van wege de hollandsche ketters. Met de overgave van die zeestad hield de baanstrooperij der Geuzen op, en het lag Albert te boven, van het land te zuiveren van dat gespuis. Hunne voorgaande feiten en gingen daarvoor uit het geheugen van het volk niet; men heeft ze nog onthouden, schoon men er niet genoeg van geschreven en heeft, om te toogen hoe verre zij altijd gaan en tot welke misdaden degenen bekwaam zijn die den katholijken godsdienst opentlijk, of eerst bedektelijk, 't zij met penne, tonge of degen bevechten.

En wel, de Geuzenbusch bestaat nog, merkelijk verminderd, wel is waar, maar toch redelijk groot. Hij ligt tusschen Aertrycke en Ichteghem. In 't eerste van deze eeuwe was hij veel wijder uitgestrekt, en 't bleef nog iets van zijnen kwaden naam over; men schuwde hem meer of min. Daarom even wierd hij gezocht van roovers en baanstroopers; daarom ook, ten tijde van de *conscriptie*, kroop er menige *refractaire* of jongeling in die, in 't lot gevallen zijnde, ten oorloge niet en wilde trekken; en zat daar verdoken, en leefde maanden lang, in holde boomen of putten onder de aarde, altijd achtervolgd of met vreeze van achtervolgd en gevangen te zijn.

Niet verre van daar, had Baekelant, uit het Vrijbusch verjaagd, een van zijne mannen zenden wonen, in eene herberge, die voor uithangberd en opschrift droeg : *De Nachtegale*. Bij 't huis was er wat stallinge geheel onderkelderd, en daar verborg men het gestolene goed. De doorslepen hoofdman kwam zelden te voorschijn, sedert eenigen tijd : hij wist wel dat hij op zijne hoede moest zijn, met die gendarms, die altijd gedurig op reize waren, verkleed en anders, toch nooit zonder wapens, om de *refractairen* op te zoeken, tot in de kassen, de kelders, en de bosschen toe. Maar dat zelve verschafte hem, bij gevalle, de gelegentheid om eene diefte te begaan.

II.

DE REFRACTAIREN.

Op een half uurken bezuiden Couckelaere-plaatse, stond het hofsteedje van Joos Neyrinck, een brave oude en eenvoudige Vlaming, die geheel zijn leven te vreden met zijnen staat en gelukkig had geweest. 't Was oud in gebouwen, met plakweeg en strooiene dak, gelijk men er nog al vele ziet. Het huis stond alleene; de peerd- en de koeistallen stonden vanzijds, en de schure rechte voor de keuken. Het gebruik en was niet groot, een peerd kon het schoone bewerken, maar het was den eigendom van den bewoonder.

Joos was op zijn gemak, gelijk men zegt in Vlaanderen: met zijnen arbeid kwam hij schoone toe; hij had zijne kinders groot gekweekt en zelfs een potje, geen groot wel is waar, maar toch een potje vankante gesteken, tegen meerder nood. De milddadigheid was eene van zijne deugden: nooit en had een arme mensch aan zijne deure geklopt zonder toch eene snee brood te krijgen; hij was christelijk en priester en kerke uitermaten genegen; zijne kinders had hij opgebracht gelijk zijne ouders hem opgebracht hadden; ook beminden zij hunnen vader teederlijk, en zij vrochten voor hem in zijnen ouden dag. Met een woord, Neyrinck had altijd een van de braafste en de gelukkigste burgers van het dorp geweest. God beproeft ook, en ja liefst, zijne beste vrienden; het geluk en is den mensch niet altijd zalig; 't ongeluk moet een christene even wel kunnen verdragen als 't geluk. Onze man ging er de proeve van doen.

Nu, het was op eenen avond, in het achtersaizoen. 't Ove-

rige van de koude viel uit de lucht in sneeuwvlokskes en hagelsteen; het waaide dat het schuifelde door de spleten van de deuren; de ruiten, maar half vastegemaakt in de cassijnen met looden gescheedsels, klakten en ruttelden gedurig.

Vijf menschen zaten rond den heerd, aan een blokkenvier te warmen; moeder en twee zoons, een eigene en een aangetrouwde, die meêwoonde en die deel van 't huisgezin maakte; op de voute lag er nog een kind in de wiege te slapen, waarvan Joos grootvader was. Die vijf menschen waren droevig en treurden : men zag dat een groote slag hen moest getroffen hebben, want zij en spraken niet vele. Moeder zat met heur hoofd achterwaarts over op haren stoel geleund, en scheen in duizelinge van slaap. Vader zat rechtover haar, in den anderen hoek, met zijne ellebogen op zijne knien, en zijn aanzichte tusschen zijne twee handen ; lang grijsde haar viel, in steerten gevlochten, op zijnen rugge, en eene blauwe, gestriepte peluwmutse dekte het bovenste van zijn hoofd, dat geheel kaal was; hij zat daar lijk zinneloos te kijken in het sparkende vier. Een jongeling, Neyrinck's eenige zoon, was voor den heerd gezeten, met zijne beenen overkruise en uitgestrekt; aan zijne rechtere zijde zat zijn schoonbroeder, met de blaaspijpe in het vier te werken ; aan zijne slinkere, de zuster, die de hand van haren broeder in hare hand drukte, en haar hoofd op zijne schouder had laten zinken.

Wel tien minuten lang en wierd er geen enkel woord gesproken.

De wind alleene miek geruchte in of buiten de woninge. Het moeste nochtans zijn dat zij iemand verwachtende waren, immers, als een windzwepe wat hard de klinke van de deure deed bewegen, draaiden al de hoofden naar dien kant, en somtijds kwam er een — Nu is hij daar! — uit den eenen of den anderen mond.

Ten langen laatsten liet de vader zijne arms zinken en hij sprak, maar zoo droevig en zoo zachtjes dat men het schaars hoorde :

— Ko is wel lange weg, dunkt het mij : zoude er iets haperen of scheef gaan dan te Thorhout?

— Dat kan wel zijn; in slechte oorlogstijden, gelijk wij nu beleven, kan alles voorenvallen. — antwoordde de zoon, een jongeling die er zoo twintig jaar uit zag, en die struisch en fel was.

— Oorlogstijden!... herhaalde een van de zusters, al schreeuwende!

— Oorlogstijden! zei de moeder, lijk uit eenen slaap gekomen; och, Naarden lief, mijn eenige zoon, wat gaat gij zijn, tusschen hier en eene maand?... En haar hoofd viel neder, en, met haren blauwen voorschoot, droogde zij de tranen af die langst hare kaken rolden.

– De lotinge, zei de vader, al zijn hoofd schuddende en zonder opkijken, dat vermaledijd loten! 't Is recht een moorderij, en, ware Lucifer op de wereld gekomen, hij en zou niets slechters noch ontzaggelijkers kunnen uitvinden hebben voor de ouders. Ach! die fransche roodemutsen! Ik zou ze!...

Vader zweeg, en allen zwegen.

Wat was er dan voorengevallen in het huis van Joos Neyrinck?

Naarden, hun eenige zone, de liefde van het huis, de kroone van zijne moeder, de lieveling van zijnen vader, de snelste jongeling van Couckelaere, had moeten loten voor de Franschen, en hij was erin gevallen.

Gaat het nu slecht, als het kind uit een huis moet loten, gij kunt denken hoe 't ging in 't begin van deze eeuwe. De lotinge was nauwelijks ingebracht, en men had er de eerste en de schrikkelijkste gevolgen van gezien : de oorlogen, die aan malkander hielden en die geheel de wereld met bloed beplasten; de kinders uit de huisgezinnen, die opgingen en die met eenen arm of een been te kort wederkeerden, of achterbleven, en die aan de ouders niet anders over en lieten van hunnen zoon als eenen droevigen doodbrief; de gendarms,

die de vluchtelingen of *refractairen*, immers al degenen die weigerden van op te gaan, dag en nacht achtervolgden, in busschen en velden, door hagen en grachten, alles joeg den schrik in en bande voor lange het vermaak uit de huisgezinnen die lotelingen hadden.

Niet te verwonderen dan waren ouders en kinders te Joos Neyrinck's droevig en ongerust! Naarden moest sedert acht dagen opgegaan zijn, en hij was nog thuis : men had altijd gezocht achter eenen goedkoopen plaatsvervanger, die niet te vinden en was, en nu beraamde men middels om den jongman te verduiken, en wel genoeg, op dat het fransche volk hem niet en zou gevonden hebben. Uit vreeze dat de gendarms op het onverwachtste opzoekinge zouden komen doen, wierd Ko, de getrouwige knecht van het hof, schier alle dage naar Thorhout gezonden, om te zien en te hooren, en 's avonds kwam hij weder, met het nieuws van den dag; alleenelijk na zijne wederkomste genoten die brave lieden een weinig ruste.

't Was al tusschen negenen en tienen. Van geheel den avond en was er nog niets gesproken geweest dat aaneen hong; 't verlangen achter den knecht alleene hield den geest van onze landslieden bezig; het was alsof zij slechte maren zouden verwacht hebben.

Rond den tienen wierd er getrokken aan de klinke en eene stemme riep van buiten : Ko is hier!

Een van de dochters sprong in aller haaste naar de deure, en, vooraleer nog dat zij opengiug, vroeg men : Ko, wat is er dan?

De knecht en spraak niet; hij was dweers door nat, tenden asem van te gaan en bleeker als naar gewoonte.

— Ko, wat is er? vroeg men nog eens.

— Vader, en verschiet niet, antwoordde hij, maar de zaken zijn veranderd, en de boodschap is van maatregels te nemen om Naarden te duiken.

— Komen ze achter hem? vroegen ze, allen te gelijk, en met zoo vele angst, dat men zou gezeid hebben : de vijand is daar al.

— Wel neen-z' toch; zoo zeere niet : maar zij en gaan toch geen twee maal vier-en-twintig uren meer wachten, of ik ben leelijk bedrogen.

— Ko! Ko! zegt, zegt: waar zijn ze? vroeg de moeder, met de tranen in de oogen en den daver op de lippen.

— Maar nievers en zijn ze nog; laat mij den tijd om te vertellen wat ik ge hoord en gezien hebbe; 't is vruchteloos geklapt van te vooren.

— Haast u, Ko, haast u!

Ko nam eenen stoel, en zat in de ronde. Al de andere zwegen, maar hun herte klopte hevig, moeders bijzonderlijk.

— Ik was, zei Ko, van voor den drien al te Thorhout. Bij mijne inkomste in de stad, belette ik zoo seffens dat er iets moest gebeurd zijn, want de menschen stonden al te male voor hun deure getroppeld, en klapten en schenen ongerust. De eerste huizen ging ik voorbij, in 't gedacht dat ik, op de mart gekomen, zou zien wat er ommeging. Nu en dan verstond ik een woord. Waar zijn ze naar toe? vroeg de eene. — Ik ben blijde dat zij uit de stad zijn, zei een andere. — Is Nuytten's zone weggevlugt? vroeg een derde stillekens. — Eindelijk, aan den *Gouden Leeuw* gekomen, en kon ik mijne nieuwsgierigheid niet meer bedwingen; ik trad binnen, en 'k vroeg aan de gasten, die in de herberge zaten, wat er gebeurd was. Men antwoordde mij dat er in den voornoene vijf gendarms van Brugge gekomen waren, en, te zamen met de *brigade* van Thorhout, den weg naar Wijnendaele waren ingeslagen, waarschijnlijk om *refractairen* op te zoeken. Hun hoofdman had bij den Meier van de stad geweest, en hem eene geheele lijste getoogd van jongelingen uit de omstreken, die niet opgegaan en waren, en achter dewelke zij kwamen. Eerst moesten zij naar Ichteghem, en van daar misschien verder op.

Ik beefde als ik dat hoorde; mijn gedacht viel op Naarden, en ik haastte mij om weg te zijn en u te komen verwittigen. Al de binnewegels van de Wijnendale-bosschen,

keerde ik weder, eerder al loopende als al gaande, en 'k was al verre over het casteel, en bijkans uit het hout, als ik, op eenigen afstand, den stap van peerden meende te hooren. Ik ging voorts, en ziet : aan den draai van de strate, stond ik schier bek en bek voor twee gendarms te peerde, die eenen jongeling gekoord en gebonden tusschen hen leedden. Gij kunt wel denken dat ik verschoot : schielijk en onbedacht bleef ik staan, en 'k sprong zelfs eenen sprong achteruit, in de houdinge van eenen mensch die benauwd wordt en die vluchten wilt. Mijne angst moet het vermoeden van de gendarms opgewekt, en hen doen peizen hebben dat ik ook een vluchteling was, want zij trokken aanstonds hunne blinkende savels, en schreeuwden iets in 't fransch, dat ik niet verstaan en kon. Een van de twee sprong toe met zijn peerd, stapte ervan en greep mij vast. Na mij eenigen tijd bezien te hebben wierd hij geware dat ik er te oud uit zag om *refractaire* te zijn; hij liet mij gaan, steeg weder op zijn peerd, en verdween, met zijnen maat en den gevangene in de bosschen.

Een quart later was ik te Ichteghem op de plaatse.

Daar ging het slechter. In de hofsteê, die tegen de plaatse staat, waren de gendarms onvoorziens al achter binnengesprongen, hadden er alles doorzocht, om den zoon van den huize te vinden, en hadden hem eindelijk uit een oude versletene kasse gehaald. Gekoord en gebonden wierd hij weggeleid door twee Franschen, terwijl de andere verder opgingen, vergezeld van eenen burger, om de overige, die aangeteekend stonden, op te zoeken. Ik wiste genoeg. In aller haaste ben ik naar huis gekomen, om u te vermanen en Naarden te verlossen. Hij moet weg uit het huis, want die kerels doorsnuffelen alles; hij moet redelijk verre van hier, en seffens, want morgen waarschijnlijk, en misschien nog van den nacht, komt de vijand.

Men had Ko laten spreken. Eenige snikken en zuchten alleene hadden zijne redens onderbroken. Nu hij gedaan

had begonnen moeder en kinders te weenen en te kermen dat het pijnelijk was om hooren.

— Vruchteloos geweend, zei de vader, die alleene nog moedig gebleven was: laat ons liever zoeken hoe wij Naarden kunnen verduiken.

— Daar is het, zei Ko, al het overige en kan niet helpen.

— Ko, vroeg Naarden, wat zoudt gij mij raden van te doen? waar zou ik best kunnen verdoken blijven?

— En wel, om kort te maken, ik raad u van al den Noordkant te gaan.

— En waar, en bij wien?

— Ware het mijn doen, ik ging in het Geuzenbusch.

— 't En staan geen huizen in.

— Te beter; men zal te min peizen dat ge gij erin zit.

— En daar loopen gelijk een wild dier, en buiten slapen, en vergaan van koude en van honger!

— 't En is voor niet lange; immers die slechte tijden en gaan niet blijven duren, en 'k zou liever een jaar alleene in den Geuzenbusch zitten, als acht dagen in 't fransch leger.

— Ko heeft gelijk, zei de vader; het is een alderbeste gedacht. Gij kunt er al lichte eene schuilplaatse vinden, en uw moeder's broeder, die voorenaan op Aertrycke woont, zal u ter hulpe komen voor wat eten en drinken aangaat.

— Zoo gezeid, zoo gedaan, zei Naarden, en hij stond op; hier en kan ik geen oogenblik in ruste meer blijven; het is nu dichte bij middernacht, voor den dageraad ben ik nog in den Geuzenbusch. Moeder, doet mij een paksken gereed, met het noodzakelijkste, van tijd tot tijd zal ik ten dievelinge naar huis komen. Ko zal wel blijven onderzoeken wanneer de gendarmerie op ronde is en wanneer niet. Met het te laten weten aan mijn oom van Aertrijcke kan ik altijd zonder gevaar uitkomen en wederkeeren.

In korte stonden was alles veerdig. Naarden vroeg den zegen van vader en van moeder; de tranen leekten wel, maar

het moeste zijn, en het wierd gedaan. Ko vergezelde hem, en geheel het huisgezin ging slapen.

Het was hooge tijd dat Naarden het vaderlijk huis verliet, immers, 's anderendags, 't en was nog geen zesse van den morgend, kwamen vijf gendarms, in burgerskleederen, op de hofsteê, vragen waar de *refractaire* was of verschuilde. Schoon angst en vreeze in aller oogen te lezen stonden, en dat de soldaten zeker meenden van hunnen man te vinden, liet men ze gerustelijk huiszoek doen. De vader zelve leidde ze rond, toogde hun alles, en, met benauwdheid op he wezen en betrouwen in 't herte, hoorde hij al hun roepen en tieren, telkens dat zij een verdoken hoeksken vonden, zonder iemand in. Na geheel den voornoene gezocht te hebben gingen zij voort gelijk zij gekomen waren.

De Geuzenbusch stond dikke van boomen en van takken, maar in dat getijde, nog zonder bladeren. Hij was eenig en verlaten; weinige straten liepen erdoor, en kleene wegeltjes, dweers door de boomen draaiende, waren alleene, en nog maar zelden, door menschenvoeten betrappeld. Er stonden buitengewone groote boomen in, waarvan de wortels zelve een schoone dikte hadden; het water dat den grond graaft binst de groote vlagen, en de alvernielende tijd, hadden verscheidene dier wortels bloot geleid, de aarde doen afstroomen en gemaakt dat eenige boomen lijk op eenen heuvel stonden: most en andere zachte groenigheid groeide er onder, en alles was schier bedekt door verheven slaghout, dat alom in het wilde opschoot.

Naarden van Joos Neeryncks was gelukkig voor zonnenopgang in het busch gerocht. Dien dag en durfde hij niet roeren: benauwd van aard, en nog benauwder gemaakt door al dat hij van de Franschen en van den oorlog gehoord had, vreesde hij schrikkelijk van te moeten optrekken; hij had liever vergaan in den busch als soldaat te worden. Twee maal vier-en-twintig uren, en nog, bleef hij zitten onder eenen boom, maar uitkomende om hem wat te verwarmen met

gaan, en levende met hetgene waarmêe moeder zijn pakskeu voorzien had. Den tweeden dag wandelde hij wat rond, waagde het van verder te dringen, overal teekens latende aan de takken om zijnen hoek weder te vinden in den busch, welks uitgangen hij niet en kende. Ten langen laatsten, en na twintig tot vijf-en-twintig minuten door de tronken te hebben gekropen, was hij op 't bloote land, en zag, voor zijne oogen, den torre van Aartrijcke staan.

Hij verschoot eerst van zoo verre te zijn, en keerde op zijne stappen weder; maar, na wat denkens, vond hij het onnoozel van daar, buiten al Gods heiligen, voor iemand te vreezen, en hij ging stout aan naar het pachthof van zijnen oom, dat daar tegen lag, en waar men al kennis hebben moest van zijn verblijf in den Geuzenbusch.

't Was in het vallen van den avond. Als Naarden binnenging, waren oom en moeie rechts bezig met van hem te spreken, om dieswille dat Ko hun binst den dag komen zeggen was wat men gedaan had, om hem aan den krijgsdienst te ontrekken.

— Maria, de Moeder Gods, hij is daar! zei de moeie, als hare neef de deure openstak en te voorschijn kwam.

— 't En is geen gevaar, zeker, zei Naarden, nog met de klinke in zijn hand?

— De gendarms hebben geheel den dag op Aartrycke geloopen, en questie zijn ze al weg!

— Zijn zij langst hier gekomen?

— Neen-zij, noch al den busch ook niet; maar nochtans, nievers vooren en mocht gij hier vernachten.

— 't Is zoo eenig en zoo droevig en zoo koud in het busch, zei Naarden, op jammerlijken toon; en 'k hadde zoo geern hier gebleven.

— Neen; 't en mag niet zijn; uwe zekerheid voorenuit. Wij zullen u dekkinge meêgeven en al dat gij noodig hebt. En dan, van tijd tot tijd, kunt gij tot hier komen, maar zoo weinig mogelijk bij nachte. Ik vreeze de verraderij, want er

is geld te winnen met *refractairen* over te dragen. Wij zullen op onze hoede zijn, en, horkt hoe gij zult kennen of er gevaar is of niet : iederen keere dat er, op ons stuk land, daar tegen den busch, in den achternoene eene perse staat met eenen futsel strooi rond, gelijk men er zet om de schapen af te weren, zal het teeken zijn dat er geen vijand op Aartrycke te zien en is geweest; staat de perse daar niet, houdt u stille in het hout, en duikt u wel; anders, komt maar tot hier om al te vragen dat gij noodig hebt. Wij moeten malkander helpen in de wereld.

— Dankbaar, zei Naarden, voor uwe goede zorgen.

— Moeder, zorgt nu voor eiers en al dat er noodig is, zei de vader; hoe eer Naarden in den busch is, hoe eer hij en wij gerust zijn; 't is droevig, maar noodzakelijk.

Eenen oogenblik later sloeg Naarden den weg in naar den Geuzenbusch, al kijkende in den donkeren, of hij geen levende ziele rond hem en zag. Hij had een kleene makke meêgebracht, uit zijns oom hofsteê, deels om hem bezig te houden, deels om eene schuilplaats voor den nacht te maken. Hij kroop door de takken, zocht de teekens welke hij gelaten had al uitkomende, en gerocht weder aan den boom, waaronder hij eerst verdoken gezeten had.

Het was een koude nacht, gelijk men er somtijds heeft in het achtergetije van 't jaar. De wind schuifelde door de toppen van de boomen en deed ze wiegen en wikkelen; hij ruischte door de persen en de wissen, en dat schuifelen en dat ruischen drong in de ooren van onzen vluchteling, en 't deed hem menigmaal sidderen. Nedergefokt tusschen twee zware wortels, op het zachte most, aan den voet van dien hoogen boom, bad hij vieriglijk op het roozenhoeiken dat moeder hem meêgegeven had. Het gebed gaf hem kracht, hij kroop in de wollen sargie, en hij viel in slape, daar, onder den blooten hemel.

Naarden sliep den geheelen nacht, en ontwaakte met den klaren. Zijn gebed gedaan, zoo besloot hij van den nood eene

deugd te maken, en hij viel aan 't werk om, ten besten mogelijk, eene schuilplaatse te verveerdigen. Met zijn makke begon hij te delven, op de plaatse waar hij geslapen had, tusschen die dikke wortels. Het most legde hij van kante, om het dieper te gebruiken, en tegen den noene, had hij reeds een hol gemaakt, waarin hij schoone liggen kon; de grond was met zacht groen overdekt; den ingang deels met de takken die in de ronde groeiden, deels met wissen en persen gedoken. Als het werk voltrokken was, bezag Naarden het nog met voldoening, en hij smeet zijn makke daar, zeggende :

— Daar ze! dat de Franschen nu komen; of hadden zij elk eenen duivel mêe, zij en kunnen mij nog niet vinden!

Naarden zat neder, en nam zijne maaltijd : wat eiers en een sneê brood, met een flassche bier; 't was lichte op.

— Hoe late zou 't nu zijn? dacht hij bij zijn zelven... Hier in den busch, men weet noch van ure noch van tijd. Oh God toch! Is dat verdrietig van hier alzoo te zitten! Men zegt altemets, als men moê is van werken : Niet doen is gemakkelijk! maar ik ondervinde nu dat het anders is, en 'k zou zeker alle dagen werken, van 's nuchtens vroeg tot 's avonds late, en nog een gat in den nacht, liever als altijd zoo te zitten niet doen. Die verfoeielijke *conscriptie*!! Hoe is zij rechts opgekomen in mijnen tijd? over eenige jaren en wiste men daar niet van, en de wereld ging ook, en beter als nu! Dat men soldaat make die 't geern zijn, of die noch vader noch moeder meer en hebben!... 't Is het minste van mij, maar hoe kan men twee ongelukkige ouderlingen, die nooit niemand misdaan en hebben, alzoo de doodsteke geven! Ah vader! die ongelukkige grijzaard! hij en heeft zeker geen oogenblik welzijn meer gehad sedert dat ik van huis weg ben; het dunkt mij dat ik hem nu zie zitten, bij moeder, in den hoek van den heerd, en dat ik hoor klappen van zijnen Naarden, die in eenen busch moet wonen lijk nen wildeman of nen baanstrooper, en alle oogenblikken kan gevangen zijn en naar het leger geleid, om menschen te vermoorden en

zelve vermoord te zijn! Menschen vermoorden! hoe schrikkelijk moet dat zijn! Ja, kost dat kost, en hoe droevig het ook zij, ik blijve liever tien jaar in den Geuzenbusch, als te gaan vechten voor de Franschen.

In die gedachten verslonden sprong hij rechte, greep zijn makke, en draaide wat rond de struiken die in de nabijheid stonden. Langen tijd ging hij over end weêr, al de boomen beziende, en de botten van de persen, die al begonnen te schieten, en die maar de warmte meer af en wachtten om voort te komen en tusschen eenen tros van bladeren te staan. De zonne, die van tijd tot tijd met hare stralen door de takken boorde, was al verre over den helft van haren loop, en Naarden ging naar den hoek van den busch, om te zien of de perse op het land van zijnen oom zou staan.

De perse en stond er niet. Hoe grooten geer Naarden ook had om naar het hof te gaan, eens bij menschen te zijn, en te vragen of er geen nieuws van zijn huis gekomen en was, zoo en durfde hij niet. Met zijnen rugge tegen eenen boom geleund, aan den hoek van den busch, bezag hij met droevige oogen de woninge van zijn moeder's zusters, en zocht of hij niemand geware en wierd. Nog geen vijf minuten en stond hij daar, of hij zag een mensch die aan den gevel van het huis kwam kijken, al den kant van het hout; het dochte Naarden dat men achter hem keek, en hij en wiste niet of hij vluchten of blijven moest. Zoo seffens wierd hij uit zijne onzekerheid getrokken, want een man, in boeren werkman gekleed, verliet het hof, en kwam rechte op hem, met een paksken op zijne schouder; van verre nog verkende Naarden hem voor Ko, zijnen getrouwen dienstknecht. 't Was hij inderdaad : voorzien van levensmiddelen en anderen voorraad, was hij Naarden komen bezoeken, gezonden door zijne ouders; hij vertelde hem dat er gedurig gendarms in de omstreken waren, dat hij wel op zijne hoede moest zijn en moed scheppen; overanderdag, zei hij, zal ik tot hier komen; daar en is niets te vreezen, is 't dat gij voorzichtig zijt, en in den bosch blijft; vaarwel!

Ko vertrok, en Naarden kroop weder in den bosch.

Het was nog schoone klaar. Voor eene veranderinge, en om gemakkelijker aan den avond te geraken, nam onze jongman een anderen weg. Hij ging langst een kleen dijkske, en, eenige duizende stappen verder, kwam hij op een groene strate, die toch somtijds door menschen en dieren moest betrappeld geweest hebben, want er waren wagenslagen en putten in. Die weg nochtans scheen hem te bloot voor eenen vluchteling, en hij trok in het hout, al kruipende door de persen, in de richtinge, meende hij, van zijnen boom en zijne schuilplaatse. Na vijf minuten gaans, was hij aan een droogen gracht en hij kon schoone en gemakkelijk langst den gerskant voort. Maar, al met eenen keer... het hout en de takken ruttelen, niet verre van hem. Hij bleef stille staan, en luisterde. Inderdaad, er moest iemand zijn die, gelijk hij, door den bosch kroop, of 't was een dier. Misschien was hij gezien geweest; misschien achtervolgd en op het punt van vastgegrepen te zijn. Hoe wel hij ook overal rond keek en zag hij niemand, maar hij hoorde altijd de takken tegen malkander slaan. Hij sprong voorzichtig in het hout, en dook achter eenen dikken tronk; van daar kon hij zien, zonder gezien te worden; zijne oogen en gingen nooit van de plaatse van waar het geruchte scheen te komen; zijne knien klutterden tegen malkander; al het leelijkste van den soldatendienst, dien hij te verwachten had was 't dat ze hem pakten, verscheen wederom in zijne inbeeldinge. Binst dat hij daar zat te loeren, stak een mensch, die bijna gekleed was gelijk hij, voorzichtig zijn hoofd uit, ook van achter eenen tronk, en sloeg zijne oogen wijds en zijds, langst het dijkske, alsof hij daar iemand had willen zien. Zoo seffens, stapte hij op het gers, keerde omme, en kwam al den kant waar Naarden verdoken zat. Hemel toch! hij en was geen twintig schreden meer van den loteling! Zonder peizen of hij, daar in takken verholen, van den voorbijgaande kon geware geworden zijn, zwoei Naarden omme, vloog door hout en door al, over tjok-

ken en door bramen, en liep tot dat hij, uitgeput van krachten, in 't geheele niet meer weg en kon.

't En kwam niemand achter hem. En, had er iemand gekomen, hij moeste hem laten vangen, want hij was te moê om nog eenen enkelen stap te verroeren.

Als het avond wierd, zat hij daar nog, zijn ongeluk te overwegen, en met het gedacht van vader en moeder, van broeders en zusters, en van zijne gelukkige jonge dagen in den zin. Geen enkelen keer en had hij gepeisd waar omtrent zijne schuilplaats mochte gelegen zijn, en dat hij volstrekt niets en had om te eten. De vreeze van den gendarm en van den oorlog had hem belet van op verroeren te peizen.

Het wierd nacht, en hij moest blijven waar hij was, of misschien nog dieper verdolen. Hij nam het besluit van daar te vernachten, en hem ten besten mogelijk te bevrijden van de koude. Zijne dekkinge en had hij niet; zijne kleêren alleene op zijn lijf, en niets in zijn hongerige mage. 't Was koud : de wind blies in de boomen, en het stuifregende. De jongman zocht eene plaatse waar most groeide en, na een vierig gebed, uit ganscher herte gestort, offerde hij al dat hij leed aan God op, en hij trachte wat te slapen.

Slapen in zulken staat, als men davert van de koude, en als eens herte toegenepen is van angst en onruste! Hij keerde, hij stond rechte, hij zat, hij stond : 't was vruchteloos : den langsten nacht van zijn leven bracht hij over, veel langer als den eersten keer dat hij in den Geuzenbusch toekwam.

Als het nuchtend wierd en had hij geen ooge toe gedaan. Hij verlangde naar het daglicht en, het deed erom, de dag en kwam niet; immers, het was donker weder en smoorachtige lucht, en dat al, benevens de dikte der boomenkroonen, hield de klarigheid tegen. Zij kwam toch, en nauwelijks kon Naarden eenige stappen voor hem zien, of hij trakelde stillekens al den oosten, waar hij meende dat Aartrycke staan moest. Hij peisde nog wel op zijne onbermhertige vervolgers; maar hij en kon daar niet langer blijven, want sterven van honger is ook eendelijk.

Naarden gerocht toch aan het grachtje waar hij dags te vooren zoo verschoten had. Al gaande kwam hij aan eene plaatse waar de boomen zoo dikke niet en stonden, en eenige stappen verre lieten zien. Waar mocht hij nu zijn? Zoo diepe in den busch, zonder stemme van menschen te hooren, noch klokke van kerken, noch gebas van honden op de hofsteên? En dat was nog het minste, maar bij de vier-en-twintig uren zonder eten of drinken! Hij stond in beraad alwaar best daar uitgekomen, en hij zette zijne stappen voort, als rechts voor hem, een man, met eenen kiel aan, van achter eenen boom uitsprong en verder op wegvluchtte, zonder spreken of ommezien. Naarden verschoot eerst, hij deinsde achteruit, maar met dat hij zag dat er geen gevaar en was, en dat hij zelve scheen vreeze in te boezemen, kwam zijn moed hem weder. Hij raadde, en raadde wie 't zijn kon; de tegenkomste van den avond te vooren; die mensch, misschien dezelfste, die hem niet achtervolgd en had; dat schielijk wegvluchten bij zijne naderinge, waren voor hem zoo vele onuitleggelijke dingen. Hij eindigde met te besluiten dat het ook misschien een *refractaire* was, in 't zelfste woud verdoken, en 't scheen hem zoo waarschijnelijk, dat hij niet meer en twijfelde. Verheugd van misschien eenen deelmaat in zijn ongeluk te hebben, volgde hij den weg die door den anderen genomen was, en hij ging erachter. Het duurde nog al lange; op den vochtigen grond en het gers dat door den smokkelregen nat gemaakt was, zag hij gemakkelijk de voetprenten van den vreemdeling, en de hope van hem te achterhalen bleef hij behouden. Een quartier uurs verder ging hij stillekens genoeg, om zijne tegenwoordigheid niet te doen vermoeden; hij had lijk eene wemelinge gezien tusschen de tronken. Eindelijk, niet meer als tien stappen voor hem, ziet hij den zelfsten man, tegen eenen boom staan geleund.

't En kon toch geen gendarme zijn; hij had een lijnwaden eetzak, of muizel, rond zijnen hals hangen, en voor alle wapen een zwaren knozzestok. Na wat geaarzeld te hebben, waagde Naarden het van te roepen :

— Vriend, en vlucht niet! ik en ben geen vijand, en ik kome naar u met goê meeninge.

De vreemdeling verschoot en draaide zijn hoofd naar den kant van waar de stemme kwam. Naarden stond op een paar stappen van hem.

— Wie zijt gij? vroeg Naarden.

— En gij? zei de vent, met zijnen zwaren stok omhooge geheven.

— Gij en zijt toch geen gendarme; ik kan mij verweren tegen een alleene.

— En ik ook!

— Zijt gij misschien een die in 't lot gevallen is, en die vlucht om naar den oorlog niet te moeten?

— Dat en gaat u noch af noch aan.

Naarden, die niet vervrozen en was, verstond met der daad, dat zij van malkander benauwd waren, en meenden eenen vijand voor hun oogen te hebben. Hij naderde nog eenen stap, stak zijn hand uit en zei met vriendelijke tale en lachende wezen :

— Vriendschap, gij zijt een *refractaire*, ik versta het aan uwe woorden; ik ben ook een : wij vluchten beiden, hier in deze wildernisse, de klauwen van de fransche *brigands*, is 't geen waar?

— Zijt gij rechtzinnig? er is zoo vele bedrog in de wereld immers!

— Gij ziet wel aan mijne kleedinge, en aan mijne uitgemergelde kaken, dat ik een vluchteling ben.

— Inderdaad! En wel, ja, ik ben vluchteling, en meer nog. Gisteren nuchtend ben ik aangehouden geweest bij Thorhout door vier gendarms. Zonder de hulpe van twee mijner vrienden zat ik nu al te Brugge, of verder nog misschien; maar ik ben het gelukkiglijk ontsnapt, en naar hier komen gevlucht, Zij hebben mij achtervolgd tot Aartrijcke toe; zij weten, ik en twijfel er niet aan, dat ik in den Geuzenbusch zitte, en daarom heb ik zoo verschoten als ik u zag en hoorde.

— Hoe! zij weten dat gij hier zijt! 't En zou hier wel geen veilige plaats meer zijn! Gisteren avond heb ik ook volk gehoord in den busch!

— Daar verder aan het dijkske misschien! 't Was ik die al de strate in het woud kwam. Gij zijt het opgesteken, niet waar? en ik ook; wij hebben voor malkander de vlucht genomen.

— Is 't mogelijk? had ik dat geweten! wat een schrikkelijken kouden en hongerigen nacht zou ik mij ontspaard hebben!

Een minzaam gesprek ging voort tusschen beide bannelingen. Naarden stilde zijnen honger met het weinig brood dat zijne nieuwe maat meêhad, en menigte klachte deden zij over de tijden die zoo wreed en zoo onbermhertig waren. Vervolgens wierd er gezocht achter de schuilplaatse, die onze jongman verveerdigd had, en die van nu voort aan voor huns getween zou dienen. Men vond ze en men verbleef aldaar.

Tusschen 't klappen en 't vertellen vernam Naarden van zijnen gezel eenige waarheden en vele leugens. De nieuwgekomene was van Thorhout, dat zei hij, en eenvoudige werkman. Naarden ook vertelde de gesteltenis van geheel zijn huisgezin, waar hij woonde, hoe zij gezocht hadden achter eenen plaatsvervanger en hoe veel kroonstukken er gereed lagen om hem te betalen, wierd hij gevonden. Hij leidde zijnen gezel meê naar zijn ooms, deelde met hem zijn eten en zijn drinken : zelfs, op het woord van Ko, vertrokken zij op eenen avond naar Couckelaere, en brachten eenen nacht en eenen dag te zamen over op de hofsteê. Kortom, de tweede *refractaire* viel zoo wel in de gunste, dat hij kind van den huize wierd te Joos Neyrincks; en, met dat hij er slim, onversaagd en fel uitzag, nam hij Naarden onder zijne bescherminge, beloofde van voor hem te zorgen, hem het vluchtelingsleven zachter te maken, en, was het noodig, te vechten tot ter dood toe, om hem uit de handen van de gendarms te rukken.

Joos Neyrick en gebeel zijn huis waren blijde, men kan niet meer, van zulk eenen goeden medegezel bij hunnen Naarden te zien, niet het minste peizende op bedrog of verraderij.

III.

'T MEIBOOMKE.

Op Paaschen-mesdag was het baarloop in 't *Meiboomke,* eene reeds bekende herberge, tusschen Lichtervelde en Coolscamp. Van 's nuchtens vroeg zat er door de dakvenster een mei uit, gepint met het eerste groen. De baas en de bazinne liepen verlegen en ongerust, om alles te schikken en van kantte te stellen; de steenen pinten en de glazen, de aarden kannen en stoopen wierden geplaatst en herplaatst en herschikt buiten en op den toog : de stoelen tegen den muur geschoven; de tafelkens in den hoek gedreven, in de hope dat er vele volk ging toekomen.

Dat jaar kwam de hoogdag zoo late en het schoon weder zoo tijdelijk mogelijk; men zou gezeid hebben, van in april af, dat het te midden den zomer was. Ook was er den maandag ongemeen vele volk op de beenen, al te male op hun beste en meestal in het nieuwe gekleed, gelijk het te lande zijn moet met Paaschen. 's Nuchtens al, sprong meer als een gebuur die van de misse kwam, binnen in de herberge waar de mei uitstak en deed iets buiten zijn gewoonte; men zag er ook een of twee landbouwers van het omliggende, met hunne vrouwe, als ook eenige werklieden en jongmans, uit nieuwigheid en omdat het feestdag was; allen nochtans waren weg tegen de hoogmisse en gaan bidden in de kerke of thuis.

't En is niet dat het *Meiboomke* zoo voordeelig gekend was, of de baas en zijn huisgezin bemind en geacht van het gebuurte, neen! de minst oolijke zagen dat Joske Braecks geen herberge en hield lijk andere menschen. Hij, die zonder

vaste bedrijf was, liep al te vele uit en ontving aardig volk, bijzonderlijk 's avonds; men had er somtijds, voor den dage, menschen zien uitkomen, en bij nachte, in den put van den winter, licht zien blikken door de spleten van de vensters. Dat was van eenige geweten, maar weinig beklapt in 't omliggende; de vreeze bindt toch altijd vele tongen vast. Paaschenmaandag nochtans, drie of vier landslieden, die van de kerke naar huis gingen, spraken ervan. — Het dunkt mij dat Joske zoo rap staat van dage, zei de eene tegen den andere.

— Dat is al een oolijk Joske dat!

— 't Heeft oogen lijk stralen; als het iemand beziet, het ware alsof het dweers door iemands hersens wilde kijken.

— Gaat gij naar de baarloop t' achternoene?

— Achter de vespers, ja-ik; maar ik ga maken al lichte thuis te zijn; immers 'k heb altijd hooren zeggen en zelve ondervonden dat er in de herbergen bij dage weinig goed gebeurt en vele kwaad, en bij avonden vele kwaad en geen goed. Als den avond aankomt, en dat er licht ontsteken wordt, men is nieverst beter als thuis bij vrouwe en kinders.

— Waar is dat genoeg, vriend! En schoon ik niet min als bevreesd en ben, 'k en zou wel niet geern bij den donkeren alleene uit het *Meiboomke* komen.

— Noch ik! En weet gij waarom? 't Is om dat er, 's zondags en in de weke ook misschien, zoo vele vreemdelingen naar toe komen. Van waar komt dat volk al, en waarom juiste naar 't *Meiboomke*? Zij bollen wel geheel den tijd, met ons en andere, maar elders zijn er ook bolletraan; 't en is niet noodig van daar voor in de busschen te komen.

— En Joske Braecks, die van Staden naar hier komt wonen, om armoê te lijden!

— Wat zegt gij? armoê? ja! moet hij maar armoê hebben!

— Gebuur! wij peizen alle beide meer als dat wij zeggen, geloof ik?

— En 't is het voorzichtigste ook, mijn man; laat ons maar vele peizen, en al gelijk naar den baarloop gaan. Nu, tot t' achternoene; God vordere u!

En zij vertrokken huiswaarts.

Waarlijk, achter de vespers, brobbelde 't van 't volk, te Joske Braecks. Geen een die van de kerke kwam of hij trok erbinnen, ten minsten voor eenen oogenblik. Lichtervelde, Beveren en Coolscamp waren uitgelaten door het eerste schoon weder en door den feestdag aangelokt; 't was *Baarloop*, gelijk het volgens 't woord zijn moeste. Er liep hier en daar een vreemdeling tusschen, door niemand gekend, waarop de naaste gebuurs bijzonderlijk acht namen, zonder het te gebaren; en hun achterdenken en vermeerderde niet weinig.

Allerhande spelen vingen aan, en dat zoo seffens; verscheidene benden van goede makkers vielen bijeen, de eene om te bollen, de andere om te kegelen, eenige ook om te kaarten of met de teerlingen te rollen. Er was geruchte en gedruisch genoeg, vele leute gemaakt, meestal in fraaiheid, tot dat de klaarte van den achternoene begon te verdwijnen en den avond verkondigde. Van dan af zag men stillekens de hoopen verminderen; de oudere menschen vertrokken eerst, de jongelingen volgden, en in drie quart tijds bleef er nog geheel weinig volk van uit de omliggende dorpen in het *Meiboomke*.

Een gezelschap was in de bolletrâa gebleven, en was neerstig aan het spel geraakt. Samengesteld uit gasten die hunne eerste meêmaten naar huis zien gaan hadden, zonder dat zij zelve gadinge voelden om zoo lichte op te kramen, was dat volk natuurlijk geestig en wel beschonken : twee drie kennissen alleenlijk, van daar omtrent, maakten er deel van, de andere waren vreemde; of, te wel schoon niet vreemde, toch van verder op, en niet gekend voor 't gene zij waren.

Het ging avond worden en 't en was nog geen gedacht van uitscheiden. Men schreeuwde dat het weêrgalmde in de bosschen, ieder keer dat er eene schoone scheute gedaan of eene mooie bolle gelegd wierd. Een man alleene uit het ronde en scheen zoo vele vermaak niet te hebben lijk de anderen; hij deed wel meê, maar zijne gedachten waren elders, en

nooit geen twee minuten en verliepen of hij sloeg zijne oogen naar de strate, als of hij van verre zien wilde of er niemand en kwam. Met het vallen van den avond en rechts na dat hij nog eens over de haage geleund langst de bane gekeken had, kwam hij haastig bij een zijner kennissen en vezelde hem in de oore : Waan, maakt dat het spel eindige, ik zie hem van verre. Hij zal binnenkomen, want hij en heeft nog nooit overgeschrikkeld.

't En duurde niet lange of het was effen. Waan had een woord gezeid tegen twee drie gezellen; en deze, van met dat het nog eens hunne buurt was van spelen, deden 't kraafs, zuiveruit om hunne kant te doen verliezen, en dan stelden zij vooren van den liefkoop op hun gemak in huis te gaan verdrinken. Wat men ook schreeuwde en poogde om nog, het meeste deel was voor 't eindigen, en men scheedde er uit.

De ronde van bollers kwam in de herberge en vond er, benevens eenige andere nog, eenen fellen manskerel met eenen kiel aan, en eenen gaanstok in zijn hand; bij hem onder de tafel lag er een groote hond, van die beenhouwershonden, met pooten gelijk leeuwenpooten, lang haar en uitermaten dikken kop. Die man was toch van eenige gekend, want men wisselde eenen goedendag, en deed hem seffens schinken en drinken met het gezelschap. 't Was de persoon wiens komste was afgespied geweest, en die nu, zonder weten, in geheel slecht gezelschap zat.

Gelijk het gemeenlijk gaat, wierd er verteld van de goê en de slechte bolders; elk ende een bofte met hetgene hij zelve gedaan en verricht had, zonder zijne meêmaten te kort te doen; de liefkoop minderde zeere, immers onze vreemdeling, moê gegaan, had meêgeholpen; en 't en duurde niet lange, of de bazinne zei dat het gelage uit was. Eenige wilden een nieuw beginnen, ja zingen of vertellen, om den tijd te verslijten; anderen wilden kaarten of spelen met de teerlingen; meer nog wilden vertrekken, en deden 't inderdaad. Juiste de gebuurs van het *Meiboomke* verlieten het huis en lieten de

onbekenden alleene met hunnen man, die, vergezeld van zijnen hond, en jong en struisch, op geen gevaar en dacht, ja misschien meer gewend was bij nachte te gaan als bij dage.

Enkel zes menschen bleven in de herberge.

— Een kaartespel, vrienden, — zei de vent, die langst de strate achter de komste van den koopman geloerd had, en in welke onze lezers reeds Baekelant herkend hebben, — wij zijn effen in getal; asa! laat ons deen aan wie 't overschot zal betalen, in een uurken is 't gedaan.

— Ja maar, en ik die nog vijf quart verre moete; en 't is al helledonker van nu, antwoordde de koopman.

— Ba! ba! en wij moeten wel tot boven Lichtervelde! Voor wien zoudt gij bevreesd zijn? 't En zijn maar de Franschen en de gendarms die tegenwoordig benauwelijk zijn, en zij en hebben u niet noodig.

— 't Is waar; ik en ga niet lichte voor iemand uit mijnen weg, maar algelijk, 't is al een ure dat ik mij hier vernukke, en dood noodig thuis zijn!

— Het gaat van langst om beter van nu voort om achter de bane te zijn. Een partietje en kan 't niet maken; en, wilt gij, wij zullen met u een stapken meêgaan.

— Hertelijk dankbaar; ik ben mansch genoeg alleene. Nu, omdat gij niet peizen en zoudt dat ik ommega voor Lichterveldenaars, komt! maar voor een enkel half uurken, en om al dat wij nog drinken zullen; ik en spele niet anders.

— Aanveerd.

— Eerst moet ik naar achter; maakt alles gereed, in eenen oogenblik ben ik hier.

Hij ging buiten; en nauwelijks was hij over de zulle, of Baekelant zei, maar stillekens:

— Zeere! wij moeten hem hebben! Het is een warme koopman, van de kanten van Rousselaere, en tegenwoordig, 'k heb het gezien en 'k wist het van te vooren, heeft hij vele kroonstukken in zijnen gordel. Hier en mogen wij hem niet aangaan, men zou 't weten in het gebuurte, maar langst den

weg. Twee mannen dan in de strate van Rousselaere, om hem den weg af te leggen; zoekt eenen derden en eenen vierden, als het kan zijn; anders 't is ook wel, achter dat gij maar zijn geld en hebt. Rap dan, maar zonder achterdenken te geven.

Geen een en had nog den tijd gehad van te antwoorden of van bemerkingen te maken, als de koopman, met zijnen hond, die hem gevolgd had, binnen kwam, en bij de tafel ging nederzitten. Drie andere waren al gereed : de twee die overbleven ontdoken 't ten besten mogelijk, en brachten bij dat zij, voor 't spel overschietende, blij waren van te gåre naar huis te kunnen gaan.

Het spel ging aan en geestig voorts. Baekelant en zijne gasten deden al dat zij konden om hunne gezel bezig te houden, en hem te toogen dat zij goed volk waren. Geen woord en kwam uit hunnen mond dat koste doen twijfelen of zij geen treffelijke burgers en waren; en al den tijd bleven zij, zoo niet beleefd, ten minsten gedienstig ten opzichte van malkander. Achter het eerste half uurken sprak Baekelant zelve dat het tijd was van uit te scheiden, dat de ure nu gekomen was voor een eerlijk man om naar huis te gaan, dat hij enkel nog het spel ging eindigen en dan afscheid nemen. Maar, al winnende voor de eene, en al verliezende voor de andere, kwam er het vier in. De koopman, gelijk vele koopmans die altijd voor hunnen handel op de beenen zijn, en was niet haastig; hij betrouwde op zijnen stok en op zijnen hond en was gewend van te spotten met degene die bij avonden nooder als bij klaren dage gaan. Het gerocht alzoo bij den tienen; al de kaarters waren, gelijk men in de streke zegt, verblijd, zonder merkelijk van den drank te weten. Baekelant had uitnemende voorzichtig geweest daarin; menigmaal had hij teeken gedaan aan zijne gasten, dat zij gematig moesten zijn en op hun pas blijven; een onvoorzichtig woord, hij wist het wel, in de herberge uitgesproken, kon hem en zijne bende verraden.

Als hij meende dat het tijd was en dat zijne gasten reeds op hunnen post stonden, sprong hij eerst rechte en zei :

— Vrienden, tijd van komen en tijd van scheiden; gij mocht zeggen en doen wat gij wilt, ik ga naar huis. Meer als een ure ben ik buiten mijn schik; 't is nog te zien of ik wel of kwalijk zal gekomen zijn van mijn vrouwe.

— Hoor! zei de koopman, wie draagt er de broek dan tuwent? Ik zou willen zien of mijn vrouwe op mij zou strijden : ongerust zijn mag zij, maar kijven niet.

— Een bewijs dat er allerlei wijven in de wereld zijn, zei Baekelant, de mijne en is nooit ongerust en zij kijft altijd.

— En gij verdraagt dat?

— 'k Moete wel.

— Sato! gij en ziet er nochtans zulk geen gemakkelijke vent uit. 't Herte moet beter zijn als het wezen.

— 't Is wel het gemakkelijkste van te verdragen, 'k en weet niet of gij 't nog ondervonden hebt! Dat ik wilde beginnen sabatteren, als ik 's avonds buiten mijn streke ben, en verwijtsels moet hooren, ik zou wel gelijk halen op het einde, maar dat gelijk zou mij diere kosten. Gelukkiglijk en gebeurt het niet dikkens; dooreen ben ik vroeg thuis. En gij, Barbe, — vroeg hij aan de bazinne — wat doet gij, als Joske op zijnen post niet en is? kijft gij ook?

— Ba neen-ik, waarachtig, zei Barbe; 'k zal mij daar van zwichten, want ik zou zelve troef krijgen.

— Gij hebt gelijk, vrouwtje! houdt maar uwe handen en uwe tonge gesloten : Joske is wel een kleen ventje, maar 't is een dul sporrewaan! Ik en wete niet hoe gij het ooit gewild hebt.

— Ja! ja! en spreekt daar van niet! Als men jong is men doet al vele dat men later beklaagt.

Geheel het gezelschap schoot in eenen lach. Joske, die wiste waarom die onderhandelinge te wege was gebracht, loeg mede. De koopman scheen blijgeestig van op zulke maats gevallen te zijn; hij betaalde, al voortsklappende, zijn gelage, greep zijnen stok en was gereed om weg te gaan.

— Begeert gij inderdaad niet dat wij een stapken

meêgaan? vroeg Baekelant, als zij op den dorpel van de deure stonden; wij zijn hier met tween die al Lichtervelde moeten, en wij kunnen alzoo wel een quartierken ommegaan om u te vergezellen : wat zegt ervan?

— Dat ik u van herten bedanke. Waarom zou ik bevreesd zijn? Hier is een, zei hij, al zijnen hond streelende, ziet hier een die er tiene doet; hij zal wel zorgen voor zijn meester, niet waar, Turk? Ah sa! vrienden al te male dank u van 't goede gezelschap.

— Dank u insgelijks, en de goê reize!

— Van 's gelijken, broeders, de goê reize!

— Heeren, ik bedank u, — om eenen naasten keer, als 't u believen zal, riep de bazinne, al hare deure toestekende.

— Ik geloove waarlijk dat onze capitein op den hond niet gepeisd en heeft, zei Joske tegen zijne vrouwe. Zij kunnen nog wel moeite hebben met die beeste! Van met dat hij binnenkomt, ga ik het hem zeggen, voor alle zekerheid.

Het duurde nog wel een half uurken eer hij binnenkwam, vol moed op den gordel van onzen koopman, en geheel verheugd van al lachende met hem afscheid genomen te hebben. Ongetwijfeld, wierd hij aangevat en geplunderd of zelfs vermoord, 't en ging geen vermoeden vallen op de gasten uit het *Meiboomke*, te weten, indien zijne twee mannen het wel aan boord leiden. Al klappende van diergelijke dingen, moest, voor de vier roovers, die bij Joske Braecks wedergekeerd waren, een deel van den nacht voorbij gaan, in afwachtinge van de komste hunner uitgezondene makkers.

IV.

EENE WORSTELINGE.

Onze koopman ging stap en half langst de strate die van bij 't *Meiboomke*, door den busch, naar Rousselaere liep. Zijne hond, het getrouwigste dier dat er ooit was, draalde achter hem, altijd tegen zijne hielen : nooit en verliet hij zijnen meester, nooit en bleef hij eenen enkelen stap achter, maar scheen aan hem gebonden; hij en kende niemand anders, noch en volgde zelfs geen andere van den huize, hoe zeer men hem ook aantrok of lamoesde. 't Was een goede reisgezel; met hem en vreesde zijn meester niemand, wel overtuigd dat hij zijnen man kon staan, en, in geval van nood ware dood gebleven, eerder als weg te loopen of ongetrouwig te zijn. 't En was niet al te donker; men kon schoone de bane zien; maar, met dat de strate al krinkelende liep, en kon men toch niet verre vooruit geware worden wat er kwam of gebeurde. De doodsche stilte van den nacht, de donkere diepte van den busch, al weêrkanten, de eenigheid van de streke, zoo verre van woningen, zou den stoutsten benauwd gemaakt hebben. Onze reiziger nochtans en wist van niet; hij ging, al zijnen stok slingerende, waaraan er een kleen zweepken hing, somtijds schuifelende, somtijds een deuntje zingende, altijd blijgeestig, omdat hij dien dag een oordtje gewonnen en veel verzet gehad hadde.

Zoo gerocht hij een groot quart verre.

Aan den draai van de strate, daar omtrent te midden van den busch, op vijf-en-twintig stappen van hem, meende hij dat hij de beweging gezien hadde van eenen mensch, die

daar zat of rechte stond. Gelijk het gebeurt in diergelijke omstandigheden, stond hij eerst boomstille en keek wel of hij niemand en zag voorengaan of naar hem toe komen: niemand! Hij trappelde voorts, zonder nog ongerust te zijn, en, tien stappen voorder, hoort hij geruchte, en ziet nog eens het gewemel van iets in den donkeren, en langst den busch.

Wat mag dat zijn? dacht hij. 't En is geen perse die roert of geroerd wordt, want 't en waait geen loof. 't En kan geen mensch zijn, die langst de zelve strate gaat, ik zou hem al gezien hebben. 't Is toch al gelijk iets, mijne oogen en schemeren niet, en ik en ben zoo benauwd niet om mij iets in te beelden dat niet en bestaat, of te vluchten voor mijne schaduwe. Tut, tut, tut! prullen al te gader! wie zou er hier nu zijn? en is er iemand, hij kan hij zoo wel voor mij ommegaan als ik voor hem!

Daarop zette hij weder aan, met de stralen zijner oogen gericht naar den hoek van het woud waar hij beweging had gezien. Zoo rap en ging hij niet meer, en, wat hij ook overwoeg van prullen en schimmen, zijn herte klopte, en hij was en bleef ongerust. Hij en zag noch en hoorde niets meer roeren algelijk, tot dat hij eenige stappen verder, door den donkeren, eenen mensch zag staan, die leunde overzijds tegen eenen boom, op tien voeten voor hem, en wiens oogen nooit van de zijne afgekeerd en waren. De koopman raadde van den eersten keer wat het was : hij bleef stille staan, hief zijnen stok omhooge, en schreeuwde tegen zijnen hond, die nog altijd achter hem was : Turk, weert u!

Nog niet geheel en waren die drie woorden uitgesproken, of een felle arm had den reiziger bij de krage al van achter vastgegrepen, en hem zonder moeite op den grond doen rollen. Een ander roover, al van te vooren uitgesprongen, was insgelijks op hem gevallen. Elk al eenen kant van de strate, een weinig schuins over malkander staande, hadden zij hunnen man afgewacht met tween, in de overtuiging dat zij hem gemakkelijk zouden meester zijn. Maar.... zij en hadden op den hond niet gepeisd.

Eene schrikkelijke worstelinge ging aan.

Turk, van met dat hij zijnen meester had hooren spreken en roepen, was vooruit gesprongen naar den vijand, dien hij nog met der daad niet gewaar en was geworden. Van zijnen eersten sprong hoorde hij zijnen meester vallen en nog eenen schreeuw geven. Hij zwoei omme, en, rap gelijk een schicht, vloog hij, met zijne voorenste pooten op den roover, die gebogen stond over zijne vangste. De hevigheid van dien schok, zoo onverwacht en zoo zeker, deed den moordenaar wankelen, hij viel overzijds zoo lang als hij was. Maar de hond en viel niet : met zijne felle tanden greep hij de borst van zijnen vijand, grolde, of liever, moorelde van woede, schudde de kleederen die hij vasthield, dat het al kraakte dat aan 't lijf van den mensch was, en dat het enthoeverre afscheurde.

De roover was overrast, maar nog niet overwonnen. Als hij gevoelde dat het dier enkel zijne kleêren vast en hem de handen vrij gelaten had, greep hij het bij den kop al beide kanten, weerde zijne gapende muil van hem af en poogde op te staan. Twee felle pooten, genageld op zijn herte, hielden hem geplakt aan den grond. Hij schudde het grollende dier, 't en roerde niet; hij krulde lijk eene slange om het van boven hem te doen wegsleeren; vruchteloos gekruld. In 't eerste, door de kloekte zijner arms, kon hij de scherpe tanden van zijn aangezicht afhouden, en 't was vele ; maar nu, achter eenen oogenblik geweldig houdens, voelde hij zijne ellebogen begeven ; eenen snak nog, en hij moeste buigen en loslaten. Wanhopig en gedwongen doet hij een uiterste geweld : op zijnen eenen knie en op zijne schouder gesteund, vringt hij rond; de hond sleert van hem, en hij zit, geknield en vrij, bek en bek met de beeste.

Had hij nu tijd gehad om den dolk te grijpen die in zijne rieme zat, 't ware gedaan geweest. Maar hij was heel onthutst door de worstelinge, en besluitloos geworden, omdat hij zoo eenen overwachten vijand had tegengekomen. Met den eersten nochtans, als zijne handen vrij waren, snakte

hij met de eene naar zijn wapen, en stak de andere voor hem uit tot verdediging. Het was te late voor alle beide. Turk, razende geworden door de schuddinge van zijn hoofd, sprong toe naar de kele van den roover; zijne muile sleerde langst den arm die vooruit gesteken was, en in plaatse van in de kele, vielen zijne tanden het bovenste van de schouder van den moordenaar, geheel dichte tegen den hals. Hij hield dat hij gegrepen had : de beenderen uit de schouder kraakten tusschen die vreeselijke haken en door dat schrikkelijk schudden; 't moeste geweldig zeer doen, aangezien de roover een grooten schreeuw gaf, en in 't eerste de kracht niet meer en voelde van zijnen dolk te trekken.

Dat gebeurde eer hij had kunnen opstaan. Hij bleef geknield, en overzijds gebogen met den nieuwen aanval van het dier. Het bloed liep uit de wonden, die het hard gebijt in zijne schouder gemaakt had. Met de slinkere hand die hem nog vrij bleef, greep hij nog eens den hond bij de ooren, trok om hem af te krijgen, maar niet te doene : zijne pijne vergrootte en de tanden bleven zitten. Verscheide maal proefde hij om rechte te springen, en dan al zijne macht te kunnen gebruiken; hij en gelukte niet in 't eerste, maar, andermaal hergaan hebbende, stond hij op zijne beenen, met den hond aan zijnen hals.

Denkt hoe hij 't stelde in dien schrikkelijken toestand! Het schuim kwam uit zijnen mond van weren en van lijden. Vanzijds, maar wat verder, zag hij de worstelinge van zijnen gezel tegen den koopman, en hij en kon er niets aan doen, integendeel, zelve had hij moeten geholpen zijn. Woede en spijt beklommen hem en hij wierd bijna zoo razende als het onredelijk dier, waartegen hij aan 't vechten was. Ongevoelig geworden aan de pijne, wringt hij achterwaarts, trekt zijnen dolk uit de rieme, en met zijne slinker hand steekt hij naar den hond. Het scherp ijzer kwetst het dier beneden den hals, boven de voorpooten; niet anders als een sprong was het gevolg der steke : de muile noch de tanden en verroerden

niet. De moordenaar herging het, gebruikte al zijne macht, en dezen keer drong het staal in den hals, maar wat te hooge om doodelijk te kwetsen.

Turk gaf eenen schreeuw, liet de schouder gaan, en sprong eenen stap achteruit. Hij schudde zijnen kop dat het bloed en het schuim in de ronde speitten, maar hij en gaf het niet op. Zijne oogen waren lijk fakkels, en zijne tanden blikten tusschen zijne zwarte lippen; een soorte van gebulder, gelijkende aan den dooven beurel van eenen stier die dul is, kwam uit zijne kele, en met een meerder geweld als ooit, sprong hij toe naar zijnen vijand. De moedheid, de onmogelijkheid van te werken met zijnen rechteren arm die bijna roerloos aan zijn lijf hing, de vreeze ook misschien, deden den moordenaar beven; hij sprong van kante als hij Turk op hem zag komen, en meende zijne klauwen te ontgaan; maar hij was nog eens vast, en nu veel dichter zijne kele : zijn dolk had gesleerd langs het lijf van het dier, en maar een lichte wonde gemaakt. Een koud zweet liep over de lidmaten van den roover, die nu begon te vreezen voor zijn leven verre van nog te peizen op het geld van den reiziger; hij gevoelde dat het gevecht ongelijkig wierd, en dat het hem ging rampzalig zijn; en maar meer peizende op zijn eigen behoud, riep hij, zoo luide hij kon, naar zijnen meêmaat : Dikten, helpt mij, of ik moet eraan !

Binst de korte oogenblikken dat hetgene wij daar beschreven hebben geduurd had, had het Dikten schooner gehad als zijn medegezel. Hij had zijnen man op den grond vinden liggen, en was erop gesprongen, hem vastgrijpende en gesloten houdende tegen de aarde, binst dat hij zijn mes uittrok en het hem op de kele legde. De reiziger, overrast al achter en al vooren, zoo onverwachts op de harde bane gesmeten, en meenende dat hij tegen twee te doen had, was met den eersten geheel buiten zijn zelven, en gelijk iemand die met hem laat doen wat men wilt. Hij wierd seffens geware nochtans dat zijne hond bezig was met zijnen meester te

verdedigen; hij voelde dat zij maar met tween en waren, en bij gevolge dat hij man tegen man ging staan.

Ondertusschen lag hij daar op den grond uitgestrekt, met eenen moordenaar op hem, die een van zijne knien op zijne borst gesloten hield, die met de een hand hem bij 't hoofd had, en die met de andere een mes voor zijne oogen deed blinken. Geen enkele beweginge en deed hij, noch en kon hij doen; geen enkel woord en kon hij met der daad uitspreken; zijn bloed was lijk gesteven in zijne aders..... 't Verliepen aldus eenige stonden.

— Uw geld of uw leven moet ik hebben! zei de moordenaar, met eene groeve stemme, en het koud staal van zijnen dolk op de bloote kele van zijn slachtoffer leggende.

De koopman klaagde en gaf eenen diepen zucht; hij wrong, om wat den zwaren knie van zijnen vijand af te keeren, en om asem te kunnen halen.

— Uw geld of uw leven, hoort gij het! en niet te roeren, of ik maak u kort en kleene.

Onze vreemdeling meende daaruit te verstaan, dat hij voor zijn leven niet en moest vreezen, is 't dat hij zijn geld wilde afleggen. Met dat hij ook fel en onversaagd, en nu een weinigske tot zijn zelven gekomen was, besloot hij van zoo lichte die schoone en moeielijk gewonnen kroonstukken niet over te geven. Hij keerde met zijn hand de vuist af van den moordenaar, die 't mes boven zijn hoofd hield, en zei, maar stille genoeg:

— Hoe kan ik u mijn geld geven, is 't dat ik hier alzoo uitgestrekt moet blijven liggen?

— Geeft mij uw geld, zeg ik, of ik vermoorde u. — En hij snakte den lijdende bij 't haar, en deed zijn hoofd bokken tegen den grond, tot verscheide malen toe.

— Ai mij! Ai mij! om de liefde Gods, en doet mij toch zoo niet lijden, vroeg de smeekende koopman; laat mij gaan, ach! laat mij gaan! ik zal u dan bescheiden.

— Uw geld moet ik hebben, en rap nog; klagen en

roepen naar God en zijne heiligen, dat en kan u niet helpen. Belooft mij liever dat gij uwen gordel zult afdoen, en alles uithalen dat in uwe zakken zit?

— Laat mij opstaan toch; ik kan schaars spreken, wat wilt gij dat ik aan mijn geld kome?

— Belooft gij 't mij?

— Wat zijt gij met mijne belofte? gij zult dan zien of ik niet liever arm en ben als dood.

De moordenaar draaide op kant; hij liet het hoofd gaan van den reiziger, maar hield altijd zijnen knie gesloten op zijn herte. Hij zocht den gordel waar hij op uit was, sloeg erop dat het klonk, en bereidde om de rieme af te snijden, waarmeê hij vast lag. Nu had de koopman zijne twee arms en zijn hoofd vrij : misschien, met eenen geweldigen stuik te geven tegen het lichaam van zijnen vijand, die daar boven hem geknield zat, zou deze op den grond gerold hebben; maar hij vreesde het mes dat hij in zijn rechter hand hield, en waarmeê hij met der daad eene doodelijke steke kon krijgen. Het was hoog tijd van een besluit te nemen, wilde hij niet teenemaal geplunderd worden.

Binst dat de roover, zonder achterdenken over hem geleund, met zijne slinkere hand vrocht aan de rieme, en met zijn rechtere, die naar den kant van den reiziger gekeerd was, zijnen dolk vasthield, schoorde deze zijne hielen tegen den grond, hief zijne arms op, en met zijne beide handen greep hij den arm en het mes van den moordenaar. Deze verschoot, en in zijn verschot roerde hij zijnen knie die op de borst van den koopman rustte; hij sleerde af en liet den ongelukkigen vrij. De arm had juiste gegrepen geweest beneden den elleboge en al achter; het mes, nederwaarts gedowen, had een lichte kwetse gemaakt in het been van den koopman, maar, met dat hij volle macht kon geven en den arm van dweersten had, zoodanig dat hij niet plooien en moest, wrong hij zoo veel hij kon : de elleboge kraakte en zou gebroken hebben, had de moordenaar, door het lijden overmeesterd, hem niet laten meêgaan en sleeren aan de voeten van zijn slachtoffer.

Met den eersten werke, en eer hij nog rechte was, poogde de onversaagde reiziger het mes uit de handen van zijnen vijand te krijgen, hij sloeg en snakte en draaide het, hij wrong den arm, en beet zelfs wanhopig in zijne vingers. Het kostte moeite, maar eindelijk het kwam mede, en hij gooide het zoo verre hij kon, al den kant van den busch. Om dat te verkrijgen had hij den vent een weinig moeten los laten, hem de gelegentheid verschaft van op te geraken, en nu stonden zij beide met gelijke, of beter met geen wapens te worstelen, de eene om zijn leven te behouden, de andere om wrake, en om het geld te krijgen dat hij naar zijnen hoofdman dragen moest.

't Was rechts op dien oogenblik, dat de andere baan-strooper om hulpe riep.

De moordenaar was de felste en ook de geweldigste; als hij voelde dat hem het mes uit de vuist gevrongen, dat de tanden in zijne vingers geprent wierden, huilde hij en braakte de ijselijkste vloeken uit. Nauwelijks voelde hij zijnen arm vrij en zijn wapen weg, of hij sloeg, uit al zijne macht, zijn een hand op die van zijnen kamper, en met de andere greep hij hem bij den hals, en duwde zijn hoofd hevig tegen zijne borst. Het roepen om hulpe van zijnen maat hoorde hij wel, maar hij en kon noch hij en wilde den drager van den begeerden schat zoo lichte in vrijheid niet laten.

Daar stonden zij nu, lijk aan malkander gegroeid : de eene met zijne vuisten geklampt op den hals van zijne prooi, en alle poge doende en stampende om hem in den grond te krijgen; de andere met beide arms rond de lenden van zijnen vijand, hem nijpende dat hem schier de asem ontbrak, en schuddende om hem op de aarde te krijgen. Maar al dat schudden en pogen was vruchteloos, geen een van de twee en roerde zoo vele als een vingerbreed; zij bleven vaste op hunne voeten, en stonden even vaste gegrepen, lijk tusschen een vijlstake.

De moordenaar gnorrelde van dulligheid, en onverstaan-

bare woorden kwamen uit zijnen mond : de koopman klaagde en steende, van alzoo gedwongen en ontmachtigd te zijn. De kleederen scheurden op hun lijf, de grond daverende onder het stampen hunner voeten, iederen keer dat er een van de twee door het geweld uit zijne plaatse geroerd wierd. Na verloop van eenige stonden, sleerden de arms van den moordenaar voorts langst den hals van dengenen dien hij vasthield; hij en had maar grepe meer aan het achterste van zijn hoofd, en ging hem kwijt geraken en misschien op den grond rollen, toen, al met eenen keer, hij alles los laat, eenen schok voorwaarts geeft, en poogt met zijn vingers de riemen te grijpen, die al achter op den rugge van den koopman vastgemaakt waren. Hij had ze vast inderdaad en wel vast; het hoofd van den reiziger was gestopen en ingetrokken tegen den buik van den roover, die, met zijne arms vrij en zijne handen vast aan de riemen, een groot geweld kon doen, en schier zijnen meêvechter opheffen. De andere hield met de krachten der vreeze zijnen vijand vast, en ne wanhoopte nog niet van hem meester te zijn; hij sloeg zijne tanden in zijn bovenkleed, om rechte te kunnen blijven, hij schoorde zijne voeten zoo vast hij kon in den grond, hij deed zelfs pogingen met zijn hoofd en met zijne handen, om hem op te steken en op den grond te smijten.

— Dikten! riep van passe de wanhopige stemme van den anderen, — Dikten, zeere, zeere! ik ben tenden mijn krachten; helpt mij, verlost mij van de dood!

Dikten hoorde en luisterde. De stemme van zijnen stervenden gezel trof zijn moordenaarsherte; misschien dacht hij dat het leven, zoowel voor hem als voor een ander, meer weerd was als wat kroonstukken. Hij liet den koopman een weinig los, haalde asem om te kunnen spreken, en zei :

— Laat mij gaan, ik zal u ook laten gaan.

De koopman en betrouwde het niet : hij sloot hem feller als ooit, om te toogen dat zijne krachten nog niet weg en waren, en dan antwoordde hij :

— Laat mij los : 't is gij die mij eerst gegrepen hebt.

— Daar ze! — zei de roover, en hij liet al gaan dat hij vast had, en stond rechte. De koopman liet hem insgelijks los, maar, vreezende voor verraad, gaf hij hem eenen stuik dat hij achterwaarts uit deinsde. De gestokene en gebaarde van niets, en, ziende dat zijn man wegvluchtte, zei hij halfluide : — Loopt waar dat gij wilt!

Dat zeggende vloog hij naar den anderen, die worstelde, op vier of vijf stappen van hem, en hij sprong op den hond, om hem van zijnen maat af te trekken. 't Was meer als tijd, want deze kon schaars nog keeren, en zijne ellebogen uitsteken naar het vermoeide dier, hetwelke niet tegenstaande hem nog bete op bete gaf, en alles in stukken trok dat tusschen zijne tanden kwam. Dikten kreeg het er gemakkelijk van, maar hij moest nu ook aan 't vechten gaan, met zijne bloote handen, en eenen arm die zoo goed als verwrongen was.

Turk sprong uit de handen van den nieuwgekomene en vloog hem te keere : met zoo dulle kracht niet meer, want veel bloed had hij reeds verloren. Zijne tanden prentten menigwerf in het vel van den roover, maar hij en kon niet meer grijpen en houden dat hij gegrepen had. Het was dan verscheide oogenblikken lang springen en herspringen, wegstooten en nog stooten, tot dat eindelijk het dier uitgeput, bleef stille staan op eenen stap van den mensch. Het bezag hem, slingerde zijnen kop, en grolde ; maar 't en roerde uit zijne plaatse niet. Onmiddelijk nadien ging het snoffelen op de plaatse waar zijn meester ten gronde gelegen had ; de roover liet het doen. Na dat het op de aarde wat geschart en gelekt had, zijnen meester noch riekende noch hoorende, keerde het omme, en ging voorts, maar traagzaam, op te stappen van zijn meester. Eenige schreden verder, ging het neder liggen in den dijk, om te rusten.

V.

ONGELUK ACHTER ONGELUK.

De koopman, gelijk wij gelezen hebben, was al sedert eenigen tijd weg, latende vechten dat vocht. Ongelukkiglijk, in zijnen angst en in zijne haastigheid, was hij gemist van strate; en in plaatse van te gaan al den kant die hem naar Rousselaare moest geleiden, keerde hij weder naar 't *Meiboomke*.

In 't eerste liep hij wat, uit vreeze van nog achtervolgd te worden, maar niet lange. Hij was dood moê, zijn been was gekwetst, en hij peisde op al dat hem gebeurd was sedert den valavond : op het volk uit de herberge, op Baekelant misschien. Zelfs had hij schier durven zijnen eed doen, van binst den achternoene in de herberge den vent gezien te hebben, met wien hij zoo schrikkelijk had moeten worstelen, en wiens aanzichte hij, niet tegenstaande den donkeren, nog al wel had kunnen zien. Al gaande en treurende maakte hij wel tien keeren het besluit van nooit meer late weg te zijn, en bijzonderlijk van nooit meer, in den nacht, alleene uit eene herberge te komen.

Hij ging altijd voorts, zonder te beletten dat hij, op verkeerden weg was, om thuis te geraken. Ware hij teenemaal bij den zijnen geweest, hij had wel moeten zien dat hij noordewaarts opging, en voorbij de zelfste boomen en wegels, en hoeken en kanten, waar hij dien avond al gereisd had; maar zijne overwegingen en het peizen op het gevaar, dat hij ongehinderd ontsnapt was, hielden zijnen geest bezig, en hij en zag niet anders voor zijne oogen als de moordenaars, zijnen

hond die beet en baste, en het staal dat al op zijne kele gelegen had om ze af te snijden.

Hij trappelde lijk op de toppen van zijne voeten, en uitnemende traag en zachtjes, om het zeer, dat de wonde in zijn bille veroorzaakte, niet te vergrooten; zijn hoofd hing nedergezakt op zijne borst, en zijn eene hand drukte het deel van zijn lichaam dat hem lijden deed. Een quartier uurs verre gekomen hief hij, zonder te weten waarom, zijne oogen op, en hij zag voor hem eenen man gaan, die ieverst al een zijwegeltje uit den bosch moest gekomen zijn, want hij ging rapper als hij, en ne was al gelijk niet verre vooren. Hij was gekleed lijk een burger van dien tijde, met eenen gastok in zijn hand, en scheen insgelijks reiziger of koopman te zijn. Als zijne oogen op dien man vielen, die daar, in den halfdonkeren, zoo vreedzaam voor hem ging, verschoot de ontsnapte geweldiglijk. Een vreemdeling zoo alleene bij nachte in den busch, het gedacht op dieven, en de natuurlijke benauwdheid, dat alles versloeg hem, en hij stond boomstille. Na een oogenblik denkens overpeisde hij dat het geen baanstrooper en kon zijn, die daar zoo stille en zoo gerust voortstapte; en, met dat hij meende langst den rechten weg naar zijn huis te zijn, en kon hij niet gelooven dat éen kwaadwillige hem nog eens zou vervolgen, of dat zijne vijanden aldaar zouden weggaan, of achter hem gekomen zijn. Een gepeis viel hem in : misschien was het een reiziger lijk hij, die te late op zijne stukken was en die ook náar stad ging! 't Was immers tweede Paaschdag en de dag der nestelaars; misschien zou hij in hem eenen gezel vinden om de reize te vergemakkelijken en hem te helpen gaan en thuis geraken! Dat scheen hem zoo natuurlijk, en hij wierd al met eens zoo moê, dat hij waarlijk vreesde van niet voorts te kunnen, wierd hij niet geholpen. Houdende aan zijn laatste gedacht, naderde hij eenen stap of twee, en waagde het van te roepen :

— Ei! vriendschap! staat een oogenblik, als 't u belieft!

De geroepene sprong voorwaarts in plaats van te staan.

De stemme had hem doen verschieten, en even min als de spreker was hij verwachtende van iemand op die ure in dat woud te vinden. Hij en liep toch niet verre zonder ommekijken, en nog eens hoorende roepen : — Als 't u belieft, staat! — en ziende, voor zoo veel het de duisternissen toelieten, dat hij niet achtervolgd en was en geen gevaar te vreezen en had, bleef hij stille staan en wachtte. De andere kwam stillekens, al kreupelende, naar hem toe, kijkende of hij geen kennis en had aan dengene dien hij kwam aan te spreken.

— Wie zijt gij die achter mij roept? vroeg de vreemdeling.

— Goed volk, was de antwoorde : en vreest niet.

— Ha, gij spreekt het vlaamsch dezer streke; bij gevolg gij en zijt geen fransche gendarm!

— Integendeel! ware ik gendarm geweest, of hadde een bij mij gehad, ik en zou niet gevaren hebben lijk daar seffens.

— Hoe zoo dat?

— Gij ook, gij zijt zeker een van de die, die Paaschenmesdag gevierd hebben, en die naar huis gaan, te late om wel te zijn.

De onbekende ging al lichte peizen dat hij eenen dronkaard voor handen had; immers, dat aardig klappen van gendarms bij te hebben, en van Paaschenmesdagen, dat scheen hem zoo weinig aaneengebonden; en dan, die klagende mensch was zoo dichte tegen hem gekomen, hij had zijnen arm vastgepakt, en steunde erop, met geheel zijn lichaam.

— Wat hapert er met u dan? vroeg hij. Hebt gij misschien van den avond ieverst genesteld?

— Nooit meer, nooit meer zoo lange in de herbergen genachtuild! 'k Heb het dikwijls gepeisd, nu zeg ik het, en 'k zal mijn woord houden!

— Waarom niet gematiger zijn? Dag of nacht, 't is al een vermaak, als men mate houdt en als men gezond kan thuis geraken.

— In Gods name, laat mij leunen op uwen arm, en laat

ons voorts gaan; ik lijde zoo in mijn been en ik ben zoo uitgeput van krachten!

De onbekende en wist niet wat gemaakt uit de woorden en werken van den bijgekomene, hij liet doen, en stapte aan, met hem aan zijne zijde en aan zijnen arm. De gekwetste, blij van hulpe te hebben en gezelschap, altijd in goeder trouwe, en niet beter wetende als hij was buiten alle gevaar, ging meê, peizende dat hij rechte naar zijne streke ging. Niet eens en kwam het in zijn gedacht van te vragen aan zijnen gezel: Gaat gij hier, of gaat gij daar naar toe? Hij kende de bane zoo wel, hij had ze duizendmaal betrappeld, en nooit en belette hij zijne misgrepe. Blijdschap, moedheid, en 't behagen in zijne ongevallen te vertellen aan iemand, dien hij meende dat hij er deel in nam, hielden al zijne gedachten bezig.

— Hoe zijt gij hier zoo late in den busch? vroeg de koopman aan den jongen vent, wiens arm hij vasthield.

— Zwijgt, antwoordde hij, 'k mag het tegen u wel zeggen, maar ik ben de ongelukkigste mensch van de wereld: bij dage moet ik mij opsluiten of verdoken houden in de busschen, uit vreeze van genomen te zijn; bij nachte durve ik schaars uit mijne schuilplaatse roeren om lucht te scheppen. Als ik ievers van verre iemand zie of hoore komen, beve ik van benauwdheid, altijd peizende dat het gendarms zijn, die mij op de hielen zitten. 't Is nu drie weken dat ik zulk een leven slijte, en dat al om niet te moeten gaan vechten voor de Franschen.

— Zijt gij *refractaire* misschien?

— Ongelukkiglijk ja-ik!... Mijn vader en mijne moeder waren twee arme werklieden, die alleenlijk niet en mochten peizen op eenen plaatsvervanger te koopen; ik was hunne steun en vrocht neerstig voor hunnen onderhoud, en daar: de loterije komt op, ik valle erin, en moete gaan krijgsman zijn en mij laten doodschieten voor een vreemd volk. Neen, neen, zei ik tegen mijne ouders, dat en ga ik niet doen; de tijden

zullen wel beteren; en, of bleven ze nog lange slecht, 't is beter, voor eenige jaren zelfs, van u afgescheiden, als u door de dood ontrukt te zijn, op den oogenblik dat gij begint deugd te hebben van uwen zone. Daarop heb ik het besluit genomen van mij verdoken te houden. Eerst hield ik mij thuis, en, op den oogenblik van het gevaar, sprong ik in eene kasse of in eenen put, die zuiveruit gemaakt was om in te verschuilen; maar dat is na korten tijd gevaarlijk geworden, en 'k heb alles moeten verlaten, woonste en huisgezin, om in de busschen te vluchten. Daar kwam ik rechts uit, al een kleen wegeltje, toen ik u achter mij hoorde roepen.

— Gij zijt van Beveren hier bij, of van Rousselaere zeker?

— 'k En doe : 'k ben van de kanten van Thorhout.

— Dan, gaat gij met mij naar Rousselaere niet?

— Naar Rousselaere! — zei de onbekende geheel verwonderd, immers hij en wiste niet dat zijn reisgezel van richtinge gemist was. — Naar Rousselaere! herhaalde hij, maar bijna ter zelver tijde verstond hij alles; hij schikte wel dat er iets met den reiziger gebeurd was, en hij verdook hem de waarheid.

— Ja, zei de koopman; en als het kan zijn, doet het toch voor eenen ongelukkige; gaat meê tot aan de stad met mij.

— 'k En doe, vriend, 'k en doe : onmogelijk! Nog een stapken verder ga ik mede, en dan moet ik afscheid nemen. Maar gij spreekt daar van ongelukken; wat is er u voorengevallen dan? Ik heb mij kenbaar gemaakt, aan u, mag ik ook weten wie gij zijt?

— Waarvan niet? Een eerlijk man wint met gekend te zijn; en ik en zal u niet alleenelijk zeggen wie 'k ben, maar u vertellen hoe ik ongelukkiglijk daar seffens bijkans aan eene ramp gekomen ben.

De koopman begon zijnen name en zijne hoedanigheid uiteen te doen; hij zei dat hij voor koophandelszaken naar Coolscamp was gegaan, en al het *Meiboomke* weder gekeerd, omdat het baarloop was; dat hij daar, te midden het volk en

de leute gevallen zijnde, wat te lange had gebleven. Hij sprak van het gezelschap, dat daar vergaderde, en van hun afscheid aan de deure van de herberge. 't En ware, — voegde hij er bij, — dat het *Meiboomke* een moordenaarsnest zou zijn, zoo en kan ik niet uitleggen hoe men, hier in dezen busch, mij den weg heeft afgeleid. En, als ik het wel overpeize, mijn vermoeden is nog al gegrond; want ik ben zoo goed als overtuigd van bij mij in de herberge gezien, en zelfs getikt te hebben, met den moordenaar tegen wien ik te doen hebbe gehad. Hij is vóor de andere, en wel een ure voor mij, vertrokken: misschien gezonden, misschien van 's zelfs, dat en wil ik niet zeggen, maar iets dat 'k wille zeggen is, dat ik nooit van mijn leven meer naar 't *Meiboomke* en zal gaan.

— Wat is dat? wat is er? vroeg de andere; gij spreekt van den weg afgelegen te zijn en van moordenaars! 't En moet niet vele geschild hebben; moordenaars tegen eenen mensch alleene!

— Niet vele geschild!.. gij zult gaan hooren, en verstaan of ik blijde geweest ben van u hier in den busch te ontmoeten.

En de reiziger vertelde alles, met kanten en abouten; hij beschreef de worstelinge, sprak van zijn geld, van zijnen hond, van de buitengewone kracht zijner twee verraders.

Hij verhefte het gevaar dat hij geloopen had voor zijn leven, al vechtende tegen eenen gewapenden booswicht, en eindigde met te zeggen hoe hij 't ontsnapt was, binst dat de andere, verscheurd van zijnen hond, om hulpe riep en schreeuwde als of hij sterven moest. Al dit vertellende stond de koopman van tijd tot tijd stille, want hij was uitgeput inderdaad, en zou beter in zijn bedde geweest hebben als langs de strate.

— Moedige kerel! zei de vreemdeling, gij zijt zeker fraai blijde van uw leven gered te hebben, ten koste van uw geld?

— Ten koste van mijn geld! wat zegt gij? Neen, neen, neen, mijn geld en hebben zij niet, God zij gedankt!

Eene gevoellijke trillinge, van iemand die schielijk ver-

wonderd is, liep langst de lenden van den vreemdeling : van nu voorts en sprak hij zoo gemakkelijk niet meer.

— Neen, neen, mijn geld en hebben zij niet, zei de andere voorts, had het maar een weinigske geweest, ik zou 't zoo seffens daar gesmeten hebben. Maar, met mijnen gordel vol kroonstukken! dat is toch wat pogingen weerd : men wint ze zoo gemakkelijk niet, den dag van vandage! Waar dat die duivels dat geweten hebben, dat ik geld bij mij had, dat en kan ik toch niet gepeizen.

— Dieven weten alles, vriend.

— Ja-zij, en zij gerieken het geld, geloof ik.

De vreemdeling en sprak geen woord meer; hij scheen en hij was inderdaad bezig. Onze koopman ging aan zijnen arm al klappende, zonder wederantwoorde, en zoo traagzaam voorts, in de beste trouwe van de wereld. Nog een quartier gaans, en zij gingen uitkomen dichte tegen het *Meiboomke*, toen de koopman staande om wat te rusten, aan den draai van de strate, zijne oogen opsloeg, en bezag het geen rond hem was. Op den hoek stond er een zware, dikke boom, gekend door geheel de streke, onder den naam van den *Grooten Eeke*, en die meermaals diende om den weg te vinden in den bosch. Van met dat de verdoolde reiziger dien welbekenden boom zag, kwam hij lijk uit eenen slaap; hij liet den arm gaan van zijnen reisgezel, draaide drie vier keeren rond, als verdwaald, en, zoekende achter iets dat hij niet en vond, zei hij geheel angstig tegen den vreemdeling :

— Wat is dat nu? wij zijn tegen den grooten Eeke!

De vreemdeling en sprak geen woord; hij bleef altijd op zijn zelfste plaatse staan onbeweeglijk.

— Ik meende dat wij naar Rousselaere gingen, en gij meê, tot niet verre van daar.

Geen antwoorde!... Een schrikkelijk vermoeden rees op in den geest van dezen ongelukkigen man; hij begon te beven en hij en wiste niet wat er hem te doene stond.

Schielijk sprong de vreemdeling toe, greep den afge-

matten reiziger al vooren bij de twee arms en duwde hem achterwaarts over, in den dijk, langst de strate. Dat was gemakkelijk, ingezien de flauwigheid van den eenen en de sterkte van den anderen. Hij hield hem gesloten onder zijne knien, maakte haastiglijk den gordel los, die met een gespe vast was, trok hem uit, en vloog snel lijk den bliksem al den anderen kant van den bosch in, zonder een enkel woord gesproken te hebben.

Het was rond middernacht. De koopman en had, van dezen keer, zelfs den tijd niet gehad om te peizen wat er gebeuren moest; en, al had hij den tijd gehad! Eenige oogenblikken bleef hij daar liggen, ter plaatse waar hij gesmeten was geweest; en dan, bijna gevoelloos geworden zijnde, trakelde hij wat verder op in den bosch, al een binnewegeltje. 's Anderdags 's nuchtens kwam hij uit op de Lichterveldestrate, en, geholpen door goede menschen, gerocht hij thuis, waar hij, gekwetst en deerlijk gehinderd, zijnen getrouwigen hond vond.

De kerel die den gordel gestolen had en die weggevlucht was liep door den bosch rechte naar het *Meiboomke.* Hij vond er Baekelant zitten en drie van zijne gasten, benevens den baas en de bazinne. Als hij binnentrad, schreeuwde geheel het gezelschap, als ware 't op iemand die geenszins verwacht en was.

— Daar! zei Baekelant; Jake Meyer nu! waar zijt gij uitgekropen, jongman? Wij meenden dat gij soldaat waart.

— Ja-wel, zei Jake; maar soldaat van de bende; ziet eens of ik wel gevochten hebbe? en hij smeet den gordel op de tafel, dat de kroonstukken klonken en dat de glazen opsprongen.

— Bravo! riep de hoofdman, gij zijt nog eene geheele vent, als gij zulke paascheiers kunt meêbrengen.

— En dan nog met de belofte van een veel grooter! zei Jake, al eenen stoel nemende en hem in de ronde zettende. Maar, schinkt mij eerst eenen beker, ik heb het verdiend; van Couckelaere naar hier, al beneden Lichtervelde door de bosschen, 't is een stekske dat gij meent!

Baekelant had intusschentijd den gordel van de tafel genomen en erop geslegen en hem doen klinken. Hij bezag hem van bij en vroeg met eene soort van benauwdheid :

— Zegt dan, Jake, ik wenschte dat ik kwalijk peisde, maar ik meende dien gordel te kennen ; hoe zijt gij daaraan gerocht ?

Jake begon het bijzonderste te vertellen van al dat hij gehoord, gezien en gedaan had. Tot nu toe en had hij zoo verre niet gepeisd ; maar, al met eenen keer, het schoot hem te binnen dat er misschien twee van hunne bende dood of merkelijk gewond langst de bane lagen. Geheel de zake kwam uit. Een van de ronde wierd seffens uitgezonden, achter de baanstropers, die zoo kwalijk uit hunnen aanslag gekomen waren : hij kwam ze tegen onder wege, dat zij al slepende naar het *Meiboomke* sukkelden.

Intusschentijd zei Joske Braeks tegen den hoofdman :

— Ik hadde het u nog gezeid dat ik vreesde voor dien leelijken hond; dat zijn al gevaarlijke dieren.

— Ba ! ba ! antwoordde hij, wij mogen ook wel ondertusschen een lesse hebben ; ten naasten keer zullen wij ons beter zwichten van de honden. Kunnen onze mannen thuis geraken, het is een kleen ongeluk ; het bezonderste is dat wij de kroonstukken hebben : 't overige en is niets.

— Wat zegt gij niets ? zei Joske Braeks. En arms en beên in stukken getrokken zijn, en gewond aan hals en aan kele, en moeten blijven liggen op de bloote strate, en bijna sterven, tusschen de tanden van eenen hond, is dat niets ?

— Arme duts, benauwde schelm ! sterven door eenen hond of door eenen beul, op het schavot of langst de strate, is dat niet een en 't zelfste ? — zei de bazinne tegen haren man, als of zij 't voorgevoel zou gehad hebben van haar ongelukkig einde.

— Genoeg, zei Baekelant : geen queste te maken in uw eigen huis ; en gij, bazinne, zwijgt van zulke dingen. Ah sa ! Jake Meyer, gij hebt daar gesproken van groote beloften : weet gij iets dat gemakkelijk is om krijgen ?

— Ja 'k wel; en zeker om krijgen! Gij moet weten, in den Geuzenbusch gevlucht voor de fransche gendarms, heb ik daar kennisse gemaakt met eenen jongeling, treffelijken boerezoon van Couckelaere, en die insgelijks daarin gekropen zit, als *refractaire*. Onze vriendschap gaat al zoo verre, dat ik in zijn huis vrijlijk uit en inga, en dat ik er aanzien ben als kind van den huize. De die hebben een ponkske zitten, om dieswille zij hebben geld geboden voor eenen plaatsvervanger, en geen gekregen. Ik zal wel achterhalen waar het ligt, en dan, op eenen zekeren nacht, ik verblijve daar in de hofsteê zelve, gij komt mij ter hulpe, met drien of vieren; ik doe u de deure open, en wij vertrekken met geheel het boelken. Wat zegt gij daarvan? 't Is eene zekere zake, doet 't niet?

— Als zij wel aangeleid is, ongetwijfeld. Maar op Couckelaere, zegt gij! Dat ware van passe om te vergaderen bij Wijnendale-capelle. Ja! ja! 't is goed : wij zijn nu te weinig in getalle om daar wijdloopig van te spreken. Tot morgen nacht; of neen, tot overmorgen nacht; kunt gij uit den Geuzenbusch dan, Jake?

— Ik zal maken dat ik eruit kan.

— Wij gaan iemand noodig hebben om het nieuws van de hofsteê over te brengen. Weet gij niet wie best uit de bende daar voor zou schikken?

— Hij is gereed gevonden, capitein; 't Molleken gaat alle weke, of ten hoogsten alle veertien dagen, met droogenvisch aldaar.

— Gevonden! ik ga hem morgen zijne lesse spellen! Ah sa, gedronken op die goede tijdinge, en dan gescheed, van met dat de gekwetsten ingekomen zijn.

Dat Molleken, waarvan de rooverscapitein sprak, dat was een vischverkooper van Rousselaere; jong nog, en die maar sedert een korten tijd deel en maakte van de bende. Zijn rechte name was Jan Colbert; maar, om dat hij kleene van gestalte was, en op zijnen rugge een van die ongemakken

had, welke men in Vlaanderen somtijds molhoopen noemt, kreeg hij, van den eersten keer dat hij te voorschijn kwam in de vergaderinge der baanstroopers, den bijname van 't Molleken. Gelijk het meestendeel der gasten van zijn slag, was hij fijn en doorslepen, hij deed dus veel dienst aan de roovers, en vele schade aan de samenlevinge.

VI.

DE ONDERBROKENE VERTELSELS.

Drie weken waren omtrent verloopen sedert dat Jake Meyer, moordenaar en *refractaire*, Naarden van Joos Neeryncks in den Geuzenbusch tegengekomen had. In die drie weken en was hij maar eenen keer voor eenen merkelijken tijd van zijne schuilplaatse weggegaan, en dat wel op den nacht dat wij hem bij en in 't *Meiboomke* gevonden hebben. Integendeel had hij dikwijls in 't huis van Joos Neeryncks op Couckelaere, en meer nog bij zijn zwager op Aertrycke geweest. Uitwendiglijk nam hij veel deel in den ongemakkelijken toestand waarin Naarden zat, hij verlichtte zijn leven, ging vooren als er uit te gaan was, om te zien of er vijand in het omliggende zat, droeg de maren over van den eenen naar den anderen, en, met zijne schijnheilige woorden en werken, diende hij voor trooster aan het huisgezin, en voor verzet aan den jongeling. Intusschentijd legde hij zijne bestek aan : hij was, bijzonderlijk bij moeder, diepe in de mauwe gerocht, mochte vele doen en alles weten, en, 't bijzonderste nog, alle ure van den dag en van den nacht was hem den uit- en ingang van den huize vrij ; men was aan zijne komste en aan zijn gedoensel zoo gewend, dat hij nu reeds al had kunnen meêdragen dat in de keuken was. Maar hij hield zijne handen kort, tot betere gelegentheid.

In drie weken was het vele veranderd in de wereld en in den Geuzenbusch. Het slecht en koud weder was al met eenen keer gestaakt, en 't schoonste lentegetije was uitgekomen, zoodanig dat de nature, in wouden en op velden, tien dagen

in één voortgang had gedaan. De *refractairen*, in den busch, konden schoone hunnen tijd verslijten met werken en snoeien aan de boomen, of met het verveerdigen van kleene dingskes van wissenwerk. Van den anderen kant, de gendarms, die wat vluchtelingen aangehouden, en vele andere vruchteloos gezocht hadden, en kwamen zoo vele niet meer te voorschijn, en de eerste vreeze was voorbij; hetgene maakte dat Naarden en Jake, zelfs bij dage, durfden uitkijken. Alleenelijk schuwden zij het aanzien der menschen, want, in zulke ongelukkige tijdsomstandigheden is het natuurlijk van niemand te betrouwen.

't Was op een van die schoone avonden dat Meyer, die eigentlijk bezemmaker van Ledeghem was, aan Joos Neyrinck ophing dat hij binst den nacht naar huis ging boven Thorhout en dat hij, 's anderendags in den voornoene, ofwel in den avond, zou wederkeeren. In plaatse van naar huis, ging hij naar 't *Meiboomke*, daar hij wiste dat Baekelant, zoo niet altijd, ten minsten dikwijls bij nachte, verbleef, in 't eerste van de weke.

Meyer was weder tegen 's anderdags avonds. Bij zijne inkomste ter hofstede, terwijl ouders en kinders hem te gemoet sprongen en vroegen hoe hij 't gesteld had langst de bane, en hoe 't ging in zijn huis met zijne naastbestaande, gebaarde Jake te treuren : zijn vader, zeide hij, door de onruste en de vreeze voor zijn kind bevangen, was ziek geworden, maar met zijnen zoon te zien was hij aan 't beteren, en hij had zoo dringend gevraagd om hem nu en dan te ontvangen, dat hij waarlijk, als goê zoon, verplicht was van min als te vooren bij Naarden te blijven. Van den achternoene al ging hij wederom gaan, zei hij, zonder den dag noch de ure te stellen, op dewelke hij zou terug zijn.

Zij geloofden 't; en het was al dat hij begeerde.

Den woensdag, diepe in den avond, was Jake op zijnen post, aan de deure van het *Meiboomke*. De moordenaars waren er al vergaderd, ten getalle van vijf of zesse; daar moesten er tiene komen, om er al te zijn.

Baekelant was vijs gezind : hij zat te droomen en te pronken in eenen hoek, zonder ooit op te kijken of de binnenkomenden te groeten. Zijn een elleboge was geleund op de tafel, en zijn hoofd rustte in zijn hand; met de andere hield hij een lange pijpe vast, waarvan hij somtijds de rook bezag, die, in wolken, de schouwe introk; die rond hem waren klapten, maar niet vele, en hij en scheen er geen aandacht op te nemen.

De laatste van de tien uitgenoodigden, die in de ronde nederzat, was een struische kerel, die Pé Bruneel hiet in de wereld, maar die in de bende, sedert de schrikkelijke daad van Roosebeke, geen anderen name meer en droeg als *Schout;* hij ging plaats nemen bij de tafel, langs den hoofdman.

— A sa, capitein, zei hij, wij zijn er! hoe staat het?

De capitein draaide zijn hoofd omme, zonder van zijnen stoel te roeren, bezag zijn volk, en zei :

— Is er drank? ik ben moê van rond te loopen; het zijn lastige dagen, duizend maal lastiger als ten tijde dat wij in het Vrijbusch zaten.

— Is er geen, daar zalder komen : toe, Joske; naar den kelder, de meesters kele is drooge!

— Ja! dat mijn kele alleene maar drooge en ware? mijne beurze is drooge en 't en schilt niet vele, of mijn moed ook.

De roovers bezagen malkander : Baekelant hernam zijne eerste houdinge en zweeg. Intusschentijd wierd er geschonken en gedronken, en de bende kwam tot sprake.

— Welk is het laatste nieuws nopens den gepluimden koopman van maandage? vroeg Pé Bruneel.

— Dat en weten wij niet, zei een andere; 't Molleken zou hier moeten zijn om dat uit een te doen.

— Dat weet ik, zei Baekelant, en zonder dat het Molleken hier zij. Die duivelsche koopman! 't En is maar spijtig dat Jake Meyer hem naar de andere wereld niet gezonden en heeft; hij en zou ten minsten niet meer geklapt hebben.

— Ba! hij en gaat niet vele kwaad doen met zijn tonge!

— Meer als dat gij peist! Gaat hij niet overal rond vertellen dan, zei de capitein al opspringende, dat er volk uit Baekelants bende hem hier bezig gehouden heeft, zuiveruit om hem bij nachte in den busch te kunnen plunderen, en dat het *Meiboomke* de vergaderenplaatse is van een hoop dieven, een moordenaarsnest? 't Is genoeg omdat de gendarms naar hier zouden komen eene huiszoekinge doen, en ons betrapen misschien. Gelukkiglijk dat Joske Braecks en zijn sloore alle twee niet lichte en verschieten, anders en zouden zij wel in hun herberge niet durven blijven. Hetgeen ik zeg is de waarheid : over vijf uren heb ik het hooren vertellen te Rousselaere.

— 't Is al wel van verschieten, zei Joske; maar 'k heb al gelijk liever de hielen van de gendarms als hun teen.

— Zegt dan! is er geen gestolen goed meer in uw huis? Dat en mag hier niet gevonden zijn!

— Neen 't; Barbe Schouts is 't overige gaan verkoopen naar Brugge. Iets van niet met allen! Moeten wij daarmêe lange leven, meer als een zal honger lijden.

— En de kroonstukken dan van maandag laatst?

— En Jake Meyer, die ons wat beloofd heeft voor van de weke! En wel, Jake, hoe staan de zaken? is de plaatsvervanger nog niet gekocht?

— Wat zoude hij! en 't geld ligt nog altijd achter ons te wachten.

— Kunnen wij er gemakkelijk aan? Immers, wij moeten wat voorzichter zijn als eertijds, meent gij? Wij hebben meer vijanden en min vrienden, — zei met nadruk de hoofdman.

— Ik neem het al op mij, zeg ik; doet alleenlijk wat ik vrage, 't zal al wel zijn.

— Wat vraagt gij, jongen van 20 jaar oud? Gij zijt al vele te jong, om een aanslag alleene te doen gelukken. Laat eens hooren, nochtans; misschien zult gij toch wat goeds uitgepeisd hebben.

— Ben ik te jong om te spreken, ik zal zwijgen.

— Niet te jong om te spreken, maar om bevelen te geven,

verstaat gij het? En nu, valt maar aan den uitleg; is het wel aan boord geleid, gij kunt, in eenen keer, oud en doortrapt worden. Toe!

— Horkt, dat is 't dat ik uitgepeisd hebbe, om best te gelukken : het zou moeten van de weke nog uitgevoerd zijn : dat er somwijlen iets voorvallen moest!

— Morgen, morgen! schreeuwden er eenige.

— Morgen om te schikken, en overmorgen om uit te voeren, zei Baekelant kort af.

- Nu dan, overmorgen. En wel, omdat er niemand verlorene en gevaarlijke stappen en zou doen, 't Molleken, dat zeker reeds verwittigd is, zou moeten vrijdag, rond den noene, maken in de hofsteê te zijn, kwansuis met visch, lijk het gewend is. Ik zal wel gelegentheid vinden om hem teeken te doen of een woord te zeggen; mijnen ja of neen kan hij binst den achternoene overdragen naar den *Nachtegale*, waar gij vergaderen moet. Is het al wel, komt maar op; ik zal u gemakkelijk binnen laten, en zelfs u naar buiten komen halen. Maar de groote knoop is van aan de beurze van den ouden Joos te geraken! 'k En wete verduivels nog niet waar dat zij zit!

— Dat moet geweten zijn nochtans, ten minsten daaromtrent.

— Ik weet het op iets naar : het moet in de kamer zijn waar Joos slaapt, of misschien op de voute, waar dat zijn schoonzoon woont. Ik peize zelfs dat het in deze laatste kamer is; want voor het huwelijk zijner dochter heeft Joos daar altijd geslapen, en geheel het getuig, kassen en koffers, is er blijven staan als vooren. Onder andere staat er een groote koffer, waar dat er wel duist nagels in zitten, geloove ik, en die altijd toe, is met een maalslot. Als gij ingebroken zijt, loopt maar eerst naar dat kamerken, het is slinks, al van achter, met trappen op : breekt die oude koffer open, met goed allaam : gij zult waarschijnlijk, van den eersten keer, het potje vinden.

— 't Is wel, Jake, wij zijn wijs genoeg daarin; als wij tot in huis kunnen geraken zonder ongelukken, 't is iets, maar 't en is toch maar een begin; hoe staat het met de manschap van de hofsteê? Daar is het gevaarlijkste.

— Vier mannemenschen, twee oude en twee jonge. Vader en knecht, en dan, Naarden en zijn schoonbroeder.

— Wat zegt gij, Naarden? Neen; Naarden en mag daar niet zijn, hij kan alleene onze zaak verbrodden.

— Hoe hem weggekregen?

— Hem, die *refractaire* is, die vluchten moet voor de schaduwe der gendarms! tut! tut! ik speelde liever zelve gendarm, daags te vooren. Hij zal wel uitslapen dien nacht, zei Baekelant, ik neem het op mij, en wij zullen zien.

— Daarmeê is 't al dat ik te zeggen hadde, capitein: 't overige is voorbereidinge, en 't hangt af van uwe bevelen.

— Mijne bevelen zijn dat al het volk hier tegenwoordig, met den avond, vrijdag, op Wijnendale-Capelle zij.

— Het zal der zijn, capitein!

— Goed, makkers! Ik zie nu dat gij altijd de zelfste gebleven zijt, niet tegenstaande ons hard leven; 't is waar, wij zijn vele vervolgd, en voor ons hoofd zou de wet geheele hoopen gelds geven; maar 't is een verheugen van zoo vele weerd te zijn; en, alles wel ingezien, wij moeten getuigen dat het niet zonder groote redens en is dat men achter onze bende zit: elk voor zijn eigen, zegt het spreekwoord; moeten wij zorgen nochtans voor ons leven en voorzichtig zijn, nu meer als ooit, daarom niet gelaten van te stelen en van te leven: 't en liegt maar aan ons van te toogen dat wij oolijker zijn als de wet. Nu dan, Bazinne, tapt maar op: onze zaken zijn goed van den avond, en beter nog te wege; voor zoo dikwijls dat wij vergaderen, moet er een glas gedronken zijn, tot spijt van die 't ons benijdt.

Een gulhertige maar stille toejuichinge volgde op die woorden van Baekelant. Het was toch een wonderlijke roover; hij deed met zijn volk al dat hij wilde. Somtijds met

kwaadheid, dan met goedheid, en zijne woorden, welkdanig ook, daakten altijd.

't En was niet late nog : het sloeg tiene op het uurslag van de herberge, de ure dat het slecht volk begint te leven en de goê menschen ter ruste gaan. De moordenaars waren ertoe gezeten om dien avond te pekken en te kokerullen.

— Verwacht gij Barbe Schouts van den nacht? vroeg Baekelant aan Joske Braecks.

— Te zeggen, van den nacht? Brugge is nog al verre van hier dat gij meent; en maar ten nuchten deure zijn?

— Anders, wij zouden aan Jake Meyer zijn deel van den laatsten buit kunnen tellen; 't ware eene belooninge voor zijnen dienst van dezen avond.

— Buit, zei Jake; welken buit! van den koopman toch niet; en ik en weet van niet anders.

— Gij en weet het niet? Leeft gij dan buiten de wereld op Couckelaere?

— Buiten uwe wereld toch.

— En gij en weet niets van onze diefte op Passchendaele, en van hetgene er gebeurd is op Hooglede, sedert veertien dagen van hier.

— Hoegenaamd niets.

— Ha! dan moeten wij dat vertellen van den nacht : 't ware een schande, dat een onzer makkers de daden van zijne gezellen niet en kende. Asa, Tjotten, gij daar die de bijzonderste waart in de zake van Paschendaale, doet aan uwen broeder het verhaal van al dat gedaan is geweest. Hij is nog jong, hij kan er nut uit trekken tegen overmorgen. Begint maar.

— 'k Wille wel, zei Tjotten Meyer, ik ververscbe mijne kele en ik ga daaraan.

— Vertelt maar op : kort en goed, zul-de!

— Het was dan op eenen zaterdag voornoene dat ik met bezems naar Iper-mart was. De Paaschen naderde, en de landslieden waren bij hoopen naar stad gegaan, om klee-

deren, goud en zilverwerk te koopen, tegen den aanstaanden hoogtijd. Hoe wel ik ook loerde, om hier of daar aan een beurzeke te geraken, 't en pakte toch niet, en ik was schier genoodzaakt van ijelshands naar huis te keeren. Onder al, en binst den achternoene, waren er twee dochters, net gekleed, die van te lande moesten zijn, en alsan den eenen winkel uit- en den anderen ingingen; ik vervolgde ze, sedert meer als een ure, zonder iets te kunnen vernemen; ten langen laatsten gingen zij binnen in eene herberg, en ik erachter. Nevens een tafelken gezeten trokken zij hunne boterhammen uit hunne korven, en zetten het aan 't smullen. Ik zat op drie voet van hun, met eenen beker langst mij, werkende aan een pakske bezems dat mij overbleef, en luisterende naar hetgene zij gingen zeggen. Ik had toch al gegeven dat ik dien dag gewonnen had, om te weten van welke streke zij waren, en langs welke strate zij naar huis moesten. Het docht mij, en ik gerook het gelijk, dat zij geld bijhadden, ofwel kostelijke ware, misschien goud- en zilverwerk. Zij aten neerstig, bekeken wel het volk dat in de herberge zat, en 'n schenen op mij geen acht te nemen. In 't eerste en spraken zij niet, maar welhaast ging de tonge los, en 'k vernam al dat zij in Iper gedaan en gelaten hadden. — Het zijn al gelijk schoone ketens en kruissen en ringen die wij in dien laatsten winkel gevonden hebben, zei de eene. — Ja 'et, zei de andere, maar wat diere; 't is toch een groot geld voor zoo weinig gewichte, kijkt ne keer : het kan al in een kleen doozeken, en zoo vele kroonstukken daarvooren! Wij zijn vele buiten ons schik, dat gij meent, en questie nog of het gaat wel zijn voor vader. — Ba, wij zullen 't wel effen klappen! In 't eerste zal hij wat preutelen, maar 't en gaat niet lange duren. Ten anderen, hij mag wel iets zeggen, die fraaie oude man, wij hebben lange genoeg moeten knijzen om aan goudewerk te geraken, en hij scheedt zoo noô van zijn geld; 't is altijd met den ouden tijd dat hij uitkomt : de menschen en hadden dat eertijds al niet noodig! 'k Geloove het wel; de menschen van over zoo vele

jaren zijn weg, en 't zijnder andere gekomen die 't noodig hebben. Ik vinde dat wij moeten gaan lijk de menschen van onzen staat. Wij gaan dat nu weigerlijk wegdoen, is 't niet waar, en maar op de groote dagen uithalen? Ik ga 't mijne onder al mijne kleêren steken, in den grond van de kasse, die op onze kamer staat. — En ik ook.

Dat praten ging voorts, maar 'k en luisterde zoo wel niet meer; immers ik wiste genoeg. Het fijne was nu van te achterhalen waar die dochters naartoe moesten. Een halve ure later zag ik ze op een overdekten wagen kruipen, die de strate van Passchendaele insloeg. Ik erachter, wel twee uren verre, tot over *'s Graventafel* : daar trok de wagen in een hofsteê, en hij stond. Eene halve ure nadien bood ik in 't zelfste huis mijne bezems te koope, en ik vond er, benevens eenen ouden man, die wel tachentig jaar oud scheen, eenen jongeling en de twee zelfste jonge dochters : anders niemand meer. In eenen oogenblik had ik geheel het huis met zijne verdeelinge vast; mijn ontwerp was gemaakt en rechte naar den capitein gegaan.

's Anderdags avonds, ten negenen, zaten wij met zessen in het boschelken, dat ligt tusschen de Broods-ende en 's Graventafel.

Als het tiene sloeg op de torren van in 't ronde, trokken wij uit den busch naar de hofsteê, die maar een half vijf-en-twintig boogscheuten van daar en was. Aan den dam die voor 't huis ligt vielen wij stille, om een goê reden, te weten dat wij niet binnen en kosten. 't En was nog geen een van ons die gesproken had van hoe of alwaar men zou binnengekropen hebben, zoodanig waren wij gerust over den uitval, en zeker van er te komen.

— Goed, zei ik, na rond het huis geloopen te hebben, en geluisterd of ik niet en hoorde, en gekeken of ik nievers licht en zag : zij zijn in de ruste : gaan wij maar aan ; het zit fijn !

— Ja maar, zei de capitein, al waar?

— Hoor, verduivels, al de deure : het naaste is verre genoeg!

— Zij is toe!

— Dat zij! men zal ze opendoen.

Bevel wordt gegeven aan Knorre Busschaert van aan de achterdeure te staan, om niemand aldaar te laten wegvluchten. Ik, met twee onzer makkers, wij gaan naar het wagenhuis, grijpen er een plantsoen, komen ermeê opgestreken, en, in twee minuten tijds, vliegt de deure al achter over, te midden het huis. Intusschentijd had onze capitein zijnen lanteern gereed gemaakt, en wij stonden te midden de keuken, veel eerder als dat wij 't gepeisd hadden. 'k En wete niet hoe, maar het ging dien nacht gelijk van zelfs.

Nochtans, wij hoorden schreeuwen, en in de zijkamer, stemmen van vrouwen, gemengeld met stemmen van mannevolk, en springen achter wapens, en roepen : Moord! Moord! vooralleer wij op iemand de hand geleid hadden.

— Laat ons dat volk eens doen zwijgen, zei onze capitein, en waar zitten zij dan? volgt mij. Grijpen wij elk een vast, en doet al dat gij mij ziet doen.

Wij sprongen met tweên op de voute, en hij, met zijne gezellen in de kamer. Nauwelijks waren wij binnen of, pang!... een scheute ging af; men hoorde eenen jammerlijken schreeuw, eene sperteling op den vloer, en het getier van ons volk dat woedende scheen. Ik snakte mij omme, en 'k ging zien wat er gebeurd was. Aan de deure van de kamer schupte ik tegen een lijk, en trappelde ik in nen plasch bloed; seffens verkende ik Lieven Karlo, die, in 't herte getroffen door eenen kogel, nedergevallen was en die ineenkrimpende zijnen laatsten snik gaf.

— Laat hem liggen, en gaat naar uw werk, schreeuwde de capitein, die de zone van 't huis met zijne vuisten schudde en nedervelde.

Ik sprong weder naar de voute, en, van de twee benouwde dochters gemakkelijk meester, sleepten wij ze in de keuken. De capitein was er al met zijnen vijand.

— Waar is de kelder? vroeg hij!

— Hier, capitein, waarom? — en ik ging naar de ingangdeure om ze hem te toogen.

— Trekt ze open!

't Was een valdeure; ik hief ze op, en lei ze vast met het ketentje. De capitein, die den zoon van 't huis bij den kraag had, eenen fellen jongeling, bracht hem aan den ingang van den kelder, zette hem rechts op den eersten trap en zei :

— Daar, jongen, daar is uwe bedde voor van den nacht, en ziet dat gij stille ligt, of wij zullen u komen wiegen, zul-de! — en hij gaf hem eenen stuik, dat de kerel van al de trappen rolde, en al klagende beneden viel. Hij was er en de twee vrouwmenschen volgden hem van nabij. De deure wierd met het scheedhout op hen toegesloten. Ter zelver tijde kwam de Knorre in, die, door het geschreeuw ontwekt, hadde willen wegvluchten; hij wierd insgelijks in den kelder gegooid, zonder van iemand een enkel woord gekregén te hebben.

Ondertusschen was de oude man, vader des huisgezins, in een kleen kamerken op zijn bedde blijven liggen. De vreeze had zijn bloed doen stijven in zijne aders, en hij lag daar, zonder roeren of tieren, in afwachtinge van 't gene er gebeuren moest. Twee van onze gasten waren bij hem gerocht en hadden hem laten liggen; ik en de andere, wij waren al bezig met snuisteren in de hoeken en gaten, achter al dat eenige weerde hadde en dat gemakkelijk kon verdregen worden. Wij vonden 't eene en 't andere : geld en goed, gespen en kleederen; maar het goudewerk en kwam niet uit, zelfs uit het koffertje niet, dat op de voute van de kinders stond.

Ik stampte van ongeduld, omdat wij zoo lange moesten loopen, ik die de zake aangeleid en die zoo vele hooren boffen hadde met de nieuwgekochte juweelen. 'k Zei in mijn eigen : wij zullen ze wel vinden, of moest ik een van de twee koopsters uit den kelder gaan halen.

Al zoekende en al rondloopende kwam ik in het kamer-

ken waar de grijsaard rechte in zijn bedde zat; ik verschoot bijkans als ik hem zag, dien schaars gekleeden ouderling, met oogen diepe in zijn hoofd gedoken, met kaken, die mager en uitgemergeld waren! Niettemin ik springe naar hem toe, en, met eene pistole in mijne hand, zeg ik : — Karel Depuydt, — het was zijn name — zegt mij waar het goudewerk ligt, dat uwe dochters, zaterdag laatst, tot Iper, gekocht hebben?

Hij bezag mij sterlinge, al snakkende achter zijnen asem, maar hij en sprak niet.

— Gaat gij zeggen waar dat 't ligt? hernam ik, en 'k legde er eenen franschen deure, dat het kotje deunde, of ik vermoorde u en al uwe kinders.

— Waar zijn mijne kinders? vroeg hij, al mij beziende.

— Riekt het, en zegt waar hunne juweelen liggen!

'k En kreeg geen woord meer, 't zij dat hij niet spreken en wilde of niet en kon. Ik wierd evenwel zoodanig kwaad, dat ik hem bij zijne arms greep, en meêsleurde tot in de keuken, waar hij uit mijne handen op den aarden vloer nederviel.

— Daar-ze, riep ik naar den capitein; hier is een die alles weet zitten en die niet spreken en wilt; wat gaan wij dermeê doen?

— Komt! komt! zei hij, korte veurenden maken; wilt hij niet spreken, hij zal branden! Geeft 'n mij hier.

Een van onze mannen greep een keerse en gaf ze hem. De hoofdman ging ermeê aan de voeten van den grijzaard, en dopte ze ertegen, alsof hij hem traagzaam had willen opschouperen. Hoe ongevoelig ik ook ben, wierd ik geheel koud van dat te zien, en ik was rechts te wege van aan den capitein genade voor den grijzaard te vragen, als hij zijne voeten insnakende, zelve zei :

— Laat mij gerust, ik zal u alles toogen.

't Was 't gene wij wenschten. De man wierd opgerecht; en, geleid door twee van ons, trok hij uit het diepste van eene kasse, het houten dozeken waar alles in zat. Hij haalde, met tegenzin wel is waar, maar hij haalde al gelijk die schoone

paren van ketens, kruisen en ooringen uit, en wij snapten ze uit zijne handen, en lieten hem staan waar hij stond, zonder verder te vragen of hij geld zitten had of niet. Dwazeriks, hij had het ook uitgehaald, en questie had hij er niet vele! Nu, geladen lijk bien, en blijde van zoo gemakkelijk aan onzen buit gekomen te zijn, vlogen wij ten huizen uit. Lievens lijk had ik op mijne schouders geladen, opdat het 's anderendags noch gevonden noch herkend en zou worden; van tijd tot tijd geholpen door de makkers, bracht ik het tot in de woning van Mattheeuw Danneel, waar het voor altijd begraven ligt. 't Zijn die juweelen die Barbe gaan verkoopen is naar Brugge, en waarvan gij uw deel zult krijgen, Jake. Wat zegt gij daarvan, broeder? Is dat niet wel gepeisd en wel gedaan geweest? En meent gij niet, na dat uitgevoerd te hebben, dat men den lof van den capitein en van de makkers verdiend heeft?

— Dat is de moeite weerd, Tjotten! ik zal u navolgen, en toogen dat ik uw broeder ben, zul-de! Maar wie ter wereld, anders als de capitein, zou ooit gepeisd hebben van dat volk in den kelder te steken?

— Alzoo toogt hij dat hij weerdig is van onze capitein te zijn, antwoordde Tjotten.

— Aan mij nu, zei Baekelant tegen zijn volk : toe Baas! schinkt ne keer; ik moet asem hebben om te vertellen hoe ik hier laatst gevaren hebbe. Nog zulk een tegenkomste of twee, met wat gendarms op mijne hielen, en ik houd op van uw capitein te zijn.

Elk keerde naar den hoofdman, die dronk en aan 't vertellen viel.

— Hetgeen ik tot mijne eigene schande ga uiteendoen is reeds al geweten van eenigen onder u, maar niet geheel en gansch. Uit genegentheid voor Jake, zal ik van nieuwen her beginnen :

— Over eenen dag of tiene, 't was op eenen maandag, waren wij, verkleed in koopmans, bezig met zwieren rond

Cortemark, en wij vielen in te Cortemark-Helle, Pietje Fijn, Macken Roose, en ik, zei de hond. Het koste drie van den achternoene zijn, alsof het willen lukken hadde, kwam de een persoon gedurig achter den anderen in. De weerd liep verlaan, de bazinne schikte hare kamer; de kannen en de glazen blonken; kortom, men zag dat er iets te doene was en dat er volk ging toekomen. Het kwam al lichte uit : eenige kooplieden traden binnen, andere landslieden volgden, en de peerden en wagens kwamen achter. 't Was leveringe en betalinge.

Zoo seffens dacht ik bij mijn zelven dat er voor ons ook wel, dien dag, een oordtje kon te winnen zijn; ik trok een oogske naar Pietje Fijn, en hij verstond het met der daad. Een deel van den achternoen lang, trachtten wij ons te verzetten, gelijk het ander binnengekomene volk : wij dronken en wij aten, wij hoorden de kroonstukken klinken in de kamer. Onze ooge en was nooit van de ingangdeure; wij beschaften al die binnengingen of uitkwamen, om te zien of zij vele of weinig geld meehadden, en alle drie, wij waterbekten achter de borzen en achter den avond.

Niemand en had in 't eerste op ons schijnen acht te nemen; men nam ons voor kooplieden of voor reizigers, en wij schenen het ook voor dien oogenblik. 't En bleef niet geduren nochtans : 'k en weet niet uit welke oorzake, maar 'k had lijk vermoeden, omdat er daar zoo vele volk was; mijn hoofd zelfs, al kaartende met mijne makkers, draaide altijd rond; ik onderzocht gedurig de vergaderinge, en eens vielen mijne oogen op het wezen van eenen man, die tenden het huis zat en mij sterlinge bekeek. Dat wezen kende ik, maar 't te huis wijzen, en kon ik niet; zijne aanzichte trof mij : van onder de vooie mijner klakke hield ik altijd mijne oogen op hem; hij scheen in overdenkinge verzonken. Ik wierd verlegen, en wie en zou 't niet zijn dat hij in onze kleederen zat? Misschien was ik verkend! misschien was het enkele benauwdheid van mijnen kant! In de onzekerheid zelve voelde ik dat het

't voorzichtigste was van mij van kante te maken. Een teeken naar mijne makkers wierd verstaan door hen, wij trokken buiten, en draaiden ons in eenen hoek.

— Pietje, vroeg ik, kent gij niemand van al die in de herberge zijn?

— Genoeg! ik ken ze meestal.

— Wie zit er daar in den hoek, tegen den stijl van de deure?

Pietje ging voorzichtjes kijken, aanschouwde den verdachten vent, en keerde weder.

— 't Is een van Staden, zei hij; meermaals heb ik hem gezien, en nooit zijn name gehoord.

— Hij kent mij, zei ik daarop, want hij heeft bijkans zijne oogen uitgekeken op mij.

— Doet hij! slechte tijdinge, capitein. Ik hoopte van den avond aan een dier gevolde beurzen te geraken, en wij zouden wel voor tijd mogen opkramen.

— Opkramen zegt ze; wij en gaan daarvooren niet laten van eenen slag te slaan. 'k Heb daar rijken Nieuwenhuyse, van Hooglede, in de kamer zien trekken: waarschijnlijk zal hij alleene zijn om naar huis te keeren; wij zouden hem moeten wat verlichten van den avond; die vrek heeft geld genoeg zonder dat.

— Wel gepeisd; maar capitein, en toogt u in de herberge niet meer, zei Pietje, want men kan van u geklapt hebben in onze afwezigheid. Vertrekt alleene, wij zullen u binnen een quartier vinden, langs de groote strate naar Hoogleê.

Ik weg, alleene, al achter het huis en langst de hagen, tot op de breede strate, waar ik bijna ter zelver tijde onze twee gezellen vond.

Hoe gedaan nu, om best aan onzen man en aan zijne schijven te geraken?

De strate, gelijk gij weet, loopt al langs de Leenbosschen; ik stelde vooren, en 't wierd aanveerd, van Nieuwen-

huyse af te wachten, verdoken in het hout. Was hij alleene, het zou van 's zelfs gaan : waren zij met tween, 't was voorzichtig te zijn, maar 't en was geen erg bij; en, hadden ze bij gevalle met drien geweest, wij moesten ons gesloten houden in den busch, zonder uit te kijken, en alles ongebeurd laten.

't Was al redelijk donker van dan af, en, kwam onze landbouwer nog eenigen tijd te wachten, wij zouden wel moeite gehad hebben om hem te verkennen; nochtans wij trokken in den busch, wij zetten ons achter eenen tronk, op het gers, en wij loerden zonder spreken.

Wij en zaten der nog geen tien minuten, of wij hoorden al stappen van menschen. Ik luisterde aandachtiglijk en 'k hoorde klappen, op eenigen afstand van ons.

— Verduivels, zeg ik tegen Macken die naast mij zat, is 't hij, hij en is alleene niet. Let wel op; mijne oogen zijn goed, en 'k zal hem wel verkennen; en roert niet, vooraleer ik spreke : zijn zij maar huns getween, ik springe uit en 'k geve eenen schreeuw; volgt mij, 't zal wel zijn.

Nog eenige stappen, en zij gingen rechte voor ons zijn; ik zat daar te kijken, tusschen de persen in den halfdonkeren, dat mijne oogen zeer deden. De reizigers klapten altijd voorts, ik en verstond niet wat zij zeiden, al mijn gehoor zat voor den oogenblik in mijn gezichte.

Nu waren zij daar, rechte voor mij, en traagzaam voortsgaande. Maar in plaatse van twee 't warender drie. 'k Hield mij gesloten lijk een jachthond die staat, en 'k liet ze voorbijgaan; vechten tegen drie gasten die te were kunnen staan, 't was toch gevaarlijk, en ik gaf het op, met vele tegenzin en vele kruisen. De gelddragers waren voorbij, en, mij naar Pietje keerende, zei ik :

— Pietje, 't is een gemiste...

Op dien oogenblik hoore ik iets langst mij, en 'k zie eenen vierden persoon, die op zijn gemak achterging; maar hij moest mijne stemme gehoord hebben, om dieswille hij stelde het zoo seffens aan 't loopen en hij achterhaalde de

andere. 'k Had hem wel genoeg gezien, om te bekennen dat het Nieuwenhuyse was, die misschien uit noodzakelijkheid blijven staan, en dus een eindeken achtergebleven was. Zijn geld klonk in zijne zakken als hij aan 't loopen ging en in den donkeren verdween : 't was te late.

— IJelshands naar huis! zei Pietje Fijn, al op de strate springende; 't is droevig als men er zoo wel op gerekend heeft.

Die mijn wezen dan gezien had, zou er schoone den spijt en de woede op gelezen hebben. Mijn voorhoofd gloeide, en ik stond te knorren, ik die zoo schoone gerekend had op goeden uitval, en die daar nu stond, met twee makkers, alle drie felle manskerels, en zonder iets gedaan te hebben.

— Komt, komt! wij gaan slapinge gaan zoeken, zei Macken, en hij gebaarde weg te gaan.

— Neen, zei ik, met nijdigen toon, ik en slape niet! wij zullen Nieuwenhuyse zijne beurze hebben, of 'k en slape van mijn leven meer. Wij zullen zien, of wij de zelfste niet gebleven en zijn van eertijds!

— Nieuwenhuyse zijn beurze, zeiden onze twee makkers, al spotlachende; 't is nu wel tijd, als hij weg en haast thuis is!

— 't Is altij tijd! zei ik, kortaf!

— Ja, om in te breken met drien, op een hofstede waar er zes of zeven mannemenschen alle nachte verblijven! Prullen zijn het!

— Wij zullen zien; volgt mij, en doet dat ik gebieden zal.

De hofstede van Nieuwenhuyse staat wat innewaards de Noordstrate, een quartier beneden de Leenbosschen. Op tien minuten van daar, nader Hooglede, is er nog een ander hof, waarvan de schure redelijk verre van de woninge staat, en die geheel met strooi gedekt is. De wind zat in den noorden, en het was straf donker geworden, met overtrokkene lucht en een kleen smokkelregentje. De mannen die wij in den busch afgewacht hadden, Nieuwenhuyse te minsten, konden schoone thuis zijn; wij en hadden de drie andere niet verkend, aan hunne kleederen noch aan hun wezen. Al gaande gerochten

wij tot rechte over de dreve, die naar de hofstede liep van onzen ontsnapten vent, en 'k bleef er stille staan.

— Pietje, zeg ik, hebt gij brandgoed in uwen zak?

Pietje bezag mij; hij meende zeker dat ik wilde mijne pijpe ontsteken, en hij schoot in eenen lach.

— Goed, zulke dingen, antwoordde hij; om te smooren zeker, in afwachtinge dat de beurze met geld in uwe gordel getooverd zij.

— Hebt gij brandgoed in uwen zak, vraag ik?

— Ja 'k, meester, dat heb ik altijd, en lament ook.

— En wel! 't moet nu wel negen of nog later zijn; weet gij die hofsteê hier staan, twintig boogscheuten verder, en met die groote schure in plakweeg.

— Ja 'k toch!

— Gaat er naar toe; binnen een half ure moet de schure geheel in vlamme staan en gij bij mij zijn, achter de waschkeuken van Nieuwenhuysens.

Geen een van de twee, noch Pietje noch Macken, en verstond waar ik zijn wilde; zij schenen te vragen hoe en waarom, en te raden naar mijn voornemen; ik trok ze uit hunne onzekerheid met te zeggen dat, van met dat er brand in 't gebuurte zou ontstaan, geheel het hof waarin wij zijn moesten, op den oogenblik zou geruimd worden, op éénen persoon of twee naar misschien, die wij schoone kosten meester zijn. Met tijd en stond gingen wij binnengeraken, op eene nieuwe, maar toch weluitgevondene maniere, en al meênemen dat onder onze handen viel.

Zoo gezeid, zoo gedaan : Pietje trok naar zijne schure en wij naar onzen post. 't Was nog volk op bij onzen landbouwer, maar wij bekommerden er ons weinig mede : wij zochten veel meer naar een plaatsken, van waar schoone kon gezien worden wie er al het huis verliet, en alwaar best kon binnengesprongen zijn. Wij hielden ons daar stille genoeg.

De half ure was nauwelijks voorbij, wij zagen den schemer van den brand in de lucht, en seffens hoorden wij 't kraken

van het strooi en van de houtene latten. Ik sprong uit, liep tot aan de balie van het hof, en drie vier keeren riep ik, zoo veel ik roepen kon : Brand ! brand ! En dan seffens in mijnen hoek gekropen.

Ja ! zoo met een vloog de voordeure open, en twee drie menschen kwamen te voorschijne. Wij zagen ze schoone, in de klarigheid die de vlammen gaven : zij smeten hunne arms open, kermden en tierden, en schreeuwden van moord en van brand, dat het aardig was om hooren. In een twee drie was al het volk op de been ; de eene riepen : Ik ga gaan kijken ! de andere : ik ga gaan blusschen ! de andere nog : ik en durve niet. Eindelijk ik zag ze een voor een er naartoe loopen, en te haastig om van mij verkend te zijn. 't En konden maar weinig menschen meer in huis zijn, misschien maar een, en de deure stond wagewijd open.

— Pietje zal op zijnen post zijn, 't is tijd van aan 't werk te vallen, zei ik tegen mijnen maat ; komt, wij draaien rond het huis, en springen al vooren binnen. Valt zoo met een op de lieden die wij vinden zullen ; doet ze zwijgen, en, is 't noodig, vermoordt ze.

Wij kropen stillekens uit en 'n zagen niemand. Aan den hoek van den gevel gekomen, hoorden wij klaar eene stemme van een die zei tegen eenen andere : Vriend, daar en is geen nood voor uw hof, de wind zit in den noorden.

— Te beter, mompelde ik, laat hem maar zitten ; nog twee die naar den brand gaan kijken, en in onzen weg niet en zullen loopen !

Pietje stond van achter, met zijne oore tegen de venster, om te luisteren. — Nog twee menschen zijn er binnen, zei hij, en daar is een vrouwmensch onder. — Vooruit ! was mijne antwoorde, en gij, van met dat gij kunt, stelt deze achterdeure open, om ons een vluchtgat te laten, als 't gedaan is. Rap, zul-de ! in tien minuten moet het hier effen zijn : volgt mij.

Wij draaiden nog eens rond het gebouw, al kruipende langst de muren, en wij kwamen tot bij de voordeure. Zij was

toe, maar enkel met de klinke; voor de venster van binnen stond Nieuwenhuyse, met zijn vrouwe, zeker te kijken naar de vlamme, die rechte voor hen was, en vele klarigheid gaf.

Het dochte mij dat wij zeker gelukken moesten.

Wij waren over handen en voeten onder de venster gekropen, en rechte stonden wij bij malkander aan de voordeure; ik had het snoer van de klinke in mijn hand, zonder eenig wapen bij mij; de anderen hielden hunnen korten dolk in de vuist, gereed om binnen te springen. Kort en goed, zei ik halfluide, en ik stak de deure open, mijne twee makkers voor mij latende binnen springen, en gereed om ze te volgen.

De man en de vrouwe, die in de keuken stonden, gingen vastgegrepen worden, als eene stemme, van te midden het hof, schreeuwde, en zoo luide dat het deunde in mijne ooren : Dieven! Dieven! alhier! komt, helpt ons!

Die schreeuw maakte mij benauwd, waarschijnelijk omdat wij maar met drien en zou weinig bereid waren. Zonder eenen oogenblik zelfs gepeisd te hebben riep ik : Mannen, maakt u weg, wij zijn verraden!

Zij sprongen al achter buiten, en ik vluchtte al vooren. 't En schilde niets of 't was te late. Op den boord van den Dam kwam ik eenen man tegen, één alleene waarvoor ik niet wijken en wilde. Hij bleef staan, en ik herkende hem seffens voor denzelfsten die mij, in Cortemarck-Helle, zoo lange bezien hadde. Vreezende nochtans dat er ander volk achter hem zou geweest hebben, liep ik langs zijne zijde, al achter de hofsteê weg, en vond mijne twee ongeluksgezellen al over de stukken lands. 'k Was beschaamd genoeg om in den grond te zinken.

Baekelant zweeg. De andere moordenaars, die geluisterd hadden met ooren en mond, schenen verwonderd.

— Duivel van een dingen! zei Knorre Busschaert; twee keeren in den zelfsten nacht eenen uil vangen, voor eenen man gelijk gij!

— 't Is beter de capitein als een van ons, zei een andere; indien hij alzoo gevaren heeft, wij mogen ook nog zonder gevaar eene scheeve doen.

— Dat het daarmeê nu nog al ware, zei Baekelant : 't spijtigste en begint nog maar. Ik ben waarlijk beschaamd van het te zeggen : doch, met dat wij al goê vrienden zijn, met dat ik voor u niets te verduiken en hebbe, en met dat ik andere bewijzen genoeg gegeven heb van mijne stoutmoedigheid, zoo zal ik mijne schaamte overwinnen en u alles verklaren, 't overige en weet er nog niemand.

't Was gisteren, ten halven den achternoene; komende van eenige onzer gasten te vermanen tegen van den avond, ging ik, op mijn eeuwig gemak, van Staden naar Hoogledeplaatse, al door de velden. Mijne gedachten waren op u, op de gevaren die wij liepen, en op ons leven, dat toch verdient van somtijds overwogen te zijn; ons laatste ongeval op Hooglede kwam er voor een groot deel tusschen. Die gepeizen en diergelijke brachten mij, zonder mijn wete, tot op de groote strate. Ik ging altijd voorts en ik kwam, op eenige honderde stappen van *'t Hooghe,* daar ik van zinne was te gaan rusten en een pinte bier-spek te koopen. Er moet toch g'eten zijn op de wereld, al ware het maar om het leven te houden; en waarom stelen wij dan?

— Verder op, langst de zelfste bane, zie ik eenen man komen, rechte naar mij, en den dien moest ik ontmoeten. — Met dat ik altijd ontrouwig ben, gelijk het verjaagde wild, keek ik wel, om te zien wie 't was en of ik er geen kennis aan en had. In 't eerste geene; maar met naderen en er beter op te schaffen, verkende ik hem voor den zelfsten kerel die mij zoo bezien had in *den Helle,* en zoo gefopt in den ongelukkigen nacht waarvan ik daar gesproken hebbe.

U zeggen wat er ommeging in mij, op den oogenblik dat ik dat wezen gadesloeg, dat ware onmogelijk. Met der daad ging mijn hand naar de pistole die 'k van binnen in mijnen vestezak gesteken hield; maar 't was zoo wat te bij van huizen en menschen, en ik vreeze het geruchte bij dage. Mijnen dolk gebruiken en mocht ik niet; 't was immers een machtige manskerel, en die mij in nesten kon helpen. Wat gedaan?

Ik ging rechte voor hem staan. Hij bezag mij in mijne oogen, en ik hem in de zijne. 't Was rechts alsof hij willen zeggen hadde: Vogel, ik ken u van hoofde tot den voete: zwicht u van mij te genaken! Zijne trotsche houdinge deed mijn haar rijzen onder mijne klakke; ik las in zijn herte. Niet durvende schieten, daar ten blooten lande, noch vechten alleene tegen hem, en niet willende voorbijgaan zonder te laten weten dat ik hem ook kende en indachtig was, zoo stond ik in beraad. Wij waren beide al den zelfsten kant van de strate: wie ging er van kante gaan, ik of hij? Wat ging er gebeuren? Dat bekommerde mij, en hem ook waarschijnelijk.

Op twee stappen van malkander gekomen, stond ik stille, en hij ook. Hij en zag er niet het minste benauwd uit; en ik, bevreesd en was ik niet, maar eerder woedende, en geheel gesteld om ongelukken te doen. Ik bleef eene halve minute staan en dan mijne vuist naar hem uitstekende, en grijnzende van dulligheid, zei ik:

— Gij duivel, 't is gij, die mij in den zak gesteken hebt, over acht dagen, t'Hooglede, doet 't niet?

De vent bleef daar hij was, maar zijn wezen veranderde. Hij sloot zijne vuisten, en hij antwoordde:

— Ja, 't is ik, schobbejak! en, om te toogen dat ik er niet vooren beschaamd en ben, daar!

En vooraleer ik kon peizen waar hij zijn wilde, kreeg ik zoo overvloedig eenen slag op mijne kake, dat ik wankelde, en, dat ik, om in den dijk niet te vliegen, er moest over springen.

Het verschot, de pijne, en de verwonderinge hadden mij radeloos gemaakt. Die kerel moeste toch felle vuisten hebben, om mij zoo te durven slaan! 'k En kost niet gelooven dat ik, Baekelant, van eenen eenvoudigen landbouwer een kaaksmete gekregen had! En dan nog, hij en vluchtte niet, meent gij. Als ik van over den dijk weder op strate sprong, stond hij nog voor mij geplant en gereed om te herbeginnen. Ik hadde tien jaar van mijn leven gegeven, om hem daar te mogen doodschieten waar hij rechte stond; maar ik vreesde de scheute en

het volk van rondomme; en, met dat hij van niet meer en gebaarde en noch en riep noch en schreeuwde, liet ik hem gerust, en 'k zette mijne wegen voort, met den nijd in het herte, en 't vaste besluit van mij te vreken. Tien stappen verder draaide ik omme, en ik riep : Kerel, zwicht u! gij en zult, op mijn woord van moordenaar, in uwe bedde niet sterven!

— Niet waar, vrienden, gij zult uwen capitein vreken, voor den smaad die hem aangedaan wierd?

— Ja! ja! wij zullen hem vreken! schreeuwden de moordenaars, allemale.

— Ik heb u mijne schande willen kenbaar maken, om te toogen dat er tusschen u en mij niets en moet verdoken blijven. Is het schandelijk van verraderlijker wijze eenen slag te krijgen, 't zal eene eere worden van er tiene weêr te geven.

— Bravo den meester! lang leve hij, en wij zweren van hem te vreken!

Dat vertellen, somtijds onderbroken door den drank, of door andere woorden die gezwegen blijven, had den tijd doen gaan. 't Was middernacht en meer, en de bende en sprak van geen scheiden. Niet haastig zijnde van eigen, en niets anders te doen hebbende of 't en zij naar huis te tjotelen, en misschien hier of daar in een schure den morgend af te wachten, klapten zij voorts van baanstroopen, van vraaknemiinge en van geld. Bij de wapens die ze op hen droegen, kregen 't meeste deel nog een « savelken aan », en 't gesprek, van ernstig dat het eerst hadde geweest en stille, wierd vroolijk, luidruchtig; waarschijnlijk zou 't nog veranderd en in slechter gekeerd hebben, gelijk het gaat met gasten die maar vrienden en zijn voor het kwaad en voor hun belang, maar een onvoorzien bezoek kwam een einde aan alles stellen.

't Was rond middernacht : drie achtereen volgende kloppen bokten op de watervenster, die de kamer belook waarin de moordenaars zaten. Het was een bekende klop; niettemin, allen verschoten, en een algemeen « wie mag dat nu zijn? » wierd gehoord.

De deure vloog aanstonds open, en in 't midden van de ronde verscheen 't Molleken, maar 't en was in state niet van een enkel woord te spreken. Het zweet liep bij druppels langst zijn aanzichte, het blaasde en 't jaagde, en 't snakte achter zijn asem, die van 's zelfs redelijk ontbrak bij hem. Na eenen oogenblik, en te midden het angstig vragen zijner makkers, kon hij zeggen : Zeere : de gendarms!

Jake Meyer peisde dat het achter hem was, en hij sprong op, gereed om te loopen, al roepende : Verfoeilijke conscriptie! maar 't Molleken vond krachten om uitleg te geven : 't en is geen questie van conscriptie, zei hij, 't is achter ons vel dat zij komen van dezen keer, en rechte naar het *Meiboomke!*

Een schrikkelijk gewoel ontstond in de moordenaarsvergaderinge; allen ware rechte gesprongen, en hadden gesnakt achter hunne wapens; de eenen vloekten, de andere tierden, en 't meeste deel keken naar den capitein, om zijne houdinge te zien en naar zijne bevelen te luisteren.

— Mannen, riep hij, houdt u veerdig, wij gaan ons leven diere doen betalen!

— Neen, neen! zei 't Molleken, 't en is hier geen vechten mogelijk, zij zijn met te velen en in state van ons allen dood te kappen : vlucht! vlucht! en zeere toen nog!

— Waar zijn zij al?

— Geen quart meer van hier. De *brigade* van Thorhout en de die van Rousselaere zijn te zamen gekomen, en schrikkelijk gewapend! Haast u! haast u!

— Mannen, doet rap al weg dat hier staat, op dat men niet en wete dat wij hier gezeten hebben van den nacht. Joske Braecks, gij en uw wijf, blijft hier, en trekt u ten besten mogelijk uit het gevaar; 't en zullen geene bewijzen zijn van uw rooversleven. Komt, wij trekken den busch in. Tot morgen! en daarom niet gelaten van vrijdag op onzen post te zijn, tot Couckelaere.

Inderdaad, het recht, door den vreemden voorval van den Rousselaarschen koopman, en al dat er van het *Mei-*

boomke gezeid wierd, tot zijn zelven gekomen, had besloten van, op eenen schoonen nacht, te gaan zien wat er daar ommeging, en twee brigaden gendarms trokken er naar toe. 't Molleken, inwoonder van Rousselaere, was het geware geworden, en 't kwam haastiglijk geloopen naar de vergaderplaatse, daar het ongelukkiglijk aantijds kwam. Nog geen tien minuten en waren de roovers weg, als het krijsgsvolk rond het verdachte huis zat, om te zoeken of er niets te zien of te hooren en was. Volstrekt niets al buiten. De baas en de bazinne lagen in hun bedde, vol schrikkelijken angst, en zij wachtten naar de aangekondigde bezoekers.

Het stilzwijgen en de afwezigheid van alle volk in de woninge, dat en vergenoegde de gendarms niet. Zij stelden wachten al vooren en al achter, en begosten te trekken en te stooten aan de deure : zij wederstond, maar twee drie felle geweerstuiken deden ze al lichte openvliegen : tien krijgslieden sprongen binnen. Voorzien van fakkels en van al dat er noodig was, begonnen zij seffens het onderzoek : baas en bazinne kwamen te voorschijn, in hun nachtgewaad, en met groote gebaren van verwonderinge en van benauwdheid, roepende : — Maar, Mijnheeren toch, wat is dat nu? wat is dat nu? — alsof zij van niets geweten en hadden. Men liet ze schreeuwen, en geheel het huis, met boeken en kanten wierd doorsnuisterd, tot onder het dak en in de verdokenste plaatsen. Nievers niet dat een moordenaarsverblijf kon gelijken.

Joske Braecks was intusschentijd vastegezet. Voor hem ging dat nog al; het kon gebaren al dat het wilde, en in eenen oogenblik tijds zijn rolle leeren; maar zijn wijf, 't was anders: opschietende van aard was zij dien nacht, en woedende dul, om al dat zij hooren vertellen had en nu zag voorenvallen. Haar man had haar wel van te vooren gezeid dat zij zwijgen moest voor de gendarms en veinzen dat zij te zeer verschoten had, en dat zij al te verslegen was om te kunnen antwoorden; hij vreesde niettemin voor hare tonge en voor hare opschietendheid.

De brigadier van de krijgsbende kwam bij de twee vastgehoudene die in de keuken zaten en vroeg wie zij waren.

—Joske Braecks in de wandelinge, en José Van Damme, als het geld doet, Mijnheere, om u dienst te doene. Maar waarom zijt gij toch hier gekomen?

— Wie verkeert er hier al?

— Och! Mijnheere, wat treffelijke menschen van 't omliggende, en nu en dan een reiziger in 't voorbijgaan. Zij komen geern naar, omdat mijne herberg zulk eenen goeden name heeft.

— Komt er nooit geen slecht volk?

— Wel, Mijnheere! Nievers vooren en zou ik slecht volk in mijn huis willen, noch mijne vrouw ook niet! 't Ware genoeg om mij seffens plat te leggen.

— Is 't hier baarloop geweest van de weke?

— Ja 'et, Mijnheer, om u dienst te doene.

— Wie heeft er hier maandag avond den laatsten man den zak opgegeven?

— Maandag avond! ik moet nog peizen, Mijnheere, met dat er zoo vele volk is geweest. Laat eens zien : dinge heeft er geweest en... en... maar rechte zeggen wie laatst gebleven is, dat en kan ik waarlijk niet.

— Hoort, zei de bazinne, was het de schaapboer van Coolscamp niet dan? Hij is hier altijd zeker een van de laatste geweest.

— 't En doet, 't en doet; hij en was het niet.

— Is er hier geenen koopman gekomen van Rousselaere, met eenen grooten hond meê?

— 't Doet, Mijnheere, 't was hij : maar zegt mij, is het waar dat hij zoo ongelukkig gevaren heeft in 't wederkeeren? Er is toch slecht volk in de wereld, niet waar? alzoo eenen braven mensch den weg afleggen : 't en wil niet gepeisd zijn!

— Wie heeft er hier met hem gekaart tot na den tienen?

— Ah! Nu ben ik er : 'k herinnere mij geheel het spel, en de leute welke zij gehad hebben ook. Zij waren met vieren,

de ongelukkige koopman, een andere wiens name ik niet en kan noemen, en twee jongelingen van over Lichtervelde?

— Kent gij die jongelingen?

— Genoeg, genoeg! — En Jake, die meende dat hij er boven op was, noemde zeere twee gasten, die overal wel gekend waren, in 't gedacht dat het met die namen al ging zijn; maar hij was leelijk bedrogen. Nauwelijks had hij gezeid wie, of de brigadier zei tegen zijn volk :

— Kameraden, komt op! wij gaan, met den man en de vrouwe mede, rechte naar het huis van die twee gasten, om te onderzoeken of de waarheid hier genoemd is geweest, of niet : komt!

Hadde Jake eene messteke in zijn herte gekregen, hij en zou niet meer verschoten hebben. Meêgaan naar dat huis, en zeker zijn van er voor leugenaar verklaard te worden! Hij en wiste niet wat gedaan. Na eenen oogenblik denkens, voelende dat zijne eerste rolle niet en deugde, veranderde hij schielijk van houdinge en van sprake, en uit de handen springende van den gendarm die nevens hem stond :

— Maar! zegde hij, hoe gij ook heeten moogt, voor wien neemt gij mij dan? Tot nu toe heb ik gepeisd dat gij enkel kwaamt zoeken achter eenen verdachte, die hier lijk in alle herbergen, onbekend zou aanveerd worden, maar gij doet verstaan dat gij achter mij uit zijt. Weet gij wel dat men geen treffelijke menschen in huis en vangt, zelfs niet bij dage, verre van bij nachte, en dat gij u hier seffens uit mijn huis heffen moet!

— Zoetjes, vriend! zei de brigadier; gij neemt het wat hooge op, al met eenen keer; weet gij wel dat het met ons anders moet gaan?

— Anders gaan, zei de vrouwe! Heft u hier uit, en loopt uwe weêrgade vangen : wien hebben wij misdaan van ons leven, om alzoo gehandeld te zijn?

— Dat zullen wij hooren komende te Lichtervelde bij de twee menschen die gij daar genoemd hebt. Asa! wij en zijn

hier niet gezonden om te kijken, maar om te werken ; maakt u veerdig om meê te gaan!

— Is dat nu een ure om bij die menschen te gaan? zei Joske, wat zachter; wacht ten minsten tot dat het klaar is.

— Neen, zoo seffens!

— Laat ten minsten mijne vrouwe thuis.

— Alle beide moet gij mede!

— Ik en ga niet meê, zei de vrouwe; 't en kan mij niemand dwingen van bij nachte met soldaten te loopen.

— Wilt gij niet, vrouwtje, 't zal zijn van moeten. Mannen, waar zijn de duimijzers?

— Geen duimijzers, zei de vrouwe, en zij sprong achterwaarts uit, ik vochte mij liever dood.

— En wij ook, zei de gendarm.

In eenen oogenblik stond geheel het huis in strabantie. De vrouwe was in den toog gesprongen, niettegenstaande het geroep van haren man, die schoone gevoelde dat hare woede hun rampzalig ging zijn; kannen, glazen, potten, al dat in haar handen viel, pakte zij vast en smeet het naar den kop der krijgslieden; of zij sloeg ermeê naar al die naderden. 't Was lijk een spook: bij nachte met heur haar, dat ongebonden uit hare mutse kwam en rondslingerde, en met hare nachtkleederen, die half aangetrokken en ongeschikt aan haar lijf hongen. Hare perten en duurden niet lange : zes felle arms, van weêrkanten op haar gevallen, dwongen ze, en de duimijzers, benevens koorden en ketens, hielden ze gesloten op haar plaatse. Alleenelijk kon zij nog stampen, en spuigen en tieren; maar niemand, of 't en zij hare man, en verschoot erin.

Joske Braecks, alles verloren ziende, hadde binst de schermutselinge van de bazinne met de gendarms willen wegvluchten. Voorzichtig, altijd al roepende stille! stille! naar de deure eerselende was hij buiten gesprongen. Gelukkiglijk stond een schildwacht aan den ingang, en hield hem vast, eer hij weg gerocht. Gelijk zijn vrouwe wierd hij gekoord en gebonden : hij zweeg, immers hij had zijnen moed met zijne sprake verloren.

Alles was vereffend. Vier mannen wierden in de herberge gelaten, tot dat de wet voorzien had in 't geen er te doene stond. De twee brigaden trokken op, niet naar Lichtervelde, waar niets meer te onderzoeken en was, maar rechte naar Rousselaere. Braecks en zijn huisvrouwe wierden er kort gesteken, en van daar geleid naar Brugge in de gevangenisse, daar zij niet meer uit en kwamen 't en zij om naar de rechtbank en het schavot te gaan. Binst geheel den tijd van hun gevang, weigerden zij een enkel woord te zeggen dat hunne medeplichtigen kon verraden. Hun eigen zelven en verschoonden zij niet; maar van de anderen, geen enkel woord.

VII.

DOEN EN LATEN.

— Wel, Jantje! wat geluk van u hier te zien? — zei, op den vrijdag morgend der paaschweke tusschen Couckelaere en Cortemarck, een reiziger, tegen een kleen koddig manneken, dat, met twee korven aan zijnen arm en riekende naar den visch, stillekens voortsging.

— Ne'! 't is Ko Neyrincks! Nog eens op reize, vriend! gij en werkt niet meer, geloof ik, om uwen kost te winnen! Gaat daar gij wilt, Ko is er verdonders altijd te vinden.

— En dat men kijke daar men wil, overal ziet men Jantjes bulte uitsteken! 't Moet zijn dat hij ook nieverst te kort en is.

— Ja, ja! lacht maar, Ko: gij zult misschien nog ondervinden van uw leven dat er meer in mijn geknobbeld lijf zit als in geheel uw lang ende!

— Daar aan en heb ik nooit getwijfeld, Jantje: ook en zou 'k u niet verder betrouwen als de langde van mijn neuze.

— En waarom dan?

— Hoort, gij zegt het zelve: omdat gij te oolijk zijt.

— Ja maar, Ko, oolijk en rechtveerdig; op mijnen handel en is er toch niets te zeggen.

— Wat zegt gij? Rechtveerdigheid in eenen vischverkooper! 't Is om te lachen, zeker? Zegt het spreekwoord niet dat de vischwijven leven met het verlies? Zoodanig staan ze altijd te schreeuwen dat zij hun ware beneden den prijs laten; zelfs wanneer het zoo klaar als den dag is dat zij den helft overvragen.

— Dat zijn de wijfs, Kootje, maar de mans zijn anders.

— Ja-z', slechter nog; de die zouden nog hunnen eed doen dat ze er geld insteken!

— Kootje, hier gezeid en elders gezwegen, 't gaat waarlijk vele deugenieterije om in onzen handel; elk stekt om ter meest, maar ik toch, ik ben anders, en doe ik mij wel betalen, mijn visch is goed en zuiver en ter trouwe. Vraagt het eens aan uwe bazinne, of zij van mij te klagen heeft? Zij zegt dikwijls dat zij nooit aan iemand anders en zou willen koopen, en zij houdt haar woord. Maar zegt eens : 't is al lange dat ik er niet geweest en ben : hoe gaat het thuis? Is Naerden nog alsan een vluchteling?

— Hou zou 't gaan! Naarden is nu binnen, dan buiten, navolgens de omstandigheden en de gevaren. Ik ben er de slechtste meê; met alle dagen, en somtijds tweemaal daags, uit te loopen en rond te zwieren, om te zoeken of er geen gendarms op de been en zijn, ben ik kwijte. 'k Zou veel liever mijn gewone werk doen.

— Hebt gij misschien nog eens op den zoek geweest? vroeg het Molleken, met nieuwsgierigheid.

— Ja-ik : Naerden zou geerne eenen dag of twee thuis blijven, om zijnen Paaschen te houden, en ik heb gisteren en van dage wat in 't ronde geloopen, om te hooren of er geen vijand en was te zien geweest.

— En hoe staat het?

— Goed; ik peize waarlijk dat men van nu voorts de refractairen zal gerust laten.

't Molleken schartte in zijn hoofd, en 't zweeg; immers, dat ging hem aan.

— Ja, vervolgde Ko, als er geen verraders en zijn, die Neiryncks in de ellende willen helpen, met hem aan de Franschen over te dragen, 'k geloove dat Naarden niet meer te vreezen en heeft; en, 'k ware gelijk hij, ik zou ze bedanken van nog altijd voorts in de busschen te schuilen. Van nu voort aan zou een gendarm toch moeielijk het hof naderen zonder dat men hem geware worde.

— Van dat gedacht ben ik ook, Ko; en, voor wat verraderije aangaat, Joos Neirynck en moet niet vreezen, hij en heeft geen eenen vijand in 't omliggende; integendeel, alle man is bereid van hem te gaan helpen, en ik voorenuit, al moest ik van Rousselaere komen geloopen. Maar, man, eer ik al Couckelaere afzakke, moet ik een oortje gaan winnen op Ichteghem; 'k ga 't u wenschen dan; rond den noene ben ik op het hof. Tot wederziens!

— Tot wederziens!

En 't Molleken sloeg het wegelingske in, dat beneden Wijnendale-capelle naar Ichteghem loopt. Het keek schrikkelijk leelijk, en 't draaide omme van tijd tot tijd naar dengene dien het kwam te verlaten : « Ik moeste daar nu nog rechts dien leelijkaard ontmoeten, zei het in zijn eigen; ik die zuiveruit al Cortemarck gekomen ben om niemand van kennisse te vinden! Wat daarmeê nu gedaan? Niets gaan zeggen te Neiryncks en is niet mogelijk : want moet Naarden zijnen Paaschen houden van dage, hij zal zeker te huis blijven, en de capitein wilt dat hij weg zij. Gaan vertellen, en zeere loopen zeggen dat er gendarms komen, 't en kan niet zijn, ingezien Ko mij gezien en zelve ondervonden heeft dat alles rustig en zeker is. 't Is pruts, 't is pruts! als ik iets onderneme, het ware alsof er Pietje Pek meê moeide, 'k heb altijd veel meer moeilijkheden te overwinnen als de andere! Dat ik nog alleene niet en ware, of iemand zenden kon naar de vrienden, maar neen : het moet effen zijn tegen ten noene, en voor den vieren moet Baekelant weten hoe 't staat! Zoo wilt hij, en zoo moet het zijn, of het Molleken komt er leelijk van thuis! Nu, 't zal entwat zijn; ik ga doen dat ik kan, en van den nacht, blijft er iemand in den slag, 't en zal altijd ik niet zijn, dat is zeker... Maar, wacht eens! Pe Bruneel heeft mij verteld dat de meester zou gezeid hebben : Naarden moet weg, en ik zal ervooren zorgen! Questie en zal hij nog geen slimmen trek doen van dage! hij is er bekwaam toe: te beter; 'k wenschte dat Naarden al weg ware, tegen dat ik daar kome!

Intusschentijd hoe eer gedaan, hoe eer gerust; ik ga zeere al Ichteghem draaien, en dan rechte naar de hofstede loopen. »

De vischverkooper haastte voort om op Ichteghem te zijn en kwam daar al lichte toe. Hij bezocht er zijne gewone kalanten, en, van ten tienen al, was hij langst de bane van Ichteghem naar Couckelaere. De een keer liep hij, de andere keer ging hij stilder of stond een tijdtje, lijk iemand die beradeloos is of niet en weet wat gedaan. Het moet zijn dat er iets toch vast is aan een slecht werk; iets dat van binnen zegt aan den mensch dat hij niet wel en doet, ingezien dat gevoelen en die benauwdheid in elk herte steekt dat kwaad wilt. Die 't goed zoekt nochtans en gevoelt dat niet : hij en vreest geenszins van aan 't werk te vallen; integendeel, hij verlangt erachter, hij en loopt niet om gedaan te hebben, maar enkel om te beginnen en voorts te mogen doen.

't Molleken was zeer wel gekend op die streke : al die het tegenkwamen riepen : — Ah! dag, Jantje; hoe staat het met de winste van dage! — Anderen voegden erbij : Vriend, gij zijt wel haastig van dage, gaat gij misschien op Couckelaere de plakketten gaan afroepen! Jantje was gewend van een kluchte te smijten tusschen al dat hem was toegestierd, maar van dage, was 't al te bezig : het antwoordde schaars, en nog maar aan eenigen; menige hofsteê ook, daar 't gewend was van naar te gaan, schrikkelde het over.

Nog zelfs als het tegen Couckelaere-plaatse kwam, en dichte tegen het cappelleken dat maar op twee boogscheuten van de kerke en staat, en wiste Jantje niet wat gedaan. Gedurig had het ontwerpen gemaakt om Naarden uit zijn huis te doen vluchten, en dat voor geheel den dag en geheel den nacht; en, met dat ontwerpen maken verkortte de weg en de tijd, en de uitvoer en kwam niet.

Schielijk, als het aan de strate kwam die van het dorp den zuiden inloopt, draait Jantje omme, 't doet den rooden halsdoek af, die met een breeden strek op zijne borst vast lag, 't smijt hem over zijne schouders lijk iemand die straf zweet,

en 't stelt hem aan 't loopen. Jantje liep zoodanig dat het tenden den asem wierd, en voordeer het aan de hofsteê van Joos Neirynck kwam, moeste het rusten. Het gerocht er nochtans, 't gong op het hof, zonder te luisteren naar degenen die van op het land riepen en vroegen wat er haperde, 't stak de deure open en 't zei, met onderbrokene stemme, tegen den vader die in huis zat :

— Is Naarden hier? zeere, 't komen gendarms op, geloove ik!

't Molleken, door 't lange loopen en de groote verlegentheid, was uitgeput van krachten; en nauwelijks had het al stamelende gezeid dat het zeggen wilde, of 't viel op den bank die langs den muur stond en 't zweeg.

Rekent hoe de vader verschoot! Naarden, die in de kamer zat, ievers met zijne moeder en zijne zuster bezig, kwam uitgesprongen al roepende : Waar? waar? — Jake Meyer, die op het hof vrocht, met den schoonzone van den huize en de werklieden, was er zoo met een bij, en vroeg en deed, en gebaarde, als of hem de Franschen al op de hielen hadden gezeten. Geheel het huis troppelde rond Jantje Colbert, dat alles nog niet wel en kon uitzeggen, en dat altijd wees met zijnen arm naar den kaut van Couckelaere.

't En kwam niemand te binnen van te twijfelen over de verschrikkende nieuwmare.

— 't En is daar niet vele aan te vragen of te klagen, zei de vader koelmoediglijk : Naarden, mijn zoon, gij moet zoo seffens weg. Loopt achter de stallingen, en neemt het naaste : rechte naar den Bovekerke-busch; van als 't effen is, krijgt gij van onze tijdingen. Jake, gaat gij meê?

— Neen ik, zei Jake, ik niet! De gendarms en kunnen niet weten dat ik hier ben, noch achter mij niet uit zijn, en misschien zal ik meer dienst bewijzen hier als aan Naarden in den busch. Weet gij wat? Ik zal een spa nemen, kwansuis op het land gaan werken, en alles afspieden. Naarden, vertrekt maar, en rekent op mij en op mijne bescherminge.

In twee minuten was alles klaar; de twee refractairen waren weg; het werkvolk vrocht wederom in de stallen en in de schuuren, en geheel het huis wierd geschikt, alsof men van niets en had geweten; ja, de moeder en de zusters stonden tegen dat de gendarms inkwamen, de eene aan de tafel met een brood, de andere aan de schapraa met een mes, alsof zij in volle ruste en aan 't werk hadden geweest.

Hadde 't Molleken misschien entwat geware geworden op den oogenblik dat 't binnen het dorp van Couckelaere ging treden? Waarschijnelijk van ja; want nog geen half uurken waren de refractairen uit het hof, of drie mannen kwamen er ten aangange: twee kwamen in, een al vooren en een al achter. Zij waren gekleed als borgers, maar men zag dat er iets onder stak. Een van de drie, een lange felle manskerel, en de eenigste die baard droeg, sprong toe naar den vader, die, bij den heerd nedergezeten, nu opgestaan was, zoo haast hij de mannen had gezien, met zijne mutse in zijn hand.

— Waar is uwe zoon? vroeg hij in 't fransch, en hij gaf er eenen vloek bij, dat het huis daverde en dat de moeder en zusters onvrijwilliglijk schreeuwden van schrik en van verschot.

Neerynck stond te kijken in de oogen van den zoogezeiden gendarme. Niet meer als de andere lieden van zijn huis en verstond hij fransch, en geheel zijne houdinge toogde het.

Wat verschil tusschen dien schoonen grijzaard, met zijne sneeuwwitte haarlokken die op zijne schouders vielen, en met zijn gerimpeld wezen, waarop deugd en eenvoudigheid te lezen stonden, en dien onbermhertigen kwaaddoender, met zijne gemaakte knevels en gloeiende oogen, vol van ontucht en van bloeddorstigheid, die daar voor hem stond!

Joos stak zijne schouders op, en zijne arms uit, lijk om te doen gevoelen dat hij niet en verstond en noch min kon antwoorden: het Molleken was blijven zitten, en 't sloeg van tijd tot tijd eenen oogslag op de drie manskerels, die 't zoo geheel wel kende.

De gendarm herging zijne vrage, en bekrachtigde ze dezen keer : van onder zijn veste trok hij een groote pistole, legde zijnen duim op den hane, hief zijnen arm op, alsof hij had willen zeggen : Spreekt, of 'k schiete.

Twee vrouwliên sprongen toe, al schreeuwende, naar hunnen man en vader, dien zij meenden dat hij met de dood bedreigd was. Onvoorzichtige! de hevige schok van een dier vrouwen aan den arm van den gewapende, trok de pistole over, en de scheute ging af. Gelukkiglijk en trof zij niet anders als het mantelhout van de kave : de grijzaard was van kante gesprongen.

De buisch, dien 't afgaan van 't wapen veroorzaakt had, trok al de werklien van de hofstede in de keuken : geen een of hij was in het gedacht dat er een schelmstuk kwam te gebeuren, en dat misschien een lijk, het lijk van hunnen vader of meester, in huis lag. Gelukkiglijk was het anders. Nochtans, het aankomen van eenen mensch twee, drie, had de gesteltenis der gewaande gendarms veranderd. Een zonder knevels, die gebaarde dat hij niet andersals wat slecht vlaamsch en koste, vroeg in een ondermengelde tale en met meer gevoegzaamheid, waar de refractaire was : hij zei dat zij 't moesten zeggen, ofwel hun huis laten onderzoeken. Daar in verschoten de brave menschen vele min als in 't eerste; zij wisten dat Naarden in veiligheid was, en dat stelde hun gerust. Ook lieten zij geheel hun huis doorloopen, geleidden zelve de drie mannen, en deden alles open voor hun. Met eene nieuwsgierigheid die alle man verwonderde wierd geheel het huis en bijzonderlijk de koffers en kassen doorzocht; aan de dingskes zelve die te kleene waren om een menschelichaam te verduiken wierd er geschud en getrokken, bij zoo verre dat Kootje, de knecht, luide op zei : « Meenen zij dan dat Naarden maar een voet hooge en is? » Niettemin, zij hadden hun doelwit, zij gingen en deden altijd voorts, tot dat, alles doorloopen en versmeten zijnde, geheel het gevolg wederom in de keuken kwam. Degene die eerst vlaamsch gesproken hadde begon uit

te leggen hoe gevaarlijk het was voor den vader zijnen zoon te doen vluchten, dat hij de Franschen ging verbitteren, dat hij zelve kon gestraft worden en gevangen, voor zijnen benauwden zoon, en vele diergelijke zaken, waarachter geheel 't huisgezin met angst luisterde. Intusschentijd waren de twee andere bezig met hevig te klappen tegen malkander, in de fransche tale; zij deden menige gebaren, wezen alhier en aldaar, spraken meer vloeken uit als andere woorden, lieten verscheide maal den naam van Napoleon hooren, die toen al zeer wel gekend was, en gingen eindelijk trekken aan dengenen die tegen de Vlamingen bezig was met bedreigingen te doen. Daar nog en eindigde hun gesprek niet, maar, al voortskoutende, naderden zij tot de deure, keeken gedurig omme en rond, en gerochten eindelijk buiten en weg, zonder aan iemand hond of beeste te zeggen.

— Wat duivel van volk is dat? zei Joos Neerynck, als hij ze door de dreve zag verdwijnen; dat zij nog zoo niet en vloekten, maar 't is vreed om hooren, en zij verdienen eene zienelijke straffe van God.

— Dat en zijn geen gendarms gelijk wij er gemeenelijk zien, zei Ko; het moet zijn dat het aanlegt om slechter te gaan als naar gewoonte, en dat er uit het zuiden nieuw gespuisch gekomen is, om ons Vlaanderen nog meer te hinderen en te straffen. Joos, zorgt maar voor uwen Naarden, de tijden en leggen nog niet aan om te beteren.

— Ja, zei 't Molleken, dat nog niet gesproken en hadde tot nu toe, weet gij wat zij daar zeiden al weggaan? Ik versta wat fransch, ik, en 'k en hebbe niet willen gebaren, zuiveruit om hen uit te horken. 't Heeft wel gepast, inderdaad. Weet gij wat dat zij zeiden? Wij hebben daar kleederen gezien die zeker aan den refractaire toebehooren, het moet zijn dat hij bij nachte naar huis komt!

— Hebben zij dat gezeid, Jantje? vroeg de moeder.

— Hoort, 'k heb het zoo wel verstaan als dat zij mijne moederlijke tale hadden gesproken. « Wacht maar, zeiden zij,

wij en vertrekken van hier niet meer, en wij zullen den vogel op zijn nest pakken, » rechts het zelfste, maar in 't fransch is dat vele wreeder om hooren.

— Hebt gij niet kunnen achterhalen waarom zij gedurig rondkeeken en vloekten?

— Om te zien of er nievers geen verdokene deuren en waren; en zij voegden erbij dat het zoo vele voor hunnen zak was, indien zij hem konden vastgrijpen. Ongetwijfeld, gaan zij op eenen onverwachten nacht hier toevallen, gij moet maken dat Naarden hier van den nacht niet en is.

— 't Spel begint nog eens, zei de oude Neerynck, en onze zoon moet wederom naar den Geuzenbusch. Nu, moet het zijn, dat het zij! Roept Jake, en dat hij Naarden ga verwittigen : hij kan van den nacht blijven waar hij is, tegen morgen nuchten zal de tijd wel raad gebracht hebben.

Het was schoone noene. Men klapte al eten voorts van het gebeurde en van de ongelukkige lotinge. 't Molleken wierd wel duizendmaal bedankt voor al zijnen bewezen dienst; het kreeg eten, geld en beloften; maar, zoo lichte als het kon, trachtte het weg te zijn, en 't volgde, met opgezet gedacht, den weg welken de gewaande gendarms hadden ingeslegen, wanneer zij de hofsteê verlieten.

's Avonds van den zelfsten dag, als het tiene sloeg, en waren er maar drie menschen meer op, te Joos Neeryncks : de oude vader, zijn schoonzone, en Jake Meyer, die wedergekeerd was uit den Bovekerke-busch. De oude moeder was gaan slapen, als ook de twee dochters; een kind, van rond de tien maanden oud, lag ook al lange in de ruste, op de kelderkamer, waar de jonge getrouwde sliepen.

— 'k Heb's wonder hoe de nacht zal afloopen, zei Joos, al zijne pijpe uitkloppende op zijnen houtenen kloef; niet dat ik vreeze voor de komste van de gendarms, of voor mij zelven, neen : achter dat Naarden maar en ontsnapt, 't is al dat ik wensche! Maar, intusschentijd, ik beve ieder keer dat mijne gedachten op hen vallen, omdat die ijselijke godslasteringen,

die gedurig van hunne lippen rolden, altijd in mijne ooren ruisschen. Wat menschen zijn dat? Men zou waarlijk twijfelen of zij eene ziele hebben; ten minsten of zij 't gelooven: want 't en kan toch niet gepeisd zijn, dat een rechtschapen mensch, zoo met koel gemoed en zoo dikwijls, dien God lastert door wien hij zal moeten geoordeeld zijn!

— Ba! zei Jake Meyer; zij en doen dat niet om kwaad te doen; 't is zonder weten.

— Zij moeten 't weten, vriend; zij bijzonderlijk, die zoo vele verstand willen hebben. Ze zullen 't wel geware worden: maar ongelukkiglijk te late.

Jake Meyer keek op in 't aanzichte van den eerbiedweerdigen ouden man; het docht hem dat hij een trane in zijn oogen zag komen, niet van angst, maar van medelijden. Misschien was dat zien een steke in 't herte van den vermomden moordenare.

— Ja te late, zei Neirynck nog: en als het zoo vreeslijk zal zijn na de dood, voor ons, eenvoudige landslieden, die nooit anders gezien en hebben als onzen kerktorre en onze akkers, wat gaat het zijn met degene die sedert tien jaar zoo vele kerken verbrand, zoo vele tabernakelen ontheiligd, zoo vele priesters vermoord hebben, en die nu nog den God lasteren die hen gespaard heeft, in plaatse van hen levende te straffen! Neen, daarop en mag noch en moet ik niet peizen: elk zal rekeninge geven voor zijne eigene daden: maar, van de twee een, 'k stierve al gelijk liever Vlaming als Franschman.

Jake zweeg, en wat zou hij gezeid hebben? De schoonzone, die niet vele van zeggen was, had neerstig geluisterd. De woorden van eenen ouden vader, die spreekt van 't ander leven, zijn toch altijd zoo droevig, maar tevens zoo zoete voor een kind. Hij antwoordde:

— Vader lief, wat spreekt gij van benauwd te zijn voor de dood, gij die nooit geen kwaad, en die in den slechten tijd zoo vele goed gedaan hebt, aan priesters en aan ongeluk-

kigen? Ons Heere beproeft u nu, in uwen zone : 't is een teeken dat hij u sparen en beloonen zal hiernamaals.

— Ja! ja! zei de vader; laat ons nog eenen *Weestgegroet* lezen, en dan naar de ruste zoeken. Men kan toch niet opblijven en gedoen zonder slapen.

Vader en zoon vertrokken gerust, elk naar zijn bedde. Jake, die deed wat hij wilde in 't huis, bleef de laatste op, en, schoon hij voor zijn eigen niets te vreezen en had, nog en was zijn herte zoo gerust niet. 't Koste wel tien en half zijn : 't was al stille in huis en buiten, en men hoorde niet anders meer als den tik-tak van het uurwerk, dat tegen den muur van de keuken hong.

De moordenaar ging buiten en liet de voordeure een weinig openstaan, om dan zonder geruchte te kunnen inkomen. Tegen de deure, op den dam, lag de getrouwige hond van de hofsteê, ontbonden en wakende. Van met dat hij Jake zag, sprong hij op, en al streelende lei hij zijne voorpooten op hem en wikkelsteertte.

— Kom, Mylord, kom, — zei hij met zoete stemme en al zijne handen vrijvende, de valsche vriend!

En de beeste liep achter, dweers over het hof, tot bachten de laatste stallingen. Daar gekomen, trok Jake een sneê brood uit zijnen zak, en gaf er van tijd tot tijd een brokke van aan den hond, en terwijl de beeste beet en at, maakte de booswicht een sterk touwtje vast aan eenen haak die in den muur zat; van 't ander ende miek hij een strop, proefde eens of zijn allaam goed was, en dan, den getrouwen hond bijtrekkende, deed hij hem rechtestaan en leunen tegen zijne borst; hij streelde hem, en, binst dat hij al streelen tegen klapte, droei hij hem 't strop rond den hals en trok aan de koorde. De beeste slingerde tusschen hemel en aarde.

— Is een die uit onzen weg is, zei hij, en die niet doen en zal gelijk de koopmanshond van Rousselaere.

Daarop keerde hij zijne hielen, en liet de beeste piepen en spartelen; want huilen en kon zij niet. Aan de voordeure

van het huis gekomen, lei hij nog zijne oore tegen de vensters en tegen den ingang, om af te spieden of alles stille en rustig was. Niets en roerde en hij en hoorde maar een dingen, 't was den onophoudelijken tik-tak van het uurwerk tegen de wanden van de keuken.

Goed! goed! mompelden zijne gespannen lippen; maar de tik-tak van zijne borst herhaalde wel duizendmaal : Slecht! en, op het gedacht van zijne vrienden, die nu zoo zoete te slapen lagen, en oneindig gelukkiger waren als hij, die ook had kunnen gelukkig zijn, kwam er toch een steke in zijn herte; ja, bij het peizen alleene dat er misschien tegen 's nuchtens geen een meer leven en zou van al degenen wier deugden hij sedert vier weken had leeren kennen, liep er eene koude huiveringe van aan den top zijner teenen tot aan het uiterste zijner vingers. — Dat ik toch niet en moeste meêdoen, dacht hij, dat ik er mij kost uittrekken! Hij ging voorts al den kant van de dreve, waar hij zijne medewerkers ging vinden.

In den dijk, aan den hoek van de breede strate, en langst een dikke dubbele hage, vond hij half gedoken eenen man liggen, tusschen de takken.

— Wie ligt er daar? vroeg Jake, al stille blijvende?

— Verstaan, zei de vent, en hij sprong op de strate. Weet gij, jongen, dat het al wat elve geslegen is op den torre van Couckelaere, en dat wij nog nievers en zijn? Haast u wat; 't is binnen wel, zeker?

— Alderbest, capitein! waar is ons volk?

— Hier bij; maar zegt eerst : men moet op alles peizen : is de hond van kante gemaakt?

— Hij hangt aan de koorde, capitein; de zake van *'t Meiboomke* leert voorzichtig zijn. En peist op niets meer en roept onze mannen.

Een licht geschuifel deed nog acht roovers uit de hage komen waar in Baekelant verdoken gezeten had. — Zij vergaderden rond hunnen hoofdman en bleven in stilzwijgend-

heid zijne bevelen afwachten. — Zonder spreken naderde geheel de bende, tot bij den ingang der hofsteê.

— Is alles open en geschikt en zeker? vroeg Baekelant.

— Alles, capitein! Gij gaat in, langs de voordeure die ontsloten is. Binnen is licht. Seffens moet gij op de voute springen, die al de slinkeren kant staat, en u meester maken van den jongen boer, den eenigsten die te vreezen is.

— En 't werkvolk! is er geen?

— Verdonders, daarop en heb ik niet gepeisd! Ko is daar nog, en hij slaapt in den peerdestal.

— Jongheid! 'k heb het nog gevreesd : een ware roover moet alles voorzien. Nu, Jake, neemt gij den dien voor u : Tjotten, uw broeder, kan u helpen om hem van kante te maken. En daarmeê, komt op, mannen, wij vallen aan 't werk!

— Capitein, zei Jake, nog een woord : sedert vier weken heb ik rijkelijk gezorgd voor de belangen onzer bende, en er vele voporen gedaan; geeft mij den oorlof van 't overige aan u te laten. Voor den knecht zal ik zorgen, maar mijn begeerte is dat gij mij van den nacht bij handen en voeten bindt, en mij den mond stopt, om het volk te doen gelooven dat ik van niets en wete, en zelve een slagtoffer ben. Het zal een voordeel zijn voor mij, die, in dees streke, waar ik nu wel gekend ben, nog zal mogen te voorschijn komen en u dienst bewijzen, en voor u en kan het niet nadeelig worden. Morgen zal ik meest van al klagen van de moordenaars; en, ter gelegentheid van de diefte, trachten uit deze streke te verdwijnen, om er maar nu en dan meer weder te keeren. Wat peist gij daar van?

— Dat het wel is. Schikt uwe zaken met Tjotten, achter dat u de knecht maar niet en ontsnappe. Vooruit!

Al stappende maakten eenige der moordenaars, degene die vreesden van bekend te zijn, hun aanzichte zwart, de andere trokken hunne wapens, en allen kwamen stille lijk muizekens tot voor den ingang.

Jake met zijn broeder ging naar den peerdestal, waar

den knecht zijn bedde stond. De deure was half open, en het docht hun, bij 't naderen, dat zij iets hoorden dat wegsprong of roerde in het strooi; zij meenden dat het 't peerd was, en zij naderden den beddebak, waar hun man in liggen moest. Hij en lag er niet: hij en zat in geene hoeken; het peerd alleene lag te rusten en te blazen in zijn sliet.

— Licht! zei Tjotten, en hij trok een dievenlanteern van onder zijn bovenkleed.

— Ik zou verkend worden, antwoordde Jake stillekens, en, peizende dat niemand hem en hoorde, zoekt gij met uwe lanteern. Ik zal aan de deure blijven staan.

Tjotten, bij de flauwe klarigheid van zijn lanteern, doorsnuisterde het bedde, onder en boven, de hoeken en de kanten van den stal, tot zelfs dichte tegen het peerd, dat rechte gesprongen, nu stond omme te kijken naar die vreemde en ontijdige bezoekers, en te trappelen op het strooi van ongeduld. Tot boven het peerd en keken de moordenaars niet.

— 't Zijn nesten, mompelde Tjotten! waar mag hij zijn? misschien moord en brand gaan roepen in 't gebuurte?

— Onmogelijk, broeder! hij en kan van 't hof niet, 't en zij alwaar wij ingekomen zijn, en aldaar en is hij niet weg.

— Laat ons laten gaan dat gaat, en niet zeggen tegen het ander volk; misschien valt alles wel uit; en als 't al effen is, dat de knape uitkome, hij mag! Blijft hier staan; ik zal eens rond den hof loopen, en zien of onze mannen schildwacht houden en niets gezien en hebben.

Hij vertrok, hij zocht, hij vroeg: maar Kootje en kwam niet uit. Geen kunste: niet vaste slapende, had hij geruchte gehoord op het hof; in 't eerste en peisde hij op niets, en hij bleef liggen; maar, in de doodsche stilte van den nacht, hoe voorzichtig men trappelt, is er toch altijd iets dat roert en sleept. Ko had herhaalde stappen gehoord op den dam, en in de overtuiging dat het gendarms waren, stond hij op, uit nieuwsgierigheid. Toen hij de deure openstak, verschoot hij bij 't zien van zoo vele mannen, die gewapend waren en

zwart gemaakt, en die lanteerns meêhadden. Immers de nacht en was niet al te duister, en liet gemakkelijk zien op tien stappen verre.

Zijn gedacht viel zoo met eens op de moordenaars, hij voelde het gevaar waarin hij was, daar alleene zonder mogelijkheid van weg te geraken en aan de roovers te ontsnappen. Zijne meesters gaan helpen en kon hij niet; roepen en schreeuwen was gevaarlijk, en hij en durfde niet van benauwdheid. Wat doet hij? Zachtjes steekt hij de staldeure tegen, en kruipt, zoo lang als hij was, in de kribbe van het peerd, dat te slapen lag en bleef liggen. Hij zat daar in angst en vreeze, toen onze mannen zijn bedde doorzochten, zonder ooit tot hem te gaan, en 's anderendags 's morgens zat hij daar nog ongehinderd, maar koud van onruste.

Binst dat Jake en Tjotten jammerden op hun slecht beginsel, was Baekelant binnengesprongen, met zijn volk. Met der daad snakte hij naar de voutedeure, om erop te zijn, maar zij was toe, en toe van binnen. Hij stak, hij stampte, hij trok : de deure bleef toe.

— Naar den anderen kant! riep hij tot zijn volk, en vier kerels liepen waar de vader, de moeder en de zusters sliepen. Allen waren ontwekt en op, en ze gruwelden, zonder nog te weten met wien zij te doen hadden. Altijd in den halfdonkeren, vielen er acht felle handen op hen, keerden ze over in 't bedde en bonden ze vaste, al zeggende :

— Zwijgen of vermoord zijn!

Baekelant was gedurig bezig met stampen tegen de deure, die wederstond en vaste bleef. Hij hoorde wel dat de menschen die erachter zaten op waren; hij verstond het geschrei van eene vrouwe en van een kind; maar ook het gedruisch van eene koffer, die voortgesleept en tot bij den ingang gestoken wierd. Nijdig en moê geeft hij bevel aan zijne gasten van in de andere plaatsen van den huize alles te stelen dat zij vinden kunnen, en houdt er twee bij hem. Dan legt hij zijnen mond tegen het sleutergat, en hij roept :

— Gij daar, doet open, of wij steken geheel het kot in brande!

Geen ander antwoorde, of't en zij het gehuil van de jonge vrouwe, en 't geschrei van het kleen kind.

— Doet open, verstaat gij 't? of wij breken in, en wij vermoorden u alle drie, of wij verbranden u levende!

Een kloeke stemme riep van al binnen :

— Den eersten die binnenkomt schiet ik omverre, want ik ben gewapend.

— Schiet gij een dood, daar blijven er nog negen over, om hem te vreken en u in stukken te trekken!

Daar volgde een oogenblik stilte, alleenlijk onderbroken door het gedruisch van den andere roovers, die kassen braken en overal rondliepen.

— Antwoordt en doet open, herging des moordenaars stemme, of het spel begint met der daad!

— Zullen wij ongehinderd blijven, en vader en moeder ook?

— Doet eerst open, dan zullen wij onze voorweerden stellen.

Stilzwijgendheid van weêrkanten : de eene luisterde naar het gene er ging gezeid worden, de andere peisden wat er hun te doen stond.

— Zijn wij er? schreeuwde de capitein, al een fellen schok gevende tegen de deure.

— Op voorweerde dat gij mijn vrouw ongehinderd laat, antwoordde, maar veel flauwer, de stemme van den landsman.

En seffens hoorde men de koffer verslepen, de grendels schoven weg, de sleuter draaide in 't slot, en de deure vloog open. Achter de deure stond de schoonzoon van Joos Neirynck, en wat verder, in den hoek, zat eene jonge vrouwe, met een kind dat zij tegen hare borst drukte. Drie zwarte mannen sprongen in en grepen, de eene naar den man, de andere naar de vrouwe, en de laatste naar de koffer, die nog te midden de kamer stond.

De moeder, als zij bij de halve klaarte van eenen dievenlanteern dat zwarte wezen op haar zag komen, gaf eenen grooten schreeuw en riep naar haren echtgenoot. Deze, door het gevaar en het gehuil van zijn vrouwe ontsteld, spande zijne spieren en, in eenen trek, door eene buitengewone pooginge, sprong hij los uit de handen van Baekelant, gooide hem tegen den muur, viel op den zwarten die bij zijne vrouwe stond, en trok hem op den grond, dat hij nederbokte, al zeggende :

— Verrader! steelt, maar laat mijn vrouwe en mijn kind gerust!

Baekelant was opgestaan, en, geholpen door twee mannen nog, die met de schermutselinge waren bijgekomen, sloeg hij zijne vuisten om de lenden van den landman, die ommezwoei en te were stond. 't En ging zoo gemakkelijk niet als dat de moordenaars gepeisd hadden. 't Gevaar en de vreeze voor al dat hij lief had, gaven buitengewone krachten aan den aangerande; rechte voor zijne vrouwe hield hij stand, alsof zijne voeten in den grond gevezen hadden geweest. Stoot bij stoot deed hij achteruitdeinzen die op hem vielen, en vrocht met al zijne lidmaten.

't Moeste schrikkelijk zijn om zien, die worstelinge van een tegen vijve, in den halfdonkeren, zonder dat er een woord gesproken wierd, buiten het schreeuwen eener vrouw, en het janken van een kind, dat spartelende op de borst zijner moeder lag.

Lange nochtans en duurde het niet : een van de booswichten, een kleene maar geblokte kerel, kroop langst den grond, greep den landsman van onder aan zijne beenen, snakte hem omleege, dat hij achterwaarts over keerde, met zijn hoofd in de stoelen, ja, hard genoeg om zijnen schedel te bersten. Al de schelms vielen te gelijk op hem, bonden zijne arms en beenen vast, schudden en sloegen als om vrake te nemen over zijnen korten, maar kloeken wederstand.

't Bijzonderste was gedaan, en de eenigste hinderpaal

uit den weg geruimd. Herhaalde hamerslagen braken de zware koffer open, waarin de beurze met kroonstukken zitten moest. Al dat erin was wierd eruit getrokken, lijnwaad, kleederen, en beurzen genoeg, maar geene kroonstukken.

— Is 't pottergeld misschien elders uitgekomen? vroeg Baekelant aan zijn volk, dat ten grooten deele rond hem geschaard stond.

— Neen 't, meester! geen goede sommen; alleenlijk wat munte en wat kleutergeld, de moeite niet weerd om zoo vele geweld te doen!

— Wacht een oogenblik, 't zal wel uitkomen!

En Baekelant liep naar den gebondene, die nog roer- en moedeloos op den grond lag.

— Man! zei hij, hem de hiele op de borst zettende, man, gaat gij beginnen zeggen waar uw geld ligt? 't Is er hier, ik weet het!

't Zij kwade wille, 't zij benauwdheid, de landbouwer en sprak niet; maar zijne oogen straalden in de oogen van den moordenaar; men zou gezeid hebben dat zij hem uitdaagden.

— Als hij niet en wilt spreken, en wel! zijn vrouwe zal 't zeggen, of wij zullen zien! Vrouwke, waar ligt uw beurze: spreekt of hebt gij liever uwen man en uw kind te zien vermoorden?

Hadde de moeder willen spreken, zij en kon niet. Eerder geleek zij aan eene die gevoelloos is en zonder tale: met haren lieveling tusschen hare arms, zat zij in eenen hoek gedroomd, achter de stoelen, en loerde op de bewegingen en het naderen van de moordenaars.

— Nog een die stom is, zei Baekelant; nu is mijn verduldigheid uit. Asa! mannen, grijpt ze vast!

En al over de borst van den echtgenoot, sprong hij naar de ongelukkige, snakte en trok aan haar teer kindtje, om het uit hare arms te wringen, binst dat andere van zijne gasten hem hielpen, en op de arms van de vrouwe sloegen, om ze los te krijgen.

Zij kregen ze los, met moeite genoeg.

Baekelant hield het onnoozel schepsel in zijne beide handen, de moeder deed geweld om erachter te springen; hij stak het omhooge, zoo verre hij kon, en, sprekende tegen die 't hooren wilden :

— Zegt waar uw geld ligt, zei hij, of ik verplettere uw kind tegen den vloer van deze kamer.

De moeder huilde en stak heur handen uit : misschien maakte de droefheid en de vreeze dat zij de stemme van den moordenaar niet en verstond.

— 'n Spreekt gij niet? Daar.....

Maar al met eenen keer, gelijk hij zijne bedreiging ging uitvoeren, riep de vader, die tot nu toe stom en stille gebleven was : Staat, ik ga 't zeggen!

't Was tijd : Baekelant keerde naar hem, liet het kind zinken en luisterde.

— Doet dat kasken open, aanzijds de kave, heft den grond uit, en tast, gij zult de beurze vinden; maar, om de liefde Gods, geeft het kind weder aan zijne moeder.

Geen een van de moordenaars en sprak; zij vlogen naar het aangewezene kasken, haalden het berd eruit, en brachten eene beurze meê, die woeg van 't zilvergeld. Een gejuich en een getier van blijdschap volgde. Baekelant smeet het kind eerder als dat hij 't gaf naar de moeder, sprong naar de beurze, snuisterde nog eens in den grond van het kasken, en stond op, al zeggende :

— Mannen, wij hebben al dat wij hebben moeten; het wordt late : buiten en weg!

En de moordenaars verdwenen, geheel het huisgezin, op de gevoellooze moeder na, gekoord en gebonden op den vloer en in de bedden latende.

's Morgens, van met den dageraad, kroop Ko, de knecht, uit de kribbe waarin hij dien langen nacht had uitgewoond.

Hij had Jake Meyer verstaan, en, het gevaar voorbij, hadden zijne gedachten gedurig gemikt op dien vent, dien hij zoo wel kende en die een moordenaar was : hij trachtte 't al aaneen te knopen dat hij gehoord en gezien hadde, daags te vooren, en hij vond waarschijnelijkst dat de zoogezeide gendarms maar schelms en waren, die 't huis hadden komen onderzoeken, en Naarden door de vreeze buitenjagen.

In die gepeinzen trok hij al bevende naar binnen, om te zien wat er daar gebeurde. Hij vond er geheel het huis, zoo het de moordenaars gelaten hadden : den ouden vader en de oude moeder vastegebonden, maar ongehinderd. De dochter insgelijks, en de die kermde en riep om hulpe, van met dat zij geruchte hoorde. Denkt hoe blijde zij waren van hunnen vriend te zien, en hoe nieuwsgierig om te weten wat er op de voute, waar zij zoo vele geruchte gehoord hadden, was ommegegaan.

Nauwelijks waren zij los, de oude moeder zelve, hoe krank en hoe vermoeid ook, of zij snelden naar de voute. De schoonzoon lag er, uitgestrekt op den vloer, en tot bij zijne vrouwe gekropen; men zag dat er iets verschrikkelijks was ommegegaan daar, want bloedplekken stonden op den grond geteekend, en bloed bedekte het aangezicht van den jongen echtgenoot, die wonden ontvangen had onder het worstelen. De moeder lag langst hem, maar van haar zelven, en met haar hoofd rustende op eenen stoel; het kind was ongehinderd en 't sliep.

In korten tijd was alles hersteld, maar niet vergeten. Elk deed het verhaal van hetgene hij gehoord en gezien had; die op de voute gezeten hadden, bijzonderlijk, spraken van hunne ongelukken, binst dat men hun bezorgde, hunne wonden heelde en middels gebruikte om het verschot en zijne uitwerksels tegen te houden. Ko ook moeste spreken van hetgeen hij gedaan had : hij begon met op te halen hoe hij klaar de stemme van Jake Meyer verstaan hadde, die de opleider was van de zoekers in den peerdestal. Hij wiste nog

de woorden die hij hem had hooren uitspreken, en elk geloofde hem, want het schielijk verdwijnen van den jongeling had de vermoedens gaande gemaakt.

Op dien oogenblik kwam de werkman toe, die in daghuren vrocht, op de hofsteê.

— Wat is er hier? vroeg hij, al binnenspringende, wie kermt er daar zoo bermhertig in de schuure?

— In de schuure, riepen ze allen! 't En is toch Naarden zeker niet!

En, zonder een woord uitleg aan den man te geven, liep geheel het huis naar de plaatse van waar het geschreeuw kwam; tot hunne groote verwondering vonden zij Jake Meyer gebonden liggen en vast aan de sponde van den tas. Hij klaagde bitterlijk, riep om hulpe, en kreesch schier van blijdschap, omdat hij vrienden zag : de scheinheiligaart!

Hij en was niet meer plichtig, in 't gedacht van degenen die hem niet gehoord en hadden binst den nacht. Immers hij kon zoo schoone uitlegen dat hij was vastgegrepen geweest door zwartgemaakte moordenaars, en kortgeleid in de plaatse waar ze hem gevonden hadden. Ko, nochtans, zonder te gebaren, bleef het vermoeden, ja zelfs de zekerheid houden, dat hij Jake klaar en wel verstaan had; hij en sprak er aan niemand van, met dien oogenblik, en Jake bleef beklaagd en aanzien als een ongelukkig slachtoffer, want de teekens der koorden stonden in zijne arms en beenen geprent.

Ondertusschen wierd Ko naar de plaatse gezonden, om aan den Meier van het dorp kennisse der zake te geven. Aan hem vertrouwde hij toe het geen hij wist en meende, nopens het gedrag van Jake en de hulpe die hij aan de moordenaars gegeven hadde. De Meier zond naar 't vredegerecht en naar de gendarmen van Thorhout, en voor den noene verscheen geheel de brigade, met den rechter meê, in het hof van Joos Neerynck.

Jake was er nog : als hij de gendarms, in volle gewaad uitgerust, verschijnen zag, veranderde hij van verwen. Hij was

immers tweeszins plichtig, als *refractaire* en als moordenaar. Het fransche recht, ten dien tijde, en was niet gemakkelijk meer; op een enkel vermoeden, en spijts zijne gebaarden en de schoone woorden van Joos Neerynck, wierden de duimijzers aan den bedekten moordenaar gesteken, en men sleepte hem maar meê, om hem later te onderhooren.

Hij was de derde van de bende die in de gevangenisse gesteken wierd en die erin bleef. Baekelant, schoon zijne bende minderde, en het gevaar voor hem dringender wierd, en liet niet van voort te stelen, tot dat de groote ure, de ure en de stonde Gods, voor hem ook zou aangekomen en geslegen zijn.

VIJFDE LEGENDE.

I.

OVER TIJD VAN JAREN.

Is er ieverst een streke in de wereld waer zuivere inborst, krachtig geloove en goede oude zeden wel bewaard en behouden zijn, 't is wel in ons Vlaanderen lief. Daar vindt men nu nog, maar meest te lande, nu nog in de negentienste eeuwe, van die oudewetsche menschen, die God en zijn gebod getrouwig zijn gebleven, die verre van zelve kwaad te doen, liever alles zouden verliezen als te gedulden dat er in hun huis, met hunne wete, iets gedaan of gezeid wordt dat strijdt tegen den Godsdienst en het Geloove, dat kostelijk erfdeel hunner katholijke vaderen. Van die menschen, zoo zacht om er meê te handelen, zoo lief en zoo onbaatzuchtig in al dat zij doen, die eene spelle in tween zouden bijten om elk het zijne te geven; die een kruis nog maken als het ure slaat op den torre hunner kerke, en snuchtens ook, als zij voor den eersten keer hunnen voet buiten den huize zetten; die hunne mutse afnemen en de handen te zamen voegen, als de driemaal herhaalde klop der klokke den *Angelus* in 't ronde doet weêrgalmen en drie weestgegroets aan de godvruchtige lieden vraagt; van die menschen waarvan men, gelijk eertijds, zeggen mag : brave, recht en ter trouwe gelijk een ouden Vlaming.

Maar, och Heere toch! men hoort zoo dikwijls zeggen al, in Vlaanderen zelfs, dat 't niet noodig en is voor de menschen,

van achter zulke kleene dingen te loopen, en dat men goed en wel kan zijn anderszins. Ik wille wel, ja! maar is het niet ongelukkiglijk waar, dat na die kleene dingen, de groote ook schrikkelijk zeere weggaan, bijkans overal? Als de mensch beschaamd is van zijn kruis te maken dat het iedereen ziet, 't is een teeken dat hij niet meer beschaamd en is in veel andere dingen, waarin hij zou moeten beschaamd zijn; als hij niet meer en durft den booze verjagen met het wapen van van den christenen, hij begint hem te durven herbergen, dien booze, in zijn huis en in zijn herte, en dan komt het groot kwaad achter. Die de mindere teekens van uitwendig geloove verzuimt of veracht, is geheel dichte bij den oogenblik op welken hij de grootere verachten zal, om te worden gelijk zoo menigen in dezen tijd : onverschillig aan al dat hunne ziel en hunne eeuwige zaligheid aangaat. Men heeft maar de oogen open te doen om te zien of het de waarheid is. Ook waartegen schreeuwen de goddeloozen dan, of 't en zij tegen al dat uitwendige ceremonie of plechtigheid is, God en zijne heiligen ter eere? Waarmeê spotten zij dan, of 't en zij met degenen die, door eenig teeken, of ware 't door het maken van een kruisken, toogen dat zij gelooven en belijden? *Bijgeloovigheid!* zeggen zij, *van de andere eeuwe!* Ja; maar bijgeloovigheid van de gelukkige eeuwe! Bijgeloovigheid waarvan men de weerde en den prijs zal kennen achter de dood, en bij den Dien die spotten zal met de spotters van deze wereld.

Als men 't wel overdenkt, de goddeloosheid is toch zoo slim om tot haar doel, tot het verderf der menschen te komen. Zij gebruikt alle middels, en andere en nieuwe, in de verschillige streken; en kleene of groote, navolgens den aard en de geschiktheid van het volk. Elders kan zij wel vuile en walgelijke boeken of dagbladen bij geheele hoopen rondstrooien en uitdeelen; maar hier, in 't grootste deel van ons Vlaanderen, dat en zou niet pakken, en daaraan en komt men nog niet. Anders gaat zij te werke, en, om het kwaad te doen, gebruikt zij zelve dat vast geloove, of die bijgeloovigheid, gelijk zij 't noemen, van de menschen uit ons vaderland.

Het ware de lezers te kort doen dat hier al te betoogen; maar zonder hun kwalijk nemen, mag er toch van die middels gesproken worden.

Een van de zaken die meest kwaad doen, bijzonderlijk aan de jonkheid, een middel van verderf, wel gekend door de vrienden van Satan, 't zijn de slechte liedtjes.

Een liedtje, als er venijn in zit, is altijd een gevaarlijk dingen, en een liedtjezanger is en blijft een machtig mensch. Gelijk men het gezang gebruikt om al de feesten op de wereld te verluisterlijken en te vieren, zoo ook gebruikt men den zang, om al te beschrijven, te leeren en in 't geheugen te prenten dat men wilt. Een gezang moet men van buiten weten om er iets meê te zijn; de woorden en den zin moet men wel ophebben, om ze wel uit te drukken, en bij 't gevaar van slechte woorden, komt hier het gevaar van aantrekkelijke zangwijzen. Nog meer: tegenwoordig en is er niets waarachter dat de menschen zotter zijn: is er ievers een gezelschap in eene herberge, het spel uit, men geeft een deuntje; komt er een bende langst de straten, 's avonds bijzonderlijk als zij noch gezien noch gekend en zijn, 't is wederom al zingende; op het werk, aan 't getouwe, in de fabriken, op het land, aan 't spellewerkkussen, ja, en aan den zwingelvoet, gezang van 's nuchtens tot 's avonds; de kleenste kinders zelve loopen al langs de strate zingende en huppelende, en degene die nog de woorden noch uitspreken en verstaan en kunnen, schreeuwen het vooizeken dat zij meest hooren, en zij en vergeten het nooit meer.

Zijn de liedtjes prijsbaar en zuiver, hoe vele deugd en doen zij niet! maar zijn ze vol vuile en zedelooze lessen, groote God! wie zal het kwaad beschrijven dat ze veroorzaken?

Ongelukkiglijk, 't zijn bijkans altijd slechte liedtjes die gekend en gezongen worden, vervuld met leelijke beschrijvingen, met schandige historien, met godslasteringen zelve, en boos genoeg om, met ééne enkele gelegentheid of lezinge,

eenen zuiveren en deugdzamen jongeling te verdraaien en te bederven. De andere zijn raar, en gelijk een vlaamsche spreuke 't wel uitdrukt, de beste en deugen nog niet. Men maakt er goede nochtans; maar die goede zelve gebruikt men om de schandelijkste te verspreiden.

Onderzoekt eens! Neen; en onderzoekt niet, maar gelooft mij. Op de eerste bladzijde van de gedrukte liedtjes, waarmeê zoo vele kwakzalvers rondloopen, staat er schier altijd eene godvruchtige geschiedenisse, het verhaal van een zoogezeid mirakel, somtijds de daden van eenen heilige of de moord van eenen bisschop of eenen martelaar, ware 't uit China. Zij weten wel, de goddeloozen die de gezangen maken en verspreiden, dat onze vlaamsche landslieden, ten meestendeele, nog liefst hooren van het gene hunnen godsdienst aangaat, en daarom nemen zij hen al dien kant, al hunne zoogezeide bijgeloovigheid, en daarmeê beginnen zij, om anders te eindigen. Het tweede liedtje dat op hun papier staat handelt gemeenelijk van onverschillige dingen, van brand of dieverije; in het derde komt er wat liefde en vrijage; en dat van het laatste blad is al dat walgelijk en boos is. Nu zijn zij aan hun doelwit. Zij zeggen, en zij hebben gelijk : het eerste zal men lezen, maar niet van buiten leeren; het tweede ook niet : maar de laatste zullen in 't geheugen dringen en gezongen worden, en de dorpen rondgaan; en in veertien dagen en is er geen eene herberge meer waar het niet en zal gezongen worden, noch geen een sloore die 't niet en zal van buiten weten.

Zoo schijnheilig zijn zij, en zoo doorslepen in de boosheid, de vijanden uwer ziele, o christene Vlaming!

En om te beter de ware te verkoopen die ze zelve gekocht hebben aan den duivel, leggen zij 't ook op de zelfste maniere aan. 't Is altijd op eenen zon- of hoogdag dat zij uitrijzen. Binst de goddelijke diensten staan zij al op schildwacht; zij loeren den oogenblik af dat de misse gaat gedaan zijn, en dat de eerste menschen uit den tempel Gods gaan komen, om

geruchte te maken, met trommel of trompette, en om het volk bij te roepen. Zij geven uitleg, op eene schilderije, van het geen er in 't eerste van hunne liedekens staat, en zij zwijgen van het laatste. Maar met een, zij verkoopen ze, en zenden ze rond de prochien, lijk vergif, dat van de eene woonste in de andere verdregen wordt. Ongelukkigen! En de verkoopers zelve en zijn dikwijls maar werktuigen, die gebruikt worden door goddeloozere als zij.

Mochte ik hier eenen raad geven, eenen enkelen raad, en wierd hij maar gevolgd door eenigen van zoo vele die deze reken lezen, 't ware reeds een groot geluk. Die raad ware, van nooit geen gezangen te koopen, welkdanige ook. Neen, 't is mis, en wat peisden wij dan? Al onze lezers zijn te treffelijke menschen om dat te doen, en hunne kinders ook en zouden op het kerkeplein bij geenen kwakzalver willen staan gapen; maar 't is voor de werklieden, voor de jonkheden van dit slag, dat nu haast allen kunnen lezen, dat er moet gezorgd zijn. En wel : is er werkvolk in uw huis, misschien!... waarom en zoudt gij hun niet overzeggen hetgene gij hier op deze bladzijden gelezen hebt? Waarom het hun niet afraden, van hunne kluite te verteren om het kwaad te ondersteunen en uit te breiden, en dat rechts op den oogenblik dat zij van onder Gods oogen, en van uit zijnen tempel komen? Waarom, als zij van die vuile papiertjes hebben of meêbrengen, ze niet misprijzen, wegnemen, afkoopen zelve? Men klaagt geheele dagen dat het zoo slecht begint te gaan onder de werkende lieden, dat men zijn volk geen meester en is, dat zij altijd willen uitzitten, hunnen zin doen, en nooit gehoorzamen; men vraagt naar de oorzake van dien staat van zaken en van die opkomende veranderinge. En twijfelt er niet aan : de slechte gezangen, of ten minsten de zedelooze dingen die erin geleerd worden, die in de herbergen beklapt en, eilaas! somtijds uitgevoerd worden, komen er voor een groot deel tusschen. Ja, die zou houden staan dat het een der bijzonderste oorzaken is, zou gelijk hebben, en niemand en zou hem durven tegenspreken.

Dat is bijzonderlijk zoo verslecht sedert eenige jaren van hier, en 't en legt niet aan om te beteren, ingezien de geschiktheid van sommige menschen en de pogingen der goddeloosheid. Over tijd en was dat zoo erg niet : 't waren wel slechte gezangen, maar nu zouden die goed of ten minsten niet gevaarlijk mogen genoemd zijn; en men gebruikte zulk geen middels om ze rond te strooien en door eenvoudige lieden te doen koopen. Integendeel, geen een liedtje of het eindigde met een zedelesse, en het diende uitsluitelijk tot hetgene waarvoor het nog zou moeten dienen : tot verzet van de menschen.

Een oud versleten liedtje, gedrukt in 't jaar drie van deze eeuwe, en gezongen in al de dorpen van Vlaanderen, beschrijft de vreedheden begaan door Baekelant en zijne bende, en het eindigt met de volgende verzen, die dit zeggen bewijzen, en die, zoo voor de woorden als voor de gedachten, niet te misprijzen en zijn :

« Men ziet hoe God het kwaad
Niet ongestraft en laat;
Zij hebben ook in druk gebracht veel lien,
Waar voor zij nu door de guilliotien
Moeten sterven de dood.
Laat ons nu t'zamen bidden, kleen en groot,
Dat God hun ziele wille ontvangen,
En geven voor altijd
De zoete eeuwigheid! »

En een ander, dat van 't zelfste handelt :

« O wulpsche jongheid, leert hieraan,
Wilt uwe ouders g'hoorzamen,
Als zij u tot de deugden raan,
Wilt u voor boosheid schamen.
Steelt, moordt noch brandt nimmer op aard,
Werkt, slaeft neerstig en zorgt en spaart,
Dat gij uw leven dagen,
Een eerlijk naam moogt dragen. »

Men moet toch getuigen dat die gedachten schoone zijn voor eenen liedtjeszanger, en ook wel somtijds door een

schoon vers uitgedrukt. Waar zoudt gij moeten gaan, in welk gezelschap, bij welke menschen, om hedendaags een liedeken te hooren, dat met zulk eenen klaus eindigt, en geern gezongen wordt? Het moet nu altijd de zelfste rimram zijn, van liefde en van trouwen, alsof de mensch op anders niet peizen en moest; en men begint waarlijk te gelooven dat al het overige, hoe schoon ook, niet weerdig en is van bedicht en bezongen te zijn. Hoe zeere verliezen toch sommige Vlamingen het kostelijkste dat de ouderlingen ons in hun erfdeel hebben achtergelaten : de deugd en de eerbaarheid!

II.

DE LIEDTJEZANGER.

Het dorp Pithem, een van de schoonste in geheel Vlaanderen, ligt achter de groote bane, daaromtrent halfwege Kortrijk en Brugge. Men ziet dat er daar weelde en genoegen woont, in die schoone nette huizekens, die langst de twee straten van het dorp staan en 't van beide kanten versieren; of onder die groote daken, hier en daar boven al dat er is uitstekende, en die gelijk kappen van casteelen zijn, met kleendere woonsten daarrond. Met ziet er nog die oude vlaamsche trekken op het zoete wezen van het volk; men raadt aan het blanke wit van de kerkemuren, dat zuivere herten daar God gaan aanbidden, den God hunner vaderen, die zoo mildelijk zijne gunsten over hen heeft doen nederdalen; en dan, als, het schoon geluid der nieuwgegotene klokken weêrgalmt, en dat uit ieder huis een mensch twee drie komt, en, op zijn beste gekleed, kerkewaards optrekt, om den dienst te gaan bijwonen, men kan niet laten van te peizen : Gelukkig dorp, gelukkige inwoonders! gezegend voor den tijd, en omdat gij uwer voorvaderen weerdig zijt gebleven, gezegend ook voor de eeuwigheid!

Op een heuveltje staan de kerke en de plaatse. Men bewondert van op de hoogte, al den eenen kant, de schoone calcie naar Brugge, die lijk een dreve, met groote boomen beplant, rechte voorts loopt; al den anderen kant, de bergskes die rond Thielt liggen, en waarboven de torre dier stad zijn scherpe pinne uitsteekt, van verre gelijkende aan eenen dom-

per, op den top van het hoogste der heuvels gezeten. Al den noorden blinkt het casteel der heeren van Eeghem, en verder op, het weinige dat nog overblijft van het oude Schreyenhof, een dik beplant bosch van de andere eeuwe. Rondom, rijke velden, die al geven wat aarde geven kan, of meerschen waar krinkelende beekskes door loopen, en waar groote hofstèên langst staan.

De dorpplaatse zelve is groot en wel : de kerke staat in 't midden, gelijk schier overal in Vlaanderen; en andere woningen staan in rang geschikt, rond den tempel, waar de Allerhoogste in verblijven wilt, als ware 't om ze te beschermen. Een plein, nog al tamelijk wijd, ligt vooren en langst de kerke, zonder dat er pilaar of muur of plante opsta; en die blootschheid van gronde, te midden van hooge huizen, verwondert den vreemdeling en schijnt hem aan te wakkeren om een oogenblik na te denken eer hij binnentreedt, en daar achter die witte muren te gaan, alsof hij alleene ware met Hem, die in 't heilig tabernakel rustende is.

Nu, 't was in den zomer van het jaar 1802, op eenen mesdag, binst de hoogmisse.

Te Pithem, van zijden op het kerkeplein, stond er een breede tafel, geleend uit eene herberge, en, op die tafel, een liedtjezanger en eene liedtjezangster. Achter hen, op eenen langen stok, hing er eene schilderije, of iets dat gemaakt was door eenen klakpotter en dat toch eene schilderije moeste zijn. Een groot leelijk hoofd, afbeeldsel van eenen mensch, met lang haar, dikke lippen, en bloedroode oogen, besloeg er 't middenpark van. Rondom waren andere vierkante parkskes, zoo veel verdeelingen van de schilderije, en ieder een verschillig tafereel uitmakende. 't Had moeijelijk geweest om, op een enkel aanschouwen dier gekleurde aanzichten, te zeggen welke geschiedenisse zij verbeeldden; alleenelijk zag men dat het eene moord moest zijn, want vele roode plasschen bekleurden het lijnwaad, en in iedere verdeelinge stond er ievers eene vent met een bloot mes, waarmede hij stak of

verdreegde te steken. Die geschilderde mannen geleeken bijkans aan menschen, gij moogt het zeker zijn! met een hoofd, drie maal zoo dikke als het lijf, met armkes, van halve langde, en daarbij beenen lijk stokskes en die wijd openstonden! En dan, om alles nog te verbeteren, hadden de kunstenaars hun kleêren gegeven van allerhande kleuren, en haar, waar zoo wel groene als zwarte stressen tusschen zaten. Dat wierd nochtans bewonderd, en de buitenmenschen liepen er naartoe, keken met opene monden, en beefden van het te zien.

De hoogmisse ging eindigen; reeds hoorde men, binnen de kerke, 't geruchte van de menschen die hun stoelen verplaatsen op den marmeren vloer, en die rechte stonden voor 't laatste evangelie. De liedtjezanger stond gereed op zijne tafel, den oogenblik afwachtende. Aan zijne voeten lag zijn viole met den boge erbij; langst hem stond een houten koffertje, vol kleene pakskes en flesselkens, met poeier of gekleurd water, om alle slach van plagen van menschen en beesten te genezen. Hij was bezig met zijn haar te schikken en zijn kleederen te passen, want hij was redelijk aardig aangedaan, met roode linten rond hals, arms en beenen, om de aandacht der menschen op te wekken, en ze te houden staan, luisteren en koopen. Aan zijne zijde stond zijne vrouwe, bedrukt te kijken, gelijk het meeste deel van haar geslachte, die tot dat verdrietig en arm ambacht verwezen zijn; geheele pakken van nieuw gedrukte liedekens hield zij in heur handen, en, zonder eenig belang te nemen in het geen hare echtgenoot verrichtte, bezag zij al dat rond haar was op de plaatse, en scheen te verlangen om te mogen beginnen : hoe eer gedaan, hoe eer gerust!

Eindelijk men was er. Het volk begon uit de kerke te drommen; de jongens, die gemeenlijk van achter blijven, kwamen uit al huppelende en springende, en haastig om te spelen op het kerkeplein. Maar nauwelijks waren zij buiten, of hunne oogen vielen op de glinsterende schilderije, die wat

verder openhong; een oogenblik stonden zij verbaasd, maar zoo seffens volgde een geschreeuw : 't Is Jan Vindels! Jan Vindels! En die name wierd verhaald tot in het portaal van de kerke, en de bende jongens snelde naar den liedtjezanger, om naast te kunnen staan, en al die wreede mannen, die daar uitgeteekend stonden, te zien en te bewonderen.

Jan Vindels, van op zijne tafel, was hevig aan 't schreeuwen, genoeg om zijne kele te bersten : « Al bij! Al bij! Al bij! Een nieuw liedeke van Jan! 't Is de moeite weerd om hooren. Al bij! Al bij! Van dage of nooit moet elk een meêdragen naar huis. Toe dan! Al bij! »

En hij flikkerde met zijn beenen, en hij winkte met arms en handen, alsof hij de menschen had willen bijtrekken. Ook en ging er schier niemand weg, of 't en zij wat vrouwen, die naar huis moesten, om streke te zijn met hunnen kok, tegen ten twaalven van den noene. De overige troppelden rond den zanger, en stonden verbauwereerd voor al de vreede dingen, die op het lijnwaad afgebeeld waren, en raadden erachter wiens hoofd het mochte zijn, dat in het midden en veel grooter was als al de andere... 't Is Baekelant, riep er eene stemme uit den hoop; en de nieuwsgierigheid vermeerderde, en iedereen verwachtte een nieuw verhaal van de moorden en de wreedheden, die door dien baanstrooper gepleegd hadden geweest.

Ondertusschen, en altijd al voortschreeuwende, had Jan zijne viole opgeraapt. Hij stak de biele er van onder zijne kin, en hij begon te zagen, en de koorden te spannen om ze op toon te zetten. Dat was al lichte effen; en als de laatste menschen uit den tempel waren, en in een ronde geschaard dichtebij geheel het plein overdekten, en dat koster en de kerkebaljuw ook met haasten waren komen toegevlogen, nieuwsgierig gelijk al de andere, stak de liedtjezanger boge en viole omhooge, om stilzwijgendheid te vragen, en hij zei :

« Ah sa! *Citoyens* en burgers van Pithem. Jan is hier met wat nieuws! Hij ziet u zoodanig geern, dat hij altijd

seffens naar hier komt, met zijne liedtjes, en 't u schoone geeft om ze eerst van al te koopen en te zingen. 't Is van Baekelant dat ik u ga vertellen. »

— Van Baekelant! van Baekelant! riepen de jongens die in 't ronde stonden.

« Ja, van dien leelijken moordenaar, de schande en de rampe van Vlaanderen. Ik weet er van te spreken, ik! Immers 't is op Couckelaere, niet verre van mijn huis, dat hij laatst heeft ingebroken. Ik ken al de menschen en de plaatsen bij wien en waar hij geweest is; 'k heb met mijne eigene oogen de teekens van de koorden gezien, die nog op de arms en beenen stonden van eenen ouden grijsaard en van teedere maagden en vrouwen; ik heb het kindtje gezien dat die booswicht dreegde tegen den vloer te verpletteren, om de beurze te doen uithalen; en de moeder die nu op sterven ligt van verschot en van benauwdheid. Ik heb dat al gezien, en het staat hier op dees blad gedrukt, en op die schilderije daar uitgeteekend, zuiveruit voor u; met de historie daarbij van 't gene er ommegegaan is in 't *Meiboomke*, een herberge daar gij misschien menigen beker gedronken hebt, want 't en is niet verre van Pithem. Gij zult mij vragen hoeveel dat het is voor dat schoon liedeken? Een chartalan zou zeggen dat hij 't voor nieten geeft; maar ik, ik zal rechtzinniger zijn, en niet willende dat gij katten in zakken koopt, gaan wij eerst en vooral een klauseken zingen, om u te doen hooren hoe dat Jan Vindels dichten kan. Asa, bazinneken, op! 't is de voois van 't Nachtegaaltje. Gauw! »

En Jan gaf drie vier trekken op zijn viole, zijn vrouwe stond met heur hoofd naar hem gekeerd, en beide gingen op :

STEMME : *Het nachtegaaltje kleene kleen.*

I.

Komt vrienden die in 't ronde hier staat,
En eer dat gij naar huis toe gaat
Komt, luistert naar de vreedste moord
Die 'k heel mijn leven heb gehoord :

Van steken en van wonden
Geen weêrga ooit gevonden!
In Vlaanderen of in ander land
En is er geen een gelijk Baekelant.

De zanger en de zangster zwegen : het volk luisterde nog met mond en oogen open, en men had een muize hooren loopen, op den oogenblik dat het eerste klauseken uit en het tweede verwacht was : zoodanig was het stille. Geen wonder. Jan en vrouwe hadden waarlijk een schoone stemme, en Baekelant met zijne bende was zoo wel gekend, dat alwie van hem sprak of vertelde, 'k late varen van zingen, zeker was van geern aanhoord te zijn.

Jan, met den boge van zijn speeltuig omhooge, keerde half naar de schilderije, en sloeg op het hoofd, het afbeedsel van den moordenaar, al roepende :

« Daar is hij, die booswicht! Daar zijn de trekken van zijn aanzichte, rechte gelijk hij is. Ziet gij de vreedheid niet in zijne oogen? En daarbij is hij oolijk dat het al en te vele schilt, en sterk en fel lijk nen reuze. Hij grijpt eenen man, en hij duwt hem alsof hij tusschen ijzer zate; hij vermoordt al dat wederstaat, hij rooft de koffers en hij schudt de beurzen, altijd uit achter geld en goed. Ik beklage ze die geld in kasse hebben, met de wete van Baekelant. 't En zal er niet lange in ruste blijven; en zij zouden 't veel beter geven aan Jan Vindels, dien armen duts, die 't wel zou bewaren! Een geheele bende van schurken gelijk Baekelant staat onder zijne bevelen; zij zijn alomme verspreid, en zij wonen, niemand en weet waar. De wegen zijn afgespied, de deuren en vensters opengebroken, de burgers bestolen en blijde als zij niet vermoord en zijn. Weest dan op uwe hoede, menschen, tegen die moordenaars en zwicht u van Baekelant, » want :

II.

Hij staat, als capitein, aan 't hoofd
Van al dat moordt en brandt en rooft :
Een bende van wel vijftig man,
Wie is er die 't gepeizen kan!

Vol weduwen en weezen
Ligt Vlaanderen te vreezen.
Men durft op strate niet meer gaan,
Bij nachte, of men wordt ervan dood gedaan.

« Daar, op den hoek van de schilderije, ziet gij een tafel met vier mannen daarrond. 't Is in 't *Meiboomke* te doene; op eenen avond, 't en is nog niet lange geleden, en gij hebt er zeker hooren van spreken, kwam er daar een koopman toe, op weg naar Rousselaere. Hij en kon 't niet beter passen : al 't volk dat nog in de herberge zat, 't was moordenaarsvolk, en hij en wist het niet. Men valt er aan het kaarten, en men kaart zoo wel dat het tiene wordt eer de koopman deuregeraakt. Zonder achterdenken, en niet meer bevreesd voor dieven en moordenaars, als ik, en gij, die nu daar voor mij staat, vertrekt hij. Maar gij zult gaan hooren : »

III.

Daar stond een herberge of een kroeg,
Die 't *Meiboomke* voor name droeg.
Daar zaten ze : en ze kaarten met
Den koopman, op zijn geld gezet.
Zij peisden al te samen :
Dat wij zijn beurze afnamen !
Zij gingen hem den weg afstaan,
En al dat ze peisden het wierd gedaan.

« Beziet dien hond, 't is de trouwe reiskameraad van onzen koopman : hij zit met zijne voorpooten op de borst van eenen vent, en met zijne tanden in zijn kele. Die vent hadde veel gemakkelijker geweest in zijn bedde, gelijk al de treffelijke menschen op die ure zijn, als tusschen die klauwen ! Gij zult mij vragen : Hoe zat dat volk daar in dien bosch, bij nachte? Dat volk, *Citoyens*, was uit achter den gordel van den reiziger; en, om eraan te geraken, waren er twee moordenaars uit het *Meiboomke* geloopen in den busch, binst dat drie andere den reiziger met zijnen hond bezig hielden. Wie zou peizen dat een goede hond zoo vele weerd kan zijn? Zonder dat, de koopman was 's anderendags een lijk, ja ; want, vecht

gij alleene tegen twee booswichten, die noch in God noch in zijn gebod en gelooven, en een kroonstuk meer achten als het leven van eenen mensch! 't Is toch een schrikkelijk dingen, niet waar? »

IV.

In 't midden van nen diepen bosch,
Met tween daar vielen ze op hem los,
Maar hoort hoe dat een arem dier,
Een hond, hen hielp om 't leven schier :
Met bijten en met bassen,
Zoo'n mocht het hun niet passen.
Zij liepen vol van vreeze en vaar,
En lieten den man en den hond aldaar.

« Pietje Pek moet hem toch somtijds met de wereld moeien, om de menschen te zeerden, en ze van den eenen nest in den anderen te steken, of 'k en versta er mij niet aan! Onze koopman, zoo gelukkiglijk, door de hulpe van zijnen hond, uit de moordenaars vuisten gerocht, vlucht weg en laat zijnen hond voortvechten, peizende : hij zal wel achterkomen. Maar verliest de man zijn bane niet dan? In plaatse van naar Rousselaere, hij keert weder al waar hij gekomen was, en hij botst nog eens op een anderen moordenare, die gebaart hem te willen gezelschap houden. Al gaande, laat de koopman hooren dat hij met eenen gordel vol kroonstukken rond zijn lijf staat.... Verduivels, wat verschil bij mijnen gordel, daar er nu geen enkel oordtje meer in en zit!.. De moordenaar gooit hem in den dijk, en slaat en snakt en smijt hem, en pluimt hem zoodanig, dat hij 't al meê pakt, en rijke wegvlucht. Daar ligt die mishandelde man nu in den dijk, zijne ongelukken te overwegen en te peizen hoe hij thuis zal geraken.

V.

Hij sukkelt en verliest de baan,
En laat zijn hond al elders gaan.
Daar kwam er nog een man voorbij
Die riep en zei : « Ga meê met mij! »
Maar leidde hem van de strate
Dit was hem luttel bate ;
Want 't was een dief die op hem sprong,
En die hem zijn geld en zijn goed afdwong.

« De hond, na lange vechtens, kwam vroeger thuis als zijn meester; maar gesteld, gewond en bebloed, ik laat het u peizen! 't Was tusschen tween en drien van den nacht: de vrouwe van den ongelukkigen koopman die niet thuis en kwam, ze lag in haar bedde zonder slapen en ongerust over het wegzitten van haren echtgenoot. In 't stille van den nacht, hoort zij 't flauw gebas van den getrouwigen hond, en, meenende dat hij zijnen meester wat vooruitgeloopen was, springt zij op, al zeggende: Hij is daar! en zij loopt de deure open doen. De hond was er, maar bijna gevoelloos lag hij op de zulle van de deure, die geheel rood was van het bloed, dat gedurig uit zijne wonden leekte. Met ruize kon hij nog zijnen kop opheffen, en bedruktelijk kijken naar de vrouwe, die blijgeestig en zonder vermoeden buiten kwam. 't Was half donker, en, den hond niet ziende opstaan, roept zij en stuipt ernaar om hem te streelen! Het was al bloed dat haar hand gevoelde. Zoo aanstonds, al 't afgrijzelijkste dat eenen mensch kan voorenvallen, komt voor haar oogen staan: zij ziet messen en moordenaars en haren man zwemmende in zijn bloed, zij geeft eenen schreeuw en zij valt in onmacht. Met den klaren lag zij daar nog, zij wierd er gevonden en geholpen door de gebuurs. Wat er al gepeisd en gezeid wierd, en gedaan, om den ongelukkigen koopman te vinden, dat kunt gij gemakkelijk raden, zonder dat ik het u zegge. Om kort te maken, en seffens uwe nieuwsgierigheid te voldoen, ga ik er alleenelijk bijvoegen dat de man, door kennissen geholpen, binst den achternoene thuis kwam, in eenen deerlijken toestand. Hier op den hoek, hier ziet gij hem, verschijnende bij zijne vrouwe, met zijn hoofd en zijne arms omwonden, en bleek van wezen, en gekwetst op geheel zijn lichaam. Zijn getrouwige hond leefde nog: hij lag in eenen hoek bezig met sterven; maar zijnen baas verstaande, doet hij al dat hij kan. Hij kruipt tot voor zijnen meester, lekt nog zijne streelende hand, en valt dood voor zijne voeten. Is 't niet droevig, *Citoyens* en burgers, om dien hond daar te zien vallen, en

dien man die hem betreurt, en die vrouwe die niet en durft opkijken naar het mismaakte wezen van haren halfvermoorden echtgenoot! Maar luistert naar de woorden : »

VI.

De man komt thuis, bij vrouwe en kind,
En vindt zijn hond daar, welgezind,
Die lag doorkorven en doorwond,
Halfdood halflevend... armen hond!
   Maar als hij zijnen meester
   Aanzag, de trouwe beeste,
   Hij sprong, hij bies, hij viel op hem;
Hij lekte zijne handen en stierf op hem.

« Zij en hebben dat voor nieten niet gedaan, de booswichten uit het *Meiboomke!* Van twee dagen nadien, ging er de gendarmerie naar toe, om dat kotje te kuischen en de roovers al met eenen keer te vangen. Baas en bazinne waren daar; maar geenen Baekelant te vinden! Die schelm en kan van niemand gegrepen zijn, en, als men er achter zit, is hij weg en verdwenen. Daar zijn er die houden staan dat hij met verkeersels en spoken ommegaat, en dat hij ervan in eenen oogpink gedregen wordt al waar hij zijn wilt. Niettemin 't *Meiboomke* blijft opgesloten; en wie zou er nog durven in of langst gaan? Baaske Joos, met zijne wettige, zit te Brugge achter de grendels, en misschien geheel met den eersten, zoo wordt hij een kleen voetjen gekort. Zij zullen 't verdiend hebben, die verkleede moordenaars, en, valt dat vooren, Jan gaat gaan kijken naar Brugge en hij komt weêr op met een liedtjen.

VII.

Naar 't *Meiboomke*, dat rooversnest,
Daar kwam gendarmerie op 't lest;
En wat ze deed of niet en deê,
Ze moesten en ze gingen meê:
   De baas en de bazinne,
   Die rechte duivelinne.
Zij staken ze alle twee in 't kot
Te Brugge, en van daar gaan ze naar 't schavot.

Hier stond de liedtjezanger een oogenblik stille. Hij bezag met genoegen die menigte die rond hem vergaderd stond en zoo oplette naar al dat hij zong en vertelde; dan ging hij tot van vooren op zijn tafel staan, sloeg zijne arms overkruise en zei :

« En wel! Burgerije van Pithem, is dat van nu al geen plaket weerd? Ik ben zeker dat er voor zoo vele niemand van dat schoon verhaal en zou willen ontriefd zijn en derzonder naar huis gaan. Maar neen : om te toogen dat ik rechtveerdig ben, en gekomen voor alle menschen, zal ik zeggen dat mijn liedtje zoo vele niet en kost, en dat het nog niet uit en is; het schoonste en begint nog maar.

« 't Was op Couckelaere, op mijn prochie, en zelfs niet verre van mijn huis, bij menschen die 'k zoo wel kenne als u-lieden : op een achternoene gaan er daar drie vier gasten in, met gendarmsgewaad aan; kwansuis om te zoeken achter den zoon die *refractaire* is. Zij doorloopen en doorsnuisteren al de hoekskes en de kantjes van het huis, en gaan voorts al fransch sprekende, en zonder iemand gevonden te hebben. Ja maar, bij nachte, zij komen nog eens op, niet meer in gendarms, maar in moordenaars gekleed, en om al te stelen dat er in huis was. Zoudt gij niet beginnen te gelooven dat Baekelant met den duivel moet ommegaan, om zulke trekken uit te verzieren? Zwijgt : ik zelve, ik en ben op mijn gemak niet meer; en, alhoewel zoo arm als een luis, dunkt het mij altijd dat Baekelant gaat komen, al ware 't maar om mijne kloefen en om mijne ijdele beurze te stelen. »

VIII.

Maar hoort nu hoe dat Baekelant
Nog geld en goed te stelen vand :
Al met gendarmes kleêren aan
Zoo is hij in een huis gegaan;
   Het was te Couckelaere,
   God gaf dat 't elders ware!
   Hij kwam bij dage en hij zag het al
Hij kwam er bij nachte en hij pakte 't al.

« Ziet gij, hier van onder, dien ouden man liggen, en die koorden rond zijne handen en zijne voeten! 't Is de grootvader van het huis, die de moordenaars niet en kon hinderen noch beletten, en nochtans die aan hunne mishandelingen niet ontsnapt en heeft; want die schelms, en sparen noch oud noch jong. Daar, bij hem, ligt er één vrouwe uitgestrekt, op den vloer, en Baekelant nevens haar, met een kindtje in zijn handen, dat hij omhooge steekt en verdreegt op den grond te smijten. En dat al om dat zij niet lichte genoeg en zeiden waar hun geld zat. Hij zou 't gedaan hebben ook, hadde de baas, uit zorge voor zijn kind, en uit vreeze van dien zwarten leelijkaard, die voor hem stond, het kaske niet bekend gemaakt, waar de penningen lagen, gereed om eenen plaatsvervanger voor zijnen broeder te koopen. Zij vielen op die kroonstukken, roefelden ze meê, en lieten al het volk van den huize, gebonden en half dood, 't overige van dien schrikkelijken nacht in angst en vreeze verslijten. Och Heere toch! »

IX.

Gekoord, gebonden en misdaan,
Daar heeft het volk veel uitgestaan.
Maar niemand die hun zeggen wou
Alwaar de beurze zitten zou.
   Maar Baekelant is gekomen,
   En heeft het kind genomen,
   En zei : Dat kindtje, dat gij ziet,
'k Verplettere 't, hebbe ik de beurze niet.

X.

't Er stonden daar, den heelen nacht,
Tien zwarte kerels op de wacht;
Hoe dat er daar gevloekt, getierd,
Gestolen en gebroken wierd,
   't Is schrikkelijk om peizen;
   Dan gingen zij gaan reizen.
   En bovenal, de grootste pijn,
Men weet niet alwaar ze geblonden zijn!

« Geen een mensch op Couckelaere die den roover met

zijn volk gezien of gehoord heeft : zij zijn weggevlucht, wie weet hoe en alwaar? 't Is alsan genoeg dat ze met het geld weg zijn, en misschien al lichte nog eens moord en dieverije gaan bedrijven, ingezien zij er telkens zoo wel van thuis komen. Macht van menschen en helpt daar niet tegen; maar dat zij kruipen waar zij willen, de Man van hier boven zal ze al gelijk vinden; en zijn wij hier blootgesteld aan de vrake van Baekelant, hiernamaals zal Baekelant tusschen de handen vallen van Hem, die ons achter de dood nog sparen zal! »

XI.

Maar loopt hij zuid, of loopt hij west,
Gods gramschap wordt voldaan op 't lest,
Hij duikt hem of en duikt hem niet,
't Is een die 't altijd al beziet :
Die kwetst en laat genezen.
Betrouwt u op den Dezen :
Hij spart hiernamaals, slaat hij hier,
En smijt de roê dan in 't helsche vier.

Jan smeet zijn speeltuig op den grond, en zelve in bewondering voor zijn stemme en zijn gezang en zijne welsprekendheid, vreef hij hertelijk in zijn handen. Maar zoo aanstonds herbegon hij te roepen :

« 't Is uit, menschen, 't is uit! En, vindt gij 't niet schoone genoeg naar uwe goeste, gaat deure, en laat mij hier beschaamd staan!... Maar daar en is geen nood van, zien ik. En wel! om u niet langer meer bezig te houden, en elk te laten naar huis gaan om zijnen hutsepot te eten, neemt aan, daar zijn de liedtjes voor nieten!... Ja, voor nieten: want ik geve een toe, aan al die een van mijne flesselkens koopt, van mijne oude flesselkens, gij weet wel, waarvan gij de kracht zoo dikwijls ondervonden hebt. En van dezen keer heb ik ze merkelijk grooter gemaakt, en nog verscheide vreemde kruiden en dingen daarin gedaan, die ze voor nieuwe plagen en ongemakken gedienstig maken; onder andere voor het slapen van de kinders. Zijt gij gekweld met

een kindtje dat ongedurig is, dat altijd wilt waken als gij wilt slapen en tiert en krijscht en jankt, giet het een lepelken van mijne olie in, met der daad is het effen, en 't zal ronken lijk een avondrulle. Ziet eens hoe verre ik ga in voorzichtigheid en in wijsheid : al andere slaapolie verzwakt de kinders, de mijne versterkt ze, en al die ervan te klagen heeft, mag spreken, ten naaste keer dat ik op Pithem met liedtjes kome. Asa! komt op! naar gewoonte, een plaket van het flesselken, en een schoon liedtje toe! Ziet een geheele zijde papier, en zulk een klinkend glazeken vol kostelijke olie, en dat al voor een plaket! Die geen flesselkens en begeren, ze hebben te draaien al den kant van mijn wijf : voor een kluite hebben zij liedtjen alleene. Geen een en mag derzonder naar huis gaan! Komt maar op! Komt maar op! »

En, altijd al roepende en aanbevelende, trok Jan stuk voor stuk uit zijn kofferke, en verkochte zoo wel en zoo zeere, dat, in ne zet en ne wet, geheel het kraamke uitgestolen was, en al zijne zakken vol kleengeld. Enkel nog wat liedtjes bleven over, om daarmeê nog elders te gaan zingen, den zelfsten dag achter de vespers. Oordeelt hoe blijde Jan was, en hoe hij, al zijne schilderije oprollende, bofte tegen zijn vrouwe, met die Pithemnaars, wier oordtjes nu zijne zakken langst zijn lijf deden wegen.

Ongelukkiglijk, binst dat Jan Vindels zoo blijgeestig opkraamde, gingen er, al den hoek van de strate die naar Ardoye loopt, drie menschen weg, die hem dien welbegonnen dag slecht konden doen eindigen. Zij waren gekleed lijk de landslieden, als ze op hun zondagsche zijn; niemand en nam acht op hen, en zij schenen naar huis te gaan, lijk al de andere.

Op eenige stappen buiten de dorpplaatse vertraagden zij, klaarlijk om alleene te zijn en van niemand gehoord.

— Makkers, wij zijn van passe al Pithem afgedraaid van den nuchten, niet waar? — zei de middelste van de drie.

— Ja-wij; en gij bijzonderlijk, om uw aanzichte daar

op de schilderije te zien; maar gij en wistet toch zeker niet dat gij zoo leelijk waart? Laat mij eens op mijn gemak u bekijken of het inderdaad gij is dien ik zie!

De drie mannen stonden eenen oogenblik, en schoten in zoo eenen lach, dat de naaste menschen hun hoorden en bezagen.

— 't Is 't minste van mijn afbeeldsel, sprak de middelste, al weêre voortsgaande, ik ben altijd zeker dat zij mij met zulke gelijkenissen niet en gaan doen kennen. 't Meeste is, dat men van langst om benauwder wordt van ons, en dat de gendarms gedurig achter ons zitten.

— En niet zonder redens, waarlijk! Maar, wat geeft dat nu? wat vroeger of wat later, wij moeten er algelijk aan!

— Schoon liedtje aleventwel, niet waar? — zei de derde, die nog niet gesproken en hadde.

— Stijf! het spijt mij dat wij geen en hebben. 't Ware verpasse om van den avond in den Koolbrandershoek te zingen.

— Het spijt mij al veel meer dat wij de oordtjes niet en hebben, die die oolijke liedtjezanger in zijnen zak gedraaid heeft; dat ware al beter als een liedtje!

— Wilt gij 't alle twee hebben, eer twee uren van hier? — vroeg de middelste, op eenen toon die uitgaf dat hij 't meende.

— Met wien gaat gij lachen dan? of zijt gij een tooverare misschien, gelijk zij daar uitgeroepen hebben?

— Tooverare of niet: wilt gij, spreekt?

— Tut, tut, tut! hadde dat over tijd geweest; in uwe goê jaren!

— Durft gij tien stoopen wedden, om 't avond met de makkers te verdrinken?

— Daar en kan ik niet bij verliezen; indien gij wint, ik heb al gelijk mijn deel in den buit, en het bier ten optelle.

— 't Is aanveerd dan?

— Aanveerd is 't!

Zij sloegen in malkanders rechtere hand, ten teeken dat

de weddinge gesloten was. Dan keerden zij zuidwaarts, een wegeltje in, dat hen geleiden moest aan de bane die van Pithem naar Meulebeke loopt, en zij verdwenen tusschen velden en hagen.

III.

DRIE GASTEN OP REIZE.

Dien zelfsten nuchten dat onze liedtjezanger naar Pithem optrok, en er binst de hoogmisse toekwam, kropen er drie mannen uit de Muinkebusschen, een donker woud dat van aan het Bisschopveld, al Ruddervoorde, Swevezeele en Wynghene, nederwaarts kwam, tot tegen Eeghem en 't Schreienhof, daar het casteel der Heeren van Eeghem stond. Als zij uit het hout sprongen, draaiden zij hun oogen rond en in de verte, en, niemand ziende of 't en zij eenige landslieden, die waarschijnlijk naar de kerke gingen, sloegen zij den zuiden in, stap en half aan.

Zij gingen nog al redelijk lange, dweers door den veldhoek, en Eeghem-torre op hun rechter hand latende : bij voorkeur namen zij de nauwe voetwegeltjes, zonder nochtans de straten te schuwen; en niemand en scheen op hen acht te nemen. De eenige menschen die zij tegenkwamen zouden wel eens ommegekeken hebben, voorbij zijnde, en gezeid : « Dat zijn zeker gasten van verre, die redelijk tijdelijk op reize zijn; » maar 't was daarmêe al en vergeten.

Tegen de bane gekomen die van Pithem naar Thielt loopt, en eer zij erop sprongen, bleven zij stille, langst een roggestuk, waarin zij teenemaal gedoken waren.

— Tjotten — zei een van de drie, — springt op den weg en ziet of er niemand te vele en is!

Tjotten sprong over den dijk en riep : Niemand!

De drie gasten dweerschten de bane, en zetten snel hunnen weg voort, door rijke en dikbezaaide velden, tot dat zij, na

omtrent eene ure gaans nog, aan de eerste huttekens kwamen, die 't oud gehuchte van Turkyen uitmaken.

Het kon achte zijn in de voornoene, of nog niet toe; 't was helder schoon weder, en overal stille. Immers, het was mesdag, en de menschen en vrochten niet : eenige jongens speelden op strate, langst de huizen, en hier of daar ging er een man of een vrouwe al langst de stukken naar het dorp, op hun beste gekleed.

Toen onze eerste mannen het eerste huizeken van het gehuchte naderden, trok ieder zijne pijpekasse, haalde er zijn wapen uit, en bereidde om aldaar te ontsteken. Nog eens sloegen zij hunne oogen in 't ronde, en, aan de halve deure staande, trokken zij de klinke, en zij traden binnen.

— Mag ik wel een beetje toebak doen veuzen? riep de voorenste, eer hij nog kon zien wie binnen was.

— Genoeg! riep eene vrouwstemme al binnen.

Alle drie kropen al stuipende in dat plakweegen huttehen, dat zoodanig leege van steke was, dat een lange vent er niet rechte en kon staan. Maar, zoo 't bleek, zij waren oude kennissen met de vrouwe, die bij de tafel zat kafee te drinken; want zij sprong op en ze zei, geheel verwonderd :

— Welhoe, baas! gij hier zoo vroeg! wat hapert er, en hebt gij niet gezien geweest?

— Zoetjes, Wanne : zijt gij alleene?

— Ja-ik toch; mijn man is al drie dagen op het land, en 'k en verwachte hem nog zoo lichte niet. Maar wat is er dan?

— Niet, niet bijzonders; wij zijn hier gekomen, kwansuis om te ontsteken, en, had er iemand geweest, wij zouden daarmeê vertrokken hebben. Nu, dat gij hier alleene zijt, moeten wij eten en drinken hebben, en dat redelijk vele; want na drie uren gaans begint de mage er wat naar te staan.

— Dat zult gij krijgen; nochtans 'k en wete daarmeê niet waarom gij zoo ontijdig en zoo onverwachts hier zijt.

— Zwijgt, vrouwke : de gendarms zitten al achter ons in de Muinkebusschen. Die duivels! 'k en weet niet hoe zij

't geware worden, en zij zullen nog eindigen met ons te vangen, geloove ik! Wij zijn 't ontvlucht van den nacht, en alhier komen gedoold om ievers te zijn; en, 't slechtste van al nog, zonder een oordtje geld meê; van dage moeten wij voorzeker munte slaan.

— En waar? zei de vrouwe; 't en zal hier alsan niet zijn; ik ben rut; en als dees brood op is, tot dat mijne man thuis komt, moet ik leven met den wind.

— 't En is geen gedacht van uwe beurze te schudden, bazinnetje, bijzonderlijk als er geen schudden aan en is; maar, weet gij ievers geen op de streke hier die warme zit?

— Op de streke... het zijn al arme menschen, lijk ik en mijn weêrga.

— Op de streke of wat verder : achter dat er mogelijkheid is van er vandage nog aan te geraken.

— Wacht ne keer... ik moet peizen... Ja toch, geloove ik : hier, op een groot quart al Pithemwaarts, woont er eene vrouwe, waarvan mijn vent dikwijls gezeid heeft : Dat wij zulk een nestje mochten rooven! Daar zoudt gij misschien kunnen aangeraken.

— En wie is die vrouwe?

— Bazinne De Smet, meer gekend onder den name van Karline Blomme; zij woont daar geheel alleene op een koeipleksken, met haar werkvolk; en 'k geloove waarlijk dat zij 't zitten heeft.

— Wat zegt gij? 't Is al lange effen! Van den uchtend binst de hoogmisse gaan wij erachter; en tegen den noene zullen wij wel geld hebben. Asa! geeft maar op, dat wij kloek staan : de menschen gaan al lichte beginnen optrekken naar de plaatse; en wij gaan achter, maar naar de kerke niet.

Baekelant, Tjotten Meyer en Simpelaere, de drie moordenaars uit de Muinken gevlucht, zaten aan tafel en aten hertelijk; altijd al vragende aan Wanne Lappers, de vrouwe van den huize en een van hun' verkleefde, hoe zij best te Karline Blommens zouden gerocht hebben; wie daar gemeenlijk

't huis wachtte, binst de hoogmisse; en waar het hofsteedtje gelegen was. Dat eten en dat vragen en dat antwoorden duurde wel een ure; zoodanig dat de laatste menschen van in het omliggende die de hoogmisse hebben moesten te Meulebeke of elders, alreê buiten zicht waren.

— Mannen! zei Baekelant, 't is hoog tijd, geloove ik! Drie quart van Pithemplaatse, zegt gij, en een quart van hier! Nu of nooit is al het volk weg uit het hof, en wij moeten beginnen. Komt op nu! — Bazinneke, 't en is niet zeker dat wij langst hier wederkeeren; zegt altijd aan uwen man dat hij om 't laatste nieuws naar den Koolbrandershoek moet komen.

Zij vertrokken daarmeê, langst den kant van Pithem.

Het hofstedeken van Karoline De Smet, een koeipleksken op drie quaart zuidwest van de plaatse, en wiste geen een van de drie moordenaars wel staan. Zij en twijfelden geenszins of zij gingen 't vinden, en, na goê tien minuten gaans, er rechte inloopen. Langst de aangewezene strate en zonder menschen te ontmoeten, door hooge roggestukken en rap, rap aan, kwamen zij al lichte in de nabijheid van dat goedtje, volgens hen, ongetwijfeld, het doel hunner reize. Aan den hoek van 't land, en op honderd stappen van de schure, bleven zij stille staan.

— Simpelaere, zei Baekelant, tegen zijnen maat, gij ziet er de jongste uit : treedt binnen; zegt dat gij *refractaire* zijt en vluchtende voor de gendarms : met zulke menschen heeft elk ende een compassie, en gij zult gemakkelijk ingelaten zijn. Is de vrouwe alleene, of daaromtrent, maakt het kort, en komt ons seffens verwittigen : wij gaan alle drie te gâare. Maar is er ander mannevolk, dat ons hinderen kan, doet wat gij geradigst vindt om ons niet bloot te stellen. In allen gevalle, wij wachten hier, tot dat gij uitkomt.

— Goed! zei Simpelaere, en hij ging er naar toe.

Hij draaide al achter rond het buis, en ging langs de voorvenster, daar hij stoutlijk deure keek, alsof hij de beste meeninge van de wereld zou gehad hebben. Hij zag bij den

veuzenden heerd een man en eene vrouwe zitten, die klapten en voortsklapten, zonder hem geware te zijn. Een oogenblik en wiste de moordenaar niet wat gedaan, want hij was reeds van eenen man bedrogen; maar moed scheppende, klopte hij redelijk straf op de venster, al roepende :

— Belieft het u, brave menschen, doet open!

Die van binnen waren sprongen op, verschrikt van dien klop en van die stemme. In 't eerste en wisten zij niet wat gedaan, en misschien schoot hun wel het gedacht van dieven te binnen; maar, het scheen hun zoo aardig en zoo onwaarschijnelijk, dat een man, met kwaad op, zou gaan kloppen aan eene venster, terwijl de huisdeure open staat, en dat er hem niets en belet van binnen te komen. Ook en bleven zij niet lange in beraad : het mannemensch ging naar den ingang, en de halve deure openstekende, zei hij tegen den bezoeker :

— Gij en moet zoo schoone niet spreken; de deure stond open en 't en is niet dat belet : zijt gij ziek misschien?

— Ziek! ja ziek van loopen en van dolen : 't is al drie dagen dat de gendarms achter mij zitten, omdat ik het fransch leger ontvlucht ben, en mij niet en wille doen doodschieten, voor hun leute. Geheel den verleden nacht heb ik gedoold; van den nuchten nog heb ik mij in een terwestuk gehouden. Daar seffens, al uitkruipende, heb ik dees hofsteê zien staan, en het dochte mij dat er hier goê menschen woonden, die mij aan voedsel zouden geholpen hebben : daarom heb ik op de venster geklopt, en daarom ben ik hier nu; och Heere toch!

— En gij zijt er wel, vriend! Zeker ja, gaan wij u helpen, en al geven dat gij noodig hebt; want 't is waarlijk ongelukkig genoeg voor u, van in 't lot gevallen te zijn.

Seffens wierd er brood opgebracht, de moor opgehangen om eiers te koken, en spek gehaald in overvloed. Binst dien, en op het hooren van de vreemde stemme, was er uit de kamer een groote jongeling gekomen, wel achttien jaar oud, die bij kwam zitten, en die luisterde naar de leugens van den zoo gezeiden vluchteling. Zijne moeder, — want de vrouwe

was zijne moeder, — al eten gereed makende, was altijd bezig met jammeren op het ongeluk dergenen die in 't lot vielen, en met zeggen dat zij maar een dingen in haar leven en ontzag, te weten den oogenblik, op den welken haar oudste zoon ging moeten loten. Ja, dat zij liever hem daar seffens had zien sterven als in het lot vallen.

En Simpelaere, blijde genoeg als er iemand anders sprak, was altijd bezig met peizen dat hij 't kwalijk gepast hadde, en hoe hij daar uit ging geraken. Hij verlangde om bij zijn volk te zijn, en hij was in de overtuiginge dat hij slecht zijn rolle speelde en dat het kwalijk ging afloopen. Ten anderen, hij moest daar nu gaan eten, lijk nen uitgehongerde, hij die kwam van redelijk toe te trekken op Turkijen! Wat doet hij? als het eerste ei met moeite binnen was, gebaarde hij dat hij ziek kwam : sedert lange, zei hij, niet geten hebbende.... 't en valt mij niet, en 'k gevoele mij onpasselijk. Om u niet lastig te vallen, brave lieden, en u niet bloot te stellen aan eenen huiszoek van de gendarms, vrage ik om te mogen die eiers en wat spek en brood in mijnen zak te steken, en daarmeê ga ik u in vrede laten en u bedanken.

Die goede menschen, hoe vriendelijk ook, en hielden niet vele tegen : ongetwijfeld ontzagen zij 't bezoek der gendarms, en, al hem goê reize en geluk en zegen wenschende, lieten zij den onbekenden gast uit, zeiden hem alwaar hij gaan moest, om minst gezien te zijn, en kwamen dan wederom bij den heerd zitten en voortklappen van de ongelukkige tijden, van den oorloge en van de Fransehen.

Simpelaere spoeide terug naar de plaatse waar hij zijn twee gezellen gelaten had. Ze waren daar nog, langs eenen gerskant nedergezeten. Van zoo verre als zij hem zagen opkomen, sprongen zij rechte, en grepen elk zijnen stok, gereed om naar de hofplaatse te gaan; maar de gemiste *refractaire* schudde zijn hoofd, en maakte hun teeken dat 't was van daar te blijven. Als hij maar op eenige stappen meer van hun en was, riep hij :

— Pruts! pruts! twee mannen en een vrouwenname!

— En wat voor mannen? vroeg Baekelant onverduldig.

— Felle kerels; en onder andere een jongeling, de zoon van den huize, zoo groot en zoo kloek als ik.

— Wanne Lappers moet ons dan bedrogen hebben : zij zei dat de boerinne daar alleene woonde, met niet anders als eenig werkvolk.

— Bedrogen of niet, wij zijn eruit voor van dage, want het wordt bijkans te late.

— 't Is een peste, zei Baekelant met spijt, als wij 't meest noodig hebben, 't is dan dat het minst meeslaat. Maar laat zien : is het wel daar de aangewezene hofsteê? Wanne heeft gezeid langst die strate, en dan een wegelingske rechts; wij zouden moeten kwalijk ingeslegen hebben, bedrogen door de langde van de vruchten? 't Is spijtig al gelijk : wij konden alles op ons eeuwig gemak doen; 't en is geen mensch te zien of te hooren, op geen quaart in 't ronde.

— 't Is nutteloos beklaagd en beklapt, capitein; laat ons liever zoeken alwaar hier weggerocht, en waar gedoold van dage.

— Op eenen feestdag, en zulk schoon weder, elk zal op de beenen zijn! 't Is gelijk alwaar wij het nemen, menschen moeten wij tegenkomen; en, van twee een, ik heb ik liever te midden van een groote menigte te vallen, als altijd tegen hoopkens volk te loopen. Laat ons naar Pithemplaatse gaan, en doen alsof wij, van Caneghem komende, van niets en wisten en niemand en vreesden.

— Ik, die van Ingelmunster ben, ik ben gekend op Pithem, zei Simpelaere.

— Niet als moordenaar zeker?

— Neen toch, hoop ik; maar als meunik of pater ook niet!

— 't En geeft er niet aan! Komt maar op! wij smijten onze stokken weg en wij gaan er naar toe. De hoogmisse en zal niet gedaan zijn, als wij daar komen, en wij zullen meê loopen, tusschen het volk dat achter de diensten daar nooit en ontbreekt.

Zij gingen den Noorden op, en zij kwamen aan de strate die naar het dorp geleidt. Al klappende van hunne gemiste kanse, en al ontwerpen makende om het geheel met den eersten te hergaan, verkortten zij den weg, en, achter een goê halve ure tijds, waren zij aan de eerste woonstede van de plaatse. De haastigste menschen gingen rechts naar huis, en, als deze drie mannen op het kerkeplein stapten, was Jan Vindels, omringd van een aantal menschen, helder op bezig met roepen en tieren. Dat maakte dat de moordenaars kosten onbekend tusschen de menigte drommen, geheel het liedtjen hooren, en dan, zonder iemands oogen op hen getrokken te hebben, weggaan en geraken tot waar wij ze, met slecht opzicht, al den kant van Meulebeke, hebben zien weggaan.

Als de moordenaars aan den breeden weg kwamen, die van Pithem naar Meulebeke leedt, was het noene. De menschen waren binnen in hunne huizen, en 't eenig geruchte dat men hoorde, 't was het beurlen van de koeien in de meerschen, en het weêrgalmen der bêeklokke, op den naasten torre, die driemaal haar gewijde toonen over de gezegende velden zond.

Op de strate gekomen stonden zij stille : zij draaiden wijds en zijds, en ne zagen niemand. Daaromtrent, was de streke heel weinig bewoond : aan den slinkeren kant en Pithemwaarts, op kleenen afstand, stond de hofsteê het groot Klaerhout, bijna verdoken tusschen hooge en schoone boomen; voor en achter hen, eenige kortwoonsten; maar rechts op, al den kant van Meulebeke, en nog al redelijk verre, en stond er bijkans niets, of 't en zij lange hagen en hooge vruchten.

— Langs hier moet de liedtjeszanger voorbijgaan, zei Baekelant; ik heb hem hooren zeggen tegen zijne vrouwe dat zij wat liedtjes sparen moest, om ze achter de vespers op Meulebeke te verkoopen. Zij zullen ze onderwege aan ons voor nieten geven : het komt overeen uit.

— En dat hij al voorbij ware!

't En kan niet zijn; ik kenne Jan den zanger van over lange jaren. Hij zal eerst, op het dorp, redelijk wel zijn jonste aan de bazen schenken, om zijnen verkoop te vieren. Dan zal hij kasse en schilderije op zijn wagentje laden; en, met een kleen savelken aan, voortstjotelen naar Meulebeke, langs deze strate, al pruttelende tegen zijn wijf. De man zal aan 't wagentje trekken en de vrouwe zal steken; schaft er op, en spreekt als ik gemist ben.

— Dat is al schoone en gemakkelijk gezeid : maar wij en hebben noch zijne beurze noch zijn papier daarmeê.

— Hij moet eerst komen, zeker!

— Ja, en vastgegrepen zijn ook : ongelukkiglijk, tusschen nu en dan, kan er nog een dikke stok in 't wiel draaien.

— Zou 't wel!

— Dat hij nog lange weg ware, dan; en dat de menschen begosten langst de bane te zijn, of te wandelen rond de stukken!

— 't Ware mij tien stoopen schade, en daarmêe al.

— 't Is nog het minste van de stoopen; wij en hebben alle drie geen geld om ze te betalen, en, mislukt gij, zij moeten al gelijk plak op de balke : het meeste is van den liedtjeszanger zijn binnebeurzeken te hebben; hij heeft zoo overvloedig veel stuivers ontvangen, en wij zouden er zoo lange meê weeldig zijn!

— Reden te meer om ons te weren en om den moed niet te verliezen. Ziet : het is nu al achter den noene; wilt die kerel aan tijden te Meulebeke zijn, hij moet haast aanzetten. Kruipt gijlieden met tween in die dobbele hage, aan den draai van de strate; houdt u gesloten, elk al eenen kant, en wat schuins over malkander; ik zal hier loeren. Maakt u wel veerdig, opdat gij, mijn geschreeuw hoorende, met der daad op den man kunt vallen, hem ommetrekken en plunderen. De vrouwe is de mijne.

— Goed, capitein!

— En dan met den buit seffens rechts op, en al langst

Iseghem en Ouckene naar ons volk; van den avond, op den Koolbrandershoek!

Tjotten Meyer en Simpelaere gingen een half quart verder, rechte aan een hoek van de strate, van waar zij langst alle kanten zagen of er volk opkwam, en doken van wêèrkanten in den dijk, tusschen de hooge persen van een groene elzenhage. Baekelant, hij, hij keerde op al Pithemwaarts, met inzicht van te wachten en daar over ende weder te gaan, tot dat Jan de zanger opkwam. Hij gerochte nog al verre, tot aan de boomgaarden zelfs van het Klaerhout, zonder iemand geware te zijn; de strate was rechte nochtans, en men zag de eerste huizen van de plaatse staan. Niet verder op durvende, uit vreeze van de hofsteê, draaide en keerde de moordenaar, al knoterende in zijn eigen en overpeizende dat het zoo gevaarlijk was, op eenen feestdag, langst de breede strate, en in de nabijheid van het dorp, eenen aanslag doen, en dat zonder eenige voorzorgen. Van de plaatse waar hij stond hoorde hij 't geklap en 't gelach van de menschen uit het Klaerhout, die, gedaan hebbende met hun noenmaal, nu, in de ruste van hun geweten buiten gekomen waren, om het schoone middagweder te genieten, en wat verzet te hebben, in afwachtinge van de vespers. Die stemmen verschrikten hem : hij stond eerst boomstille; en dan, eenige honderde stappen achteruitgeweken, zat hij neder, langst den gerskant, met zijn oogen gedraaid al den kant van Pithem.

De minuten schenen hem uren lang; en menigmaal, al zijn oogen slaande naar de plaatsewaarts, mompelde hij :
— Verduivels! haast tijd dat het volk van te lande uitrijst en nog niemand zien opkomen!

Misnoegd legde hij zijne ellebogen op zijne knien en zijn hoofd tusschen beide handen, al zeggende : - 'k Ga toch nog een oogenblikske wachten?

't En duurde maar eenige minuten meer, hij zag van verre een kleen karreken opkomen. Gelijk hij gezeid had, een mannemensch trok van vooren, en een vrouwe ging van

achter, al stekende; een lange stok lag er van dweersten op, dus geen twijfel of het was het afgewachte liedtjezangers-kraam.

De moordenaar sprong rechte, maar niet al de strate; hij kroop langs den gracht, tot een weinig verder, waar hij een wegelingske gezien had, en hij bleef er stille staan, zonder te kunnen gezien worden. Hij bezag het karreken naderen, en bleef gedoken en vaste staan, achter de hoogste vruchten. Volgens zijne rekeninge moest hij wel vijf of zes minuten van de plaatse zijn waar zijne makkers verdoken zaten.

Als hij zag dat de liedtjeszanger op kleenen afstand gekomen was, ging hij nog eenige stappen achteruit; en dan, met zijne handen in zijne zakken, lijk iemand die wandelt en bij gevalle langst de bane is, kwam hij uit, op zijn eeuwig gemak, en keerde de strate in al Meulebekewaarts, zonder op te kijken, en alsof hij niet en zou belet hebben dat er menschen hem volgden. Hij stapte traag aan, en geen stuk lands en was hij verre, als het karreken dichte tegen hem en bijkans langs zijne zijde voorbij reed.

Jan Vindels zuchtte lijk iemand, die af is van werken en gedwongen om altijd voorts te doen. Inderdaad, 't was nog al lastig door het zand, hoe kleen ook, dat wagentje, te trekken en te slepen.

Baekelant, het getuig zoo nabij hem hoorende, keek overzijds, men zou gezeid hebben uit enkele nieuwsgierigheid, altijd al aanstappende, en seffens wederom in zijne eerste houdinge, tot dat de vrouwe daar omtrent langst hem was. Dan verdapperde hij wat zijne schreden, maar zonder den boord van den dijk te verlaten, en hij sprak tegen den trekkenden man :

— 't Zou wel lastig zijn, vriendschap, alzoo dat kraam te moeten slepen, door het zand! In zulk een hitte en in zulk een zonne, 't is 't onziene van zonder vrecht in 't midden van eene strate te gaan!

— Ba ja-'et, vriend! bijzonderlijk als gij 't alleene moet

doen : die sloore daar vanachter en is er maar voor 't fatsoen, en 'k geloove waarachtig dat zij leunt in plaats van te steken.

— Gij moet naar Meulebeke, dat ik meene! ik ben ook zoo verre te wege, en, om u gezelschap te houden, wil ik wat helpen steken : 't zal nog een goê werk zijn, al voorbijgaande: men doet er weinig genoeg!

— Hij zal dan ook wel zeggen dat gij u laat slepen, gelijk gij van mij gehoord hebt, zei de vrouwe : zwicht u maar van geenen ondank te halen als wij te Meulebeke komen: dat en zou mij niet verwonderen.

— Ba ja! zei de moordenaar, die nu langst de vrouwe was en met zijn handen op het karreken; aardig van buiten, maar goed van binnen : 't en zijn niet altijd de meeste preutelaars die de slechtste herten zijn!

— En op voorwaarde, zei de liedtjezanger al stille staande en al ommekeerende, dat ik u voor uw ruize niet vergelden en moete; ik en ben geen man om te kunnen een hulpe betalen, en 'k zou eerder zelve daghure noodig hebben.

— Droomt gij dan? als ik dienst bewijze, 't en is niet om geld te winnen : in de weke werke ik voor mijnen kost, maar 's mesdags niet.

Jan zette wederom aan, en rapper als naar gewoonte. Baekelant stapte en stak altijd aan 't karreken, al klappende, nu met den man, dan met de vrouwe, en loerde gedurig in 't ronde en in de verte, of er menschen te ziene ware. Geene, noch al achter, noch op zijds; al vooren en kosten zijne oogen niet verre dragen, en hij moest wachten van zijn besluit te nemen tot aan den draai van de strate, dichte tegen de hage, waarin zijne makkers verdoken zaten.

Nog eenige stappen en zij warender.

Tusschen de takken en de groene bladeren zag hij, van beide kanten, over den gracht, zijn twee mannen, die nooit hunne oogen van hem en keerden; zij stonden met eenen voet vooruit en gereed om te springen. Maar verder op, ongelukkiglijk veel verder, zag hij verscheide menschen die op

kwamen of henen gingen : 't was moeielijk om te onderscheiden.

Sedert een halve minute en sprak de moordenaar niet meer, zelfs en stak hij niet meer, want zijne banden beefden; de menschen ginder in de verte hingen aan zijne oogen, en hij wenschte ze inwendiglijk wel twintig uren over het einde van de wereld. Maar hij moest een besluit nemen, en hij nam een.

Rechte over de dobbele hage, en zoo verraads als men peizen kan, laat de capitein het achterberd van de karre los en schreeuwt, maar niet al te straf : Mannen vooruit, en kort gemaakt!... Binstdien had hij de vrouwe, die nevenst hem ging, met beide arms in de lenden gegrepen, en, rap lijk den bliksem, was hij ermeê over den gracht gesprongen, en in de tronken gekropen. Daar ijdelde hij zonder moeite hare zakken, waar redelijk vele kleen geld in zat : trouwens het arme schepsel had zoodanig verschoten, van dien onverwachten aanval, dat zij nauwelijks eenen kleenen schreeuw kon geven, en dat zij geen den minsten wederstand en kost bieden.

Tjotten en Simpelaere en hadden 't zoo gemakkelijk niet. Op het geschreeuw van den capitein waren zij wel, elk uit zijne schuilplaatse, toegesneld; maar Jan Vindels had ook zoodanig verschoten van hetgene hij achter en aanzijds hem hoorde en zag, dat hij schielijk vooruitsprong : het zeel dat over zijnen schouder lag sprong in stukken, en de weêrsnak deed man en wagentje op kant draaien. Dien oogenblik sprong Simpelaere, die wat nader was als zijn maat, op de strate en schoot toe naar den liedtjezanger : in zijn haaste en zag hij niet dat de karre draaide en in zijnen weg stond, hij schokte ertegen, uit al zijne macht, en rolde 't onderste boven, voor de voeten van Jan Vindels.

Die mensch die, al den eenen kant beurlende voor hem viel, en een andere, die elders uit kwam en rechte naar hem toegeschokt, dat verschrikte den ongelukkige. Moord! Moord! riep hij, zoo veel hij roepen kon; en, eer Tjotten zijn handen

op hem kon leggen, pekkelde hij achterwaards weg, en zette 't aan een loopen, rechte naar het Klaerhout. Hij liep zeere, maar de moordenaar liep nog zeerder : verschot en vreeze hadden hem schier den asem ontnomen; nu en dan liet hij nog eenen angstigen schreeuw, in de hope dat het misschien iemand aan de ooren zou komen; en, in de stilte van den middag, tusschen die bloote velden, klonk zijn stemme waarlijk, over de vruchten, tot verre in het ronde.

Zoodanig was Jan ontsteld, zoo door het schielijk verschieten als door het oprijzen van den drank, dien hij op Pithemplaatse gedronken hadde, dat hij nog geen enkelen keer gepeisd en had op zijne vrouwe, en op haren deerlijken toestand, zoo alleene tusschen de handen van bloeddorstige moordenaars.

Hij en kon het niet langer uithouden! Na min als een minute loopens zat zijne vervolger dichte op zijne hielen; 't en was geen gepeis van hulpe, geen van ontsnappen. Bijkans aan de plaatse, waar hij door Baekelant eerst was aangesproken geweest, krijgt Jan eenen geweldigen stuik tegen zijnen rugge, hij geeft eenen laatsten schreeuw en hij tuimelt in 't zand, met den moordenaar op hem.

Daar en wierd geen woord gesproken, geen tegenstand noch geweld gedaan om los te geraken. De eene was af en bijna gevoelloos; de andere was moê en haastig om weg : ook schoten er dadelijk twee handen in de zakken van den liedtjezanger, zij haalden er al 't geld uit dat erin zat, tot de kleenste stukskes toe, met eenige andere zaken : mes, neusdoek en diergelijke, die de man in zijne zakken zitten had.

Dat en was niet lange werk : maar intusschentijd had de stemme van den vluchtende genoeg weêrgalmd om tot in de ooren te klinken van de bewoonders van het Klaerhout, die nog in huis en buiten waren. In 't eerste hadden zij geluisterd, en dan aan malkaar gevraagd wat het zijn mocht, en, omdat het schreeuwen zoo lange duurde en naderde, zoo waren drie vier mannenmenschen uit het hof, rechte naar

den kant geloopen van waar het geruchte kwam, al door den boomgaard, om uit te komen aan den hoek, dichte tegen de strate. Als zij halfwege waren, zoo hield het geschreeuw op; desniettemin liepen zij voorts, en, als zij, over de hage hellende die rond den boomgaard stond, hunne oogen naar de strate keerden, zagen zij, op eenigen afstand, eenen man beweegloos liggen, en een anderen met zijne knien op hem.

— Wat mag dat zijn, zei er een van hun, een gevecht of eene moord? komt, al over de hage, en daar naar toe!

Zij sprongen over de hage en zij liepen al dat zij loopen kosten. De moordenaar, die zeker vreesde en misschien iets gehoord had, hief zijne oogen op, en, menschen ziende op een goê boogscheute van hem, ging hij opspringen en de vlucht nemen. — Weert u, wij komen ter hulpe! riep er een van de landslieden, zonder nog te kunnen raden wat er haperde.

Jan Vindels, hoe tenden ook, hoorde die woorden klinken; en, met een van die schielijke bewegingen, die somwijlen door de benauwdheid zelve te wege gebracht worden, voelende dat de moordenaar hem losliet om weg te vluchten, haakte hij zijne vingers van achter in zijne veste, en klampte er hem zoodanig aan vaste, dat er geen losgeraken aan en was. Wel eenige voeten verre wierd hij meegesleept door den baanstrooper, die nu, ommegekeerd, met felle vuistslagen de arms van den zanger wilde losmaken; dan trok en snakte hij dat zijn kleederen kraakten, al huilende van spijt en van woede. Maar Jan hield dat hij hadde, en liet hem slingeren op den grond, zonder te gebaren dat hij de slagen gevoelde, of de verdreegingen hoorde.

Nog eenen oogwenk, en't was gedaan. Maar duivels goed weet altijd raad. Tjotten, hoewel bezig met vechten, ziet het volk naderen, en, meenende hunne handen op hem te zien vallen, geeft hij eenen laatsten snak, en zijn kleed niet loskrijgende, slaat hij zijne arms open, de mouwen zijner veste sleeren achterwaarts af en blijven, met kleed en al, tusschen de handen van den liedtjezanger.

In eenen trek was de moordenaar over den dijk, in de vruchten, en uit de oogen van het volk.

Zij zouden achter den veint geloopen hebben, en zij hadden hem gekregen ook; maar, gelijk zij nog van niets en wisten, en waarschijnelijk aan geene moord bij klaren dage gedacht en hadden, zoo moest hunne nieuwsgierigheid eerst voldaan zijn. Van de eerste woorden uitleg die Jan Vindels gaf, liepen er drie de stukken op, langs waar de moordenaar verdwenen was, om hem te achterhalen en vast te grijpen. Maar vruchteloos : te midden de rijke velden en de volgroeide vruchten en zagen zij niet verre; in 't eerste kosten zij wel zijne stappen volgen, die hier en daar in het land geprent stonden; maar dat zelve verloren zij; en wederkeeren, na goed een quaart loopens, zonder iemand gehoord of gezien te hebben, was het schoonste dat hun te doene stond.

Op de strate gekomen, waar zij den aangeranden verlaten hadden, vonden zij eenen geheelen hoop volk, rond den man en de vrouwe geschaard. Geen een van de twee en was gekwetst of gehinderd, maar beiden hadden genoeg verschoten, om er eene ziekte van te doen. Al hun geld was gestolen, uitgenomen het weinige dat in de achtergehoudene veste van den moordenaar zat. De liedtjes waren uit het karreken gehaald, en men vertelde daar, dat de twee andere moordenaars, gelijk degene die was achtervolgd geweest, den westen ingeloopen en verdwenen waren, tegen dat de eerste menschen omtrent de plaatse van den aanslag toekwamen.

't Wierd nog vele geklapt, geklaagd en betreurd: en de liedtjezanger, in plaatse van naar Meulebeke, ging weder naar Pithem, en van daar naar zijn huis, om zijn ongeval te beklagen en in nieuwgedichte liedtjens zijne gevaarten te bezingen.

IV.

DE KOOLBRANDERSHOEK.

Halfwege tusschen Meenen en Rousselaere ziet men, langs de groote bane, een hoop kleene huizekens staan, allen niet verre van malkander, zonder order of schikkinge, 't eene rechte, 't andere krom, maar allen even kleene en arme. Sedert korten tijd heeft men die kotjes merkelijk verbeterd; men heeft aan sommigen, die stonden om in te vallen of die reeds invielen, eenen steenen voormuur gegeven, en eene schouwe, in plaatse van een gat in het dak; het meeste deel, al gelijk, staan nog in plakweeg en zijn zoo bouwvallig, dat men inderdaad zou benauwd zijn van er binnen te gaan, uit vreeze van muur en dak op het hoofd te krijgen.

Al de inwoonders, zonder uitneminge, waren daar eertijds eigenaars van hun hutteken, immers zij hadden 't met eigene handen gemaakt, en, het meeste deel zijn eigenaars gebleven. 't En was niet moeielijk om zulk een paleis te bouwen: vier dikke persen, aan de vier hoeken, met wat kleendere ertusschen, die men kapte zonder onkost in den naasten bosch; eenige wissen of takken van dweersten, dat al gedoken in een kleed van slijk, dat moortel had moeten zijn, en 't was al. Voor wat deuren aangaat, 't en waren geene, zij sloten ze met eene planke toe; en de vensters bestonden uit eene enkele ruite, waarschijnlijk de meeste die zij gevonden, of gestolen, en tusschen het slijk der muren vast geplakt hadden. Menig mensch die de streke kent zou kunnen getuigen dat hij, 's nuchtends vroeg aanzettende naar Rousselaere of verder, op zekere plaatsen nog niets en zag staan; en, als hij

's avonds wederkeerde, dat de rook al door de kave kwam van huizen en woningen, die daar, op den zelfsten dag begonnen en opgedaan waren.

Wanneer en hoe die menschen, of beter hunne voorouders daar zijn komen nederzitten, ware moeielijk om achterhalen. Waarschijnelijk dat het daar vroeger altemale busch was; maar het moet voor de jaren 't negentig geweest hebben; want de beste kaarten van dien tijd en teekenen ze al niet meer; een deel busch van weinige nitgestrektheid is alleen overgebleven. Niet meer en kan men zeggen wat die name van Koolbrandershoek en van Koolbrander beteekent; men kan gissingen maken, maar die den zekeren uitleg geven zal is nog te verwachten.

Het blijft altijd vast dat het daar, gelijk bij de buschkanters van Clercken en de nieuwmarktnaars van Rousselaere, een volk op zijn eigen is, met zijne bijzondere gewoonten, zijn werk en zijne overleveringen. Sedert dat het vlasambachten gaat, heeft men beginnen vlas te zwingelen en te bewerken bij de landslieden; van te vooren waren 't al bezemverkoopers, die hun hout, en vele andere dingen erbij, namen waar zij 't vonden : men zou nog moeite hebben om een van die huttekens te vinden, waar geen bezems in gemaakt en worden. Werkt de man op het land, de moeder verwerkt bezemhout of legt het gereed, en, den laatsten dag van de weke, reist men ermeê rond, zonder weder, afstand, moeite of iets te ontzien.

Iets dat aardig schijnt, 't is dat er, schier op al de groote dorpen uit het midden van ons Vlaanderen, een gehuchte bestaat van vreemden name, waar volk woont dat geheel verschillig van aard is, bij de andere menschen uit het omliggende. Zulke hoeken zijn doorgaans gekend voor de boosaardigheid of ruwheid der menschen : men werkt er niet lijk elders, men leeft er niet lijk elders; de arme lieden en komen er nooit tot hetgene men heet op zijn gemak zijn; zij blijven altijd even bot, even nooddruftig. Schaft erop : buiten zijn

die hoeken meestal verre van de kerke afgelegen, en degenen die daar wonen, gaan zelden naar de diensten, zij en zenden hun kinders naar geene scholen. Is 't geen klaar bewijs dat wereldsch geluk en goê zeden maar te bekomen en zijn voor degene die naar kerke en onderwijzingen gaan, die hunne plichten van christen niet en verzuimen, en die zorgen voor hunne kinders? Wel is waar, sedert eenige jaren, en dank aan de zorge der buitenpastors en der nonnen in de veldscholen, is die staat van zaken vele verbeterd, maar 't is een werk dat verre is van gedaan en voltrokken te zijn.

Een boek over den oorsprong en de geschiedenis dier hoeken, met de talrijke legenden, die eraan kleven, ware misschien een der aangenaamste boeken om te lezen voor onze Vlamingen.

Nu tot daar. De Koolbrandershoek, die zoo wel gekend is, mag men zeggen, door geheel Westvlaanderen, ligt aanzijds Moorslede, noord Ledeghem en zuid Rumbeke; grootendeels wijds en zijds omtrent de aloude herberge *Sente Pieter*, maar niet zoodanig bijeen, dat al de huttekens rond malkander staan. Wat schuins over de herberge ziet men er wel dertig, allen geen tien stappen verscheen gestaan, te midden eener partije land, zonder dat er strate of iets naar toe loopt, zonder dat 't een hutteken volgens 't andere geschikt zij : 't is de *Schouthoek*. Die hoek wierd alzoo genoemd, zegt men, omdat er Pe Bruneel, bijgenaamd de Schout en moordenaar van den Schout van Roosebeke, eertijds op woonde. De andere huttekens stonden meer innewaarts lands, en nader Rousselaere en Rumbeke, tot aan en over Sine-Salens-Kruis, verre genoeg van kerke en dorp, en verlaten, om zoo te zeggen, bijzonderlijk in de slechte tijden van over tzestig en tzeventig jaar.

Goede en eenvoudige menschen woonden daar zekerlijk; maar niemand en zij verwonderd dat er ook vele aardige tusschen liepen, vele dieven, en tot eenige moordenaars toe. Baekelant had er van zijn volk, en van de stoutste uit : eenige

waren nieuwelijks in de bende gelijfd; meest al behoorden er sedert lange aan toe; en, onder andere, vijve uit den Koolbrandershoek hebben hun hoofd op het schavot gelaten. De capitein en zijn volk hadden hunne huizen, hunne vergaderingen en hunne herberge bij de koolbranders; Baekelant kwam er somtijds, niet dikwijls, maar nu meer als voortijds, om altijd weg en weêr te zijn, en zoo veel mogelijk, door veranderen van plaatse, aan de oogen en de klauwen der gendarms te ontsnappen. De vergaderplaatse van de roovers was eene herberge, die achter *Sente-Pieters* stond, langst een strate die naar den Peene-Molen liep, ten zuiden van Ouckene; niet verre van daar stond er een donker busselken en dikke hagen, die zeer voordeelig gepast waren om kwaaddoeners te verduiken.

Daar moesten de capitein en zijne twee maats, geladen met den buit, dien zij op den ongelukkigen liedtjezanger gevonden hadden, op dien zelfsten dag nog toekomen.

Op de vlucht gedreven door het schielijk aankomen van eenen hoop volk, waren Baekelant en Simpelaere te stukkewaarts op geloopen, zonder op hunnen maat te schaffen, wel verzekerd dat hij ook uit den slag zou gèrocht hebben. 't Schilde weinig of zij wierden bedrogen in hun rekeninge; want Tjotten Meyer liet er van zijn pluimen, en hij moeste, zonder bovenkleed en in zijne hemdemouwen, het overige van de bane afleggen, blij genoeg van er aan dien prijs af te zijn.

Uit de klauwen van dengene die hem zoo fel had vaste gehouden verlost zijnde, en niet dichte achtervolgd, gerocht hij, tusschen de hooge vruchten, al lichte buiten gevaar. Hij liep voorts, zonder wel te weten waar hij ging uitkomen, of waar zijne makkers waren; met een dingen was hij bekommerd, te weten van op geen straten of kerkwegen te zijn, uit vreeze van gezien en bemerkt te worden, in de gejaagdheid waarin hij was, en zonder veste of kiel op zijn lijf. Hij bleef altijd langst de velden, somtijds rondziende en altijd stille staande, eer hij over eenen breeden weg moest; en in een

quartier loopens, was hij dichte tegen de Brugsche calcie, bijna rechte over het Ardoye-veld.

Hij bekende het en hij stond, om asem te halen. 't Was noodig; immers, niet alleenlijk de vreeze van gegrepen te zijn, maar ook het aanhoudend loopen en de felle hitte hadden hem moê gemaakt, en zoodanig was hij tenden geloopen dat het zweet bij groote druppels langst zijne kaken leekte, tot op zijne kleederen, die geheel nat waren en die rookten van 't danig zweeten.

Wat nu gedaan? — Moet ik alzoo door de vruchten kruipen, tot aan den Koolbrandershoek, 'k en ben der waarachtig nog niet! En langst de groote bane gaan, in mijne hemdemouwen, zonder een overkleed, ware 't maar onder mijnen arm, de menschen zouden al naar mij kijken, en mogelijks achterdenken hebben. Dat het nog geen mesdag en ware! Neen, neen! 't en kan niet zijn!... Hier blijven staan en kan ook niet zijn! Ba! Ba! daar zal iets van komen, en ik heb door slechtere gaten gekropen van mijn leven als door dit!

Dat zeggende, haalt hij zijn mes uit zijnen broekzak en snijdt eenen stok af, die hem kon dienen voor gastok; daarna trekt hij Jan Vindels zijnen breeden zakneusdoek uit, dien hij gestolen hadde, spreedt hem open op den grond, snijdt uit het naaste roggestuk wat stoppels van vruchten, genoeg om eenen futsel te maken, legt hem op zijnen doek en bindt hem toe, zoodanig dat het een paksken kleederen geleek.

— Daar-ze, — zei hij, al de tuiten toesnoerende, — nu zal men peizen dat ik mijne veste afgedaan heb voor de hitte, en dat ik de treffelijkste man van de wereld ben. Op Tjotten! drie uren moed en vreeze, en dan tiendobbel leute met de makkers!

En Tjotten stak zijn paksken op zijnen stok, zwoei het over zijne schouder en sprong op de calcie. Niemand ziende, volgde hij ze een endeken, tot aan den Veldmolen, en nam dan de strate rechts, die hem de naaste weg scheen om

tusschen Cachtem en Iseghem op Ouckene te vallen, waar hij nog al hoopte zijne twee verlorene maats weder te vinden.

Het duurde wat eer hij menschen ontmoette; volk zag hij wel staan of zitten, rond de huizen en de hofstedekens, maar het was rechte de ure van de vespers, en niemand en was er nog op de beenen. Te beter voor den moordenaar : hoe meer alleene hoe liever; want ofschoon zijn zweet al wat ingedroogd was, en zijne gejaagdheid over, zijn hemde was toch zoo leelijk en zoo vuil, om ermeê 's mesdags langst de strate te wandelen, dat hij waarlijk beschaamd was, bijzonderlijk omdat zijne andere kleederen daartegen afstaken. Na een ure gaans, en toen hij den torre van Cachtem al in de oogen had, veranderde het : het volk kwam op, uit de kerke en uit de huizen; langst waar hij ook draaide, hij en kon ze niet ontgaan; en, als hij bezig was met peizen alwaar genomen om best en voordeeligst, zoo waren de eerste al heel nabij hem. Hij verdapperde zijne stappen en gebaarde haastig te zijn; hij ging al vagende aan zijn voorhoofd en aan zijn haar, en alzoo kwam hij eindelijk zijn eerste volk in 't gemoet.

— 't Is dat de zonne kan steken, is 't niet waar, menschen? zei hij.

— 't Is haar ambacht ook! antwoordde er een van de landslieden.

— Dat zij rustte gelijk wij, 's zondags, 't en zou zoo stijf niet mishanden voor die moeten zeere gaan, hernam Tjotten, zonder stille te staan, en blijde genoeg dat hij, door die bemerkinge, de aandacht af zijne hemdemouwen getrokken hadde.

Tegen al die langst hem voorbijgingen, zei hij 't zelfste, en hij kon het wel tien keeren herhaald hebben, vooraleer hij langst den Iseghem-Abeele op een kleen wegeltje kwam, daar hij waarschijnelijk niemand, of bijkans niemand meer en ging ontmoeten.

Het had al wel gegaan tot nu, en de helft van de bane was af, maar ook, het heetste van den dag was verdwenen.

Wilde Tjotten nu nog eens zoo lange ongekleed loopen, dat ging beginnen vreemde te vallen, en van langst om meer moest hij opletten. Dat ik aan een veste koste geraken, dacht hij, 't ware al effen! Maar hoe? 't En hangen geene buiten, en iemand pluimen bij dage, 't is wat vreed! Ik ga het al gelijk wagen!

Al middels beramende om tot zijn doel te komen, vervoorderde hij altijd zijnen weg. Ouckentorre liet hij op zijn rechter hand, en draaide ten zuiden in, Ouckenwaerts. Hij wenschte haast van ievers een mensch tegen te komen, maar in die verlorene streek is dat raar, zelfs den zondag; hij peisde en herpeisde, en zijne gedachten joegen hem zoodanig op, dat hij 't vast voornemen nam van in het eerste huizeken te gaan, dat hij vinden zou, om er, met geld of geweld, een vervang voor zijne ontbrekende veste te krijgen.

Beneden den heuvel waarop de Peenemolen staat kwam hij aan een arm woonstje, langst den dijk over de strate. Hij daar naar toe, en, geluisterd hebbende of hij geen geruchte en hoorde van binnen, trok hij aan de klinke en zei : — Mag ik wel? — Hij stak zijn hoofd binnen. Een vrouwe zat voor de venster, met een kind op haren schoot, en een in de wiege; zij was arm aangedaan, en 't zag er al even arm uit, dat in het hutteken was :

— Vrouwke, mag ik ontsteken? vroeg Tjotten, al rondkijkende in de hoeken en in de kanten.

— Waarom niet? antwoordde de moeder, zonder op te staan en al voort renderende op haren stoel, om 't kind te doen slapen.

Tjotten stak zijn hand in zijn binnenbeurze te wege, om er het allaam uit te halen, maar kleed en beurze waren weg, en hij en peisde 't nu nog maar dat het al meê was, dat erin gezeten had.

— Daar, zei hij, zij hebben 't al meê, geloof ik.

De vrouwe bezag nu den man, die zoo vreemde aangedaan en zoo vreemde ingekomen was.

— Wat hebben zij meê? vroeg zij.

— Niet bijzonders. Ik heb daar woorden gehad met eenige kerels in eene herberge; zij hebben mij afgeteld, en mijn veste afgestroopt, waar mijn toebak in zat.

Die uitlegginge en moeste noch klaar noch waarschijnelijk vallen, voor het eenvoudig wijf; immers, zij keerde haren stoel, en met onbevreesde stemme, gelijk men somtijds hoort bij 't vrouwvolk te lande, zegde zij :

— Is 't dat gij te vooren in een herberge geweest hebt, wat komt gij hier nu binnen geloopen in een arm huizeken?

Tjotten en verwachtte die bemerkinge niet, en, voelende dat hij eruit was, en niet vele te vertellen hebbende, veranderde hij van toon, naderde eenen stap, smeet zijn paksken op den grond en zei :

— Om kort te maken, bazinneke, ik ben hier gekomen achter een veste om aan te doen, en gij moet mij eene geven.

— U een veste geven! Mijn man en heeft maar ééne, en hij is er daar seffens een stapken mêe uitgegaan; ik zal hem roepen, gij zult hooren wat hij zegt.

— Niet te roepen! Een veste moet ik hebben; 't hangt eene aan de deure, kijkt, en 't is de mijne.

De vrouwe, zonder nog te antwoorden, sprong op, 't zij om naar de deure, 't zij om naar het kleed te vliegen : maar, eer zij geheel rechte was, greep ze Tjotten en hij hield ze gesloten, zeggende :

— Zonder droef te zijn! gij voelt wel dat gij maar schreeuwen en loopen en kunt als ik en wille, doe-je niet? Ik zeg u dat ik niets anders en moet hebben als dat kleed, en in vergelding laat ik u dien neusdoek daar. Ik moet het hebben, het zij met het zij tegen uwen dank; en 'k zou u raden van fraai te zijn, en geen laweit te maken, voor zulk een prulle; 't zou u kunnen spijten van mijnen raad niet te volgen.

— Gij zijt een dief, riep de vrouwe, zoo luide als dat zij kon.

— Gij zegt de waarheid, en, als gij niet en belooft van

gerust te zijn en mij gerust te laten weggaan, 'k zal u toogen dat ik nog iets meer ben.

De arme moeder en sprak noch zoo luide, noch zoo zeere meer, en, om een antwoorde te krijgen, was de moordenaar gedwongen zijn vrage te hergaan :

— Zal ik stillekens de veste aandoen, bazinne?

— Neemt ze meê, in Gods namen! antwoordde zij, na een oogenblik denkens.

— En bijzonderlijk mij ongehinderd uit te laten, en achter mijnen rugge geen dief te roepen, of ik keere weder!

— 'k Zal u laten gaan, maar ons Heere zal u wel straffen, voor alzoo de arme menschen te bestelen, en een bedrukte vrouwe benauwd te maken.

— Ba ja! Gij zult nog wel preusch zijn van uw leven, omdat ik de veste van uwen man gedregen hebbe.

Dat zeggende, hadde Tjotten het kleed aangestropt, en was tot aan de deure genaderd; hij herhaalde zijne bedreiginge en hij vertrok nu, loopende tot tegen de huizekens die zuid-Ouckene uitmaakten. Daar viel hij op de groote strate, en, duist man sterk sedert dat hij gekleed was, en trok hij maar rechte naar de hoogte. Bij de herberge, die omtrent op den top van het heuvelken staat, keek hij door de venster, of zijne makkers daar niet binnen en waren; niet al te stout om zelve in te gaan, en niemand geware wordende, zette hij wederom aan, rechts op langs de Meulenmote, en met den meesten moed van de wereld.

Nog een half uurken, en hij was tegen den Koolbrandershoek. Uit der maten blijde van zijnen dag, die zoo slecht begon en zoo wel eindigde, ging Tjotten al schuifelende langst die welbekende bane, die hem bij zijne makkers brengen moest. Hij rekende op vele vermaak in den avond, en hij ging, peisde hij, de vermoeidheid eener lange reize, en de gevaren van een dubbelen aanslag, eens wel afspoelen. De weg scheen hem verkort en hij voorderde zonder weten.

Het kon ten hoogsten zeven zijn, en 't was al zoo gerust

en zoo stille. Maar, binst die stilte, en op tien minuten van de eerste huizekens, hoorde hij een scheute afgaan, dat 't weërgalmde in de lucht. Achter de die, nog eene, en alzoo drie of viere te reke.

De moordenaar had begonnen met stille te staan, te luisteren en rond te zien. Maar, als hij de eene scheute op de andere hoorde volgen, sprong hij op lijk van blijdschap, draaide zijnen stok en zei : Goed zoo! zij zijn toch ook al te rechte gekomen! en hij liep, of ware hij een schooljongen geweest die naar zijn huis verlangt.

Hij stapte een endeken door het hout, en op den hoek van het boschelken kwam hij in een gezelschap van twaalf mannen, waarvan eenigen met geweren in de hand stonden, anderen met stokken, en die allen even blijgeestig lachten en schreeuwden.

Zij schreeuwden nog meer als Tjotten te voorschijn kwam. Baekelant, daar seffens toegekomen, was bezig met vertellen hoe zij gevaren en hunnen makker bij Pithem verloren hadden. Het was een handgeklak, een getier, een geraas van de andere wereld; twee drie scheuten wierden afgelost, en al de manschap stond ernaar om dien dag wel te vieren.

— Vrienden, zei Baekelant, van dage is 't verd... de laatste keer dat gij moogt schieten bij mijne aankomste op dezen hoek! Meent gij dan dat het nog mag gaan lijk over tijd, en dat er niemand achter ons en zit? Elk steke zijn gewere in eene holde wilgen, daar op den hoek van 't boschelken, en late 't altijd gelaan, op dat wij, des noods, de gendarms ons leven diere doen betalen.

— Ba! riep er een uit den hoop, de gendarms, en zullen alhier niet komen! Hoe zouden zij weten dat er dieven wonen in den Koolbrandershoek, als er in de omstreken nooit gestolen en wordt?

— Hoe! die bliksems gerieken 't al : zij wisten gister avond wel dat er dieven in de Muinkebusschen zaten.

't En moet maar een zijn die ons overdraagt, 't is genoeg, en het kan gebeuren. De menschen laten ons hier nu gerust, omdat zij vreezen voor hun geld en hun leven, indien zij ons misdoen; maar dat kan veranderen, en op de veranderinge mogen wij rekenen.

— De capitein heeft gelijk, hij heeft gelijk de capitein, en wij zullen doen wat hij zegt!

— Bravo! en om den dag te sluiten, moet ik zeggen dat Simpelaare mij tien stoop schuldig is; wij gaan ze seffens gaan verdrinken, en, al drinkende, u de avonturen van onzen dag vertellen.

En geheel de bende, na stokken en geweren in de wilgetronken van daaromtrent te hebben weggesteken, trok naar de herberge op eenige minuten van daar. Zij vonden er nog ander volk, maar niet vele, en dat volk en verschoot geenszins, als zij binnenkwamen, immers het was gelijk Baekelant had gezeid : al de gebuurs, zoo wel Koolbranders als landbouwers, wisten dat er dieven en moordenaars in 't ronde woonden; geen een, of hij was er benauwd van; maar, uit vreeze, stelden zij hun lijf en goed onder hunne bescherminge. Vroegen de dieven iets, men gaf het hun seffens, uit vreeze van dubbel kwijt te zijn zonder vragen. Niemand en durfde de stoutste Koolbranders onbeleefd of bot zijn, nog vele min gebaren dat men van hun dievenambt wist.

Het ging er schuw en luide, in dien moordenaarskroeg en bij al dat ruw volk, die sedert lange malkander niet gezien hadden! Het eene glas en verhaalde 't andere niet, en in een half uurken tijds, tusschen klappen en lachen, waren de tien stoopen, alle tiene, ommegekeerd. Intusschentijd, de weinige andere menschen, die in de herberge zaten, waren vertrokken; maar twee of drie en warender blijven zitten vertellen onder malkander, en somtijds ook een woordeken lossen, tegen de Koolbranders die niet verre van hun en zaten.

De moordenaars, ziende dat zij schier alleene gebleven waren, vielen aan 't vertellen hunner daden. Niets en stond er

de baanstroopers meer aan, als 't verhaal van den liedtjezanger en den uitleg van zijne schilderije. Menigmaal wierd de capitein onderbroken door handgeklak, en als men hoorde en zag dat Simpelaere een handsvolle van die gezangen in zijne beurze had, riep men van alle kanten : Hier, hier : wij moeten het eens zingen dat het klinkt!

Ongelukkiglijk en was daar maar een of twee die lezen kon, en wat daarmeê gedaan? Toen Simpelaere zijne papieren uitdeelde, snakte elk erna, en keek erop, maar weinige konden voortvertellen wat erop stond; Baekelant trok ze allen uit hun verlangen en uit hunne nieuwsgierigheid.

— Makkers, ik zal voorenzingen; let altijd wel op de twee laatste dingskes van iederen klaus, men herhale en zinge ze den tweeden keer met mij.

Baekelant ging het liedtjen op, te midden der diepste stilzwijgendheid. De gebuurs, die eerst wat verder op waren gebleven, hadden hunne stoelen nader getrokken om ook te luisteren; geheel de manschap was geschaard rondom den zanger, met het hoofd voorwaarts gebogen, en de oogen onafkeerlijk van den mond die de woorden uitsprak. Op 't einde van den eersten klaus, en op een teeken van den capitein, vlogen de arms open, en twaalf zware mansstemmen schreeuwden dat het deunde tot verre in de velden :

In Vlaanderen of in ander land,
En is er geen gelijk Baekelant!

En dan volgde er een geroep van bravo! en een geklak van handen, en een ruw gestamp van voeten op den aarden vloer, dat men zou gepeisd hebben dat de beste tijding van de wereld aan 't gezelschap verkondigd wierd.

Iedere klaus wierd op de zelfste wijze gezongen en aanhoord, en het einde met even veel gedruisch herhaald. Het zingen, met het tieren en 't lachen, had de gasten van langs om geestiger gemaakt; daar en was geen een meer die vreesde voor vijand of verraad, en elk vertelde en vroeg al

nen kant. Bijzonderlijk had men leute met het aardig kleed van Tjotten Meyer, die bezig was met zijne worstelinge en zijn reize uit een te doen. — Hoe naar hebt gij er aan geweest, hoe naar van den avond in 't kot gezeten in plaatse van hier te zijn! zei de eene. — Tjotten is een dief die steelt bij de arme menschen, en dan nog gescheurde kleêren! zei een andere. — Pe Bruneel bijzonderlijk reed op zijne kappe, en zei al menig onaangenaam woord voor Tjotten, en dat deze waarschijnelijk zou opgeraapt hebben, ware 't niet gewees dat Baekelant daar omtrent zat.

Binst het meeste geklap, is er een van de bende die door de venster kijkende, rechte staat en zegt :

— Een man te peerde!

Seffens was het al in roere. Wat voor een? Wat voor een? riep men van alle kanten; want de vreeze in het herte van eenen kwaaddoener komt vele eerder op als dat zij weggaat : Baekelant was buiten gesprongen, en in eenen oogwenk was hij weder, en hij zei :

— 't En is niets, min als niets! Een koopman op reize, of ievers een andere gast, die den zuiden inrijdt; laat hem maar loopen!

— N'! zei de Schout, hij staat wel in zijn' kleeren; 't ware van passe voor Tjotten, die de zijne gelaten heeft voor wat liedtjes!

— 't En is altijd gij niet, die ze zoudt durven halen, of ware er nog een oordtjen aan te winnen? antwoordde Tjotten.

— Ik niet! durft gij wat van uwe duiten ertegen leggen? ik ga er zoo met eenen omme, en de kazakke is voor u.

— Dat is een goed gedacht, zei een andere; Tjotten, gij moet al gelijk ievers aan een kleed geraken, en, van twee een, 't is beter van dage als morgen.

— Is 't meeninge, Pe?

— Tot over 't hoofd; gij kent mij genoeg zeker, om niet te twijfelen aan mijn woord!

— En wel, haalt ze voor een halve kroone.

— Een halve kroone, en het gelage sedert de tien stoopen die Simpelaere schuldig was; wilt gij?

— Aanveerd! gaat maar op!

— In een half uurken ben ik terug, en wij zullen ze u aandoen, gij moogt het zeker zijn!

— Voorzichtig te zijn, en den peerdegast nog wat verder te laten gaan! riep Baekelant naar den Schout, die aan de deure was, en die voortliep al de strate die naar Ledeghem loopt.

De man te peerde reed op den kerkeweg, een weg die breed genoeg was voor eenen ruiter en te nauwe voor eenen wagen. Van weêrkanten stonden er hooge vruchten, zoodanig dat men van verre niet anders en zag als het hoofd van den mensch, op en nedergaande met den gelijkvormigen stap van den draver. De moordenaar en volgde hem op de hielen niet, en, die streke gewend, wist hij dat de ruiter nog nen draai moest halen vooraleer hij op den rechten weg zou komen; daarom sneed hij dien hoek af en liep hij tusschen de voren om hem te overhalen, en ging aan den keer, in eenen polk gaan zitten, waar niemand hem en kon zien.

Men hoorde den stap van het naderende peerd op den hard gedroogden grond. De moordenaar zat te loeren en met den herteklop : hij en wiste nog niet wat er hem te bedrijven viel, een enkele diefte of eene moord; hij en wiste niet wat gedaan, geschoten met zijn pistole, die geladen in zijn beurze zat, of geslegen met zijn kapmes, dat onder zijnen kiel aan een rieme hong. Er was haaste bij, want hij zag alree, niet verre van hem, het hoofd van den ruiter wemelen boven de groene tarwestalen. 't Was moeielijk : schoot hij zijnen vent, boven dat het gedruisch ging maken en dat hij hem missen kon, en was 't niet zeker dat het peerd, verschietende, met zijnen man niet en ging wegloopen, in 't geval dat hij niet steendood op den grond en stuikte; snapte hij het dier vaste, een gevecht was onvermijdelijk, tusschen hem en eenen onbekende, die misschien zoo fel was als hij! — Die gedachten

hielden hem nog bezig, als de reiziger, op de rechterzijde, nog tien stappen van daar was.

De schout zat gesloten in zijn hoekske, met eenen knie op den grond, eenen voet vooruit, en de blinkende bijle in zijne vuist. Zijne oogen stonden lijk fakkels, wijd open, en rechte naar zijne prooi. Het peerd kwam stillekens aan, de ruiter zat er onbedacht op, te zien rondom hem, al boven de velden, met den toom in de eene, en het slagwisken in de andere hand.

De peerdeman reed den moordenaar voorbij te wege, van passe elderwaards kijkende, als de schout uitsprong; hij liet zijn kapmes onder 't peerd vallen, en greep met beide vuisten in de lenden van den ruiter. Het peerd gaf eenen sprong vooruit, en de reiziger keerde achterwaarts over, langs zijn peerd, en hij rolde op den grond.

Gelukkiglijk dat het dier, als het zijnen meester voelde vallen, boomstille bleef staan, zoodanig, wilde de Schout zijne bijle hebben, dat hij den reiziger den tijd moest laten om half op te staan. 't Gebeurde alzoo, en tegen dat Schout zijn wapen hief om hem den kop te klieven had de reiziger zijn lijf van kante gesnakt, en hij was rechte gesprongen, bezijden zijnen vijand.

Een ongelijk maar bloedig worstelen moest nu ongetwijfeld aanvangen. Pe Bruneel, die wiste bij ondervindinge dat gevaar somtijds krachten leent, eerzelde wat, en bekeek den man die daar voor hem stond, ongewapend en men zou gezeid hebben onbevreesd, met spijtigheid. 't En duurde niet lange nochtans, eer hij zijn pistole trok : de vreemdeling vluchtte bachten zijn peerd, en snakte het bij den toom.

De schout voelde wel dat de kanse tegen hem ging keeren, hij en had geen de minste gadinge om, rond het peerd, achter den man te loopen, dien hij maar ontkleeden en wilde. Hij bleef stille staan, liet zijn pistole nederzinken en sprak met nijdigen toon :

— Geeft mij uwen jas, en ik zal u gerust laten!

De reiziger en antwoordde niet; hij beweegde zijn peerd bij den toom, en deed het achteruit deinzen, tot tegen den moordenaar, die overzijds sprong, en nog eens zijn wapen ophief.

— Stropt mij uwen jas af, zeg ik : 'k en vrage niet anders; en gij moet u haasten of ik schiete.

Het peerd trappelde van ongeduld; de ruiter, die tijd en raad hadde gevonden, keek in de oogen van zijnen vijand en zei :

— Wilt gij, om te toogen dat gij rechtzinnig spreekt, uwe pistole afschieten, ik zal u mijnen jas geven.

— Daar-ze! de scheute ging af, en het peerd sprong en sloeg, dat de moordenaar op het land moeste wijken om niet geraakt te worden.

Intusschentijd speelde de ruiter zijnen jas uit, en smeet hem zoo verre hij kon, sprong te peerde, liet de afgerukte zadele in den brand, en vertrok te vierklauwe, zonder omme kijken, al den kant van Ledeghem.

Het begon avond te zijn, als de schout wederom kwam bij de moordenaars. Hij trad binnen, met den jas op zijne bijle omhooge gesteken en al zingende « In Vlaanderen of in ander land en is er geen een gelijk Baekelant, » het eenigste die hij van het nieuw liedtjen onthouden hadde.

Een zegevierend getier rees op bij zijne inkomste, en met vele gelach en gebaar wierd Tjotten Meyer de kazakke aangestropt, die wel moeste laten gewerden, betalen en tevreden zijn.

Het was diepe in den avond als de moordenaars den kroeg verlieten. Eenige liepen om hunne wapens, andere lieten ze daar, en geheel de bende keerde in al Sente-Pieters, om naar de Schouthoek te gaan. Twee mannen gingen vooren op, met eenen dievenlanteern, immers het was donker geworden; zwarte wolken overdekten den hemel, en een zwaar ongeweerte broedde in den grond van de lucht, al den westkant.

V.

ONTMOETINGE.

Den achternoene dat Baekelant en zijn volk zongen en vertelden, in hunnen rooverskroeg, was er, niet verre van den Schouthoek, een Koolbrander, die, gevaarlijk ziek liggende, om de geestelijkheid van Ledeghem gezonden had.

Geen tweemaal en moest er aan den Herder der parochie gezeid worden dat een zijner schapen hulpe vroeg vooraleer over te gaan tot een ander en beter leven : hij was met der daad gereed en hij deed zijnen koster verwittigen.

Zoo seffens ging de beêklokke. Driemaal rekewijs gaf zij drie treurige kloppen, om de menschen te doen hooren dat er een hunner broeders op sterven lag, en dat Ons Heere, verdoken onder de gedaante van brood, en rustende in de handen van eenen priester, door de straten ging gedregen worden. Zoo met een kwam het volk uit de huizen : Het pardoent! het pardoent! zeiden de eene tegen de andere; en vele liepen ter kerken, om te hooren naar wien de goddelijke reisspijze gedregen wierd, en een gebed voor den stervende te lezen.

De pastor was al in de kerke, in 't zwarte, met een witte stole aan; de koster had eenen lanteern in de eene en eene belle in de andere hand. Het tabernakel wordt opengedraaid, en de God van hemel en aarde, welken hemel en aarde te zamen niet omvatten en kunnen, Hij die nochtans sedert achttien eeuwen opgesloten blijft tusschen de muren des tempels in een arm doosken, komt hangen op de borst van zijnen priester. De belle klinkt; de menschen buigen hun

hoofd om eerst den goddelijken zegen te ontvangen, en de dienaar Gods komt van den autaar, voorgegaan van den lichtdrager. Van achter in de kerke, daar de menschen vergaderd waren, stond de Priester stille, 't geklank zweeg een oogenblik en : — Een gebed, zei hij, voor Jan Casteele, liggende in doodsnood! — Dan wederom op weg, al over de plaatse, en de belle en hield niet meer op van klinken. In de huizen, in de herbergen zelfs, was iedereen aan de deure gekomen, en zat geknield met samengevouwen handen; al wie langst de bane waren schoven van kante om den midden aan God en zijnen dienaar te laten, en elk viel op zijne knien ten gronde, en bleef knielen tot dat, aan het laatste huis van de rechte dorpstrate, de priester ommekeerde, nog eens met het alderheiligste Sacrament het volk zegende en verdween naar den kant van Sente-Pietershoek.

De vogels schuifelden nog in de hagen en in de tronken; de merelhaan zat omhooge in 't geboomte en lierlauwde boven het hoofd van den priester Gods; een warm windeken speelde in 't slaghout en deed de bladtjes ruisschen; dat al, te zamen met het weg- en weêr rinkelen der belle, paarde en versmolt in iets dat welluidend scheen, en den Zaligmaker heerlijk vergezelde op een deel zijner reize.

Als men dat aanschouwt en wel overweegt, hoe troostelijk en vindt men het niet van eenen God te dienen en te aanbidden, die woont in het midden van zijn volk! Hoe zoete van hem te vereeren en te bezoeken, binst dat wij leven en gezond zijn, dien God, die ons zelve zal komen bezoeken als wij ziek liggen, op ons sterfbedde; dien God, die ons versterken zal met zijn eigen vleesch en bloed! Hoe schoon en zielroerend van Hem te zien dragen, van hut tot hutteken, onder de strooien daken liever en eerder als onder de prachtige kappen der paleizen; maar overal bij rijken lijk bij armen is hij de zelfste weldoende, minnelijke en bermhertige Zaligmaker! Ja, ongetwijfeld, Hij, die 't uitgepeisd heeft van tot het einde der wereld, overal waar een priester wil, bij de

menschen te komen verblijven; van bloot gesteld te zijn aan de eerbewijzingen der goede christenen, en ook aan de lasteringen en de spotternijen der goddeloozen; van zijn eigen lichaem te laten dienen tot spijze en drank van al die tot zijne tafel wilt naderen, ja, van zelve te gaan naar die Hem roepen, om ze te troosten, om ze te bereiden tot den overgang naar de eeuwigheid; ongetwijfeld, Hij moet God zijn, die God dien wij, Vlamingen, aanbidden, en aan wiens dienst en Kerke wij trotsch zijn toe te behooren en altijd getrouwig gebleven te zijn.

De Pastor, een man die begon van jaren te zijn, ging zoo rap als het hem mogelijk was; hij wilde zijnen koster volgen, die vooren op ging, met blooten hoofde, maar dat was lastig en moeilijk; immers de koster was wat jonger en meer gewend aan den gang. Nochtans, ijver gaf krachten, en tusschen straten en binnenwegen, kwamen beiden met den avond en ter zijden *Sente-Pieter*, aan een hofsteedtje daar godvreezende lieden in woonden. De menschen zaten er voor de deure geknield, de kleene kinders maakten schoone hun kruisken, geholpen door moeders hand, en bezagen met verwonderinge hetgene zij nog zoo weinig gezien hadden, en luisterden naar den klank van de belle; de oude man, de grootheere van het huisgezin, die niet meer gaan en kon, had hem zelven op zijnen oudewetschen zetel doen buiten dragen, en hij zat daar ook met zijn mutse in de handen en zijn kaal hoofd nedergebogen, den Heer aanbiddende en wachtende tot dat de God voorbij was, welken hij tachentig jaar lang gediend had, en dien hij nu niet meer bezoeken en kon in zijnen gewijden tempel.

Daar was de priester, op den oogenblik dat Pe Bruneel, in 't gevecht met den ruiter, zijn pistole afschoot. 't En was niet al te verre, en het buisschen deed den pastor verschieten. Hij was moê van gaan, en, nieuwsgierig om te weten wat dat schieten beteekende, iets dat hij op zijn dorp niet veel en hoorde, ging hij met den koster eenen oogenblik rusten in

het hofstedeken. De brave lieden waren blijde van, zonder nood, ons Heere in hun huis te mogen ontvangen; met veel zorgvuldigheid en liefde dekten zij in de kamer een tafelken met een witte dwale, om er het Alderheiligste op te laten zetten, en zij ontstaken twee keersen die zouden branden, binst de korte stonden dat die ruste ging duuren.

De priester kwam in het keukentje zitten, en, na gezeid te hebben wien hij berechten moest, vroeg hij waarom er geschoten wierd.

— Zonder voorzeker te weten, Mijnheer, antwoordde de vrouwe, zou ik wel durven zeggen waarom het is.

— Zegt maar!

— Ten tijde van de Franschen, als de capitein van het leger ievers toekwam wierd er altijd geschoten en gevierd.

— En wat betrek, wat betrek?

— De capitein moet hier toegekomen zijn, in de bende; sedert een tijd, schieten zij om te verzinken, en van dage nog heb ik geheel den achternoene hooren buisschen in de verte.

— Van welken capitein wilt gij spreken, moederke?

— Hoort, Mijnheer, zei de koster, 't is om te lachen dat gij gebaart van 't niet te weten? 't Is van Baekelant, onzen parochiaan sedert eenigen tijd, dat zij spreken wilt.

— 't En is geen waar, zeker! Ik hadde er wel iets van gehoord, maar nooit gepeisd dat men zoo luide durfde moordenaar zijn, en bij klaren dage. Hoe komt het dat er daarvan noch geklapt noch overgedregen en wordt?

— Ha, Mijnheere, zei de vrouwe, hier en in het gebuurte zwijgt men, uit vreeze, en omdat men noch hem, noch zijne bijzonderste en kent. Hem overdragen en zal er niemand doen. Het ware een kostelijk woord voor die 't zou uitspreken, en men heeft veel liever goed vriend, of ten minsten geen kwaad vriend te zijn, met dien schelm en met al zijn volk, gekend of ongekende!

— 't Is een peste voor onze parochie! zei de pastor; weten dat er moordenaars op zijn, en er niets kunnen noch mogen aandoen.

— Ja-'et, zei de koster, maar 't is nog een veel meerdere peste voor de parochien waar zij gaan stelen en rooven. Ten minsten laten zij hunne medeburgers gerust, en 't gene zij begeren, dat halen zij naar andere streken.

Eenige minuten nog wierd er voortgeklapt van het zelfste : maar een zieke wachtte naar de hulpe van den godsdienst. Te midden der eerbewijzingen van de inwoonders, wierd Ons Heere uit het hof gedregen, om een quaartier verder te gaan rusten, in den boezem van eenen stervende.

Men was aan het hutteken gekomen van den zieken Koolbrander, een arm mensch, van jaren reeds, van geringen verstande en zeer weinig onderwezen zelfs in den godsdienst, ja, maar eenvoudig, brave, en ook deugdzaam van inborst. De weinige treffelijke menschen van daaromtrent zagen hem geern, omdat hij geheel anders was als zijne gebuurs; en, op het hooren zeggen dat hij moest berecht zijn, waren er twee vrouwen toe komen geloopen, met al dat noodig was om behoorlijk Ons Heere te ontvangen, in zulk een arm kotje : sneeuwwitte doekskes bedekten het eenig tafelken van het huis, twee koperen kandelaers, met brandende keersen, stonden erop, benevens gewijd water en een glazen ruimerken.

De priester moeste stuipen om binnen te gaan! Och! Hoe arme was het toch! Uit een enkele plaatse bestond geheel het gebouw, zonder ander huisgerief of 't en zij vier stoelen, een kasken, en wat *sanctjes* of prenten van heiligen, die op den muur en tegen de deure geplakt waren. Moeder was daar, met twee redelijke groote kinders, en de gebuurvrouwen, die nederknielden. In den eenen hoek, op strooi, lag de man, uitgemergeld van wezen, maar die loech van genoegen, als hij den priester zag binnenkomen : men las, in zijne stale en wegvarende oogen, het geloove in het mysterie dat met hem geschieden ging, de hope van een beter leven, en de liefde tot Hem, die de arme zieken vindt, tot op hun strooien bedde toe.

— Laat mij alleene! zei de bedienaar van het Alderheiligste Sacrament.

En al de omstaanders gingen buiten en baden daar voor hunnen man of vader of gebuer.

Het gesprek, eeuwig onbekend uitgenomen aan den Schepper en aan het zondarig schepsel dat zijne zonden bekende, duurde lange, en de avond was al verre gevorderd, eer de deure openging en de berechtinge beginnen moest.

De priester las traagzaam de voorgeschrevene gebeden, op welke de koster antwoordde; de andere menschen zaten geknield tegen den voet van de arme bedstede, te bidden of te weenen, en diepe getroffen om de schoonheid der kerkplechtigheden en om de nabijheid van de dood. Welhaast ging het zilveren doosken open, en Jesus, verborgen onder de gedaante van een schoone witte heilige Hostie, kwam tusschen de hand van zijnen dienaar te voorschijne : die gezegende hand ging kruisgewijze op en neder, en de heilige Hostie meê, binst dat de mond des priesters de onweerdigheid te kennen gaf van den sterveling, in wiens borst Hij ging nederzinken. Ja, plechtig moest dat zijn en zielroerende : een Koning des Hemels, binnen gekomen in een leemen huisken! Een almachtige en alderzuiverste God, rustende op de tonge van eenen zondarigen mensch! Nievers geene versiering, geene pracht die Hem weerdig was; maar alles even arm en even luttel geschikt voor zulk een heerlijk bezoek. Ongetwijfeld, om de goddelijke majesteit te vereeren in dien oogenblik, leiden de Engels uit het paradijs al bij, dat er te kort gedaan was van den kant der menschen; zij daalden uit het hoogste des Hemels, in hun hemelsch gewaad, om, rond het ziekenbedde en in 't stof gebogen, den Alderhoogsten beter te aanbidden als dat 't de menschen kunnen; en, hadden de oogen der omstaanders opengegaan, zij hadden ze zien liggen op den grond, bevende in de tegenwoordigheid van den Almogende, die zoo dikwijls door zijne schepsels verlaten en op de aarde zoo veel te weinig vereerd wordt :

Geen een, geen een, die kijken dorst,
Van de Engelen, maar zij lagen rond
Het sterfbedde, op den leêmen grond

Gebogen, ende klopten op
Hun goudene-borst, met boetgeklop
En beefden !... (1)

De arme zieke man had het grootste geluk genoten da een stervende genieten kan. Hij lag op zijn bedde nog, maar hij en gevoelde nog ziekte nog pijne meer : inwendig genoegen had hem alles doen vergeten. Hoe flauw ook, bood hij zijne handen aan, als de priester ze bestrijken moest met heilige Olie; en zijne oogen, die haast voor eeuwig gingen sluiten, volgden de bewegingen van 's priesters hand op zijne lidmaten. De tale was weg : eenige zuchten hoorde men nog, tusschen de tranen en 't geween van vrouw en kinders, uit zijne afgeleefde borst komen; het dochte den pastor zelfs, dat hij hem hoorde snikken en dat het laatste einde nakende wierd. Schoon het donker was, en dat zijne priesterlijke zorgen niet meer vereischt en waren in dat huisgezin, begon de pastor de gebeden der stervenden, en nog en had hij er niet meê gedaan als hij voelde en zag dat de mensch, daar onder zijne oogen, een lijk geworden was.

De man was zachtjes naar de andere wereld overgegaan, gesterkt door Gods sterkte, tegen de lichaamspijnen en tegen de zielvijanden, die gemeenelijk het laatste gezelschap zijn van den mensch in zijn leven.

Daar rustte nog een heilige Hostie in de *pixis* of heilige Hostie-doze, welke de priester uit de kerke had meêgebracht.

Na troostelijke woorden van hope en van overgeving aan den wille Gods uitgesproken te hebben tegen de bedrukte weduwe en de twee vaderlooze kinders, en na 't arm huisgezin een milde aalmoes te hebben gelaten, zei de herder tot zijnen dienstman :

— Koster, niet verre van hier is er een vrouwe die mogelijks zou blijde zijn van mij te zien en te spreken; is zij ver-

(1) Uit Guido Gezelle'ns *Vlaamsche Dichtoefeningen.*

slecht, hare toestand zal de gerechten van de heilige Kerke noodzaken, en wij gaan er naar toe.

— Mijnheer, zei de koster, weet gij dat het late wordt, en donker daarbij?

— 't Is gelijk! Ons Heer is met ons!

— Niet dat ik het onzie, Mijnheere; maar uwe jaren misschien! En al moeten rusten hebben in het komen, en nu nog een geheel ende omme gaan eer gij thuis komt!

— En nog een zieke getroost te hebben: gij laat rechts het bijzonderste achter: een werk van bermhertigheid is wel nen ommeweg weerd.

De koster en sprak geen woord meer: zoo seffens nam hij zijn licht en zijne belle, en hij ging den priester vooren: de berechtinge en klonk hij niet, de pastoor wilde 't alzoo, omdat het bij nachte was en te lande.

De weg dien zij volgden liep slinks den oosten in. Het was een rechte strate, waar men versch uit de klaarte komende, geen hand voor zijn oogen en zag; niets, of 't en zij den weerschijn van het lanteernlichtje op het zand van den grond. Het weder was verdossemd en stille; geen bladtje en roerde er, lijk altijd op het naderen van een dondergeweerte; men hoorde maar 't gebas der honden van verre, en het ronken der klokke van Dadizeele, die ure sloeg.

Beide Pastor en koster gingen eenen tijd stille zwijgende: de priester zijde en zijde met zijnen maat, sterlinge voorwaards kijkende, en zoetjens het Alderheiligste Sakrament aanbiddende, dat hij op zijne borst droeg.

Na vijf minuten gaans zagen zij in de verte een kleen lichtjen, dat scheen over end weder te gaan, en nader ende nader te komen. Het was in de rechte, op de zelfste bane, en onze twee vrienden hadden het in de ooge, maar zij en spraken nog niet. Welhaast onderscheidden zij het maaksel van eenen mensch, een die dat lichtje droeg waarschijnelijk; en nog wat verder nog een anderen, die langs den eersten ging. Overtuigd dat het lieden waren van daaromtrent, die naar huis

toe gingen, en gebaarde de pastor noch de koster van niets alleenelijk op eenige stappen van de vreemdelingen gekomen, klonk de koster zoo lijze hij kon met de belle, om te doen hooren dat Ons Heere daar was, en hij hief zijnen lanteern wat op.

De koster was den heer Pastor eenen stap vooruit gegaan, en stond rechte voor de twee gasten, al den zelfsten kant van de strate. 't Was aardig, zij en schoven niet : de koster bleef stille staan bij den voorensten en hief zijnen lanteern van beneden tot boven langs het lijf van dien vent, om hem wel te bezien. Geen een die sprak of roerde. Nochtans de vreemde wezenstrekken van den kerel deden den koster verschieten, gelukkiglijk niet al te straf, met der daad wist hij wat het was, en, eenen stap doende naar 't midden van de strate, verlichtte hij het wezen van den priester en zei :

— Menschen! op uwe knien. Ons Heere is meê!

Dwang of geen, de twee kerels vielen op hun knien, zonder een enkele vrage te doen, en bleven knielen tot dat het Hoogweerdige op eenige stappen van hun was gedregen.

— Wat voor volk is dat, koster? vroeg de pastor, als zij nog wat verder gekomen waren.

— Slecht volk, vreeze ik, Mijnheere! en waarschijnelijk van uit de bende.

— Hebt gij redens om dat te peizen?

— Ja-ik; die gast met zijnen lanteern had twee pistolen in zijne rieme zitten.

— Hoe hebt gij dan zoo stout durven spreken tegen zulke booswichten?

—'t Is alzoo dat men met hun handelen moet, Mijnheere, en questie of ik van den avond nog niet en zal gedwongen zijn van nog stouter te spreken. 't En zou mij niet verwonderen, dat die twee maar de voorwacht en waren, en dat de groote bende achterkwame.

— Peist gij dat rechtzinnig? Wat gaan wij nu doen, inkeeren, om Ons Heere niet bloot te stellen aan onteeringe?

— Zij en zullen niets doen, Mijnheere, gelooft mij, en laat mij gewerden. Luistert!... ik hoore stemmen van menschen, niet verre van ons! 't Is zooals ik u gezeid hebbe, ongetwijfeld, en wij moeten erdeure.

— Ter eere Gods! klinkt dan maar!

Gelukkiglijk was de koster een van die oude Vlamingen, die van niets en van niemand benauwd te maken zijn. Hij had de Franschen aan 't werk gezien, en dan nog genoeg moeten beven; ten anderen, van kindsgebeente daar op Ledeghem en altijd rond, van het eene naar het andere, hij of geen een en kende den aard van de Koolbranders, en hij wist hoe gehandeld, zelfs met de meest gevreesden.

De donder begon al te grollen in den westen, en van tijd tot tijd schoot een bliksemslag zijne klaarte op den weg, op de boomen en op de vruchten; de belle rinkelde nen keer en zweeg dan weerom, en alzoo kon men te beter de stemme van God hooren uit te wolken.

Het volk dat daar seffens geklapt hadde moest blijven staan zijn, of ingekeerd, want zij en waren noch te hooren noch te zien meer; 't en waren geen wegen op zijds nochtans, of zij hadden moeten in de vruchten gekropen zijn. De Pastor vreesde ongetwijfeld voor den schat welken hij droeg, en voor de heiligschenderije die kon bedreven worden, want hij en sprak geen woord. De koster, hij en was maar altijd aan 't loeren of hij niemand geware en wierd. In 't eerste niets, maar, eenige schreden verder, docht het hem, bij de klaarte van eenen weêrlicht, de schaduwe gezien te hebben van eenen mensch, al den zelfsten kant van de strate. Zonder spreken of eerzelen ging hij rechte voorts, met zijnen lanteern redelijk hooge op, en gedurig klinkende, tot dat hij tegen den man was, welken hij gezien had, en die onbeweeglijk langs den dijk stond. Daar maakte de koster plaatse, en ging te wege het midden van de bane nemen; maar, met dat hij draaide, zag hij tien mannen te reke staan, langs den dijk. Geen een die van iets gebaarde; maar al de oogen waren gericht naar hem die den lanteern droeg.

— Menschen, zei de koster, blijvende staan voor den tweeden, knielt neder, Ons Heere is hier!

Zij en spraken noch en knielden, maar hunne hoofden draaiden, en zij keerden hun gezichte naar een van hun, die vooren op was, waarschijnlijk om te zien wat hij ging doen.

De koster en haperde niet; hij keerde eenen voet terug tot bij den priester, stak zijn licht omhooge tot bij zijn hoofd en tegen het zijden beurzeken waarin de Pastor de heilige Hostie droeg, en met gebiedenden toon zei hij andermaal:

— Menschen, want gij en zijt geen Franschen toch, knielt neder, zeg ik u! Hier is Mijnheer de pastor van Ledeghem, die Ons Heere naar uwen zieken gebuur draagt.

— Knielt! riep er een groeve stemme en die tien mannen bogen hunne knien tot op den grond; eenige van hun schoven hun mutse af, maar het meeste deel lieten ze staan waar zij stond, en en gaven geen andere teekens van eerbiedigheid.

De koster had bekomen dat hij bekomen wilde; en nu ging hij gerust verder, en stapte aan. Als hij aan den laatsten van de reke was, hij en kost 't niet herden en hij zei:

— Goê vangste, menschen, maar gij zult slecht weder hebben, geloove ik!

De moordenaars stonden op, en de zelfste stem die geroepen had: *Knielt*, riep nu ook, maar met hoorbare gramschap:

— Wat heeft hij daar te zeggen van goê vangste! Kent hij ons of gaat hem dat aan? Mr...!

Een geweldige donderslag, die schielijk den grond en de lidmaten deed beven van al die daar stonden, verdoofde het laatste woord van den capitein der moordenaars. De wind kwam al met eenen keer op en blies door de boomen, en ruischte in de vruchten; de een bliksem- of donderslag en verbeidde den anderen niet meer; de Hemel ging open en toe, en 't wierd keer voor keer bijkans gelijk klaar dag, van 't eendlijk weerlichten.

De moordenaars, zonder nog te spreken, vertrokken al

den eenen kant; de Pastor met zijnen koster, was haastig naar het huis gegaan daar hij te wege naartoe was, een stuk lands van daar; en, tegen dat het weder zijn leelijkste begon te doen, trad hij binnen, om een zieke vrouwe te troosten, het slecht weder te laten overgaan, en menige overweginge, menig besluit misschien, te maken, op al dat hij binst dien dag gehoord en gezien had.

IV.

TE LATE GEKOMEN.

Twee dagen later, was Jan Colbert, van Rousselaere, ons wel bekend Molleken, te Blankenberghe om er visch te koopen.

In dien tijd ging de vischhandel tamelijk wel, en de Nieuwmarktenaars van Rousselaere, de groote koopliên van de streke, waren in geheel hun vier. Zij reisden in de omstreken meer als dat zij nu doen, met hun peerden en karren, of met de manden op den rugge, en liepen van huis tot huis hunnen visch aanbevelen, met een vloed van woorden en eene welsprekendheid die hun eigen is, zoodanig dat zij zelden voorts moesten zonder hunne vrecht te verlichten, en hun beurze te verzwaren. Bijna al dat zij verkochten, 't kwam van Blankenberghe, daar zij wekelijks naar toe reden, en ten minsten eenige dagen verbleven, in 't gezelschap van de visschers. Geen kunste dan, waren zij gekend op de visscherije, en wist men te spreken van hunne genegentheid voor den drank, die noch al wel somtijds overeenkwam met de lustjes van onze landgenooten die, daar al den Noorden, bijkans in de zee woonen.

't Molleken was een van die over-ende-weerloopers geweest; maar sedert dat hij kennis had gemaakt met dieven, leefde hij liever met stelen of met gestolen goed. Alleenelijk om de oogen van de menschen te verblinden, bleef hij aan zijnen ouden stijl, en zoo zeldens mogelijk ging hij naar den zeekant : op heden toch, was hij daar.

Rond middernacht was hij uit Blankenberghe gekomen,

om met den vroegen aan de ingangpoorten van Brugge te staan; een karre, die hij ten helften hield met een zijner makkers voor het vervoeren van visch, voerde ook de beide naarhuiskeerders, en zij sukkelde traagzaam langs de bane.

Als de zonne over de boomen begon uit te kijken, was het getrek door de hoofdstad van Vlaanderen en op de calcie die van daar langs Thorhout en Rousselaere loopt. Nedergelegen in den grond van samengevlochtene koorden, sliepen onze vischvoerders tusschen de manden, eerder als dat zij waakten, en zij lieten 't peerd altijd gaan, zonder vreeze dat het zou wegloopen of de calcie missen. Zoo kwamen zij halfwege, en zoo, met uitspannen en rusten erbij, wierd het na den middag, eer zij Thorhout achter den rugge kregen. Nog lagen zij uitgestrekt in den koordenen bak, nu klappende, dan zwijgende of tierende op hun peerd, dat, na lange gaan, met weinig eten en vele slagen, moeilijk zijnen last voortsleepte.

Een uurken buiten Thorhout hoorden zij het getrappel van peerden die al achter opkwamen. Nieuwsgierig staken zij hun hoofd op, en zagen zeven of acht ruiters, in den kleenen draf, naar hen toekomen. Aan de uitrustinge van peerd en man wierden zij zoo seffens geware dat het geen wandelaars noch reizigers en waren, maar gendarms, op weg naar Rousselaere. De nieuwsgierigheid veranderde in verwonderinge, en voor 't Moleken in benauwdheid. Hij alleene van de twee was moordenaar, en het enkel zien van iemand die recht hadde van hem aan te houden deed zijn herte kloppen : moeielijk kon hij zijnen angst verduiken; zijne handen beefden, zijn aanzichte wierd bleek, en zijn gezel, die klappende hem bezag, belette het, en zei : Jantje, gij slacht de kleene jongens, geloove ik, die kluttertanden als zij soldatenkleêren zien!

't Molleken en sprak niet; het zat halfrechte op den boord van de karre, en zijn oogen en gingen van de peerdegasten niet, die altijd, altijd naderden. Zijn gezel, zonder

verder achterdenken, was ook rechte gesprongen, met den toom van zijn peerd in de hand, en het aangezichte achterwaarts gekeerd. Maar hij, gerust van gemoed, was blijde van zoo wel die schoone peerden, en die rappe rijders te kunnen aanschouwen, en hij verlangde tegen dat zij bij hem waren. Van tijd tot tijd sprak hij zijnen maat aan, en kreeg eenen *ja* of eenen *neen* voor antwoorde, en nooit iets anders.

Ondertusschen, was de voorenste der ruiters, zeker de Brigadier, tot bij de vischkarre gekomen, en hij hield zijn peerd in, om het op stap te laten gaan; al zijne mannen deden gelijk hij, en daar stonden onze twee Nieuwmarktenaars, omringd van krijgslieden. Jan Colbert, die met schrikkelijke vreeze lag, had het naderen der gendarms ontzien lijk de dood; nu zij vertraagden, meende hij zeker van aangesproken en verkend te zijn, en hij en twijfelde geenszins of hij was eraan. Natuurlijk, de krijgsliên, vreemde aan de streke en aan 't volk, waren blijde van iemand langs de calcie te vinden, keken naar dat aardig rijtuig, dat langst hen rolde, en naar het ongelukkig en mager beestje, dat verplicht was van het voort te slepen. Zij loegen zelfs luide, en deden elkander lachen, spottende met beide in de fransche tale, welke de vischvoerders niet en verstonden. 't Molleken en zag maar hen. Het docht hem dat al de oogen straalden in de zijne, en hem onderzochten en hem trachtten te bekennen; zelfs, als de eerste schaterlach uit hunnen mond kwam, was het in de meeninge dat de oorzake van hun lachen het aardig gedraaisel van zijn lichaam was, en het beeldde in dat iedere gendarm in zijn eigen zei : Wie zou dat peizen dat zulk een vernepen manneken een moordenaar kan zijn? — Allen oogenblikke verwachtte het eenen pollas langst zijn hoofd te zien blinken en tien handen op hem te zien vallen, met ketens en met koorden. 't En had geen asem, en gelukkiglijk dat zijne medegezel nu ook zweeg, anders en was 't in state niet meer van *ja* of *neen* te zeggen.

Ah! hoe veel gelukkiger zijn degenen, wier geweten

in ruste is, en die niet vreezen en moeten, zelfs voor geen gendarms!

Binst dat de ruiters keken en bekeken wierden, vroeg de opleider aan den voerman, met vlaamsche woorden op zijn waalsch uitgesproken :

— Hoe verre nog van Rousselaere, *citoyen*?

't Molleken en sprak daar niet op; die vrage nochtans deed hem stillekens herleven; hij liet het woord aan zijnen reisgezel :

— Een paar uurkens, Mijnheere, en gelijk gij gezeten zijt, in min als een half ure, zult gij dat afstuiven.

— Altijd rechtuit, niet waar?

— Altijd rechtuit, gij en kunt niet missen.

De peerden kregen van de spoore, en zij gingen aan 't loopen; en dat zoo snel, dat het niet lange en duurde of zij waren uit de oogen, maar niet uit het herte van Colbert. Hij was nu gerust gesteld op zijn eigen lot; maar, wetende dat zijne makkers tegenwoordig in den Koolbrandershoek moesten vergaderd zijn, viel hem 't gedacht in dat zij misschien overgedregen waren, en dat de wet achter hun speur ging. Hoe meer hij peisde, hoe waarschijnlijker dat 't hem scheen, en, wat hij ook deed, anders en kost hij 't getal en de haastigheid der gendarmen niet uitleggen. Hij wenschte naar Rousselaere te kunnen vliegen.

— Gebuur, zei hij ten langen laatsten, met onderbrokene stemme, dat is raar van zoo benauwd te zijn van dat volk zoo 'k-ik ben, niet waar? 't En zou nochtans niemand geruster moeten zijn als ik, die aan geenen schelm en zou kunnen gelijken, of wilde ik nog!

— Dat zijn zulke invallen, Jan : de eene zijn benauwd van de honden, de andere van de katten, en zoo altemale van iets.

— Wat mag dat volk gaan uitzetten naar Rousselaere? zou er misschien iets gebeurd of gepleegd zijn, sedert gister nuchten. Laat ons wat zeerder rijden, ik verlange om bescheed te zijn.

— Wat zeerder! ja als ge gij zelve in de karre wilt loopen; gij ziet wel dat ons peerdtje nog schaars kan gaan, verre van te draven!

— Doet het wat rapper gaan toch!

— 't Is wel : daar!

En de voerder gaf zijn peerd eenen kap met de zwepe; het dier verschoot, 't sprong toe, 't haperde en 't viel.

't Molleken tierde van spijt en van ongeduld. Het moest nu wel het peerd ophelpen, eenen merkelijken tijd verliezen, en dan, willen of niet, traag genoeg naar huis tjotelen. Geheel den weg kneuterde het op al dat het hoorde en zag, en 't kon moeielijk de verlegenheid duiken die hem bezig hield.

Op de Nieuwmarkt gekomen, sprong het uit de karre, loste haastiglijk zijne manden, en liep de stad rond, om te hooren wat de gendarms waren komen verrichten. Het vernam dat zij in de stad waren geweest, maar, niemand daar vele op gelet hebbende, en kon hij niet achterhalen langs waar zij weggereden waren, noch met welk inzicht.

't En was maar een ure voor avond, als 't Molleken trekhielende weder in zijn huizeken kroop. Zijne gedachten waren in den Koolbrandershoek, waar zijn persoon ook had moeten zijn, om het volk te waarschuwen, volgens 't bevel dat de capitein hem gegeven hadde. Nu was het mogelijks te late; en, waren de peerdegasten er rechte naar toe gereden, alles moeste gedaan zijn; 't en was geen peizen meer op verlossinge. — Misschien dacht het : ik wedde mijn hoofd dat zij bij dage niemand en zullen vangen; en zij zijn oolijk genoeg om te weten dat zij bij nachte moeten proeven : zij deden 't wel in 't *Meiboomke!* Met zeere te gaan is er nog middel. Gauw! 'k heb liever ginter te zijn als hier te zitten pronken en wachten in den hoek van den heerd.

't Molleken smeet een ijdele mande over zijne schouder, en 't ging ten huizen uit, rechte den Zuiden in, langst de breede calcie, die 't eenigen tijd volgde. Nieverst en hoorde het spreken van volk of van peerden die in den achternoene

daar zouden te ziene geweest hebben ; het ging nog naar, in een herberge of twee, daar het zeker meende bescheed te zijn, en 't trachtte, door omwegen, om geen vermoeden in te boezemen, de menschen, die geheel den dag langst de calcie geweest hadden uit te horken, maar niemand en wiste van iets. Dat stelde hem wat gerust, het wierd overtuigd dat de gendarms maar met den avond uit Rousselaere en zouden komen, en te midden den nacht opzoekingen doen in den Koolbrandershoek. In dat geval had het den tijd om voor hen bij de bende te zijn, al dat het gezien had en vreesde bekend te maken, en de ontwerpen van de vervolgers te doen mislukken. Het sloeg dan blijgeestig eenen binnenweg in, die hem naar de herberge leiden moest, waar de roovers bij avonde vergaarden.

Vruchteloos gepeisd en geloopen! De ure van Gods vrake was geslegen, voor eenige van de braandstropers. Lange genoeg hadden zij gemoord, gebrand, gestolen en al de misdaden begaan waartoe mannen zonder geloove noch zeden bekwaam zijn; aan het recht der menschen hadden zij weten te ontsnappen, en God had ze laten doen, *verduldig genoeg omdat hij eeuwig is;* maar de mate der boosheden van eenen mensch geraakt ook vol, en schoon de Almogende Rechter de altijddurende eeuwigheid heeft om te straffen, zoo laat hij toch zelden toe dat degenen die hun handen bezoedelen met het schuldeloos bloed van hunnen evennaasten ongestraft blijven op de wereld loopen.

De gendarms, inderdaad, hadden achterhaald dat de moordenaars tegenwoordig nestelden in den Koolbrandershoek. Hoe en door wien, dat is onbekend. Geheel de macht van Thorhout, had bevel ontvangen van, bij de Rousselaersche gevoegd, 's nachts de roovers gezamentlijk te gaan opzoeken. 't Molleken hadde wel gepeisd dan, als het peisde dat die ruiters beneden Thorhout vijanden waren, op weg om hem, wierd hij verkend, en zijne vrienden kwaad te doen.

De peerden waren gestald geweest in de eerste herberg

buiten Rousselaere, en de mannen hadden elk een burgersbovenkleed aangetrokken, waaronder zij gemakkelijk pistolen en dolken verdoken. Dan, volgens bevel van den opleider, waren zij, in verscheidene stonden en langs verschillige kanten, met veertien mannen door de stad gegaan, tot beneden den Zilver-weg, naar een huis dat omleege den Merlaanheuvel stond, langs eenen bosch, en die hun was aangeduid geweest als een betrouwbare plaatse om bijeen te komen..De laatste waren daar, als Jan Colbert, ongerust en haastig, uit Rousselaere kwam.

In dat kleen huizeken, daar nauwelijks plaatse was voor zoo vele menschen, en was er niemand anders als een arme oude vrouwe, benauwd alsof zij kwaad bedreven en zelve achtervolgd ware geweest; tot ieder der verkleede krijgslieden die binnen kwamen zei zij herhaalde maal : — Voorzichtig, Mijnheeren, dat gij niet gezien en wordt, en dat gij uwen slag niet en mist! Men zegt dat de moordenaars zoo slim zijn! — En, schoon er haast geen een hare tale en verstond, zoo en hield zij niet op van al bevende het zelfste te zeggen; hare oogen waren altijd door de venster, en, niettegenstaande de vriendelijke gebaren en de woorden van de eenigste gendarms die vlaamsch kosten, bleef zij ongerust, en scheen zij te verlangen achter den avond. Niet zonder reden : van 's anderendaags kon de vrake van Baekelants volk op haar vallen, was het zake dat er iets uitkwam van al dat tegenwoordig ommeging in haar hutteken.

Het wierd avond en zij zaten daar nog. Tot nu toe hadden zij met stille klappen, en wapens te laden en veerdig te maken, wel en aangenaam hunnen tijd doen loopen; maar, wachten en niet doen, dat is lastig, bijzonderlijk voor krijgslieden; hunne zendinge was van achter de moordenaars te gaan en ze levende of dood meê te brengen; zij verlangden om te beginnen en te mogen dat gevreesd volk van bij zien; daarom begon het wachten hun zoo lang en zoo verdrietig te schijnen.

— Het is donker genoeg, waarom niet voorts gegaan? zei de eene.

— Men wacht achter den man zeker; wie zou er ons lichten dan? zei een andere.

— De zonne kan 't nog beter; laat ons wachten tot morgen nuchten!

— En hier geheel den nacht op onzen huk zitten gelijk Laplanders! 'k bedank u voor de ruize! Over eenige jaren deed men min moeite om eenen veldslag te winnen, als nu om een baanstrooper te vangen.

— Ten minsten en gloeide de kele zoo niet van den slag!

— Ach! ik hoor u komen! gij verdriet u, omdat gij hier zoo drooge zit, zei de overste!

— Gij raadt het, Brigadier!

— 't Is ongelukkiglijk een plage zonder geneesmiddel, kameraden; 't en ware gij zoudt te vreden zijn met pompewater.

— Pompewater! riepen al de gasten, en zij schoten in eenen lach, die wel uitgaf dat zij hunne overheid verstonden, en dat zij zijne antwoorde namen voor 't gene zij was.

Nog eenigen tijd waren zij, altijd in 't fransch, bezig met dergelijken soldatenklap; daar wierd hertelijk gelachen, zonder te veel geruchte, alsof er niet te verrichten of te vreezen en ware geweest. Men smeet nog somtijds op waarom er niet voortgedaan en wierd, maar zonder kwaad inzicht; en de twee Brigadiers, die alleene wisten hoe zij moesten te werke gaan, zwegen.

Had er een uurwerk in dat arm kotje gestaan, men zou gezien hebben dat het wel negen en half was. Men voelde en zag aan ieders gebaar dat het begon te lange te duren en het stilzwijgen, van tijd tot tijd maar onderbroken, volgde op den praat der manschap.

Op een van die stonden, als alles zweeg, hoorde men stillekens de deure opensteken. Al de oogen draaiden nieuwsgieriglijk naar dien kant, en zagen eenen man binnenkomen,

die zeker aan niemand bekend en was of 't en zij aan de vrouwe van den huize, want de die riep, van met dat de deure openging : — Wel, Jooren, ik ben zoo blijde van u te zien!

Jooren, een arme werkman op 't uitzicht, met een afhangende slaapmutse aan, en eenen kiel vol stopsels en stukken, en keek nooit op naar de vrouwe die sprak ; hij nam met zijne twee handen zijne slaapmutse af, en, na eenen oogslag te hebben geworpen op al dat vreemd volk, en op hun glinsterende wapens, zei hij met benauwden toon :

— Alles is wel, Mijnheers! Komt, wij gaan er naar toe!

De gendarms, meestendeels niet verstaande wat er gezeid wierd, bezagen hun overheden en sprongen op. De Brigadier, die scheen te gebieden over allen, zei hun iets in het fransch, ging bij den ingekomene, en vroeg hem of hij geen briefken in zijne hand of in zijnen zak en droeg.

— Ne', Mijnheeren, zei Jooren, met haastig en bevreesd te zijn, men zou 't vergeten : hier is het!

En hij haalde zijnen toebakszak uit zijne beurze, keerde hem omme en haalde uit den grond een gesloten briefken, dat hij den Brigardier wilde ter hand stellen. Maar eerst en vooral vroeg hij :

— Is 't gij die de opleider van geheel dees leger zijt? Trouwens, men heeft mij gelast van het aan hem, en tusschen zijn vingers te geven.

De Brigadier antwoordde van ja, en nam het briefken, dat hij seffens opentrok. Bij de klaarte van een lamptje, dat met een koordeken aan de balke hong, las hij wat er opstond, en dan zijn volk aansprekende :

— Kameraden, zei hij, hier op staat onder andere geschreven : *De man, drager van dit briefken, is ter trouwe; volgt hem, en doorzoekt de huizen welke hij u zal aanwijzen.* Wij gaan er straks naar toe : twee kleene huizekens moeten wij kuischen, en al het volk meê hebben dat er in gevonden wordt; naar 't eene moet de Brigade van Rousselaere en naar 't andere de die van Thorhout. Hoe vele moordenaars peist gij dat wij vinden van den nacht, vriendschap?

— Is de capitein van dage niet uit, in ieder huis twee.

— Kent ge ze?

— Baekelant niet, maar de drie andere geheel wel : schuwe kerels, en die hen niet gemakkelijk en zullen overgeven, gij moogt er zeker van zijn.

— 't Is gelijk, zijn zij thuis, zij zijn de onze! *En route!*

En, na een vriendelijken goeden avond gezeid te hebben aan de oude vrouwe, die bevende in eenen hoek was blijven zitten, gingen al de gendarms ter deuren uit. Jooren ging voorenop, tusschen de twee overheden, die wat vlaamsch kosten spreken, en die altijd uitleg vroegen, en den benauwden man trachtten gerust te stellen wegens de gevreesde vrake der moordenaars.

De lucht, met vliegende wolken overtrokken, had vroeger als naar gewoonte den avond doen komen. 't En is niet dat het straf donker was: men zag gemakkelijk verscheidene stappen verre en schoone konnen onze vijftien of zestien mannen malkander verkennen. Zonder ander geruchte, of 't en zij stille geklap, stapten zij, altijd op eenige boogscheuten van de calcie blijvende, zij op hun slinker hand lieten, en de stappen volgende van den man die hen opleidde. Geen levend mensch en kwamen zij tegen, geen 't minste teeken of gedruisch en zagen of en hoorden zij, binst het half uurken dat zij onder wege bleven.

Eindelijk, bij 't uitkomen van een bosselken, bleef de leidsman stille staan. Voor hem stonden een hoop kleene huttekes, die men van daar moeielijk kon onderscheiden. Verder op, aan de hoogte, blikte het lichtje van eenen lanteern, boven de voordeure van de herberge *Sente-Pieter*.

— Mijnheers, daar moet gij zijn! — zei de man, al wijzende naar de huizekens; en zijne stemme beefde, zoodanig was hij aangedaan van in zulk een gezelschap te zijn!

— Hier, zoo dichte tegen ons, en zoo bij van de groote calcie? vroeg een der overheden, met verwonderinge.

— Ja, Mijnheere; en gij laat mij nu toe van weder te

keeren, en naar huis te gaan, om met u niet gezien te zijn, niet waar?

— Eenen oogenblik, als 't u belieft, mijn man! Daar staan wel dertig huizen : hoe gaan wij de twee verdachte kennen?

— Kijkt, 't is waar; daarop en peisde ik al met eenen keer niet! Volgt mij nog twintig voeten verre, gij zult ze voor uwe oogen hebben.

En, in de diepste stilzwijgendheid, en al onderzoekende of er niemand buiten en was rond de huttekens, kroopen de gendarms wat verder, tot tegen eenen gracht, en bij den gevel van het eerste gebouwtje. De onbekende man greep den Brigadier, met welken hij altijd gesproken had, bij zijnen arm, trok hem over den gracht, en wijzende met den vinger, vezelde hij hem in de oore :

— Daar, in 't eerste, over dit, woont Pe Bruneel, geheel alleene, en bij hem zal Baekelant zitten; let op dien Pe, 't is een beul. Ginter aan den hoek van die reke, wonen de Meyers, met tween. Ne'! 'k zie lucht door de ruiten van het kamerken : zou er wel vergaderinge zijn dan? Doet nu al dat gij geradig vindt, mijn werk is volbracht, en goeden uitval! Ik loope weg, met de hope van u nooit meer weder te zien.

De gendarm ging zijn schoonste woorden uitzoeken om den onbekenden leidsman te bedanken, maar Jooren was al weg en verdwenen in het bosselken.

Benauwd en waren de overheden niet, maar toch wat verlegen. Misschien waren zij 't min geweest, staande voor een leger van honderdduizend mannen, want het zagen er oude geknevelden uit, van de fransche republieke; 't en was de vreeze niet voor hun leven of zulks die ze bevangen had, maar de vreeze van de moordenaars niet te vinden, of van ze aan hunne handen te zien ontsnappen.

Al de krijgslieden waren thoope getroppeld om te hooren wat er hun te doen stond. Met eenen voet te verzetten waren zij aan den hoek van den Schout zijn huizeken, dat zoo kleene

en zoo vervallen was, dat men ongetwijfeld met weinig geweld het hadde kunnen doen instorten.

— Kameraad, zei een der overheden zoetjes tegen den anderen, hier over, waar dat lichtje blinkt, daar moet gij naar toe: onze leidsman peist dat er daar nu vergaderinge is; mochte het alzoo zijn, 't ware gepast! Hier tegen, in het huizeken, moet ik binnen, en misschien en is er niemand in, want men hoort niets. Verstaat mij wel : ik zal hier binnen springen, met eenige mannen, binst dat gij dat hutteken ginter omringelt; het zou mij straf verwonderen dat er geen gedruisch gemaakt en wierde, en genoeg om de gebuurs te ontwekken: in dat geval zal het volk van ginter komen buitengesprongen en in uwe handen vallen. Ware 't zake dat het iemand gelukte weg te springen, jaagt er maar eenen kogel achter: onze wettige belastinge is van ze levende of dood in te dienen.

— 'k Versta-'et, Brigadier!

— Zijn de wapens en de mannen veerdig?

— Veerdig!

— Nog een enkel woord : Grijpt al dat u schijnt verdacht te zijn, 't is beter tiene te vele als één te kort, want morgen kunnen wij loslaten naar beliefte. Bezonderlijk en laat u niet verschrikken of ware het...

Een geweerscheute, die afging op weinigen afstand van daar en die verschrikkelijk buischte, onderbrak de laatste woorden van den spreker. De gendarms hoorden den kogel schuifelen langs hunne ooren, zij sprongen op van verschot, en zij keken van waar de scheute komen mocht.

Geenen halven oogenblik en aarzelden zij. Als of het bevel hadde gegeven geweest, en het zelfste gedacht in aller hoofden gekomen, sprongen zij toe, met tienen, naar het verste der huizekens daar licht in was, en de andere naar het naaste, waar zij dichte tegen stonden.

In 't stille van den nacht weêrgalmde de scheute nog in de verte, als de krijgslieden, loopende, en met hunne lange

pistole in de hand, rechte over het afgelegenste der verdachte huttekens waren. Het was klaar genoeg om al te onderscheiden dat er rond was; de deure stond open, 't lichtje was uitgegaan. Ons volk en hadde den tijd niet van te peizen wat dat beteekenen mocht. Eer zij geheel tegen 't kotje waren, sprong er een mensch uit, groot en kloek, die zonder de gendarms te bezien, en in eenen laai, te stukkewaards op vloog, zoo vele hij maar loopen en kon.

— De vier voorenste, vonkt! — riep de brigadier!

En vier kogels schuifelden achter het lijf van den Koolbrander, dat in den donkeren lijk een zwart roerend maaksel scheen. De moordenaar ging juiste over eenen dijk en achter eene hage springen, als de vier scheuten losbraakten. Drie kogels en scheurden maar zijne kleeren; de vierde trof in het bovenste deel van zijn been, en bleef daar steken. De krachten en vond de gekwetste niet meer, om met eenen sprong over den dijk te geraken; hij proefde, maar zijn gekwetste been begaf, en hij viel overzijds, zoo lang als hij was, te midden in den gracht, dat het plompte in het water.

Twee gendarms waren voortgeloopen achter den vluchteling. Op eenigen afstand van hem zijnde, en omdat zij belet waren door den rook van het buskruid, zoo en konden zij niets onderscheiden, maar den plomp in het water hoorden zij schoone, en met eenen schikten zij wat er gebeurde. 't En was niet noodig dat de gekwetste aan het kermen viel: zij trokken hem spoediglijk uit den dijk, en, voelende dat hij op zijne beenen niet en kon staan, zoo bonden zij zijne handen vast, lieten hem liggen daar hij lag op den gerskant, en keerden weder naar hun volk, om te helpen waar zij 't noodigst waren.

De getroffene was Tjotten Meyer, die, in dien deerlijken toestand, den nacht moest uitzien. Hij proefde wel om voort te kruipen, maar bij handen en beenen belet, moest hij het opgeven, nederliggen, en in die schrikkelijke houdinge blijven wachten, met het geruchte rond hem zoo van de menschen

die opgestaan waren, als van de moordenaars die vochten tegen gewapende krijgslieden.

In de woonste waar Tjotten uit gekomen was en vonden de gendarms niemand meer. Daar en was niet veel zoekens aan om te weten dat er geen andere verdoken en zaten in zulk een kleen plaatsken. Een stroozak, die nog warme was, gaf te kennen dat er een mensch op geslapen had. Men schikte, en later wierd het bevestigd, dat de broeder van Tjotten, inkomende of uitgaande, den vijand moest geware zijn geweest, en geenen anderen middel ziende om de makkers te waarschuwen, of ook uit vrake, zijn geweer had losgebrand, en dat hij haastig was weggevlucht.

Ondertusschen waren bijkans al de Koolbranders ontwaakt van het schieten en opgestaan. Eenige waren tot de deuren van hunne hutte gekomen, zonder verder te durven; ze keken in den donkeren wat er gebeuren mocht, en ze vroegen aan die niet verre en stonden, waarom men schoot, waarom men tierde. Andere waagden 't wat nader, om door den half klaren iets te kunnen onderscheiden, en, van met dat zij van gendarms hoorden spreken, zoo liepen zij haastiglijk weder naar huis, sluitende deure en vensters, in 't gedacht dat geheel de wijk ging opgehaald worden. Niemand en durfde een hand toesteken om de krijgslieden te helpen.

Alswanneer de acht mannen, die in Meyers woonste niets gevonden hadden, naar hunne kameraden wederkeerden, liepen zij voorbij drie vier huizekens, al waar menschenaanzichten aan de deure te voorschijn kwamen, die straks verdwenen. Aan geen een en bleven zij stille, maar in eenen loop snelden zij naar de plaatse waar zij 't geroep van hun volk hoorden, die misschien worstelden met de booswichten. Van op eenigen afstand verstonden zij de stemme van een hunner kameraden, die alleene buiten stond, en die met te roepen lijk wilde doen verstaan dat hij niet alteene en was : — Weert u, schreeuwde hij, geraken zij buiten, zij en kunnen uit onze handen niet! — En dan, die stemme

wierd onderbroken door eene scheute, die afging van binnen in het hutteken, en die geheel 't kotje daveren deed.

't Is dat inderdaad de gendarmerie daar van weinig volk grooten wederstand kreeg. Met niet meer als met vieren waren zij naar het naaste der huttekens gegaan, omdat zij vreesden voor vergaderinge in 't andere; en, als die onverwachte en onzichtbare vijand de sprekende overheid onderbroken had, was deze met zijn drie mannen, in eenen tocht, aan de deure van den Schout zijn woonste. Hij vond ze toe, en nog al vaste; immers zij wederstond aan twee herhaalde stooten, die hij met schouder en knie daartegen gaf. Binst dat hij nu eene halve minute stille was om te beraden en meer geweld te gebruiken, hoorde men ruttelinge al binnen, en stemmen van menschen. Een nieuwe stoot, door de vier kerels gezamentlijk toegebracht, deed de deure kraken en op den eerden vloer om verrevliegen.

Maar wat gedaan in den donkeren? 't En was volstrekt geen middel van een vinger voor eens oogen te zien, en, op het geruchte van de vallende deure, had een diep stilzwijgen gevolgd. 't Was eene schrikkelijke gesteltenisse, voor dien 't aanging : weten dat er moordenaars tegen hen waren en niemand zien ; allen oogenblikke eenen dolk in het lijf kunnen krijgen van eenen onzichtbaren booswicht die kon ontsnappen, en moeten haperen en beramen, willen of niet!

— Mannen, bewaakt wel den ingang, zei de Brigadier, van te midden het huis, en hij ging rondtasten met die hand waarin hij geen wapen en hield.

De voeten van een der gendarms die naar de deure wederkeerde, vreven langs den grond, en wederom viel alles stille.

Daar schuilde volk binnen nochtans : men had er gehoord, klaarlijk, en al elders en konnen zij niet weg zijn, want een enkel deurgat was er aan geheel het gebouw. Wel drie vier minuten verliepen in dat wachten, zeggen en tasten.

— Heeft er niemand geenen banst, of ander gerief, in

zijne zakken, vroeg de overheid : slaat vier, wij moeten klaar zien, of ware 't dat wij het kot in brande moesten steken.

— Ik! — riep eene zware stemme, — en in een twee drie 't is effen!

Achter dat woord, en flauwkens genoeg, hoorde men iets vrijven langst den muur, recht over den Brigadier. Deze luistert snel, en hij hoort het nog! Onbeschroomd nadert hij, al de toppen uitstekende van zijne voeten, zijne slinkere hand ook, en met de pistole gereed en overgetrokken. Twee voeten dieper stuikt hij tegen iets dat heel voorzichtjes van kante schuift. Hij voelt al welke zijde, en, moê van in de onzekerheid te blijven, is hij te wege toe te schokken, en hij zegt :

— Ik zie u, kerel! stille, of gij zijt een dood man!

Een geweldigen slag, tusschen hals en nekke, en die hem 'k en weet niet hoe verre overzijds dreef, was de antwoorde. Binst dat de geslegene duizelde, hoorde hij eenen sprong vooruit en eene schermutselinge; zijne mannen, die misschien ook niet spreken en konden, zoo verraads was het opgekomen, moesten handgemeene zijn met den moordenaar; al tobbelende, vond hij kracht genoeg om te roepen : Zwicht u van de deure te verlaten! Dan keerde hij naar den kant waar men worstelde, en, door een van die ingevingen die maar in den uitersten nood en komen, stak hij zijn pistole omhooge en hij schoot. De klarigheid van het ontvlammende buskruid liet hem den vechtenden moordenaar zien : hij viel hem met al zijne krachten op het lijf, en hij stootte er zoo geweldiglijk tegen, dat hij tegen den muur rolde en weder op den vloer botste.

Een van de gendarms was gesteken met een mes, ja, maar de slag was gewonnen; al dat de moordenaar nog kon, 't was vringen en vloeken; twee felle handen, die in zijnen hals gehaakt zaten, beletten meer, en doofden hem welhaast ook de lastertale in den gorgel.

Dat zoeken en dat worstelen hadde doen vergeten dat men in 't huizeken had hooren klappen, en dat er dus meer als een daar vernachten moest. Pe Bruneel, door het geruchte

ontwaakt, was schier ongekleed opgestaan, en zat gesloten in den hoek tegen den muur : hij voelde seffens dat de gendarms al zijnen kant niet en kwamen, en hij en roerde niet; zelfs hield hij zoo vele mogelijk zijnen asem op, en wachtte den oogenblik af, om door de openstaande deure weg te speiten. De worstelinge ving aan; drie krijgslieden waren handgemeene met zijnen makker, dien hij besloten had in den brand te laten, en de schildwacht aan de deure riep rechts : — Weert u! geraken zij buiten, zij en kunnen uit onze handen niet! — Al over het lichaam van den moordenaar die op den vloer getuimeld lag, springt hij ter deuren uit en bot rechte op den schildwacht dien hij niet gezien en had; hij gooit hem onvoorziens van kante weg, en keert slinks op, meenende dat hij het gevaar ontvlucht, welhaast in veiligheid zou zijn.

Te veel haastigheid, vreeze en onruste, deden Pe verzuimen van wel genoeg zijn oogen te bezigen : eer hij iets geware wierd, bokte hij tegen den voorensten der aankomende gendarms. De schok verdwelmde hem, hij wankelde, maar hij bleef toch rechte op zijne beenen staan.

— Vijand! riep de Brigadier, die den moordenaar langst hem zag wegsleeren; en hij trachtte zijne beide arms om het lijf van den vluchteling te slaan. Hem raken en grijpen kon hij genoeg, maar hem houden was moeilijker : de machtige vuisten en het eendlijk geweld van den Schout, die, hem vastgegrepen voelende, schudde en sloeg en stampte, zegepraalden over den krijgsman; hij dwong hem tot loslaten en hij slingerde hem achter den grond, vlak voor zijne voeten.

't Was algelijk toch te late : van de eene handen viel de Schout in de andere, seffens lagen zij met zessen hem op den hals, al trekkende, slaande en roepende. De Schout en gaf het nog zoo lichte niet op. Geen een van de zesse en kon hem de arms gesloten houden, hij vrong ze keer voor keer los, en telkens vielen zij lijk hamers op een van die rond hem stonden; men zou gezeid hebben dat hij liever wilde sterven als stille

blijven en gebonden worden. Aan de eenige kleedingstukken die hem dekten en was er geen grepe, zij scheurden onder de vingers van die ze vaste snakten; zijn peerdemacht en zijn woede maakten hem ongevoelig aan alle leed, en men zag dat hij maar en trachtte om weg te geraken, gelijk hoe. Een oogenblik hoopte hij nog op verlossinge, maar een van zijne aanranders, door hem weggedreven en nedergeplooid, hadde, tusschen de beenen van eenen anderen, den moordenaar bij de voeten gegrepen, uit al zijne krachten had hij getrokken, en hem eindelijk van den grond gekregen. Nu en was er geen doen meer aan: nog een enkelen sprong gaf hij, en hij tuimelde neder.

— Bravo! riepen de gendarms; en zij vielen op den moordenaar, dien zij nu zonder moeite bonden; want al zijn geweld was door zijnen val in moedeloosheid veranderd, en hij deed niet anders meer als diepe zuchten, en wat snakken als men ketens rond zijne handen legde.

Ondertusschen kwamen de andere gendarms toe, met hunnen gevangenen. Zoo veel het de klaarte van den nacht toeliet onderzochten zij de wezens en de trekken van de moordenaars, zonder tegen eenen te spreken. Onder elkander klapten zij, en vele, maar in 't fransch, en aan hun gebaar was het wel te ziene dat zij zeiden: Zouden wij hem vast hebben! De twee moordenaars wierden aan malkander gebonden, stapten voorts, zwijgende, maar van tijd tot tijd op hunne geleiders eenen vreeden oogslag werpende. Hunne arms kraakten van het geweld dat zij deden om hunne boeien te ontspannen, het schuim stond op hunne lippen, en het bloed op hunne wangen, ten gevolge van den strijd dien zij hadden uitgestaan. Dus kwamen zij tot tegen de plaatse waar Tjotten was nedergevallen. Hij laag daar nog, met de twee krijgslieden bij hem, die haastig wedergeloopen waren, van met dat zij zagen dat hunne hulpe verders niet meer noodig en was. Uitgestrekt op den grond, en kermende van de pijne die den kogel hem veroorzakte, en zag hij niet seffens dat er twee van zijne medeplichtigen toekwamen. Deze, vol achter-

denken en, nieuwsgierig zijnde in den man die op den gerskant lag te spertelen, stapten haastig voorwaarts en stopen tot tegen zijn aanzichte, en, hem verkennende :

— Hoe, Tjotten, is 't gij? vroeg de Schout.

Tjotten kroop half op en, den spreker beziende, zei hij :

— Ja-het, ongelukkiglijk Pe; wij zijn er zoete meê, niet waar?

— Ba! 't Moeste er altijd ne keer van komen!

— Gij zijt met tween, geloof ik; wie is daar aan u gebonden?

— 't Is Buyse, die van den nacht vele beter te Rolleghem ware gebleven.

De overheden lieten ze klappen, in de hope van te weten of zij Baekelant vast hadden; zij meenden tot nu van ja, maar als zij Buyse hoorden noemen, staken zij hun schouders op, wisselden een woord en gaven hun volk bevel om naar de herberge *Sinte-Pieter* te trekken. Tjotten, met hulpe van twee mannen, en springende op een been, gerocht met moeite tot daar.

's Nuchtens, met den vroegen, waren de twee brigaden, langs de calcie, op weg naar Rousselaere. Een van de gevangenen lag op een karreken, en wierd door twee Koolbranders voortgetrokken : de andere twee, geketend en van weêrkanten door gendarms vastgehouden, gingen te voete. Op hun wezen en was er noch schaamte noch vreeze te lezen; zij lachten zelfs, en klapten tegen malkander, en schenen stout en ongevoelig, zuiveruit, om de gendarms te tergen.

De mare van 't geen er binst den nacht te hooren en te zien was geweest, hadde reeds geheel den hoek rond geloopen : elk stond te kijken van aan zijne deure, en aan de huizekens die wat verder langs de calcie stonden, kwamen mannen, vrouwen en kinders buiten gesprongen, om dien vreemden stoet te zien voorbij trekken. Eenige kropen zoo seffens weder in huis; andere liepen er wat achter en keerden dan ook, bedrukt en verwonderd, wederom.

Op die ure van den dag en was er nog geen ander volk op de beenen en langs de calcie en ontmoette de stoet niemand. Alleenelijk, beneden Sinne Salens Kruis, kwam er achter de boomkens een klein gebult manneken op, met eene mande op zijnen rugge. Niet verre van 't geleede bleef het stille staan, lijk uit nieuwsgierigheid. Gendarms en moordenaars bezagen het sterlinge; de eerste gaven te kennen dat zij zulk een gedraaisel nog gezien hadden; de andere, bewezen door nen nijdigen oogslag, seffens afgekeerd en van niemand belet, dat zij 't manneken kenden, en dat ze hem iets te verwijten hadden.

De stoet was voorbij, en 't Molleken stond er nog, hem altijd volgende met zijne oogen. Als de laatste der mannen over den heuvel verdwenen was, keerde hij treurig op zijne stappen weder, al zeggende in zijn eigen : Te late gekomen! Te late gekomen!

VII

DE TWEE MOORDENAARS.

— Horkt hier, Simpelaere, dat en kan alzoo niet blijven gaan! wij liggen sedert weken en weken met platte beurzen; ons gelage moeten wij den helft van den tijd laten staan; en, als wij wat stuivers te hoope zien, springen wij op van blijdschap, meer als over tijd voor kroonstukken! Neen, neen! ik ben dat moê, en 'k wille, op de eene of de andere wijze geld genoeg krijgen om het leven te houden. Hebt gij gadinge om te beginnen werken voor uwen kost?

— Ba' neen-ik waarlijk, capitein! 't Is zeker om te lachen dat gij mij die vrage doet? Gij weet wel dat het maar en is om te leven zonder werken dat ik mij aan u verbonden heb, en ik en verandere zoo dikwijls van gedachten niet, dat gij meent!

— Ik hoore dat geern, man, wij zijn 's eens daarin. Maar, om op die maniere te kunnen landen, moeten wij, spijts de gendarms, om buit van dage, en eens geeldig toegrijpen.

— Goed voor mij; al waar gaan wij 't nemen?

— Weet gij van niet dat wel is?

— Genoeg, dat het maar en ginge met te weten alleene!

— Laat hooren!

— Hebt gij Karline Blomme vergeten, die rijke boerinne op den Muyselaere tot Pitthem, die er van gisteren al aan moest?

— Kijkt, 't is waar! Mijn hoofd ruischt nog van dat schrikkelijk dondergekraak van gisteren avond, en mijn

geheugen is er lijk meê weggegaan. 't En ware niet kwalijk van nog eens de kanse te wagen; gelukt het niet, tot daar!

Zoo spraken de twee moordenaars, binst de voornoene, achter liedtjeszangers mesdag. Zij stonden geleund tegen den gevel van Pe Bruneels hutteken, waarin zij geslapen hadden, en ze bezagen de velden, die met den stortregen van den nacht geheel veranderd waren : de hoogste vruchten lagen plat geslegen en lijk gerold met eene rolle; de kleenste hadden een scherp groen topken gekregen, dat blonk van jeugdigheid.

— Zijt gij veerdig om er seffens achter te gaan?

— Waarvan niet! hier en ben ik niet noodig; onze mannen van Hooglede en van Staden zijn van den nacht naar huis, en degene die hier gebleven zijn zal ik wel morgen of overmorgen vinden. Kom 't maar op!

— Met hoe velen?

— Met tween.

— Maar met tween?

— Ja, uit nieuwigheid; wij zijn mansch genoeg, en 't en is niet altijd toen wij met meest volk waren, dat wij best gevaren hebben.

— Komt op dan!

Zoo gezeid, zoo gedaan : zonder verder gereedschap, en zonder nog binnen te kijken zelfs, vertrokken onze twee mannen langst de hoogte, en over de calcie, te wege rechte naar den Muyselaere. Met den ommeweg, dien zij deden om de meest betrappelde plaatsen te mijden, en eenen redelijken langen stand in eene herberge, wierd het niet verre meer van den avond, als zij op bovengemeld gehuchte aankwamen en binnentraden in 't hutteken van Wanne Lappers.

Zij was er nog alleene, en 'n scheen niet het minste dat bezoek te verwachtende te zijn, ingezien zij hare beide handen opensloeg en zei :

— Dat men u toch niet gezien en hebbe!

— Waarom dat? vroeg de capitein, niet zonder angst.

— Ja! waarom dat? wie heeft er gisteren noene Jan Vindels den weg afgelegen? Men steekt het toch op u, en hier en wordt er van niet anders meer gesproken.

— Als 't maar spreken en is!

— 't Zou kunnen veranderen met u hier twee dagen reke te zien binnenkomen; achterdenken is al lichte bij kwaadwillige gebuurs ontstaan dat gij meent!

— 't Is uwe schuld, Wanne, dat de liedtjezanger zoo slecht gevaren heeft; haddet gij beter aangewezen waar dat die rijke boerinne van Pitthem woonde.

— Ne'! ge'n hebt haar huis niet gevonden! 'k had het nog gepeisd dat het iets zulks was, en dat gij nadien, geld noodig hebbende, den eersten den besten haddet vastegegrepen en gepluimd!

— Ja maar, Wanne, dat en kan alzoo niet gelaten worden! neen, neen! Van den avond is het te late, maar morgen hergaan wij het; was 't niet bij Karline Blomme, dat gij zeidt?

— Morgen hergaan, met tween!

— Wat geeft dat? gij met ons, dat zal drie maken.

— Nievers vooren! in een huis daar ik zoo wel gekend ben!

— Zoo veel te beter, zijt gij gekend en kent gij 't huis; wij zullen 't wel schikken dat het gaat.

— 't En kán niet gaan!

— Luistert, Wanne : morgen in den voornoene, als het werkvolk op het veld is, en de bazinne alleene thuis, om het eten gereed te maken, zoo zult gij voor ons naar Karline Blomme'ns gaan. Met dat gij eene oude bedelaresse zijt, kunt gij kwansuis om een almoese vragen, en tevens zien of er geen belet en is voor ons van binnen te geraken. Wij blijven ons gedoken houden, ievers in een afgezonderd plaatsken, en wachten tot dat gij wederkomt. Seffens daarna vallen wij aan 't werk, en deelen u rijkelijk mede van den gemaakten buit. Is dat zoo te ontzien voor u, een doortrapte sloore?

— Op die maniere kan het gevonden zijn. 't En is wel zonder moeite en gevaar niet, maar achter dat de schijven volgen, wij zullen er het gevaar meê vergeten!

— Zij zullen volgen, bazinneke; 't is ik die 't zegge!

Daar wierd geheel den avond, en een ende van den nacht erbij, geklapt in dat hutteken; maar stillekens genoeg, naar mate dat het, met het vallen van den avond, buiten stiller wierd. Geen enkelen keer en wierden de moordenaars door een bezoek onderbroken; nu en dan ging er wel iemand voorbij, wiens stappen men hoorde, en telkens luisterden de klappers en vielen zij stille, uit vreeze dat er een onbekende, of nog erger misschien, ware binnen gekomen; maar het wierd late zonder voorval, en iedereen kroop in eenen hoek, op een handvolle stroo, om te rusten.

Slechte nacht, als men gedurig met vreeze ligt voor de straffe der misdaden die het geweten binst den slaap zelve verwijt! En dan nog met kwade inzichten bezig voor 's anderendags, en geen troost in niet en in niemand!

's Morgens, op de ure dat al de werklieden op de velden neerstig aan het werk waren, ging Wanne Lappers uit haar hutteken om te bedelen. Zij had er zeker naar gedaan om arm en sloorachtig te zijn : hare kleêren en hingen maar half aan heur lijf, meer gescheurd als geheel, meer gelapt en gestopt als effen, zoodanig dat er niemand en kon zeggen van wat goed hare rok gemaakt was; een halfverdraaide mutse bedekte haar hoofd, en geheele stressen van grijsgeworden haar staken uit, en dreven langst heur kaken, met het waaien van den wind. Op eenige schreden achter de bedelaresse, volgden de twee moordenaars, altijd belettende langs waar zij ging, maar zonder eenigszins te gebaren dat zij haar kenden en van haar opgeleed waren.

Na een quartierke gaans, door smalle wegelkens, zagen zij voor hunne oogen, een hofsteedtje, in 't geheele het zelve niet waar zij den mesdag geweest hadden. Wanne Lappers, die er al geheel tegen was, keek omme en wees met haren

vinger naar het pachthof; dan ging zij voorts. Baekelant en Simpelaere stonden tusschen de hooge vruchten te beraan wat er te doen stond, en niemand ziende, noch wijds noch zijds, fokten zij neder op den gerstkant, met hun aanzichte naar het hofstedeken.

De schijnheilige bedelaresse stond reeds aan de voordeure met een bedrukt wezen, en misschien luide eenen Onzen Vader lezende, om gehoord te zijn van die binnen waren. De half openstaande deure had zij geheel opengesteken, en voetje voor voetje was zij genaderd tot vooren aan in de plaatse waar de boerinne bezig was met eten gereed te maken voor haar werkvolk.

— Bazinne, mag ik, als 't u belieft een aalmoesken hebben, ter eere Gods? vroeg zij, met bedroefde en geveinsde woorden.

— Sa! Wanne, zij-je 't gij nog eens al? Gij weet wel dat wij aan de deure niet en geven, bijzonderlijk als er zoo vele werk is op het land, en aan menschen die nog geheel wel kunnen den kost verdienen!

— Och Heere! Karline, ik en heb geen brijzelken brood in geheel mijn huis; helpt mij toch, lijk 'n fraaie!

— 't Is altijd aan de zelfste te geven; men wordt daar eenen keer moê van, dat gij meent!

— Gelijk een fraaie, Karline!

— En men zegt dat uwe man wel geld wint, en dat hij het al vertureluit; zorgt liever om iets van hem te krijgen!

— 't En is toch mijne schuld niet, bazinne.

— Neen 't, maar al gelijk, gij kunt er vele aan doen, en ik geve liever mijne almoesen aan menschen die teenemaal onberispelijk en arm zijn zonder hunne schuld.

— 't En is zeker van mij niet vele te zeggen? zei Wanne, schielijk en met opzet veranderende van toon.

— Vele of weinig, gij en laat daarom niet van gekend te zijn voor eene van onze slechtste gebuurs, hoort gij dat?

— En wel! wilt gij niet geven, houdt het!

En die laatste woorden waren uitgesproken geweest met kracht en nadruk, zuiveruit om gehoord te zijn in de kamer daar nevens, indien er iemand in was. De bedelaresse bleef nog een oogenblik staan, en luisterde of zij niemand en hoorde, zonder acht te geven op de verontweerdiginge van de boerinne die opgesprongen was ; maar, niets geware zijnde, snakte zij de deure toe, en vertrok, gelijk zij gekomen was.

Bij de wachtende moordenaars bleef zij stille staan.

— En wel? vroeg Baekelant.

— De vrouwe is geheel alleene, of ik moete leelijk bedrogen zijn, antwoordde Wanne.

— Wij mogen er naar toe dan?

— Ongetwijfeld !

— Gaat langs de bane, die naar Ingelmunster loopt, wij zullen al dien kant weg vluchten, en uw deel van den buit in 't voorbijgaan afleggen.

Wanne ging al den eenen kant, en Baekelant en Simpelaere al den anderen. Onder wege namen zij de laatste schikkingen en spraken nog, toen zij aan den ingang van het hofsteedtjen kwamen. Daar verdapperden zij hunne stappen, begonnen te loopen zelfs ; en, in plaatse van rechte naar de veurdeure, draaiden zij rond de schure, al achter het huis, en gingen trekken aan een leeg deurken dat van achter op een boomgaardeken kwam. Het deurken ging open, en de twee mannen, die nog al net aangedaan waren, stonden in de keuken, vooraleer de vrouwe den tijd hadde van te zien wie de bezoekers waren. Zij nam ze eerst voor twee kooplieden, en toogde zekere verwondering van ze aldaar te zien binnendringen. Niettemin bood zij hun eenen stoel.

— Bazinne, en verschiet niet, zei Baekelant, met der daad, wij zijn twee weggevluchte uit het fransch leger ; wij dolen in bosschen en velden, altijd in vreeze van gevonden te zijn, en zonder eenen oogenblik ruste noch troost, 't en zij als wij bij goede menschen aanveerd en wel behandeld worden.

— Arme sukkelaers toch! dat gij rechts groot gegroeid zijt in zulke ongelukkige tijden! — zei de boerinne, al voortsroerende in het eten, en bedruktelijk kijkende in de valsche wezens der twee moordenaars.

— Wat zijn die tijden voor u,, die moogt bij uwen heerd blijven zitten? Laat ons spreken, die sedert twee jaar den oorloge van bij gezien, en schaars de ander weke kunnen wegvluchten hebben.

— Twee jaar oorloge! en dat kan nog al lange duren; ongelukkige dingen voor ouders die groote zoons hebben; en ik heb medelijden met onze gebuurvrouwe hier ze, die in 't geval is, en van nu af geheele dagen zou krijsschen, als zij peist op het loten en het opgaan van haren zoon.

— En dat zij het al wiste, zij zou nog meer kermen, misschien!

— Zijt gij mogelijks de zelfste die gisteren in haar hofstedeken geweest hebt?

— Neen-wij, vrouwe!

— 't Was ook een ongelukkige *refractaire*; hij was medelijdensweerdig om zien, heeft zij mij gezeid: zoo moê van ronddolen, ja, en hij had zulken nen honger dat zijn mage het niet meer en vermocht, en dat hij ziek kwam van 't eerste weinig voedsel dat hij nutte! Maar, gij zijt misschien ook gesteld gelijk hij was; immers in de bosschen en vindt men al niet vele, en gij kunt honger hebben en 't niet durven kenbaar maken.

— Inderdaad, vrouwe!

— Waarom dat niet seffens gezeid? Het ware te lange voor u, om te wachten tot dat het volk komt eten; 't is nog wel een paar uren; seffens is beter, niet waar!

— Wij vreesden van u lastig te vallen en u te beletten van voorts te doen aan uw eten. Wil ik iemand gaan roepen om te roeren in uw plaatse?

— Neen-g'; 't en is niet noodig; en, ten anderen, 't ware nutteloos; 't en is geen een mensch op 't hof, zij zijn allemale te velde.

Baekelant sloeg eenen verradderlijken oogslag op Simpelaere, en scheen te zeggen : —'t is al dat wij weten moesten! — Zoo met een nam hij den pollepel, en roerde voorts het eten in de vrouwe haar plaatste, binst dat zij naar de kasse om eiers ging.

Besluiteloos zaten de moordenaars in tusschentijde : zij hadden het te schoone, met twee'n tegen eene weerlooze vrouwe, en zij zochten beide, zonder malkander te kunnen te rade gaan, naar den besten middel om seffens en zonder geruchte te beginnen, te eindigen en weg te zijn. Als de vrouwe, met haren rugge naar hen gekeerd, bezig was in de kasse, deed Baekelant, met zijn hoofd, teeken naar Simpelaere, dat hij ze moest laten wederkeeren tot bij den heerd en tusschen hen; hij draaide wat zijn stoel, zoodanig dat zij, om wederom op haar plaatse te komen, dichte tegen hem moeste staan en schier zijne arms genaken.

Het gesprek had altijd voortsgegaan, over de droevige tijden, en de ongelukkige lotelingen voor het fransche leger. Karline, in wier herte nooit geen slechte vermoedens van haren evenmensch aanveerd en wierden, en kreeg geen achterdenken : zij sneed altijd voorts botterhammen, zonder ooit omme te zien.

— Maar hoe zijt gij weggerocht uit het leger? had zij gevraagd : kan men daar nog gemakkelijk uit dan?

— Met moeite genoeg : als men daar is, en alle dage in gevaar van op het slagveld te sterven, 't en is niet dat men sparen zoo om weg te geraken. En, ik voor mij, ik zou door 't vier gesprongen hebben, en mij laten in stukken houwen, liever als nog te gaan vechten en in 't leger te verblijven.

— Dat moet verre gaan!

— Ja, ja : men vindt er die dolen gelijk wild, en altijd verjaagd zijn, en verre van huis moeten leven; en dat al om geen soldaat te zijn.

— Gij en zijt toch niet verre van uw huis, dat ik meene : het dunkt mij dat gij spreekt lijk het volk van al Kortrijk!

— Ik vreeze dat wij nog te bij zijn; en om alle zekerheid gaan wij van dage verder op.

— Dat zal u deugd doen ze, om te gaan, zei Karline, die ommegekeerd was, en eene handsvolle boterhammen toogde, bij een schotelken vol eiers. Neemt aan : in afwachtinge dat de eiers koken, grijpt alsan elk een sneê brood, en eet maar smakelijk, het is u uit der herten gejond.

Dat zeggende was zij genaderd bij den veuzenden heerd, en, met een zoet vriendelijk wezen, gaf zij ieder een vet geboterd stuk brood in de hand. Geen een van beiden die « bedank u » zei, te veel waren zij met wat anders bezig.

Karline stoop, nam het deksel af van eenen moor, die op de heete asschen stond, en zij ging er de eiers in steken, al zeggende :

— Daar zijn er redelijk vele, gelijk gij ziet; maar 't is iets dat wij niet en moeten koopen, en gij kunt er wat in uwen zak draaien, tegen meerderen nood, want het zou gebeuren ook.....

— Het gebeurt! zei Baekelant al rechte springende, en hij sloeg zijne twee handen, 't eene in de kele, en 't andere in den hals van de weldadige en weêrlooze vrouwe. Het laatste woord, een woord van liefdadigheid ook, dat zij ging uitspreken, stierf in haren hals, en de onmenschelijke beul, die ze vaste greep, trok ze achterwaarts over, op den vloer.

Geen enkel woord en kon de ongelukkige spreken, geen enkelen zucht geven. Haar kele was te hevig toegenepen, en haar wezen kwam blauw en dan purper, bij gebrek aan asem.

— Uwe neusdoek om het getier te beletten, riep Baekelant naar Simpelaere, die stond te peizen wat hij moeste doen.

— 'k En hebbe geen meê, antwoordde hij.

— En ik ook niet.

— Wat daar meê gedaan?

— Loopt in de kamer, en neemt iets, het eerste 't gereedste : geeft mij eerst uwe koorden!

Als of hij een onredelijk dier onder de handen zou gehad hebben, trok de schelm de arme vrouw, die op heuren rugge lag en teenemaal zonder gevoelen scheen, rechte; hij verpakte zijne vuisten, keerde ze en stuikte ze wederom neder op den geharden vloer. Haar voorhoofd bokte ijselijk; het bloed sprong uit hare neuze, een ellendige en verdoofde schreeuw ontvloog hare lippen; maar roeren of tegenweren en deed zij niet. De arms wierden haar al achter te samen gebonden en genepen en vast gemaakt aan henre beenen, waaraan ook koorden geleid wierden. Om dat te doen, had de moordenaar zijn slachtoffer moeten loslaten; het wederkeeren van den asem en de pijne ook misschien hadden de vrouwe tot haar zelven doen komen : zij hijgelde in het bloed dat uit haren mond en hare neuze kwam geloopen, en, ontlastinge voelende, deed zij geweld om rechte te springen. Geen steun vindende in hare gebondene handen, viel zij neder; zij ging hare poginge hernemen, maar de moordenaar greep ze andermaal vast, zoo nochtans, dat zij struiptrekkende haar hoofd tusschen zijne handen kon schudden en zijne borst en zijne mouwen geheel en gansch met bloed bekladden.

Het was hare laatste beweginge. Op dien oogenblik kwam Simpelaere uit de kamer met een pluimen bedde en dekkinge uit een bedstêe. Baekelant snakte een wollen sarge uit zijne handen, draaide er het bebloede hoofd van de vrouwe in, legde ze plat uitgestrekt ter aarde, en smeet er het pluimen bedde op, al zeggende :

— Daar ze! Nu en is er geen nood meer van schreeuwen !

De twee moordenaars begonnen rond het huis te loopen, om al te stelen en te rooven dat zij vonden. Veel geld en was er niet : twee gouden louis en eenige fransche kroonstukken lagen verdoken onder het bedde; wat ander geld zat in de kasse, eenige zilveren gespen, een gouden kruis en een gouden slot, 't was al dat zij vonden. Daarmeê liepen zij weg door de stukken, zonder van iemand gehinderd of bekend te worden.

Met den noene en hoorden de weinige werklieden, die rond het hof op de stukken vrochten, de welbekende stemme van hunne meesteresse geen eten roepen. Het verwonderde hen : zij hadden het kloksken van Pitthem hooren weêrgalmen en de andere menschen elk naar zijn huis zien gaan. Na een oogenblik wachtens, en zonder kwaad te peizen, scheedden zij uit hun werk, en trokken huiswaarts op. In 't hof was alles stille en gerust : de deure van de woninge stond open, geen beweginge nievers. Na hun allaam weggezet te hebben, en tegen malkander gezeid dat het aardig was hunne boerinne noch te zien noch te hooren, hetgene nooit en gebeurde, gingen zij te samen naar de keuken, waar hun noenmaal altijd plag gereed te staan.

De voorenste, als hij den eersten voet binnen stelde, en dat bedde zag liggen op den grond, en dat bloed dat langs den vloer was geloopen, sprong achterwaarts uit, al roepende : — Och God! wat mag er hier gebeurd zijn? — De andere sprongen vooruit om te zien, en een 't zelfste woord kwam in hun gedacht en op hunne lippen : Vermoord!

Een arme vrouwe, die sedert jaren en jaren bij Karline vrocht en woonde, wierd zoo goed als zinneloos van verschot; zij liep het hof uit al roepende : Moord! Moord! Haar getier, in de kalmte van den noenestond, wierd gehoord in de naaste huizen, en welhaast zag men volk komen opgeloopen, nieuwsgierig zijnde en ontziende van de slechte mare te hooren bevestigen.

Intusschentijd had er een alleene wat moed gekregen : overpeizende dat zijn meesteresse nog wel eenig leven kon inhebben, en onder het gewichte dat boven haar gesmeten was, nog asemen misschien, trok hij voorzichtig het bedde af, en huiverde als hij van langst om meer bloed geware wierd. Met eene bevende hand, en bleek van angst, deed hij de wollene sarge van rond haar hoofd, al kijkende of hij hare beenen of hare gebondene handen niet en zag bewegen. Volstrekt niet. 't Overdeksel viel af en liet Karline zien liggen,

uitgestrekt, aan handen en voeten gebonden, met heur aanzichte op den vloer, en geheele klompen geklonterd bloed van beide kanten aan hare wangen. Blauwe plekken stonden in haren hals, en, als men taste aan hare handen of zij nog levenswarmte inhadden, vond men alles ijskoud. Zij was een lijk.

— Vermoord! zei nog eens de werkman, en de tranen sprongen uit zijne oogen.

Al de omstanders jammerden en weenden, en keerden hun oogen van dat ijselijk en treurig vertoog. De diepste stilzwijgendheid heerschte welhaast in dat hof, en en wierd maar van tijd tot tijd onderbroken door het zuchten en 't klagen van de menschen die daar tegenwoordig waren. 't En is toch niets dat dieper naar het herte gaat van den mensch als het zien van iemand die deerlijk mishandeld en vermoord is door onmenschelijke beulen! Eilaas, zonder gevoelen en voor een handsvolle geld, doen menschen 't gene wilde dieren niet en doen; hunnen evennaasten, zonder ervan misdaan geweest te hebben, martelen ze en benemen ze het leven! Tot daar nochtans worden zij somtijds geleid, die hunne plichten, hunne ziel en hunnen God vergeten.

Ondertusschen was een der bijzonderste gebuurs naar Pitthem geloopen, om den vrederechter te onderrichten van de moord en van al dat hij op het hofsteedtjen gezien had. Na verloop van een uur en half kwam de ambtenaar in, vergezeld van de heer Cardon, geneesheer van het dorp, en van eenige andere nieuwsgierigen of bloedverwanten van de vermoorde vrouwe. De schouwinge en het onderzoek van het doode lichaam bewezen dat hals en borst purper rood waren, ten gevolge der verworginge en der beneminge van den asem; dat de eerste wervel van den hals pijnelijk van den tweeden afgescheiden, en dat de dood daaruit veroorzaakt was, vooraleer men nog de vrouwe hadde willen versmachten onder het beddegoed. De schade die in het huis door de ongekende moordenaars gedaan was wierd ook waargenomen, maar

vruchteloos zocht men sporen of kenteekens, van de plichtigen. De name van Baekelant rolde van mond tot mond; er wierd gesproken van den liedtjezanger, die bijna vermoord wierd langs de breede bane; en dat klappen vergrootte den schrik, en ontstelde geheel het dorp en het omliggende; maar 't en gaf geene inlichtingen nopens de daders van het bedreven schelmstuk.

Baekelant was dikwijls genoemd, maar niet gekend en nog vele min gevonden.

VIII.

BAEKELANT, MAAKT U VEERDIG!

Bevoordeeligd door de langde van de vruchten die te velde stonden waren Baekelant en Simpelaere, zonder gezien te zijn, uit het hofsteedtjen gekropen en verdwenen, al den kant van de Brugsche calcie. Oordeelt of zij een geruste reize deden! In die kleene voetwegelkens ging de capitein voorenop, en zijn maat volgde hem, zonder een woord te spreken, altijd met de oogen te vluchte, al vooren en langs zijds, uit vreeze van menschen te ontmoeten. De capitein, te straf bezig met andere dingen, en had nog de groote bloedplekken niet belet die zijne borst bekladden; het was zoo nochtans, en het bloed verried van verre en duidelijk den moordenaar.

Na een quaart gaans, in een redelijk smal wegelke tusschen twee dubbele hagen, kwam er aan den anderen kant eene vrouwe op Baekelant toe, en op zijnen maat. Omdat het maar eene vrouwe was, zoo en gingen de moordenaars niet omme; zij en spraken er zelfs niet van. Tegen de vrouwe gekomen, beschafte Baekelant dat ze hem zoo sterlinge bekeek; het verwonderde hem, zijn herte klopte, maar 't was er al meê. De vrouwe schrankte van kante in de hage, altijd met de oogen op den voorensten van de twee gasten, en, nauwelijks waren zij haar eenen stap voorbij, of zij begon te loopen, al dat ze maar loopen en kost. Baekelant keek omme, en, zijnen maat beziende :

— Dat is aardig, zei hij, dat die vrouwe mij zoo bezien heeft, en dat ze nu aan 't loopen gaat!

De oogen van Simpelaere vielen op de borst van den

capitein, die bruinroode plekken deden hem veranderen van verwe, en, zijne arms opensmijtende, zei hij :

— Wat zie ik? Geen kunste of bezien u de menschen, gij zijt geheel bebloed!

Baekelant stak zijnen kin neder, bezag zijne kleederen en wierd nog meer ontsteld als zijn reisgezel.

— Dwazerik! zei hij, waarom en hebt gij dat niet gezeid?

— Hoor! ik moet het eerst zien, zeker! 't is den eersten keer dat gij u mijwaarts draait.

— Komt, Simpelaere, ik en mag alzoo langs de bane niet gaan; wij en zijn niet verre van de bosschen, 't beste ware van erin te kruipen, mij te kuisschen en den avond af te wachten.

— Wel voor mij!

Zij gingen door een bloot stuk lands, rechte naar het hout, dat van daar tot aan het Ardoyeveld leidt, en zij en kregen maar asem weder als zij daar in waren. Tusschen de boomen waren zij in veiligheid; zij gingen altijd voorts, sprongen over de Brugsche calcie, en kropen bijna tot het ander einde, aan den overkant van den bosch. Met wasschen en vrijven trachtten de moordenaars de verraderlijke plekken uit te doen, maar 't en gelukte niet volgens hunnen wensch, en zij en durfden het woud niet verlaten, eer dat de schemer van den avond eenen half-duisteren sluier over hun kleêren had getrokken. Dan zetten zij aan, op het platte land, rechte naar den Koolbrandershoek.

't Was rechts dien avond dat de gendarms uit Rousselaere trokken, op zoek achter de moordenaars, en dat het Molleken hen gevolgd had, te late om het gevaar af te keeren van het hoofd der plichtigen. Het moeste wel middernacht naderen, eer dat Baekelant en Simpelaere aan de eerste huttekens van den Koolbrandershoek kwamen, zonder g'eten of anders als putwater gedronken te hebben, sedert 's nuchtens, redelijk tijelijk. Aan de herberge gekomen, die de vergaarplaatse was van de bende, klopten zij op de deure, om baas of bazinne op te

krijgen, maar, hoe meer zij klopten, hoe stilder het bleef. Verwonderd van geen antwoorde, of ten minsten geen teeken van leven te hooren, en het aan den harden slaap toeschrijvende, draaiden zij al achter, gingen buisschen op het vensterken, dichte tegen het bedde waarin hunne slapers liggen moesten.

— Hei da! waar zit gij dan? 't is wij die hier zijn!

Zoo seffens hoorde men beweging in het kamerken : de venster ging open, en een aanzichte verscheen.

— Ik peisde op een geheel ander bezoek, zei de baas. Maar, rap, capitein, al vooren : ik moet u iets zeggen.

— Wat is er? vroeg Baekelant, eer nog de deure openging.

— 't Molleken heeft hier geweest, komende van Rousselaere en achter u zoekende; het scheen haastig en verlegen...

— Waarom?

— Het sprak van gendarms op weg naar den Koolbrandershoek.

— Gendarms! En gij vertelt dat alsof het niets en ware! Zijt gij niet benauwd dan?

— Waarom zou ik benauwd zijn? Ik en heb nooit geen moorden gedaan, noch geen dieften helpen plegen!

— Waar is het Molleken?

— Naar Pe Bruneels, peize ik, daar het u meende te vinden.

— Kom op, Simpelaere, wij gaan zien wat ervan is, en vechten als het nood doet. Geef eerst drank, baas, mijn kele gloeit.

De moordenaars dronken en vertrokken, niet al de strate, maar langs de kantjes der velden, om uit te komen al den noordkant van de herberge *Sente-Pieter*, en rechte over den schouthoek. Zij spraken tegen malkander van 't gene kon waar zijn in de tijding van 't Molleken, en wat er hun te doene stond in diergelijk geval, toen de stemme van menschen, een geroep zelve, tot aan hun ooren kwam. Zij waren nog eenige minuten

van de calcie, en, nieuwsgierig om te weten wat, zoo begonnen zij te loopen. Het geruchte en vermeerderde niet, integendeel; maar als zij niet verre meer van den weg en stonden, trof hen de stap van volk op de harde steenen. Zij naderden en naderden, maar nu trager en al kruipende door de vore van een hooggegroeid stik rogge.

Baekelant was tot tegen den calciedijk gekomen, en hij en durfde niet verder; het geruchte dat hij hoorde, 't kwam al hemwaarts, zonder twijfel; hij kroop geheel in de stoppels van de vruchten, en zat er zoo dat hij kon gadeslaan wat er, voor hem, op den weg gebeurde. Na korte stonden zag en raadde hij alles : de twee brigaden der gendarmerie waren onder zijne oogen, drie gevangenen, met koorden wel verzekerd, stapten langs hen, en traden welhaast in de herberge. Als de brigadier aan de plaatse kwam, daar de twee moordenaars in verdoken zaten, zei hij rechts tegen zijnen krijgsgezel in 't fransch, zoodanig dat het schoone verstaan wierd : Ik geloove al gelijk dat wij 't hoofd van de bende niet vast en hebben!

Het hoofd van de bende liet het krijgsvolk gewerden. Uit vreeze dat er nog wel elders kon huiszoek gedaan zijn, bleef Baekelant geheel den nacht buiten, in de vruchten verdoken zitten, en, van met dat de eerste klaarte van den nuchten opkwam, trok hij, na van kleederen veranderd te hebben, met zijnen ouden maat, naer Rousselaere.

Geheel de stad was in reppe en roere : immers de drie gevangene moordenaars waren al toegekomen; dat nieuws was op wielkes rond de stad geloopen, en al de menschen, kleene en groote, waren toegesneld naar de strate waarin de gevangenisse staat, en waaruit de roovers moesten komen, om seffens naar Brugge vervoerd te zijn.

Baekelant en Simpelaere deden gelijk al de nieuwsgierigen en zij dromden meê door de strate. Zij bleven ten besten mogelijk van kante, om alles te zien, en om van hunne makkers niet gezien te worden. Ten halfsten den voornoene,

kwamen de gendarms op; zij stonden in rang rond het huis waar de moordenaars in zaten, en welhaast verschenen zij, geketend en geboeid, op den dorpel van de deure. Een gedruis, lijk van duizende stemmen, die tevens verwondering en verontweerdiging uitdrukken, rees op uit dit volk, dat al weêrkanten in de strate en tot op de markt getroppeld stond.

— Is dat Baekelant? Is dat Baekelant? schreeuwde men uit alle troppen, als Pe Bruneel met zijn breede schouders, zijn stout wezen, en zijn pinkelende oogen te voorschijn kwam.

Simpelaere keek in het aanzichte van Baekelant, die trilde waar hij stond, en die een koude huiveringe over al zijn lidmaten voelde loopen.

De gekwetste moordenaar wierd op een karre gesteken; de twee andere, elk tusschen twee peerden en met ketens aan den zadel vastgebonden, stonden te wachten. De stoet vertrok, het volk maakte plaatse en zweeg op de eerste beweging van de ruiters. Maar nauwelijks waren zij in gang, of geheel de menigte roerde, elk liep achter, om nog eens de moordenaars te zien, elk sloeg zijne oogen op den Schout, die, met onbeschaamd gezichte en eenen spotlach op de lippen, voortstapte, zijn oogen sloeg op het nieuwsgierig volk en het nog scheen te tergen en te verbitteren, met de ketens te schudden en te doen klinken, die hem arms en handen op den rugge gesloten hielden.

Baekelant en Simpelaere gingen achter tot buiten stad in 't gevolg der gendarmen. Als er schier geen nieuwsgierigen meer over en bleven, sloegen zij eenen weg in, die, slinks op, hen naar Hooglede moest geleiden, en zij verdwenen in de velden.

— Capitein! zei Simpelaere, als zij buiten zicht waren:

— Wat is er, vriend?

— Weet gij hoe dat hier begint te gaan?

— Hoe?

— 't Is daar omtrent gelijk in de schietingen, waar ver-

scheide dorpen bijeenkomen, en beurtelings uitgeroepen worden om te schieten.

— 'k En versta u niet, man!

— 't Is van Pe Bruneel schiet, en Baekelant maakt u veerdig : verstaat gij 't nu?

ZESDE EN LAATSTE LEGENDE.

I.

'T RIEKT NAAR UIT.

't Was in de eerste dagen van sprokkelmaand, 't jaar achttien honderd en drie. Straf koud en was het niet; immers 't en vroos noch 't en waaide; maar een kleen smokkelregentje, met hier en daar sneeuwvlokskes ertusschen, liet genoeg voelen dat het winter was en dat men slecht weder mochte verwachten.

Rond den vieren van den achternoene zat er, langst een binnewegelke van Rousselaere naar Gits, een man, gefokt op eenen boom, tegen den natten boord van eenen nauwen gracht. Hij zag er moê uit van werken of van gaan : zijn voorhoofd lag rustende in zijne beide handen, en zijne ellebogen op zijne knie'n. Hij en roerde niet, of 't en zij van tijd tot tijd, om rechts en slinks te kijken, waarschijnelijk of er niemand op en kwam. Aan zijne zijde lag er een gastok, met een zweepken aan; zijn kleêren waren tamelijk net, en aan geheel zijn aantreksel zou men een van die gasten verkend hebben, gelijk er nog vele gevonden worden, die geheele dagen op de beenen en overal te vinden zijn, en die nochtans met niemand en nievers zaken te verrichten en hebben.

Dat was Baekelant, de capitein der rooversbende. Geen wonder was hij moê : dien dag kwam hij van Brugge al Rousselaere rond. Sedert lange had hij geerne bij den Schout gerocht, die opgesloten zat, of toch bij een der gevangenen

uit zijne bende; zijne zakken zaten vol geld, dat hij meêgedregen, of langs de bane gestolen had, om aan zijne makkers te geven; maar vruchteloos had hij gepoogd en gezocht. Na vele loopens rond de stad, na vele zoekens om te kunnen landen, zonder zijn eigen bloot te stellen, had hij 't moeten opgeven. Hij en hadde maar, en dat verscheide maal, 't mismaakte wezen der opgeslotene booswichten door de ijzeren tralien gezien, hun van verre zijnen moordenaarsgroet toegezonden, en dan moeten vertrekken gelijk hij gekomen was, met den spijt nog en de wroeginge in zijn herte. Nu zat hij daar te peizen en te herpeizen op hun lot, en ook misschien op het lot dat hem eer lange dagen te wachten stond.

Hoe zeere was hij toch veranderd! Diepe rimpels doorgroefden zijn voorhoofd en zijne wangen; zijne oogen, die nog wel stralen schoten, waren ingetrokken en omwonden met blauwe ringen; zijne dikke lippen kwamen vooruit en teekenden, zelfs als hij hem bedwong, de onruste op zijn aanzichte. Aan geheel zijne houdinge, aan zijne opgetrokkene schouders, verkende men eenen man die, jong van jaren en oud geleefd, de schoonste dagen van zijn leven misbruikt en zijne lichaamskrachten verspeeld had.

Wat ijselijke gedachten moesten er in dat hoofd draaien! Welke bijtende knagingen dat herte verscheuren, dat met zoo vele misdaden bezoedeld was! Hij was toch, hij Baekelant, van christelijke ouders geboren! In zijne jonkheid had men hem gesproken van God, van de helle, van zijne onsterfelijke ziele; en, in Vlaanderen hier, overal waar hij kwam, moest de godsvrucht der menschen, moesten de lange toegeslotene kerken, moesten de vervolgingen en het jammeren der christenen om de verdrukkinge van den godsdienst, moest alles hem hetgeen hij nog geweten, maar zoo leelijk vergeten had in 't geheugen brengen. Ja, 't moeste alzoo zijn, hoe boosaardig hij ook was; en 't gedacht van 't schavot en van 't geen erop volgen zou, moest hem opperst liggen, want somwijlen, als hij alleene was, viel hij stille, boog hij zijn hoofd en treurde hij.

In diepe gedachten verslonden, zat Baekelant nu neêrgezeten, tusschen Gits en Rousselaere.

Wat ongelukkig zitten gelijk die gasten daar te Brugge! — zoo sprak hij in zijn eigen. — Opgesloten tusschen vier muren, en zonder hope van nog in den klaren te komen, 't en zij om het mes van den beul te kussen! En altijd, van 's nuchtens vroeg tot 's avonds late, peizen op hun leven van eertijds, op de vrijheid, op hun verzet bij de makkers en misschien ook, gelijk ik nu, op hetgeen nog gebeuren moet! Zou er dan geen middel zijn om ze te verlossen? Dat wij eens al te gader deden, die nog overblijven, en al onze krachten inspanden, gelijk wij ze zoo dikwijls hebben ingespannen om elders in te breken en te rooven? Neen, ik zou vele gevaar loopen van er mijnen kraag te laten, en elk voor zijn eigen is toch best. Ten anderen, die slimme, die felle gendarms zijn daar altijd, en de die moesten rechts nu uitkruipen om in onzen weg te loopen! De gendarms!... zij zullen wel eindigen met mij ook te vinden, indien ik niet voorzichtig genoeg en ben, en altijd vluchte en mij verduike. En nog en zou 't niet helpen, wierde er een verrader onder mijn gevangen volk gevonden, die, om zelve uit de klauwen te geraken, verklaarde waar ik mij verberge!... Ware het niet beter van uit deze streke te vluchten en elders te gaan leven, gelijk andere menschen, met werken en slaven; ik zou misschien de ruste wedervinden!... Ruste voor eenen moordenaar!... Neen; werken en kan ik niet meer, en overal toch zou men op mijne hielen zitten!... Dat ik het anders dede, 't ware korter nog! — En de moordenaar, rechte springende, haalde een geladene pistole uit zijnen binnenzak, trok den haan over, en legde aan... eenen oogenblik stond hij daar, lijk zinneloos, voor hem te zien en te beven. Maar schielijk viel zijne hand weg en hij verdook zijn wapen : — Moet ik sterven, liever door de hand van de beulen, zei hij; mijn volk en mag ik niet verlaten in den nood, en, heb ik met hun begonnen, ik zal met hun eindigen!... En dat er moest achter dit leven...!

De roover gaf eenen wrong, hernam zijne eerste zate, op den boord van den dijk, en begon stillekens en binnen 's monds een liedtje, lijk om onaangename gepeizen uit zijn hoofd te steken. Zoo verre was hij gekomen, dat alle gedachten van eeuwig ongeluk of zaligheid hem verveelden; toen zij voor zijnen geest verschenen, trachtte hij ze weg te jagen en hij zocht verstrooidheden, peizende mogelijks alzoo te ontsnappen aan de wroeginge en aan dien knagenden worm die 't herte van alle booswichten verscheurt.

Nauwelijks was hij nedergezeten of hij hoorde de takken van de hage ruttelen, die langst het wegelke stond. Altijd in onruste gelijk hij was, rekte hij zijnen hals om te luisteren, en wierd seffens geware dat het gedruis door meer als eenen mensch veroorzaakt wierd. Hij sprong op, en hij was in eenen wenk tien stappen verder, in de dikke tronken die insgelijks langst de bane stonden. Daar zat hij gesloten, en loerde tusschen de takskens, om te zien wat er ging opkomen.

't En duurde niet lange, of hij zag een voor een zes mannen voorbij stappen, aangedaan als borgers. Maar het vreede wezen en de breede knevels van eenigen gaven te kennen dat zij allen geen burgers en waren. Baekelant trilde eerst als hij ze zag, maar, als hij zijn hoofd uitstak om ze met de oogen te vervolgen, terwijl ze verder gingen, stond er een grimlach op zijne lippen, en de woorden : *Nog eens ontsnapt!* kwamen uit zijnen mond. Immers, hij was in 't gedacht dat hij te Rousselaere verkend en achtervolgd was geweest.

Welhaast nochtans scheen 't hem aardig dat zes mannen, in eene bende, achter een alleene zouden gaan; Baekelant begon te twijfelen en te peizen of zij niet waarschijnelijker op zoek en waren, langs eenen verkeerden en geveinsden weg, naar de moordenaars die op Hooghlede en Staden woonden. Met rap te zijn kon hij nog zijne makkers voorkomen en wederom de gendarms bedriegen. Hij kroop dan door de tronken tot den anderen kant van het stuk lands; van daar

liep hij langst een bosselken rechte naar Staden, zonder nog verder te kijken achter de kerels die hem uit zijne diepe gedachten hadden getrokken.

Baekelant en was niet vele bedrogen, maar toch te leur gesteld. In plaatse van naar Hooghlede ging de bende naar Gits, en inderdaad op zoek naar de moordenaars. Het was uitgekomen dat twee gebroeders, genaamd Verplancke, zagers van ambacht en roovers in het duikerke, tegenwoordig te Gits vrochten, op de plaatse, en dat de gelegentheid schoone was om ze zonder moeite aan te houden. De gendarms, opgeleid door eenen dienstman van Rousselaere, gingen daar naar toe. Zij hadden het eenzaam binnenwegeltje genomen, om zeker van niemand gezien te worden, en, zonder 't minste gedacht dat zij bijna tegen den capitein der rooversbende gebokt hadden, kwamen zij tot beneden den Gitsberg.

't Was vijve van den achternoene. Vrochten de zagers dien dag, ongetwijfeld moesten ze nog bezig zijn, maar toch niet lange meer, want het daglicht begon reeds te verflauwen en den avond te naderen. Ievers, ter zijden de plaatse, rechte voor eene wagenmakerije, stond het zagerskraam, zoo was het gezeid geweest; maar het dorpken, dat zoo weinig gekend was in de omstreken, was nog veel vreemder voor onze krijgslieden. Niet durvende bendewijs voortstappen, uit vreeze van gezien te zijn van verre, en van vermoeden te wekken, stond de brigadier stille aan 't eerste huizeken van het dorp, op twee boogscheuten van de kerke, en hij trad binnen met zijn volk, om inlichtingen te vragen. Een arm wijf zat voor de venster, te lappen aan oude versletene kleêren.

— Vrouwke, en verschiet niet! zei de Rousselaernare die meê was tegen de moeder die ging vluchten — wij en komen maar om den weg te vragen.

— En die mannen met baarden ook? vroeg de vrouwe, al overzijds kijkende naar de gendarms.

— Zegt ne keer waar dat Peene, de wagenmaker, woont?

— Wel Heere, 't is zoo een brave mensch! mijn man werkt ervooren, bijkans heel 't jaar deure.

— Wat doet hij?

— Zagen.

— Zagen! 't is gepast!

En, zonder te luisteren naar het gene de vrouwe hem vroeg, keerde de spreker naar de andere, en zei in 't fransch wat hij kwam te vernemen, verzekerd dat zij in het huis stonden van den moordenaar. De mannen met knevels vreven hunne handen en lachten van genoegen, binst dat de moeder, niet wetende wat gemaakt, naar hunne gebaren keek en naar hun vreemde tale luisterde.

— Sa, vrouwtje, zegt, waar woont die Peene, voor wien uw man werkt?

— Maar, Mijnheeren, wat gaat er gebeuren dan? gij hebt zulke aardige manieren.

— Niets, vrouwtje, niets! gij moet ons nu schoone zeggen of uwe man nu op zijn werk is, en waar dat hij werkt? Een van ons zal hier blijven bij u, tot dat wij weder keeren, en 't is om zeker te zijn of gij de waarheid zegt, hoort gij 't?

— Heere toch, dat gaat hier vreemde! wat hebt gij bij mijnen man te doen? En, als gij maar dat en moet weten: daār, over de kerke, rechts op, tenden de huizen, heb ik hem van den achternoene nog zien zagen.

— Past op dat gij de waarheid zegt!

— Ja maar, 't is de waarheid, ik en hebbe nog nooit gelogen!

En seffens gingen vijf der mannen langs de aangeduide bane voorts, binst dat de moeder, gevolgd door een gendarm, in het huizeken wederkroop al zeggende: Moet ik hier nu met dien aardigen vent zitten!

De vijf mannen stonden aan den hoek van den kerkemuur. Menige burger, nieuwsgierig om die vreemde lieden te zien, was aan zijne deure gekomen; meer anderen keken door de venster van hun huizeken, achter 't gordijntjen, want de vreemdelingen klapten gedurig, en wezen met den vinger al den aangeduiden kant. Inderdaad, van verre

zagen zij een zagerskraam staan, ten einde de straate, een man erboven op, en een andere op den grond, neerstig aan het werk.

— Voorzichtig te zijn, zei de brigadier, al zijn volk trekkende achter den gevel van een huis! Men heeft dikwijls genoeg de moordenaars gemist, nu toch moet het anders zijn. Gij daar, keert omme al dat wegeltje dat rond de huizen leedt en tracht uit te komen over de zagers, om ze te kunnen houden of volgen, indien zij kwamen weg te springen. Wij zullen hier eenen oogenblik wachten, en dan, met vieren, rechte daar naar toe gaan. Vooruit!

Na twee minuten wachtens stapten zij aan, door 't midden van de strate, en kwansuis lijk reizigers die klappen van hunne zaken, en die op niet anders en letten. De zage ging altijd voorts op en neder, 't gedruis dat zij maakte, al kervende door de planken, ruischte in de ooren van de gendarms, wier oogen gedurig van den grond naar de mannen gingen die zij grijpen moesten. Zij naderden en naderden, in volle hope, tot op eenige stappen van de verdachte werklieden, en geen twijfel meer of het zou gemakkelijk zijn om beiden zonder moeite aan te houden. Maar de zage was stille gevallen : de man, die boven op den boom stond, half gebogen op de twee arms van zijn alaam, en gekeerd naar den kant der opkomende viere, scheen ze sterlinge te bezien. Hij bleef in de zelfste houdinge staan, spijts zijnen maat, die luide riep : voorts dan!

De gendarms draaiden reeds, geheel dichte tegen de schragen, als Verplancke van den boom sprong, en, rap gelijk nen schicht, al een wegeltje langst de huizen verdween. De tweede zager, die, anders gekeerd, niemand en had zien opkomen, en die van niets en wiste, stond verwonderd te kijken, maar 't en wierd hem niet vele tijd van kijken gelaten : twee felle kerels grepen hem vast, en, eer de man hun aanzichte gezien had, lagen er al koorden rond zijne arms, en, schreeuwen of niet, hij moeste hem laten binden.

Verplancke was, in zijne haastigheid, tegen den vijand

geloopen, die al achter toekwam. Kloek en fel gelijk hij was, ware hij zeker in eenen oogenblik uit de handen gerocht; maar hij was achtervolgd, en alleene tegen drie en worstelde hij niet: hij liet gewerden, en en sprak zelf geen enkel woord, binst dat men hem boeide. Zijne oogen schoten vlammen en een benauwdelijk geloei kwam uit zijnen mond, anders niet.

Zijne werkmaat, die zijn broeder niet en was, liet ook gewerden, maar niet zonder klagen en schreeuwen, omdat er hem geweld gedaan wierd. Hij en hield niet op van zeggen dat hij nooit niemand geen kwaad gedaan en had, dat er niemand recht en had van hem gevangen te nemen. Eenige van de stouste inwooners hadden het gewaagd van te naderen, anderen verstout, waren ook bijeengekomen, en nu stond er een geheele hoop volk. De zager die niet gevlucht en had riep gedurig al die hij kende tot getuigen van zijn goed gedrag en van zijne onschuld, houdende staan dat zij gemist waren, en zekerlijk de hand op eenen anderen moesten leggen. 't En wierd hem alleenlijk niet geantwoord, en, niettegenstaande zijn wederspreken, moeste hij meê, tot bij den Meier van het dorp, die wat verder op de plaatse woonde.

In 't huis van dezen ambtenaar, die hoogst verwonderd scheen, wierd de schuldeloosheid van den eenen bekend. Hij was de echtgenoot van de vrouwe die door eenen gendarm bewaakt zat; Verplancke wrocht somtijds met hem, en zoo veel het zijn moordenaarsleven toeliet; maar de man was verre van het ware bedrijf zijns werkmaats te kennen, en hij en wist niet wat zeggen van verslegentheid als de waarheid uitkwam. 't Was de broeder van Verplancke, ook als lid der rooverbende aangeklaagd, dien men hebben moest; hij was insgelijks zager en wel gekend op Gits; maar, hoe dreigend men ook aan zijnen broeder vroeg waar hij zat, men kreeg geen woord; hij zweeg alsof hij stom ware geweest.

Intusschentijd was het donker avond geworden. Men wiste dat de twee beschuldigden hun verblijf hadden bij een kortwoonder, op een half uurken van Gits, niet verre van

Hooghlede. Misschien ware het mogelijk geweest van den anderen, die van geheel den dag niet gevrocht en hadde, op zijn bedde te grijpen, vooraleer hij kennisse kreeg van de gevangenneming zijns broeders. 't Besluit wierd seffens genomen van erachter te gaan, te midden den nacht. De gevangenen, wel gekoord en gebonden, in een vastgesloten kot gesteken, liet men over aan de zorge van een der kloekste uit de bende; en, als de tijd daar was, trokken de andere al te male, opgeleid door den Meier van Gits, naar het huizeken waarin zij den anderen moordenaar vinden moesten. Tegen ten elven en stonden zij niet verre meer van daar.

't Was een kleen hofsteedtje met stallinge ernevens. De inwoonders leefden met het beploegen van wat land, en het melken eener koe, die haren kost moeste zoeken langs de gerskanten en in de busselkes van het ronde. Brave menschen toch, die, uit medelijden ten deele maar ook voor de bate, aan de twee zagers een bedde gegeven hadden, in eenen hoek van den stal. Zij lieten hunne slapers inkomen en uitgaan als zij wilden, zonder ooit te moeien met hetgene zij bij nachte deden, en zonder het minste vermoeden op hun verfoeielijk bedrijf te hebben.

Rond middernacht wierd er stille, stille genoeg, geklopt op de deure van hun huizeken. 't En hadde nog nooit gebeurd misschien. De man, Lamen in de wandelinge, na geluisterd en andermaal te laten buischen hebben, ging voorzichtig tot bij de klinke, met den herteklop: geen gedruis en hoorde hij, niet anders als de stemme van menschen die vezelden, en het vrijven van eenen vuist die nog eens op de deure bokte.

— Wie is er daar? vroeg hij.

— Zoetjes, Lamen, zei de Meier van Gits; doet open, en dat het niemand en hoort.

— Bij nachte, voor niemand!

— Lamen, 't is ik!

— Wie is dat, ik?

— De Meier van Gits.

De man overpeisde hem; hij scheen de stemme verstaan te hebben.

— Waarom komt gij hier, zoo late?

— Om u voordeel te doen.

— En wie is er daar met u?

— Goed volk!

Hier volgde eenen oogenblik stilzwijgendheid. Die buiten waren en durfden niet roeren, uit vreeze van den moordenaar te ontwekken daar hij lag, en zij en wisten niet waar; die binnen was stond in beraad of hij ging opendoen. Eindelijk schoof een grendel langst de deure, en, binst dat ze opengíng gaf de brigadier bevel aan een zijner mannen van achter het huis te gaan staan, en aan eenen anderen van langst den muur tegen de voordeure te blijven. De overige traden binnen, op de toppen van hunne voeten, binst dat de vrouwe des huizes al bevende licht ontstak.

— Lamen, zei de Meier, en uw gezelschap, gij en moet noch beven noch vreezen! Hier zijn gendarms, die komen om u te bevrijden van ongelukken!

De vrouwe stak haar lampe omhooge en bezag de krijgshaftige wezens der bezoekers, maar noch zij noch hare echtgenoot, zij en vonden geen woord om te vragen of te antwoorden.

— 't Is hier niet waar, dat de gebroeders Verplancke slapen? vroeg de Meijer.

— Ja 't, Mijnheer, om u dienst te doen.

— Zijn zij thuis.

— Wel, dat en weet ik niet, zij gaan uit en zij komen in, volgens beliefte, en wij en loopen er in 't geheele niet achter.

— Waar liggen zij?

— Daar langst het huis, in den stal.

— Komt, er is haaste bij, zei de Meier in 't fransch tegen den brigadier.

— Mijnheer, mag ik weten wat er gaat gebeuren? vroeg Lamen, al trekkende aan den arm van den ambtenaar.

— Genoeg; maar noch te schreeuwen noch te verschieten! Die twee gasten in uw huis die vernachten zijn twee moordenaars.

Lamen en zijn vrouwe verschoten fel, zij sloegen hun handen te gader, maar zonder geruchte. Nu waren zij teenemaal gerust op het inzicht der vreemdelingen, en de man bood aan van zijnen lanteern te ontsteken en zelve mêe te gaan om de bedstede van de gebroeders aan te wijzen.

Aan den hoek van het stalleken vonden zij den gendarm staan, die naar den overkant van het huis was gezonden geweest. Hij keek met al zijne oogen en door de duisterheid naar den kant van Hooghlede, en wilde iets ontdekken en toogen aan de bijgekomenen. Elk sloeg zijne oogen aldaar zonder spreken, maar niets en kwam te voorschijn. Hij vertelde halfluide dat, tegen den achtermuur van de woninge geleund, hij stappen van eenen mensch rond den stal gehoord had; stillekens naderende, al kruipen onder het dak, was hij gekomen tot niet verre van eenen vent die, hem ziende, haastig lijk den weerlicht wegsprong, al den kant van 't dorp. Achter hem loopen en had hij niet gedurfd, want het scheen zeker dat de man uit den stal niet en kwam, maar dat hij trachtte erin te zijn.

— Een die op ons hielen zat, om ons te verraden, misschien! zei de Meier.

— Aan 't werk, riep de brigadier, binnen gesprongen eer dat het te late is! Twee mannen buiten, een al vooren en een al achter! Hier de lanteern, en volgt mij!

De deure van den stal wierd open gesteken door Lamen, die vooren inging en het bedde toogde waarin de moordenaar gewend was te slapen. De brigadier naderde met 't wapen in de vuist, en zag inderdaad eenen man liggen die roerde. Waarschijnlijk door den stamp op de deure ontwekt, was hij uit zijnen slaap geschoten maar lag nog in duizelinge: nu, verschietende door het verschijnen van het lichtje, zat hij halfrechte op zijnen stroozak, en wreef zijne oogen.

— Wie is er daar? vroeg hij, al geweld doen om uit zijn bedde te springen.

De brigadier zette zijne wapen op de borst van den moordenaar, binst dat de Meier aan Lamen vroeg :

— Is 't hij !

— Hij zelve !

— Verplancke, in den name van de wet, komt meê met ons ! zeide de Meier met gezaghebbende sprake.

Nog en was de kerel niet bekend met zijne gesteltenisse, want hij trachtte weg te zijn, en klaagde, kermde en riep gedurig : Laat mij gerust ! Maar de pistole van den brigadier, de vuisten van eenen anderen gendarme, en de tale van den Meier deden hem al lichte verstaan wat er gebeurde : hij viel stille, bezag al die rond hem stonden, en trok een verwonderd wezen aan.

— Wat is er, wat komt gij hier doen? zei hij, nedervallende op zijn bedde.

— Gij moet meê met ons.

— Waarom?

— Omdat gij een moordenaar zijt!

— Ik, een moordenaar! wel Heere toch! vraagt het aan Lamen daar, of er iets van mij te zeggen is? Mijnheere, gij zijt zeker gemist?

— Dat zullen wij effenaan zien ; intusschentijd kleedt u, en komt meê.

— Mijnheers, ik werke van 's nuchtens tot 's avonds, om aan mijn brood te geraken; vraagt het aan Lamen, en en doet mij toch die schande niet aan.

— Staat op, riep de brigadier in 't fransch, en op eenen toon die klonk in de ooren van de omstaanders.

— Laat mij toch gerust, wel Mijnheeeren toch ! gij moet wel bemerken dat ik er geen moordenaar uit en zie, en dat ik me noch en weere, noch verschrikt en ben, of 't en zij voor de schande !

De schijnheiligaard zei dat zoo wel, dat men inderdaad

zou getwijfeld hebben of hij plichtig was. Lamen, die bevreesd geworden was, zat bachten 't ander volk gekropen en verdoken; de Meier sprak in 't fransch tot den brigadier, en Verplancke zat halfrechte op zijn bedde, in de houding van eenen smeekende, en met eenen gendarme langst hem die hem vasthield bij zijn schouder.

't Was lichte uitgeklapt: op een teeken van den overste trokken de krijgslieden eenige kleedingstukken om het lijf van den moordenaar, en zij bonden zijne handen thoope; hij klapte, hij kermde of hij zweeg, men sprak niet meer. Ondertusschen speelde Verplancke zijn spel tot tenden, hij wierd zelfs van langs om gewilliger, en als hij reeds het huizeken voorbij was, daar hij zoo lange verbleven had, riep hij naar Lamen : Baas, gij zijt mij altijd straf genegen geweest; ik zal opgesloten zijn, maar voor niet lange; dat gij mij morgen wildet wat toebak brengen!

Zonder ongeval noch tegenstand wierd Verplancke tot op de dorpplaatse van Gits geleid. Een man, die zoo wel als hij bekommerd was met zijn lot, die in de duisternissen van den nacht van niemand en kon gezien worden, en die getracht hadde bij Verplancke te zijn om hem uit zijn bedde te halen en te redden, volgde nu de aanrukkende bende, voorzichtig genoeg en altijd op zijne hoede. Te Gits wierden de twee moordenaars bij malkander gebracht en zijde aan zijde geketend; de laatst gevangene gebaarde zijn broeder niet te kennen, en als hij sprak, 't was om het medelijden der gendarms op te wekken, zijn ongeluk te betreuren, en zijne schuldeloosheid te verklaren. Maar al zijn gebaar en belette niet dat hij, voor den dageraad, te Rousselaere, achter de ijzeren schetten gesteken en korte uren daarna, met zijnen broeder, overgevoerd wierd naar de hoofdstad van West-Vlaanderen.

Zoo minderde de bende, tot groot genoegen van al de inwoonders der streke, die feest hielden, telkens dat er nieuwe

aanhoudingen gedaan wierden. De gendarms en de openbare ambtenaars uit de omliggende dorpen, die eertijds zoo beproefd wierden door de rooversbende, waren nu aangemoedigd door de eerste goede uitvallen, en zij verdubbelden hunnen ijver, zochten en ondervroegen gedurig; de inwoonders en waren nu ook met zoo vele vreeze niet meer bevangen, zij begonnen ze in 't geheem aan te klagen die hun meest verdacht schenen, en wier namen zij over tijd zelfs niet en durfden uitspreken.

Eenige dagen na 't vangen der gebroeders Verplancke, moest een onvoorzien voorval de gendarms hunne opzoekingen in die streke doen herbeginnen.

Op eenen maandag zat er, te Staden, in de herberge *het Stampkot*, zuidwest de plaatse, vele volk; immers, daar had in 't gebuurte houtverkoopinge geweest, en menige vreemdeling was daar naar toe gekomen. In den hoek van de kamer, die heel de herberg uitmaakte, zat de bevoegde ambtenaar te schrijven en aan te teekenen al dat er gekocht en verkocht was geworden, beurtelings de koopers hunne borgen onderzoekende en bijroepende die hij niet al te wel en wist of ze goed en ter trouwe waren. Rondom was er stilzwijgendheid, maar verder op, zaten vreemdelingen en gebuurs, nieuwsgierigen en kooplieden te klappen en te lachen onder malkander.

In een hoekske zat de bakker van het gehuchte neerstig te redekavelen en te tikken, met twee van zijne kalanten, twee landbouwers. De bakker was goed om kennen, aan zijn witte veste, en 't meel dat in zijn haar zat, en dat er raar wierd uitgekamd. Bachten die drie zaten drie vreemdelingen; men had ze genomen voor welhebbende gasten, die daar gekomen waren voor de verkoopinge, of ten minsten uit liefhebberije. Tusschen deze vreemdelingen en den bakker, liep 's bakkers achtjarig zoontje, een snel jongentje, dat met vader had mogen meêkomen, en dat omtrent hem liep, in dat gewoel van volk, kijkende en luisterende naar al 't geen hij hoorde

en zag. Een van de drie vreemdelingen had eenen schroefwijs gewrongenen stok meê, zoo er in de busschen groeien, waar somtijds 't een of 't ander rankgewas, opwaarts gekrinkeld en gesnoerd liggende rond eenen jongen staf, met der tijd, zulke wonderheden voortsbrengt. De vreemdeling had zijnen stok bij 't snoerken aan de leune van zijnen stoel vastgemaakt en laten hangen, en de oogen van het achtjarig kind waren erop gevallen; eerst had het hem vastgegrepen zonder los te maken, om die schoone draailingskes te bewonderen en met zijnen vinger van boven tot beneden te volgen; dan had het 't snoerken van den stoel gedaan, zonder belet te zijn, en had het beginnen spelen, en den stok op zijne hand doen draaien. Onder de tafel, waarbij zijn vader zat, lag het hondtje van een der landliên, en de jongen, van het eene spel op het ander vallende, was nu bezig met het dier te tergen, en het te laten bijten, in den top van den stok. Niemand en bemerkte dat, zoo lang het stille ging; maar welhaast begon de hond te grollen, dan te bassen, en eindelijk uit te springen, en, te midden van den vloer, zijne tanden te prenten in 't gene dat hem toegesteken wierd. De vreemdeling, ziende wat er gebeurde, had met nijdigheid zijnen stok uit de handen van den jongen gesnakt, zeggende dat hij hetgeen aan hem niet en behoorde moest stille laten; hij toogde de beten die de tanden van den hond in het hout gelaten hadden; de vader zag ze ook en dreef zijn kind langst den anderen kant, tot geheel tegen den muur. Verders en wierd er daar voor den oogenblik geen acht meer op gegeven, en, met het vallen van den avond, was de herberge geruimd, de vreemdelingen, de bakker en zijne gebuurs waren naar huis getrokken.

's Anderdags vroeg stond de bakker op, om zijnen oven te heeten en aan het dagelijksch werk te vallen ; als hij de achterdeure van zijn huis openstak, dunkt het hem dat hij menschen hoort klappen, rond de kleene huizekens, niet verre van 't zijne : door nieuwsgierigheid gedreven nadert hij, nadert nog, en hoort hij van langst om beter. Niet

konnende peizen wat het mochte zijn, alzoo voor den klaren, de stemme van vele menschen, waagt hij 't van bij te gaan, en, ziende dat het gebuurs waren, ondervraagt hij, en verneemt dat baas Ariaan, een landbouwer uit het omliggende, binst den nacht wreedelijk was vermoord geweest. Zijn broeder, die late, zelfs na middernacht, thuis gekomen was, had hem vinden hangen, met zijn hoofd nederwaarts, in de schouwe van de keuken. Bijna zinneloos van verschot, en van droefheid, had hij eerst rondgeloopen in den hof, dan zijnen broeder van den hangel gedaan en op zijn bedde geleid, en eindelijk naar de naaste woning gesneld om hulpe, en om iemand te vragen die zou den Meier en den priester van Staden gaan waarschuwen.

De bakker, op het vernemen dier misdaad, keerde naar huis, vertelde 't aan zijne vrouwe, schikte wat er in zijnen winkel te schikken was, en vertrok om den vermoorden man, zijnen vriend, ter plaatse te gaan bezien. Zijn zoontje, met knijzen en smeeken genoeg, mochte meê, en, bijna te gelijker tijde met den Meier, kwamen ze beide toe op de hofstede.

't Was dag geworden, en al dat de moordenaars gedaan hadden, was reeds bekend. Ariaan, zij wisten zeker dat hij alleene was, moest uit zijn bedde getrokken zijn, mishandeld, en dan bij zijne voeten opgehangen. Al de koffers en de kassen waren open, en al 't geld dat erin lag was meê, alsook de beste kleederen van den man, die op eenen stoel gelegen hadden, nevens het bedde.

Men jammerde, men kermde en men beweende het lot van den ongelukkigen gebuur; eenigen zaten bij 't bedde van Ariaan die waarlijk dood was, anderen zochten of er nievers geen ander speur van moordenaars te vinden en was, terwijlen dat het zoontje van den bakker ook rond liep, al snuisterende in den hof, zonder vele te peinzen op het ongeluk dat den geest van de andere menschen bezig hield. Al draaiende rond het huis, vallen 's kinds oogen op eenen stok, die in eene gote gevallen lag. Blijde genoeg raapt het

hem op, het ziet met verwonderinge en zoo seffens dat er tanden in geprent staan, gelijk van eenen hond, en 't verkent dien stok voor den zelfsten waarmede het daags te vooren in de herberge gespeeld hadde. Aanstonds loopt het kind in huis, al roepende : Vader, dien stok van gister avond!

Met der daad en lette niemand op den stok, noch op den jongen; maar de vader, beter onderricht, bezag het hout en de tandprenten, en vertelde 't aan den Meier, wat er 's avonds te vooren in *het Stampkot* gebeurd was. Het vermoeden viel seffens op de vreemdelingen, en, als men wat gesproken had en malkanders redens gehoord, en bleef er geen twijfel meer over. Ongelukkiglijk en kende niemand de verdachten; daar warender wel die ze nog gezien hadden, zelfs verscheide maal, maar zonder ze te kunnen thuis wijzen. Men ging zien ter plaatse waar de jongen den vond gedaan had : stappen van menschen stonden in den grond geprent, en gemakkelijk om vervolgen, wel tien minuten verre. Daar verloor men het spoor, aan den ingang van een busselken : de moordenaars moesten erdoor gekropen zijn, gaande Roosebeke- en Passchendaalewaarts.

Op Staden stond geheel het dorp in roere; men sprak er van niets anders als van de moord en van de drie vreemdelingen. Tegen 's noens waren de gendarms van Rousselaere daar al, vol moed en met vast betrouwen van op nieuw de rooversbende van een schelm of twee te minderen.

En het sloeg al meê van dezen keer.

Een Stadenaar, die gelijk de anderen naar het dorp gekomen was om te zien of te hooren, en die ook 's avonds te vooren in *'t Stampkot* zat, hadde, na vele peizens, lijk willen weten dat hij een der drie verdachte van zijn leven nog moest gezien hebben. Bij den Meier geroepen en was hij zoo stout niet meer om te spreken : hij verschoonde 't eerst, zeggende dat het een vermoeden was, en weigerde van verklaringen te doen; in den grond, de vreeze van de moordenaars alleene hield hem tegen, want hij dacht, gelijk velen, moet het uit-

komen dat ik ze overgedragen heb, zij en zullen 't mij nooit vergeven! Nochtans het verdreegen van den Meier en de harde woorden van den brigadier der gendarmerije dwongen hem en hij getuigde dat de mensch dien hij kende een zekere Danneel was, die over lange jaren Staden verlaten had, en die nu te Passchendale woonde; maar hij herhaalde wel tien keers : « Mijnheeren, 't en is maar een vermoeden en 'k zegge 't omdat het zoo in mijn gedacht ligt. » Men stelde hem gerust, en schikkingen wierden genomen om den aangeduiden vent te vinden.

Binst dat de wettige overheid beraadslaagde in het huis van den Meier trad er een man binnen. In zijn hand droeg hij een hoedtje dat de broeder van Ariaan verkend had als 't hoedtje van den vermoorde; hij vertelde dat hij, daags te vooren, te lange in een herberge had gezeten, en dat hij te middernacht, dronke en zonder bijna te weten alwaar, naar huis was getjoteld. Op een quartier over de hofstede waar de moord gepleegd wierd vielen er drie gasten op zijn lijf, sleepten en sloegen hem, al lachende en spottende, haalden uit zijnen zak de weinige kluiten die er nog in zaten, zetten een hoedtje dat zij meêhadden op zijn hoofd, en sloegen erop dat het tot beneden zijne oogen schoof en geheel zijn aanzichte overdekte. Bedwelmd door den drank en door die mishandelingen hadde de man schaars kunnen voortssukkelen tot aan een stalleken, waarin hij 's anderdaags nuchtens ontwekte.

— Hebt gij niemand verkend? vroeg de Meier.

— Niemand, het was te donker.

— Niemand verstaan?

— Ook niet.

— Zij hebben toch iets gezeid, en gij en waart zeker zoo verre niet gezet dat gij geen woord en kost onthouden?

— Het ligt mij te binnen dat zij, onder malkander sprekende, *Sander* zeiden tegen den eenen.

— Gepast! zei de Stadenaar, die de eerste verklaringen

had gedaan: Danneel, dien ik in mijne jonheid kende, hij heet Sander.

De Meier vreef zijne handen: 't was al dat hij weten moest. Zonder eenen oogenblik te verliezen wierd er een man ter trouwe naar Passchendaele gezonden, om te onderzoeken waar de woninge stond van den verdachten Sander Danneel. Nog wat voor avond was hij terug met goede inlichtingen: hij verzekerde dat die Sander ten minsten een kerel was van slecht gedrag, dat hij sedert jaren en jaren achter 't land liep en dat hij in kennisse was met alle slag van onbefaamd volk uit het ronde.

Meer en had men niet noodig te weten. Tusschen zevenen en achten 's avonds stonden de gendarms van Rousselaere, vergezeld door den leidsman, reeds in de nabijheid van het huizeken waar Sander Danneel woonde. 't Was wat donker en slecht weder: de wind blies hevig en joeg fijne sneeuw in 't aanzichte onzer gasten, die eerst wat verwarmd waren van 't gaan en die nu stille stonden, wachtende naar de bevelen van hunne overheid.

Het aangewezen hutteken stond op een stuk lands afstand van daar, geheel alleene: ware het klaar geweest, men zou in den Noordoosten den torre van Roosebeke hebben zien uitsteken, en zuidewaarts misschien de hoogste huizen van het dorp te Passchendaele. Door de ruitjes in den muur zag men licht; 't er was daar voorzeker iemand binnen.

Het volk stond rond den brigadier: de wapens wierden uitgehaald en ieder bereidde, uit voorzichtigheid, den wederstand.

— Mannen, zei de overste in 't fransch, wij gaan 't hier wel en rap doen: ik zal de deure opensteken; springt haastig binnen achter mij, en grijpt al vast dat gij vindt; zijn er die were bieden of vluchten willen, en spaart ze niet: levende of dood moeten zij meê!

Stillekens naderde 't volk tot tegen het huis, zonder dat men hunne stappen kon hooren op het sneeuwtapijt dat den

grond bedekte, en zij stonden huns gezessen rond en voor de ingangdeure : de leidsman was wat achtergebleven. Op dien oogenblik en hoorde men niets van binnen in 't hutteken, niet anders als de stemme van eenen man die gedurig telde, een, twee, drie en zoo voorts. Als dat wat geduurd had, en dat de stem allange geteld en herteld had, hoorde men op het hout eener tafel de reutelinge gelijk van munte die versmeten wierd, en die klinkende in borzen, of in de handen viel van verschillige menschen. — Het geld, dacht elk, van baas Ariaan!

De gendarms waren stille lijk dood; zij beefden, niet van de koude, want zij en gevoelden ze niet meer, maar van het geklank dier geldstukken die zoo duidelijk de dieven en de moordenaars verrieden. Niemand en sprak, het geld ruttelde voorts en de brigadier had met zijne vingers de klinke van de deure gezocht en gevonden, als er een stemme van binnen kwam, die zei :

— Sander, gij hebt te vele genomen van mijnen hoop daar!

— 't En is geen waar, antwoordde eene andere tale!

— 't Is waar, 'k heb het gezien!

— Gij en moogt dat geen eenen keer meer zeggen!

— 't En is voor u niet dat ik zou zwijgen!

— Stille, stille, geen ruize! zei een derde tale, die scheen te willen middelen, laat ons hertellen!

— 'k En hertelle niet!

— Gij zult hertellen of ik haal het geld uit uwe borze.

— Voert het herte van te naderen!

— Wij hebben alle drie gelijk recht, en gij zult het geven, of ik grijpe u vast en 'k zegge 't tegen Baekelant, dat gij een verrader zijt!

— Wat durft gij, duivel!... schreeuwde de moordenaar, en hij sprong op dat er een stoel viel, dat de tafel wankelde en dat de woorden vergingen in het geruchte. Geheel het kotje kwam in roere.

Ja, maar zoo meteen vloog mij de voordeure in, en, eer de moordenaars handgemeen waren, vielen de zes gendarms hen op het lijf. Twee van de vechters en hadden nog hun wapens niet getrokken, en onvoorziens wierden zij gemakkelijk op den grond gesmeten en vastgebonden. Eene dochter, die in den hoek van den heerd zat, en die den twist van de roovers met onverschilligheid bezien had, en bood ook geen wederstand. Danneel alleene had zijnen priem kunnen trekken: rechte, aan den overkant van het kamerken, en met de tafel en de mannen voor hem, zag hij den vijand binnenspringen en voelde seffens waar hij gespeeld was. Weg en kon hij niet, maar hij week achteruit, in den hoek van het hutteken, en, zonder schuiven wachtte hij twee gendarms af die naar hem toeschooten: hij toogde zijn blinkende wapen, hij vloekte en hij tierde. Twee van de krijgsmannen schoten toe, maar niet te samen; de vorenste kreeg van den woedenden roover een diepe steke in zijne schouder, en eenen zoo hevigen stoot in de borst, dat hij achterwaarts op den vloer rolde. De andere zag zijnen maat vallen, aarzelde een oogenblik, en dan, zijne pistole overtrekkende, bleef hij staan en riep : Geeft u over of ik schiete! — De moordenaar sprong overzijds, de scheute ging af, zonder hem te kwetsen; maar gelukkiglijk had een van de andere gendarms het gevaar belet, hij kroop langs den muur, en hij trok met hevig geweld den worstelende roover op den vloer, binst dat de andere hem over het herte viel ; beide beletten Danneel van nog te roeren en eindigden het gevecht.

Negen moest het nu slaan op den torre van de naburige dorpen. De gendarms, tenden hun werk en blijde van hunnen dag, sloegen den weg in naar Staden, maar geen leidsman meer te zien; zij vonden nochtans hunnen weg en haafden gelukkiglijk rond den tienen. De Meier alleene en was nog te bed niet van heel 't dorp; men had schoone te zenden achter den man die eerst den verdachten Sander Danneel had aangeklaagd, om te vragen of hij hem verkende : geenen man

meer te vinden. Hij was het opgesteken uit benauwdheid; zelfs had hij zijne woninge verlaten, zonder te zeggen waar hij naartoe ging, en dat al uit vreeze dat hij zou moeten verschijnen in de tegenwoordigheid van de moordenaars, en alzoo verkend worden, om vroeg of late hun vrake te gevoelen. Zoo groot was nog in die streke de schrik voor de oude rooversbende.

's Anderdags zaten de vier aangehoudenen in de gevangenisse te Rousselaere. Als de ambtenaars der stede bij hen gingen schenen de moordenaars zoo gerust als de onnoozelste der menschen; maar, ze op heeter daad betrapt hebbende, en had men ze niet te ondervragen 't en zij naar hunnen name. De eerste antwoordde dat hij Pieter Cloedt was, wonachtig te Passchendaele; de tweede Macharius Roose, van Aartrijcke, de derde en de vierde Alexander Danneel en zijne nichte Godelieve Danneel, eigentlijk van Ichteghem, maar meest verblijvende bij Cloedt, op Passchendaele.

Terwijl men de gevangenen naar Brugge vervoerde wierden hun namen overgeschreven naar de burgerlijke overheid hunner wederzijdsche dorpen: inderdaad zij waren er gekend; maar, dat beter was, hunne naastbestaanden ook, en dat ten minsten voor zoo slecht als zij, schoon nooit iemand van te vooren gepeisd en had op hun moordenaarsleven. Danneel had een broeder op Staden, tegen het Vrijbusch, Mattheeuw bij name, die wat schoelapte sedert dat hij rond de menschen woonde; Macken Roose had ook een broêre, die bij den boer vrocht op Thorhout; beiden wierden van den volgenden nacht uit hun bedde gehaald, op enkel vermoeden.

En 't was alzoo dat er een einde aan dat schrikkelijk spel moest komen: op verklaringen uit den mond der reeds aangehoudene moordenaars en was er niet te peizen; geen een nog en had een enkel woord willen spreken of een van zijne makkers verraden. Achterdenken alleene, en ook bloedverwantschap, kon de wet op het spoor brengen, somtijds doen misgrijpen, maar nu en dan toch op plichtigen die anderszins ontsnapt hadden de hand leggen.

II.

WYNENDALE-CAPELLE.

Omtrent eene maand later, op eenen wekedag, wierd er in den vroegen morgend geklopt op de deure van 't schoonste huis van Thorhout. De deure ging open, en een mensch die van verre te lande kwam, wierd door de dienstmeid binnengelaten.

— Dochter, is 't hier dat de vrederrechter woont? zoo was de vrage.

— Ja 'et, vriend.

— Zou 'k hem mogen spreken?

— 't Is te vroeg, gij moet later komen. Waarom is t'?

— Om... daarom! Ik heb belankrijke zaken te doen met uwen meester, en 't zal hem spijten, is 't dat hij niet en komt.

— Zou 't waar zijn? zei de dochter, die van goeden vlaamschen inborst was. Gij ziet er geheel anders uit als vele die hier komen en die altijd fransch spreken; ik geloove u, en mijn meester zal komen.

Zij vertrok, waarschijnelijk om den vrederechter te gaan ontwekken. Hij was van die mannen uit ons land, die, om iets te worden, al van eersten af de Franschen wel aanveerd hadden, en altijd met hun meêgedaan. Voor bewezene diensten en verkleefdheid aan de vreemdelingen, wierd hij vrederechter van Thorhout benoemd, de eerste onder het fransche bestier; en in zijne eereplaatse speelde hij den grooten. Zijne manieren waren die van onze verdrukkers uit het zuiden geworden; hij sprak hun tale en deed zijn beste om de onze

te vergeten; het volk dat hij ontving, 't was meest fransch volk; hij leefde breed, en dooreen en was hij maar sprekelijk ten halven de voornoene.

Met moeite, of met geen moeite, overhaalde de maarte heuren meester, want zij aan de tale en aan 't wezen van den landsman gezien had dat hij voor gewichtige zaken kwam, en omdat zij zelve door hare getrouwigheid in gezag was bij den Baas : vroeger als ooit te vooren verscheen hij. Uitwendig niet voorkomend zijnde, deed de vrederechter slechten indruk op zijnen bezoeker die eenen oogenblik rechte stond, zonder sprek en.

— Waarvooren zijt gij hier gekomen? vroeg de ambtenaar.

— Mijnheere!...

— *Citoyen*, moet gij zeggen, 't en zijn geen mijnheeren meer.

— *Citoyen*, is 't gij die belast zijt met recht te doen aan elk ende een?

— Ja wel!

— Ik zou u geern spreken van eene zake die u zoo wel als mij aangaat, maar als 't u belieft, met zoo vele geheem mogelijk, op dat ik niet gekend en worde.

— Wie zijt gij dan?

— Een landbouwer van Ichtegem, Joos De Bruyne, van bij 't Lookhuis, niet verre van den Geuzenbosch.

— Spreekt maar, zei de vrederechter, en hij nam eenen stoel en deed den man nederzitten, rechte voor hem.

— Men heeft mij gezeid, sprak de landman, dat gij u vele moeite aandoet om op het spoor te geraken van de nog overblijvende moordenaars uit Baekelants bende; en wel, 't is om van die moordenaars te spreken dat ik gekomen ben; misschien kan ik u goede inlichtingen geven.

Het wezen van den rechter veranderde, en een grimlach kwam op zijne lippen. Inderdaad, hij wiste dat de rooverscapitein sedert eenigen tijd schuilde in de omstreken, en, boffende met zijne eigene slimmigheid, had hij voorgenomen

van hem te doen aanhouden. Vruchtelooze opzoekingen waren gedaan geweest, sedert drie of vier weken, in de naburige dorpen, en de moed begon te vallen : maar ziet, deze omstandigheid kan alles verbeteren. Van daar de blijdschap die uitscheen op het wezen van den gezaghebbenden *citoyen.*

— Als het daarvooren is, gij zijt wel gekomen, zei de vrederechter; 't is waar dat ik geern zou de overige moordenaars vinden en grijpen, en ik moet het doen, krachtens mijne nieuwe fonctie; daarom ben ik blijde van inlichtingen te ontvangen, bijzonderlijk van menschen die, gelijk gij, rechtzinnig en ter trouwe zijn. Zegt mij dan waar dat zij zitten.

— Ja, dat en weet ik niet al te wel, ziet-ge, maar 't zou mogelijks kunnen geweten zijn m'nheer de *citoyen.*

— Toe! zegt mij op welke maniere.

— Luistert; maar 't en mag nooit gekend zijn dat het van mij komt, of de moordenaars zouden nog wel hunne vrake op mij boeten. Ik ben landbouwer, en sedert zes weken heb ik eenen knecht in mijnen dienst genomen, die 'k van te vooren niet en kende; hij heet Pieter Hemst. De eerste dagen was hij nog al neerstig, maar al lichte wierd ik geware dat hij weinig of geen handelinge aan 't werk en had, en daarenboven dat hij te lui ging zijn om te roeren. Op de eerste bemerkingen die hem gedaan wierden, en sprak hij niet; hij toogde zelfs beleefdheid, en 'k en wiste ik niet wat gepeisd van zijnen aard en van zijne inzichten. Op zekeren keer nochtans heeft Pier durven opspelen in tegenwoordigheid van mijn vrouwe, van die leelijke fransche woorden uitbraken, die wij, menschen van te lande, niet gewend en zijn van te hooren. Sedert dien wierd zij schrikkelijk benauwd van hem, en ik ook; en ik begon te peizen dat al de voorige schoone gebaren van Pier maar schijnheiligheden en zijn.

Daar en stak nog niets bijzonders in, zult gij zeggen; ik wille 't wel : maar het ging van langs om slechter in zijne handelwijze, en van langs om trager in zijn werk. Sommige keeren beletten wij in den voornoene dat de kerel zijne oogen

toevielen met het allaam in zijne hand; hij gaapte en hij geeuwde, klaar bewijs dat hij binst den nacht niet geslapen en had. Noch ik, noch mijne vrouwe en durfden hem vragen waarom, noch hem wegzenden: 'k was er al zoo van vervaard. Wij waren ermeê erg bekommerd, en die slapelooze nachten en die leêge nuchtends kwamen zoo dikwijls, dat wij slechte vermoedens kregen, en dat er in 't huisgezin besloten wierd van eens te kijken of Pier bij nachte in zijn bedde bleef of niet. Ik waagde het den volgenden nacht, rond den twaalven, naar den stal te gaan alwaar hij sliep. In plaatse van te tasten, riep ik achter hem; was hij daar, ik zou gebaard hebben dat hij naar den koeistal moeste komen om mij te helpen voor 't een of 't ander. Niemand en antwoordde, en, als ik met licht bij Pieters bedde kwam, zag ik klaar dat hij er niet in gelegen en had. 's Anderdags was Pieter op zijn werk. Twee dagen later, nog eens hergaan, met den zelfsten uitval, en dat tot drie vier maal toe, over ander dag, en nooit en vond ik hem. Gelooft mij, M... wil 'k zeggen *Citoyen*, dat wij ongerust en bevreesd wierden! Questie en is het geen van Baekelants bende, zei mijne vrouwe gedurig. Questie en is hij bij ons niet komen wonen, om hier te stelen en te moorden! 't Was ook mijn gedacht, ik durfde hem nog schaars bezien; geen eenen nacht en ging ik meer in bedde, en dat meer is, tegen niemand en durfde ik spreken van mijn schrikkelijk achterdenken. 't Is nu veertien dagen dat onze ongelukkige gesteltenisse duurt, en gisteren heb ik het besluit genomen van rechte naar de wet te gaan, om alles kenbaar te maken. 't Moest daar toch een einde van komen, niet waar? Daarom is het, ...*Citoyen*, dat ik u zoo vroeg gestoord hebbe.

— Gij hebt wel gedaan, man! ik geloove inderdaad dat uwe gissingen gegrond zijn; men heeft nog gehoord van moordenaars die dienst deden in hofsteden, om er te beter aan het geld te geraken.

— Achter dat het maar niet uit en komt, dat ik hem overgedregen hebbe! Hun vrake is zoo te ontziene!

— Weest gerust, en betrouwt u op mij. Maar zegt, weet gij niet waar die vent bij nachte naar toe gaat?

— Wie zou hem dat durven vragen of daarachter zoeken?

— Wij moeten het weten nochtans, en door u. Zoudt gij hem niet eens durven achtervolgen?

— Voor al 't goed van de wereld niet!

— Zoo bevreesd!

— Ja, ja, Mijnheer ... oeie : *Citoyen!*

— Hoort, wij zullen het anders doen! Ik zal een man ter trouwe zenden bij uw huis. Als de knecht uitgaat, hij zal hem zien, en hem volgen tot dat hij binnen trekt.

— Wel gepeisd!

— Het huizeken daar hij invalt moet zeker verdacht zijn; misschien is het de vergaderplaatse der rooverbende. Wij zullen 't effenaan weten, en er met volk naar toe gaan.

— Van den nacht was Pier 't huis; vandage gaat hij uit, naar alle waarschijnelijkheid; zendt dan uwen gast van den achternoęne in de naaste herberge van het Lookhuis, bij den molen; ik zal er maken te zijn, en hem zeggen waar hij liggen moet.

— 't Is goed, hij zal er te vieren toekomen.

— Heb ik voldaan, Mijnheer... *Cit...*?

— Ja, en ik bedank u voor den bewezen dienst; kunt gij nog iets achterhalen, komt maar op, 't is gelijk welke ure van den dag of van den nacht.

— Dankbaar, *Monsieur* de *Citoyen*!

— En omdat gij niet en zoudt gezien zijn van niemand, gaat hier uit al 't achterpoortjen; zelfs op de marktdagen en is er aldaar niemand. Ik zal u den weg toogen, en... tot wederziens.

De vreemdeling vertrok, en de vrederechter, te vreden van hetgene hij vernomen had, keerde blijgeestig weder in huis. Den ganschen dag en droomde hij van niets anders. Maatregels nam hij, en alderbeste, maar zijn genoegen kwam te luide uit : geheel de voornoene liep hij rond de stad, met

den hoogmoed op het wezen; hij verkondigde aan Pier, Jan en Klaai dat de moordenaars van de streke gedaan hadden met zaaien, dat ze al lichte gingen tusschen zijne klauwen vallen, de geduchte klauwen van mijnheer den *citoyen*, den franschen rechter dier streke. 't Is waar, zoo lange hij kon, zweeg *Citoyen* van den bezoeker die voor den dage hem was komen stooren; doch bij eenige van zijne beste vrienden rolde het geheem, zonder den name van den persoon, hem van de lippen; de blijdschap en de zekerheid van te gelukken, en ook de drank misschien, hadden *citoyen* het zwijgen doen doen vergeten.

's Avonds kwam Mijnheer later thuis als na gewoonte; gemeenelijk dronk hij met zijne vrienden een goê glas, en kwam binnen meer of min ontkeerd : op dagen lijk den dezen, als er iets bijzonders gebeurde dat hem blijgeestig maakte, ging het slechter nog : hij vierde het in den drank, gelijk vele ongelukkigen, en hij en stelde somtijds geen palen aan zijne overdadigheid.

't Moeste wel elve in den nacht zijn, als *Citoyen* de deure zijner woning achter hem toestak; de duisterheid hadde hem belet van te zien dat een man hem achtervolgd had, na misschien zijne woorden afgeluisterd en zijnen staat te hebben gade geslegen. Een quartier later, terwijl de rechter in zijnen zetel lag te duizelen, wierd er geklopt op de deure. De dienstmeid verschoot van het bezoek, maar heur meester, die nog niet te verre gesteld en was om te hooren en te bevelen, deed opendoen. Een manskerel trad binnen, en vroeg om 'mnheere te spreken. Vooraleer antwoord te krijgen, wierd de vent bezien van hoofde te voete, en 't moeste zijn dat er iets bijzonders op zijn uitwendig stond, want de maarte deinsde achteruit en aarzelde. Nochtans het bezoek van des nuchtens, en de uitlegging en de manieren van haren meester dien dag, overtuigden haar dat het niemand anders en kon zijn als ievers een man, die voor de zelfste zake gekomen of gezonden was, en in die overtuiginge vroeg zij met den eersten woorde:

— Komt gij misschien voor 't zelfste, gelijk die man van ten nuchten?

— Van ten nuchten...? ja-ik, antwoordde de vent.

— Wacht in die kamer dan.

De rechter, die opgestaan was en die antwoorde gehoord had, hoe slecht ook gesteld, ging seffens naar den ingekomene en bleef er alleene bij. Hij stond wankelende voor hem, en, ware hij geweest gelijk hij zijn moest, zonder moeite had hij in den vreemdeling geheel aardige manieren bemerkt : zijn een hand hield hij op de borst, in den zak van zijn veste; met zijn ander leunde hij op de tafel; zijn hoed bleef op zijn hoofd staan en dook halvelinge zijne oogen, die straalden op het wezen van den bedronken rechter : hij en sprak eerst niet, en scheen te wachten na eene vrage.

De rechter, in 't zelfste gedacht als zijne dienstmeid, immers die 't jawoord uit den mond van den vreemden gehoord had, ging naar eenen zetel eer hij sprak, en liet er hem invallen. Al eenen stoel voortschuivende, en goed nieuws verwachtende, mompelde hij :

— Wie... wie zijt gij?

De andere stond rechte, en naderde :

— Heeft er hier van den nuchten een landsman in uw huis geweest? vroeg hij.

— Ja'et.

— Om te spreken van de moordenaars, niet waar? En gij hebt overal gezeid, van dage, dat de moordenaars gedaan hebben met zaaien? En wel! men zal dat zien.

— Wie... wie!

— Gij zoudt geern weten wie 'k ben, geloove ik? Maar van te vooren moet ik u zeggen dat gij hier noch roeren noch schreeuwen en zult, of met uwen dronken kop zend ik u naar den andere wereld; en, om te toogen dat het meeninge is; — en de vent trok eene lange pistole uit zijnen binnenzak, en zette ze onder de oogen van den rechter, die niet en wiste nog wat gepeisd of wat gemaakt van hetgene hij hoorde en

zag. Zijn oogen draaiden van de pistole naar het vreede wezen van den spreker, en hij gaapte van verwondering.

— Ik zeg u, sprak de vreemdeling, dat gij de moordenaars zult gerust laten; dat gij niet en zult doen van 't gene dat gij van dage besloten hebt, en bijzonderlijk dat gij met geen gendarms en zult uitkomen, of de vrake van Baekelant valt op u, en gij zijt dood. En, om kort te maken en geloofd te zijn, 't is Baekelant zelve die 't u zegt.

De rechter en roerde niet, hij zag er zinneloos uit. Misschien en vatte hij met ter daad niet hetgeen er gebeurde, en de roover en liet hem den tijd niet van te spreken. Nauwelijks had hij zijn name gezeid, of hij voegde erbij :

— Onthoudt mijne woorden wel tegen morgen, en laat mij hier gerust uitgaan, of 't zal u spijten.

Met de grootste koelbloedigheid riep Baekelant de meid, beval de voordeure open te doen, en verdween in den donkeren, door de nauwe straatjes van Thorhout.

De rechter was blijven zitten, en, als de dienstmeid in de kamer wedergekeerd angstiglijk vroeg wie of wat, zoo en kreeg zij geen antwoorde; zijn hoofd lag geleund op zijne borst, hij mompelde in zijn eigen, en hij smeet van tijd tot tijd zijne arms open, maar anders niet. Een quart nadien lag de *citoyen* in slape gevallen in zijnen zetel.

s'Anderdags al vroeg waren de dampen van den drank uit 's rechters hoofd verdwenen; maar, met der daad, ook het gebeurde van den nacht; hij was stijf van liggen en hoogst verwonderd van nog licht te zien op de tafel, en van de dienstmeid te hooren die, niets verstaande aan het nachtbezoek en aan de gesteltenis van haren meester, geheel den tijd was blijven waken.

— Waar ben ik? wat is er? vroeg hij, vrijvende aan zijne half opene oogen.

— *Citoyen*, omdat gij in slape gevallen waart, en heb ik u niet willen stooren.

— Hoe ben ik hier!

— Hebt gij vergeten dat er een vreemdeling u te middernacht is komen spreken?

— Te middernacht! zei hij, en wat overpeisd hebbende, voelde hij gelijk een sluier van voor zijne oogen vallen: hij herinnerde het zonderling bezoek, en na mate de woorden, de bedreigingen, en de name van den rooverscapitein hem in 't gedacht kwamen, ontstaken zijne wangen en hij wierd rood van angst en van spijt.

— Hebt gij gehoord wat hij komen zeggen is? zeid hij, tegen zijne dienstmeid.

— Neen-ik, *citoyen*, gij weet dat ik mij nooit en moeie met uwe zaken.

— 't Is wel, laat mij alleene!

Wel twee uren lang bleef hij verslonden in zijne gedachten, over ende weer stappende in de kamer, stampvoetende omdat hij, onder de oogen van Baekelant, zoo tem als een kind gebleven was. Hoe mochte die schrikkelijke vent geheel dat geheem achterhaald hebben, dacht hij; en het bezoek van den landbouwer van Ichteghem, en het besluit van de moordenaars op te zoeken? En dan, hoe durfde hij bij een franschen ambtenaar ten huize komen ja, en dreegsels uitbraken tegen hem, en daar zonder vreeze staan in zijne tegenwoordigheid? Hoe meer hij zocht, hoe min hij vond; hoe langer hij beraamde om tot een besluit te komen, om uit zijnen moeielijken toestand te geraken, met die schrikkelijke bedreigingen van den moordenaar in zijne ooren, hoe meer hij vreesde voor zijn leven en wanhoopte van goeden uitval.

Te midden den voornoene, als hij nog tegen niemand durven spreken en hadde van de zonderlinge gebeurtenisse, trad den man dien hij op de hielen van den verdachten Pier Hemst gezonden hadde te zijnen huize binnen. Hij had hem bijna vergeten en hij was blijde wegens zijne komste.

— En wel! vroeg hij, slecht uitgevallen gelijk al het overige zeker?

— Hoe! gelijk al het overige?

— Ja, geen moordenaars gevonden, wil ik zeggen.

— Integendeel, de moordenaars en 't moordenaarsnest.

— Oprecht! zegt eens rap, gij doet mij verlangen.

— Hoe moeilijk het ook geweest zij, heb ik alles willen zoeken en vinden.

— Zwijgt van de moeilijkheid, ik ken u daarop, en 'k wete dat er geene en bestaat voor u.

— Zoo dan, volgens bevel van uwen Ichtegemnare, was ik, met den donkeren avond, mij gaan verduiken aan de ingangpoorte van zijn hofstede. 'k Bleef daar lange wachten vooraleer ik iemand geware wierd; de huisdeure ging wel open, maar de groote poorte niet, en waarlijk het dochte mij dat het te late wierd voor eenen moordenaar. Misschien dat de koude van den nacht en 't verdriet van daar alleene te moeten zitten de minuten in uren veranderden. Eindelijk, ik en weet niet meer rond welken tijd, hoorde ik langst mij de grendel van de poorten roeren; 'k hield mij gesloten, en 'k zag een man uitkruipen, die eerst wat rond keek en die dan met zeven haasten den zuiden introk. Ik er achter, en meer op de toppen mijner voeten als anders, om niet gehoord te zijn. Te dichte en durfde ik niet gaan, en te verre en mochte ik niet achterblijven, of in de duisternissen ware hij mij ontsnapt, in die nauwe wegelingskes die hij, bij voorkeur, scheen te zoeken. Wij stapten gedurig aan, en 'k en verkende mij nieverst in 't eerste, tot dat wij tegen de Wijnendale-busschen gekomen waren. Daar stond mijn man eenen oogenblik stil, en 'k hoorde hem een kleen geschuifel geven, lijk achter nen hond; geen minute en verliep eer ik een tweeden man zag te voorschijn komen, die, zijde en zijde met den eersten, den busch introk.

Nu begon mij 't moeilijkste : ik en zag niemand meer, en 't was schaars dat hunne stappen en hun stemme tot aan mijne ooren kwamen. Kruipen nochtans door de persen deed ik altijd voorts, om u te dienen, en ten lange laatsten gerochten wij op het bloote land, dichte tegen het gehuchte *den Reiger*, dat u en mij geheel wel bekend is. Ik meende : wij

zijn er toch! Niet te doene : al achter de huizekens moest ik ze nog eens nagaan, maar nu verkende ik mij, en 'k mochte verder achter blijven zonder gevaar van hun spoor te verliezen. Zoo kwamen wij tot op de breede strate en dichte tegen Wijnendale-capelle. Op honderd stappen van de herberge keerden zij over een stuk lands tot tegen de kleene kotjes, die daar zoo nabij malkander staan. Nu was het spel ten einde : ongetwijfeld, in een van de huttekens ging zijn volk binnentrekken; 't bezonderste was wel te bemerken in welk. Gij hadt mij moeten zien zweven tusschen die leemene kotjes, en onder de daken, met de oogen altijd naar het zwart gewemelsel dat voor mij roerende voortging, want menschen en kon men toch niet onderscheiden, het was te donker. Eindelijk stonden zij stille. Er wierd geklopt op de deure van het hutteken dat rechte voor mij stond, rap opengedaan, maar nog rapper wederom toegesloten. 'k Wille hadde uw hand in dien oogenblik op mijn herte gelegen : gij zoudt het voelen kloppen hebben; immers een gedacht alleene hield mij bezig : misschien ben ik hier tegen het moordenaarsnest! En gelooft niet nochtans dat ik vreeze gevoelde. Om u volle verslag te kunnen geven, en stipt uw bevel uit te voeren, ging ik zelfs met mijne oore dichte tegen de venster liggen; mijne schoen had ik afgedaan om zeker geen geruchte te maken. Maar, ik moet het zeggen zoo als 't is, 'k en dorst er niet lange blijven. Men klapte er vanbinnen, met verscheidenen; een vrouwspersoon zelve verstond ik; 't was al dat ik weten moest, en ik vertrok, na met mijnen voet op de strate rechte daar over een kruis in het zand te hebben gemaakt, om 's anderdags niet te missen van huizen. Eene dubbele hage, niet verre van daar, diende mij tot schuilplaatse voor 't overig van den nacht, en, wat er van de moordenaars verders gewierd, dat en heb ik zelfs niet trachten te weten. Het bijzonderste heb ik toch achterhaald : kwansuis om een koolke viers, ben ik van den nuchten ingegaan, in de naaste hofsteê, vragende wie hier, wie daar woonde; en 't verdacht hutteken, zoo wierd er mij

gezeid, is de woonplaatse van Barbe Sparre, of Babe Schouts of beter nog, zei de boerinne, van Barbe Stuite, zoo genoemd, omdat zij geheele dagen op den schooi is, en omdat ze de landbouwers van daaromtrent nooit gerust en laat. Nu weet ge, *citoyen* rechter, wat ik heb trachten te achterhalen, op uw verzoek, en waarvan ik u hier rechtzinnig verslag ben komen geven.

— Is 't al? vroeg de rechter, die met aandoeninge, zonder spreken en schier zonder roeren, den verteller aanhoord had.

— Ja-'et, *citoyen*.

— 't Is wel : gij moogt nu voortgaan; morgen zal ik u voldoen; maar zwicht u bijzonderlijk van tegen niemand een woord te reppen van al dat gij komt te verrichten en te verhalen.

De man bezag den ambtenaar met verwonderinge, maar hij en durfde niets tegenzeggen; hij keerde om en vertrok al peizende : de rechter is toch aardig van dage, en dat is mij nen keer beloond zijn, voor zoo gevaarlijk eene zake, en voor zulk eenen lastigen nacht!

De komste van den bespieder en de tijdinge die hij meê-bracht vergrootten de verlegenheid van den rechter; nu wist hij al dat hij weten moest, nu kende hij de schuilplaatse der bende, iets waarachter hij zoo lange gezocht had; nu kon hij misschien gemakkelijk uitvoeren hetgeen hij daags te vooren nog geern zou uitgevoerd hebben : maar de bedreiginge van dien stouten Baekelant hield hem beradeloos. 't Wierd na den noene, en geen maatregels en warender genomen. Daar was haaste bij : 't was zaterdag, en de rechter wiste dat Pieter Hemst dan altijd uitging en dat hij 's zondags niet binnen en kwam; vervolgens, naar alle waarschijnlijkheid, ging het nu gunstige jachttijd zijn, om toch in eenen keer verscheidene moordenaars vast te grijpen.

Na vele peizens overwon Mr de *citoyen* zijne vreeze, en, bijna ten halven den achternoene, deed hij zijne maarte den brigadier der gendarmerie vermanen dat hij hem zou komen

vinden in eene herberg welke hij aanduidde : in zijn eigen huis en durfde hij hem niet laten komen. De bijeenkomst had onmiddelijk plaats. De rechter verborg zijne verlegentheid, en en sprak tegen niemand van Baekelants bezoek binst den verleden nacht; hij nam maatregels om seffens achter de roovers te zitten, en al dat krijgsman was, of ten minsten al dat sabel droeg in Thorhout, moeste meêgaan, onder zijn gebied.

In den avond dan trokken er tien mannen uit de stad, al den kant van Ichteghem. 't Zij vrijwillig, 't zij onvrijwillig, de man die Pier op zijne stappen gevolgd had en die geheel den weg kende, was thuis gelaten. De brigadier, om zeker te spelen, stelde vooren dat geheel het gevolg zou gaan tot in eene herberge, niet verre van den Geuzenbusch; dat er een onderzoeken zou of Pier Hemst dien nacht in de hofsteê was of niet; en dan, zonder tijd te verliezen, dat geheel de manschap zou optrekken naar de Wijnendale-Capelle.

Een dingen alleene was daar tegen : het zou wat late worden eer men aan de aangeduide plaatse gerochte; maar wat gaf het? zoo bemerkte de rechter : of het nuchtend ware : hebben de roovers op vangst uit geweest, zij zullen te zekerder thuis gekomen zijn.

't Stuk wierd zoo goedgekeurd en uitgevoerd. Tegen ten tienen was ons volk in *'t Molentje*, bij den Geuzenbusch. Na wel te hebben uitgeleid aan baas en bazinne wat er gebeuren moest, vertrok de brigadier zelve naar de hofstede waar Hemst vrochte, al zeggende : Is hij daar, 'k brenge hem hier meê, en hij wordt onze leidsman. — Hij en was er niet : de gendarm en de opgeklopte landbouwer vonden zijn bedde ijdel en zijnen polk nog warme, en zij keerden seffens weder naar de herberge. Met dat er geen verdachte menschen omtrent en waren, ging men aan 't klappen en 't vertellen van moordenaars en van moordenaarstrekken : de landsman tegen den rechter, en deze tegen de fransche gendarms. Er kwam vier in. De rechter, op zijnen goeden kant, sedert dat hij zijne

stoutmoedigheid weder had, schonk en betaalde, en 't wierd na middernacht, zonder dat er een van het gezelschap daar oplette.

't Was nu tijd, of niet meer.

— Verdonders, zei de rechter, zoo late, en nog zoo verre van daar zijn!

— Inderdaad, antwoordde de Ichteghemnare, wilt gij uw volk in bedde vinden, gaat maar op!

— Tut, tut, tut! dat volk en slaapt niet.

— Wat te lange bezig gehouden, zei de ambtenaar in het fransch tegen de gendarms; wij wagen het al gelijk!

— Waarom gelaten en weet ik niet; daar voel ik iets in mij dat zegt gij zult gelukken!

— Komt aan dan! Joos De Bruyne zal wel opleider zijn.

Wat men ook vroeg en schoone sprak, de landsman en wilde geen opleider zijn; eindelijk wierd hij gerust en daar gelaten, na den weg te hebben aangewezen, rechte naar den Reiger. De mannen kwamen in gang, wel gemoed en vol betrouwen, eerst klappende en lachende, dan stilder en na wat gaans zonder lachen of spreken.

De bane toogde uitnemende lang, misschien deed er de nacht iets aan. Het weder was aangenaam: harde grond, kleene koude, en flauw maneschijn, zoodanig dat men eenige stappen verre zag. Als zij voor 't minste eene ure gegaan hadden, bleef de Meier, die voorenop ging, staan, keek rond en zei tegen die hem volgden:

— Is mijn geheugen goed, ik heb verstaan dat wij door eenen hoek van de Wijnendale-busschen moeten; dat en kan zoo verre niet zijn, of ten minsten wij zouden reeds moeten hout zien.

— Verkent gij u in 't geheel niet?

— Neen-ik.

— Het dunkt mij dat wij te verre rechts op gaan.

— Daar, daar zien ik den schemer van huizen, onderbrak een der gendarms.

— Wij en verliezen niets met wat te naderen, komt!

En nog eens op weg. 't En duurde niet lange, de schemer der huizen wierd klaarder, en ons volk, zonder weten, viel op de dorpplaatse van Ichteghem : na grooten ommeweg te hebben gedaan. 't Was daar al in ruste en in vrede, en niemand en kon weten hoe late het was; het dochte de gendarms dat zij schrikkelijk lange gegaan hadden. De klaarte van den dag alleene ging hun de ure aanwijzen, en, schoon het binst den nacht nog was, verdwenen de wolken stillekens, lieten van langs om meer klarigheid komen, en ongetwijfeld ging het vroeg nuchten en een allerschoonste dag worden.

— Een gedacht, zei de brigadier, staande bij 't eerste der huizen van Ichteghem; den weg naar Wijnendale-capelle ken ik geheel wel van hier; maar als wij daar komen, en dat de dageraad aanbreekt, wie zal er ons aanwijzen in welk huizeken wij moeten zijn? Laat ons eerst naar de woninge gaan van den Meier dezer gemeente, hij woont op *den Reiger*; het is een allerbraafste man, ik ken hem; wij zullen hem opkloppen.

— Aanveerd, antwoordde de rechter, maar spoedig!

In een half uurken waren zij er.

De Reiger is een aanzienlijk gehuchte, tusschen Ichteghem-dorp en het casteel van Wijnendale. Van aan den gevel van het verdacht hutteken, nu nog het zelve, waarin de gendarms de moordenaars vinden moesten, ziet men boven de huizen van dat gehuchte de vier arms zwaaien van den schoonen molen, die ten dien tijde eigendom was van Melchior, of beter, gelijk het in die streke gezeid wordt, van Melsen De Cock, Meier van Ichteghem, op een half quartier afstand van de oude Wijnendale-capelle.

Als de krijgslieden daar toekwamen, ging de dageraad aanbreken : reeds waren de knechten der hofsteden bezig met hunne peerden eten te geven, en hier en daar beurlde een beeste op den stal. Melsen toch lag in zijn bedde, hertelijk te slapen, hertelijk gelijk hij altijd sliep, niet tegenstaande zijn

gevaarlijke gebuurs. Drie felle kloppen wierden op de deure van zijn huis gegeven, en herhaalde maal klonk de fransche roep : *Vite, vite!* in zijn ooren, en hij schoot wakker. Schier ongekleed sprong hij op, en hij stak zijn hoofd door een kleen bovenvensterken; ongetwijfeld zoude hij verschoten hebben, hadde hij, als magistraat, den brigadier der gendarmerie niet gekend. Er wierd hem de tijd niet gelaten om te verschieten; immers de woorden: *Citoyen,* rap, gij moet meê! kwamen uit twee monden met eenen keer.

— Waar? vroeg de Meier.

— Achter de moordenaars.

— Waar zijn zij?

— Hier bij, in 't huis van Barbe Schouts.

— En wel! — mompeldede Meier, al vrijvende aan zijne oogen en peizende of hij niet en droomde — moet ik nu te lijve achter dat schrikkelijk volk, ik, hun naaste gebuur? en, missen zij, zeker zijn van aan een rampe te komen!

— Rap! schreeuwde men buiten.

De Meier stak nog eens zijn hoofd uit, en zag met vreugde zijnen peerdenknecht geheel gekleed aan de deure van den stal staan. Kijkt, riep hij, 't en is toch maar om den weg te toogen dat ik meê moete; ik zou mij nog moeten kleeden en 't ware tijdverlies : mijn knecht daar weet zoo wel als ik waar dat het huizeken staat; dat hij meêga, ik kome achter. Inten, riep hij, Inten, toe, gaat meê met die heeren, en doet al dat zij vragen!

Blij genoeg van verlost te zijn, en van het gewapende volk te zien vertrekken, stropte de Meier, op zijn gemaak, 't overig zijner kleêren aan. Hoe langer hij 't kon trekken, hoe liever; immers hij en zocht in 't geheele niet van onder de oogen der moordenaars te komen.

De rechter ging voorenop, al klappende in 't vlaamsch met Inten De Vos, een dier getrouwe en onversaagde werkliên, van te lande, die springen van met dat hun meester spreekt. Tien gewapende mannen volgden in de diepste stil-

zwijgendheid. Men was gekomen tot op de breede strate die, door een hoekske van den Wijnendalebosch, voor het verdacht huizeken liep. Daar en stond niet anders als hout aan den slinkeren kant, en al den rechteren kant kon men schoone de eerste huttekens zien van het gehuchte.

In het hout hield de brigadier zijn volk stille, en deed den leidsman ondervragen. Hij vernam dat men maar op twee boogscheuten meer en was van waar men zijn moest, en dat er hout was tot daar tegen. Hij beval aan zijne mannen van het huis wel te omringelen, en van in hunnen moed en in hunne behendigheid te zoeken wat er verders te doene stond. Om alle ongeval te voorkomen, en met dat het redelijk klaar was geworden, gingen twee mannen vooruit, om te zien of er niemand bij of omtrent de huizekens en was; de andere zouden daar hunne wederkomste afwachten.

Als die twee hun hoofd buiten het hout staken, kwam er rechts een man uit, langs den gevel van een kleen huizeken, daar tegen. Hij droeg een vorke of iets diergelijks op zijne schouder, hij had kloefen aan, een lange blauwe slaapmutse, en in zijnen mond zat er een kort pijpken, waaruit hij smakelijk scheen te rooken. — Hoe naar een roover die gebaart werkman te zijn, en van de moordenaars-vergaaringe komt, dachten de gendarms! — In die overtuiginge, en met dat zij 't schoone konden doen zonder gezien te zijn, liepen zij achter den vent, en grepen hem vast, op den oogenblik dat hij inkeerde langs een ander hutteken. Zonder hem tijd te laten van een enkelen schreeuw te geven, sleepten zij hem bij hunne makkers die in den bosch gebleven waren.

De man was bleek van verschieten, en de gendarms schenen blijde van die eerste vangste. Maar Inten, die tot nu van verre gekeken had, naderde, en van met dat zijne oogen vielen op het aanzichte van den vastgegrepene, schoot hij in eenen lach, en riep : « Wel, Karel Dupon, is 't gij? dat zij u kenden! » Karel keek omme, en sprak met bevende stemme : « Inten, man Gods! wat gebeurt er hier? »

't En kon niet anders als eene misgrepe zijn : noch het wezen, noch de tale van den man en waren die van eenen roover. Dupon en was niet el als een vreedzame landbouwer, die, den zondag nuchten vroeg, eens rond zijn land ging, in afwachtinge dat de moor op den heerd zou koken. Bij geval was 't dat hij verpasse al dien kant draaide, en langs het verdacht huizeken uitkwam. Ook wierd hij seffens losgelaten; maar men belette hem van weg te gaan. Hij moest in den busch blijven, met den rechter van Thorhout, die, zoo dichte bij 't roovernest gekomen, wederom zijn vreeze voelde aangroeien, en die de verdreigende woorden van Baekelant meende te hooren herklinken.

— 't Is van te beginnen! riep de brigadier naar zijn volk, — en de pollassen wierden getrokken, en de pistolen geschikt in den gordel van hun kleeren. Inten ging nog eenige stappen meê, tot achter den eersten boom van den busch. Hij bleef daar staan, nam den brigadier bij zijnen arm, trok hem nevens zijne zijde, en, met zijnen vinger wijzende naar een huizeken, dat maar op twintig voeten voor hen en stond, zei hij stillekens : 't Is daar!

't Was een arm kotje, om ziene, met eene leege deure en eën versleten dak, en met muren van plakweeg die ingezonken waren, en die de kappe voorwaarts deden hangen, zoodanig dat geheel het gebouwken overhelde. De deure was op den hoek; een vensterken, nog toegesloten, daar nevens, en aan den versten gevel was er een stalleke, waar Barbe gemeenelijk een geete in staan had, die zij bestelde al van binnen, door een deurken dat in 't keukentje kwam. Hoopen loovers lagen wijds en zijds, en een kleen haagske groeide van langsten bij den voormuur.

Inten, als hij gezeid hadde : 't Is daar! keerde weêr en kroop achter de boomen, om te kunnen zien zonder gezien te worden. Achter hem, wat dieper, zat de rechter van Thorhout, en, ware 't niet geweest van het dik hout, men hadde in de verte, en traag, zien opkomen... Wien? den verlegenen Meier van Ichteghem.

De krijgslieden waren stillekens genaderd, met den blooten pollas in de vuist; niet zoo stillekens nochtans, dat de drooge bladen, die rondom in hoopkes gesmeten lagen, geen gedruisch en maakten onder hunne zware leerzen. Het moeste vreemde zijn dat gedruisch, want een hondtje, van binnen 't hutteken, begon eerst te bassen en dan onmiddelijk te huilen. De brigadier aarzelde; hij keek naar zijn volk en hij scheen te vragen : Wat staat er nu te doen?

Op dien oogenblik hoorde hij een schutterken piepen, dat de buitenvenster toehield, en de venster vloog open. Er verscheen een hoofd, het hoofd van een moordenaar, dat schielijk ingetrokken wierd, en een schrikkelijke, een benauwde schreeuw kwam de ooren van de gendarms treffen. Vooruit! klonk het, uit hunne tien monden te gelijk; en, alsof zij afgesproken hadden geweest, sprong elk al eenen kant, zoodanig dat geheel het hutteken met der daad omzet en omsloten was.

De brigadier was bezig met de deure, en riep naar zijn volk : Let op, en zwicht u van iemand door te laten; zij zijn hier! — De deure wederstond twee of drie maal; een felle schok deed ze openvliegen dat ze kraakte, en vrijen toegang gaf in huis.

Die eerst binnen sprongen hoorden wat schavijsteringe, als ware het van menschen die wegkropen; in den hoek van het kamerken zat er een mannemensch, halfrechte op een handvolle strooi, verder een oude sloore, beiden met al hunne kleêrs aan en gereed om weg te springen. Tegen den hoek van den heerd stond er een van de felste kerels geleund die men zien kon, bout rechte, met zijne arms overkruise, verbursteld haar en laaiende oogen. Hij en roerde niet. De brigadier had nauwelijks de dreigende houdinge van den rechtstaanden moordenaar gezien, of hij vloog hem te keere. Zonder uit zijne plaatse te roeren, of van kant te veranderen, had de roover zijn rechterbeen opgeheven, en, met een reuzenstamp in den buik, den toeschietenden gendarm overende naar den versten kant van het kamerken gezonden. Hij ging vluchten;

maar de andere drie lieten al 't overige schieten en vielen te gelijk op den kloeken Busschaert. Het wapen van den eersten ging hem dweers door zijnen arm; een gehuil kwam uit zijne kele; hij gaf eenen wrong, maar voelende dat het vruchteloos was, liet hij hem ommetrekken en binden op den grond.

De brigadier, die eerst uitgestrekt lag tegen de ingangdeure, had moeten eenen manskerel al boven hem laten wegvluchten; maar hij had macht genoeg om het vrouwmensch vast te grijpen, en, niettegenstaande haar geweld, hield hij ze tegen, tot dat hij hulpe kreeg. De gevluchte man was in de handen gevallen van eenen schildwacht, die aan de deure stond en gevangen gebleven.

De drie moordenaars wierden, in het huizeken zelve, geketend en aan malkander geboeid. Als het gedaan was, en hoorde men daar niets anders meer als het stenen van de dieven, en het fel asemen van de moegevochtene krijgslieden.

Die eerst buiten waren, waren nu binnengekomen en aanschouwden, met hunne gezellen, de onbeschaamde wezens der drie gevangenen. Niemand en sprak, zoodanig was elk blijde en verslegen. De brigadier, het hutteken onderzoekende, zag ook het halfopenstaande deurken, dat in het geetekot kwam, en dat ten deele verdoken zat achter eenen hoop drooge loovers.

— Mannen, riep hij, is er niemand weggevlucht?

— Niemand, brigadier!

— 't Er moet hier nog volk zijn! Naar buiten en op wacht, met vijven!

Zij vlogen naar buiten, terwijl de andere of de gevangenen bewaakten die begonnen te roeren en te klappen, of aan het onderzoeken van het huizeken gingen. Daar en was, om ziens, al niet vele te vinden : twee drie stoelen, die met de schermutselinge in 't midden gevlogen waren; een enkel tafelken, en overal elders strooi en loovers. Zij begonnen dat strooi te versmijten, om te weten of er niemand onder en lag; die loovers met den voet weg te schuppen; en aan de hoopen

die wat hooge waren, gebruikten zij hunne lange en scherpe pollassen; ze staken ze erin, rechts en slinks, roepende : Zit er iemand onder, dat hij spreke of uitkome, wilt hij niet doodgesteken zijn?

Niemand in het huizeken; maar het krijgsvolk, door 't eerste gevecht en den eersten zegepraal verstout, kropen door het kleen deurken, tot in den donkeren geetenstal. Het vensterken wierd opengesteken en liet wat klaarte komen : ja, daar ook, nevens het benauwd en springende dier, lag er een hooge hoop versch versmetene bladeren.

— Hier, misschien! zei de brigadier, en hij stak zijn wapen tot twee drie maal in den hoop. Hij voelde eindelijk weerstand, en men zag lijk eene schuddinge in de loovers komen.

— Ha! ha! wij zijnder, riep hij : hij haalde zijnen laai om nog felder te steken, en hij stak inderdaad, binst dat de andere de loovers trachtten te weren en den hoop te verminderen. Een geweldige schreeuw kwam schielijk van onder de blaren en deed de gendarms, hoe stout ook, sidderen. De loovers vlogen van kante, en, vroeger als dat zij peisden, sprong er een man uit, die stuipen moest, om te kunnen staan, want het kotje was te leege voor hem.

— En steekt niet meer, zei hij, den pollas vastgrijpende van den brigadier, en 't wapen schuddende dat het in tweën brak tusschen zijne handen, of ik verplettere een van u!

De gendarms bezagen nu met schrik dat bebloed wezen, want een steke hadde langs zijne kake gegaan, en er een diepe wonde in gemaakt : zijn aangezichte en zijne kleêren waren bebloed, zijne oogen laaiden en de stemme die uit zijn kele kwam, en geleek geen menschenstemme meer, van woede.

— Een verpletteren en kan niet helpen, zei de brigadier, die met een gebroken wapen toch niet nader en dorst; wij zijn tiene tegen één!

— Tiene tegen één, zei de moordenaar, met nadruk.

— Ja, tiene, en wel gewapend!

— Gendarms, zeker? mompelde de moordenaar.

— Gendarms, ja!

Beide zwegen een oogenblik, de brigadier wachtende, de roover peizende. Al met eenen keer smijt de moordenaar den top van den pollas dien hij gebroken had, tegen den muur, steekt zijne handen uit en zegt :

— En wel, bindt Baekelant!

Een koude trillinge van blijdschap en van verwonderinge liep over de lidmaten van de gendarms. Zij bezagen nog eens dien kerel dien zij zoo lange gezocht hadden, zij grepen zijne handen en zij bonden ze vast, zonder wederstand te ondervinden.

Geheel de bende kroop weder door het deurken in huis. Als de capitein daar stond, in de tegenwoordigheid van de drie andere, die geboeid tegen den muur stonden, kwam er een spijtige glimlach op zijne bebloede lippen : hij keek naar hen om en zei, tegen den naasten die hem in de oogen bezag :

— Busschaert 't is ons laatste, niet waar? Tusschen vier blinde muren nu voortaan, in de plaats van in de wijde wereld!

— Het zij zoo! antwoordde de roover; wij hebben onzen tijd gehad!

Nauwelijks was de capitein der rooverbende in 't hutteken gebracht, of men hoorde buiten eene nieuwe schermutselinge die niet lange en duurde. Een geheel mismaakt manneken, dat ook verdoken zat in den hoek van den geetenstal, meende dat de gendarms al binnen waren. Moê van daar te zitten, en in 't gedacht van te ontsnappen, kroop het door 't openstaande vensterken, en, volk ziende rond de naburige huizen, liep het, zooveel het loopen kon, weg te wege al den kant van het hout; aan den anderen hoek van het huis vond het een gendarm. Het keerde omme, en 't botste schier tegen eenen anderen. Het volk in den bek loopen en durfde het niet : het draaide eenen tijd op zijne hielen, en 't wierd zoodanig gepijnd en tenden zijnen asem, dat 't tuimelende nedervViel voor de voeten van den opkomenden vijand. Gekoord, gebonden, in 't huizeken gebracht, zoo bezagen de krijgs-

lieden dat vernukkeld dingen, en ze schoten in eenen luiden schatterlach; de geketende moordenaars zelfs, men zag het, grinsden op het zicht van dat purper en blauw wezen, en Baekelant riep : — Molleke, Molleke! beven en kan niet meer helpen; uw laatste einde is toch gekomen!

Vijf minuten later waren binders en gebondenen al op de strate. Een groote menigte stond aan de gevels, op eenigen afstand van daar; want binst het gevecht en hadde er niemand durven naderen. Men zag de onruste en de nieuwsgierigheid op hun wezen staan : zij zwegen, en, de gendarms één voor één uit het hutteken ziende komen, waren zij eerder gereed om te vluchten als om te blijven. Als de laatste gendarm te voorschijn kwam, en dat zij de vijf sterk gebondene dieven zagen, en de stemmen hoorden van de krijgslieden, kwam elk toegeloopen om die wezens te zien. De eene toogden verwonderd, de andere blijde, het meeste deel onverschillig, want zij vreesden nog de geketende moordenaars. De rechter van Thorhout was nu ook, met zijne gezellen, bij gekomen; hij wenschte de krijgslieden geluk en waagde het zijne oogen te keeren naar den kant van de gevangenen : zij vielen op Baekelant dien hij seffens verkende. Het wezen van den capitein wierd nog woester, hij keerde naar den kant waar de rechter stond te beven, en hij zei :

— Ha! 't is gij, dronkaard, die ons verraden hebt! Gelukkig voor u dat wij vaste zijn, anders van morgen waart gij in stukken getrokken.

De rechter kroop achter het volk.

— En zwicht u, zei Baekelant voorts, is 't dat wij los geraken, wij halen uw...

— Daar en is geen nood van! zei een der krijgslieden, die vlaamsch sprak.

— Zwicht u!

Het gesprek eindigde. Altijd gevolgd door de menschen, die nog gedurig bij kwamen geloopen, stapte de bende voorts langs de Wijnendale-busschen, zonder staan, tot in de hof-

stede van Joos De Bruyne. Oordeelt over het verschot van dien braven man, als hij, in een van de drie kloeke gasten, zijnen werkman verkende; en in de andere, twee lieden, die, daags te vooren, binst den achternoene, nog aan zijne deure waren komen schooien. De krijgslieden rustten een oogenblik, nu zeker zijnde dat zij hunnen slag wel geslegen en dat zij niemand gemist en hadden. De moordenaars, die wel gebonden en bewaakt in huis zaten, zagen eerst met spijt de vergenoegdheid van de gendarms; maar welhaast veranderde het : zij begonnen te spotten en te lachen, hunne oude daden op te halen, te vloeken zelfs, niettegenstaande de tegensprake van den landsman, die eindelijk weigerde zulke baldadige schelms nog langer in zijn huis te laten verblijven.

Zij moesten voort!

Tegen 's avonds waren zij te Brugge, om nooit meer, levende of dood, uit die stad terug te komen.

Weinig moordenaars bleven nog over van de bende: vader Busschaert en zijne zuster wierden van 's anderdags als verdacht in hechtenisse genomen. Simpelaere, die dikwijls met Baekelant had geweest, hield het nog acht dagen, van den eenen busch in den anderen vervolgd, gelijk een wild dier. Eindelijk, wierd hij gevat in een hofstede waar hij gekomen was om een stuk brood te vragen. Tot Pitthem, op en omtrent den Muyselaere en Turkijen, had men er in verscheidene stonden zesse opgehaald, zoodanig dat men peizen mocht dat geheel de bende vernield en dat de ruste aan de streke wedergegeven was.

Al dat rooversvolk, ten getalle van drie-en-dertig, zat nu opgesloten in het gevang te Brugge, in afwachtinge dat recht hun gedaan wierde, door God en door de menschen.

III.

HET VONNIS.

Den derden dag van Oest, in 't jaar 1803, in 't eerste van den voornoene, ging er zeer vele volk naar Bruggewaarts toe; 't was erger als op eenen martdag, en de menschen waren haastiger; zij en hadden noch pak noch zak meê, en schenen benauwd van te late te komen, bij iets dat zij begeerden te hooren of te zien. In hoopkens van drie tot viere, waaronder ook veel jongens en vrouwmenschen, ging al dat volk de straten in die, tot Brugge, op de groote mart uitkomen, en daar was er stilstand. De laatstgekomenen vroegen aan de voorenste : Waar is het nu dat zij moeten voorbijgaan? En dan sloeg elk zijn oogen naar den hoek van de Breydelstrate, die brobbelde van volk, dat, haastig genoeg liep, om ieverst uit te komen en plaatse te vinden aan de Sint-Jan-Nepomucenusbrugge. Men moeste daar, en verder op langst het water, niet meer vragen of er wat te zien ging zijn : de hoofden die uitstaken door al de vensters van al de huizen; het volk in rang geschikt van weêrskanten tot over 't Pandereitje, en gekropen tot op de zullen van de vensters; het getier en het gedrom van al die menschen, gestuikt en gestooten door nieuwe aankomers, en houdende aan hunne plaatse, dat gaf al te kennen dat er iets gebeuren moest, dat niet veel en gebeurde en dat de aandacht weerdig was.

Van tijd tot tijd kwam er een gendarm te peerde, door de Wollestrate en langst het water, door die menigte gereden, om plaats te houden of bevelen over te dragen; van verre hoorde men de vier ijzeren hoeven; elk schoof, al de voeten

vreven tegen den grond, al de menschen deisden achteruit tegen den muur, al de hoofden draaiden naar den kant van den ruiter; al de oogen volgden hem, en als hij voorbij was, hoorde men overal zeggen :

Nu gaan zij misschien komen!

Verduldiglijk bleef iedereen wachten, tot ten halven de voornoene; niemand en roerde, uit vreeze van een voordeelige plaatse te verliezen. Die op het ruim stonden, rechte over de gevangenisse, zwegen zelfs : hun gezichte en was van die groote zwarte poorten niet afkeerlijk, en, telkens dat zij opengingen, kon men een doof geroer hooren, dat over 't volk liep, al vergrootende, tot op de mart, en tot in de Breydelstrate.

Eindelijk, met het slag van den tienen, begonnen de peerden der gendarms, die voor de gevangenispoorte wacht hielden, gepraamd door de spooren, te trappelen en te wuppen. Van binnen, achter de muren, hoorde men eerst stemmen en geroer van menschen; dan, geklank van ketens, die geschud, tegen malkander geslegen of langst den grond gesleept wierden.

Buiten, op 't Pandereitje, opgepropt met volk, was het meteen zoo stille geworden als bij nachte, in de verlatenste eenzaamheid.

De grendels schoven, het slot klakte, en de dubbele deure ging open: een reke gendarms te voete, in 't volle gewaad, met blooten pollas en pistolen in de rieme, kwamen eerst uit; drie-en-dertig moordenaars volgden, waaronder mannen en vrouwen, ouderlingen en jongheden, aan handen en voeten gebonden met koorden, en met ketens, drie en drie aan malkander; zij stapten in rang uit de gevangenisse; gewapende krijgslieden gingen aan hun zijde en hielden de ketens vast. De peerden die aan den ingang stonden droeien omme, en baanden den weg, door de verbaasde menigte, voor den vreemden en schrikkelijken stoet. Uit het volk kwam er eene ruischinge, die van strate tot strate voortzette: elk weerde, om

over de hoofden te kijken; elk droomde en stoote, om vooren te zijn, en om één voor één al de moordenaars te kunnen aanschouwen. Schier uit al de monden kwam een en de zelfste vrage, die klonk tot in de ooren van die schelmen : « Wie is er nu Baekelant? »

De roovers, verslegen bij 't eerste aanschouwen van die groote menigte volks, en van al die oogen die naar hen gericht waren, aarzelden, stonden en bogen hun hoofden : 't verwonderde hen misschien, dat de menschen nieuwsgierig waren om dat schrikkelijk tooneel te zien van een geheele bende moordenaars met ketens aan die klonken ; en ze waren of ze schenen zoo geweldig beschaamd, dat zij de oogen nedersloegen ten gronde! De voorensten waren Baekelant en Pe Bruneel, twee sterke kerels, redelijk slecht gekleed, en met diepe rimpels en wonden in hun aangezichte; hunne lippen spanden gelijk de lippen van menschen die een fellen nijd moeten verkroppen, en zij vrongen hunne arms, dat de masschen der ketens kraakten tegen malkander. Alsof men eromme gedaan hadde, ter zijden die twee reuzen, en schaars komende tot aan hun heupe, kroop het Molleken, bedrukt en over ende weder geslingerd door de bewegingen van zijne ongemakkelijke gebuurs. Al de andere roovers volgden, en geheel van achter kwamen acht vrouwmenschen, waaronder twee van hooge jaren en de stoutste van al om ziene; en twee andere, zeer jong nog en samengebonden, die, uit onnoozelheid of leedwezen, bittere tranen stortten, die zij, ingezien hun gekluisterde handen, moesten langst hunne wangen op den grond laten leken.

De schaamte der moordenaars en duurde niet lange. Als Baekelant aan den hoek van 't Pandereitje kwam, en als hij al dat volk zag op de huizen en in de straten, als hij dat gedruisch hoorde, hij keek op, gaf den Schout eenen stuik en zei :

— Pe, kijkt ne keer! Hoe zullen wij daar deure geraken?

— Lijk moordenaars, antwoordde Pe!

En beiden trokken een ander wezen. Zij begonnen zelfs te spotten met de nieuwsgierigen; en, telkens dat de capitein hoorde vragen : « *Wie is er nu Baekelant?* » riep hij : — *Hier is hij! Beziet hem maar wel, questie hebt gij nog de gelegentheid achter van dage!* — En dan, zoo veel het ketens en gendarms toelieten, keerde hij naar de roovers die volgden, sommige al treurende, de andere al lachende en eenige al tierende op het volk, dat hen bezag van hoofde tot de voete, en hij zei :

— Mannen wat zegt gij daarvan? 't is de moeite weerd, doet 't niet? Sa, zingt maar op, wij hebben zoo vele van te lachen als van te treuren!

En hij deed zijne ketens klinken en hij begon :

In Vlaanderen of in al ander land
En is er geen een gelijk Baekelant!

Maar de gendarms kwamen ertusschen : met moeite genoeg, en met hunne bloote wapens boven de hoofden der moordenaars te zwaaien, kregen zij stilzwijgendheid en gerochten zij door de Breidelstraate, aan den ingang van het gerechtshof. De menschen stonden er dichter gedromd als ievers; tot nu toe had men ze konnen buiten houden en de gezworenen en de getuigen alleene binnen laten. Maar nauwelijks had de laatste gevangene zijnen voet op den dorpel der ingangpoorte gesteld, of men hoorde eene ruischinge onder 't volk, dat op den Burg verzameld stond, en dat voortgestuikt wierd door anderen dat gedurig uit de straten opkwamen. De voorenste, teruggehouden door de peerden en voortsgedreven al achter, begaven ten langen laatsten, en sprongen door al naar den ingang van 't paleis; de poorte en kon het niet slikken; men tierde, klaagde en dromde, tot dat eindelijk de deure toe gekregen en de grootste hoop van 't volk buiten gesloten wierd; terwijlen zat de gerechtszale van 't paleis al gelijk opgepropt van nieuwsgierigen.

De *Gezworenen*, nauwelijks ingericht in Belgeland, door het fransch bestier, waren bijeengeroepen om over het lot

der plichtigen te beslissen; meer als honderd getuigen, uit alle kanten van Vlaanderen, waren naar Brugge gedaagd, en moesten twaalf dagen reke voor de rechters verschijnen. Het onderzoek der misdaden duurde tot den 17 Oest, de tale en weêrtale tusschen den rechteischer van de oppermacht en de verdedigers der beschuldigden drie dagen, zoodanig dat 't vonnis op den 20 Oest afgelezen wierd. Alle dagen was er even vele volk toegeloopen van verre en van bij; want degenen die in de eerste onderhooringen tegenwoordig waren spreidden de mare rond Vlaanderen van al 't geen zij gehoord en gezien hadden; zij vergrootten nog de verbazende stoutmoedigheid der moordenaars en hunne dreigende houdinge, onder de oogen zelve van de rechters en van de krijgslieden, en elk wilde ze toch eenen keer aanschouwen. Inderdaad, de weinige geschriften van dien tijd, (1) en de oude menschen die 't zagen, bevestigen de schrikkelijkheid van de moordenaars hunne handelwijze. Was er sprake van eenen doodslag welken zij bekenden, verre van de omstandigheden te verminderen, gingen zij, in hun ruwe tale, aan 't vertellen van de pijnen die de slachtoffers geleden hadden, en zij toogden hunnen spijt van, in de huizen waar zij gestolen hadden, niet al de menschen vermoord te hebben, om geen betoog hunner misdaden over te laten. Was er een getuige die met tot nu toe onbekende feiten voor den dag kwam, of die een woord te vele zei naar hunnen zin, een schrikkelijke : « Wacht maar tot dat wij hier uit geraken, gij zult dat woord betalen! » zoo klonk het in zijn ooren, ent deed hem seffens zwijgen. De gendarms en konnen daar niets aan doen, en 't ging zoo verre, dat er op 't laatste niemand voor de rechters en verscheen om ondervraagd te zijn die niet en beefde; ja, dat er weinig nog luide durfden antwoorden op de vragen die hun toege-

(1) Onder andere de *Gazette van Brugge*, van 4 fructidor jaar XI (22 Oest 1803).

stierd waren. De moordenaars lachten en spotten met rechters en aanhoorders, met vonnis en met dood; zij weigerden, spijts alle pogingen, andere misdaden te bekennen als die waarvan levende getuigen overbleven; en dikwijls, als de omstaanders weenden, en luisterden naar eenen mensch wiens naastbestaanden vermoord waren, of die nog teekens hunner mishandelingen op zijn wezen droeg, schoten de roovers in eenen lach, en begonnen te zingen, dat er de gendarmerie moest schik in stellen.

Den 19, in de voornoene, was alles gedaan. De voorzitter nam het woord, om het getal en de gruwelijkheid der uitgekomene misdaden, die de bende gepleegd hadde, voor oogen te leggen; dan sprak hij tegen de beschuldigden en trachtte hun te doen verstaan welke schrikkelijke rekeninge zij te vereffenen hadden met de menschen die ze gingen oordeelen, en bijzonderlijk met God, tusschen wiens handen zij eerlange vallen moesten. Tranen leekten nu uit de oogen van verscheidenen van de bende; andere keken verbaasd naar den spreker, alsof zij niet en verstonden wat hij te zeggen had van onsterfelijke ziele en van altijddurende eeuwigheid; het meeste deel zat ongevoelig te grinzen op de banken, en den voorzitter te onderbreken door hun klappen en lachen.

Als de redevoeringe uit was, vroeg de rechter eene laatste maal aan de beschuldigden of zij niets meer aan te brengen en, wisten ter verdediginge. Baekelant alleene stond op, en, met een stemme die gehoord wierd door geheel de zale, riep hij :

— Een dingen, maar : 't is dat wij schrikkelijk moê zijn van hier zoo vele dagen te zitten, en dat gij het zoudt willen kort maken !

De rechter en antwoordde niet, maar hij schorste de zittinge op, en gaf bevel aan de gezworenen van bereid te zijn, om 's anderdags vroeg tot het vonnis over te gaan.

Van ten zessen al in den nuchtend waren rechters, moordenaars en nieuwsgierigen in de zale tegenwoordig; geen

enkel woord en wierd nog gesproken, maar onmiddelijk gingen de gezworenen raadslaan. Vijf honderd-en 't zestig vragen wierden hun ter antwoorde voorengesteld; veertien uren, zonder uitscheiden, bleven zij; vergaderd al dien tijd had het krijgsvolk de grootste moeite van de wereld om de roovers gerust op hunne banken te houden : immers zij legden 't aan om de gendarms te tergen, om de aandacht van de omstanders aan te trekken, en diegenen uit de bende op te beuren, die neêrslachtig schenen en met angst de uitsprake van het vonnis verwachtende waren.

Eindelijk, rond den achten 's avonds, ging de zijdeure van het gerecht open, al de gezworenen traden binnen en gingen, één voor één en stilzwijgende, tot op hun voorige plaatsen. De voorzitter stond rechte; de zale, die daar seffens nog zoo roerig was, wierd stille gelijk een graf; de stoutste moordenaars zelve en keerden hun oogen niet meer af van de banken der gezworenen. De verklaringe was voordeelig aan vijf beschuldigden, die in vrijheid gesteld wierden; drie-en-twintig anderen wierden plichtig verklaard van moord en diefte; en eindelijk vijve, van deel genomen te hebben aan rooverijen.

Een algemeen geronk doorliep de zale; maar nu moesten de rechters nog beraadslagen over de straffe. Dat en duurde niet lange. De voorzitter van het hof sprak een vonnis uit, zeggende dat Baekelant met twee-en-twintig andere moordenaars verwezen was ter dood; de vijf overige wierden veroordeeld tot de ijzers en tot het brandmerk.

De voorzitter zweeg, de moordenaars bezagen malkander, en de omstaanders, gelijk het nog gebeurt in zulke groote omstandigheden, aarzelden en wachtten : zij en wisten niet of er toe te juichen ofwel te zwijgen was. 't En duurde niet lange, want de ter dood veroordeelde moordenaars begonnen te roeren en te tieren en hunne ketens te schudden ; het volk, dat van achter in de zale stond, deed beweging om te zien wat er van vooren ommeging; geheel de zale was in gedruisch en

in leven, tot dat er eindelijk, binst eenen oogenblik van stilte, een moordenaarsstemme uitriep :

« Beter de korte pijne als de lange ! »

De stoet ging, voor den laatsten keer, weder naar het gevang, tusschen een dubbele hage van menschen. Op de wezens der vrijgesprokenen stond er blijdschap ; op de andere woede of onverschilligheid over hun lot, maar op geen een en stond er leedwezen wegens de geplogene misdaden.

IV.

HET SCHAVOT.

Twee maanden gingen voorbij, en men sprak haast van de halsrechtinge der moordenaars niet meer. Verscheide keeren had het in 't woord geloopen, rond Vlaanderen, dat op zulken dag te Brugge voor Baekelants bende het schavot moest opgeslegen worden; volk genoeg was komen zien of het waar ging zijn; maar neen 't: het bleef geduren en niemand en wiste waarom, noch wat er, achter de muren van het gevang, met de veroordeelden ommeging.

Een priester was tot Brugge toegekomen, ten halfsten october, een eerbiedweerdig man van 't zestig jaar, die nog uitwendige teekens droeg van pijne en onruste die hij geleden had, binst den beslotenen tijd. Alle dagen zag men hem naar het gevang, waar de roovers in opgehouden waren, met den zelfsten moed optrekken, maar telkens er ook droefgeestig weêr uitkomen; was er iemand die 't waagde hem te vragen naar de gesteltenisse van de moordenaars, die hij te bereiden had voor de dood en voor de eeuwigheid : « Leest en bidt, » antwoordde de priester, « de bermhertigheid Gods is oneindig; » maar anders en sprak hij geen woord tegen iemand.

't Is dat het inderdaad een groot werk was, een werk waaraan de Zaligmaker helpen moest, te weten vreeze voor de pijnen der helle te verwekken, bij moordenaars, die nooit iets gevreesd en hadden; berouw en leedwezen te krijgen in 't herte van kerels die op de rechtbank hooveerdig hadden geboft over de gepleegde misdaden; en dat werk betrachtte

de priester wel veertien dagen lang. Met eenige van de moordenaars en had hij niet vele moeite, met dezen namentlijk die, christelijk opgevoed, nooit geheel het gedacht van de onsterfelijkheid der ziele en van de altijddurende eeuwigheid verloren en hadden. Bij de eerste woorden van den priester, die sprak uit liefde Gods en voor de zaligheid van zijnen evenmensch, bekenden zij de afgrijzelijkheid van hun voorgaande gedrag : 't gene hun te verwachten stond achter de dood, na zulk een slecht leven, verscheen voor hunne oogen, en deed ze peizen en sidderen. Eene rechtzinnige belijdenisse hunner misdaden verzoende ze met God en gaf hun, dan zelfs als zij dagelijks het mes van den beul verwachtten, die ruste des herten en dat oneindig genoegen die uitschenen tot op hun wezen en in hunne manieren, en die er geheel andere menschen van maakten.

Anderen waren lastiger en hardnekkiger; verscheidenen zelfs weigerden naar den priester te luisteren, en ontvingen zijne vermaningen met schimpwoorden of verdreigden hem met hun geketende vuisten. Baekelant, Sander Danneel, Simpelaere en Pe Bruneel waren de ergste, of deden hun beste om de ergste te schijnen; als de priester kwam was het een steke in hun herte, en 't bloed rees naar hun hoofd; als hij sprak van bekeeringe, of smeekte om aanhoord te zijn, zou men gezeid hebben dat hij, hun kwaad willende, gekomen was om hunne misdaden te verwijten en hunne gramschap te verwekken. Nochtans, na herhaalde bekeeringen, die de priester met Gods hulpe te wege bracht, wierden die stouteriks bij avonde en bij nachte de droefgeestigsten van allen hunne wanhopige en ongeruste houding stak aardig af bij de koelmoedigheid en de ruste van degenen die reeds met God verzoend waren. Maar, hoe meer hun einde naderde, hoe meer hun woede bij scheuten vermeerderde; eenige dagen nog voor de straffe vreesde elk schrikkelijk voor hunne onboetveerdigheid; en dat niet alleenlijk de dienaar van den godsdienst, maar ook de rechters en de krijgsoversten, want

zulke schelms, zonder vreeze voor het toekomende leven en woedende tot den uitersten oogenblik toe, kosten schrikkelijke moeienissen, ja rampen veroorzaken, op den dag der rechtveerdige straffe.

Ondertusschen en had de priester, vol betrouwen in de bermhertigheid Gods, die zonder ende en zonder palen is, het niet opgegeven. Hij gevoelde hoe moeilijk zijn werk was; hoe, menschelijk gesproken, hij niet bekwaam en was om die onboetveerdige moordenaars, die versteende herten te raken. Hooger nam hij zijnen toevlucht, tot Dengenen die alleene berouw in 't herte van den zondaar storten kan, en hij vroeg gebeden, altijd gebeden door geheel Vlaanderen; zijne hope vermeerderde, naar mate dat hij groote onweerdigheden te onderstaan had voor de moordenaars, want dan ook bad hij vieriglijker en deed hij vieriglijker bidden. Geen een kerkske en was er in Brugge, geen een dorp schier in West-Vlaanderen, waar alle dagen geen menschen bijeen en kwamen, om de bekeeringe af te bidden van de roovers door wien zij eertijds zoo veele geleden hadden. Al hun euveldaden waren vergeten en vergeven, op dien oogenblik, en een dingen alleene bekommerde de christenen van Vlaanderen, de eeuwige zaligheid van de moordenaars, die toch ook eene onsterfelijke ziel hadden. Hoe zou de Verlosser van het menschdom, Hij die, hangende aan het kruis, vergeven heeft aan die hem vermoordden, Hij die beloofd heeft van open te doen als men gedurig klopt, hoe zou Hij 't gebed van zoo veel smeekende kinders kunnen verstooten hebben en zijne genade, die zoo aanhoudendlijk gevraagd en zoo weinig verdiend was, hoe zou hij ze aan de moordenaars kunnen weigeren hebben?

Korte dagen voor de halsrechtinge had de priester, volgens zijne gewoonte, het heilig sacrificie der Messe opgeofferd, tot bekeeringe der zondaars. Al den God bedankende die in zijn herte was nedergedaald, en al 't geluk overwegende van eene zuivere ziele die, in vrede zijnde met haren Schepper,

zonder vreeze is voor de eeuwige pijnen der helle, kwam de rampzalige staat van de wederspannige moordenaars, kwam hun ongelukkig lot, stierven zij in vrijwillige onboetveerdigheid, schrikkelijker als ooit voor zijne oogen. Het docht hem dat hij ze op het schavot zag klimmen, al stampende en vloekende, al beschimpingen uitbrakende tegen het Christusbeeld dat hun aangeboden wierd, al pogingen doende om aan de handen der beulen en aan de sneê van het mes te ontsnappen; en dan zag hij hun hoofd van 't schavot tuimelen, en hun ziele door de duivels meêgesleept worden, in het helsche vier. Aan hem, priester Gods, die zoo vele gedaan had voor de veroordeelden, en die zoo wel den prijs eener ziele kende, waren die gedachten pijnelijk, ja zoo pijnelijk, dat tranen uit zijne oogen vloeiden, dat zijn herte brak, en dat hij 't vierigste gebed begon te bidden dat hij ooit van zijn leven gebeden had. Na eenige oogenblikken stond hij op, getroost en met nieuwen moed; en, in de overtuiging dat zijn gebed ten Hemel was geklommen, trok hij naar het gevang, om een laatste poginge ter bekeeringe aan te wenden. Zijne oogen waren bloedrood van weenen, en op zijn wezen stond de droefheid en het medelijden uitgedrukt.

Eerst ging hij bij Baekelant, die neêrslachtig op eenen bank gezeten was; traagzaam draaide de moordenaar zijn hoofd naar den kant van de opengaande deure : zijne oogen vonden de oogen van den priester, en beletten dat hij geweend hadde, hij, de dienaar Gods. Een oude man die geweend had, een heilige zonder wroeging noch knaging des herten, die droevig was, dat trof den misdadige en, onvrijwillig misschien, sprong hij rechte.

— Waarom hebt gij geweend? vroeg hij.

— Om u, vriend! antwoordde de priester, zijne hand uitstekende.

— Om mij! Wat gaat u mijn lot aan?

— Om u, ja; om uwe onsterfelijke ziele, die misschien, binnen een paar dagen, zal te kermen liggen in 't eeuwig vier der helle!

Baekelant veranderde van verwe, hij bleef rechte staan voor den priester, was in diepe gedachten verzonken. Als hij roerde, 't was om zijne geketende handen samen te slaan, en op te heffen en met gebrokene stemme uit te roepen :

— Misschien is er nog wel een helle ook! Moeder heeft het mij geleerd, als ik kleene was! En dan, ik en kan toch niet kwalijk varen met te sterven alsof er een ware!

't Was gedaan : Gods genade kwam schielijk te zegenpralen in 't herte van den moordenaar; hij wilde luisteren naar den dienaar des Heeren. De woorden van Gods priester, die verrukt was om de zienelijke hulpe der genade, deden 't overige, en den zelfsten dag nog, nam het rechtzinnigste leedwezen in dat herte de plaatse van de koudste onverschilligheid; ja, de zoetaardigheid en de overgevinge aan den wille Gods kwamen op dat ruwe wezen staan, waar van te vooren niet anders als woede en razernij en stonden. De andere roovers volgden het voorbeeld van hunnen ouden hoofdman, misschien zoo rechtzinniglijk niet, maar toch wel genoeg, om vele hope te laten voor hunne eeuwige zaligheid; en als zij, op den tweeden van November, met al de andere voor de heilige Tafel nedergeknield, gingen voor den laatsten keer gevoed zijn met het Lichaam en 't Bloed Christi, blonk er ook in hun oogen een traan van leedwezen en van dankbaarheid. Ja, een ure later, als het hun afgelezen wierd dat zij, dien zelfsten dag moetende sterven op het schavot, tegen den noene van het getal der levenden niet meer en gingen zijn, riepen zij ook met den anderen : « Dat er recht geschiede : wij hebben de straffe verdiend! » (1)

't Was Alderzielendag, op eenen maandag van 't jaar 1803. Van in 't begin van den voornoene zwermde het van 't volk in al de straten die naar Brugge geleidden; en, reeds van ten drie uren 's nachts, en vond men geen plekske meer op de Mar

---

(1) Zie de *Gazette van Brugge*, van 10 brumaire jaar XI (2 nov. 1803.)

van die stad, dat niet bedekt en was met menschen. Seder twee dagen was er afgekondigd dat de moordenaarsbende dien dag de halsstraffe moest onderstaan, en die tijdinge, die seffens rond Vlaanderen gevlogen was, had nieuwsgierigen doen aankomen, wel van tien uren in 't ronde.

Het schavot was binst den nacht opgeslegen; het stond op de groote Mart, op een half vijf-en-twintig schreden rechte voor de herberge *het Mandeke.* Om het schavot was er, voor de veroordeelden, een opene plaatse gelaten en afgezet met eene driedubbele reke, soldaten te voete of dragonders en gendarms te peerde, die 't gestootene en vlottende volk moesten tegenhouden. Overal elders en zag men niet anders als hoofden. Niet alleenelijk op de Mart, maar in al de straten, zoo verre de oogen dragen kosten, aan de vensters, op het hoogste van den Hallentorre zat er volk. Geen een panne en was er in de daken gebleven bijkans; men had ze uitgenomen, en door de latten staken hoofden, hoofden, hoofden, al gedraaid naar den kant van het schavot. Tot op de veursten der gebouwen toe zat er volk, scherrelinge en verduldiglijk te wachten. Een doof gedruisch, dat aan geen ander en geleek, liep door de menigte; niemand en sprak er luide. Nu en dan hoorde men de peerden stampen, die, gepraamd door de ruiters of gestooten door het volk, tillevoetten van ongeduld.

De doodsklop ging slaan op den torre van de stad. Alle oogen volgden de wijzers van het uurwerk, en men verwachtte de komste van de moordenaars.

Het sloeg, en de twaalf bongen van de groote klokke weërgalmden over de Mart, onder de diepste stilzwijgendheid; men hoorde niet anders als de beweginge van menschen die hun hoofd ontdekten, die hun kruis mieken en die baden voor die ongelukkigen die zoo seffens voor den rechterstoel van God moesten verschijnen.

Eenige minuten gingen voorbij, al 't volk stond gekeerd naar de Wollestraate, vanwaar de stoet moest opkomen. Hij en kwam niet. 't Wierd twaalveen half, 't wierd één, en niemand

te zien! Het geruchte was ongevoeliglijk vermeerderd op de Mart, en, hoe langer het duurde, hoe meer men klapte; de omstaanders begonnen ongeduldig te worden, en zelfs niet met hope, maar met vreeze te liggen dat de doodstraffe, die tegen de moordenaars uitgesproken was, op dien laatsten oogenblik, ging ingetrokken worden. Die vreeze, door eenen *misschien* uitgedrukt, was op alle lippen, en men verwachtte bijna geene halsrechtinge meer, als schielijk, met het slag van den één en half, een luid geschreeuw uit de Wollestrate kwam. Die op de Halle en op de huizen zaten begosten te roepen dat men het hoorde door geheel de stad : *Zij komen, zij zijn daar*!

Zij kwamen inderdaad.

En waarom zoo late?

Wat voor den noene waren de drie beulen, vergezeld van gendarms, in de gevangenisse gegaan, om de veroordeelden te binden en te schikken. Met 't meeste deel ging dat wel : vermaand door den priester, die ze, sedert twee dagen en zelfs bij nachte, niet verlaten en had; opgewekt om met verduldigheid de beulen hun werk te laten doen, en om die laatste schande en pijne ter uitboetinge hunner misdaden aan God op te offeren, gaven zij gemakkelijk hun handen, en lieten ze op hunnen rugge binden. Baekelant zelve was uitnemend gevoegzaam, hij liet alles doen zonder een woord te spreken; zijne lippen roerden, maar 't was om te bidden en om hem te bereiden tot de dood.

Met de schuwste van de bende, met de halfbekeerde, en ging het zoo wel niet : viere of vijve voelden hunne oude driften oprijzen, schoten uit met woede, en weigerden hunne handen : « Ons noch te nijpen noch te genaken, binst de laatste ure van ons leven! » zeiden zij. De beulen proefden met goedheid, 't en ging niet; zij verdreigden, 't en hielp niet; zij geboden de gendarms van geweld te gebruiken, maar de moordenaars staken hunne vuisten uit, die niet al te dichte gebonden en waren, en alhoewel zonder wapens,

boezemden zij vreeze in. De priester, die, altijd rond de gevangenen, benauwd was dat zij op 't laatste moed en gelatentheid zouden verliezen, bad en smeekte om ze te bedaren, maar hij moest het ook opgeven; hij fluisterde een woord in de oore van den beul, ging met hem uit, en kwam onmiddelijk weder met Baekelant, wiens handen waren los gemaakt. Het zien van hunnen capitein, die zoo veranderd was in korte dagen, versloeg de moordenaars; zij vielen stille en wachtten naar 't geen hij zeggen of doen zou. Baekelant ging rechte naar hen, stak zijn hand uit om 't hunne te drukken, en zei: Toe, mannen, op 't laatste uwe zaken niet te verbrodden: laat de gendarms hun werk doen! Dan greep hij zelve hunne vuisten vast, deed de ketens los, vrong hunne arms op hunne rugge en hield ze gesloten, tot dat de beulen hun werk voltrokken hadden.

Die omstandigheid verlengde van omtrent een ure het leven der moordenaars.

Ondertusschen deed men ze op vier karren, die met peerden ingespannen en gereed stonden. In de voorenste zat de priester godvruchtig te bidden, met aan iedere zijde eenen moordenaar, en met een groot kruisbeeld in zijn hand; van weêrkanten gendarms te peerde, en vooren op de drie beulen. De droevige stoet trok al over de Sint Jan-Nepomucenusbrugge en door de Wollestrate naar de Groote Mart. Geen een van de nieuwsgierigen die riep of sprak, in 't voorbijgaan: zij bezagen met aandoeninge die vreede kerels, die zij over een paar maanden zoo trotsch en ongevoelig hadden gevonden, en die nu zoo stille en zoo gerust waren; ja, en zij loofden God, die alleene bekwaam is om een kwaaddoener alzoo te veranderen. De karren gingen stille staan nevens het schavot; de priester daalde eerst; de moordenaars volgden en gingen, een voor een, plaatse nemen op drie-en-twintig korte bondels strooi, die rond het bloedig strafgetouwe geschikt lagen om hun voor zate te dienen.

't Wees quart voor den tween op den Hallentorre. Het

gedrom van de menschen, die een uiterste poginge deden om nader te geraken, had een laatste geruchte doen oprijzen, en nu was alles in stilzwijgendheid. Twee beulen waren bezig met het blinkend driehoekte mes op en neder te trekken, tot verzekeringe; een derde stond op den trap van het schavot, en de priester gaf een laatste vermaninge aan die sterven gingen : zij luisterden met gebogen hoofde naar zijn stemme.

Na korte stonden, die in eene angstige stilte voorbij liepen, gaf Boutquin, de beul, het teeken; zijn knecht daalde de trappen neder en nam een van de moordenaarsbende bij de schouder. Het was een jong meiske, Francisca Homez, van Pitthem, dat, bleek en vermagerd, snikte en huilde dat men het hoorde tot in het volk. Het ging gewillig meê, ondersteund door den priester en den beulenknecht; bovengekomen, kuste 't kind het kruisbeeld, sprak de heilige namen van Jesus en Maria uit, en liet hem binden op de planke; het mes viel neder, 't hoofd rolde in eene verdokene plaatse, en het lijf zonk door een valdeure buiten de oogen van de menschen. Een ander veroordeelde wierd opgehaald, op dezelfste maniere gebonden en onthoofd, en zoo tiene te reke.

De elfste was Sander Danneel, misschien de felste manskerel uit heel de bende; boven op gekomen, sloeg hij eenen oogslag op al dat volk dat naar hem keek; zienelijk was hij aangedaan, misschien nijdig, toch hij kuste het kruis; maar, als de beulen hem wilden op de planke leggen, sprong hij weg uit hunne handen. De priester, bad om de liefde Gods, en sprak met zoo veel aandoeninge en liefde, dat Sander overkwam; maar, op 't uiterste nog gaf hij eenen schok, en zijn hoofd, in plaatse van nederwaarts te vallen, 't botse af, en 't rolde van 't schavot tot op de steenen en voor de voeten der rondgeschaarde menschen. De oogen van dat hoofd stonden nog open, het roerde de lippen, en de wangen waren getrokken, dat het vreed was om ziene, en 't bloed straalde eruit in het ronde. De naaste omstaanders schreeuwden, de soldaten zelve deinsden achteruit, en al die 't zagen waren ontsteld en

verslegen. Een overheid van het voetvolk riep eenen ouden gediende van de fransche republieke, een met zwarte knevels, die aanstonds te voorschijn kwam. Hij gebood hem van het hoofd op te nemen en weg te dragen. De soldaat greep het hoofd bij 't haar, hief het op, en, het houdende voor zijne oogen, grinsde hij tegen dat bloedend wezen, dat het al de menschen zagen; dan stak hij het uit, draaide het nog eens rond, en ging het dan werpen waar het vallen moest. Een schreeuw van afkeer rees op uit het verontweerdigde volk.

De dertienste ging Baekelant op : hij was gekend van allen, 't was klaar om hooren aan de beweging die uit de menigte oprees. Met zekeren en tragen stap beklom hij de trappen van het schavot; de beul ging langs hem, maar en ondersteunde hem niet, en de priester verwachtte hem van boven. Hij kuste eerst, met liefde, het Christusbeeld, zei een woord in de oore van den priester, die seffens ommekeerde naar het volk, en die beide arms uitstekende, stilzwijgendheid scheen te vragen.

Elk weerde hem om te naderen en te luisteren, en, in plaatse van te minderen, vermeerderde het gedrom. Baekelant, rechte nevens het bebloede beulenmes, met zijn handen al achter vaste gebonden, wachtte eenen oogenblik, en dan, met een stemme die van verre nog kon verstaan worden, sprak hij deze woorden :

« Menschen van Vlaanderen, ik vrage u, uit den grond
« van mijn herte, vergiffenisse voor al het kwaad dat wij
« bedreven hebben. Ik verhope dat God, voor wiens oordeel
« ik seffens moete verschijnen, onze misdaden reeds verge-
« ven heeft; maar niettemin, gelieft toch een gebed te
« storten voor onzer zielen zaligheid, en loont aldus het kwaad
« met het goed. Is 't dat de stemme van eenen moordenaar
« weerdig is door u aanhoord te zijn, onthoudt wel deze
« mijne laatste woorden : zwicht u van de ontucht en de ledig-
« heid; gij en weet niet hoe verre zij eenen mensch kunnen

« geleiden, en zij zijn 't, die mijn leven ongelukkig gemaakt
« hebben, en die mij hier brengen op het schavot. Vaart wel
« tot in der eeuwigheid! »

Hij zweeg en hij keerde naar den priester, die hem omhelsde en die hem nog het kruisbeeld te kussen gaf. De beulen lieten gewerden, en, ziende dat er niemand aan hem en kwam, ging Baekelant zelve op de planke liggen; niemand en deed de riemen vaste, gelijk aan de andere; niemand en kwam aan hem meer : het mes viel en Gods eeuwigheid was begonnen voor den bekeerden roovers capitein.

De omstaanders hadden met aandoeninge het tooneel aanschouwd, en, als het bebloede mes weder omhooge ging, kwam er een zucht uit al de borsten.

De twee laatsten waren Jan Colbert en Styn Vormeseele, van Rousselaare. Zij klommen te gader op het schavot, en, vooraleer dat de eerste gebonden wierd onder het mes, bezag hij nog zijnen stadsgenoot en hij zei : « Styn, tot seffens, niet waar? in de eeuwigheid! — In de eeuwigheid! antwoordde Styn.

Een oogenblik later was alles gedaan, en de samenlevinge gevroken. De priester, uitgeput van krachten en besmeurd met bloed van hoofde te voete, knielde neder op het schavot en bad, met zijne arms open. Dan, in eenen mantel omwonden, kwam hij de trappen af, dweers door de menschen, die eerbiediglijk plaatse maakten, en hij verdween in de menigte. Geen ander geruchte en hoorde men, of 't en zij het weggaan der nieuwsgierigen; allen waren lijk van de hand Gods geslegen, en trokken traagzaam weg, om het gebeurde aan hunne vrienden te gaan vertellen.

Het recht van de menschen was voldaan; maar was Hij het ook, de rechtveerdige God, Hij die van uit den schoonen Hemel op de wereld nederziet; Hij die de misdaden van de

menschen aanteekent zonder een ongestraft te laten, of 't en zij betreurd en uitgeboet! Een christen hoopt geerne van ja; hij kent immers de oneindige bermhertigheid van God, die de eeuwige dood niet en wilt van den zondaar, maar zijne bekeeringe op der aarden, en zijn gelukzalig leven in der eeuwigheid. En daar zijn redens van hopen, voor velen toch van de drie-en-twintig onthoofden; voor Baekelant eerst, die niet beschaamd en was van vergiffenisse te vragen aan de menschen zelfs op het schavot; voor Mattheeuw Danneel, die, in 't gevang opgesloten, den priester verzocht hadde van een schrift op te stellen, dat achter zijn dood kon afgelezen worden in den predikstoel van Staden, zijne parochie; en waarin hij zijne medeburgers smeekte van zijne misdaden te vergeten en zijne ziel indachtig te wezen; voor Francisca Homez, die het weinige geld dat zij in haren zak hadde naar Pitthem deed zenden, om messen te lezen voor hare ziele zaligheid; welke messen inderdaad gelezen wierden en bijgewoond door vele menschen die van alle kanten kwamen toegeloopen; voor vele anderen waarschijnelijk, die in het gevang, van God zelve, en door den mond van den priester, hun zonden hoorden kwijtschelden. Och! hoe gelukkig moeten de bekeerde moordenaars nu zijn, van op zoo een ongelukkige wijze te zijn gestorven; van menschen te hebben gevonden die voor hun baden en de vrake Gods van hun afkeerden; van door eenen priester te zijn bezocht geweest, in de laatste ure van hun leven, in de ure dat de mensch geen troost meer en kan verwachten van de wereld, en met God alleen moet bezig zijn! Zekerlijk was de bekeeringe dier zondaars eene onverdiende genade van God; maar Hij vergeeft aan wien Hij wilt, gelijk Hij ook deed met den moordenaar, hangende aan het kruis; dat leert nooit te wanhopen van zijne bermhertigheid en altijd voort te bidden ter verbeteringe van de zondaars, zoo 't hier in Vlaanderen 's zondags achter de diensten gedaan wordt, zonder te vergeten nochtans dat God ook rechtveerdig is; Hij en moet niemand sparen, want ons leven en onze

dood hangen van hem af. Met den oogenblik dat het schepsel opstaat tegen zijnen Schepper kan een rechtveerdige straffe het slaan, en, wordt het somtijds gespaard in dit leven, 't is omdat God geheel de eeuwigheid voor hem heeft om te handelen volgens zijn almogende beliefte.

Eer wij scheiden, goedjonstige lezers en lezeressen, weze het vermaand dat in Vrankrijk, binst dit jaar 1889, het vereeuwen gevierd wordt van de booze leeringen die ons eenen Baekelant verleend en voortgebracht hebben.

Baekelant had waarschijnelijk in Vrankrijk zijn ambacht geleerd van stelen en rooven, van moorden en branden, van vloeken en ontuchtig leven.

Zulks blijkt uit de *Sententie uytgesproken door den crimineelen regtsbank van het Departement der Leye, In daeten tweeden Fructidor elfste Jaer der Fransche Republyke, eene en onverdeelbaer, jegens Ludovicus Baekelandt en zyne medepligtige; Gedrukt nae de echte Vertaeling van den burger J. H. Annoot, Interprête. Tot Brugge, by F. van Eeck, Boekdrukker, in d'Hoog-straet. Den* 10 *Brumaire jaer XII.* — 2 *November* 1803.

Op bladzijde 9b van dit merkweerdig oud gedenkstuk staat er als hierna volgt, (jaar 9, 1802) :

...« dat niet tegenstaende dies L. Baekelandt, aen deze diefte niet en heeft medegeholpen, om reden dat hij voor deszelfs uitwerkinge, aengehouden geweest heeft als deserteur en geleyd naer zyn regiment (1); dat andermael de fransche troupen verlaeten hebbende, in den loop van de maend

---

(1) Bl. 24a staat er : « L. Baekelandt en A. Simpelaere, hun regiment verlaeten hebbende, het gene tot Luxembourg lag, zyn aengekomen tot Inghelmunster en Mullebeke ...19 January (jaar 8 1801... »

Floreal van het zelve jaer, heeft L. Baekelandt zich begeven naar Staeden »... enz.

Van zulke en andere gevolgen van het nu zoo luisterlijk vereeuwde jaar 1789 *verlost ons Heere.*

God betere 't al!

EINDE.

INHOUDSTAFEL.

EERSTE LEGENDE.

TWEEDE LEGENDE.

DERDE LEGENDE.

VIERDE LEGENDE.

VIJFDE LEGENDE.

ZESDE EN LAATSTE LEGENDE.

